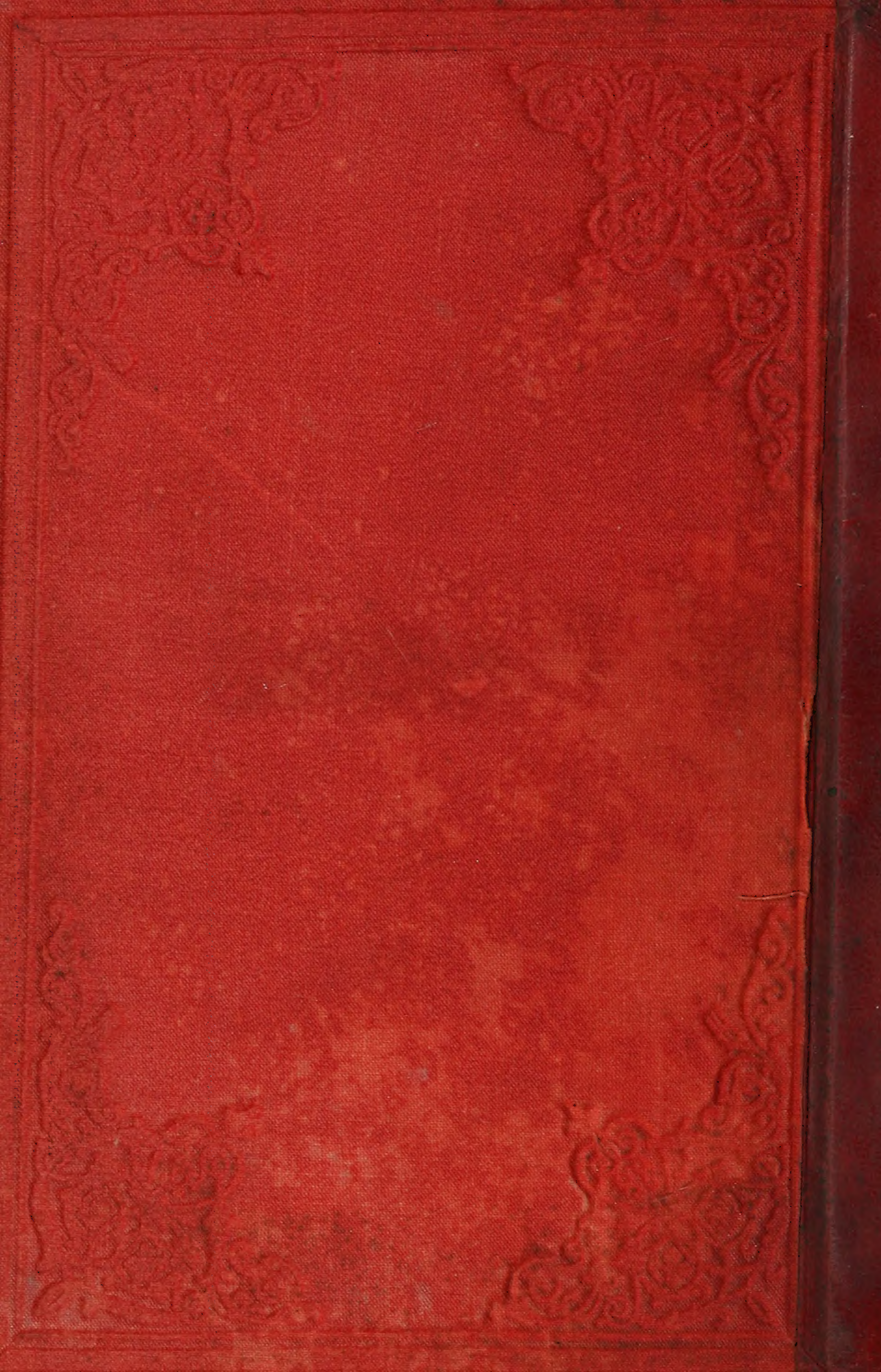

(25)

1- EVSAF ve MUCİZATI NEBİ

ABDİ 1313

2 - CENANÜL CENAN 1313 VAHİDÎ

3 - MİR'ATÜL MEMALİK 1313 SEYDİ REİS

4 - AHSENÜL HADÎS 1313 OKÇUZADE

5 - KEMALPAŞAZADE DİVANI 1313

6- OSMANLI TARİH VE MÜVERRİHLERİ 1314 CEMALİDDİ

کتابخانهٔ اقدام

عدد ۱

آثار اسلافدن

اوصاف و معجزات نبی

ناظمی

عبیدی

طابع و ناشری

اقدام غزته‌سی صاحب امتیاز و باش محرری

احمد جودت

معارف نظارت جلیله‌سنك رخصتیله طبع اولنمشدر

درسعادت — اقدام مطبعه‌سی

۱۳۱۳

LIBRARY
JUN 17 1966
UNIVERSITY OF TORONTO

بسم الله الرحمن الرحيم

حمد آکا کیم عالمی وار ایلدی   کیزلی کنجن آنده اظهار ایلدی
کنت کنزاً پردەسندن آچدی راز   ایستدی کیم بیلنه اول بی نیاز
مظهر اولدی بو جهان آیاتنه   جمله ذرات اولدی شاهد ذاتنه
چون دیدی (احببت ان اعرف) خدا   عارف اولان اولدی شکسز مجتبا
مصطفیدر چونکه تاج العارفین   اولدی پس محبوب رب العالمین
حق آنك دینن مؤید ایلدی   چاریار ایله مؤید ایلدی
هر نفس یوز بیك صلاتیله سلام   اول شه والایه تا یوم القیام
هم دخی اولادینه اصحابنه   تابعین و امت و احبابنه
لحظه لحظه دمبدم تا یوم دین   رحمة الله علیهم اجمعین

مناجات

ای خدای کار ساز و بی نیاز   آشکارادر سکا هر کیزلی راز
عالم اسرار و ستار العیوب   فاعل مختار و غفار الذنوب
بخششکدر جمله بی علت سنك   نعمتك یر بونجه بیك ملت سنك
خود ازلده کلدن بز دن عمل   ایتدك احسان ای قدیم لم یزل
ینه سن ای رحمتی چوق لطفی عام   فضل ایدوب انعامکی قلغل تمام
ایلدك انعام بی منت بزه   هر نعمده قیلمدك ضنت بزه
قاصرز شکرنده ای ذات قدیم   چونکه سنسن رب ذوالفضل العظیم
نعمتکدن چرخ اخضر ترەدر   رحمتکدن شمس انور ذرەدر
حق شکرك کیم قیله اجرا سنك   شکرك اولدی نعمت اخری سنك
نعمت شکری بزه قیلسەك عطا   ینه هم اول شکر شکر ایستر جزا

پس نه یوزدن ای کریم ذوالجلال نعمت شکرینه بولاوز جمال
سن مکر لطفکدن احسان ایده‌سین فضلك ایله جبر نقصان ایده‌سین
قیله‌سین تقصیرمز عذرین قبول لطفله ای نعمت و احسانی بول
کرچه قیلدك بر نیجه احسان بزه رایکان عقلیله جسم و جان بزه
اوّل ایتدك نور ایماندن نصیب صکره قیلدك بونجه احساندن نصیب
ربنا اتمم لنا انوارنا واعف عنا بالکرم اوزارنا
جرممز چوقدر حضورکده بلی رحمتك دریاسی بیحددر ولی
کون سنك لطفکدن آلمش بر اثر پرتوندن پاك اولور بونجه قذر
نور آلور آندن صحاری و قلل ایرمز آنك نورینه نقص و خلل
کوکلر آلمش فیض عامکدن نصیب بونجه رفعت برله‌دیر انی قریب
کوندرر آکا زمین اهلی غبار دائم آنك شانی احسان و نثار
یر بولوب بر ذره حلمکدن نشان خار زار ایچره بتورر کلستان
رحمتکدن اوکرنوب بر شمه خو پاك ایدر مرداری هرقنده‌یسه صو
ذکر ایدرکن لطف بی پایانکی قوللره بیحد وعد احسانکی
بی ادبلك کورینور ای پادشاه حضرتکه عرض اوله جرم وکناه
نفسمز باشدن باشه چون جرمدر آنی ذکر ایتمك قتکده غرمدر
جرممزدن عذرمز مذمومدر بنلك آکمق حضرتکده شومدر
لطف ایت ای انعام ایدن هر نعمتی نوره تبدیل ایله کل بو ظلمتی
مبتلا ایکن بو نفس شوم ایله باز جان همخانه ایکن بوم ایله
بولمامشکن علمله راه هدا طولمش ایکن سربسر حرص وهوا
قیلدی کوکلم بر عجب کاره هوس سن عنایت ایله ای فریاد رس
یازمق ایستر مصطفی اوصافنی معجزات و مولد و الطافنی

ای تعجب قیلجه لیاقت یوغیکن　　او شهك مدحینه طاقت یوغیکن
بو نه سوزدرر خدایا قیل مدد　　رحمتك بی حد و لطفك بی عدد
بن نیجه فهم ایلیم قدر ین آنك　　قاب قوسین ایلدك صدر ین آنك
شو شهك کیم مدحتی لولاك اوله　　عقل ودل فهمنده انك چاك اوله
آکا کیم مداح اوله رب جلیل　　اولور ادرا کنده عاجز جبرئیل
اولکه سن مدح ایده‌سین ای دادکر　　هیچ اولورمی مدحی مقدور بشر
لیك لطفکدن عنایت اومرم　　بو کنهکاره رعایت اومرم
دردمند بی دلم درمان سنك　　مستمند وعاجزم احسان سنك
اول حبیبك حرمته ای کریم　　بن لئیمه قیل عطا قلب سلیم
چون آنی عاصیلره قیلدك شفیع　　انبیادن قدرینی قیلدك رفیع
امتی ایلدك خیر الامم　　تابعینه ایلدك بونجه کرم
ایسترم بو بندهٔ پر معصیت　　بولو بن فضلك یوزندن تربیت
مصطفی اوصافنی شرح ایلیم　　قدرتك فیض ایتدوکنجه سویلیم
چون انکچون یارادلدی جسم وروح　　عقل وقلبه ایردی فیضندن فتوح
واجب اولدی مدح وشکر مصطفا　　جسم وروح عقل و قلبه بی ریا
اول سببدن اوردم اشبو کاره ال　　صوندم ای حق سن غنی جباره ال
طوت الم ای پادشاه کردکار　　باکه احسان ایله برخوش یادکار
کیم آنی ورد ایدینوب اهل صفا　　پرسرور ایده چو نور مصطفا
بن ضعیفی خیر ایله یاد ایدهلر　　خوش دعادن روحمی شاد ایدهلر
انلرك سن قیل دعاسن مستجاب　　جمله‌یه آچ رحمتکدن فتح باب
یا الهی فضل و لطفك تمامدر　　حضرتك ذوالفضل والانعامدر
نعمت خاصکدن ایت بزه نصیب　　فضلك ایله یا قریب ویا مجیب

مقدمهٔ مولد مفخر الکونین وغیاث الثقلین محمد مصطفی علیه
(افضل الصلوات واکمل التحیات)

آفتاب حق و سلطان مبین فخر عالم رحمةً للعالمین
کن فکان بازارینك سرمایه‌سی اون سکز بیك عالمك پیرایه‌سی
روح پاکی مبدأ کون و مکان جسم صافی خاتم دور زمان
ظاهراً جسمی جهانك جانیدر باطناً روحی حقك برهانیدر
بر منور کوندر اول نور خدا سربسر عالمره صالمش ضیا
فضل حقدن هرکیم اولدی اهل دید اول کونش نوردن اولدی مستفید
هر کیمك وار ایسه عیننده رمد قالدی محروم اول ضیادن تا ابد
دفتر عالم آنك منشوریدر عالمك اسراری هپ منظوریدر
دفتری دیباجه‌سی لولاكدر متنی هپ مفهومی اعطیناك در
کون عالمدن وجودیدر غرض جوهر انك ذاتیدر عالم عرض
صبح آنك وجهی بیاضندن خبر کیجه هم زلفی سوادندن اثر
لطف رویندن مشرفدر بهار زلفی عکسندن شتالر تارمار
چون آنکچون یارادلدی بو جهان مولدیدر هر زمان ایله مکان
آفتاب روح طوغدی اولا لا مکانده نه الست و نه بلی
بونجه‌یوز بیك بیك عوالم قیلدی سیر هپ شئونات وصفات ایدی نه‌غیر
قالدی آنده نیچه‌بیك بیك ماه وسال اول شهودیله قیلوب کسب کمال
قیلدی آنده ذات بیچون اقتضا کاول کهردن خلق ایده ارض وسما
مظهر اوله تا آنك آیاتنه مولد اوله هم مبارك ذاتنه
ایلدی پس آکا قدرتدن نظر صاف ونورانی صواولدی اول کهر
رشحه‌سندن خاك و افلاك ایلدی لمعه‌سن ارواح و املاك ایلدی

جمله اولدی مولد و مظهر اکا هپ صلاتیله سلام ایلر اکا
جمله‌سی ایلر ثنای مصطفا اوله‌می فرع اصله قیلمایه ثنا

﴿ فی خالقة مظهر کمالات النبی ابی البشر آدم الصفی علیه السلام ﴾

قالدی پس بوحالله بیك‌بیك زمان اقتضای حق ایرشدی بعد زان
ایستدی بو کونی جامع ایلیه احمد انوارینی لامع ایلیه
مولد اوله هرکمالینه انك مظهر اوله حال و قالینه انك
اوله اول مخلوق هم اضداددن آب و خاك و آتشیله باددن
تاکمال صنعن اظهار ایلیه آب و بادی مونس نار ایلیه
پس بواضدادی مرکب ایلدی ممتزج قیلوب مهذب ایلدی
قرق ییل پس ایلیوب تخمیر انی دست قدرت ایلدی تطهیر انی
دوزدی پس بر هیکل عبرت نما کا کا حیران اولدی‌هپ ارض‌وسما
خلقتینی احسن تقویم ایدوب نفخ روح ایتدی‌اکا تکریم ایدوب
ایردی چون تشریف کرمنا اکا خلعت اولدی علم الاسما اکا
مولد اولدی علم نور احمده دولت دائم سرور سرمده
طوغدی وجهنده جمال مصطفا هم درونده کمال مصطفا
عاشق اولدی حسننه حوروملك ارض مبهوت اولدی چرخ اوردی فلك

﴿ فی‌مولد اسم النبی علیه السلام ﴾

حمد ایله قیلدی کلامه ابتدا هم بوحمد ایدی ظهور مصطفا
میم جسمی هم ظهور ایتدی انك حمد حق جسمینی‌نور ایتدی انك
جسم پاکه حمد ایله چون طوله نور ایلیه اسم محمد پس ظهور
چون الف وش قامتی قیله قیام اسم احمد بوله حمد ایله ختام
خود جهان کارینه اورمادین رقم لوحه یازمشدی آنك آدین قلم

فی تعظیم نورالنبی الامین بسجود الملائکة اجمعین

ماحصل چون آدم اولدی پرکمال پرجمال ایتدی آنی اول ذوالجلال
سجده بیوردی اکا رب ودود پس ملکلر قیلدیلر جمله سجود
ایتدیلر تعظیم نور احمدی بولدیلر حقدن سرور سرمدی
لیك سجده قیلمدی دیو لعین کورمدی انوار دینی کوردی طین
مظهر اولدی قهره ابلیس خسیس تا ابد قهر اهلنه اولدی رئیس

فی ولادة جلال النبی صلی الله علیه وسلم

مصطفی بولمشدی چون حقدن کمال انده قونمشدی کمالیله جمال
مظهر اولمشدی جمالنه جهان ایستدی مظهر جلال نی امان
لاجرم باش چکدی ابلیس لعین مظهر اولدی قهرینه تا یوم دین
حق تعالی ایندیروب ایکی علم بری نورانی بریسی پر ظلم
ایرذی اول نورانی سنجق آدمه دوشدی ظلمانی بلیس پر غمه
کوردی آدم کیم یازلمش رایتی ربنا انا ظلمنا آیتی
دولت اهلنك ذخیریدر بو سوز مولد الفقر فخریدر بو سوز
حجته آغاز ایدوب دیو دنی بی ادب دیدی بما اغویتنی
پس ایدیندیلر رئیس اول احمقی مظهر قهر اولوب اولانلر شقی

فی انتقال نورالنبی علیه السلام الی الاصلاب والارحام
(وفی خلقة ام البشر حوی)

قال الله تعالی : هوالذی خلقکم من نفس و احدة وخلق
منها زوجها لیسکن الیها

بولدی چون اول کائناتك مفخری هپ جلالیله جمالك مظهری
ایستدی حق کاول شه عالی کهر ایلیه اصلاب وارحامه سفر

اول سفردن هم بوله بحد کمال　　کندی بیلور حکمتن اول بی‌زوال
پس یراتدی برمه شیرین لقا　　نفس آدمدن آدی حوا آنا
کیم اوله ذریت ونسله سبب　　بویله قیلدی اقتضا تسبیب رب
اولدی اندن شیث ونوح محترم　　داخی ابراهیم واسماعیل هم
بولوبن ذریت آدم وفور　　انبیا واولیا قیلدی ظهور
یوزلرنده برق اوروب نور حبیب　　آلدیلر اول بخت ودولتدن نصیب
مولد اولدی انبیا انوارینه　　مظهر اولدی اصفیا آثارینه
دور دور وقرن قرن ایتدی کذر　　بونجه صلب ورحمدن اول خوش کهر
قیلدی سیران بونجه بیك عالملری　　هر برنده بولدی بونجه دملری
هردم ایرشدی ترقی وکمال　　بی نهایتدر جناب ذوالجلال
بوتأنیلر قمو تعظیم ایدی　　اول مکرم روح ایچون تکریم ایدی

فی ظهور آثار النبی قبل ولادته الجسمانیة فی الاباء کلها

انتظار ایچره جهان اولمشدی پیر　　کیره ناکاه اول بشیر واول نذیر
طوغمشیدی کرچه نوری عالمه　　ثابت اولمشدی ظهوری عالمه
عشقی قیلمشدی کوکللرده اثر　　اولمشیدی وصفی دللرده خبر
ذکرین ایلردی طیور صافیات　　وردین اوقوردی زیاح عاصفات
ذکری صالمشدی جهانه دمدمه　　وصفی ویرمشدی زمانه زمزمه
ذره‌لر بولمشدی مدحنده زبان　　مولدندن خوش قیلورلردی بیان
کللر آچاردی جمالندن خبر　　روضه‌لر ویرردی لطفندن اثر
کون ویرردی خوش نشاندن نشان　　اولمشیدی عالمه کوهر فشان
شرح ایدردی نور وجهندن قمر　　اکا هم کوکبلر اولمشدی حشر
اولمشیدی بویدی افلاك هم　　رفعتندن هم صفاسندن عم

حلمنه دوشمشدی مظهر نوربین کاول نبیدر رحمةً للعالمین
کیجه‌لر وصاف زلف مصطفا کونلر اوصاف جمال والضحا
ایتمشیدی چون ظهور اول نور رب جبهۀ آبا و اجدادنده هپ
ایلر ایدی نسل برنسل انتقال ارتقا بولدقجه بولمشدی کمال
چونکه عبداللهه کلدی اول ضیا خوش سنا برق اوردی نور مصطفی
چون امینه اولدی اول دره صدف جبهه‌سندن اولدی انور هر طرف

فی وصف ولادته الجسمانیه وفی تناسب المولد الروحانی بالجسمانی

اول کوزی مازاغ وقلبی ماطغی وقت ایرشدی چون کونش کبی طوغا
اعتدالیله شرف بولدی جهان روح وراحت طولدی کون ایله مکان
اولی چون بوربیع عالمك مولد روحی‌در اول شیرین دمك
هم ربیع الاول ایدی مولدی جسم صافیسنه فضل ایزدی
مظهر اوّلکه عالمدر صمد اوردی بنیادین انك یوم الاحد
مظهر ثانئ روح مصطفا اولدی جسم پاك و مرآت صفا
مولدینه یوم اثنین اولدی آد فهم قیل والله اعلم بالسداد
اول کون ایچره بردم محبوبده ساعت ایمنده وقت خوبده
طوغدی چون جسم شریفی ناز ایله طولدی عالم غلغل و آواز ایله
نور برق اوردی جهانه سربسر قاچدی قیلوب لشکر شیطان حذر
چون جلاله مظهر اولمشلردی هپ پس جمال ایروب بولر قیلدی هرب
استراق سمعه قیلدقجه هجوم انلری دفع ایلدی کوکدن رجوم

قال الله تعالی : وانا کنا نقعد منها مقاعد للسمع فمن یستمع
الآن یجد له شهاباً رصداً . صدق الله العظیم

دوشدی بتلر یوزلری اوزره قمو چونکه کوستردی حقیقی قلبه رو

تخت کسری ایلدی هم اضطراب ‌ چوق کلیسا قبه‌سی اولدی خراب
چونکه جمله انبیا و مرسلین ‌ اولمشیدی نایب شاه امین
دولتیله باصدی چون تخته قدم ‌ اولدیلر اول حضرته جمله خدم
لابد اولدی جمله‌نك ادیانی نسخ ‌ سر بسر آیینی وارکانی فسخ
منهدم اولدی قمو معبدلری ‌ جمله نك زیرا بودر مقصدلری
شمس ایروب نورکواکب اولدی محو ‌ مست وحیران ایدی عالم بولدی صحو
خوش شرف بولدی وجودندن جهان ‌ طولدی نورندن زمین و آسمان
بیلدی هپ اهل سماوات وزمین ‌ کیم بودر اول ختم جمله مرسلین

﴿ فی توجه النبی علیه السلام الی حضرة العزة ﴾
(والربوبیة من حین الولادة الی آخر عمره)

چونکه طوغدی اول حبیب واول ودود ‌ ربنه اول نفس قیلدی سجود
باصدیغی دم عالم ملکه قدم ‌ اصلنه یوز طوتدی اول فرّخ قدم
ایستمزدی بردم اولمق محتجب ‌ ذات حقدن اول حبیب واول محب
قیلدیلر حور و ملکلر احترام ‌ یوکرشردی چون جواری وغلام
باطن اهلی ظاهر اهلی سر بسر ‌ بغلنوب جانیله حرمتده کمر
خدمت امرنده قیلوب جمله قیام ‌ قیلدیلر اول شاهه بیك بیك احترام
صاغ ایدی هم جدی عبد المطلب ‌ حقی انی قیلدی هوادار ومحب
امر مالا بده اقدام ایلدی ‌ اهتمام ایدوب هپ اتمام ایلدی
هم حلیمه اولدی خوش دایه اکا ‌ صالدی بر پاره بلوط سایه اکا
خود اکا خدمت قیلوردی جبرئیل ‌ حافظی و ناصری رب جلیل
اکا ظله یدی عنایت سایه‌سی ‌ سود ویرردی فضل ورحمت دایه‌سی
روحنه یدی چون غدا نور خدا ‌ جسمنه هم طیبات اولدی غدا

هرنه يرسه جسمنه اولماغه قوت آزتيرردى ذكر حى لايموت
دوشمدى بر لحظه حقدن غفلته قيل نظر بو خصلته بو دولته
عين عبرتدن نظر ايلردى اول هجر و فرقتدن حذر ايلزدى اول
جمله اشياده كوروب آثار حق طوغمشيدى قلبنه انوار حق
ايرمدى بر لحظه حضرتدن نظر كلمدى مرآت طبعنه كدر
ايرسه اول مرآته برذره غبار دفعه استغفار ايدردى بيشمار
ايستمزدى اول جمالى آفتاب آفتابه اوله بر ذره حجاب
غيرتندن غيره قويمازدى مجال جانته طولمشدى نور ذوالجلال
كوكلى حقه چون اويامشدى تمام اول سببدن ديردى قلبى لاينام
اتصالى مع الله دن خبر حسبى الله قل كفى بالله يتر

في بيان علم الانفع

قال النبي عليه السلام في دعائه : اللهم انفعني بما علمتني و علمني بما ينفعني وزدني علماً و الحمدلله على كل حال . و في دعائه الآخر : اللهم اني اعوذ بك من الاربع من علم لاينفع و من قلب لايخشع ومن نفس لاتشبع ومن دعاء لايسمع

انبيادن حق اكا اعلم ديدى علمك مالم تكن تعلم ديدى
چون اكا تعليم ايدن الله ايدى جمله سردن لاجرم آگاه ايدى
پس نيچون امىاوله اول خوش خطاب چونكه فيض اولدى اكا ام الكتاب
ماعرفناك ايله نيچون اوره دم ماعبدناك ايده اول صاحب كرم
حاصل اولدى بزه پس بو معرفت مقتضاى علم ايمش بوخوش صفت
كيم خدانك كبرياسن فكر ايده علم مالا انتهاسن ذكر ايده
قدرت بيچون وبى كيفيتن بيلدوكن جمله قلوبك نيتن
حافظ ورافع معزوهم مذل قابض وباسط بيلوب بى غش وغل

غفلتيله قيلميه ترك ادب | كيم ادب اهانه‌در الطاف رب
عالم اولدر خوف حقدن قيله آه | انما يخشى الله اول حاله كواه
كيم ديه عالم اكا اى لوذعى | كيم اوله فياض علمه مدعى
حجت اغاز ايليوب شيطان كبى | خالقيله بحث ايدن نادان كبى

﴿ فى بيان تمثيل فيض علم وسبب انقطاع ان ﴾

كركونشدن دوشسه پرتو براوه | اولسه مغرور اول اوانى پرتوه
كندونى صاحب ضياعد ايلسه | اول كونشدن روزنن سد ايلسه
هيچ اثر قالورمى اول كوندن اكا | سر علمى خوش بيان ايتدم سكا
علم اولورمى شول زباندن لقلقه | صاته خلقه ترهات وفشرقه
علم اكا ديرلركه مسكين ايليه | آدمى بى كبر وبى كين ايليه
وارلغندن دمبدم قيلوب كذر | جان ودلدن ايليه حقه سفر
چون يحبهم يحبونه درر | طالب عشق اولور اولكا كه‌درر
علم انكچوندر يقين اى دين ارى | كيم اوله عشق ومحبت رهبرى
عاشق اولمق بيلمكه موقوف اولور | عالم اولان عشقله موصوف اولور
ايكى حال اولمشدرر بيل شرط عشق | اول ايكيدن حاصل اولور فرط عشق
حسن معشوقك شعاعيدر برى | عاشقك هم اطلاعيدر برى
هر نه‌دكلو كاولسه دلبر بى نظير | اولمين كمسه سميع ويا بصير
اوله‌مى عاشق جمالنه انك | عالم اولماز چون كمالنه انك
كلبه بوعلم ايردى عاشق ايلدى | كهف اصحابنه لايق ايلدى
مكه ساداتندن ايكن بوالحكم | چون ابوجهل اولدى سكدن اولدى كم
جهلدر بيل عشق حقك مانعى | يوقسه صنع اولمازكه سومز صانعى
هركه عشقندن حقك خاليدر اول | علم صانور ديوك اضلاليدر اول

صورت استكمال نفس

قال النبي عليه السلام : لايكون احدكم مؤمنا حتى يكون الله ورسوله احب اليه مما سواهما

عشق اودندن هركه بولدی برقبس — نور اولور اندن بو ظلمانی قفس
پس دير اول موسی صفت آنست نار — خود حقيقت نور ايمش اول خوش نزار
نفس كاولمشدر چو حمال الحطب — نار عشق اورمق كرك ذات لهب
عشق اودندن بر ذباله ايرسه كر — اولور انده مختلط دود شرر
كه شراره غالب اولور كه دخان — صورت لوامه‌در بوخوش بيان
چون يانوب كلی تمامت نور اوله — مطمئنه اولوبن مسرور اوله
قالمز اندن صكره ظلمتدن اثر — آديدر اوّل حطب آخر شرر
وارلنی صرف ايده‌جك مصرف بودر — نكتهٔ احببت ان اعرف بودر
علم شاهی و معارف معدنی — فضل و فيض اسی حقايق مخزنی
انبيا سر دفتری كان صفا — حضرت احمد محمد مصطفی
چون بوعلمی اكلدی حضرتدن اول — غيری‌بی ترك ايلدی غيرتدن اول
اعلم ايدی جمله دن اول پاك ذات — راه حقده علمله بولدی ثبات
جمله كاری حقه تسليم ايلدی — امته بو علمی تعليم ايلدی
هر ايشی تفويض قيلدی حضرته — هم بزی تحريض قيلدی حضرته
ديدی موتوا قبل موتٍ اول رسول — هم عبادتده بودر اصل الاصول

فی استعداد الرسالة والبلوغ الی درجتها

قرق ييل چون بولدی علم ايچره رسوخ — عشق وشوق وصبر وحلم ايچره رسوخ
ايردی پس بوقدره كيم پايانی يوق — ديللر ايله وصفنك امكانی يوق
بر مقام ايتدی خدا احسان اكا — عقل سركردان وجان حيران اكا

حق انك قدريني غيره ویرمدی   کیمســه انك منزلینه ایرمدی
ایلدی حضرت اکا برفیض خاص   حقه اول فیض ایله بولدی اختصاص
فقر ایله فخر ایتدی بین الانبیـا   اول سببدن طولدی نور کبریا
هرکه وارلق ظلمتندن دور اولور   آفتاب حقدن اول پرنور اولور
غیر حقی لااله نفی ایتـدی اول   بولدی پس الا اله توحیده یول
کندو حولنـدن تبرا ایلدی   التجـای حول مولا ایلدی
چون بوشالدی وارلغندن طولدی حق   لابد اولدی پرمغندن بدر شـق
قدرت حقه وجودی اولدی بیت   اکا شـاهد مارمیت اذرمیت
انده کاصحاب اکه بیعت ایلدی   حق یدالله فوق ایدیهم دیدی

فی بیان احکام النبوة وتبلیغ الرساله

بعدزان امرایردی کاول صاحب قران   پرتو حق خاتم پیغمبران
خلقه تبلیغ رسـالت ایلیـه   قوللرین حقه دلالت ایلیـه
جهالله قالمشـاره ظلمتده دون   اوله نور علم احمد رهنمون
اکلدی چون جمله وصلت یوللرین   حقه ارشاد ایتدی حقك قوللرین
ایلدی پس اول مه شیرین مقال   امر شـاه لایزاله امتثـال
باشـلدی تبلیغ احکام ایلدی   نعمت خاصن حقك عام ایلدی
وحی حقدن هرنه کیم آلسه نصیب   قومنـه ایلردی تعلیم اول حبیب
اول انا افصح روضهسـینك بلبلی   اول انا املح کلستانینـك کلی
سکرین لبدن اولوب کوهر فشان   کوسـتردی عالم حقدن نشـان
قیلدیغنجه قلبنـه انزال وحی   روح قدسی طائر ایدی بال وحی
آچوبن حکمت سوزندن نکتهلر   خوش ویردی راه وصلتدن خبر
حقك ایمـان اهلنـه انعـامنی   فضـل بی پایان ولطف عامنی

باش چكنلر قهره مظهر اولدوغن اويمسه فرع اصله ابتر اولدوغن
بودنی دنیاده روحك غربتن بوفراق وهجر ایچنده كربتن
غفلتیله اصانی اونوتدوغن كل شكر صانوب زهرلر یوتدوغن
سویلر ایدی بونلره اول مقتدا رفقاه تعلیم ایدوب راه هدا

صفت صحابهٔ كزین رضوان الله علیهم اجمعین

برنیجه جانلركه فرقت كار ایدوب جان وجسمن نزار وزار ایدوب
اكلامشلردی دل وجان عالمن ایستمزلردی بوهجران عالمن
دائم ایسترلردی برخوش پیشوا كایلیوب اول رهنمایه اقتدا
قیلەلر اصل وطندن یانه سیر نیجه برمحبوس ایده بركهنەدیر
چونایشتدیلر بوحكمت سوزلرین قیلدیلر تسلیم فی الحال اوزلرین
كوردیلر كاول آفتاب پرضیا نور مطلق پرتو ذات خدا
پیشوای راه حق بی اشتباه كندو نوری صدقنه اولمش كواه
سوزلری سرچشمهٔ آب حیات كون یوزندن برق اورر تاب حیات
صدق وتمیز وحیا وعلمله تابع اولدیلر سكون وحلمله
لاجرم صدیق وفاروق اولدیلر حقه عاشق خالقه معشوق اولدیلر

فی سائر الصحابة رضی الله عنهم

بربلوك قوم ایستدیلر معجزات كیم اوله صدقنه انك بینات
كوردیلر معجز بولر رام اولدیلر كفری قویوب اهل اسلام اولدیلر
ایردی چون بونلاره دیندن فتح باب اولدیلر میراث اورثنا الكتاب
كیمی ظالم نفسه كیمی مقتصد كیمی سابق خیره دینده مجتهد
جمله بونلر آلدیلر حقدن مرام بولدیلر راه سداد ایچره مقام

قال الله تعالى : ثم اورثنا الكتاب الذين اصطفينا منهم ظالم لنفسه ومنهم مقتصد ومنهم سابق بالخيرات باذن الله ذلك هو الفضل الكبير . (فى اوصاف الدين) ختم الله على قلوبهم وعلى سمعهم وعلى ابصارهم غشاوة

بر بلوك داخى كروه اشقيا / تابع شيطان طولو حرص وهوا
كبر وكين وشهوت وعجب وحسد / باغلمش قلبك چو حبل من مسد
جانلرنده مهر رحمتدن نه ذوق / دللرنده نور ايماندن نه شوق
هپ بولر دنيايه ويرمشلردى دل / دامه چكمشدى هواى آب وكل
قاپلمش كوكللرين محنت دونى / جانلرينه طوغمامش دولت كونى
سربسر خودبين ومغرور وكفور / باطله مائل قمو حقدن نفور
مظهر قهر اولمشيدى چون بليس / اويديلر ابليسه بوقوم خسيس
نه سوزندن اول شهك ذوق آلديلر / يوزى نورندن نه خود شوق آلديلر
معجزه كوردكجه منكر اولديلر / سحردر بوديبو كافر اولديلر
ينه تكرار ايليوبن امتحان / ايستديلر معجز اول قوم مهان
ليك خير ايله دكل نيتلرى / لهو ايله لعب ايدى امنيتلرى
معجزاتى كوروب انكار ايتديلر / حقه تابع اولمغه عار ايتديلر

فى معجزات النبى صلى الله عليه وسلم

سويلدكجه معجزاتيله حجر / طاش كوكللرينه قيلمادى اثر
براشارتدن كه ماه اولدى دونيم / بولمدى برپرتو اول قوم لئيم
سويليوب حنانه خوش كشف ايتدى راز / قيلمدى بونلر حنينيله نياز
سوسمار ايلردى اول شاهه سلام / لوم ايدرلردى اكا قوم لئام
خوش شهادت ايلدى اكا جمل / اولدى وصفى بونلرك بل هم اضل
جمله حيوان ونبات ومعدنى / دينه دعوت ايتدى اول شاه سنى

دعوتی قیلدیلر جمله قبول قیلمدی اول قوم بدبخت وفضول
کلدی معجز کافره تبکیت ایچون اولدی مؤمن قلبنه تثبیت ایچون
واردرر معجزده بی حد فائده لیك اولور اول اهل حقه عائده
معجزه یدی فعل وقولی سربسر انلره کیم بولدیلر حقدن نظر
چونکه ذاتی خالقه محبوب ایدی لاجرم اوصافی هپ مرغوب ایدی
شفقت ورفقیله اول سلطان دین اوکردردی بونلره ارکان دین
دیردی جورایتدکجه قوم اول رهنمون اهد قومی انهم لایعلمون

فی قوله تعالی : النبی اولی بالمؤمنین من انفسهم .
قال النبی علیه السلام : انما انا لکم مثل الوالد لولده .

مؤمنه نفسندن اولی‌در نبی چون اب‌وامّ اولدی‌اول‌امت صبی
چون صبی سود وزیانن اکلامز نفع وضر جسم وجانن اکلامز
اود وصودن ایلمز پرهیز اول بولمدی چون عقلله تمییز اول
آتا آنا شفقتدن لاجرم حفظ ایدرلرشور وشردن دمبدم
رفقله اولمازسه ممنوع اول پسر عنف ایدرلر مهر وشفقتدن بولر
لطف‌اولورهپ‌رفق‌وعنف امواب لطف وقهر احمده بودر سبب
جمله عالم فی المثل بر بوستان جانب حقدندر احمد باغبان
پردر اول بستانده اعناب ونخیل وار بوداقلرنده جومرد وبخیل
شول بوداقلر کیم ویرر برك وثمر صاقلار انی باغبان باخبر
تربیتلر ایلیوب ویرر هم آب سبز وخرم اولوب ارتار فروتاب
شول بوداقلردن که کلمز برك وبار انلری قطع ایدوب ایلر تارومار
قهر ولطف باغبان حکمتدرر جمله کاری مورث نعمتدرر

فی معراج النبی صلی الله علیه وسلم

معجزاتندن بری معراجیدر خاکپایی فرق چرخك تاجیدر

اكا رام اولمشدی چون جمله جهان   قیلدی پس طی مکان بسط زمان
چون مصور روح ایدی جسمی انك   رفعت اولدی لاجرم قسمی انك
جسمنه کلمشدی چون اوصاف روح   فتح ابواب سما اولدی فتوح
پس چیقوب سیر سماوات ایلدی   معجزاتن خلقه اثبات ایلدی
رغمنه هر منکرك اول پادشاه   سویلدی معراجنه بیك بیك کواه
شول نشانلر کیم دیدی بولدی ظهور   طولدی غم کفار ومؤمنلر سرور
پرده کوکده مطلبی حقدر انك   قدری عالی کوکلی آلچقدر انك
هر کیمك کیم مقصدی الله اولور   آلچق ویوکسك اکا هپ راه اولور

قال النبي عليه السلام : لاتفضلوني على يونس بن متى

دیر عروجمده بنم قیل ایلهمهك   یونس متی یه تفضیل ایلهمهك
کاول بالق قرننده معراج ایلدی   فرق عرشه حق بنی تاج ایلدی
چون منزهدر مکاندن کردکار   فوق وتحت اولدی همان براعتبار
کرچه تفضیل ایتمزز معراجده   موصل حضرت اوله منهاجده
لیك تفضیل ایلرز رؤیتده بز   کاولور انده کیم اعز وکیم عزیز

تمثیل فی تفضیل النبي عليه السلام على سائر الانبياء
(عليهم السلام)

فی معنی قوله تعالی : تلك الرسل فضلنا بعضهم على بعض

دعوت ایتسه بکلرن بر پادشاه   کایلسه تزیین تخت وبزکاه
جمله دارالدعوته داخل اولور   لیك صحبت مختلف حاصل اولور
کرسن ایسترسهك بو تفضیله دلیل   وار اوقو تلك الرسل بی قال وقیل
کر نبوتده قمو بر نوردر   لانفرق صحفنه مسطوردر
لن ترانی کلدی موسایه جواب   من رآنی مصطفایه فتح باب

هر زمان اول شاهدك مشهودی حق　　جمله یر مسجد اکا مسجودی حق
داخی حقدن قلبی چون آگاه ایدی　　قبله گاهی ثمّ وجه الله ایدی
جانی بولمشدی لقاییله بقا　　هردم ایلردی عروج وارتقا
کوکاری سیر ایلدیکندن مراد　　بو اوله والله اعلم بالسداد
چونکه ذاتی مفخر آفاق ایدی　　جمله آفاق اول شهه مشتاق ایدی
چون انکچون یارادلمشدی جهان　　بو جهان برجسم واول اولمشدی جان
یریوزن قیلدی قدومی مفتخر　　آسمان واهلی آکه منتظر
هپ قیلارلردی تمنا حالله　　کیم محمد دولت واقبالله
یوزلری اوزره باصوب تا که قدم　　خوش مشرف قیله اول نور قدم
برکون ایردی اقتضای ذات حق　　کایده سیر اول مظهر آیات حق
مکه‌دن قدسه واروب سیران ایده　　بعدازان عرش اوسته جولان ایده
که براق وکه پرجبریل ایله　　کونه کون تکریم ایله تجلیله
نردبان اولوب طباق آسمان　　کچدی اندن قیلدی سیر لامکان
کوردی یولده نیجه بیك نقش ونکار　　اولمدی اول پهلوان کوکلی شکار
دام دنیا خودندر باغ جنان　　اول همایه اولمغیچون آشیان
زین اولوب اشجارله ازهار ایله　　حورله انهارله انوار ایله
کندوبی عرض ایلدی اول حضرته　　قیلمدی میل آکه باق بو عبرته
حق ایدی مقصود مطلق چون اکا　　پس مقید اولمدی اوکدن صوکا
ماسوادن قیلدی چون کوکلی گذر　　حق دیدی حقنده مازاغ البصر
پس مقام قاب قوسینه قدم　　باصدی ودیکدی اوادناده علم
خلوت خاص اولدی اول جانه نصیب　　اول ایدی زیرا محب وهم حبیب
شول یوزی کیم کورمشدی انبیا　　کوردی بی شك اول رسول کبریا
آچوبن جاندن کوز اول صاحب همم　　کوردی بیچون وجهنی بی کیف وکم

حق اکاوجهینه لایق ویردی کوز   کوردی بی نقصان جمالن ایتمه‌سوز
رؤیت معبود چون بی کیفدر   بونده کیفیت کلامی حیفدر
ایردی محبوبینه اول محبوب حق   اوقودی حسنی کتابندن سبق
آنده علم اولین و آخرین   حاصل اولدی قلبنه حق الیقین
سویلشلدی انده طقسان بیک کلام   بهره بولدی تا که اندن خاص وعام
ابتدای سیردن تا انتها   سویلشلدی بردم ایچره ماجرا
اول هدایایله اول شاه امین   دولتیله ایلدی عزم زمین
انده فرض اولدی بزه بش وقت نماز   لاجرم معراج مؤمندر نیاز
جمع ایدوب اهل سمانك خدمتن   بزه فرض ایتدی حقك کور نعمتن
کوکدن ایندی بیزه بو حبل المتین   انی اعلام ایتدی قرآن مبین
چوقدر انك لطف وانعامی بزه   جمله‌دن یکدر بو اکرامی بزه
کایلیوب طاعت بولاوز قرب حق   آله‌وز اول سبق رحمتدن سبق
حقه یوز بیك شکر واول شاهه سلام   کایتدی بز بی دللره انعام عام

درکمال قدرت باری عزاسمه

سن انك معراجنه شك ایلمه   دفتر دیندن آدك حك ایلمه
آی کانك بر پرمغندن اولدی شق   انی خوش سیر ایتدیرر رب الفلق
شرقدن غربه وارر هر کیجه اول   نوله برساعتده سیر ایتسه رسول
حق تعالی قادر مطلق‌درر   قدرته انکار ایدن احمق درر
طوپطلو آثار قدرتدن جهان   سربسر عبرتدرر کون ومکان
نحله وحی ایدوب عسل تعلیم ایدن   عنکبوته نسج وصنعت اوکردن
اشرف مخلوقنه بونجه کرم   ایلسه اولورمی قدرت بحری کم
دونت انك کیم خمیر پاکی وار   قدرتی فهم ایتمکه ادراکی وار

قدرتنده هیچ انك نقصانی یوق — اندن ادراك ایسته‌کیم احسانی چوق
پرقیلان باغ جهانی برك وبر — خوش تماشا قیلمغه ویرن نظر
میوه‌لر ضمننده لذتلر قویان — ذوقله هم اکا عزتلر قویان
ورد وریحان یارادوب مسکین ختام — انی ادراك ایتمکه ویرن مشام
خلق ایدن عالمده خوب آوازه‌لر — اکا قولاقدن آچان دروازه‌لر
عقل ویرن فهم معقولات ایچون — مدرکات جسمی محسوسات ایچون
جانه ویرن عشق وشوقدن اثر — قلبه ویرن علم وفهمندن خبر
سر انسانی‌یه وصل اعطا ایدن — اصله فرع وفرعه اصل اعطا ایدن
کر سکا قدرت یوزن تفهیم ایده — سر کرمنا ایله تکریم ایده
کورمیسر هیچ بر ایشی حقه محال — هر محال عالم اوله سا که حال
کوش ایدوب تسبیح اشیایی صریح — فهم ایده‌سك ذکر ذراتی فصیح
نور ایدوب نصرت بوله جانك یوزی — هر دم اوله تازه ایمانك یوزی
ایره‌سك سن چون بو علم اشرفه — رفع اوله‌سندن مزاج فلسفه
بوله‌سك سنت جماعت مذهبن — اولیا واصفیانك مشربن
نور اولوب قلبك بوله شکدن فراغ — مهر حقدن یا نه جانکده چراغ
حق اوله حلال جمله مشکلك — مخزن علم لدن اوله دلك
کوستروب ظلمتده قالمشلاره راه — خوش قلاغوز اوله‌سك بی اشتباه
بعدازان طالبلره جان اوله‌سك — جمله درد اهلینه درمان اوله‌سك
بولمیانلر عقدهٔ شکدن خلاص — غیره ارشاد ایده‌می راه مناص

فی اوصاف قرأن العظیم کلام الله القدیم نفعنا الله بصراطه المستقیم

معجزاتی کرچه بی پایان درر — جمله‌سینك اعظمی قرأن درر
ظاهریدرر فصاحت معدنی — باطنی نور هدایت مخزنی

دیدی حق کر انس وجن اولسه ظهیر بر برینه دیه‌مز بوکا نظیر

بودر اول ظلم وضلالت قامعی معجزات انبیانك جامعی

فلك نوح اولدیسه طوفاندن مناص فتنه موجندن قیلور قرأن خلاص

اولدی فتح ادریسه کر علم نجوم انجم قرأن شیاطینه رجوم

کرخلیله ورد وریحان اولدی نار دوزخ ایلر اهل قرآندن فرار

اولدی کر موسی عصاسی اژدها سحرنی ساحرلرك قیلدی هبا

سوزده سحرایدن عرب شاعرلری کوردی چون قرأنی دوردی دفتری

بیلدیلر کلمز بشردن بو کلام وحی حقدر حکمت رب الانام

اهل هوده کرچه خوش بزم اولدی باد هم هلاك اولدی انکله قوم عاد

بولدی قرأنیله مؤمنلر نجات خوار ومقهور اولدی کفار وطغات

قیلدی عیسی کرچه احیای ممات ویرر اولمش دللره قرأن حیات

هیچ اولورمی بوندن اظهر معجزه حجت روشن بویتمزمی بزه

نیجه کیم قصد ایلدی هر بوالفضول بولمدی برحرفنی تحریفه یول

حفظ حقدر بودکل سحر وفسون نحن نزلنا اوقو تا حافظون

قال الله تعالی : انا نحن نزلنا الذکر وانا له لحافظون

برق وش پیدا اولوردی معجزات طولنوردی ینه بولمزدی ثبات

طوغدی قرأن آفتاب بی محاق نووی ثابتدر الی یوم التلاق

ایردی چونکم بو ضیای لایزال ظلم وظلمت محو اولوب بولدی زوال

ظاهر احکامی شرایع درلری باطنی مملو حقایق کوهری

نظم الفاظی شفا مومنلره نور معناسی صفا موقنلره

صفحهٔ بیضاده خطی زلف حور کحل وش باقدقجه ویرر کوزه نور

سطرلر هر صفحه‌ده معراج روح کیم اولور هر پایه‌ده یوز بیك فتوح

هر کیمك کیم قوندی جاننده وفا   اولدی قرآن اکا مرآت صفا
کاچوبن مهرو وفادن جان کوزین   انده عاشق سیرایدر جانان یوزین
چاه ظلمتدن بوقرآن مبین   خوش خلاص ایچوندر حبل المتین
ایلدی هرکیم بوحبله اعتصام   قورتیلوب جهلدن بولور عالی مقام
هرکیمك کیم وار الندە بوکمند   اولدی جانی فضل حقدن بهره‌مند

قال الله تعالی : اناعرضنا الامانة علی السموات والارض والجبال فابین ان یحملنها
واشفقن منها وحملها الانسان انه کان ظلوماً جهولا

شول امانت حملی کالدك ظهریکه   کیم سبیدر جمله لطف وقهرکه
خوف ایدوب ارض وسماوات وجبال   اجتناب ایتدی سن ایتدك احتمال
انی محکم قید قیل بوحبل ایله   کایلته‌سك خوش یوز صوییله منزله
چیقمسون سررشته الدن که صقین   تا اولنجه اوقو یأتیك الیقین

قال الله جل جلاله : واعبد ربك حتی یاتیك الیقین

شکر ایدك ای رهروان راه حق   کیم شب دنیاده طوغدی ماه حق
فکر ایدك بوفضل واحسانی بزه   رحمتندن ویردی قرآنی سزه
اولا کوندردی اول نعم المعین   مصطفانی رحمةً للعالمین
چون جوارنده اکا ویردی شرف   ویردی قرآنی بزه نعم الخلف

مقدمهٔ انتقال حضرت حبیب رب العالمین سید الانبیاء والمرسلین
(جامع کمالات الاولین والآخرین محمد المصطفی صلی الله)
(تعالی علیه وعلی آله وسلم)

نازل اولدی چون کلام الله تمام   بولدی پس عالم نظام وانتظام
هرجهتدن بولدی دین امری کمال   اولدی اجرا امرونهی ذوالجلال
ثابت اولدی کون کبی شرع قویم   خوش عیان اولدی صراط مستقیم

كونترلدی نه‌یسه طاعت يوللری   ربنه يول بولغيچون قوپرى
اولدى هم جمله ضلالت راهی کم   كلدی پس اليوم اكملت لكم

قال الله تعالى : اليوم اكملت لكم دينكم واتممت عليكم نعمتى
ورضيت لكم الاسلام دينا

كيم سزه انعامی عام ايتدم بوكون   دينكز امرين تمام ايتدم بوكون
كيم بوقرأن ايچره درج اولدی يقين   جمله عالم اولين وآخرين
جبرئيل ايندردی چون بوآيتی   ايردی اسلامك سمايه رايتی
اكلادی اصحاب ايريجك بوكمال   كاول حبيب حق قليسر انتقال
دولتيله يوز طوتيسر اصلنه   جانى اويمشدر حبيبى وصلنه
كيم اكا اصل وطندن بوسفر   بودنى منزلكهى قيلمق كذر
آنك ايچون اولمشيدی بی خلاف   كيم جهان دردين سوزوب خوش قيله صاف
قوللرين ربينه ارشاد ايليه   دفع ايدوب هجران غمن شاد ايليه
بيلمشيدك اول خدانك جودنى   كون عالمدن انك مقصودنى
كنت كنزاً دن آچوب معنى يوزين   اكلادك احببت ان اعرف سوزين
لطف وقهرى قيلمغه حقك ظهور   ايلمشدی عالمی دارالغرور
صفحهٔ دنيانى قيلمش پرنكار   هم قومش اهلنده جزؤی اختيار
كوره كيمدر عاشق نقش چكل   كيم كچر اندن ويرر نقاشه دل
بيانه بوابتلادن خاص وعام   ظاهر اوله فرقهٔ نور وظلام
فرق اوله اهل نعيم اهل جحيم   كندو بيلور حكمتن رب حكيم
احمدى بوامره كوندرمشدی اول   رحمتندن كوستره تازه يول
نازل اولدی چونکا ام الكتاب   روشن اولدی هر خطا ايله صواب
دين عروسى ايلدی كشف جمال   عين جاندن قيلديلر رشف زلال

چون قمو مقصود حق اولدی عیان ایستدی پس اول همای لامکان
بال آچوب جانبله جولان ایلدی موطن اصلی‌یه سیران ایلدی
کرچه جانی حق ایلیدی هر نفس لیك اولمشدی بوتن جانه قفس
فرجه‌دن اولان تفرج یا شهود ایلمز عاشقلرك جاننه سود
عاشق ایستر چشم اوله سرتا قدم هر طرفدن کوره تا نور قدم
کرچه اولمشدر جهان مرآت دوست مطلب عشاق اولوبدر ذات دوست
منتظر اولمشدی اول اهل وصال کیم نه وقت اوله بو یردن انتقال
وحیله بیلدی پس اول خیر البشر مولد آیدر ینه وقت سفر
اون ایکنجیسنده هم اثنین کون اکا کشف اولدی بو علم من لدن
بردم اولدی بو جهانك عمری چون انتقال ایده ینه طوغدیغی کون

قال النبی علیه السلام : من بشرنی بخروج صفر بشرته بالجنة

ارزو ایلردی جانی اول دمی کیم نه وقت ایره بو وصلت عالمی
ایلدی اصحابنه برکون خطاب لطفله اول حضرت عالیجناب
دیدی سزدن با که هر کیم موشتولر کیم تمام اولدی بوکون ماه صفر
جنت ایله مژده ویرم جاننه ایره حقك بی حساب احساننه
بر صحابه وار ایدی عکاشه نام دیدی برکون اکه کای خیر الانام
موشتولق چیقدی صفر کلدی ربیع دیدی ای عکاشه ساکه بن شفیع
چونکه اولدك بونده سن یارم بنم اوله‌سن جنتده هم جارم بنم
بری داخی کلدی اصحابك مکر دیدی ای سلطان بوکون چیقدی صفر
دیدی اول عکاشه‌یه اولدی نصیب قسمت حقدن بوکون بولدی نصیب
بن ضعیفك آتاسی بیچاره قول نقل ایدوب آبا واجدادندن اول
دیردی اسلام ایچره اعلا جدمز حضرت عکاشه‌در سرحدمز
اندن ایردی بزه بو میراث دین اولور اول سرچشمهٔ ماء معین

﴿ خطاب النبی صلی الله علیه وسلم لاصحابه رضوان الله علیهم
اجمعین بالملة والموعظة الحسنة والقرأن وانتقاله بالروح والرضوان ﴾

چون بشارت ایلدی عکاشه‌یه — لطفله جان ویردی پیر لاشه‌یه
انتظار ایچره‌یدی دایم اول حبیب — وقت ایروب اول وعده که اولدی قریب
بولدوغیچون بدر اولوب روحی کمال — جسم پاکی ضعفله اولدی هلال
حقدن اصحاب ایچره اول چون نور ایدی — جمله‌سی اول نورله مستور ایدی
اولمشیدی جمله شیطانه رجوم — اول سببدن دیردی اصحابی نجوم
بولمشیدی هر بری راه هدا — اولمشیدی دین ایچنده مقتدا
خوش تخلق ایلمشلردی قمو — اول شهك اخلاقی ایله مو بمو
نور قرأنیله طولمشلردی هپ — رهبر راه حق اولمشلردی هپ
چونکه حقدن یاکه عزم ایتدی رسول — خوش وصیت قیلدی اول صاحب اصول
امتن امرلدی یارانه — افرین اول حضرتك احسانه
دیدی بن کیتدم سزه قرأن یتر — حقك امرونهینه برهان یتر
امر دینی امته تعلیم ایدك — حکم شرعی جانله تعظیم ایدك
ایتمسونلر بوفنایه اعتماد — ایلسونلر دین یولنده اجتهاد
چون دکلدر بوجهان دارالقرار — بی ثباته اولور استظهار عار
قلسونلر حق حضورنده ادب — کیم کلیسر سنجغم آلتنه هپ
انلره اولسهم کرك اول کون شفیع — حق بکا ویرمشدرر قدر رفیع
اول کونی یاد ایلسونلر جانله — ایتمسونلر معصیت نسیانله
ایلیوب بووعظه اصحاب کبار — کوزلرندندر وکوهرلر نثار
دکلدیلر لفظ کوهر باری — جانله حفظ ایتدیلر آثاری
بعدازآن اول حضرت عالی کهر — ایستدی محبوبنه قیلمق سفر

خوش توجه ایلدی حقدن یکا فاعل مختار ومطلقدن یکا
قیلدی شمسه اول ضیا وصل آرزو فرع اولورمی کاتمیه اصل آرزو

ایردی اول محبوب حق مطلوبنه
واصل اولدی جانله محبوبنه

بزه دکمز داخی بویرده کلام خاص سرین نجه بیلسون خاص وعام
کر مراد اولسه بووصف اطنابله خوش مرتب شرحی فصل وبابله
آنی یازمشدر سیر اهلی قمو شرح وتفصیل ایلمشدر مو بمو
خودکیم ایلر اول شهك وصفن تمام ماورای عقلدر چون اول مقام
ارض وافلاك اولسه دفتر سربسر کاتب اولسه جن واملاك وبشر
اولسه آغاچلر قلم دریا مداد وصفی یازلماز الی یوم التناد
خود بو دفتردن بزم مقصودمز بذل مجهود ایلمکدر سودمز
اشبو در کاول کائناتك مهتری انبیا دیواننك سر دفتری
جان عالمدر کانکچوندر جهان انکیچون خلق اولوبدر انس وجان
انکیچوندر زمین افلاکله ثابت اولمشدر بوسوز لولاکله
روحی خلق اولمشدر اوك افلاکدن آب وباد وآتشیله خاکدن
هپ کمال مظهریدر بوجهان اول آخر آشکارا ونهان
بدأ عالمدن الی یوم المعاد جمله‌دن انك وجودیدر مراد
مولدیدر سربسر اکوان انك هم نبات ومعدن وحیوان انك
اکه کونیله مکان محتاجدر هرقدمده اول شهه محتاجدر
معجزاتیدر انك هم بردوام فعل وقول ووصفی معجزدر تمام

فی آثار النبی وانواره وبعد انتقاله الی انقراض الدوران ﷺ

حالیا عالم طولو آثاریدر ذره ذره مظهر آثاریدر

دین اوی قرآن ایله معموردر   هم احادیث ایله هپ پرنوردر
پرمصابیحیله مشکات اولدی کون   هم مشارق ایله مرأت اولدی کون
هر طرفدن کوستررنور جمال   حشره دك هم قالیسردر لایزال
عالمك عالملر اولدی مظهری   اولیا اسرارینك سر دفتری
شرع اوین قیلدی عمارت بعضیسی   شهرنفس ودیوی غارت بعضیسی
کیم کلام اللهی تفسیر ایلدی   قدرتی یتدکجه تقریر ایلدی
کیمسی یازدی احادیثه شروح   بولدیغنجه جانب حقدن فتوح
مالك احمد بوحنیفه شافعی   مظهر الدین اصمعی ونافعی
ایلدیلر دین یولنده اجتهاد   بیت دینه هر بری اولدی عماد
جمله اول شاهك کمالیدر بولر   امروحکم ذوالجلالیدر بولر
خوش مظاهردر مشایخ حالنه   زمرهٔ اهل صلاح افعالنه

فی حکمة الشرایع والحقایق وحکمة حبس الارواح فی الابدان

اولمسه کر صورت شرع مبین   سرله بولمزدی حال اهلی یقین
اولمسه هم اهل ایقان وثقات   علمله بولمزدی شرع امری ثبات
روح پاکی بوبدنده قید ایدن   اول همای برقیلیله صید ایدن
ایلمش سیمرغ عشقك بی جدال   حکمتیله پاینه عقلی عقال
بوقفسسز مرغ جان بولمز کمال   عشقی ستر ایتمزسه عقل اولوروبال
صورت شرع ایچره جاندر عشق حق   شرع ظاهردر، نهاندر عشق حق
مغز خوبك قشردندر عصمتی   قشر بی مغزك خود اولمز قیمتی
حکمتندن اول حکیم لایزال   عدلله ویرمش بولاره اعتدال
عدل حقدن هر کیم ایلرسه عدول   ظالم اولور شبهه‌سز اول بوالفضول

در اوصاف اولیاء کمل که مظاهر با کمال پیغمبرانند علیهم السلام

واردر هم نیجه دین سرورلری حضرت پیغمبرك مظهرلری
علم ظاهر علم عشق وعلم حال جمع اولوب انلرده بولمشلر کمال
شیخ محیی الدین وصدر الدین کبی حضرت منلا جلال الدین کبی
آچوبن خوش فقر احمددن خبر مثنوی ایچره نه‌لر یازمش نه‌لر
مرشد راه هدادر اول کتاب حق بودرهربیتی در فصل الخطاب
هم بیورمش کندو اول صاحب هنر مثنوی دکان فقرست ای پسر

دراوصاف فضائل فقر

فقرله فخر ایلدی چون مصطفا فقر اولوبدر شبهه‌سز کان صفا
فقردر اصل اصول راه دین فقردر هم مورث عین الیقین
علم واعمال اولدی مرآت صفات فقر اولوبدر مظهر ومرآت ذات
قلبه ویرر تصفیه علم وعمل فقردر محض صفای بی بدل
حاصل علم وعمل جنت درر آخر فقر وفنا وصلت درر
اولیدر بوفنانك بذل مال بذل جاندر عاقبت آکه مآل
مسکنتدر فقر اوینه فتح باب پاکدر بنالك کوتورمز بوحباب
فقر آرارسه‌ك نفسه ذلت پیشه قیل راه فقری بعداز ان اندیشه قیل
کیم ایشتدك آدمك خوش خصلتن ربنا اناظلمنا دولتن

دربیان آنکه حضرت مولانا جلال الدین قدسنا الله بسره العزیز
(درمثنوی فرموده‌است که حق سبحانه وتعالی کبر وطوع خلایق را)
(امتحان کرده است بوجود انبیا واولیا علیهم السلام . زیرا)
(بحضرتش هیچ کبر نتوان کرد)

برترازو قورمش اول سالاردین کاوله فرق اشرارله اخیار دین

کیم اطاعت ایلروکیم باش چکر مسکنت کیم بیترر کیم کبر اکر
مثنوئ معنویده سویلمش اشبو یوزدن آنی خوش شرح ایلمش
کیم خدا چون خالق عالم درر قادر مطلق شه اعظم درر
قدرتینه کیمسه انکار ایلمز پس اکا باش اکمکه عار ایلمز
پس بیلنمدی‌که کیم انصاف ایدر حقه اویماغه کیم استنکاف ایدر
ایلدی بریوزدن اول شاه ابتلا کوندروب جنس بشردن انبیا
تا کوره حقه کیم ایلر انقیاد کیم اولور شیطان کبی اهل عناد
برزمان انکله اولدی امتحان اهل خیر واهل شر اولدی عیان
صکره قوت طوتدی انوار نبی قیلدیلر تعظیم اکا شیخ وصبی
طولنوب کندو جهاندن اول قمر طوتدی آفاقی کمالی سربسر
عالمه زین اولدی خلقه نورعین آنکه اویمق کلمز اولدی نفسه‌شین
پس بیلنمز اولدی حال خاص وعام کوستروب کندویی هپ صاحب مقام
پس ینه کوندردی اول سلطان عدل اولیا واهل علم واهل فضل
هم مشایخ زمره سینی بی ریا کیم بولردر وارثان انبیا
بونلری کوندردی اول سلطان محك قالمیه تا طوع وکبر نفسه شك
امتحان حق تمام اولدی بوکون امتیاز خاص وعام اولدی بوکون
بونلره هرکا یتدی جاندن احترام حق قتنده بولدی اول عالی مقام
دوشدی ایاقدن شولر کیم چکدی باش دشمن اولان سرله خوار اولدی فاش

در فضائل اتباع مشایخ وعلما رحمهم الله تعالی

اهل حقه مسکنت دولتدرر عجب کبرك حاصلی ذلتدرر
دائم ایت تعظیم اخیار کرام خقه‌در انلره اولان احترام
مسکنت قیل خالقه شول امیدله کایره‌سك انلرده براهل دله

تابوتەسك سايەسندە نورحق   آلەسك علم لدنيدن سبق
آيغى طوپراغى دولت تاجىدر   مسكنت انلرە جان معراجىدر
مسكنتدن ايلمز كيمسە زيان   كر اولورسە قدرى مثل آسمان
مسكنتدن كورمدى هركز ضرر   دوشورر نورين يرە شمس وقمر
قطرندە بردرر درويش وباى   تك همان اولسون بولرروزن كشاى
اولديلر لابد ضيا اندر ضيا   پرقلوب انلرى نور كبريا

قال النبي عليه السلام : مامن آدمى الا وفى رأسه سلسلتان سلسلة الى السماء السابعة وسلسلة الى الارض السابعة فاذا تواضع رفعه الله الى السماء السابعة واذا تكبر وضعه الله الى الارض السابعة ـ نقل من شهاب الاخبار

بوحديث ايچرە بيورمشدر يقين   فقرلە فخر ايلين شاه كزين
كيم كچوبدر حكمت قدوسلە   باشنە هرشخصك ايكى سلسلە
مسكنتدن هركه قيلدى نفسى پست   خوف حقدن كندوينى قيلدى شكست
مرتفع فوق العلايە بيريسى   صارقوبن ايمش ثرايە بريسى
قالدرر پس آنى حق فوق الفلك   اولدى چونكم خويلە جنس ملك
عجبلە باش قالدروب هركاولە كرم   قيلميە حقدن تكبر ايلە شرم
ايندير آنى خدا تحت الثرا   ايلدى چون ديووش عجب ومرا

موعظه درمعناى اين حديث

چون ايشتدك بوحديث احمدى   آلچق اول رفعت ديلرسەك سرمدى
باژ كونە بوجهانك كارى هپ   رنجى راحت راحتىدر رنج وتب
قدرت ايرسە نفسە استدراج بيل   ضعف وعجز ايرسە اكا معراج بيل
كردنندن نفسك آلمە بندينى   آرزودن كس انك پيوندينى
اول خر اومار دائم اوتلقدن خبر   آنامشدر حسن مطلقدن خبر

هر نفس کاوك مرادی کاه اولور کلشکردن اول قچن آکاه اولور
کنج اومرسه‌ك حقدن ایت نفسی خراب کل بتورمك ایسته‌سه‌ك اولغل تراب
مصطفانك چون شعاری فقردر عالم اوزره افتخاری فقردر
حقك ایرمك ایسته‌سه‌ك رضوانه اتباع ایت انبیا سلطانه
قیل نظر اول کائناتك شاهنه هردم ایلردی دعا اللهنه
دیردی مسکین ایت حیاتمده بنی ایله مسکین هم مماتمده بنی
هم ینه عقباده مسکین نشر قیل زمرهٔ مسکینلر ایچره حشر قیل

قال علیه‌السلام : اللهم احینی مسکینا وامتنی مسکینا واحشرنی فی زمرة المساکین

فی اختیاره الفقر والمسکنة

حق اکا ویرمشدی چونکیم بونجه قدر هم مقام قرب اوادناده صدر
بیلدیروبدی نکتهٔ لولاکه کانکیچوندر زمین افلاکه
ماتقدم ماتأخر ذنبنی مغفرت قیلمش ایدی اول شه‌غنی
پس نیچون اول سید سادات کون عرض ایدردی حقه عجز وضعف وهون
عرشدن اعلا ایکن جاهی آنك اولدی فقر ومسکنت راهی آنك
بو ایدی الله اعلم حکمتی حق آکاچون ویردی بونجه نعمتی
شکر ایدوب اول منعمك احسانه طاعتن منت بیلوردی جانه
هرنه‌درلو حقه خاص اولسه کشی طاعت وشکر ونیاز اولور ایشی
براولو سلطاندر اول خلاق کون هرکیمه‌کیم ویرسه قربت قیلسه عون
اکلادقجه قدرتن ایلر خضوع هرندکلو کا رته علم آرتار خشوع
بی نهایتدر خدانك درکهی آرتیرر خوفن بوبابك آکهی

في اوصاف العشق وحالاته

برزخی بودرکه اول شاه رسل اولمشیدی عاشق ومعشوق کل
اولسه کامل خوبده حسن وجمال عاشقك عشقی هم اولسه برکمال
لازم اولور آکه پس فقرو فنا عشقه لابدر غم ورنج وعنا
عاشقه دائم نیاز ومسکنت دشمنی‌در عزوجاه مفخرت
عاشقك شولدم بولور جانی حضور تن لباسندن اوله عریان وعور
عاشق ایستر وارلغی تاسر قدم نارعشق اوروب قیله یکسرعدم
خوارلق عاشقلرك معراجی‌در خار وخاره سندس ودیباجی‌در
دردوغمدن غمکساری عاشقك عقله صغمز کار وباری عاشقك
راحت اولمز چکمینجه دردوتب طوتمز آرام اولمسه رنج وتعب
وارلغك هردم هلاك ایتمك دیلر خاروخسدن راهی پاك ایتمك دیلر
طور عشقی کیمسه بیلمز عقلله فهم اولنمز اول کتاب ونقلله
رمز عشقی هم ینه عاشق بیلور خلق بیلمز سرینی خالق بیلور

غزل دروصف عشق

عشقدراولکم ریا بنیادینی ویران ایدر عشقدراولکم دل وجان ملکنی آباد ایدر
عشقدراولکم زمینی پست ومال ایلیوب مهروماه وانجم وافلاکی سرکردان ایدر
آفتاب عشق چون برذره‌یه پرتوصالار آدنی عیسی ابن مریم موسیٔ عمران ایدر
عشق چونکم شهپر آچار سیراودنی ایچون جبرئیلی التی یوز بیك بالله حیران ایدر
چاغرر سلطان عشق الفقر فخری دمبدم یعنی سرتاپا سوای حق دست افشان ایدر
کل شیٔ ماخلاالله باطل طبان چالوب کلشن توحیده ایچنده رقص اوررجولان ایدر
بوعبید پربلایی کورآنك برشمه‌سی راه پرخونده نیجه‌یللردرر غلطان ایدر

غزل دکرهم دروصف عشق

هر اهل هوا عشقده‌کی رازی نه بیلسون هر پشه هما قیلدوغی پروازی نه بیلسون
شول کوش که تسویل شیاطینله پردرر جان سمعنه حقدن ایرن آوازی نه بیلسون
هر سردکوکل کیم اوله پرلهو وملاهی سوزاهلی سماع ایلدوکی سازی نه بیلسون
عشق اهلنی عشق اهلی بیلور ظاهر وباطن محمود صفت اولمین آیازی نه بیلسون
دنیای دنی جیفه‌سنه کرکس اولانلر سلطان ایلنك لایقی شهبازی نه بیلسون
هر مزبله‌ده دانه طلب خانکی قوشلر بحر ایچره نه ذوق ایلدوکن قازی نه بیلسون
درد ایسته کل وقشر علومی قوعبیدا بی دردکشی دردده‌کی رازی نه بیلسون

خطاب بحضرت درکمال استغنای اووعجز وتقصیر مداح

ای نبیلر زمره‌سینك زبده‌سی عالمك فخری جهانك عمده‌سی
حاصل کون ومراد امر کن مخزن اسرار علم من لدن
تاج فرق عرش وکرسی وسما نور وبرق ماه وخورشید وسها
عالمك جانی وجانك عالمی محرمك شاهی وشاهك محرمی
مظهر قدرت مناط نصروعون مرکز عالم مدار هردوکون
ایلك دنیاده یوزك بدر الدجی روز محشر طلعتك شمس الضحی
حسنك آشفته‌سیدر جان ودل طولودر عشقك هواسی آب وکل
رایتك نصر من الله‌در سنك وصف حالك لی مع الله‌در سنك
جانکه مشکات تنده نور زیت ضوء حقدر مارمیت اذرمیت
مبداء عالم وجودکدر سنك جمله وارلق فیض جودکدر سنك
انبیا دیوانك مختاریسك اولیانك قافله سالاریسك
قول وفعلك جمله معجزدر سنك انس وجن مدحکده عاجزدرسنك
چونکه لولاك اولدی مدحت شانکه کیم بوله یول وصف بی پایانکه

آند ایچرکن عمرکه خالق سنك مدحکی کیم ایلیه لایق سنك
اولکه مبدأ هم مآب ایتمش سنی برمنور آفتاب ایتمش سنی
طولمش انك شعله‌سی شیب وفراز مدح ووصفندن جهانك بی نیاز
کندو نوریدر ینه مداح اکا نفسن ایلر قدح اولان قداح اکا
اولکه مدح ایتمك دیلر انوارکی فضل وجود خلق دریا بارکی
مدحدن اقصای مقصودی آنك ذکر نامکدر همان سودی آنك
یوخسه مستغنی‌سین ای محبوب حق مدح ایدر چون نورکی رب الفلق
شرح اولنسه بیك بیك اوصافك سنك حسن خلق وجود والطافك سنك
شمس انوردن همان برذره‌در روض ازهردن همین برتره‌در
عاجز ایکن جمله مدحکدن جهان سرباسر هرذره اولمشکن زبان
نیجه قیلسون وصفك ای شاه بلند بوعبید دردمند ومستمند
آغزیمی بیك کز کلابیله یوسم لایق اولمز مدحکه ای پرکرم
بوتکلفدن مرامی بنده نك مبتلاو بی دل وافکنده نك
ذره وصف آفتاب ایتمك دیلر آکه یعنی انتساب ایتمك دیلر

حکایت

یوسف صدیق کاولدر خوش نهاد صاتمغه مصر ایچره قیلمشلر مزاد
کیمی ویرمش بدره بدره سیم وزر کیمیسی بش آغری مسك وکهر
زهره طالع برزحل سیرت قاری اولمش اول کون یوزلو ماهه مشتری
برکلاوه ایپلکیله اول عجوز خوش طلب قیلمش انی پرشوق وسوز
خلق انی تعییب ایدیجك اول قاری دیمش ای شمسه اولانلر مشتری
آکه قیمتمی اولور بوسیم وزر کر طولرسه جمله عالم سرباسر
قیمتینه چونکه لایق نسنه یوق بردرپس آکه نسبت آز وچوق

مشتری اولمقده مقصودم بنم — هم بو سودا ایچره خوش سودم بنم
کربنم کمتر قاریلردن بری — عد اولم همم مشتریلردن بری
بنده‌نك هم یاشفیع المذنبین — مدح وصفکدن مرامی بو همین
شولسنی وصف ایلین آصفلرك — سرکه واقف اولان عارفلرك
پیرونده عد اولم بن مبتلا — لطف ایدوب معذور طوت ای پادشا
نملة جاءت برجل من جراد — سن قبول ایت ای شهنشاه جواد

غزل هم درخطاب حضرت رسالتپناه صلی الله علیه وسلم

عقل وجان آشفتهٔ وجه بسیمکدر سنك — حور و رضوان بند زلف خوش نسیمکدر سنك
کعبهٔ سر خدادر قبله کاهك لاجرم — انبیا ارواحی زوار حریمکدر سنك
سیم و زردن طوغره میل ایتمسك اولمز عجب — فقرله کنج قناعت زر و سیمکدر سنك
جان و دل عالملری سرکله معمور اولدی هپ — هردوکونك عمده‌سی شرع قویمکدر سنك
امتکده نوردین نار جحیمی محو ایدر — موصل جنت صراط مستقیمکدر سنك
ایتدك ایمان اهلنه انعام خاصکدن نصیب — خود وجودی عالمك جود عمیمکدر سنك
ثابت اولمشدر کمالك نکتهٔ لولاکله — حق دیلنده بو خبر مدح قدیمکدر سنك
ذاتك ای شاه اسم اعظم اولدیغنه دالدر — وجه قرآن زینتی چون حاومیمکدر سنك
نعمت نورکله پر ای آفتاب معنوی — سربسر برسفرهٔ برخوش ادیمکدر سنك
جمله آفاقه اگرچه لطف و انعامك ایرر — دولت اول جانك که کویکده مقیمکدر سنك
خاص حقدر مهرله برکره نامك ذکر ایدن — بحث جاه وعزت آنك کیم ندیمکدر سنك
ایشکك افتاده‌سیدر عرش عالیدن بلند — خوش بولور قلب سلیم اولکه سقیمکدر سنك
جرأت ایتمك مدحکه بو اضعف الناسه سبب — اعتماد وسعت خلق عظیمکدر سنك
مجرم وعاصیلروبی دللره امید جان — جود ولطف وشفقت ذات کریمکدر سنك
قیل شفاعت بو عبیده یاشفیع المذنبین — دردمند وخوار وافتاده یتیمکدر سنك

شکر وثنای حق تعالی بنعمت وجود محمد مصطفی علیه السلام

مژده ای یاران واخوان صفا کیم جهاندن کیتممشدر مصطفا
جسمله کرچه طولندی اول قمر قودی بزیبدلره نور وائر
حقه یوزبیك منت وشکروسپاس حمد بی پایان ثنای بی قیاس
کامت اولدق اول حبیب حضرته نور اسلامیله ایردك نصرته
بزه تشریف ایلدی ایمانله بیلدرر احکامنی قرآنله
ضعف ناسی قدرت حقی تمام اکلدوب قیلدی بزه انعامی عام
خیرو شری جمله عرض ایتدی بزه شری نهی وخیری فرض ایتدی بزه
ایلیه‌لم اول امامه اقتدا اهتدا قیلن بولور چونکم هدا
اتباعیله اکا یول واره‌لم عرض ایدوب اکسکلکی یالواره‌لم
کمسه‌مزده چونکه یوقدر اقتدار شکر حقه پس کرکدر اعتذار
بزده یوقدر چون اکالایق عمل ایشمز باشدن باشه نقص وخلل
نفسمز اکسکلکن بیلمك کرك ژنك نفسی عذرله سیلمك کرك
چون یاراتدی بزی من ماء مهین کندو لطفندن قودی انوار دین
ویرمسه بزقولره راه هدا بزنه یوزدن ایلرایدك اهتدا
حکممز یوق جسممزده قیل قدر آنی کیمدر یاقره یاآق قیلر
حاکم مطلق بزه چون حقدرر کندوبی حاکم صانان احمقدرر
بزنه یوزدن کبرله کرم اوله‌وز پس کرك حالیله پرشرم اوله‌وز
ایده‌وز اول حضرته عرض نیاز
عفو ایده تاجرممز اول کارساز

مناجات

یاالهی لطف بی پایان سنك مجرم وعاصیلره احسان سنك

رحمتك درياسيدر مواج وپر   قطره‌سينه جان ودل محتاجدر
لطفه غرق ايتدك اكرچه بنده‌كی   خسته واشكسته وافكنده‌كی
فضلك ايله قيلدك ای شاه بلند   ظاهر وباطن نعمدن بهره‌مند
رحمتكده يوقدر ای سلطان قصور   آه كيم نفسم بنم پرشر و شور
نه‌دلم وار ذكركه لايق سنك   نه كوكل وارفكركه لايق سنك
نه يوزم وار عذر ايدم دركاهكه   كيتمكه نه طاقتم وار راهكه
چون بيلورسين حالمی بی قيل وقال   پس نيجه عذر ايتمكه بولم مجال
هرنفس كيم سندن احسان اولميه   برايشم يوقدركه عصيان اولميه
لطف ايدوب ای حافظ ارض وسما   بنده‌كی حفظ ايله شردن دائما
هر كنه كم قيلدم ای حق كريم   توبه وير استغفرالله العظيم
چونكه قيلدك احمده امت بزی   ايلكل يولنده پرعصمت بزی
اول حبيبك حرمتينه ياغفور   آلده‌ماسون صاقله‌غل دارالغرور
خوش عمل ارزانی قيل قرأنله   ختم ايدوب آخر دمی ايمانله
حشر قيل تحت اللواسنده بزی   داخل ايت آنك دعاسنده بزی
چونكه اذنكله اولور اولكون شفيع   اذنكيله هم بزه اولسون شفيع

ايلكل احسان بزه حسن المآب
لطف ايدوب قيل بودعامی مستجاب

انتها

....

اصحاب فضل وكمالدن اولوب ادبياتمزك عتيقه‌ده جديده‌ده وقوف تامی اولان اديب لبيب ولد افندی حضرتلرينك بو رساله حقنده رأيی استفسار ايدلمش ايدی . مومی اليهك طابعه كوندرديكی بر التفاتنامه مطالعهٔ مصيبه ايله مشحون اولديغندن بروجه زير عيناً درجنه مسارعت ايدلدی :

قرداشم جودت بك افندی يه

(عبيدی) نك اوصاف ومعجزات نبی‌یی حاوی منظوم رساله‌سنك تصحيحيله ترجمهٔ حالنك نهايتنه علاوه‌سنی امر ورق پارهٔ دادرانه‌لرينی النجه انفاد و جيبه‌يه مسارعت ايتدم . تصحيح خدمتنی ادا ايلدم مأمورلرينه ويردم . شمدی‌ده عقلم ايرديكی ، وسعم يتديكی قدر ترجمهٔ حالنه متعلق خدمته شتاب ايديورم .

اكر محض تلطيف اولميوب‌ده جداً بنده‌كزی عثمانلی ادبياتنه واقفلردن عد بيوريورسه‌كز ملاحظات آتيهٔ فقيرانه‌می ديكله‌ميه تنزل بيورمكزی نياز ايدرم .

فقيركز منظورم اولان تذاكر شعراده (عبد) ك مصيغری اولمق اوزره ايكی شاعر اسمی كوردم‌كه بريسی ادرنه‌لی (عبيدی) ديكری مثنوی نويس شهير (عبيد دده) در .

اولا (عبيدی) بی الله آله لم :

« حسن چلبی » نك روايتنه كوره (عبيدی) ادرنه‌لی ، اسمی عبدالرحمن ، پدری (نبی حليفه) ديمكله مشتهر بر عابد صالح وواعظ ناصح ايمش .

تحصیل علوم ومعارفدن صوکره قاضی زاده افندی یه ملازم اوله رق منصب قضایه نائل ونهایة الامر زغره ده یوز اللی آقچه قاضی ایکن طقوز یوز سکسان سنه سی نعیم ابدی یه واصل اولمشلردر .

مسلك شاعرانه سی حقنده دیرکه :

« حقا که شعرای بلاغت عنوان میاننده تفوق اقران ایله معین و ممتاز کمسنه در اکثر اشعاری آه عاشق دردناك کبی سوزناك والفاظ درربازی آب روان مثالی غایتده لطیف وپاکدر فن معماده دخی شهرت تامه سی واردر بو فنی همشهریسی مشهور امیردن تحصیل وتکمیل ایله مشدر » .

حسن چلبینك پدری قنالی زاده علی افندی ادرنه قاضیسی ایکن عبیدی ایله خیلی زمان مصاحبه ومشاعره ایتمشلر مرقومك فوق العاده حلیم وسلیم ونهایتده اوتانغج اولدیغنی سویلیور .

شو :

نه آچلدق فضای کلشنه کل پیرهنلرله
نه صالندق مرام اوزره بویی سروسمنلرله

و :

صانمه بنی ناله یله جهاندن کذر ایتدم
کوردم سنی ای غافل اویورسك خبر ایتدم

بیتلری کندیسنه منسوبدر . انشاد ایلدیکی مربعلر خوشخوانان زمانی آره سنده خیلی شهرت ورواج حاصل ایله مشدر .

کتبخانه لرده بولنان اسکی مجموعه لرده زمانه کوره متوسط واستادانه خیلی غزلیاتی منظورم اولدی .

عبیدالله دده

قوله قپو مولوی خانه‌سی مشایخندن کامل شهیرشیخ غالب دده‌نك آشجی‌باشیسی صاحب‌دیوان (درویش اسرار) شعرای مولویه‌یی حاوی اوله‌رق تدوین ایلدیکی تذکرده دیرکه:

«عبیدالله دده — عارف گزیده سخن جناب شیخ محمدفدائی قدس سره حضرتلرینك پروردهٔ نظر تربیه‌لری اولوب اشعارنده «عبید» تخلص بیورردلر سرعت کتابته موفق اولوب نیچه مثنویٔ شریف تحریر بیورمشلردر وخط دستلری اولان مثنویٔ شریفلر حضرت چلبی حسام الدین قدس سره المبین جنابلرینك خط شریفلریله اولان مثنویٔ شریفدن مقابله اولنمشدر»

استاد الشعراء حضرت شیخ ثاقب مولوی دخی کملین عرفای مولویه‌نك مناقب شریفه‌سنی حاوی جمع ایلدیکی اوچ جلد «سفینهٔ نفیسه» ده دیرکه:

«حضرت عبیدك عاشقانه قصائد وعارفانه مدایح ونعوت سیدالمرسلین ونیاز نامهٔ سند العاشقین [۱] ومقطعات ورباعیاتی سفاین المعارف عشاق واحبابده مانند حرزجان محفوظ ومضبوطدر واستنساخ بیوردقلری کتب جلیله‌نك مواضع مشکله‌سنه تعلیقات مفیده‌لرینك اکثری نسخ کلك لطائف نگارلریله مطالعه ومشاهده اولنمشدر.

شیخ کمالات پرورینك وفاتندن صوکره شور مذاق کندویی سر بصحرای سیر وسیاحت ایدوب قنده برمرد صاحب درده دوچار اولسه انکه جلیس حضر وانیس سفر ومقام خدمتده شد کمر ایله سیاح بحر وبر اولوب اقامت وسیاحتلرنده کتابت آثار جلیلهٔ کبار حقیقتی وظیفهٔ لازمه

---

[۱] جناب مولایه عائد اشعارینه اشارتدر.

ایدینوب احیای آثار و تکثیر سواد اسرار ایتمه‌لریله مجمع کتب نفیسه و مجموعهٔ علوم شریفه وکتابتی وسیلهٔ مطالعه ایتمکله انفاس لطیفه‌لری لوامع انطالع ارواح قدسیه واطوار شریفه‌لری مطالع الشوارق اسرار انسیه اولمشدر »

ایشته عبید دده‌نك قدرت ادبیه‌سنه دائر « سفینه‌نك » عباره‌سی بوندن عبارتدر .

مناقب شریفه‌لرینه عائد دها برچوق تفصیلات واردر . بعضلرینك خلاصه‌سی شودرکه : قونیه‌ده حضور مولاناده حجره‌کزین انزوا اولدقلری هنگامده یاران باصفا هرنه زمان تفرج باغ مرام [*] ایلسه‌لر عبید دده حضرتلرینك اثر قلم حکمت رقملری اولان نوادر آثار اولیاء کرامدن برنجه تحفهٔ نفیسه ونسخهٔ لطیفه‌ئی زین مجلس ایلمکی التزام ایتملریله بر روز فیروزده عادت معهود اوزره منطق الطیر حضرت فریدالدین عطار قدس سره العزیزی التماس ایدوب کندیلرنده نسخهٔ موجوده اولمه‌مغله وجواب یأسی دخی موافق شیمهٔ عارفان کورمدکلرندن همان (سز کیده طوریکز بن آرقه‌کزدن کلیر وکتاب ملتمسی کتیریرم) بیوردرق قوهٔ قدسیه ایله برقاچ ساعت ظرفنده کتبخانهٔ مولویه‌دن درحال برنسخه استنساخ ایدرك اوکون مجمع اخوان الصفایه یتشدیرمشلردر .

حضرت فدائی‌یه اوائل ارادتلرنده طرف مرشددن خدمت سقایه‌یه تعیین اولنمشلری . کندیلری مربیه‌لر الندە انواع ناز ونعمتله پرورده اولمش ایکن بو خدمت شاقه‌یی هزاران مسرت وشکرانه ایله درعهده قیلوب خدمت مردان خداده خزانهٔ وجود موجودینی خرج راه صدق واخلاص ایله‌مکله کمال ذات وجمال صفات ایله مزین وجواهر معارف

---

[*] « مرام » قونیه‌نك غرب جهتنده و برساعت بعدنده انواع ریاض وانهاری واثمار واشجاری حاوی برقصبهٔ دلارا اولوب اشراف محیه‌نك صیفیه‌لریله مزیندر .

عوارفله محلی برمرد صاحب تمکین وعاقبت دستار استوا دار مشیختله نائل مقام کملین اولمشلردر .

خدمت سقایتده بولندقلری اثناده ایکی اللرنده ایکی سبو ایله صو کتیرولرکن شکل عجیب وطور غریبندن جنونته قائل اولان اطفال منکرین سنکبار تمسخر اولملریله همانـدم حضرت عبید سنك جفادن سبوی آستانی محافظه ضمننده سماعه آغاز و بو بیتی انشاد بیورمشلردر :

کوی عشـق مولوی دیوانه‌سی اولمش عبید
سـنك اطفال رهی حصن حصینیدر آنك

آخر عمرلرنده اسپارته مضافاتندن اکیردیر قصبه‌سـنده نورالله دده مرقد شریفی زاویه‌سـنده حجره گزین مشیخت اولوب عاشـقان درویشانك تربیه و تسلیکیله امرار زمان ایله‌مکده ایکن آستانۀ حضرت مولانانك اشتیاقی غلبه ایدرك مشرف زیارت اولدقده هزاران غرام واحتراقله مجاورت ابدیه‌یی نیاز ایله‌مکله تیر طلب واصل هدف واجابت اولوب قبۀ خضرا سایه‌سنده ته‌دیوار رحمت استوارده آسوده اولمشلردر .

وفاتی طقوزیوز طقسان بش حدودنده اولدیغنی درویش اسرار (تذکره) ده تصریح ایدر .

ایشته بو ایکی شاعرك ترجمۀ حالی بوندن عبارتدر .

کتابك باش طرفنده ناظمی (عبیدی) اولنق اوزره کوسترمشسکز بنده کزده اثنای تصحیحده اکا تعرض ایتمدم فقط ازالۀ شبهه ایچون (عبیدی) نك‌ده ترجمۀ حالنی درج ایدرك عقلم ایردیکی قدر برایکی سوز سویله‌مکه مجبور اولدم .

اسکی مجموعه‌لرده (عبیدی) نك خیلی غزلیاتنی کوردم . جمله‌سی متین

و بی‌قصور و اکثری عاشقانه‌در فقط زینت الفاظ وقوت‌خیال جهتندن شعری متوسطدر .

ایضاح مرام ایچون اوزمان شعراسنك بعض مشاهیرینی عرض ایدەیم :

شهزاده‌جم — صاروجه کمال — احمدپاشا — نظامی — نجاتی —
٩١٤ ٩٠٢ ٩٠٠—٨٦٤

لامعی — کاشنی — ابن‌کمال — اصولی — ذاتی — شاهدی دده —
٩٥٧ – ٨٧٥ ٩٥٤-٨٧٦ ٩٤٥ ٩٤٠ ٩٤٠-٨٣٠ ٩٣٨

خیالی‌چلبی — فضولی — عبیدی — ابوالسعود — یحیی‌بك— آذری
٩٩٣ ٩٩٠ ٩٨٢ – ٨٩٦ ٩٨٠ ٩٧١ ٩٦٤

عبیدالله دده
٩٩٥

ایشته بوشاعرلر ایچنده (عبیدی) موازنهٔ عاجزانه‌مجه (لامعی) درجه‌سنده و (عبید دده) ایسه (اصولی) مرتبه‌سنده‌در .

عبیدی بتون اشعارنده (عبیدی) یازار. حال بوکه بوکتاب درونده بش آلتی یرده ناظمك اسمی عبید اوله‌رق کورولور. انفاس مولویه‌یه آشنا اولان عرفای اسلامیه‌یه شمس تابان کبی درخشان اوله‌جغی وجهله بوکتاب نفیسك درونه‌زیور بخش اولان بتون نکات حکمیه و لطائف غیبیه‌اسرار مثنویه‌نك عینیدر . موجب تطویل عظیم اوله‌سه‌یدی مقابلنی درخاطر ایتدکلریمی برر برر تشریح ایدردم . هله برقاچ محلنده نام مولانایی و انفاس پیر دستکیری تصریح ایله‌مشدرکه‌از جمله :

وارد رهم نیجه دین سرورلری
حضرت پیغمبرك مظهرلری
علم ظاهر علم عشق و علم حال
جمع اولوب آنلرده بولمشلر کمال

شیخ محیی الدین وصدر الدین کبی
حضرت منلا جلال الدین کبی
آچو بن خوش فقر احمددن خبر
مثنوی ایچره نه لر یازمش نه لر
مرشد راه هدا در اول کتاب
حق بودر هر بیتیدر فصل الخطاب
هم بیورمش کندو اول صاحب هنر
مثنوی دکان فقرست ای پسر

بیتلرنده اولا حضرت پیرك مصاحب ومعاصرلرندن وعلوم حقایقده معین و ناصرلرندن شیخ اکبر وربیبی صدر قونوی‌یی یاد ایدوب بعده حضرت شمس الدین تبریزینك احوال و مقاماتنی حاوی اولان مثنوی شریف صاحبی مولانانك اثناسنه کیرشمشدر .

بعده (در اوصاف فضائل فقر [*]) سرخندن اعتباراً احکام مثنویه‌یی نقله آغاز ایدر. درت صحیفه قدرینی اویولده املا ایتدکدن صوکره (فی اوصاف العشق وحالاته) سرخیله باشقه یوزدن بر صحیفه‌دن زیاده نقل حقایق ایدر واحکام فقر وعشقی حاوی اولان ایکی غزلنك مخلصی دخی (عبید) در . آندن صوکره جابجا ینه نقله دوام ایدوب بر صحیفه‌دن عبارت اولان :

مژده ای یاران واخوان صفا
کیم جهاندن کیتمه‌مشدر مصطفا

معارفی دخی بویولده قلمه آلنمشدر .

بوکتابك مندرجاتی بواسلوب اوزره‌در. شعر نقطه‌سندن مزیتی ایسه

[*] فقر تام لسان اهل اللهده الك عالی مقامدن عبارتدر .

(سلیمان دده) نك مولد نبویسی طرزنده اولوب نفاستده اکا ایکنجی اوله بیلیر .

مؤلف اولمق اوزره قرارویره جکمز ایکی ذات اولوب بریسی یعنی — درون کتابده مخلصه موافق اولان عبید دده — هم شاعرلکجه (عبیدی) دن دها متین ، هم‌ده مولوی شیخی وانفاس مولویه‌نك یکانه آشنالرندندر . مدت حیاتنده — سائر کتب نفیسه‌دن ماعدا — برخیلی مثنوی شریف یازوب جابجا تعلیقات علاوه ایله‌مشدر . چلبی حسام الدین حضرتلرینك نسخه‌لرندن استنساخ اولنمش وعلی الخصوص بر مثنوی خوان الندن چیقمش اولمغله عبید دده خطیله اولان مثنویلر مثنوی خوانلر نزدنده برنجی درجه‌ده معتبر واشتراسی هرکسه نا میسردر . درت بش نسخه‌سی منظور فقیرانه‌م اولدی .

بواثر معتبر (عبیددده) نك اولدیغی وقتیله رجال مولویه بیننده معلوم ومعین اولملیدرکه نسخه‌لری ایکنجی درجه‌ده معتبر اولان مثنوی نویس شهیر (جوری) دده دخی مسلکداشنك (اوصاف ومعجزات نبی) سنه قارشی (حلیهٔ چاریار) ی نظم ایتمش وشیخ الشعرا مثنوی خوان شیخ نشاطیٔ مولوی دخی (حلیهٔ انبیا) نی یازمش و درویش نقشی‌ده (حلیهٔ مولانا) ایله بو وادیٔ مقدسك منتهاسنه ایرمشدر .

ایشته قرداشم بو کتاب مستطاب ایله مؤلفی حقنده عجالةً یازه بیلدیکم سوزه ختام ویرییورم . اکر مؤلفی (عبیدی) ایسه معنویاتده هرجهتله حضرت عبیداللهك نظیری بر عارف مولوی نهاد اوله جغندن یالکز اشباحده آیری اعتبار اولنمش اولورلر .

بواثر مقدسه عبیدالله اولان بتون شاعرلر اشتراك ایده جك اولسه‌لر

جملهسی فیوض مالانهایه سندن بالغاً مابلغ مستفیض اولورلر ینه بوخوان بی زوالدن ذره اکسیلمز .

جملهسنك روحی شاداولسون .　　　　الفقیر
چاکر آل محمد ابن مولانا ولد

جواب

محترم برادرم افندم

اقدامی تابدایتندن بری معاونت تحریریه ایله وایهدار مباهات ایلین فاضل مدقق نجیب عاصم افندینك برادری ـ که خدمت معارفی سونلردندر ـ بواثرله برابر برقاچ اثری دها شام صحافلرندن الهکچورهرك برر صورتیده بزهکوندرمش ایدی . آنك اوستنده «ناظمی : عبیدی» دیه محرر ایدی . فقط صاحب اثر کندینی « عبید » دیه اتیان ایلیور . بزده حالیله ابقـایه مجبور اولدق . هرکیمه صوردق ایسـه بو اثرله صاحبی حقندهبزهمعلومات مقنعه ویرهمدیایدی . بزه کوندریلن نسخهنك قابنده « هذهالرسالة فیاوصاف النبی صلی اللهتعالی علیه وسلم و معجزاته ومولده الروحانیة والنورانیة والجسمانیة والاثاریه من المبدأ الی المعـاد وبالله التوفیق والسـداد وبه الاعتصام وعلیه الاعتماد » عبارهسی وار ایدی. اندناستدلالاً بزدهرسالهیه« اوصافومعجزاتنبی » نامنی مناسب کوردك . شرقك اوچ لسـان عظیمی حقنده تتبعات و تدقیـقاتلری آثار ایله ثابت اولان ذات عالیٔ فاضلانهلرینك لطفاً رجامزی تلقی بالقبـول ایدرك اعطاسـنه همت بیوردقلری ایضـاحات و تفصیلات حقیقةً مغنیکورلدیکی ایچون بروجه بالا درجیله تزیین صحایف ایدلدی. قارئلرمزی مستفید، روح مؤلفیده شاد ایتدکلری ایچون ذاتعالیلرینك همتلرینه هرکسـدن اول بو محب مخلصلری عرض تشکرات مخصوصه ایلمکی متحتم ذمت بیلور افندم　　　　بنده : احمد جودت

كتابخانهٔ اقدام

عدد ٢

آثار اسلافدن

جنان الجنان

ناظمی

واحدی

طابع وناشری

اقدام غزته‌سی صاحب امتیاز وباش محرری

احمد جودت

معارف نظارت جلیله‌سنك رخصتیله طبع اولنمشدر

درسعادت — اقدام مطبعه‌سی

١٣١٣

بسم الله الرحمن الرحيم

دربیان توحید حق تعالی

اسم حق برله برایش کیم ابتدا اولسه بولور خیرایله اول انتها
باشلادم بن بنده ای عالی نسب بوایشه یاد ایلیوب اسم چلب
تا که اولوب خیرایله بوایش تمام بوله رغبت درمیان خاص وعام
ثابت ایتدم حمدی راهنده قدم زنده اولدقجه اودم حمدنده دم
جمله اشیا حمدی برله زنده‌در کر اوکوکده‌در بویر یوزنده‌در
حمد آکا کیم واحد مطلقدر اول آکا هرشی شاهد برحقدر اول
خالق بی مثل وبی همتا اودر رازق سر جملهٔ اشیا اودر
دائم ودیان ودادار قدیم قادر وستار وغفار ورحیم
ذات مخفیسی صفاتندن عیان هم صفاتی پاك ذاتندن عیان
رأی انساندن مبرادر اوزی وصف واصفدن معرادر اوزی
زارو سرکردان وعاجزدر عقول وصفنك اداسنه بولمقده یول
سامع کفتار موجوداتدر عالم اسرار مخفیاتدر
شامخاتی ارضه اوتاد ایلدی یریوزین آنلرله آباد ایلدی
صانعیدر جمله مصنوعاتك اول جامعیدر جمله مجموعاتك اول
ضابطیدر اون سکز بیك عالمك حافظیدر سرّقلب آدمك
طاهر ایتدی آدمك قلبن‌که تا آنی ذات سرّینه محرم طوتا
ظاهرا کرچه قودی قلبی نهان لیك اسراردن ایدر آندن عیان
عین انسانده قودی چون آینه تا که کوره عینی هرآینه
غیره یعنی ایده اوزی تك نظر ایرمیه تا اوزینه اندن ضرر

فتح اولدر جمله بسته درلری | تاجدار ایدن اودر سرورلری
قدرتی دریاسی ایتدکجه خروش | کورینور هردمده بیك درلو نقوش
کامل اولدرکیم هرایشی برکمال | هیچ ایرشمز هم کمالینه زوال
لم یزل بر پادشاه در بی نظیر | بی شریك وبی وزیر وبی مشیر
ملکیدر آنك دوعالم بی کمان | قوللریدر وحش وطیروانس وجان
ناقل اولدر کندینك کفتارینی | کندیدر فاش ایلین اسرارینی
وارایدر یوغی وواری یوق ایدر | برّی بحر ایلر دیلرسه بحری بر
هیچ احد یوق کورینور الا احد | کرچه فی الدارین بی حددر عدد
لادرر اعداد احدسزدر عدد | اولدی اعداده سبب زیرا احد
یااحد عدایت عبادکدن بنی | کیم سنکله بیلمشم بندن سنی

دربیان محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم

مصطفانك پاك روحنه مدام | بزدن اولسون هرنفس بیك بیك سلام
کیم اودر موجب جهان ایجادینه | اول سببدر بوسرای بنیادینه
اولمیدی بوجهان اولماز ایدی | آدمی زاده شرف بولماز ایدی
آنکیچون اشبو خلقی کردکار | ایلدی کتم عدمدن آشکار
آنی کندوسنه محبوب ایلدی | خلقی طالب آنی مطلوب ایلدی
آنکیچون رحمةً للعالمین | ایلدی حق آنی ایدوب برکزین
الحق اولدر انبیانك مهتری | اکملی وافضلی وبهتری
فخر ایدیسر آنکیله انبیا | روز محشر اولیا واتقیا
کرچه بونده انبیادن کلدی صوك | لیك آنده قوپیسر آنلردن اوك
اول نفس کیم اوره اسرافیل صور | دپرنه یردن قمو اهل قبور
طوره اوّل اول رسول کردکار | بعدزان جمله نبیلر بی شمار

طوره آندن صکره امت بی عدد اومیلور اوحق حبیبندن مدد
وارهجق درکاه حقه انبیا مصطفی اولور اولاره پیشوا
کرچه آنلردن مؤخردر رسول لیك معنیده مقدمدر بیل اول
قیلدی یتمش بیك ییل اوك نورین اوحق عالمی خلق ایلمزدن آل سبق
انبیا ارواحن آندن ایتدی رب اول سببدندر اولاره احمداب
روحی ابدر انبیا ارواحنه بیلدك اصلن انبیا ارواحی نه
اویله اولسه جملهدن مهتر اودر حق قتنده افضل وبهتر اودر
جملهسینه اول اولیسردر شفیع بولسهلر در مقامات رفیع
اول شفاعت ایتمینجه کیمسهیه اوکلرنجه کیتمینجه کیمسهیه
رحمت ایدوب حق کیرهمز جنته حوریلرله آنده ایرمز وصلته
قیل حبیبك ربنا بیزه شفیع بولهوز جنتده تا جای رفیع
نور دیدارك میسر قیل بزه کیم کورکدر آنده روشن دل بزه

در بیان چاریار رسول‌الله رضی‌الله عنهم اجمعین

هرنفس ازما درود باصفا بر روح آن چاریار مصطفی
چاررکن خانهٔ دین رسول آن نکهداران آیین رسول
اول شریعت ملکنك مالکلری اول طریقت سلکنك سالکلری
اول ولایت بیشهسنده شیرلر اول دیانت ملکتنده میرلر
آدی برله هربرین یاد ایدهلم انلرك ارواحنی شاد ایدهلم
بیریسیدر حضرت بوبکر پیر بیریسیدر حضرت عمر دلیر
حضرت عثمان ولیدر بیریسی تکری ارسلانی علیدر بیریسی
رحمت حق جملهسینك جاننه احمدك آلینه ویارانه
قیل بزی یارب اولارك پیروی تاکه اوله هرایشیمز اخروی

دربیان مناجات الی قاضی‌الحاجات

یاآله العـالمین بی چاره‌یم   تیـه حیرتده قالوب آواره‌یم
نفس وشیطان ایکیسی ال برایدب   اشبوبن مسکین ایچون تدبیر ایدوب
قیلدیلر رنك کنهله رو سـیاه   آب عفوکله یومزسـه‌ك یوزم آه
نفس امّاره بنی ایدوب زبون   ایلدی پامال اولدم سرنکون
نفس وشـیطانك النده بن اسـیر   اولمشم یاربنـا اول دسـتکیر
قوللرك ایچنـده عاصی اولمشم   غرق دریای معـاصی اولمشم
دستکیر اولمز ایسـه‌ك ای وا بکا   دوزخ ایچره اولیسر مأوا بکا
آ کاکیم اوله حواله نفس دیو   ایلر اضلال آنی ایدوب‌درلو ریو
قیل حواله نفسـه یارب سن بنی   تا که هردم ذاکر اولەم بن سنی
انبیـا واولیـا ایچره بنی   ایتمه رسـوا روز محشر یاغنی
بیك برآدك بیری سـتار العیوب   داخی برآدکده غفـار الذنوب
کرچه برآدك دخی قهاردر   لیـك قهرك لایق کفاردر
قهریکی قیـل منکر وکافرلره   نور وحدانیتـك سـائرلره
بن موحد مؤمنم بی شـك وریب   کلمشم درکاهـکه پرجرم وعیب
پادشـاها کرچه مجرم بنـده‌کم   لیك مؤمن اوغلی مسـلم بنده‌کم
بن کورورم نور وحدانیتك   جان کوزندن مهر فردانیتـك
حق بیلورم هم جمیع مرسـلی   آسماندن درت کتاب منزلی
روزحشر اولدقده سن قاضی بزه   ایسـترزکیم اوله‌سین راضی بزه
وای اکر وزن ایده‌سین اعمالمز   پس مکدر اولیسر احوالمز
بنم اعمال قبیحەم خود کران   اولیسردر جمله‌سندن بی کمان
جمله مرسل حرمتیچون یاغفور   بن کنهکاری قپوکدن ایتمه دور

مغفرت قیل مصطفانك عشقنه هم جمیع انبیانك عشقنه
ویر بكا سن انبیادن نور وفر تاایدەم جسر صراطكدن كذر
نامەلر یاغدقدە كوكدن ربنا صاغ طرفدن نامەمی ویرسن بكا
كچ كناهمدن ندكلو چوق ایسە كرسكا لایق ایشمدە یوق ایسە
چونكە سنسین ارحمی راحملرك خوش كوررسین عذرینی نادملرك
نادم اولوب جرممە عصیانمە عذرمی عرض ایلدم سلطانمە
بحر الطافكدە خود بی ریب وشك جملە خلقك جرم جرمی قطرەتك
(واحدی) مسكینی یا ذی المنن لطف ایدوب دركاهدن رد ایتمەسن
قیل آنی سن زمرۂ اصحابلە تاكیرە جنتلرە احبابلە
جنت فردوسدە دیداریكی كورە دیداركدە هم انواریكی
غرقۂ دریای انوارك اولە ناظر انوار دیدارك اولە
كرچە یوق آندە لیاقت ای چلب لیك جانی وصلكی ایلر طلب
برلكك حقی مناجاتن روا ایلە یارب جملە حاجاتن روا
مصطفانك حرمتیچون قیل قبول كیم سكا اولدر حبیب وهم رسول

در بیان سبب تألیف كتاب

اول آلە بی نظیر واول پادشاه بی وزیر بوبندەلرینی سبب آب صلب پدر آسمانی برلە ـ كیم اول نطفۂ آدمدر ـ شكم مادر زمینی دن ـ كیم اول ورطۂ عدمدر ـ عالم شهودە كتوردی یعنی جهان وجودە كە نتیجۂ باد و آتش و آب وكلدر ودرجۂ عقل وجان ودلدر .

(بیت)

نطفە كیم دوشە ورطۂ شكمە
غرق اولیسردر اول یم عدمە

واوزمزه سرو یروب وکوزمزه نورو یروب حجب غفلت جهلیه‌نی کوتوردی‌که کوروب انك‌ذات قدیمن وصفات کریمن ، انعام بی غایتن واحسان بی‌نهایتن ، وحدانیتن فردانیتن ، قدرتن ، حکمتن ، عظمتن ، نعمتن ، شفقتن ، وصلتن ، رؤیتن ، سمیعلکن ، بصیرلکن ، علیملکن ، حلیملکن ، کریملکن ، جمالن ، جلالن ، کمالن ، نوالن بیلوب اکاکوره شکر قیله‌وز .

(بیت)

شکر آکا کیم اول ازل برشاهدی
جمله اشیا برلکینك شاهدی

وعرش وفرشن ، کرسی‌سن ، لوحن ، قلمن ، املاکن ، افلاکن ، نجمن ، شیطانه رجمن ، جنتن ، جهنمن ، عذابن ، حسابن ، صراطن ، میزانن ، سؤالن ، جوابن اکلایه‌وز .

(بیت)

آدم دکلدر اولدخی کیم جامداتدن
ذات خداسن اکلامیه بوصفاتدن

وانبیاسن ، واولیاسن ، یرلرن ، طاغلرن ، ایرماقلرن ، دریالرن ، ایچنده‌کی جانورلرین ، وحوش وطیورن ، انس وجنن ، دیو وپریسن ادراك ایدوب عبرت آله‌وز .

(بیت)

مرد خداشناس آکا دیر مرد معتبر
که‌اول شیٔ کمترندن آله عبرت وخبر

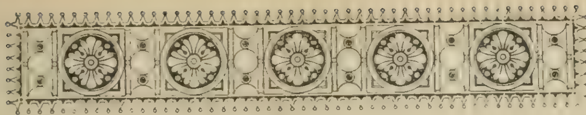
بوذکراولنان مخلوقات مختلفه‌که واردر بونلرك جمله‌سی اهل فنالردر . بقالری بردمدر وبنالری دخی بردمدر . مأوالری ینه‌عدمدر . غدالری

درد وغمدر . باقی همان اول سلطاندر . بونلری کتوروب کیدرمدن غرضی قوللرینه برلکن بیلدیروب قوللغی طریقنده پویاندر. آنك دخی قوللق ایدن قولنه احساندر . یعنی دیدار وحور وقصور وجناندر . بوسببدن اول حبیب رحمان وطبیب درد دل‌وجان کمال لطفندن « الدنیا مزرعة الآخره » بیورمشدر . اویله اولسه بوبندۀ فقیر وافکندۀ حقیر بومزرعه‌ده تخم کردار اکمکده قاصر . امازمین قلوبه تخم کفتارا کمکده فی الجمله قادر اولدیغی اجلدن دیله‌دیکه احادیث قدسیه‌دن واحادیث مصطفویه‌دن ـ صلی الله علیه وسلم ـ وکلمات اصحاب بزرکواردن ـ رضی الله عنهم اجمعین ـ وکفتار مشایخ کباردن ـ رحمهم الله ـ جمع ایدوب اول کلمات طیبه‌لری واول نکات غریبه‌لری نظم ایلیوب ترکی دیلنه ترجمه ایدوب براثرقویه . یعنی عربی دیلن بیلمینلره خبر ویره . اندن صکره کان مؤمن قرنداشلر بصر صدقله نظر ایدوب آخرت علمندن خبر آلوب صاحب اثری دعای خیرله یاد ایلیوب روحنی شاد ایدلر . دخی بومزرعه‌نك حاصلی خرمنندن توشه‌دار اولوب جانب آخرته کیدلر انالله وانا الیه راجعون . چون بودرویشك . تیغ حوادث زمانه‌دن دلریشك دلنه فیض باری جاری اولوب بواثرك بزمن یعنی بودرزك نظمن تمام ایدیجك یوزن خاکه قویوب واوزن یزدان پاکه طوتوب نام طلب ایتدی . هماندم آسمان جان طرفندن بوکتابه « جنان الجنان » دیو آد قونلدی . بودرویشك دخی روحی شاد وکوکلی شهری آباداولدی .

(بیت)

رحمت ایتسون حق تعالی آکه کیم
بوفقیری بردعادن آکه کیم

———

حدیث قدسی

﴿ اولیائی تحت قبابی لایعرفهم غیری ﴾

حق تعالی حضرتی محبوبنه لطفلر ایدوب دیدی مطلوبنه
دوستلرم واردر بنم کیم ای صفی بوقباب رشکم آلتنده خفی
کیمسه بیلمز بندن اوزکه آنلری بندن آیرو بردم اولمز جانلری
آنلرك هردمده افکاری بنم قنده اولورلرسه اذکاری بنم
هرنیه کیم قیلسه‌لر آنلر نظر جان ودلدن بندن آلورلر خبر
باقمز آنلر جنت وانهارمه واله و حیرانلر دیدارمه
چاك ایدرلر هرنفس تن جبه‌سن ایدینیرلر جبه رشکم قبه‌سن
بنده ایتدم مخزن سر دللرین حل ایدرم جملهٔ مشکللرین

حدیث قدسی

﴿ اذا احببت عبداً کنت سمعاً بصراً ولساناً فبی یسمع ﴾
﴿ وبی یبصر وبی ینطق ﴾

مستمع اولکیم اوشاه بی نظیر احمد مختارینه کورکیم نه‌دیر
هرقچن بربنده‌می سوسه‌م آنی ایلرم بوخلق عالمدن غنی
کنج وصلمله انی شاه ایلرم جان ودل ملکندن آکاه ایلرم
اولورم همچشمی و کوشی آنك کوکلی دریاسنده هم جوشی آنك
هم اولورم آنکیله هم زبان ایلرم هرسوزده تقریر وبیان
اولدخی سویلر بنمله ایشیدیر هم بنمله کورر اول هم ایشیدیر

نه سعادت اول قوله کیم خان آکا   هر نفس وصلن ایده احسان آکا
ای زهی دولتکه حق یاری آنك   جمله احوالنده دلداری آنك

قال النبي عليه السلام

﴿ یا ابا بکر ایمانك امانك اخلاصك خلاصك ﴾

حضرت ابو بکر صدیقه رسول   دیدیکم ایمانه اوك کلمشدر اول
بلکه ایمانك امانکدر سنك   اوك کیرن هم خلده جانکدر سنك
هم خلاصك بلکه اخلاصکده‌در   بو سوزم اولسون دلك بحرنده در
هر کیمك کیم اولسه ایمانی درست   جنته آنك کیدر جانی درست
هر کیمك اخلاصی وارای مرد خاص   آتش دوزخدن اول بولور خلاص
بیلمك ایسترسه‌ك اکر ایمان نه‌در   یا کیرن خلد برینه جان نه‌در
بر دیه حق کوکلدن صدقله   آنی کوررسکی هر امرین قیله
حشره نشره ایلیه پاك اعتقاد   امر شرعه جاندن ایده انقیاد

قال النبي عليه السلام

﴿ الايمان عريان ولباسه التقوى ﴾

چون رسول ایمانه عریاندر دیدی   آکا تقوی خوب قفتاندر دیدی
بیلدیکز ایمان تن عریانمش   کیم آکا زهد و ورع قفتانمش
اولدیکزسه سز اکر ایمان شناس   زهد و تقوادن آکا ایلك لباس
اولدیکز ایمانی چون علامه‌لر   کیه‌رك امدی ورعدن جامه‌لر
آدم اولسه عالمك علامه‌سی   اولور احقر اولمزایسه جامه‌سی
هم دیمشدر حضرت احمدکه ناس   اوله زیبا کیسه‌لر درلو لباس
اکلایك بوندن که ایمان ای عزیز   اولمسه ایمان اولمزمش تمیز

چونکه ایمان زهدله اولدی شریف اولیانك زهدی ایمانی ضعیف

قال النبی علیه السلام

﴿ ان لله عباداً قلوبهم انور من الشمس وفعلهم فعل ﴾
﴿ الانبیاء وهم عندالله بمنزلت الشهداء ﴾

حضرت احمد بیوردیکیم حقك قوللری وار اول کریم مطلقك
کوندن انوردر اولارك دللری اولمسون زائل زمیندن ظللری
آنلرك فعلی چو فعل انبیا قودی آدین آنلرك حق اولیا
بولدیلر الله قتنده مرتبت چون شهیدان حق اعلی منزلت
حق قتنده بولدیلر بورتبتی آکا دائم ایتمك ایله خدمتی
قوللی یز اول شاهه یعنی بزدخی قوللغندن قاچوب اولدق دوزخی
قوللق ایدن شاهنه دولت بولور یعنی اول مولاسنه وصلت بولور
اولدر اولاسی که بیوردی رسول قوللغن بیلوب اوله قوللقده قول

قال النبی علیه السلام

﴿ آفة السماح المن ﴾

دیدی پیغمبرکه ای مردان حق چون سزه هردم ایرر احسان حق
سزده احسان ایلکز مسکینلره هم فرح ویرك دل غمکینلره
لیك اولردن هیچ منت ایستمك ایلك ایتدك دیبو منت ایستمك
یوقسه منتدن قوپار باد خزان کلشن جودە ایرر افت همان
اوده یاقارسین سخا کلشنلرین بادە ویررسین وفا خرمنلرین
کوکلکزده بومیدر پندارکز کیم اوله ضایع سزك بوکارکز
حق بیلور نیتلرین مؤمنلرك ضایع ایتمز اجرینی محسنلرك

برلرینه اون ویرر آکا بدل هم ایدر آنده عوضلر لم یزل

قال النبی علیه السلام

﴿ اطلبوا الخیر عند حسان الوجوه ﴾

لطف ایدوب بیوردی اول شاه رسل امتینه کوستروب روشن سبل
خیر اکر ایسترسه کز وار ایستکز خوب رولردن که اول دل بسته کز
تا سزك ایستدیککزدن زیاد ویره لر ایدوب سزی اول دمده شاد
بد لقالردن ولیکن زنهار استمك اولمز اولر حاجت کذار
اسخیا دیرلرکه ویرمك خوبدر طالبینه آنی کیم مطلوبدر
اول سببدندر بلا شبهه اخی کورمیسر آنده روی دوزخی
حق صفاتندر زیرا عطا معطی کیرر دوزخه دیرسه‌ك خطا
کر بهشت ایسترسه‌ك اولمه‌ك اخس آلمغی قویوب ویرمکه ایلك هوس

قال علی کرم الله وجهه

﴿ اکرم النسب حسن الادب ﴾

دیدی اول شیر خدا یعنی علی اول ولایت عالمنده حق ولی
اول کشی زاده اولور اکرم نسب کیم اوله اول صاحب حسن ادب
یوقسه کیم اولسه ادبسز ای نسیب اصی ایتمز آکا تعلیم ادیب
خوی بد زیرا جبلیدر آکا کندی عاجز نیلسون نیتسون سکا
کیم که اولسه بدلقا و بد فعال قدرین اکر اولسه‌ده اهل کمال
کامل اولدرکه اوله خلقی پسند خلق خوییله قلوبی ایده بند
آکا دیر صاحب نسب مرد خدا کیم اوله اول با وقار و با وفا
وای آکا کیم نسلی اوله متقی کندی اوله شوم وبد بخت وشقی

قال علی کرم الله وجهه

﴿ باکر تسعد ﴾

لطف ایدوب بیوردی اول شیر خدا　اول شجاعت صاحبی میر خدا
عادت ایدین هر سحرده طورمغی　ذکر ایدوب سجادده اوطورمغی
تا که صبحك نسیمی یانکه　بوی خوش ویره مشامی جانکه
طوغه هم مهر سعادت باشکه　دم بدم ایره تطاول باشکه
کیم سحر خیز اولسه آکا لاجرم　اول کریم اللهدن ایرر کرم
رزقنه وفرت ویرر رزاق آنك　هم ایدر هر ایشده یوزین آق آنك
جبهه‌سنده نور سعد اشراق ایده　کیم کوررسه آنی استغراق ایده
حق میسر ایلیه مؤمنلره　کیم سحر خیز اولمغی هم آنلره

قال علی کرم الله وجهه

﴿ بع الدنیا بالآخرة تربح ﴾

اول شه مردان حق کورکیم سکا　نه بیوردی کوش هوشك طوت آکا
چونکه کلدك بو فنا بازارنه　ایمدی کور اوّل بونك بازاری نه
آکا کوره سن ده قیل افکاریکی　باری پندم طوت آتوب بازاریکی
ویر بوفانی ملکی باقی ملکی آل　بو بیعده فائده‌ك چوق ایتمه آل
بوندن اولی اوله‌می بیع وشرا　کیمسه بو بیعه دیمز چون وچرا
کیم که ویردی آخرت سرمایه‌سن　آلدی برلحظه بو دنیا وایه‌سن
کوردی آخر خسری چوق بازارینك　نفعی اولمز صکره آه وزارینك
مفلسك خود حبسکاهیدر جحیم　اکل وشربی آنده زقوم وحمیم

قال علی رضی‌الله عنه

﴿ بشر نفسك بالظفر بعد الصبر ﴾

اول سخا كانی نه دیدی ایله كوش　وارسه كر سنده جانا كوش هوش
نفسكه ایله بشارت ای پسر　كیم بیلورسین صبردن صكره ظفر
روز كارك تلخنه ایله صبر　هر شكستی چون صبر ایلر جبر
كرچه صبرك چاشنسی اولدی مر　لیك هضمیدر لذیذ ای مرد حر
اول بلا كش صبر ایدوب ایوب وار　اوله سین تا مقبل پرور دكار
قوله كیم مولادن ایرسه بر بلا　صبر ایدوب جاندن آكا راضی اولا
صابر اولمق انبیانك كاریدر　راضی اولمق اولیا كر داریدر
آنلری سنده سورسهك ای خلف　تیر صبره سینه كی ایله هدف

قال علی رضی‌الله عنه

﴿ تدارك فی آخر العمر مافاتك فی اوله ﴾

نه دیدی ایشیت اومرد كار زار　ذو الفقارك صاحبی دلدل سوار
ایردی عمرك آخره ای پیر مرد　ایتمدك بر كره نفسكله نبرد
آكا مغلوب ایلدك كندو اوزك　آچمدك سن خواب غفلتدن كوزك
اولدی بونجه سال وماه وروز فوت　كلمدی بردم دیلیكه یاد موت
ساكه شمدن صكره كار ای درد مند　دوكمه‌در سرد آهنی چون نعلبند
بومحقق كیم ینه عودت شباب　ایتمز ای شیخ ایله كل حقدن حجاب
فوت اولان خود اولدی پس باری بودم　قیل تدارك قوره حقده قدم
تا دم آخرده حق یارك اوله　جنت ایچره مصطفا جارك اوله

قال علی رضی‌الله عنه

﴿ توکل علی الله یکفیك ﴾

لطف ایدوب اول مرد میدان صفا　شیر یزدان ابن عم مصطفی
دیدی صدقیله توکل قیل حقه　هر ایشکده اول کریم مطلقه
اول ایشك اتمامنه پس حق یتر　خیرلرله شبهه‌سز ایشك بیتر
کیم توکلت علی الله دیسه اول　هر عملده بوله حقه طوغری یول
کندیسینه حق توکل ایدنی　درلو احسانلر ایدوب ایلر غنی
کیمسه‌یه هیچ آنی محتاج ایلمز　فوت اولنجه برنفس آج ایلمز
بلکه آکا غیری‌یی محتاج ایدر　خاکپاین عالمه سر تاج ایدر
سنده ای دهقان بوکشتك خرمنن　ایستریسه‌ك طوت توکل دامنن.

قال علی کرم‌الله وجهه

﴿ تأخیر الاساءة من الاقبال ﴾

نه بیوردی کورینه کرچك ولی　یعنی اول تکرینك ارسلانی علی
ایشلنیر اولسه اکر برکار زشت　انی تأخیر ایلین بولور بهشت
شری تأخیر ایلین خیره ایرر　حورلرله روضه‌ده سیره ایرر
وار تأخیرنده بدکارك ثواب　حق قتنده بی قیاس و بی حساب
کیم که بر شر ایشه نیت ایلسه　ینه اول ایشدن فراغت ایلسه
بونده‌اول حق آنی خوش‌حال ایلیه　آنده ایلکلرله اقبال ایلیه
شویله ایلکلر ایده رحمان آکا　قاله حیران کوریجك هرجان آکا
خیره سرعت ایله‌شردن عودت ایت　سنده ایشده اویله‌بویله نیت ایت

قال علی کرم الله وجهه

(تکاسل المرء فی الصلوة من ضعف الایمان)

دیکله نه دیر اول ارنلر سروری — اول حقیقت پیشه‌سی شیرنری
کیم نمازنده تکاسل ایلسه — یا اداسنده تغافل ایلسه
اول تکاسل ضعف ایماندندرر — اول تغافل پس دل و جاندندرر
یوقسه مؤمنلر تکاسل ایلمز — حقك امرندن تغافل ایلمز
امر حقدر اول رسولك سنتی — کوسترمی آنده مؤمن غفلتی
هم دیمشدر اول حبیب بی نیاز — مؤمنك معراجیدر بش وقت نماز
مؤمن اولدی لاجرم محتاج حق — کونده بش کره ایدر معراج حق
دولت انك کیم حقه محتاج اوله — کونده بش کز صاحب معراج اوله

قال علی کرم الله وجهه

(تطرف بترك الذنوب)

کور نه‌دیر اول صادقینك اصدقی — اول قمو یرده کورن حاضر حقی
کل بری ترك ذنوبه چاره قیل — نفسه اویوب اوزك یتر آواره قیل
توبه ایدوب مغفرت حقدن دیله — کیم‌در توبه آچیق صادق دله
توبه‌کی قیل چون نصوح ای مرد دین — تا کیدوب شکك اوله حاصل یقین
ایتمینجه سن ذنوبك بر طرف — ساکه ایرمز جانب حقدن شرف
قومه دلدن هردم استغفارکی — تاکه محو ایده خدا او زارکی
حق سور اذناب ایچون تائبلری — بابنه دونوب کلن صابرلری
توبه‌نك معناسی باطلدن حقه — دونمك اولدی کریم مطلقه

قال النبي صلى الله تعالى عليه وسلم

﴿ تهادوا تحابوا ﴾

كور نه بيوردی رسـول مجتبا اول كرم كانی ودريای سخا
كر سويشمك ايتسه‌كز ای مؤمنان كوندرك بر بيريكزه ارمغـان
آره كزده بر كدورت وارسـه اول ايدر اصلاح انی دشـوارسه
اول تصحيح ايلر سزك مابينكز روشن ايلر آيينه‌تك عينكز
چون هديه اولدی هادی خلته ويريشك امدی ايريشـك وصلته
ايكی مؤمن كيم سويشه حق ايچون اولمسه‌ليك اول سويشمك دق ايچون
حق ايدر احضـار جنتده قصور انلر ايچون حورلر سر جمله نور
شـويله اعزاز ايده الله آنلره اهل جنات ايده رشك اول جانلره

قالی النبی عليه السلام

﴿ تخلقوا باخلاق الله ﴾

نه ديدی شمس شـفاعت مطلعی كور اول اخلاق حميده منبعی
حق تعالی خويلريله خويلانك بر بريكزله چو كل قوقولانك
كاركز لطف وكرم اولسون سزك واركز باغ ارم اولسـون سزك
بر بريكـزله و فالر ايلشـك صفده صـافی صفالر ايلشـك
خوب خلقيله بوكون اولك سرشت تا كه يارين اوله‌سز اهل بهشت
خلقی خوب اولان قولن مولی سور هر دم احسان ايتمكه اكا اور
بر بريكزدن اولك خشـنود سز چون عباد باب بر معبود سز
بنـده‌لر سز پس دكل آزاده‌لر آشـنالر سز دكل سز ياده‌لر

قال علی رضی‌الله عنه

(ثلث مهلکات بخل و هوی و عجب)

دیکله نه دیدی ادب لطف و کرم اول رسول حق قتنده محترم
آدمی اوچ نسنه ایلردر هلاك پس اولردن دور اولان جانه نه‌باك
بیری عجب و ایکیسی بخل و هوا آدم اولان بونلری کورمز روا
کیرمیسر جنته مرد بخیل ایرمیسر وصلته اولوب ذلیل
معجب ابلیسیله هم صنعتدرر دست مزدی انلرك لعنت دررر
هم هو ایده اولرله هم هوا آنك ایچوندر هوایی بی نوا
شیطتدر کندیسن کورمك کشی لاجرم اول فعلدر شیطان ایشی
جنته کیرر هوایی ترك ایدن ترك یولنده قوشاغنی برك ایدن

قال علی رضی‌الله‌عنه

(ثاث الایمان حیاء وثلثه صبر وثلثه‌جود)

نه‌دیدی دیکله‌ینه پس اول همام دین و ایمان ایچره اول مردم تمام
بیلك ایمانك بواوچ سرمایه‌سن بوله‌سز تا اهل ایمان پایه‌سن
بیریسی صبر و بیریسیدر سخا بیریسی داخی آنك اولدی حیا
کیم‌حیاسزدر حیاتنده اوجان بولور ایمانده مماتنده زیان
مؤمنه لایق بودر صبار اوله هر بلاده نفسنه جبار اوله
تا کیم ایره پایهٔ ایوبه اول هم بوله باب شه ایمانه یول
هروجوده جودینی اظهار ایده هر نیه مالك ایسه ایثار ایده
اتیمه‌در هم یوزین خندان اوله پس بو وجهله ایشی احسان اوله

قال علی رضی الله عنه

(ثلمة الدین موت العلماء)

کور نه دیر اول باب بیت علم دین　　هر علمده ماهر و صاحب یقین
اولسه عالملر دیریلور فتنه‌لر　　دین حصارنده ایدرلر رخنه‌لر
پس کیره هر رخنه‌دن جند فتن　　غارت اوله مال ایله ایمان جملةً
امدی سز عالملره تعظیم ایدك　　چون پیمبر آنلره تکریم ایدك
هم بیورمشدر او شاه مرسلین　　عالمه تعظیم باکادر همین
هم دیمشدر امتم عالملری　　علماء عامل اولان سالملری
اوله‌لر سجاده اوزره نائم　　ایده‌لر اجرای شرع صائم
کر اولردن قالمسه هیچ ای پسر　　بیلکم اول ساعت قیامت قوپسر

قال علی کرم الله وجهه

(ثوب السلامة لایبلی)

کور نه اول اوستای حق شناس　　قد کفتاره نجه بیچر لباس
روحه معنیده بدن چون جامه‌در　　بو یله بیلن آنی کیم علامه‌در
اسکیمز زیبا و نوردر خلعتی　　جسمك اولورسه دمادم صحتی
قدری بیلنمز بو زیبا خلعتك　　اولمینجه خسته لابد صحتك
اسکیر اولورسه کرفتار بلا　　جامهٔ تن بر مرضله مبتلا
بیلدی ادریس نبی کیم بو لباس　　یرده اسکیر کوکی ایتدی التماس
صحت اوزره‌در تنك آسایشی　　کهنه اولور اولیجق آسایشی
حقه شکر ایت کهنه جامه‌ك اولمسون　　جسمکه یعنی مرض یول بولمسون

قال علی رضی الله عنه

(ثن احسانك بالاعتذار)

نه بیوردی دیکله اول دریای جود   شیر یزدان اول شناسان وجود
چونکه اولدك صاحب لطف وکرم   ایله احسان اول عزیز ومحترم
کیمه احسان ایلسك اولدم همان   استیوب عذرن قتندن اول روان
تا ثوابن حق فراوان ایلیه   یعنی احسانك دو چندان ایلیه
بویله در محسنلرك عادتلری   ییدروب مسکنلره نعمتلری
یینه ایلرلر اولاره اعتذار   عرض تقصیرات ایدوب یوزلر نثار
کیمکه احسان ایتسه اومسه منت اول   حق قتنده اولمز اول احسان قبول
محسن اولدر کیم مدام احسان ایده   چشم مردمدن آنی پنهان ایده

قال علی رضی الله عنه

(ثوب الآخرة خیر من نعیم الدنیا)

دیکله کور نه دیر او مرد آخرت   اولمق ایسترسه‌ك عمارت آخرت
روزوشب کسب ایت ثواب اخروی   کیم اولور خیرك ثوابك پیروی
نعمت دنیا و دنیادن لذیذ   آخرت خیریدر اکا طوت امید
خیر دنیادر رباط و آب وبل   کوچه بونلردر ثوابات سبل
لیك اولادر عمارات قلوب   بوندن اعلادر رعایات قلوب
دل عمارت ایلین دلدار اولور   کل عمارت ایلین کلدار اولور
یعنی دلدن کورینور دیدار حق   آب وکلدن کورینور کلزار حق
خیر کلدن حاصلك جنات اولور   خیر دلدن نور وجه ذات اولور

قال علی رضی الله عنه

(ثبات النفس بالغداء وثبات الروح بالغناء)

دیکله نه دیر اول علیٔ مرتضا کوسترن حقك قضاسینه رضا
قوتی نفسك غدا برله اولور قوتی روحك غنا برله اولور
دل غناسندن بولور روحك ثبات چون غدادن نفس مجروحك ثبات
پس ندر بونلر ثباتندن مراد روحه شکر ونفسه طاعت ایله یاد
جان آدم حقه شاکر اولمسه محنت ودرد ایچره صابر اولمسه
اولینمز اکا غنای دل عنا چون بهایم بیلمیه نفع غدا
اکل وشرب ایدوب نته حیوان کبی حقه شکر و طاعت ایتمز جان کبی
بو غدادن آدمه مقصود ینه شکر و طاعتدر همین معبودینه

قال علی رضی الله عنه

(جمال المرء فی الحلم)

نه بیوردی دیکله اول میر کلام کیم جمال وحلمدن ویرر پیام
آدمك حلمی جمالیدر دیدی اول جمال انك کمالیدر دیدی
گرحلیم اولورسه نفسی آدمك اوله محبوبی جمیع عالمك
اول حلیم اولسنده محبوب القلوب عالم ابدانده مطلوب القلوب
حلیه ایدك حلمی عقلك وارسه گر دل وجان بربرینه یارسه
کیم که اولسه حلمله آراسته هردل انکله اولور پیراسته
سیرتیدر احمدك زیرا حلم صورتیدر سیرتك زیرا علم
کیمده کیم حلم وعلم جمع اولسه بیل بولوب اول کیمسه جمال اولور جمیل

قال علی رضی الله عنه

(جد بما تجد)

نه دیدی دیکله اوشـاه اسخیا اول کرم سرچشمه‌سی کان حیا
هرنیه مالك ایسـه‌ك بوکون تمام قیل انی بذل-مسـاکن ای همام
قومه یارینه صاقن برحبه‌سن کیمکه قور اوددن کیر اول جبه‌سن
کیم ذخیره قورسه فرداسنه اعتقادی کم درر مولاسنه
قوبوکاری کیم سکا شرکت کلور روز فردا هم سکا ذلت کلور
مؤمنـه لایق دکلدر بوعمل کافره لایقدر انجق بواملل
سن موحدسین قوفردا فکرینی قومه دلدن حق تعـالی ذکرینی
کیم سکا هردم ویررسه تازه جان غم یمه ویرر سکا اول آب ونان

قال علی رضی الله عنه

(جد بالکثیر واقنع بالقلیل)

کورنه‌دیر کنج سخاوت خازنی نیجه کشف ایلر قناعت رازینی
چون غنا ویردی سکاپس اول غنی سنده بیلوب هردم اول شاکر آنی
چوق یدرچوق‌ویر درل‌سن آزله همدم اوله بردم اهل آزله
تاکه سن راه قناعت ره روی اوله‌سن هر فعلك اوله اخروی
طالب اولورسه‌ك سخاوت کنجنه مالك اولورسك قناعت کنجینه
چون قناعت کنز لایفنی درر آکه مالك جمله‌دن اغنـادرر
کثرتی ترك ایلیوب لیل ونهـار جان ودلدن ایله قلت اختیار
عالم قلتده بول کـثرت دمن روحدن اور دمبدم وحدت دمن

قال علی رضی‌الله عنه

(حياء المرء ستره)

کور نه‌دیر دیکله اودریای حیا اول سرسالار جند اصفیا
جان لباسیدر حیا ای آدمی عیبی اورتر چون قبا ای آدمی
بی حیا اولان کشی عریان یورر عورتی مکشوف سرکردان یورر
بی حیانك اولماز ایمانی صحیح جنته کیرمز انك جانی صحیح
بی حیامشهور درر بی دین اولور کاری دائم ذم وکبر وکین اولور
قنغی آدم کیم حیاسز اولسه اول سومز آنی هم خدا وهم رسول
ایمدی کل‌سن اول حیاسزدن بعید هرکیجه اول باقدر هرکون بعید
جانکه کیدیر حیا خلعتلرین کوکلکه کیدیر صفا خلعتلرین

قال علی رضی‌الله عنه

(حدة المرء مهلكة)

ینه سوزین شیر یزدانك ایشیت عاقل ایسه‌ك اکه کوره‌وارایش ایت
مهلکیدر آدمك حدت صاقین ایتمه انی کندیکه خصلت صاقین
خوی ایدینورسه‌ك هلاك ایلرسنی آتشه لایق ایدر جان وتنی
نارمحرق اولدی حدت فی المثل استنه انك اولور دوزخ محل
حدت ایلر مرد چون کلب عقور حدتی قو آدمیسین اول وقور
چونکه حدت کلبه اولمشدر صفات آدم اول بدفعله ایتمه التفات
آدم اولمزسه‌ك یرنده معتکف عمری نقدی انده اولمز منصرف
آدمه لایقمیدر کلبك یری اولمش ایکن حق تعالی مظهری

قال علی رضی الله عنه

(حرم الوفاء علی من لا اصل له)

کورنه‌دیر اول خواجهٔ مردان حق   کوش هوشکله ایشیدوب آل سبق
آکا کیم اوله وفا ایتمك حرام   دائم اول اولور جفاکار ای همام
حق قودی انك نهادنده جفا   سن توقع ایلمه اندن وفا
ضایع ایتمه عمرکی آندن کسل   بروفاداری بولوب اول متصل
روحدر هردم وفادارك سنك   نفسدر دائم جفاکارك سنك
روحکیله همدم اول ایر دولته   یعنی اول مولاکه ایر وصلته
نفسله همدم اولان اولور شقی   تا ابد بولمایسر وصل حقی
کیم بونفس شوم وبدبخت واخس   هرنفس ابلیسه اولور هم نفس

قال علی رضی الله عنه

(حسبك من الدنیا مایسد خلقك ویستر عورتك)

کورنه‌دیر ملك قناعت مالکی   دیکلیوب اول سن اوسلکك سالکی
نه‌که دنیادن مقدردر سکا   حاصلی آنك میسردر سکا
جدوجهد ایتسه‌ك اکرای خوش نهاد   بوله‌مزسین اول مقدردن زیاد
طوته‌لم اولدك جهان کنجینه شاه   قورکیدرسین آخرایدوب آه وآه
کیدیکله ییدیکك ای حق طلب   اوسنکدر غیریسن ایتمه طلب
آنی کیم روزی قیلوبدر ساکه حق   راضی اول اکا ایدین سد رمق
شولقدر دنیاده اولسون غیرتك   برعبا آل ایله ستر عورتك
باقی سعیك خدمت مولا اوله   تاکه فردا مرتبه‌ك اعلی اوله

قال ابو حنيفة رحمة الله عليه

(حفظ الادب فی حق الرب)

کورنه‌دیر اول حافظ آداب حق   جان ودلدن ساجد محراب حق
چارچیزی بریره ترتیب ایدوب   جان ویروب قرأنله تأدیب ایدوب
سنی بویوزدن مربی ایتدی رب   سنده حقکده انك صاقله ادب
چون حقوق سابقه وار آره‌ده   هر نه دیلرسه‌ك دیله اول یاره‌ده
هرنفس کیم‌ویروب آلورسین‌مدام   سن دکلسین اول ویروب آلورتمام
بردم اولمز سندن آیری اول‌خدا   ایده‌مزسین برایشی آنسز ادا
حافظکدر ناظرکدر هم سنك   همدمکدر هرنفس هردم سنك
زی ادبسزلك حیاسزلق که سن   جرم ایدرسین اول‌سکا ناظر ایکن

قال النبي على السلام

(حسن اسلام المرء ترك مالا يعنيه)

کور نه‌دیر خَلقی وخُلقی حسن   کوش هوشکله کل‌امدی دیکله سن
چون‌سکا اسلامی‌روزی قیلدی‌حق   آل کتاب حسن اسلامدن‌سبق
حسن اسلام اولدر ای مرد خدا   اوله‌سین شیرین کلام وخوش ادا
هرسوزکدن نور اسلام اوله برق   دیکلین اوله ضیا بحرینه غرق
قنغی مؤمن کیم کلامك کوش ایده   کوش هوشه دُر کبی منکوش ایده
چونکه سندن اوله آیرو اول‌نفس   ایده معناسی اداسنه هوس
سویلر اولورسك چوهزلیات اکر   سندن اسلام اهلی اعراض ایدرلر
کر کرکسه سا که اسلام‌ای جوان   ترك مالا یعنی ایله کل همان

قال علی رضی الله عنه

(حسن الخلق غنیمة)

کور نه‌دیر اول حسن خلق ایچره فرید دیکه‌که اوله‌حسن خلقك برمزید
حسن خلقی اوزیکه خصلت ایدین کندك آنی خلعت دولت ایدین
کیم‌که اولدی حسن خلقیله‌سرشت اولیسر انك یری لابد بهشت
خلقی کوچك‌اولان اولور بیکفال حق آنی ایلر سزای احتفال
یعنی تخت دلده آنی شاه ایدر تاج حرمت کیدیروب اکاه ایدر
هم حبیبنه ایدر جنتده جار ایلیوب آکا هزاران اعتبار
حسن خلقك منبعی زیرا اودر شمس حسنك مطلعی زیرا اودر
حسن خلقی بیل غنیمت‌ایمدی‌سن وارکسب ایت‌روزوشب‌خلق‌حسن

قال علی رضی الله عنه

(حلم المرء عونه)

کور نه‌دیراول شهرحلمه‌شاه اولان حلمی برله مقبل درکاه اولان
حلیهٔ حلمیله اول آراسته کیتمك ایسترسك طریق راسته
هر بلادن رسته‌در مرد حلیم سنده دیلرسك سلامت اول سلیم
اولسه حلمك اولسه علمك سنك عیب جهلك اورتراول‌حلمك‌سنك
حق سور نفس حلیمی هم رسول هم سور قلب سلیمی جاندن اول
سومسونمی حلم آنك شانده‌در مهر حلم آنك دل وجانده‌در
امدی حلمی سنده سو آنك کبی دلده صاقله مهرینی جانك کبی
کیم سکا حلمك اولیسردر معین روز محشر نزد رب العالمین

قال النبی علیه السلام

﴿ خیرالناس انفعهم للناس ﴾

نه بیوردی دیکله اول خیر الانام　اول جمیع انبیا ایچره بنام
فی الحقیقه ناسك اولدر انفعی　ناس ایچون اول اوله نفعك منبعی
هر نه کیم آندن توقع ایدەلر　آلوبن اندن تمتع ایدەلر
بالکه آندن ایستمز سیزین اولر　ایلیه خیراتی اوّل اول ار
آدمك معنیده اولدر بهتری　حق قتنده افضلی و بهتری
یوقسه انك کیمسه نفعن کورمسه　عمری ایچره هیچ جمعن کورمسه
یمسه یدرمسه کیدرمسه　خیرینی مسکینلره ارکرمسه
بیلکز کیم اول کشیدر شر ناس　ایلك آنك کبی آدمدن هراس

قال علی رضی الله عنه

(خیر الاصحاب من دلك علی الخیر)

کور نەدیر اول رەرو راه جلیل　اشبو بز کمرهاره اولوب دلیل
یار اودرکیم بر ضلالتده سنی　قومیه کورسه او حالتده سنی
راه خیراته دلالت ایلیه　یولکه جان و دل آلت ایلیه
جان ودلدن اول آنك باینده قول　کیم ایلتور حقه سنی باطلدن اول
یوقسه شول کیم بر ضلالتده سنی　کورسه وقورسه اوحالتده سنی
راه خیراته دلالت ایتمسه　یولکه جان ودل آلت ایتمسه
همنشین اولمه آنکله ای جوان　یوقسه آندن سن کوررسین چوق زیان
کیم سنی یلترسه خیره وارآکا　پاینه یوزلر سوروب یلوار آکا

قال علی کرم الله وجه

(خالف نفسك تسترح)

کور نه‌دیر اول مرد راه حق ینه طوت آنك کفتارینه قولاق ینه
اختلاف ایت نفسك امرنده مدام ایستریسه‌ك استراحت بالتمام
نفسك امرن طوته‌سین بردم اکر ایلیه هردم سنی زیر وزبر
ایامه نفسك هواسینه هوس یوقسه کوررسین فضاحت هرنفس
کیم که اولسه نفسنك امرنده چست اولور اول شیطانك امرنده‌درست
بولمیسر تاابد اول حق یولی اولیسر شیطانله نفسك قولی
ای‌جوان نفسك خلافن کوزله‌سن هرنه امر ایتسه خلافن اوزله‌سن
بویله‌در زیرا ولیلر خصلتی سنده ایله بول اولرله وصلتی

قال علی کرم الله وجهه

(خف الله تأمن غیره)

کور نه‌دیر اول خائف الله ایشیت سنده کفتندن اولوب آکاه ایش ایت
ایله خوف اللهدن هر یرده سن کر اولورسه‌ك در درون پرده‌سن
اول کورر زیرا آکا اولمز حجاب جرم آب و آتش و باد وتراب
ایتمه اما خوف ایدن غیردن اوله‌سن تامرد راه خوف سن
لیك خوفه اوچ نشان وار آشکار روی زرد ودیده کریان تن نزار
کیم خدادن خائف اولسه ای‌جوان خوف ایدراندن جمیع انس وجان
امدی سنده خائف الله اول هیبت الله‌دن آکاه اول
تاکه سندن انس وجن دیو وپری ایلیوب خوف اوله‌لر سندن بری

قال علی کرم الله وجهه

(خوف الله یجلی القلوب)

کور نه‌دیردیکله ینه اول مرد حق　باب خوف حقدن آچوب بر ورق
طوتسه دل مرآتنی ژنك هوا　خوف حق ویرر آکا هردم جلا
فی الحقیقه خوف حق اولدی بلی　جاون ودل آیینه‌سنك صیقلی
خوف حقدن هرکیم اول کریان اولور　خندی آنك چون کل خندان اولور
یاغسه زیرا برکاستانه مطر　لابد ایلر کللرینی تازه تر
خوف حقدن کیم اولورسه تن نزار　رویی ورد زرد وجسمی شاخ وار
اولیسر اول مردمك کوزی یاشی　جنت ایچره نیچه حور مهوشی
دولت آنك کیم خدادن خوف ایده　خوف حق برله بودنیادن ایکیده

قال علی رضی الله عنه

(خابت صفقة من باع الدین بالدنیا)

کور نه‌دیر اول تاجر بازار دین　عرض ایدوب صرافه در ثمین
کیم که دینن صاتدی دنیا آلدی اول　بوبیعده اولدی مغبون اول فضول
جهل اوجندن غبن فاحش ایلدی　اللر ایتمز کندویه ایش ایلدی
چیقدی الدن عمرینك سرمایه‌سی　الدی بر لحظه بو دنیا وایه‌سی
صاتمه سن دنیایه دینك ای جوان　یوقسه آخر کوریسرسین چوق زیان
دینك آل دنیا کی ویراول حق شناس　ایده‌سین تا سود بی حد و قیاس
اولمه دنیا دار اول دیندار سن　بوله سین جنتده تا جای حسن
طالب دنیا بولور جای کلاب　طالب دین بوله جنتده مآب

قال علی رضی‌الله عنه

(خلیل‌المرء دلیل عقله)

کورنه‌دیر دیکله شه مردان دین اول خلیل و عاشقین و صادقین
بیلمسه‌ك کر بر کشینك عقلنی فرعنی و اصلنی و نقلنی
همدمندن آنی استدلال قیل آکا کوره آکا استقبال قیل
کر اولورسه همدمی صاحب کمال حالنه و قالنه اولور او دال
وار اولورسه همنشینی بی هنر آندن استدلال اولور اول بدکهر
روشن اولور مذهب ودینی آنك همنشیننْدن هم آیینی آنك
امدی سعی ایت همنشینك ای غلام سندن اولسون اعلم و افضل بنام
تا که جهلك اوله سندن نابدید علم و دینك اوله هردم بر مزید

قال علی کرم‌الله وجهه

(خلوص الود من حسن العهد)

کورنه‌دیراول کشور جسمك شهی اول مودت آسمانینك مهی
چونکه حسن عهده‌دندرای پسر دوستلق یوزنده اولان نور وفر
امدی ایله دائما عهده وفا تا مودتله اوله صدق و صفا
اولمسه صدق و صفا حسن عمل دوستلق دشمنلکه اولور بدل
اولیجق سن صادق الوعد الامین یار اولور سکا قمو اهل زمین
سنکه صدقه یار اوله‌سین ای جوان هیچ برشیدن سکا ایرمز زیان
کیم صداقت انبیانك کاریدر هم مودت اولیا کر داریدر

قال النبی صلی‌الله‌علیه وسلم

﴿ دم علی الطهارة یوسع علیك الرزق ﴾

کورنه‌دیر اول سید سادات حق اول سپهر سرده مهر ذات حق

اول طهارت اوزره دائم ای جوان   تا کیم ایره رزقکه وفرت هر آن
کیم طهارتله آکار رزاقنی   آرترر رزاق آنك ارزاقنی
کیم طهارت برله ارضه قور قدم   بولیسر طاعت ثوابن دم بدم
پس طهارتده ایکی نوع اوزره در   ایدهیم روشن بیان بر بر چو در
بیری صو برله بدن پاك ایلمك   بری باطندن حق آدن یاد ایلمك
یعنی ظاهرده شریعت برله اول   حکم باطنده حقیقت برله اول
درد جسمه امر شرعیدر دوا   درد روحه هم دوا ترك هوا

قال علی رضی الله عنه

(دواء القلب الرضاء بالقضاء)

کور نه دیر اول دل طبیبی دیکله بیل   وارسه کر سنده جانا درد دل
قوس چرخی چکسه چون دست قدر   مسکن تیر قضادر سینه لر
کلسه قوس چرخدن تیر قضا   هیچ اکا اولمز سپر الا رضا
اول رضا اولدی دوا درد دله   درد در عین دوا دردی دله
طوت قضا تیرینه کچسون سینه که   داخی نه ایشه یارار سینه نکه
سینه کی تیر قضایه ایت سپر   سینه كك موین قیل اول مویه سپر
حق قضاسنه که راضی اوله سن   لاجرم سن دل دواسن بوله سن
چون قیامت کونی حق قاضی اوله   بو رضا کی کوریجك راضی اوله

قال علی رضی الله عنه

(دواء الاوزار الذم والاستغفار)

اول طبیب درد جان ودل سکا   کور نه در ینه قولاغك طوت اکا
صادر اولسه ناکهان سندن کناه   نادم اولوب ایله استغفار و آه

چون ندامت مرهم اوزار در کارك استغفار و آه و زار در
معصیتدن خالی اولورمی بشر لابد ایلر معصیت اولان بشر
وزرکیچون سن که نادم اوله سین روز محشر بلکه سالم اوله سین
که کهی یاد ایلدکجه وزرکی باب حقده اکسك ایتمه عذرکی
قول اودرکیم جرم وعصیانن بیله روزو شب ایتدوکی طغیانن بیله
نادم اولوب عذر ایده مولی سنه اوکده مولا ایدر اولاسی نه

قال علی رضی الله عنه

(داء النفس فی الحرص)

دیکله نه دیر اول طبیب جان بنه دیلرایسهك دردکه درمان بنه
حرصی قو معلولسك ای جان دله جان طبیبندن یوری درمان دله
علت نفس اولدی بیلکم آزده صحت تن شرب و اکل آزده
حرصدندر چونکه نفسك عاتی امدی چکمه انکیچون ذاتی
ترك حرص ایله یوری ای مردخاص علت نفسکدن اول بو دم خلاص
حرصی ترك ایتدکسه صحت جانکه کیمه بر داخی علت یانکه
حرص زیرا آدمه حرمان ویرر پس حریص ایرمز مرامه جان ویرر
صاحب حرص ای جوان مذموم اولور هم مراداتندن اول محروم اولور

قال علی کرم الله وجهه

(دواء النفس ترکه)

کورنه دیر اول تارك افعال نفس دیکله کیم تا بیلنه احوال نفس
طوت سوزم ای جان کل ایت نفسه دوا یعنی یوری وار قیل ترك هوا

چون دوا نفسه هواسی ترکیدر   هم هواسینك دواسی ترکیدر
انبیانك کاریدر ترك هوا   اولیا کر داریدر ترك هوا
نفسنی ترك هوا ایدن بیلور   ترکی نفسینه دوا ایدن بیلور
نفسنی کیم بیلسه بیلور ربنی   بویله بیوردی رسول ذوالغنی
سنده ربك بیلمك استرسهك اکر   ترکله ایت نفسکی زیر و زبر
قوی آنی ترك هوا زندانه   تیغ جوعله جزا ایت جانکه

قال علی رضی الله عنه

(دلیل عقل المرء قوله ، دلیل اصل المرء فعله)

کور نه سویلر دیکه اول اهل خرد   بیلمك استرسهك اکر اصل خرد
آدمك نطقی دلیل عقلیدر   بیلدیرن ماهیتنی نقلیدر
اصلنه خود فعلیدر روشن دلیل   فعلی قوله اویمیه اولور ذلیل
قیلدی حق چون ناطق حیوان سنی   یعنی ایتدی صورت انسان سنی
سنده سویله سوزکی انسان کبی   هر وجود ایچره عزیز اول جان کبی
اولمسه انسان کبی سوزك سنك   کورینه حیوان کبی اوزك سنك
خوب سویلرسهك کرامت بوله سین   زشت سویلرسهك ملامت بوله سین
سوزدن ایرمشدر کرامت آدمه   سوز ایچون کلمشدر آدم عالمه

قال علی کرم الله وجهه

(دوام السرور برؤیة الاخوان)

کور نه دیر دیکه اینده اول مرد حق   کلستان جان ودلده ورد حق
شادمان اولمق دیلرسهك ای جوان   جانب یارانه کهکه اول روان
انلرك دیداری ویرر چشمه نور   هم ویرر جان و دله دایم سرور

غم غباری تیره مرآت دلی ایتسه روی دوست ویرر صیقلی
قیل زیارت که کهی اخوانکی دردہ انلردن دله درمانکی
چون حرا طاغنده که که مصطفا دیردی شوقاً هانی اخوان صفا
عرض ایده یعنی اولاره درد دل کیم ایدر تسکین بعضی دردی دل
سویلمك زیرا دلی تسکین ایدر سویلمزسه‌ڭ جانکی غمکین ایدر

قال علی کرم الله وجهه

(دم علی کظم الغیظ یحمد عواقبك)

کور نه‌دیر اول کاظم خشم وغضب دیکله کوش هوشله اوکرن ادب
هرقچن کلسه سکا خشم ای جوان عاقل ایسه‌ڭ آنی هضم ایله همان
تا که سنك آخرڭ محمود اوله هر ایشڭ شایستهٔ معبود اوله
هضم غیظ ایدن کوکل پرنوراولور سر سبحانیله هم مسرور اولور
کیم سوار اولسه غضب تازیسنه چیقسه جولانه چوره یازیسنه
اولمیه خیر آخری اول کشینك عاقبت شرینه اوغرار ایشینك
اوزه اول اسب غضب آنی یره کیره اول ساعت انك جانی یره

قال علی کرم الله وجهه

(ذکر الاولیاء ینزل الرحمه)

کور نه‌دیر اول ذاکر یزدان ینه دیکله قیل درد دله درمان ینه
قنده کیم اولورسه ذکر اولیا عن صمیم القلب اما بی ریا
رحمت رحمان ایدر آنده نزول هر دعا کیم اولنه اولور قبول
آنده اولان دردینه درمان بولور غرق بحر رحمت رحمان بولور
قنده کیم بر شمع جمع حق ینر آنده کوکدن رحمت رحمان اینر

فی‌الحقیقه شمع رحماندر ولی　اول جهتدن نور یزداندر ولی
قنده کیم اولسه ولی پرنور اولور　منکر اولان آکا حقدن دور اولور
کیم ولیلر آدینی یاد ایلیه　ناردن حق آنی آزاد ایلیه

قال علی رضی الله عنه

(ذکر الموت جلاء القلوب)

کورنه‌دیر دیکله او مرد دل بنه　تا که حل ایتسون او بر مشکل بنه
موتی ذکر ایتمك جلا ویرر دله　هم فنا بو قالوب آب وکله
موتکی ذکر ایت اوزوکه قیل ولا　تا بوله آیینهٔ دل انجلا
روی مرآت دلی ژنك کناه　هپ احاطه ایلیوب قیلسه سیاه
یاد مرك اولدی او ژنکك صیقلی　روشن ایلر روی مرآت دلی
عاقلیسه‌ك ایله هردم یاد موت　چون اولورسین بر نفس ناکاه فوت
باری دل ژنك کناهله کیتمسون　اول یره روی سیهله کیتمسون
موتکك یادیله هردم ای جوان　ایله دل آیینه‌سن روشن هر آن

قال علی رضی الله عنه

(ذر الانام تنجوا من الاثام)

کورنه‌دیر اول صاحب عزلت بنه　پس اول فتاح در دولت بنه
عزلت ایله ناسدن ای مرد خاص　معصیتدن اولمق استرسه‌ك خلاص
واز کل سن اختلاط عامدن　بوله‌سین تا سن نجات آثامدن
ایلسه‌ك افطارده خلط طعام　بر مرض اولور یا استفراغ تام
اختلاط عام اکا بکزر همان　اول بو عالم خامدن سن برکران

یار بر اولور جهانده ای نکار ایکی خربز بر بغلده ایتمز قرار
عارف اول سن وار بریار کزین اول آنکه روزوشب خلوت نشین

قال علی رضی الله عنه

(ذر الطاغی فی طغیانه)

کور نه دیر دیکله اوشاه عارفین آسمان دلده ماه عارفین
کوریجك بر طاغیی طغیانده ارمه یرکدن قو آنی آنده
پندکی زیرا سنك ایتمز قبول کندویه مغروراولوب اول بو الفضول
کندیمی بیلدم دیوب اول خودپسند حاصل ایتدم دیر مقامات بلند
بن فریدم دیر اوخر مردم کچر دم بریده نا بریده دم کچر
بیلمدی معنیده اول کوندوزنی نه کیجه سن بیلدی نه کندوزنی
آکالایان کیمسه کیجه سن کوندوزن کیمسه یه بیلدرمز اول پس کوندوزن
کوندزن بیان کشی بیلدم دیمز ایشلر ایشن لیك ایش بیلدم دیمز

قال علی رضی الله عنه

(ذنب واحد کبیر والف طاعة قلیل)

دیکله کورینه نه دیر اول عشق اری اول معادین حقیقت سروری
صادر اولسه سندن اکسز هر کناه اول کناهیچون وارایله هر کون آه
بر کناهی آز کورمه ای جوان کیم انکیچون چوق ینار دوزخده جان
مرد حق بر ذره کورسه جرمنی طاغ کبی کورر اوجرم جرمنی
بر کناهن بیك کورر بیك طاعتن برده کورمز طوت آنك سن خصلتن
طاعتن زیرا قبولن کیم بیلور پس قبول جرمی هر مسلم بیلور

چون قبول طاعتك مجهول در   هیچه صایمق پس آنی معقولدر
جرم خود نفسك قبولی ای پسر   اول جهتدن بیرینی بیك كوردیلر

قال علی رضی الله عنه

(ذل المرء فی الطمع)

كور ینه اول مرد مردان جهان   نیچه ایلر دیكه ذلتدن بیان
ای جوان سعی ایله اول اهل ورع   سوز كوكلدن وارایسه حرص وطمع
كیمده كیم اولسه طمع اولور ذلیل   كنج عزلتدن یكا بولمز سبیل
زار وسركردان اولوب عاجز قاله   ذلت ایچنده اوله باقوب اله
طامع اولورمی دم عاقل اولان   نیلسون بو مال دنیایی اولان
لیك اكل وشرب وابسنجه طمع   ایتسون اما غیریدن قیلسون ورع
انبیانك اولیانك عادتی   بویله‌در سن‌ده ایدین بوخصلتی
تا كه دارین ایچره عزت بوله‌سین   هم محمددن شفاعت بوله‌سین

قال علی رضی الله عنه

(ذلیل الفقر عندالله عزیز)

كور نه‌دیر اول قیمت مردم شناس   نیچه اورر سوز بناسینه اساس
چون غناویردی سكا اول ذوالغنا   سنده یوری دایم اول شاكر آكا
شكر آكا اولدركه طوروب هر صباح   نیتك خیر اوله كارك بر صلاح
بر ذلیل فقری كورسه‌ك حرمت ایت   باقمه آنك فقرینه سن همت ایت
تا سكاده ایلیه اعزاز حق   كوكلكه هم ایده كشف راز حق
حق قتنده هر فقیرك رتبتی   شاه دنیا دكلو اولور دولتی

کیم اوخلاف بر و بحر وبشر   قالبه ایتمز نظر قابه ایدر
امدی سنده تلبی قو قلبه بق   اولمق ایسترسهڭ جهانده مرد حق

قال علی رضی الله عنه

(ذلاقة اللسان رأس المال)

کور نه دیر اول جمله علمڭ ماهری   علمی عامل باطنی و ظاهری
بخشش حقدر زبان روشنلکی   لطف رحماندر جنان روشنلکی
بو کوڭل کیم روشنادر دائما   بیل او در آیینهٔ معنی نما
معنی زیرا کورینور دلدن دله   بعدزان شایع اولور دیلدن دیله
چونکه اولدڭ خسرو شیرین کلام   قیل بو خاقی رأس مالکله غلام
هر کلامڭ لینتیله قیل ادا   دیکلین ایتسون سکا جانن فدا
لطفله سویله دل آزار ایلمه   آدکی ای جان دل آزار ایلمه
بر زبانکم اولسه اول روشن بیان   اولور اول سرمایهٔ جان و جهان

قال علی کرم الله وجهه

(راقب لله فی السر فانه من افضل البر)

ینه اول فتاح باب کنج سر   کوش هوشکله ایشیت کور کیم نه دیر
اول سوزمدن ای جوان آکاه سن   سر ایشنده ایله خوف الله دن
کیم اوخوفه جانله قیل اعتبار   افضل البردر او ایش ای هوشیار
یعنی هر ایشدن ایو رکدر او ایش   عاقلیسڭ یوری اول ایشه طورش
مؤمن اولدر که حقی حاضر بیله   هر ایشنده آنی هم ناظر بیله
مؤمن اولمز حقی حاضر بیلمین   هر ایشنده آنی ناظر بیلمین

حقی حاضر بیلن ایتمز معصیت آنی غایب بیلنکدر اول صفت
امدی غایب بیلمه حاضر بیل حقی مؤمن صادق ایسه اول متقی

قال علی رضی الله عنه

(راع اباك یراعك ابنك)

ای جوان دیکه سن اول پیرك سوزن باب حقده یعنی اول شیرك سوزن
جان ایله ایله رعایت آتا که بی مجال اولورسه اول سن آت اکا
یعنی خوش کچسون سنك ارقه کده اول قول کیدر آتایه زیرا اوغول
آتا که اول سن ظهیر ودستکیر تا سکا دخی اوله اوغلك ظهیر
نیك وبد هر نه ایدرسه ك سن آکا لاجرم اوغلك ایدر آنی سکا
چونکه بولور هر کشی ایتدوکنی امدی ایتمه خلقله ایتدوکنی
آدمیسین آدمی اولسون ایشك آدم اولسون اولمسون برایت ایشك
ایت کشینك نفسیدر ای آدمی آدم اولان اولمز ایتك همدمی

*
* *

کورینه جانا او مرد حق شناس نیجه اورر سوز بناسینه اساس
زنده اولدقجه جهانده ای خلف والدینك ایتمه حقینی تلف
آتاك طوت پندین اولمه اکا عاق یوقسه چون فرزند نوح اولور فراق
آتا که خود بیك کون ایتسه ك خدمتی آکا دکمز برکیجه نك زحمتی
حج ثوابی تحت اقدامنده در سا که ایلك آنك اقدامنده در
حق قبول ایتمز جمیع طاعتك اولمسه اذنی آنك برساعتك

هرنه ایلکلر کیم ایتسه‌ك آنلره ضایع ایمز حق ایریشور جانلره
حرمت و عزت ایدر معبود آکا والدینی اولیجق خشنود آکا

قال علی کرم الله وجهه

(رؤية الحبيب جلاء العين)

دیکله نه سویلر اویوزی گل سکا روشن اولسون ایکی کوزك طوت آکا
هر قچنکیم خیره دیده تیره دل اولسه آساندر اوصانه مشکل
غصه چکمه دوشمه کار مشکله دوست یوزیدر جلا چشم دله
عینکه عین جلادر روی دوست کوکلکه صافی صفادر روی دوست
چشمکه چون نوردر دیدار یار قنده ایسه یارکی کور یوزی وار
لاجرم عاشق کرکدر عارسز اولمیه تا بر نفس اول یارسز
یاردن مقصود پس دیداردر هم غرض دیداردن انواردر
امدی ای دل سنده اول بریارله روشن ایله دیده‌کی انوارله

قال علی رضی الله عنه

(رتبة العلم اعلى الرتب)

دیکله نه سویلر اوباب علم دین هرعلمده ماهر و صاحب یقین
علم دیندر جان ودل سرمایه‌سی آنده‌در یعنی دو عالم وایه‌سی
جمله عالمدن علم اولی درر پایه‌سی هر پایه‌دن اعلی درر
حق قتنده آندن اعلا مرتبت اولمز ای جان علمله اول هم‌صفت
علم کیمی کیم مزین ایلدی کون کبی آنی معین ایلدی
اندن ایردی هروجوده روشنا انکیله اولدی هریاد آشنا

شاه علمك حكمی جاری عرشده صنائمه كیم جاریدر انجق فرشده
علم دیكدی آسمان اوزره علم جهل فی تحت الثرا قودی قدم

قال علی رضی الله عنه

(رزقك يطلبك فستريح)

دیكه‌سن اول طالب رزاقی كور نیجه شرح ایلر سكا ارزاقی كور
رزقكیچون سن جوانا چكمه غم كیم ویرر رزاق رزقك دم بدم
روزوشب رزقك سنی جوینده‌در در پیكجه كوی تك پوینده‌در
سن آنی بولمزسه‌ك اول بولورسنی نیته كیم هردم بولور جانك تنی
ایله اوله یوری وار آسوده اول كیم سكا رزقك بولور البته یول
سن همان یاد ایله اول رزاقكی ایركورر لابد سكا ارزاقكی
هرنه‌كیم قادر مقدر ایلدی بی عسر سا كه میسر ایلدی
دستك ایردی دامن مقصودكه ایمدی عابد اول یوری معبودكه

قال علی رضی الله عنه

(رسول الموت الولادة)

كور نه‌دیر دیكله اومرد معتبر عالم جاندن سكا ویرر خبر
كلدی ناكه عالم ابدانه جان برنفس طوروب ینه اولدی روان
كیتمه سینه كلمسی اولدی رسول ینه ایستر اصلنه بولمق وصول
بوكلوب كیتمك اشارتدر سكا آكلادكسه‌كه بشارتدر سكا
یعنی بیوردی سكا یوقدر طراغ اول واراجاغك یره ایله یراغ
هرنفس كیم ویروب آلورسین مدام اول سكا كل كیت دیكدر ای همام

چونکه کلدك کیتمکی تقدیر قیل جانب جانانه جان تسلیم قیل
چونکدتن قصرینه یردمدر تمل پس نیچوندر یه بوطول امل

قال علی کرم‌الله وجهه

(روایة الحدیث نسبة رسول الله)

اول محدث کورنه‌دیردیکه سکا آکلایوب سوزینی نسبت‌ایت آکا
کیم که راویدر حدیث احمدی بولور احمدله وصال سرمدی
کیم حدیث احمدی نقال اولور احمدیله هم زبان حال اولور
هرفعلده اکا اولور نسبتی اول جهتدن بولور اعلا رتبتی
سنده ای جان احمدك کفتارینی سویله دائم ایشله آنك کارینی
تاسنکده اوله اکا نسبتك اول سببدن اوله اعلا رتبتك
جان ودلدن نسبت ایله احمده که ایرەسین آنکله وصل سرمده
دولت آنك کیم اکا نسبت ایده بلکه دنیاده بولوب وصلت ایده

قال علی کرم‌الله وجهه

(راع الحق عندغلبات النفس)

کورنه‌دیر اول قاتل نفس پلید اول میادین جهان ایچره فرید
دغدغه ایتدکجه نفسك کاه کاه سنده درکاه حقی ایدین پناه
قصدی بونفسك که ملك دینکی بوزه باطل ایلیه آیینکی
ایتمسون دیرسەك بونفسك دغدغه آنی باقدرمه صاقین صول وصغه
باشنه اور اول خرك افسارجوع هم اور آرقاسینه زین بی‌هجوع
بعدزان اول اوستنه آنك سوار یوری ایله عزم باب کردکار

اول سوار اولسه سکا اوخ سکا　بلکه آخر اوله جای دوزخ سکا
سن سوار اولسهڭ اکا دولت سنك　جنت ایچره حقله وصلت سنك

قال النبی صلی الله علیه وسلم

﴿ زرنی غباً تزدد حباً ﴾

کورنه بیوردی رسول کردکار　دیکلیوب قیل کوش هوشه کوشوار
برمحبه اول حبیب ذوالغنی　حبك آرتار دیدی که کور بنی
دوست کورمك دوسته خوشدر بلی　قاتی مطلوبدر آنك ولی
کثرت رؤیت اولورسه دوستی　دوستی قورده کوررسین پوستی
کورسه زیرا چوق کشی بریارینی　دم دم اکسر حبنی وزارینی
دیده بولماز اول قدر نوریتی　که که اولدقده کبی دوست رؤیتی
ایله که رؤیت یاری جواد　لیك هردم حبن ایت دلده زیاد
که که ابرك مه وراسنده ظهور　ایتسه جان ودل بولور نوروسرور

قال علی رضی الله عنه

(زرالمرء علی قدرا کرامه)

کورنه دیر دیکله اومرد حق کذار　جان ودلده سوزنی قیل استوار
کیم سنی که که زیارت ایلسه　جسم ویرانك عمارت ایلسه
سن ده اعزاز ایت اکا قدری قدر　تابوله روی مودت زیب وفر
حرمت ایتسهڭ لیك قدرندن زیاد　ریش خند اولور او حرمت ای جواد
ریش خندکدن کر آکاه اولسه اول　سد اولور اول آکه بولمزسا که یول
یاد اولور سندن سنی یاد ایلمز　دوستلق قصرینه بنیاد ایلمز

ریش خندی قو حقیقت کوزله‌سن   کوزله هرشخصی صداقت کوزله‌سن
تا که دللر تختنه شاه اوله‌سن   جان ودل ملکندن آگاه اوله‌سین

قال علی کرم‌الله وجهه

(زیارة الحبیب المراء المحبة)

کورنه‌دیر دیکله‌ینه اول‌عشق اری   اول محبت کشورینك سروری
دوستك‌که که زیارت ایله وار   جسم ویرانن عماری ایله وار
دوستلق بولسون تجدد دم بدم   شوق وذوق اولسون تزدد دم‌بدم
تا طوله نور صفا مابینکز   اول وجهدن اوله روشن عینکز
دوجهان آسایشیدر دوستلق   بوبدن آرایشیدر پوستلق
دوست جانکدر بدندر پوستك   پوستی قو ایسته یوری دوستك
پوسته آلدانمه ایسته دوستی   دوستی بولمز سون بوپوستی
تازمار ایله دیریکن ترك پوست   تاسنی حق حضرتی ایدینه دوست

قال علی رضی‌الله عنه

(زیارة الضعفاء من التواضع)

کورنه‌دیر اول مصطفانك همدمی   دیکله کیم اورر تواضعدن دمی
قنده‌کیم وار برضعیف وناتوان   کورمکه که کاه آنی اول روان
یوقلمق انی تواضعدندرر   بلکه معنی‌ده تطوعدندرر
هرقدم‌کیم قویه‌سین اول یولده‌سن   اون ثواب امر اولنه اللّه‌دن
واروب اکا لطفله ایدوب کلام   کوکلنی آلسه‌ك اله سن ای همام
ایلسه‌ك شیٔ قلیل احسان اکا   ایره اولدم رحمت رحمان سکا

ایده اول احسان بلاکی رد سنك　عفوایده حق جرمکی بی حدسنك
اولەسین غرق بحار مغفرت　بولەسین جنتده اعلا مرتبت

قال علی رضی الله عنه

(زوایا الدنیا مشحونة بالرزایا)

کور نەدیر شیخ زوایای جهان　کر مریدیسەڭ ایشیت باکوش جان
عالمك هر کوشەسی ای مرد حر　محنت و رنج و غم وددیله پر
واریکن بویله جهانك فسحتی　بوعجب یوق هیچ جای راحتی
جست وجو ایتسەڭ سراسر بویری　بولمزسین هیچ برراحت یری
اول جهتدن کشت ایدنلر عالمی　بولمدیلر هیچ بی غم آدمی
اول وجهدن بوکه فخر کائنات　دیدی سخن مؤمنین و مؤمنات
مؤمن اولان کیمسه بو زندانده　نیجه راحت اولیسر اول آنده
امدی راحت ایستمەسن مؤمنا　اهل زندانك غداسیدر عنا

قال علی رضی الله عنه

(زهد العامی مضله)

دیکلەسن کورکیم نەدیر اول رهنما　آب دانشدن بولان نشوونما
اولکه عامیدر جهالتدر ایشی　روزوشب آنك ضلالتدر ایشی
زهدی و تقواسی باطلدر آنك　حقی بیلمز جانی جاهلدر آنك
جاهلك زهدی وتقواسی نەدر　تکیەسی نەیرکه تقواسی نەدر
طانیوب تقواسنی کبر وریا　کوسترر مؤمنلره اول کبریا
عرض ایدر شیطان کبی تقواسنی　لیك تنها ده ایدر اغواسنی

اومضل اغوا ایدوب اضلال ایدر   نیجه ساده دللری اضلال ایدر
زاهد جاهلدن اول دور ای عزیز   کیم کفردن ایتمز اول ایمان تمیز

قال علی رضی الله عنه

(زینة الباطن خیر من زینة الظاهر)

کور اومرد ظاهر و باطن ینه   دیکله کیم نه سویلر اول ظاهرینه
کیم که نفس شومله هم خانه در   طیشی معمور وایچی ویرانه در
کیم که روح پاکله هم خانه‌در   ایچی معمور وطیشی ویرانه‌در
باطنك قیل ایتدی سن آراسته   علمله اعماله پیراسته
لیك ایله ظاهرك ویرانه سن   اوله‌سین شایسته تا یزدانه سن
کم اویزدان ظاهره ایتمز نظر   باطنه ایلر نظر ای معتبر
چونکه اولدی زینت باطن شها   زینت ظاهردن اولی و بها
خور باقمه ظاهری ویرانلره   عزت ایله جانله اول جانلره

قال علی رضی الله عنه

(زحمة الصالحین رحمة)

کور نه سویلر اول امام صالحین   پیشوای لشکر مردان دین
زحمتی رحمتدرر صالحلرك   دائما مؤمنلره ناصحلرك
دنیاده صالحلرك زحمتلری   اوله جنتده ایدر رحمتلری
بونده هر کیم یانسه زحمت اودینه   یانمیوب آنده ایرر مقصودینه
بونده کیم یانماسه نار زحمته   آنده یانار بلکه نار نقمته
زحمتی رحمت بیلور صالح اولان   رحمتی زحمت بیلور طالح اولان

قویسر جنـاته حق صالحلری قویسردر دوزخه طـالحلری
طالح اولمه صالح اول سن ای جوان کر دیلرسه‌ك حوروضوان وجنان

قال علی کرم الله وجهه

(سادة الامة الفقهاء)

کور نه‌دیر دیکله علی مرتضـا کوسترن حقك قضاسندن رضـا
اول محمد امتینك مهتری افضلی و اکملی و بهتری
اول کشیلر درکه علم دینده برقیلی فرق آییردلر آینده
قومدیلر شرعدن طشره قدم هرنه ایسه قیلدیلر امر قدم
کلدیکنجه جانب حقدن قضـا ویردیلر آکا دل وجاندن رضا
علم دینـدن ناسه تعلیم ایتدیلر احمدك شرعینه تعظیم ایتـدیلر
نقـد عمری جمله صرف ایتـدیلر راه علم دین ایچنده کیتدیلر
رحمت حق آنلرك ارواحنـه نور اینسون دائمـا اشـباحنه

قال علی رضی الله عنه

(سلامة الانسان فی حبس اللسان)

کور نه‌سویلر دیکله‌اول عالم وجود جمله‌ٔ آفتدن سـالم وجود
هر وجوده کیم ایرر اکثر زیان کیمسه ایرکرمز آنی الا زبان
ساکن اولسه دیل دل آسایش بولور اولمز ایسه دیل دل آلایش بولور
راحتی زیرا دلك دیلدندرر هرنه محنت کورسه‌دل دیلدن کورر
کر دهانه اوره‌سین مهر سکوت دلده اولان کشف سر لایموت
ای جوان آنلرکه سـالم اولدیلر حق بودر حبس لسـانده بولدیلر

سن ده قوی حبسه لسانك سالم اول بولمیه تا کیم بلالر ساکه یول
کر زبانن ایتمه‌سه‌ك حبس ای خلف اوله‌سین تیر بلایه سن هدف

قال علی رضی الله عنه

(سیرة المرء تنبیٔ عن سریره)

کور نه‌دیر دیکله اومحبوبی ینه صورتی و سیرتی خوبی ینه
چون سکا حق ویردی انسان تنن ویرمدی شکر ایت که حیوان صورتن
اولمسه کر سنده انسان صورتی اوله بو صورت چو حیوان صورتی
سیرت اوزره صورتی زیرا خدا ایلمشدر خانهٔ جسمه بنا
کرچه رازی آدمك اولور نهان لیك ایلر سیرتی آنی عیان
بیلن اول رازی فراستله بیلور صانمه کیم آنی قراتله بیلور
کیزلی بر ایش هیچ اولمز عارفه حق یولنده نقد جانی صارفه
ایمدی سن کل کوجك ایله سیرتك چونکه ویریرمش خبر بوصورتك

قال علی رضی الله عنه

(سرورك بالدنیا غرور)

کورینه اول تارك دنیا نه‌دیر دیکله کیم اول طالب عقبانه‌دیر
ایتمه بو دنیای فانیده سرور که‌اول سرورك اولدی معنی‌ده غرور
پس نه‌که مغرورسین بیلسه‌م سنی یانیه مسرورسین بیلسه‌م سنی
یوقسه اعمالك قبول حقمیدر جمله احوالك حقه الیق میدر
یوقسه یوقمیدر زبانی هیبتی یاجهنم آتشینك حدتی
بونجه اعمال قبیحك وار ایکن نفسله شیطان سنکله یار ایکن

بو سروریله غرورك پس نەدن یوقسه یانمزدی طموده بو بدن
کر سکا یاریسه عقلك ای جوان اولمه بوماتم سراده شادمان

قال علی کرم الله وجهه

(سمو المرء فی التواضع)

کور نەدیر دیکله اومرد هوشمند حق قتنده قیمت و قدری بلند
اولسه بر شخصك تواضع خصلتی دم بدم اوله زیاده رفعتی
رفعتی زیرا کشینك ای جوان اولدی معنیده تواضعدن نشان
برکشی ده کیم تواضع اولمسه سن تعجب ایتمه رفعت بولمسه
رفعت ایسترسەك تواضع ایله وار طفل رفعت چون تواضعدن طوغار
صانمه رفعت اوله دنیا رفعتی رفعت اولدرکه اوله عقبا رفعتی
کیمده کیم اولسه تواضع مسکنت بولیسر اول آخرتده سلطنت
حق سور زیرا تواضع ایدنی درلو احسانلر ایدر اول غنی

قال علی رضی الله عنه

(سوء الظن من الحزم)

کور نەدیر دیکله او مرد هوشیار صاحب کنج علوم کردکار
ای جوان هر نسنەدن ایله حذر اول دکلدر عیب اودر بلکه هنر
کاریدر زیرا حذر عاقللرك پیشەسی غفلتدرر جاهللرك
خواب غفلت اولدی حیوانلره کار لایق اولدر اوله انسان هوشیار
هوشیار اولان کشی بیدار اولور مردم بیدار مرد کار اولور
مردکار اول سن ده ایله احتیاط بیلکم اولدر عاقله طوغری صراط

احتیاط ایتمز کشی دیوانه در جنبشی زیرا آنك دیوانه در
پس نه‌بیلسون دیواولان پروا نه‌در نار جهله یانمغه پروانه‌در

قال علی کرم‌الله وجهه
(سکر الاحباء سوء الخلق)

کور نه‌دیر دیکله ینه اول یار حق اول دلیر قاتل اغیار حق
خلق بددر دوستلر سکری بایق احتراز ایت اول فعلدن اول آیق
قطع ایدر زیرا او حبك حبلنی دلده قومز فرعنی و اصلنی
مجلس احبابده بر خلق بد اولسه سعی ایدوب قیلارلر آنی رد
کر آنی رد ایده‌مزلرسه اولر تلخ ایدر مجلسلرن لابد اولر
اولمسون بر دوستك خلقی قبیح یوخسه تصحیح اولاز اول بیل سن صحیح
خلقیدر خلمق بد زیرا اکا عاقبت برکون ایرر شری اکا
اوله آنك کبی دوسته متصل غفلةً کر اولدکیسه وار کسیل

قال علی رضی‌الله عنه
(سوءالخلق وحشة لاخلاص منها)

کور نه‌دیر اول خلقی وخلقی حسن کوش هوشکله کل امدی دیکله‌سن
خلق بد وحشتدرر ای مرد خاص بلکه تحقیق اندن اول بولمز خلاص
طوته کلمشدر ازلدن اول انی هم سرشت اولمشدر آنکه تنی
کلدی آنلر بطن اُمدن تو أمان بربرندن ایرو اولمزلر هر آن
بر کشینك خلقتنده خلق بد اول آنی ایده‌مز سعیله رد
تادیری اولدقجه اول بیله اولور هرقچنکم اولسه اول بیله اولور

کلمنجه تا که اول پیك ممات خلق بددن بوله‌مز کیمسه نجات
خاقی بدکیمسه کوررسه‌ڭ ای جوان ویر سلامڭ یل کبی کچ کیت همان

قال علی کرم‌الله وجهه

(شرف المرء فی الادب لا فی النسب)

کور ینه اول صاحب فضل وادب دیکله کیم نه‌سویلر اول عالی نسب
بی‌ادب اولمه صاقین سن ای خلف یوقسه بولمزسین اولنجه سن شرف
اولدی زیراکه شرف آدابده پس سنکچون اولمدی انسابده
کر سنك اولماسه نفسکده ادب فائده ایتمز سکا فضل نسب
اولسه بر یرده درخت میوه‌دار اولمسه اماکه بر شاخنده بار
آنی قطع ایدوب همان صاحب شجر نارله هیزم کبی احراق ایدر
آکه بکزر فی المثل هر بی ادب فخر ایدر یاد ایلیه اصل ونسب
کرچه کوزه کورونور مردم کبی لیك مردم کورر اول هیزم کبی

قال علی کرم‌الله وجهه

(شر الامور اقربها من الشر)

کور نه‌دیر دیکله ینه اول شیر مرد نفس کافرله ایدن هردم نبرد
بیل اودر شر امور ای مرد دین کیم قیاساً اوله اول شره یقین
سن اول ایشدن کندوکی دور قیل چون قضالر شره اقرب اولدی بیل
قنده شر ایش اولسه شیطان آنده‌در صانمه‌سن شیطانی جسم و جانده‌در
بر ایشك کیم آخرنده اوله شر عاقل اولان ایلر اول ایشدن حذر
قنده خیر ایش اولسه رحمان آنده‌در ایشلریسه‌ڭ آنی رحمن جانده‌در

کیم که خیرایش ایتسه رحمانی اولور　کیم که شر ایش ایتسه شیطانی اولور
ایده تا رحمان سنی مرد سعید　امدی سن خیر ایشله شردن اول بعید

قال علی رضی الله عنه

(شعر فی طلب الجنة)

کوش هوشه طاقدی بر کوهرینه　کوز نه دیر اول ساقیٔ کوثر ینه
جد و جهد ایت ایله کار اخروی　طالب جنت اول ای مرد قوی
الدامش بر دم هوانك شهوتی　کوکلك آلمش فانی دنیا لذتی
زهر قاتلدر ایدر جانه ضرر　لذت دنیای فانی ای پسر
کیتدی طوتوب راه اقلیم عدم　کیم که نوش ایتدی هلاك اولدی اودم
طوت طریق ملك باقی اول حسن　کل عدم اقلیمی راهن طوتمه سن
روز وشب ایله جوانا بردوام　طاعت و تسبیح و تهلیل و صیام
کوره سین دیدار حق بالذات سن　اوله سین تا لایق جنات سن

قال علی رضی الله عنه

(شح الغنی عقوبة)

دیکله آنی ای جوان با کوش جان　کورنه سویلر اول جوانمرد جهان
وجه دنیا برله حرمت ایلدی　چون سنی حق اهل نعمت ایلدی
کوریسرسین لاجرم روزحساب　سن ده بذل ایت اهلنه یوقسه عذاب
بذل واحسان یولنه کیتمز ایسه ك　بخل و امساك ایلیوب ایتمز ایسه ك
کوریسرسین چوق عذاب وچوق عقاب　روز محشر اولیجق وقت حساب
اولمیوب راحت چکرسین دردوغم　بونددده حفظنده مالك دم بدم

یه ، یدیرکی کیدیر اول سن مردخاص   بول عذابیله حسابندن خلاص
عقرب اوله کورده مالك سنك   نولیسر اول حفردده حالك سنك

قال علی رضی الله عنه
(شمة من المعرفة خیر من کثیر العمل)

ینه اول غواص بحر معرفت   دُرلر اخراج ایلر اول دریاصفت
معرفتدن سنده بر شمه اکر   اولسه یکدر چوق عملدن ای پسر
معرفتدن آدمی عزت بولور   چوق عملدن کشی چوق ذلت بولور
اول جهتدن کیم کوزوب اعمالنی   یك بیلیر هر کمسه‌دن احوالنی
صاحبن زیرا عمل خودبین ایدر   آز عملو شخصه کبر وکین ایدر
ایده‌می شیطان قدر کیمسه عمل   کورکه آخر نیجه اولدی مبتذل
معرفت ویرر کشی‌یه مسکنت   ویرر اعمال کثیره شیطنت
حق قتنده معرفت مقبولدر   معرفتسز کمسه‌لر چون غولدر

قال علی کرم الله وجهه
(شیبك ناعیك)

کور نه‌دیر ینه اومرد معتبر   کوش هوشکله ایدوب کوش آل خبر
چونکه لحیه‌کده اوله برموسپید   زند کانیدن همان قطع ایت امید
اول منادیدر سکا ایدوب ندا   دعوت ایلر دیر سنی یعنی خدا
سنده ای پیر ایله یوری ترك راه   بعد ازان قیل عزم درکاه آله
سکه اما نوله بو یولده یراق   کیم اوله اول بابده مقبول حق
بیل سکا اولدر یراق ای پیر مرد   روزوشب ایت نفسکیله سن نبرد

حاصل ایله او زکه فقر و فنا   روحه ویر حب خدا ، قلبه غنا
چون عدمدن کلدك اشبو عالمه   اول دمکدن بر سفردر صوك دمه

قال علی رضی‌الله عنه
(شفاء الجنان قراءة القرأن)

کور نه سویلردیکله اول صاحب صفا   بولمق ایسترسه‌ك اکر قلبه شفا
ایله قرأن قدیمه اعتبار   اعتبار ایده سکاده کردکار
کیم آنی ایتسه قرائت روز وشب   اوله اول قول مقبل درکاه حق
قیل تلاوت دائما قرأنی سن   غصه وغمدن خلاص ایت جانی سن
کیدرر قرأن دوعالم غصه‌سن   آرتیرر جنتده جانك حصه‌سن
اوقیانه اولیسر قرأن شفیع   اول مشفّع بولیسر قدر رفیع
سن ده قرأن اوقوهر کون ای جوان   اوله‌سین تا صاحب حور وجنان
بولور ایتدکجه تلاوت جان صفا   هم ایرر درد دله هردم شفا

قال علی کرم‌الله وجهه
(شحیح غنّی افقر من فقیر سخی)

کورنه‌دیر دیکله اومرد کام کیر   هر کلامیدر چو خاص وعام کیر
صاحب نعمت کیم اول اوله بخیل   بخلی آنك فقرینه اولور دلیل
برفقیر اولسه سخی بیل ای بنی   آندن افقردر بخیل اولان غنی
اکله شربه مال کیم صرف اولمیه   صاحبی آنکله راحت بولمیه
خاك در اول مال یاتور یا حجر   پاسبان اسی اکا شام وسحر
روز محشر اولیجق حین حساب   کوریسر اول مال ایچون درلو عذاب

وار یمزك اور دهانن مشت ایله وارایسه یا وارثینه موشتله
وارثی یوغیسه آنی روزکار ایده ذرات جهانتك تارمار

قال علی کرم الله وجهه

(صدق المرء نجاته)

کورنه دیر اول صادق الوعدالامین شیر یزدان اول امیر المؤمنین
ای جوان چون نا کهان بولدك حیات بولیسر سین نا کهان ینه ممات
ایمدی کل طوت حبل حب حقی برك حب حقدن غیریسن وار ایله ترك
حق تعالی حضرتینه عاشق اول یوری راه عشق ایچنده صادق اول
دامن صدقی قومه الدن صاقین صدقله اولدی اولان حقه یاقین
قنغی جان ودلده کیم صدق اولمیه اول دو عالمده مرامن بولمیه
اولمیه بردلده کر صدق آتشی بخته اولماز خام اولور اول دل ایشی
صادقه پس صدقدر ویرن نجات نیته کیم جسمه ویرر روحی حیات

قال علی رضی الله عنه

(صحة البدن الصوم)

کور نه دیر دیکله ینه سن اول همام نیجه کشف ایلر کرامات صیام
صحتن جسمك دیلرسه‌ك صایم اول راه صوم ایچره یوری وارصایم اول
یعنی اکل و شربکی ایله قلیل که اولدی بونلر صحت جسمه دلیل
قیل قلیل اکلك سبك روح اول یوری جسمکی صحتده هردم بول یوری
شول کشی کیم اکل وشربن آزایده مرغ روحی عرشده پرواز ایده
آز ایدن اکلن ملك سیرت اولور هم بمعنی مصطفی صورت اولور

اكلن از ایلردی زیرا مصطفا بوله تا مرآت دل صافی صفا
روشن ایلر روزه مرآت دلی هم بیورمشدر خدا الصوم لی

قال علی رضی الله عنه

(صلاة اللیل بهاء النهار)

کورنه‌دیر اول مردم اسرار دان قلبی سردان قالبی اسرار دان
قیل ادا ورد صلاتن هر دونك تا که کوندن روشن اوله هردونك
دون نمازی قیلمغی عادت ایدین جانه هرشب طور آنی خلعت ایدین
عید روزه اوله تا روزك سنك هر مرامنه ایره جان و تنك
وارسه مشکل ایشك آسان اوله غم کیده دلدن یوزك خندان اوله
هم کیجه ایتمشدی معراجن رسول کیجه بولدی حضرت حقه وصول
کیجه کوردی نورحق موسی دخی کیجه ایردی حضرته عیسی دخی
اول وجهدندر رسول سر فراز مؤمنك معراجی اولمشدر نماز

قال علی رضی الله عنه

(صبرك یورث الظفر)

کورنه‌دیر دیکله اومرد صابری هرنفس نفس خسیسه جابری
هر بلایه صبر ایدن بولور ظفر سن ده صبر ایت بول ظفر اول معتبر
حق معینیدر قمو صابرلرك هر نفس نفس سکه جابرلرك
صابر کرم بلای روزکار بوله پایه عاقبت ایوب وار
کرچه صبرك چاشنیسی اولدی تاخ لیك اولور صوك هاضمی چون شاه بلخ
یعنی چون شاه ایریشور مقصودینه عابد اولور دائما معبودینه

ایریشور مقصودینه صبّار اولان	هر نفس نفس سکه جبار اولان
صبرله قطره در شهلا اولور	صبرله اکشی قوروق حلوا اولور

قال علی رضی الله عنه

(صلاح البدن فی السکوت)

کورنه‌دیر دیکله‌ینه پس اول امیر	نه بشارت ایدیسر در اول بشیر
کرصلاح تن دیلرسه‌ك ساکت اول	کیم نه‌دیرایسه‌دیسون‌سن‌صامت اول
صنعت‌ایدین‌صمتی‌سن کل‌ای‌جوان	فتنهٔ دور زماندن بول امان
عالم ایچره بوشر وشور وفتن	دل اوجندن قوپار آنلر آکله‌سن
صدهزاران سر دمادم هرزمان	قطع ایدر تیغ زبان خون فشان
کرندیم شاه ایدرسه کشف سر	سر ویرر زیرا که سرّن غیره‌دیر
سن‌ده همسرسین بوکون شاه دله	ایمدی سر شاهی کشف ایتمه دیله
یوقسه باشك قطع‌ایدر اول‌تیغ دل	کلمامش کیبی اولوسین دهره بیل

قال علی رضی الله عنه

(صمت الجاهل ستره)

کورنه‌دیر دیکله اول دانای دهر	یعنی اول علامهٔ بروبحر
صمت کشف ایلر کمالن کاملك	لیك ستر ایلر عیوبن جاهلك
صامت اولمق جاهله خوش‌پرده‌در	بیلمین صانیر بهشت پرورده‌در
مرد جاهل سویلسه آچوب دهان	ظاهر اولور جهلی اولدمده همان
کورینور یریر عیوبی سوزینك	جهلی دوکر ارضه‌عرض اوزینك
دوشر اول‌دم عزت وا کرامدن	کیم کوررلر هم آنی انعامدن

چون‌دیدی احمدکه هرشی‌شی‌درر لیـك عالم اولمیان لاشی درر
ای جوان‌جهد ایله جاهل‌اولمه‌سن علمه سعی‌ایت اولدوغنجه جان‌بتن

قال علی رضی‌الله عنه

(صاحب الاخیار یأمن الاشرار)

دیکله جاندن اول‌سر اخیاری کور نه بیوردی قاتل اشراری کور
همنشین اول دائما اخیارله اولمه بردم هم نفس اشرارله
قرب اشرار اولدی چون نارسقر کیم یاقین اولسه اکا جانن یاقار
کیم‌جدا اولماز ایسه اخیاردن ایمن اولور شرت اشراردن
شرت اشراردر جانه ضرر نیجه جانه ، دین وایمانه ضرر
دین وایمان جان کرکسه ای‌جوان اولمه‌سن اشرارله بردم بران
صحبت اشرار اولدی چون‌جحیم اکلی چون‌زقوم شربی چون‌حمیم
بوعذابی چکمه اشراری قو، وار همدم اول اخیارله لیل ونهار

قال علی رضی‌الله عنه

(صلاح‌الدین فی‌الورع وفساده فی الطمع)

کورنه‌دیر اول مرد مردان ورع پیشوای جند ارکان ورع
دین صلاحی بلکه پرهیزکده‌در اصل پرهیزکده تمیزکده‌در
کر ایدرسه‌ك اصل پرهیزك تمیز اولیسر دینك صلاح اوزره عزیز
بیلمك ایسترسه‌ك فساد دین نه‌در راه دینده مفسد آیین نه‌در
مفسد آیین دین اولدی طمع کج طمعدن دین کرکسه قیل ورع
لاجرم طماع اولان بی‌دین اولور مؤمنینه کاری کبر وکین اولور

طامعك طامو اولور آخر یری   جنت ایسترسەڭ طمعدن اول بری
هرفضاحت کیمه‌کیم واقع اولور   اکثر اول رسوالغه طامع اولور

قال علی رضی‌الله عنه

(ضل سعی من رجا غیرالله)

کورنه‌دیر دیکله ینه اول شیرحق   کوش هوشکله ایشیدوب ال سبق
کیم که حقدن غیری‌یه طوتسه امید   سعیی اول ایده لابد نابدید
جهدینی ضایع ایدوب اوله ذلیل   بولمیه مقصودینه اصلا دلیل
زار وسرکردان وآواره قاله   وادیٔ قلتده بی چاره قاله
اشبو حالتده ایکن اول مرد شوم   ایده بیك درلو شکست اکا هجوم
نار ذلتده یانوب اول دردناك   وادیٔ قلتده پس اوله هلاك
ایمدی حقدن غیری‌یه طوتمه رجا   ایدین آنك بارکاهن التجا
تاسنی حق غرق دریای نعم   ایلیه سنده اولاسین مغتنم

قال علی رضی الله عنه

(ضمن الله رزق کل احد)

کورنه‌دیر دیکله‌سن اول پاك اعتقاد   آکلایوب سوزینه کوستر انقیاد
خلقی یوقدن وار ایدوب چون اول جلیل   رزقنه هر برینك اولدی کفیل
یوقمو اشیانی چون خلاق اودر   بیل محقق هم ینه رزاق اودر
بلکه خلق ایتمزدن اول خالق حق   رزقلرن خلق ایلمشدر یخشی باق
شول کشی کیم غم چکر ارزاق ایچون   اعتقادی کیم درر رزاق ایچون
رزقنه ضامن بیلن رزاقنی   غصه چکمز بولور اول ارزاقنی

رزقکه ضامن دور چونکم خدا   رزقچون غم چکمه ایمدی ای کدا
قنده اولورسه‌ك سکا رزقك ایرر   کوشه کوشه اول سنی بولور ایرر

قال علی رضی‌الله عنه

(ضرب الحبیب اوجع)

کورنه‌دیر دیکله ینه اول مرد لُب   نیجه‌روشن شرح ایدرتقریر ایدوب
برکمسنه برجهتدن ناکهان   دست دشمندن یسه بیاك بوزوغان
اول قدر ویرمزوجع کیم ای‌رجل   دوست دستندن اکا طوقونسه کل
نیته‌کیم منصوری بروقت بهار   جمع اولوب خلق ایلدیلر سنکبار
طاشلر دوکدکجه انك جسمنی   اوخ، دیردی یادایدوب حق اسمنی
اول زمان وار ایدی برشیخ کبیر   اولدی منصور سرندن خبیر
لیك حقه تابع اولوب ای اخی   اوردی منصوری کلیله اول‌دخی
ضرب‌کلدن‌آه ایدوب دیدی اول‌وحید   طاشلر ضربندن اولدی بو شدید

قال علی رضی‌الله عنه

(ضیاء القلب من أکل الحلال)

کورنه‌دیر دیکله ینه اول مرد دل   تابوله هردم دواسن درد دل
برکشینك کیم اوله اکلی حلال   قلبی اضوا قالبی بوله جمال
کر حلال اولورسه اکلك دایما   اوله دل آینهٔ کیتی نما
جانه دم دم برق اوره انوار حق   منکشف اوله سکا اسرار حق
حقی شرکدن تخلی ایده‌سین   جانی انکله تسنی ایده‌سین
برکشینك کیم اوله اکلی حرام   طوته آنك جان ودل ملکن ظلام

کوزلری کورمز ایله اعمی کبی عالمی پرکوره تیره ما کبی
فرق ایدەمز اوله قارادن آقی بیلمدن فوت اوله باطلدن حقی

قال علی رضی الله عنه

(ضل من رکن الی الاشرار)

کورنەدیر دیکله بنه اول رهنما مرد راه اول سن ده خلقه رەنما
شول کشی کیم میل ایدە اشرارە اول بیل ضلالتده قاله بی چاره اول
قیلەلر اخراج آنی اخیاردن ایدەلر عد زمرۀ اشراردن
روز محشر حشر اوله اشرارله دوزخه کیروب ینالر نارله
ایمدی میال اولمه اشراره صاقین اولمق ایسترسەك کر اخیاره قرین
بونده کیم اولسه قرین اخیارله آنده اوله احمد مختارله
احمد مختارله آنده اولان شبهەسز اول کیمسەدر حقی بولان
حقی بولمق ایسترایسەك ای جوان اول ره احمدده روزوشب روان

قال علی رضی الله عنه

(ضیق القلب اشد من ضیق الید)

کورنەدیر دیکله بنه اول دل اری اول دل وجان کشورینك سروری
هر قچانکیم ای جوان ضیق اولسه قلب طورسن انی سعی ایدوب وارایله سلب
یوقسه قیلمز تنده روحك راحتی غصه وغمله کچر هرساعتی
اولدی کوکل طارلغی زیرا اشد حق بودر ال طارلغندن ای ولد
کرچه ال طارلغی‌ده صعب ای پسر لیك دل طارلغی آندن صعب تر
ایکسینك داخی ضیقی اولمسون جان دخی تك تنده تنکی بولمسون

بولیجق جان تنده‌تنکی ای جوان   یوکلنوب تنکن اولور اول‌دم‌روان
ایمدی جهد ایله ایکیسنك دخی   اولمیه طارلقلری پس ای اخی

قال علی رضی‌الله عنه

(ضاق صدره من‌ضاق یده)

کورنه‌دیر‌دیکله‌قولاق‌طوت سن‌اکا   صدرکك ضیقن بیان ایتسون سکا
کرچه ال طارلغی مشکل کاراولور   ضیق‌صدر آندن‌دخی دشوار اولور
اولیجق برکیمسه‌ده ال طارلغی   بولیجق طارلق کیدر اول وارلغی
مشکل اولکیم بولسه سینه طارلق   کیتمز اول‌طارلق بولورسه وارلق
یعنی آنك کیم اوله پرسینه‌سی   بغضله‌هم خلقه اوله کینه‌سی
بغض وکینه اولدی سینه طارلغی   زائل ایتمز آنی دنیا وارلغی
هرکیمك کیم سینه‌سی بونلرله ضیق   اولسه اول حقدن یکا بولمز طریق
ای جوان مقصود دلدز سینه‌دن   ایمدی پاك ایت آنی کبر وکینه‌دن

قال علی رضی‌الله عنه

(ضرب‌اللسان اشد من طعن‌السنان)

کورنه‌دیر دیکله ینه اول شیر مرد   نفس برله هرنفس ایدن نبرد
مسلم اولدرکیم دل ازار اولمیه   هم دیلندن بردل ازار اولمیه
اولدی کیم اشد ضرب لسان   لاجرم طعن ساندن ای جوان
اوکولور طعن سنانك یاره‌سی   اوکمز اول ضرب لسانك یاره‌سی
بولسانك ضربی زیرا جانه‌در   اول سنانك طعنه‌سی ابدانه‌در
ایمدی ای‌جان وارسه دلده بلك   چون سنان اوزاتمه‌هرجانه دیلك

روز محشر هم دلازارك دلی صیغمیه آغزینه صارقه چون قولی
كوروب آنی خلق اغماز ایده‌لر وحشت‌ایدوب آندن‌اعراض‌ایده‌لر

قال رسول‌الله علیه السلام

﴿ طوبی لمن شغله عینه عن‌عیوب الناس ﴾

كور نه بیوردی رسول كردكار ایشیدوب سوزینه كوره ایله كار
دولت و اقبال و بخت اول كیشنك آخرین فكر ایلیه هر ایشنك
كندی ایشینك باقه اكسیكنه غیری اكسیكی آنك اكسیكی نه
شغلی آنك اوله عیبن كوزله‌مك ایتمیه ناسك عیوبن كوزله‌مك
طوته عیبن عینه قارشو اوشاب كه اوله ناسك عیبنه نه عیبی حجاب
كندینك عیبن كورن بی‌عیب‌اولور آكه دلدن كشف سر غیب اولور
غیریلر عیبن كورن پرعیب اولور كندی عیبینك ایچنده غیب اولور
غیریلر عیبن قو، كور عیبك كه‌تا اوله سین بی‌عیب سن‌ده سیرتا

قال علی رضی‌الله عنه

(طوبی لمن رزق بالعافیه)

كور نه‌دیر دیكله او مرد آخرت كیم سكا ایلر بیان عافیت
كیم‌كه هردم یاد ایدر حق برلكن حق ایدر آسان آنك‌ده دیرلكن
قوتلی اولكیم بوله رزقن یسرله سورمیه عالمده دیرلك عسرله
عافیت برله اوله مرزوق اول كورمیه هركز در مخلوق اول
كیم ایدر مخلوقه عرض احتیاج اوله عریان قاله هردمده او آج
خالقه محتاج اولان اولور غنی باب مخلوقه واران اولور دنی

خالقه محتاج اولان دولت بولور باب مخلوقه واران ذلت بولور
باب مخلوقی قو ؛ باب خالقه وار جوانا بیل حقوق سابقه

قال علی رضی الله عنه

(طول العمر مع الطاعة من خلع الانبیاء)

کوز نه دیر دیکله سن اول شاه جهان کیم ایدر عمر عزیزکدن بیان
بر عمر کیم عالم ایچره بردوام طاعت یزدانله اولسه تمام
انبیا خلعتلرندندر او بیل وار عمرك طاعت یزدان قیل
کی یوری وار انبیانك خلعتن بوله سین آنلرله تا حق وصلتن
یوقسه ای جان بر عمرکه اولسه دراز اولمسه آنده حقه ذکر ونماز
اول عمر معنیده بیل کوتاهدر هم خیرسزدر دخی جانکاهدر
بر عمر کیم اولسه اول اقصر قتی لیك اولسه آنده حقك طاعتی
فی الحقیقه اولدرر عمر طویل اول بولور حقدن ثوابات جزیل

قال علی رضی الله عنه

(طال عمر من قصر تعبه

کور ینه اول شیر یزدانی نه ایدر جانله دیکله که عمرك شرح ایدر
هر کیمك اولسه غم وتشویشی آز اولیسر اول کیمسه نك عمری دراز
بودکلدر کیم کوره اول خوش خصال هفته واوقات وروز وماه و سال
بر عمر کیم کچه بی رنج و تعب بر دمی بیك دمجه در ایتمه عجب
بر عمر کیم محنته اولسه قرین بیك دمی بر دمجه در آنك همین
دوستلرله وقت اولور بر دم کچر اول دم ایچره نیچه بیك عالم کچر

سودیکیله دم اولور کیم بر بشر	بر دمینك عالمنده بیك یشار
سن ده دلدن سور جوانا غصه‌کی	آل کور بردمده بیك دم حصه‌کی

قال علی رضی‌الله عنه

(طر مع الاشکال)

کور ینه اول لامکان شهبازینی	اوج دلدن کوستر پروازینی
چون درخت چارشاخه ناکهان	مرغ جان قونوب ایدیندی آشیان
ینه ناکه آشیانن قور کیدر	یعنی کلدیکی یره پرواز ایدر
یا بوجان سیمرغنه تن کوه قاف	آنده آنجق بردم ایلر اعتکاف
کسب جنس ایدوب ینه‌طیاراولور	لامکان صحراسنی سیار اولور
جنسی برله عالم ارواحه تا	واریسردر آخر الامر ای فتا
بلکه جان مرغینك ای زیبا صفت	پر وبالی اولدی علم و معرفت
سن ده ای‌جان‌بال وپرکسب ایله‌وار	جنسکیله طایر اول سیمرغ وار

قال علی رضی‌الله عنه

(طاعة العدو هلاك)

کور نه‌دیردیکله ینه اول مرد پاك	هردم ایدن دشمن نفسی هلاك
حاجت ایچون ایتمه طاعت دشمنه	ایلمه یعنی اطاعت دشمنه
آج اولورسه‌کده توقع ایلمه	دشمنکدن سن تنفع ایلمه
یوقسه اول نفعی هلاك ایلرسنی	یادیکه کلدکجه خاك ایلر سنی
نفعن اکا ، کورمه سن تك‌یوزینی	سعی قیل قویمه قلاغه سوزینی
قرب دشمن نار محرقدر صاقین	فرقت آندن حقه اولمقدر یاقین

نفسی‌در بیلکیم کشینك دشمنی یانه امرین طوتانك جان وتنی
نفسك امرین طوتمه‌زنهارای‌جوان بوله‌سین تاحور ودیدار وجنان

قال علی رضی‌الله عنه
(طاعة الله غنیمة)

کور نه‌دیر دیکله اومرد راست کو سوزینی‌طوتوب دخی‌اول نیك‌خو
خوش غنیمتدر کشی نفسن‌باصوب بوغازندن حبل جوعیله آصوب
واره جان ودله کیره حلوته صد صفا کسب ایدوب ایره سلوته
روز وشب طاعت ایده معبودینه ایکی عالمده ایره مقصودینه
دولت اول قوله‌کیم ایده طاعتی طاعت حقده کچه هر ساعتی
طاعت ایدن دولت عظما بولور خدمت ایدن رحمت کبرا بولور
بنده‌کیم خدمت ایده مولاسنه لابد ایرر پایهٔ اعلاسنه
طاعت ایله ای جوان مولایه سن ایره‌سین تا پایهٔ اعلایه سن

قال علی رضی الله عنه
(طلب الادب اولی من‌طلب الذهب)

کورنه‌دیر دیکله ینه سن‌اول ادیب تا سکا آدابدن اوله نصیب
بریکا دنیا طولی اولسه ذهب بریکا اولسه یالکز پر ادب
کچ ذهبدن ، طوت ادب داماننی کی یوری میراث ادب قفتاننی
باشکه تاج ادب آل شاه وار سن‌ده حق‌درکاهنه‌چون شاه وار
اولدی زیرا حق قتنده معتبر برادب یوز بیك ذهبدن ای‌پسر
اسنی زیرا ذهب ناره چکر یعنی چون فرعون بدکاره چکر

صاحبن ایلر ادب موسی صفت قدرینه رفعت و یرر عیسی صفت
طالب‌اول آدابی ، اولمه زرطلب ترك ایدوب عیسانی اولمه خرطلب

قال علی رضی الله عنه

(ظن السوء بالناس من قبل الخناس)

دیکله اول شیر خدا میر ناس نجه ویرر مرد کفتاره لباس
سوی ظن ایدوب کسلمه ناسدن که اوله اول ایش جانب خناسدن
حسن ظن ایت همنشین اول ناسله لیکن اولمه بر نفس خناسله
ناس بد سیرت همان خناسدر کرچه کیم صورت یوزندن ناسدر
اولمینجه نجه ییللر همنفس لاجرم معلوم اولمز کنه کس
چونکه نا معلومدر کس ای‌جوان ایتمه نا معلومه ایمدی بد کمان
هر وجوده بد کمان ایتمك کشی اولدی‌معناده اول ایش شیطان‌ایشی
بلمینجه کیمسه‌نك کیفیتن اختیار ایدیمه آنك صحبتن

قال علی رضی‌الله عنه

(ظلم الظالم یعوده الی الهلاك)

کور نه‌سویلر دیکله اول عالی‌جناب روی معنیدن ایدوب رفع نقاب
ظالمك ظلمی چکوب ای جان پاك آنی درلو دردله ایلر هلاك
ظلمله جمع ایتدیکی مال ومنال اولیسر کندی کبی هپ پایمال
وجه معنیدن کور اشبو کائنات فی الحقیقه اولدی بر مرآت ذات
هر کشی باقسه اکا ذاتن کورر هم صفاتن هم مقاماتن کورر
کر عدل ایت کر ظلم ای هوشیار هرنه ایتسه‌ك آنده اولور آشکار

بونه وضع ایتسه‌ك کورینوراول‌سکا دیرسین اوخ نیلمیشم بن بکا
یعدی ای جان ایلك ایله کورآنی بد ایدوب بد کورمه آندەسن‌سنی

قال علی رضی‌الله عنه

(ظلامة المظلوم لاتضیع)

کورنه‌دیر پس اول شه عالم ینه عدل ایچون اول قاتل ظالم ینه
ایتسه بر مظلومه بر ظالم ظلم ایتمیوب خوف حق اکلمایوب ظلم
اول ستم دیده تظلم ایلسه حقنه دلدن تکلم ایلسه
ضایع ایتمز حق آنك حقن آلور ظالمك هریرده حقندن کلور
سنك خارای اریدر هیچو موم آه مظلوم ایرسه چون بادسموم
آه ایدوب مظلوم آقیتسه کوز یاشن آجیوب دریا طاشه دوکه یاشن
بوله‌مزسین آه مظلومدن رها ظلمی قو عدل ایت که بوله‌سین بها
کیمسه‌یه برکیمسه ظلم ایتمزسه کر ایلریسه ینه کندویه ایدر

قال علی رضی‌الله عنه

(ظلمة الظالم تظلم الایمان)

کورنه‌دیر اول آفتاب نور بخش ماتم اهلینه سزادر سور بخش
شول کشیلرکیم ظلم کسب ایتدیلر ظلمت ظلمیله بوندن کیتدیلر
کیتمدی انوارله ایمانلری کیتدی پس تحت الثرایه جانلری
همنشین ظالم اولمه ای جوان یوقسه دوشر ظلمنه جان و جنان
انلری ظلمت احاطه ایتمسون ظلمتیله بو جهاندن کیتمسون
ایرمسون هم روی ایمانه ظلم چکمسون دوزخده جان دردوالم

فی الحقیقه صحبتی ظالملرك بیل کیم اولدی دوزخی عالملرك
کی صقین ظالم یوزینه باقه‌سن اوزکی نار جحیمه یاقه‌سن

قال علی رضی الله عنه

(ظل عمر الظالم قصیر)

کور نه دیر اول سایهٔ یزدان ینه ایدیسر دل دردینه درمان ینه
عمری ظلی ظالمك اولدی قصیر نوله ماه و سالی کوردیسه کثیر
یاشاسه بیك بونده بر ظالم کشی لیکن اولسه جور وظلم آنك ایشی
زائل اوله عمری ظلی آنده بولمیه جای جانی بونده آنده
هرکیمك کیم سایه‌سنده برکدا راحت اولسه خدمتن ایدوب ادا
اول کشینك کراولورسه عمری آز اوله معنیده آنك عمری دراز
اولمیه زائل زمینده سایه‌سی سایه‌سینك آرته قدر پایه‌سی
آنك ایچون ظل حقدر پادشاه کیم اولوبدر سایه‌سی خلقه پناه

قال علی رضی الله عنه

(ظل الکریم فسیح)

کور نه‌دیر اول طالب لطف وکرم حق قتنده اول عزیز و محترم
وار پناه ایدین کریمك سایه‌سین کور نیجه اوسعدر آنك پایه‌سین
اول کریمك سایه‌سنده راحت اول راحت ایچره هردم وهرساعت اول
اولمسون واقع دخی قلت سکا قلت ایچره اولمسون ذلت سکا
نار قلت یاقمسون هرکز سنی بار ذلت یاقمسون اسب تنی
کرچه غایت اسی در نار سقر لیك نار قلت آندن چوق یقر

برکدای سن‌ده سایه‌کده شها راحت ایله بول مقام منتها
اولیجق یارین کونك کرمیتی بوله‌سین حق سایه‌سنده راحتی

قال علی رضی‌الله عنه

(ظل السلطان کظل‌الله)

کور نه‌سویلر اول‌همای سایه‌بخش سایهٔ شاه کلامی پایه‌بخش
سایهٔ سلطان عادل ای جوان فی الحقیقه سایهٔ حقدر همان
کیم آنك ظلنده خلق آسوده‌در روز وشب خدمتلری معبوده‌در
سایه‌سنده خوش کچرلر مردوزن بی‌غم وتشویشدر صاحب دوزن
فرضدر امرین ادا ایتمك آنك یولنه هم جان فدا ایتمك آنك
کیم که اول شاهك یولنده ای ولید اولسه‌اول کیمسه‌اولور بی‌شك‌شهید
شه که خلقی کندودن ارضا ایده امر شرع احمدی اجرا ایده
سایهٔ حقدر اوشه هم سایه‌سی حق قتنده یوجه آنك پایه‌سی

قال علی رضی‌الله عنه

(ظل الاعوج اعوج)

دیکله کور نه‌دیر اوشاه راستین آسمان دلده ماه راستین
راست اولمز مردلنکك سایه‌سی سایه‌سینه کوره اولور پایه‌سی
باطنیده کژدرر چون ظاهری کژلکیله اوله مختوم آخری
شرتی آنك درونده نهان اولمیسر هیچ خبر آندن عیان
که سوزنده که یوزنده شرتی کورینور زیرا که یوقدر صحتی
صحت اوزره خالق آنك خلقتن قومامشدر ایستمه‌سن صحتن

ابله اوله آنده صحت ایستمه　سن آنك ظلنده راحت ایستمه
احتراز ایت سایه‌سنده اعرجك　یوقسه کورینور سنك‌ده اعوجك

قال علی کرم الله وجهه
(عش قنعاً تکن ملکاً)

دیكله اول ملك قناعت مالكن　کور نه‌دیر سلك سلامت سالكن
قیل قناعت مالك اول ملك دله　بول سلامت سالك اول سلك دله
ایتمینجه سن سلوك سلك دل　اوله‌مزسین پادشاه ملك دل
ملك دل بیل آخرت احوالیدر　سلك دل هم آخرت اعمالیدر
دنیوی اولان عملدن واز كل　طوت سوزم طول املدن واز كل
چون بویردن صوینوب کیتسه‌ك کرك　پس بومالی جمع ایدوب نیتسه‌ك کرك
ایمدی بر لقمه ایله بر خرقه سکا　بس کیدنجه حضرت حقدن یکا
قانع اول بونرله شاهانه دیرل　مرد ایسه‌ك بویولده مردانه دیرل

قاله علی رضی الله عنه
(عاقبة الظلم وخیمة)

کور نه‌دیر دیكله ینه اول هوشمند　کوشکه طاقق دیلر بر در پند
کیمه کیم یار اولسه شیطان رجیم　ظالم ایدوب آخرین ایلر وخیم
کارین آنك ظلم وشور وشر ایدر　شر تندن جانلری مضطر ایدر
ایتدیرر مظلومه دائم بد دعا　تا ایره رنج و بلا و درد آکا
ایرکرر آخر وخامت جاننه　هم خسارت دیننه ایماننه
چونکه ظلمك آخری اولدی وخیم　امدی ظالم اوله اول اوزك رحیم

اونه شیطان رجیمه یارسن صاقله ایمانن هم اول دیندار سن
ای جوان تا آخرك محمود اوله هر ایشك شایستهٔ معبود اوله

قاله علی رضی الله عنه

(عدوك من دلك علی الاساءة)

کور نه‌دیر اول قائل اعدای حق اول شناسای کج و دانای حق
بر کشی سا که اسائت ایلسه طیکلمه آنی عداوت ایلسه
اول اساءت دال اولور دشمنلکه یاخود استبدال اولور دشمنلکه
هم عداوت بیل اسائتدن قوپار هم اسائت بیل عداوتدن قوپار
هم اسائت هم عداوت ای نکار توأماندر بطن شیطاندن طوغار
چونکه شیطانه اویار اولاددر آنلریله اولمین دل شاددر
نسل انسانسین سن آکه آنلری همنشین ایدیمه اول شیطانلری
همنشینی آنلرك شیطان اولور آنلر ایله اولمین انسان اولور

قال علی رضی الله عنه

(علوالهمة من الایمان)

کور نه سویلر دیکله اول عالی همم پیشوای لشکر خیل امم
نور ایماندن کیمك کیم سینه‌سی اولسه پر هیچ اولمز آنك کینه‌سی
ایلمز برکیمسه‌یه بخل وحسد روحنه ایلر نظر کورمز حسد
روز وشب مشغولدر عقبا ایچون کیمسه‌یه میل ایلمز دنیا ایچون
شویله عالیدر اوزینه همتی هیچدر یاننده دنیا نعمتی
جیفهٔ دنیایه کرکس واریسر اکمز اول شهباز بالاتر نظر

خلقی كوروب خالقی كوزلر كوزی رزقی بولوب رازقی اوزلر اوزی
صحت ایمـاندر ای نكـار بو عـلو همت ایله سـنده وار

قال علی رضی الله عنه

(عیب الكلام تطویله)

دیكله نه سـویلر بنه میر كلام كور نجه ویرر كلامینـه نظـام
كر دوشرسه سویلمك محفلده سوز چوق كركمز آز كركدر دیلده سوز
اولدی تطویلی سوزك عیب ای جوان طوت زبانك چوق سوزه آچمه دهان
هرقچن سـوز سویلسه اهل هنر اول سوزین ایلر بغایت مختصر
بر سـوزك مفهومی اولسـه مجملا پس نه حاجت كیم او سوز تفصیل اولا
بلكه تفصیلی سوزك ویرر صـداع آ كه كیم ایلرسـه آنی اسـتماع
درد سردر چونكه تفصیل كلام امدی سـنده ایتمه تطویل كلام
مختصر ایدن سوزین مرغوب اولور سوزی مطلوب و اوزی محبوب اولور

قال علی رضی الله عنه

(عسر المرء مقدم الیسر)

كور نه‌دیر دیكله او مرد معتبر كیم ویرر اول یسر وعسركدن خبر
برایشك كیم اولنـده عسر اولور لابد آنك آخرنده یسر اولور
لاجرم هر ظلمتك بر نوری وار حق بودر هرماتمك برسوری وار
هرشبك برروز روشـندر صوكی نیته كیم هرروزك اولور شب اوكی
ماوراسـندن غمامك آفتـاب كوستروب یوزین ایدر پرتاب تاب
كاه كریان كاه خنداندر فلك كاه تیره كاه تاباندر فلك

قونسه دل صحراسنه جند ترح انهزام ایلر آنی شاه فرح
غم یمه اولسه بوکون دشوار ایشك یارین آسان ایلر اول دادار ایشك

قال علی رضی الله عنه

(علت قدر المتوکلین)

کور نه دیر اول مردم عالی قدر آسمان دلده اول ماه بدر
بر کشی اولسه توکلده تمام اولیسر اول صاحب عالی مقام
باب حقه کیم توکل ایلسه خاکه یوز سوروب تبهل ایلسه
حق آنك بالاتر ایلر قدرینی آسماندن اوسع ایلر صدرینی
پاك وصافی ایدوب آنك سینه‌سین کیدریر اولنجه کبر وکینه‌سین
نور عرفانن یتورر بیرینه کتوروب امثالی چوق آنی یرینه
ای جوان سنده توکل ایله وار باب یزدانه تبهل ایله وار
بونده آنده اوله تا قدرك بلند حق قتنده اوله هر فعلك پسند

قال علی رضی الله عنه

(عقیب کل لیل یوم)

دیکله سن اول عاقبت اندیشی کور نه بیان ایلر سکا اوکیشی کور
هر کونك هر کیجه‌سی وارای جوان بربری آردنجه اولورلر دوان
اکلار ایسك بو اشارتدر سکا جانب حقدن بشارتدر سکا
شب غمه اولدی اشارت شاده روز شاد اولدی دلکشا غم دیده دوز
کلسه غم ظلمت طوتار دل دیده‌سین کورمز اولور دل ده قنده کیده‌سین
کلسه شادی روشن اولور چشم دل شویله کیم وصف ایده‌مز آنی بودیل

چکمه غصه کر کلیرسه غم دله آنك اردنجه کلور شادی بیله
چونکه کلدك عالمه بیل ای جوان که غم وکه شاددر کار جهان

قال علی کرم الله وجهه

(غاية الجود بذل الموجود)

کور نه دیر اول صاحب جود وکرم اول رسول حق قتنده محترم
غایهٔ جود اولدی ویرمك وارینی ایدیجك حق برله کیم بازارینی
بذل موجود ایلمکدر اهلنه غایت جود اکلدکسه اهلی نه
جان ودلدن یاد ایدوب معبودیکی اهلنه بذل ایله کل موجودیکی
اهلنه بذل ایلمزسهك مالکی کورهسین یارین نهکدر حالکی
ایلمه زنهار نا اهله عطا حق قتنده اول عطا اولور خطا
بلکه نا اهله سخاوت ایلمك اولدی معنیده سفاهت ایلمك
ایمدی نا اهله سخاوت ایلمه اهلنه ویرسن سفاهت ایلمه

قال علی رضی الله عنه

(غنم من سلم)

کور نه سویلردیکه اول صاحب غنا بزه ارشاد ایلیوب اول شیخ تا
اول کشی بولدی سلامت هر زمان وارینی بیلدی غنیمت هر زمان
حق نه ویردیسه قناعت ایلدی امرینه دائم اطاعت ایلدی
کوردی خوش برلقمه و برخرقه سین کوزلدی پیوسته کندی فرقه سین
باقمدی غیریلرك احوالی نه ناظر اولدی کندینك احوالنه
کوزله ین غیریلرك احوالنی کورمز اولور کندینك افعالنی

ای جوان سن کیمسه حالن کوزلمه کندی حالن کوزله غیری اوزلەمه
تا سلامت بولەسین دارینده کیچەسین سن خوشجه بومابینده

قال علی رضی الله عنه

(غمرة الموت اهون من مجالسة السفهاء)

کور نه سویلر اول امیر کامران ایشیدوب سوزینی سن‌ده کامران
همدم اولمه کوکل آلمز آدمه یوقسه غرق اولور کوکل بحر غمه
اول سنی سومز کشیلردن بعید اولمق ایسترسەك اکر هر کون بعید
صحبت نا جنس چون نار سقر بو نفسده بیاك دیل و جانی یقر
کی صقین اولمه سفیهه یار سن یوقسه کوریرسین عذاب نار سن
قرب اسفه مهلك جان اولدی بیل غمرت موت آندن آسان اولدی بیل
کرچه موتك سکری مشکل کاردر صحبت نادان دخی دشواردر
ای جوان اولمه جلیس اسفهلره کندیکی بکزتمه اول کمرهلره

قال علی رضی الله عنه

(غلام عاقل خیر من شیخ جاهل)

کور نه سویلر ینه اول جان جهان دیکله نیجه معنی ایدیسر بیان
کورمه غافل برغلام عاقلی شاید اوله حق کلامك ناقلی
بر جوان ناقل کفتار حق پیر جاهلدن حقه اولدی احق
بر جوان صاحب فضل اولسه‌که پیر بی معنیدن اول معنیده مه
پیر معنیدر بمعنی ای مرید پیر آنی صانمه‌که اوله موسپید
پیر نا بالغدر اولان پیرسال پیر بالغدر جوان با کمال

اولمسون بر کیمسه پیر بی‌خرد　قنده واریرسه ایدرلر آنی رد
بی‌خرد پیر اولمه سعی‌ایت‌ای‌جوان　اوله‌سین تا سن قبول انس وجان

قال علی‌رضی‌الله عنه

(غشك من سخطك بالباطل)

کور نه‌دیر دیکه‌سن اول باریك‌بین　روشن اولسون دیدهٔ تاریك‌بین
کیمه دیرسه‌ك ایله باطلدن حذر　دیدهٔ دل برله قیل حقه نظر
ایجنوب آنك سکا جان ودلی　حق قور طوتار طریق باطلی
کین طوتوب ایلر خیانت اول سکا　ایتمه‌یه هرکز امانت اول سکا
کرامانت ایستر ایسه‌ك ای جوان　طوت زبانك کیمسه‌یه آچمه دهان
پندیکی ویر کندیکه دانا ایسه‌ك　غیری باق کور عیبکی بینا ایسه‌ك
بند پندی طوته‌می دیوانه‌لر　نار جهله یانه چون پروانه‌لر
هر کیشی بر نوعله دیوانه‌در　اوز هواسی نارینه پروانه‌در

قال علی رضی الله عنه

(غضبك عن‌الحق مقبحه)

کور نه سویلر اول کلامی حق ینه　خشم حقدن اول پیاپی حق ینه
حق‌سوزدا نجینمه‌سن ای حق‌طلب　اولسه حقدن غایت اقبحد رغضب
کیمه کیم‌خشم ایلیوب حق‌ایتسه‌رد　آتش هجرانده یانه تا ابد
هرکیمك اصلی خباثت اوزره‌در　آنك اعمالی قباحت اوزره‌در
حق کلام ایتمز آکا اصلا اثر　کوکلیدر زیرا که خارادن بتر
فی‌الحقیقه حق کلامی ای عزیز　کرچه کیم برنده‌در چون تیغ تیز

لیك كار ایتمز دل منكرلره یعنی حق ستر ایدن كافرلره
خشمی حقك بولور آخر آنلری یانیسر نار جحیمه جانلری

قال علی رضی‌الله عنه

(غنیمة المؤمن وجدان الحكمة)

كور نه‌دیر دیكله او مرد معتبر كیم سكا ویرر غنیمتدن خبر
اولدی كوكلنده غنیمت مؤمنك ذوقله وجدان حكمت مؤمنك
مؤمنك قلبنده اولسه معرفت خوش غنیمتدر جوانا اول صفت
هر كلامی خوب ادراك ایلسه شبهه چركندن دلن پاك ایلسه
چیقسه‌سوز میدانه چون شهسوار ایلسه جولانی طاوس وار
اورسه چوكان زبان كیتسه همان كوی معنی شرقدن غربه دوان
سوزی یازیسنده بازی ایله‌سه خلق حقه دانوازی ایلسه
بر غنیمتدر بو كیم ای مرد حق دكمه بر شخصه اولورمی مستحق

قال علی رضی‌الله عنه

(غاب حظ من غاب نفسه)

كور نه‌دیر دیكله بنه اول هوشمند مؤمنینه هر سوزیدر نصح و پند
كیم كه غیبت ایتدی نفسنده تمام غائب اولور حظده آندن مدام
یعنی نفسندن شو كیم غافلدر اول بولمیه دركاه حقه طوغری یول
باركاه حقه ایسترسه‌ك سبیل سكا مركبدر او یولده نفس بیل
كیمسه مركبسز او بابه وارەمز آستانه یوز سوروب یالوارەمز
كر و یررسه‌ك نفسكه سن حظنی سركش اولوب قور كیدر بونده‌سنی

ویرمه حظن نفسکه اولسون زبون امریکه‌هم رام اولوب بولسون سکون
اول سوار اوسته آنك شاهوار بارگاه حضرته چون شاه وار

قال علی کرم الله وجهه

(فساد الدین من قلت الیقین)

کور نه‌دیر دیکله بنه اول مرد دین اوله‌سن تا سین دخی صاحب یقین
کیمده کیم وارایسه گر صدق و یقین بیل محقق اول کشیدر مرد دین
بر کشینك کیم یقینی اولمسه سن تعجب ایتمه دینی اولمسه
بیل یقینك قلتنده ای جوان ملکت دینه ایرر لابد زیان
شك اولان دلده یقین یوق مطلقا اول کوکلده صدق و دین یوق مطلقا
شکی سور دلدن یقینی قوی دله دوشمه بی دینلکله دیلدن دیله
شکدر دیغی فساده ایرکورن آدمی شکدر بدآده ایرکیرن
ایله سن کسب یقین دیندار اول عمریکك باغنده برخوردار اول

قال علی رضی الله عنه

(فاز من ظفر بالدین)

کور نه‌دیر دیکله اول انفاس خجند حق قتنده اول مقاماتی بلند
کیم سپاه دینله بولدی ظفر نفسنی دشمن برله دائم جنك ایدر
ملك دیندن سن ده جمع لشکر ایت دشمن نفسه غزای اکبر ایت
گر نه‌در دیرسه‌ك غزای اکبری ایده‌یم سکا قولاغك طوت بری
هود غزاسندن دونجك مصطفا دیدی اصحابنه ای یاران صفا
ایلدك شمدی جهاد اصغری ایده‌لم ایمدی جهاد اکبری

دیدیلر جمله صحابه یارسول   اول جهاده دخی کوستر بزه یول
دیدی پیغمبر که بیلك اول جهاد   نفسله جنك ایلمکدر بالسداد

قال علی رضی الله عنه

(فخر المرء بفضله اولی من فخره باصله)

کور نه‌دیر دیکله ینه اول فاضلی   اول جمیع علم دینك عاملی
عاقلیسه‌ك فضلکیله قیل فخر   جاهلیسه‌ك اصلکیله قیل فخر
اصلی برله فخر ایدن دیوانه‌در   فضلی برله فخر ایدن فرزانه‌در
احمق اردر اصلنی یاد ایلین   اصلی برله سوزه بنیاد ایلین
اصلی یاددن مرد دانا عار ایدر   بلکه فضلن عذرله اظهار ایدر
برکشینك اولسه کر جیبنده کل   بنده کل واردر دیمك حاجت دکل
بویی آنك کندیسین افشا ایدر   نه یره وارسه اوزن پیدا ایدر
فضلکیله ایله کل فخر ای جوان   کیم اودر ایدن سنی جان جهان

قال علی رضی الله عنه

(فلجك علی خصمك بالاحتمال)

کور نه دیر اول مردم دانا ینه   نفسی دائم قیلیجی افنا ینه
خصمك اوزره فلجکی ای خوش خصال   حق قومشدر سن‌ده بیل بالاحتمال
کر ایدرسه‌ك صبر خصمك جورینه   آخر ایررسین اوجورك غورینه
برکون اوله حق سکا ویره ظفر   اوله خصمك سرکشك زیر وزبر
خصمکی ایتمك دیلرسه‌ك پایمال   قیل آنك جور وجفاسن احتمال
کیم ظفرایسترسه خصمی‌اوزره‌اول   احتمالن جورینك ایتسون قبول

خصمکه ایرمزسه الصبر ایله وار انتقامن آلی ویرر روزکار
مرلر صبر ایدیجك احلال اولور هم نهال زیرلر بالا اولور

قال علی رضی الله عنه

(فعل المرء یدل علی اصله)

کور نه‌دیر اول مردم عاقل ینه اول علیم و کامل و فاضل ینه
شخصك اولور اصلنه فعلی دلیل فعلی کر اولسون صحیح وکر علیل
فطتی اهلیتی هرکیشنك بیلنیر اصلیتندن ایشنك
هرکشینك کیم ایشی مرغوب اولور اصلی و فرعی آنك محبوب اولور
قیل ایو قولکله فعلك ای خلف بوله تا کیم اصلك و فرعك شرف
بو محقق هر اناده نه که وار اول ترشح ایلر آندن آشکار
مسك ظرفندن کلورهم بوی مسك یعنی بوی نافهٔ آهوی مسك
ظرف قطراندن ینه قطران چیقار بحر مرجاندن ینه مرجان چیقار

قال علی رضی الله عنه

(فکاك المرء فی الصدق)

کور نه‌دیر دیکله‌سن اول مردوحید اول علوم دین و دنیاده فرید
چونکه مزیت صداقت ایچره‌در هم حضور دل فراغت ایچره در
ایمدی عزلت ایله آزاد اول یوری یعنی جمله ناسدن یاد اول یوری
آشنالردن کسیل دیوانه وار خلق آراسنده یوری بیکانه وار
کاریدر زیرا که عزلت صادقك راه صدق ایچره اولان عاشقك
عاشق صادق اولان ای معتبر ماسواء اللهه هیچ ایتمز نظر

گرچه خلق ایچره یورر اول عشق اری لیك ایتمشدر اولردن دل بری
ایتمینجه ناسدن جان دل بری بیل محقق بولمز جان دلبری

قال علی رضی الله عنه

(فسدت نعمة من کفرها)

کورنه دیر دیکله سن اول نعمت شناس نعمت حقی بیلوب ایله سپاس
حق آکا کیم نعمتن هردم ویرر اول صانور کیم نعمتی آدم ویرر
بیلمیوب حقدن آنی کفران اولور حقن ادراك ایتمیوب طغیان اولور
نعمتن ویرر فساده اول پلید حقی قور خلقه صونار دست امید
نعمتی ویرن خدادر ای کشی خلق الندن ایشلدیر اما ایشی
خلق الندن ویردیرر نعمت سکا شویله ویرر سن ده قالورسین طکا
صانمدیغك کیمسه‌لردن ناگهان سکا احسانلر ایریشر ای جوان
آنلرك کوکلینه حق الهام ایدر پس سکا آنلر دخی انعام ایدر

قال علی رضی الله عنه

(فی کل قلب شغل)

کور نه دیر دیکله ینه اول مرد دل باغ جان ایچره اوخوش بو ورد دل
گر کوریرسه‌ك سن یبانده بر اری صانمه آنی شویله یورر سرسری
کیم بیلور کوکلنده ذکر وفکری نه حق بیلور آنجق که فکر وذکری نه
صانمه خالی دل اوله هرشی شها اوله بالاقد تهی چون نی شها
بیل محقق هرسرك سوداسی وار هر دلك بر دلبر رعناسی وار
هرکوکل برنسنه‌یه مشغولدر سکا نا مقبول آکا مقبولدر

اكلنور اول آنك ايله روزوشب باشه الهتير عمرينى ايدوب طرب
سن چونى اولمه تهى ليك اى پسر شكر حق برله پر اول چون نى شكر

قال على كرم الله وجهه

(قول المرء يخبر عما فى قلبه)

كورنه‌دير اول مرد عبرت كيرى سن بيشه‌زار عشق ايچنده شيرى سن
هركيمك بيلمك ديلرسه‌ك فكرينى كوكلى قصرنده خيال بكرينى
سويله‌ت آنى كيم بيان ايتسون سوزى دلده‌كى سرن عيان ايتسون سوزى
كرچه بريكا دل طرح ايدر ليك سويله‌تسه‌ك دل آنى شرح ايدر
رازينى فاش ايلر اعضاسى سكا واقف اول علم فراسته آكا
بويله‌در عارفلرك بيل پيشه‌سى بيلمكيچون آدمى انديشه‌سى
بلكه بر ايش كيزلى اولماز عارفه راه حقده نقد جانى صارفه
كيزله عارفدن اول دل رازينى چونكه سويلرمش اكا دل رازينى

قال على رضى الله عنه

(قوة القلب من صحة الايمان)

كورنه‌دير اول پيشهٔ عشق ايچره شير اول ميادين دو عالمده دلير
قوة قلب اولديغى مؤمنده بيل صحت ايماندندرر رأى مقل
هركيمك كيم اولسه ايمانى صحيح قوت قلبى اولور آنك صريح
كيمسه‌دن وهم ايلمز بى باك اولور غل وغشندن هوانك پاك اولور
كيمه كيم سوز سويلسه سويلر صواب كيم سؤال ايتسه‌ويرير شافى جواب
ايلمز بركيمسه‌يه فعل خشين ياحسد يابخل ويا كبر وياكين

کیم نه سویلرسه اینانیر جانله   قلبی زیرا پاکدر ایمانله
تحت ایمانه بونلردر دلیل   اولمسه بونلر اولور ایمان علیل

قال علی رضی الله عنه

(قاتل الحریص حرصه)

کورنه دیر اول قاتل نفس دغا   تارك بخل وحسد حرص وهوا
حرصدر مرد حریصك قاتلی   بویله دیدی اول جهانك عاقلی
حرص ایدر مرد حریصی خرس وار   دربدر ایدوب ذلیل وخور وزار
هم حریص اولان کشی مذموم اولور   هم مراداتندن اول محروم اولور
بلکه اولماز حرصدن اقبح صفات   مرد عاقل حرصه ایتمزل التفات
جاهل اولور مال دنیایه حریص   عاقل اولور مال عقبایه حریص
مال عقبا اولدی علم ومعرفت   عاقل اولان ایلر آکا التفت
سن حریص معرفت اول ای جوان   آکا صرف ایت حرصی، اول جان جهان

قال علی رضی الله عنه

(قدر فی العمل تنج من الزلل)

بیل نه دیر اول عاقبت اندیشی کور   ایشلمزدن آخر هر ایشی کور
هرقچن برایشه اقدام ایدهسین   نفسکله اول ایشده ابرام ایدهسین
آخرن فکر ایت اول ایشك اولا   تا اول ایشدن ایرمیه سا که بلا
آخرن فکر ایتمدن ایتسهك عمل   اولیسر خبط وخطا سهو وزلل
کیم برایشده ایتسه استعجال اول   لابد اول ایشه بولور ابلیس یول
ایتمه استعجال ایشه اندازه قیل   کیرمیه تاایشه ابلیس مضل

اول ایشاله برایشی افکارده جنبش ایله بعدزان اول کارده
تا که رونق بوله سین اول ایشده سن اوله سین حق برله اول جنبشده سن

قال علی رضی الله عنه

(قیمة المرء مایحسنه)

کورنه دیر اول مرد قیمت شناس دیکه سن ده یوری وار قیمت شناس
هر نه دکلو اولسه انسانیتك اول قدر در حق قتنده قیمتك
آزو چوق هر نه ویریرسه ك ای جوان قیمتن اظهار ایدرسین سن همان
تا که سن برارزنك ارزانیسین حق بودر اول ارزنك ارزانیسین
هر نه احسان ایتسه ك ای صاحب نها ساکه بوبازارده اولدر بها
ایمدی ایله سن زیاد احسانکی رایکان ویرمه بهالو جانکی
چون الکده اولدی جانك قیمتی وصل جاناندر بیل آنك قیمتی
جانکی ایله فدا جانانکه تا بهاسین ویره جانان جانکه

قال علی رضی الله عنه

(قرب الاشرار مضرة)

کورنه سویلر اول شریعت رهبری اول میادین طریقت سروری
قرب اشرار ای جوان اولدی مضر همدم اولوب آنلره اولمه مصر
کر اولورسه ك همدم آنلرله اول آن دینکه ایمانکه ایرر زیان
شیطنتدر آنلرك زیرا ایشی معصیتدر هر برینك جنبشی
اقرب اولان آنلره جاندن چیقار نیجه جان هم دین وایماندن چیقار
قالمیه دنیاده عقباده یری یورویه ابلیسلرله سرسری

اوله شیطانلرله مردود ابد   ایرمیه حقدن آکا هرکز مدد
اولمه ایمدی یوری اشراره یقین   یاقمه جسم وجانکی ناره صاقین

قال علی رضی الله عنه

(قسوة القلب من الشبع)

کورنه‌دیر دیکله اومحبوب القلوب   نه بیان ایلر اومطلوب القلوب
اکل وشربك ایتمه افراط ای پسر   قلبکه آندن قساوت ایریسر
اکل اکثر کورایدر دل دیده‌سین   بیلمز اولور دلده قنده کیده‌سین
کیم افراط ایلدی افطارده   قیلدی اول خروار زیرا بارده
ای جوان افراط بسیار ایلمه   خر دکلسین اوستکه بار ایلمه
چونکه‌سن انسانسین اکلك قیل قلیل   اولدی انسانیته پس اول دلیل
اکلکی آز ایله سن انسان کبی   پرشکم اولمه صاقین حیوان کبی
عادتیدر آزیمك انسانلرك   خصلتیدر چوق یمك حیوانلرك

قال علی رضی الله عنه

(قدر المرء مایهمه)

کورنه‌دیر اول صاحب همت سکا   ایشیدوب ایله دعالر سن بکا
چون الکده اولدی سنك همتك   عزتك هم حرمتك هم رفعتك
اولمه ایمدی پست همت ای خجند   هر وجوده همتك اولسون بلند
سن‌ده موسی وارعالی همت اول   یوری عیسی‌وارصاحب رفعت اول
هرنه مقدار ایاسه‌ك همت آکا   اول‌قدر حاصل اولور رفعت سکا
هرکیمك کیم همتی کوتاه اولور   آکا کوره آکا عزوجاه اولور

حق سـور غایتـده عالی همتی بونده آنده آکا ویرر رفعتی
همتی قاصرلری سـومز خدا آکا رفعتـدن یکا اولماز هدا

قال النبی علیه السلام

﴿کفی بالمرء اثماً ان یحدث بکل ماسمع﴾

کور نه بیوردی رسـول کائنات اول حبیب الله و فخر ممکنات
بو قدر عصـیان یتر بر آدمه ایتسه ایشتدوکـنی شـایع فمه
وای آکا کیم غیره افشـا ایلیـه لوح دللر اوزره انشـا ایلیـه
وار قیاس ایله سـن آنك جرمنی حق ایده طاغلرجه جرم جرمنی
کل سر جاوز الاثنـین شـاع خلق عالم ایلر آنی استماع
کشف راز ایتسه سکا بر بی ادب اولمه سن آنك شـیوعینه سبب
کوش ایدوب آنی فراموش ایله سن خلق و خلاقه بودر قول حسـن
اوله‌سین هم جرم وعصیاندن بری بویله دیدی اول حقك پیغمبری

قال النبی علیه‌السلام

﴿کفی بالموت واعظاً﴾

کور نه بیوردی رسـول الله ینه اول جمیع علمدن آکـه ینه
واعظك وعظن ایشیدوب کاه کاه نیجه بر کریانسـین ایدوب آه واه
مرك همسـا یه‌ك سـکا واعظ یتر نوحه‌کر زاری سـکا ویرر خبر
اولدیسه لحیه‌کده یا بر موسـپید زندکانیدن یوری قطع ایت امید
پیرسه‌ك خود کندیکی کور کورده طور یرکدن وقت بانکی صـورده
کردخی اوغلانسه‌ك یاخود جوان بیل مقام موتدر اشـبو جهـان

بو مقامه کیم که کلدی کیتدی بیل   کل که بوکلشنده بتدی یتدی بیل
کیتممه‌که کلمکدر چاره‌سی   یوقسه اوکماز بومجرك یاره‌سی

قال النبی صلی‌الله علیه وسلم

(کثرة الضحك یمیت القلب)

کور نه بیوردی او شاه مرسلین   نور پاك ذات رب العالمین
مؤمنه لایق بو کیم چوق کولمیه   کوکلی اول چوق کولمدن هم اولمیه
کرچه مضحك آدمی چوق کولدورر   لیك قلبی کثرت ضحك اولدورر
کر محل خنده اولسه ناکهان   خنده‌کی چوق ایتمه آزایت ای جوان
اولدی زیرا کثرت ضحك ای خلیل   جنته هم قلت عقله دلیل
عاقل اولان خندهٔ بسیاردن   احتراز ایلر اولور اخیاردن
ضحك اندك عادت اخیاردر   قهقهه خود خصلت اشراردر
قیل تبسم اونه یار قهقهه   یوقسه اولورسین چو مار قهقهه

قال علی رضی‌الله عنه

(کلام الله دواء القلب)

کور نه سویلر اول طبیب دل سکا   کوش هوشك طوت بر آز آندن یکا
آبدست آلوب اله آل مصحفی   غل وغشدن کوکلکی ایدوب صفی
آچ کلام‌اللهی تعظیماتله   قیل قرائت آنی تکریماتله
یعنی یرنجه چکوب مدّاتنی   قیل رعایت خوب تجویداتنی
آکلارایسه‌ك کر معانیسین دخی   دولت و عزت سنکدر ای اخی
اوقو بو ترتیب اوزره بول صفا   ایره هم دردله هر دم شفا

قیل دوا سن دلده دردك وارسه　　اوقو قرأن سا که عقلك یارسه
کیم تلاوت ایتسه هم شام و سحر　　اوله ایکی دارده اول معتبر

قال علی رضی الله عنه

(کفران النعمة مزیلها)

کور نه سویلر اول شه عالی جناب　　بز فقیره لطفله ایدوب خطاب
آنی کیم حق صاحب صنعت ایده　　صنعتینه اول دخی رغبت ایده
دست مزدن اکل ایدوب آج اولمیه　　باب حقدن غیره محتاج اولمیه
اول کشی ترك ایلسه اول صنعتی　　خورباقوب آز کورسه اول حق نعمتی
وارسه غیرلر قپوسینه طوروب　　طورسه آیاغن آکا ال قوشوروب
نعمت یزدانه اول کفران اولور　　فی الحقیقه حقنه طغیان اولور
داد حقه کفردر میل ایتمه‌مك　　بودر الحق حق طریقه کیتمه‌مك
کندی بابی باب حقدر کیشنك　　داد حقدر حاصلی هم ایشنك

قال علی رضی الله عنه

(کفی بالشیب داء)

دیکله کور اول پیر مرد حق کلام　　پیرلکدن ویریسر ساکه پیام
بر یره جمع اولوب امراض جهان　　پیرلك قومشلر آدین ای جوان
پیرلك امراضنه هیچ اولماز دوا　　خاك اولدی کیتدی نار آب و هوا
بیل جوانلر اولور ای پیر زمان　　آتش و آب و هوا اوزره روان
آتش و آب وهوا اولماسه کر　　خاکدن بیتمزدی ریحان وشجر
خاکدن اشجاری ریح و نار و ما　　بیتروب آنلر ویریر نشو ونما

چونکه اولدك ای جوان بر پیر سن نعمت دنیادن اولدك سیر سن
شمدیدن کیرو سکا دیرلك محال وار همان کور و کفن ایله مآل

قال علی رضی الله عنه

(کفاك من عیوب الدنیا ان لاتبقی)

دیکله کور اول راست کفتاری اخی ساکه دیسون عیب دنیادن دخی
جمله عیبندن بودنیانك بری هر نفس اولور بری عالم اری
کورینور آماده بر تازه عروس لیك بر کهنه عجوزه در عبوس
زینت ایلر درلو رنکیله یوزین عرض ایدر کوریکی مرده کندیسین
ایصیرر اوپر کبی اولوب ارین غیره وارمق ایچون کسر آخر سرین
بی وفادر اشبو چرخ پیره‌زن بی بقادر وصلتی دیدی دوزن
هرکیمی کیم برنفس خندان ایدر ینه آنی بر نفس کریان ایدر
ای جوان بو پیره‌زنك مکرینه آلدانوب دوشمه شرابی سکرینه

قال علی رضی الله عنه

(کلم الکلام اشد من کلم السهام)

کور نه‌دیر دیکله ینه اول نامدار یعنی صاحب دلدل وهم نامدار
تیغ زخمندن بیتر زخم کلام اولدی عارفلر قتنده ای همام
زخم اوکیلور اولسه بر بدن اوکماز قطعا ولی زخم سخن
زخم تیغ و تبر بیل ابدانه‌در لیك زخمی بو کلامك جانه‌در
کیمسه‌یه تیغ زبان برله زخم اورمه جانك تك آکا ایله رحم
چیقمسون قوهم غلافده او تیغ کر چیقارسه عاقبت دیرسین دریغ

دوقونور زیرا سکا آنك اوجی غیر چون آلمق دیلر سندن اوجی
اول دو رودر قو نیـامنده آنی چیقیجق نه غیری قور اول نه تی

قال النبی صلی الله علیه السلام

﴿ لعن عبد الدینار ولعن عبدالدرهم ﴾

کور نه بیـوردی رسـول مجتبـا ایشـیدوب سوزن صـقین ایتمه ابا
حق کلامیدر آنك زیرا سوزی مظهر حقدر آنك کورکل یوزی
هر کلامن جان و دلدن قیل قبول کیم اولیسردر شفیعك یارین اول
آفتـاب رحمت حقـدن جهـان پرضیادر کرچه لیکن ای جوان
کورمز آنی بنـدهٔ دینـار اولان هم محب درهم بازار اولان
حب دینـاری آکا اولور حجاب نوله اولورسـه جهـان پر آفتاب
نور رحمتدن دوشر اول فرقتـه نار ظلمتدن ایریشیر حرقتـه
دلده حب درهم ودینـاری سـن قومه کورمه اول عذاب ناری سن

قال النبی علیه السلام

﴿ لیس الشدید بالسرعة انما الشدید الذی یملك نفسه عندالغضب ﴾

کور نه بیوردی رسـول کامیاب پهلوان عرصـهٔ روز حسـاب
اول دکلدر پهلوان ای معتـبر ایده بر کندو کبی زیر وزبر
هرکچن کیم اژدر نفسـه غضب کاسـه هم چیقسه دهاندن لهب
یاقسه دل ملکنی شراریله اودم یوتمغه قصد ایتسه جان چکسـه دم
پهلوان اولدرکه آنی اولدم زبون ایده میـدان جهـانده سرنکون
قوت جوعیله قیله زیر دست ایلیـه بر نجـه لعبت برله پست

او کشتی معنیده کشتی کیردر نیجه کشتی‌کیر بیلك میردر
نفسی باصمق اولدی کشتی کیرلك ای جوان باص نفسك ایله میرلك

قال النبی علیه السلام

﴿ لیس الغنی عن کثرة الغرض انما الغنی عن النفس ﴾

کور نه بیوردی اول حبیب‌حق‌ینه درد جانه اول طبیب حق ینه
وفرت مال و منال ایتمز غنی آدمی کر اولسه اول دون و دنی
کر دنائت خلقتده وارایسه آجدر نوله زری بسیار ایسه
مالی‌چوق‌اولدقجه داخی آج اولور مالنی قور غیری‌یه محتاج اولور
مالی برله حالت قارونی کور تحت‌ارض اول دولتك وارینی‌کور
ایله کسب حسن خلق و معرفت اوله‌سین تا ای جوان موسی صفت
حسن خلق اولدی ویرن نفسه‌غنا یوقسه مالك وفرتی ویریر عنا
حسن خلق و معرفتدر لاجرم ایلین نفسی غنی و محترم

قال علی رضی‌الله عنه

(لین الکلام قید القلوب)

دیکله اول شیر خدا کورکیم نه‌دیر کیم سکا لینتدن ایدیسر خبر
مرد دانا اولدی محبوب القلوب عزت و حرمتله مطلوب القلوب
مرد نادان اولدی مردود قلوب ذلت و نقمتله مطرود قلوب
اول سببدن کیم کلامیدر خشین سوزلرینك حاصلی‌در کبر و کین
مرد دانانك کلامی لین اولور باغ دلده چون کل ونسرین اولور
لینتیله شو یله سویلرکیم سوزن بنداولورایشیدوب هرکیم سوزن

نرم وشیرین سویله سوزك خسروا   تا دل وجانلرده اوله خوش روا
کر اولورسهڭ خسروا شیرین زبان   خلق عالم اوله پایکده غلام

قال علی رضی الله عنه

(لین قولك تحبب)

کور نه‌دیر دیکله‌سن اول‌شیرین‌زبان   بینه لینتدن ایدر شرح و بیان
لین ایله قولکی سن ای پسر   اوله‌سین تا خلق ایچنده معتبر
سوزینه لینت ویرن بولور شرف   آدم معنیده اول اولور خلف
نرم ولینتدن مقصود اولدر شها   تا سوزك جوهرلری بوله بها
هرسوزك یعنی موجه اوله خوب   سخت سویلرسه‌کده قایلدر قلوب
بویله صانمه لینتی ای شاب سن   ناموجه دیه‌سین یاب یاب سن
سخت سویله‌سوزیکی سن شاه‌وار   تك‌سوزك اولسون چودر شاهوار
سوزی یرنده دمك لینتدرر   یرینی بیلمك سوزك فطنتدرر

قال علی رضی الله عنه

(لیس الشیب من العمر)

کور نه سویلر اول امیر راست دم   راه عمر شیبه قودکسه قدم
شول جوانکیم عمر بولوب پیر اولور   نعمت دنیادن اول هم سیر اولور
پیرلکده کیم کچورر روزکار   اول زمانی ایتمسون عمره شمار
عمر اودرکیم صحت وعیش وطرب   اوله هم هر عضوی بر ذوقه سبب
تا اوله شوق و صفا اوزره مدام   حظ آله عمر عزیزندن تمام
یوقسه جسمك ایتسه هر عضوی وجع   ایده‌من حظ کرچه کیم ایلر طمع

پیر اولان زیرا که سست اندام اولور   حظ نفس ایدەم دیسه بدنام اولور
هر کیمه کیم کرم اولورسه یوزیومز   اول دخی حالن کوروب بونك قومز

قال علی کرم الله وجهه

(لیس الشهره رعونة)

کور نه سویلر دیکله اول مردکریم   صاحب جود وسخا لطفی عمیم
کیم رعونت برله شهرت ایستدی   جانی ایچون کلب نفسه اس دیدی
شهرت آقتدر سن آنی ایستمه   جانك ایچون کلب نفسه اس دیمه
کندیکی کوروب قو سن رعنالغی   کیمسه‌یه صاتمه اکن زیبالغی
اصلی بو زیبالغك بر دم درر   هم بقاسی‌ده همان بر دم درر
کرچه رعنالق سنی مشهور ایدر   لیك آخر ذاتکی مقهور ایدر
کائنات ایچره ایدر رسوا سنی   سك کبی ایلر سر غوغا سنی
دوشوریر آخر سنی بر وادی‌یه   کربه ایدوب مردمان ایواه دیه

قال علی رضی الله عنه

(لیس لسلطان العلم زوال)

کور نه دیر دیکله او شاه عالمین   دل سپهرنده او ماه عالمین
چون علمدن حاصل ایتدك سلطنت   سا که کرسیدر سریر مسکنت
کیچ سریر مسکنتده ساکن اول   جملهٔ آفاتدن هم ایمن اول
مسکنت ملکنده ایله سلطنت   شرق وغرب اولسون سکا هم قول قانات
ملککه ایرشمسون هرکز زوال   خلق عالم سا که اولسون پایمال
هیچ احد بیلکیم سنی عزل ایتمسون   دوستك بر دم قتکدن کیتمسون

دوستکه شوق وذوق سرمد ایت　یعنی اوزك خاکپای احمد ایت
ایسته‌سن بو سلطنتدن ای جوان　اوله‌سین تا پادشاه انس وجان

حدیث القدسی

《 من طلبنی وجدنی ومن وجدنی عرفنی ومن عرفنی احبنی ومن 》
《 احبنی عشقنی ومن عشقنی عشقته ومن عشقته قتلته 》
《 ومن قتلته فانادیته 》

کورنه‌دیر دیکله خدای بی نیاز　احمد مختاره ایدوب کشف راز
کیم بنی ایتسه طلب لابد بولور　کیم بنی بولسه بنی آکلار اولور
کیم بنی آکلارسه اول بنی سور　هم بنمله اولمغه لابد اولور
کیم بنی سوسه بکا عاشق اولور　عشقمك یولنده‌کی صادق اولور
عاشق صادق اولورسه کیم بکا　عاشق صادق اولورم بن آکا
هر کیمه که عاشق اولسهم آنی بن　قتل ایدورن یا محمد آکه‌سن
کیمی کیم قتل ایلسهم ازهر جهت　بن اولورون هر کروا کا دیت
یعنی وصلم خون بهاسیدر آنك　وصلتم برله بقاسیدر آنك

قال النبی علیه السلام

《 من لم یشکر الناس لم یشکر الله 》

کورنه‌دیر اول شاکر نعمای حق　هر نفس اول حامد آلای حق
برکشیدن کرسکا نعمت ایره　جانب حقدن آکا رحمت ایره
هم حقیقتده اولور واجب سکا　ایلمك اول نعمتیچون شکر آکا
شکر ادای حق نعمت اولینسر　هم خدادن اولده رحمت بولیسر
حقدن ایکیسی‌ده مغفور اوله‌لر　بونده آنده یوجه عزت بوله‌لر

محسنینه برکشی شکر ایتمسه　　شکر احسانك یولینه کیتمسه
حقه‌ده شکر ایلمز اول بوالفضول　　ایلمز آنی‌ده حق بابنده قول
حقکه شکرایله هردم ای جوان　　کیم سکا هردم ویرر اوآب ونان

قال النبی علیه السلام

﴿ من لایرحم الناس لایرحمه الله ﴾

کورنه دیر اول رحمةً للعالمین　　روز محشر اول شفیع المذنبین
رحم ایدرسه برفقیره برغنی　　رحم ایده هردمده اول رحمان آنی
رحمت رحمان آنی غرقاب ایده　　اوزینی مسجد یوزن محراب ایده
جایی ساجد اوله اول رحمانه　　هرنفس وصلت بوله جانانه
برفقیری برغنی کورسه حقیر　　عیبنی یاد ایتسه قطمیر ونقیر
ایتمسه عزت آکا قدری قدر　　ایلسه چشم حقارتله نظر
بوایشی کوروب خدای ذوالجلال　　خشم ایدوب اول شخصی ایده پایمال
آول فقیری ایلیه آندن عزیز　　اولیجق یارین که روز رستخیز

قال النبی علیه السلام

﴿ من حسن اسلام المرء ترکه مالایعنیه ﴾

کورنه بیوردی حقك پیغمبری　　اول جمیع مرسلینك رهبری
ترك مالایعنی ایت ای خوش خصال　　شاهد دین بوله تازیب وجمال
حسن اسلام اولدی ترك ترهات　　ترهاتی ترك قیل اول پاك ذات
بادتنده ترهات ای کج مدار　　دوشورر مرآت دل اوزره غبار

کورمز اولوردیدهٔ دل جان یوزن — جان دخی کورمز اولورایمان یوزن
ایتمه بیهوده کلام ای خوشمند — تاکه اوله قدر اسلامك بلند
حق کلامی سویلسه‌ك چوق دل اوله — قنده قالدی بوکا سوز باطل اوله
دین واسلامك کرکسه ای جوان — ترك مالایعنی ایله کل همان

قال النبی علیه السلام

﴿ مثل القلب مثل ریشةٍ بارض یقلبها الریح ﴾

دیکاه نه‌سویلر حبیب حق ینه — چشم جان برله سوزینه باق ینه
داستان دل آکا بکزر همان — بربیابانده چو پر طایران
هرنه جانبدن کایرسه باد آکا — دوندیریر آنی ضروری هریکا
هرطرفدن بادآنی پران ایدر — اول بیابان ایچره سرکردان ایدر
باد الندە اولدی پروازی پرك — باددندر جنبشی بحر و برك
باددر ذراتی سرکردان ایدن — باددر بحردلی جوشان ایدن
باد رحمانی کیم ایرسه بردله — صیغمز امواجی اودریانك دله
کیم بیلور دل مرغنك پروازینی — تا آنك آوازەسینك رازینی

قال النبی علیه السلام

﴿ من رآنی فقد رئی الحق ﴾

کورنه بیوردی رسول حق ایشیت — ایشیدوب سوزین آکا کوره ایش ایت
کیم بنی کورسه کورر کرچك حقی — هرنفسده اول کریم مطلق
چشم صدقیله بنی کورن کشی — حقی کوروب حق اولور هرجنبشی
دولت عظما بنی کورنلره — عزت کبرا بنی کورنلره

کیم بنی کوردی ایرشدی دولته حضرت حق برله ایردی وصلته
ایلیوب بندن تجلیٔ صفات ایدیسر لابد تجلیات ذات
کیم بنی کوررسه رؤیاسنده هم اول بنی معنیده کورر لاجرم
شکلمه زیرا که شیطان کیرەمز اول بنی کورمیشه دستی ایرەمز

فی حدیث قدسی

﴿ ماوسعنی ارضی ولاسمائی ولکن یسعنی قلب عبدی المؤمن ﴾

کورنه بیوردی خدای بی نیاز احمد مختارینه اول کار ساز
یبره کوکه صیغمزم بن لاجرم لیك قلب مؤمنینه صیغرم
قلب عبد مؤمن اوسع اولدی بیل بوسماوات وزمیندن ای مقل
عالم کبری دل مؤمن درر آنکیچون آنده حق ساکن درر
ساکن اولمقدن منزهدر اوشاه لیك قلب مؤمنه ایلر نکاه
یعنی قلب مؤمنه ناظر اولور آنده هردم هرنفس حاضر اولور
خبثه دنیادن که بردل پاك اوله طایر جان سایر افلاك اوله
اول دل وجانه خدا ایلر نظر بویله بیوردی رسول معتبر

قال اویس رحمة الله علیه

(من عرف الله لایخفی علیه شیٔ)

کورنه سویلر اول اویس حق شناس بارکاه حقده اول خیر اناس
خبث دنیادن دلی کیم پاك ایده آنده هردم حقنی ادراك ایده
هیچ آکا برنسنه مخفی اولمیه قالمیه برشی که آکا یول بولمیه
جمله اشیایی کماهی بیله اول یرلی یرنده رعایت قیله اول

حق تعالی کیم ویروبدر مرتبت هروجوده قدر دکلو منزلت
کیم آکا کوره رعایت ایلسه هر تنی کوروب حمایت ایلسه
حق آکا ویرر ولایت پایه‌سین اون سکز بیك عالمك سرمایه‌سین
یعنی قطب ایدر جهانك ملکنه سالك ایلر انبیانك سلکنه

قال النبی علیه السلام

(نوم العالم خیر من عبادة الجاهل)

کور نه بیوردی رسول سرفراز اول میادین جهانده پاك باز
نوم عالم طاعت جهالدن خیردر بیل سن خیر اول حالدن
لیك عالم اولدر ای جان جهان اوله علمی برله عامل هر زمان
هرنه کیم امر ایتدی قرأنده خدا یرلی یرنده ایده آنی ادا
طاعتندن جاهلك شول عالمك خیر اولور نومی اومرد سالمك
یوقسه شولکیم اوله دهرك فاضلی بیلدیکینك اولمیه اول عاملی
جاهل اول فاضلدن اولی اولیسر حق قتنده قدر اعلی بولیسر
کیم اوجاهل بیلمیوب ایتمز ایشن پس اوفاضل بیلوب ایتمز جنبشن

قال علی رضی الله عنه

(نسیان الموت صداء القلب)

کور نه دیر دیکله اوشیر حق ینه جان کوزن آچوب سوزینه باقینه
بادهٔ جرمی نیجه نوش ایلمك سکرت موتی فراموش ایلمك
ژنك دلدن قوپیسر نسیان موت یاد ایدوب اولورمیسین کریان موت
بحر حظ نفسنك غواصی سین ذره‌لر کبی هوا رقاصی سین

نیجه بر سرکشته سن ذرات وش   قو هوای مهری کل خاکه اولاش
جسم خاکك منزلی بو خاکدر   جان پاکك پایه‌سی افلاکدر
عاقلیسه‌ك آب و خاکی یاد قیل   طوت سوزم سن ترك نار وباد قیل
بادهٔ جرمی صاقین نوش ایلمه   سکرهٔ موتی فراموش ایلمه

قال علی رضی‌الله عنه

(نور المؤمن بقیام اللیل)

کور نه دیر اول جد زین العابدین   مؤمنینه ایلین تعلیم دین
مؤمنك نوری قیام اللیل اولور   یاد ایدوب آنامن اشکی سیل اولور
یعنی هر شب صبحه‌دك قیلار نماز   یوز اوروب ارضه ایدر عرض نیاز
ذوق و شوقیله قیلار اول طاعتن   خالی ایتمز کریه‌دن بر ساعتن
اشکنك هر قطره‌سین حور ایدر   حورده سرتا قدم پر نور ایدر
دون نمازی هم ایدر قبری منیر   تا قیامت چون سرای شاه ومیر
کیم که کیجه قیلسه نماز باحضور   کوندوزین برق اوریسر یوزنده نور
کیجه‌نك فضلی اوکشدر ای جوان   قدره کیجه ایردیلر پیغمبران

قال علی کرم الله وجهه

(نار الفرقة اشد من نار جهنم)

کور نه دیر دیکله ینه اول شیر نر   کیم ویرر نیران فرقتدن خبر
کورمسه دل کاکل دلدارینی   یاوه واریر لاجرم دل دارینی
دوشیجك آرایه فرقت یاردن   دل دخی محروم اولور دلداردن
آتش هجرانه دل اولور حریق   بحر نار آنی تمام ایلر غریق

آتش هجران خود ای جان پدر　نار دوزخدن زیاده احراق ایدر
نار فرقت نار دوزخدن اشد　عالم معنی‌ده اولدی ای ولد
آتش هجرانه کیمسه یانمسون　جان‌ودل اولدکلو پویان اولمسون
هیچ فرقتدن بتر دشوار کار　یوقدر ایکی دارده ای یار کار

قال علی رضی‌الله عنه

(نم آمناً تکن فی‌امهد الفراش)

کور نه دیر دیکله سکاینه اویار　جانکی کل خواب غفلتدن اویار
چونکه ایمن اوله‌سین افکاردن　جامه خوابه کیر وخوابه وار سن
مؤمن اولان کیمسه چونکه ایرسه شام　ایلمز فکر حسد برله نیام
کیدروب دلدن بودنیا فکرینی　دلده ثابت ایلیوب حق ذکرینی
آخرت احوالنی یاد ایلیوب　نومه واریر جان ودل شاد ایلیوب
بویله‌در خواب ونیامی مؤمنك　بویله در هم صبح وشامی مؤمنك
یعنی بردر یومی نومی مؤمنك　ایلك اوزره‌در ایشی اول ایمنك
ایمدی ای مؤمن دیلرسه‌ك وصل حق　سن‌ده بویله آمن هرشب اویومق

قال علی رضی الله عنه

(نیل المنی فی‌الغنا)

کور نه‌دیر دیکله سن اول مرد غنی　تا خبردار ایلیه خقدن سنی
کیم که بولور آرزوسنه‌چون وصول　وجه قدرتدن بولور اول آکا یول
یوقسه قدرت اولمسه ای خوش‌کلام　ایتمیه عالمده حاصل برمرام
قاله بو فانی جهانده بی مرام　آه وحسرتله اوله عمری تمام

چونکه قدرت ویردی اول یزدان سکا | سن ده ایمدی ایله کل احسان آکا
یعنی نه ایلك ایدرسه‌ك ای غنی | بولیسردر آخر اول ایلك سنی
مال اودر کیم اولنه خیراته صرف | اولمیه محبوس بند بند ظرف
صرف خیرات ایله مالك ای امین | ایلمه آرزوسینه نفسك صاقین

قال علی رضی الله عنه

(نور مشیبك لاتظلمه بالمعصية)

دیکله کور سن اول امیر معتبر | کیم سکا شیخوختکدن دیر خبر
حق قتنده پیرلك بر نوردر | کیم ایرر اول منزله مغفور در
پیرلر زیرا که حق احرار ایدر | یوزلرنده لحیه‌لر انوار ایدر
پیرلر یچون ایلرم دیمش خدا | آنلرك بن آق صقالندن حیا
حق سنی پیر و صقالك آق ایده | وجهکی خورشیدوش براق ایده
ظلمت ابر معاصیله آنی | ستر ایدرسه‌ك وجهی یوق‌ای منحنی
حق حیا ایده صقالکدن سنك | هم کچه جمله وبالکدن سنك
سن نیچون حقدن حیا ایتمیه‌سین | اول بیوردیغی یوله کیتمیه‌سین

قال مالك رضی الله عنه

(نجی المخففون وهلك المثقلون)

کور نه‌سویلر اول سبکبار ای اخی | اول سر جمهور ابرار ای اخی
آنلرك که یوکلری اولدی خفیف | نوله کر مرکبلری اولسه ضعیف
واریسرلر لابد آنلر منزله | بولیشورلر شاه صاحب کنزله
شونلرك کیم یوکلری اولدی ثقیل | قالیسرلر یولده آنلر شویله بیل

آنلری آنده حرامی اولدیرر   آنلره خلق جهانی کولدیرر
چونکه اولدك ای جوان سن بارکیر   بارکه کوره آل ایمدی بارکیر
بارکیره ایلمه باری کران   بارکیری یولده قور بارکران
بارکی آز ایت سبك روح اول یوری   فلك بحر دلده چون نوح اول یوری

قال علی رضی الله عنه

(وضع الاحسان فی غیر موضعه ظلم)

کورنه احسان ایلر اول محسن سکا   بیلوب احسانن دعا ایله آکا
قادر ایتدی لطف ایدوب یزدان سنی   ایلدی چون صاحب اذعان سنی
سن ده لطف ایت ایله احسان اهلنه   ایتمه اما بیلمینجه اهلی نه
وضع احسان غیر موضعده اکر   وضع اولنسه واضعین ظلمه اکر
نامحلی اولدی احسان ایلمك   شوره یرده تخمی افشان ایلمك
تخمی ضایع ایتمه جای شورده‌ده   حاصلن یوقسه کوررسن کورده‌ده
یعنی یارین اولیجق وقت حساب   کوریسرسین آنکیچون چوق عتاب
ایلمه نااهله احسان ای جوان   ظلمله ایتمه اوزك موصوف همان

قال علی کرم الله وجهه

(وزر صدقة المنان اکثر من اجره)

کورنه‌دیر دیکله بنه سن اول جواد   ایشیدوب اماسوزین ایله یاد
محسنه احسانی کرچه نوش اولور   لیك بی منت ایدرسه خوش اولور
اولسه‌کر منتله نوشی نیش اوله   آلان احسانك دخی دلریش اوله
منتیله اولسه احسانك سنك   وزری اکثر اوله اجرندن آنك

اولمه‌منان ایده‌جك احسانكی آنش وزره براقه جانكی
ایلك اینه اجرینی حقدن دله ایلکك جهد ایله دوشورمه دله
چونكه قورسین كنجی مخفی پرده‌قو بلكه اوستنده هزاران پرده قو
یوقسه قورسه‌ك آشكاره كنجی‌سن ایل آلیر آنی چكرسین رنجی سن

قال علی رضی‌الله عنه

(وفاء الاحبة من صفاء المحبة)

كورنه‌دیر دیكله اومرد باوفا اول محبت كانی دریای صفا
بیل احبادن وفا ای مرد حر اولدوغی حبی صفاسندندر
كر محبت اولمسه ماینده هیچ اولمازدی صفا كوكلنده
كلمیدی كر وفا دلداردن سورمزیدی دل صفا دیداردن
لذت اولماز دل صفاسندن لذیذ داخی دلدارك وفاسندن لذیذ
اولمیدی كروفا دلدارده اولمازایدی پس بوایكی دارده
خلقت كونینه ای عالی نسب حب ذات حضرت حقدر سبب
اك كوكلده حبهٔ حب حقی حاصلی یارن اوله جانك حقی

قال علی رضی‌الله‌عنه

(ویل لمن ساء خلقه وقبح خلقه)

كورنه‌دیر اول خلقی وخلقی حسن كوش هوشیله كلامن دیكله‌سن
وای آكا كیم اوله آنك خلقی بد اوله‌هم خلقینه كوره خلقی بد
خلقی خلقی بد اولان كورمز بهشت اولیسردر دوزخی اول بدسرشت
اولسه اماخلقی زشت وخلقی خوب اولیسر اول كیمسه مطلوب القلوب

یاخود اولسه زشت خلق وخوب خلق زشت کورر خالق آنی همده بو خاق
خوب خلق وخوب خلق اولسه اکر اولور اول کیمسه بغایت معتبر
اوله محبوب القلوب اول جان جان کیم ویریر اول حق حبیبندن نشان
چونکه خالق خلقکی اخلاقکی خوب قیلدی سن ده اوك خلاقکی

قال علی کرم الله وجه

(ویل لمن وتر الاحرار)

کورنه دیر دیکله ینه اول مرد خوب سوزی جان بخش اوزی محبوب القلوب
وای آکا کیم دلده کیزلی دین طوته یعنی اول آزاده لر چون کین طوته
کیتمز آنك سینه سندن کینه سی سینه وارنجه پر آندن سینه سی
کندیلرله مردم آزاده لر هر بری دلدارینه دلداده لر
فارغ البال اولوب آنلر ناسدن درس آلورلر خضرله الیاسدن
عالمی آنلردرر سیاره لر دور ایدرلر دهری چون طیاره لر
ماسواء اللهه ایتمزلر نظر نور وجه اللهی کوزلرلر اولر
آنلره کینه ایدن بدبختی کور اول دلی ظاش ودمردن سختی کور

قال علی کرم الله وجهه

(وحدة المرء خیر من جلیس السود)

کورنه سویلر پیر وحدت دیکله کل اول مریدی تاسکا اول ویرسن ال
عالم وحدت دیلرسه ك ای جوان عزلت ایله خلق عالمدن همان
ایتمینجه انقطاع اختلاط اتصال وحدته اولماز صراط
عزلت ایله صحبت جهالدن لیك عزلت ایتمه اهل حالدن

اهل حالك صحبتی وحدتدرر جانه جاهل صحبتی محنتدرر
اولمینجه همنشینك اهل حال یوری تنها عمرکی سور ماه وسال
عزلت اولدی راه چونکیم وحدته دوشمه ایمدی اختلاط و کثرته
اولدر اولاسی که بدفعل آدمی ایدهسین رد اولمیهسین همدمی

قال علی رضی الله عنه

(واساك من تغافل عنك والاك من لم یعادك)

کورنه سویلر دیکلهاول کفتاری حق اول جمیع کاری واطواری حق
براولو مجمعده اولسهك ای همام آندهاولسه یاد وبیلش خاص وعام
برکشی یاد ایتمسه آدملکك غفلت ایدوب یاد قیلسه کملکك
یوزیکه قارشو دیسه عصیانکی قیلمسه عودت سنك احسانکی
ظاهرا کرچه عداوت ایتدی اول لیك معنیده لطافت ایتدی اول
کرچه اول جرمك سنك یاد ایلدی لیك جرمکدن سنی یاد ایلدی
کیم سنی قورتاردی اول عصیاندن بردخی ایتمسون آنی جاندن
اولدی ظلمتدن سکا نوره دلیل آنی ایدنمه عدو ایدین خلیل

قال علی رضی الله عنه

(ویل للحسود من حسده)

کورنه سویلر دیکله اول مرد لطیف اول ظریف واول نظیف واول شریف
کیمسهیه زنهار ایتمه ای ولد بخل وکبروکینه وحقد وحسد
حاسدی نار حسد احراق ایدر بحر ناره آنی استغراق ایدر
حاسدك نار حسد ییرجسمنی نه قور آنك رسمنی نه اسمنی

شویله کیم آتش نه‌ایلر هیمیه　اوده　ایده‌آنی آدم دیمیه
اوده یاقه ویل ایله خاکسترن　جان دیه تن ایله خاك ایسترن
یعنی آب وخاکدن ایستر مدد　یاقیه دیر بردخی نار حسد
ای جوان طوت پندیمی اوله جسود　یاقسون نار حسد جسمك چو عود

قال علی رضی الله عنه

(هموم المرء بقدر همه)

کور نه‌دیر اول مردم صاحب همم　پیشوای لشکر خیل امم
هر کیمك کیم اوله عالی همتی　آکا کوره اوله قدر وقیمتی
همتکده اولدی چونکیم قیمتك　اولسون ایمدی هر وجوده همتك
دم بدم تاقیمت وقدرك زیاد　اوله ای صاحب همم عالی نژاد
آقتارر چونکیم رجالك همتی　قنده اولورسه جبالك رفعتی
همت ایت سن‌ده رجال الغیب وار　همتك ستر ایده هر عیبك که وار
یعنی همت عین اورتر کشینك　وجهنه زینت ویرر هر ایشنك
چونکه همت ساتر عیب اولدی پس　ای جوان کل همته ایله هوس

قال علی رضی الله عنه

(هم السعید آخرته وهم الشقی دنیاه)

کور نه سویلر بنه اول مرد سعید　اول شبی قدر وبرات وروزی عید
همت مرد سعید اخرایه در　همت مرد شقی دنیایه در
همتی مرد سعیدك جانه در　پس شقینك همتی ابدانه در
یعنی کیم فرزند دنیا در بدن　جانی‌ده فرزند عقبا آکه سن

تن دیلر کیم بیسه ایچه خوش لچه　عمری اولدقچه لچه کوندوز کیجه
جان دیلر کیم اکل وشربی ترك ایده　عمر اولنجه راه عقباده کیده
کیم ده کیم رسم شقاوت واردر　اول کشی معنیده دنیا داردر
کیم ده کیم رسم سعادت واردر　آکا دنیای دنی مرداردر

قال علی رضی الله عنه

(هلاك المرء فی العجب)

کور نه سویلر دیکله اول مرد کبیر　اول شریعت بیشه زاری ایچره شیر
مهلکیدر آدمك عجب و کبر　کر جهود اوله وترسا و کبر
سن مسلمانسین قو عجبی ای کشی　بلکه عجب و کبردر شیطان ایشی
ایتدی شیطانی دخی عجبی هلاك　ایلدی آنك یرین زیر خاك
منزلی هردم آنك افلاك ایکن　حرمتیله خواجهٔ املاك ایکن
عجبی ایتدی آنی مردود ابد　کبری ایتدی آنی مردود ابد
معجب اولان کیمسه شیطانی اولور　کیمکه مسکین اولسه رحمانی اولور
چونکه عجب و کبر اولدی شیطنت　قو سن آنی ای جوان قیل مسکنت

قال علی رضی الله عنه

(هامة المرء همته)

کور نه دیر دیکله سن اول همت اری　مطبخ عالمده اول نعمت اری
کور جهان ایچره بوجان ودللری　نیجه در همتلری منزللری
هر برینك همتی مقدارینه　پایه ویردیلر کوروب مقداری نه
ایردی هر جان قدره مقداری قدر　بولدی هر دل رغبتی کاری قدر

همتك ایله یوجـه بالاتر اول پای جانانه سرك قو سرور اول
بار کاهنده آنك چون بنده اول خدمتده دائمـا جنبنـده اول
کوشش ایله دائمـا بو همته ایرەسـین تا قدر عزو وصلته
اولمسـه خدمتده عالی همتك بولەمزسك عزی قدرن وصلتك

قال علی رضی الله عنه

(هلك الحریص وهو لا یعلم)

کور نەسویلر دیکله اول قتال حرص ایشیدوب اولمه صاقین میال حرص
بلکه اولماز چارۀ حرص حریص هیچ اوکلماز یارۀ حرص حریص
بحر بی پایانه دوشمشـدر حریص درد بی درمانه دوشمشدر حریص
صاندی کیم برکنجه دوشمشدر حریص لیك بیلمز رنجه دوشمشدر حریص
کر حریص ادراك ایده حرمانی ورطۀ حرصه براقماز جانی
لیك ادراك ایدەمز حرمانن اول حرصی یولنده ویریسر جانن اول
کر بیلیدی حرصـنك احوالنی غارت ایدیرر ایدی جمله وارینی
لیك دیکمش حرصی کوکلی کوزینی نیجه بیلمك کورەمز اول اوزینی

قال علی رضی الله عنه

(هات ماعندك تعرف به)

کورنەسویلراول حسیب واول نسیب دیکله جان ودل آله آندن نصیب
والدکله اولمه ای جان مفتخر دانشـکله اولکور سن مشتهر
علم والدن سـکا حاصـل نولور آز وچوق آندن سکا واصل نولور
دیاسەلك تعریف نفس ای بانسب هات ماعندك درر علمه سـبب

فخر ایدرسه‌ك علمله فخر ایله‌سن　　كرچه معنیده اودر قول حسن
لیك عاقل ایلمز تعریف نفس　　ایلمك زیرا اولور تخفیف نفس
پس نه‌حاجت نفسی تعریف ایلمك　　كیشی كندوسنی تخفیف ایلمك
كیم اولورسه دانش و علم وهنر　　نفسك اصلینه دلائلدر اولر

قال علی رضی‌الله عنه

(هشم الثرید غیر آكله)

كور نه‌دیر اول خسروشیرین زبان　　یاغدیرر شهد وشكر آچوب دهان
پند پیری اولمدن طوت ای مرید　　كیمسه اكل ایلرمی سرد اولسه‌ثرید
بی ثریدك وار ایكن كرمیتی　　كرم اولیجقدر آنك‌ده لذتی
هیچ بیلدكمی نه‌در بونده مرام　　دلده قیل معناسنی اولوب بكام
آكا بكزر كیم كشی جمع ایتسه‌مال　　اولمسه اول ماالله بر خوشجه حال
ایتمدن خرج آنی ناكه قور كیدر　　خالقنه آندن آنك ایچون قوركیدر
طوغره‌یوب نانن ثرید ایتمس اولور　　ییبوب كندی قومش كیتمش اولور
ای جوان خرج ایله كلسن مالكی　　خوشجه قیل اول مال برله‌حالكی

قال سفیان ثوری رحمة‌الله علیه

(هذا زمان السكوت ولزوم البیوت)

كور نه‌سویلر دیكله اول عاقل كشی　　ایشیدوب سوزینه كوره قیل ایشی
نطقی قوكیم كلدی دوران سكوت　　اختیار ایله یوری كنج بیوت
لقمه‌كی بی باشكی چك خرقه‌یه　　یوری تنها كیرمه سن بوفرقه‌یه
كندی كندكله درل مردانه وار　　هركیمه كیم وارەسین مردانه وار

هیچ برشخصه دیمه سن سوزکی　یعنی جان ودلده اولان سوزکی
سوزك اول عالمره افشا ایدر　مسخره ایدوب سنی رسوا ایدر
سوزکیله اول اوزن سوزان اولور　دل مکانی طوتشوب ویران اولور
چونکه همسر یوق جواناساکت اول　وارکزین خلوت ایدوب صامت اول

قال النبي عليه السلام

﴿ لايؤمن احدکم حتى يحب لاخيه مايحب لنفسه ﴾

کورنه سویلر اول رسول براصول　حق قتنده فعلی وقولی قبول
مؤمن اولماز بیل آنی کیم ای غنی　سومینجه چون قرنداشك سنی
مؤمن اولمازشول کشی حتی که اول　ایتمینجه هردلی جاندن قبول
یعنی کندی نفسنه پند اری نه　ایسه اول پند اری ایده یارینه
مؤمن اولدر هروجوده ای جوان　ایره سودی ایرمیه آندن زیان
چونکه مؤمن مؤمنه مرآت ایمش　قیل نظر کور کورینن نه ذات ایمش
کندی ذاتکدر کورینن هم کورن　کم کشیدر کندین آنده کیم کورن
سن آنی کور اول سنی کورسون کوزل　پس بودر مؤمنلره لایق عمل

قال النبي عليه السلام

﴿ لايلدغ المؤمن من حجر مرتين ﴾

کورنه سویلر اول رسول ذوالمنن　اول شریعت واصفی صاحب سنن
کیم که ایتسه جانکه جوروجفا　طوتمه سن آندن دخی چشم وفا
مؤمنی زیرا که بیل ای هوشیار　بردلیکدن صوقماز تکرار مار
پس نیجه مؤمندر اولکم هرزمان　ایرکوره برمؤمنه زخم زبان

اوكلور كيرو اومارك يارەسى　ليك يوق زخم زبانك چارەسى
بونى ايتمز كبرو ترسا ويهود　مؤمنم ديرآندن اول نسل جهود
مؤمنك خود كوكلى بيت اللهدر　آنى ييقمق ايستين كمراەدر
مؤمنك مؤمن ييقارمى قلبنى　بلكه اوحشر كوينك هركلبنى

قال النبي عليه السلام

﴿ لايشبع المؤمن دون جاره ﴾

كورنه بيوردى اوشاه انبيا　آسمان دلده ماه اوليا
هركيمك كيم دين ودنياسى قوى　اولسه اولور كار آخر اسّى قوى
خاندانندە پيشوب درلو نعم　ايلمز افطار اول صاحب كرم
آلمز اول درلونعمدن وايەسين　ايتمينجه حاضر اول همسايەسين
بويله اولور عادتى مؤمنلرك　بويله يينير نعمتى مؤمنلرك
مؤمن ار تنها تناول ايلمز　هم جوارندن تغافل ايلمز
نعمتى تنها يين ديدى رسول　اوليسر ابليسله همسفره اول
ايتمه تنها ايتمدى افطار طعام　اولمسون همسفردك ابليس اى همام

قال النبي عليه السلام

﴿ لاراحة للمؤمنين من دون لقاءالله ﴾

كورنه بيوردى حبيب حق بنه　جان كوزك آچوب سوزينه باقينه
مؤمنينك بلكه اولماز راحتى　اولمينجه آنلره حق رؤيتى
راحت اولماز آنلر ايكى دارده　اولمينجه كوزلرى ديدارده
عرش وفرشى وكرسى ولوح وقلم　خلد ورضوان وقصور وحورهم

بونلری مردان حق بردم کورر   بلکه بردمدن دخی چوق کم کورر
برکشی کیم آشنادر حقله   کوکلی کوزی روشنادر حقله
اون سکز بیك عالمی کورمز کوزی   وصلت حقی دیلر هردم اوزی
آیری اولماز برنفس اللهدن   اول دوکونه صیغمین برشاهدن

قال علی رضی الله عنه

(لادین لمن لامرؤة له)

کورنه سویلر اول مروت کانینی   اول ولایت شهرینك سلطانینی
کیمده کیم لطف ومروت اولمسه   یاجبلنده فتوت اولمسه
بلکه قابنده قیود دینی یوق   دینه لایق رسم وآیینی یوق
همنشین اولمه سن اول بی دینله   بردم اول بی رسم وبی آیینله
اولدك ایسه غفلة کر همنشین   عزلت ایله وارهسین آندن همین
هم جلیس اولمه آنکله بردخی   یوقسه اولورسین جوانا دوزخی
سن مروت ایله مقدارك قدر   ایله یعنی ایلکك وارك قدر
قدرتك یتدکجه سن اول شاه وار   شخصه قدرنجه مروت ایله وار

قال علی رضی الله عنه

(لا کرامة للکاذب)

کورنه سویلر اول کرامت صاحبی   دیکلیوب معنیسنك اول طالبی
حق کرامت ویرمه‌مشدر کاذبه   اول طرفدن اولمامشدر جاذبه
کاذب آنکیچون مکرم اولمدی   راست سوزی بیل هم مسلّم اولمدی
چهره سنده کاذبك اولماز فروغ   راست سویلرسه‌ده صانیرلر دروغ

یمسه‌لر عالمده کذاب اولمسون کذب‌ایله خلق ایچره شهرت بولمسون
رونق کذبی دلیل خوار اولور هرکس آندن نفرت ایدوب‌دور اولور
هم بیورمشدر پیمبر حضرتی لطف ایدوب الکاذب لاامتی
اول محمد امتدن ای جوان سویلمه برکیمسه‌یه اصلا یالان

قال علی رضی‌الله عنه

(لاایمان لمن لاایمان له)

کورنه سویلر اول امیر راست‌کو دیکله‌سوزن سن‌دخی اول‌راست‌کو
هرکیمك کیم اولسه ایمانی صحیح اولیسر اول شخصك ایمانی صحیح
اولمسه کیمك‌که ایمانی درست اولمییسر آنك ایمانی درست
دین وایمان توأماندر ای پسر ایکیسی‌ده بطن اسلامدن طوغار
آنلر اولماز بیر بیرندن جدا آنلرك یبری دل مرد خدا
بردلی کیم ایدینه آنلر مقام اولور اول دل صاحبی مرد تمام
ای جوان سن‌ده یمینك راست‌قیل تااوله ایمانه مسکن جان ودل
حق قبول ایلر آنك هرطاعتن خیره یازار هردم وهرساعتن

قال علی رضی‌الله عنه

(لاغم للقانع)

کورنه دیر اول پادشاه قانعین آسمان دلده ماه قانعین
عالمی غرق ایلسه دریای غم قانعك کورنمیه کوزینه نم
مرد طامع ذلت وقلتده‌در مرد قانع عزت وحرمتده‌در
مرد طامع روزوشب محنتده‌در مرد قانع دائما راحتده‌در

مرد طامع غصه‌دن افتاده‌در　مرد قانع بی غم و آزاده‌در
مرد قانع تاج سردر عالمه　احتیاج ایتمدیکیچون آدمه
طامع ایلر آدمه عرض احتیاج　اول سببدندر اولور عریان و آج
ای جوان سن طامع اولمه قانع اول　غصه‌سز چون شاه صنع صانع اول

قال النبي صلی الله علیه وسلم

﴿ یشیب ابن آدم ویشیب فیه خصلتان الحرص وطول الامل ﴾

کور نه بیوردی رسول معتبر　کیم سکا شیخوختکدن دیرخبر
آدمی پیر اولدیغیچون ای جوان　ایریشیر سرمایهٔ عمره زیان
آدمی پیر اولدیغنجه دم بدم　ایریشیر کوشینه اخبار عدم
آدمی پیر اولدیغنجه هر زمان　اولور ایکی خصلتی آنك جوان
بیری جمع مال ایچون حرص عمل　بیری دفع سال ایچون طول امل
دم بدم عمر طویل اولور قصیر　حرصله طول امل اولدی کبیر
کرچه پیر اولان قالور اعمالدن　لیك کچمز حرصله آمالدن
یوزده یومز حرصنه آمالنه　کولدیرر خلقی همان احوالنه

قال النبي علیه السلام

﴿ یحشر الناس علی ماقاتهم ﴾

کور نه بیوردی رسول سرفراز　ایلیوب دل پرده‌سندن کشف راز
کیمه کیم ناکاه ایرسه پیك موت　ویرسه اول شخصه او دم اخبار فوت
اول کشی هرنه صفتده ایسه او دم　اول صفتله حشر اولنور کیرو هم
دیرلکنده نه ایشی سوسه کیشی　اولدیکی دم اول اولور آنك ایشی

روزمحشر اول ایشیله حشر اولیسر — هرنه کیم ایتدیسه آنی بولیسر
مؤمنه اولدر سزاوار ای جوان — ایلك اوزره اوله اول هردم هرآن
ایریجك ناكاه آكا پیك اجل — بوله آنی ایلك اوزره اول محل
ایلك اوزره حشر اوله یارین اوهم — كیره جناته اولوب بی‌هم وغم

قال النبي عليه السلام

《 يشهد عليك الكتاب يوم يقوم الحساب 》

كور نه سویلر دیكله اول شیرخدا — چون منادی ایلیوب سكا ندا
هرایشك كیم بونده سنسین عاملی — اولیسر بیل آنده اول ایشك دیلی
هپ شهادت ایده‌لر آنلر او حال — قومایه‌لر سكا انكاره مجال
هر ایشیكی خود كراماً كاتبین — ایكی یانكدن یازار اولوب امین
روز محشر اولیجق وقت حساب — اوقویه‌لر دفتر آچوب باب‌باب
ایتدیككجه كوش سن هرشر ایشك — بیلك خجالتله یره اینر باشك
ر دلینسه یره كیرردك اودم — جانلر ویریردك اولمغه عدم
یلك كوش ایتدكجه خیر ایشك همان — مرده جسمك بولور اول دم تازه جان

قال علي رضي الله عنه

(يأتيك ماقدرلك)

ور نه سویلر دیكله اول صاحب هنر — كیم سكا ویریر ینه برخوش خبر
چكمه بردم عمر ایچون رنج و الم — خوش كچر اول برنفس عمری بودم
یرمه بو جان عزیزه سن عذاب — جست‌وجوی رزق ایچون ایتمه شتاب
ریشیر شول كیم مقدردر سكا — چكمه زحمت طالب اولوب سن آكا

جمع مال ایتدیلر استعجالله　اوله‌لم راحت دیو اول مال ایله
قودیلر کیتدیلر آخر ماللرین　شمدی کور یرده اولرك حاللرین
عمره صرف اولماغدی مال ای پسر　عمرك آنلر مال ایچون صرف ایتدیلر
سن جوانا عمره صرف ایت مالکی　خوشجه کور بردم عمرده حالکی

قال علی رضی الله عنه

(یعمل النمام فی ساعة فتنة اشهر)

کور نه سویلر دیکه اول صادق ینه　امر ینه معشوقنك عاشق ینه
قوپاریر ساعتده بر نمام ار　نیجه آیلق فتنه و آشوبلر
بر نفسده فتنه‌لر پیدا ایدر　بر نیجه اقلیمه غوغاسی کیدر
فتنه‌سندن دوکیلور قان بی‌حساب　نیجه نیجه خانه‌لر اولور خراب
ذم ایدر مسلملری اول بی‌حیا　آنلره یینه کچنور بی ریا
فتنه اودن دم بدم طوتوشدیرر　بر بریله خلقی هپ طوتوشدیرر
همنشین اولمه صقین نمامله　ای جوان اول دینسز بدماملە
حق ایرا ایسون بزی نمامدن　اول خبیث و دینسز بد نامدن

قال علی رضی الله عنه

(یأمن الخائف اذا وصل الی ماخافه)

کور نه سویلر دیکه ینه اول ولی　یعنی اول تکرینك آرسلانی علی
خائف اولان ایمن اولور بی‌گمان　اولسه خوف ایتدیکنه واصل همان
خائفك خوفی اداقدندر همین　قورقدیغنه اوغراسه اولور امین
کندیسین زیرا آکا تسلیم ایدر　کندی اول اراده کندیدن کیدر

اویله اولسه آنده اولماز ترس و . . . ترس و بیم آنده اولورکیم اوله سیم
یعنی بنالك سیمی جیب جانده . . . اولسه خائف اولور اول هر آنده
جیب جاندن کیتسه بنالك سیمی هپ . . . قالماز ایدی دلده ترس و بیمی هپ
پس نه دکلو اولسه تسلیمك سنك . . . اول قدر زائل اولور بیمك سنك

قال علی رضی الله عنه

(یبلغ المرء بالصدق منازل الکبار)

کورنه سویلر دیکله اول صدیق سن . . . جان و دلدن قیل آکا تصدیق سن
وارسه دلده اکر صدقك تمام . . . ایریشیرسین شاه عشقه ای همام
قطع ایدرسه‌ك اولولر منزللرين . . . کشف ایدرسین جمله راز دللرين
بولیسرسین پایهٔ پای کبار . . . اولیسرسین واقف اسرار کار
صدقك الهتیر عرش رحمانه سنی . . . عشقك الهتیر وصل جانانه سنی
اولیسرسین رفرف عشقه سوار . . . بولیسرسین وصل قرب کردکار
کیم که صدق و عشقله همدم اولور . . . بی‌کمان معشوقه اول وصلت بولور
قیل زیاده دلده صدقك دم بدم . . . قویه‌سین تا کیم ره عشقه قدم

قال علی رضی الله عنه

(یصیر امر الصبور الی مرامه)

لور نه دیر اول شهر صبره شهریار . . . کندی‌یه اولمشدی خلق شهری یار
عنی حکمنده ایدی شهر دلی . . . صبرله اولمشدی شاه عادلی
ولی صبرك اکرچه تاخ اولور . . . لیك صوك صابر چوشاه باخ اولور
حق مرامه ایر کوریر صابرلری . . . نفس شومه هر نفس جابرلری

کیم بلاسینه حقك صبار اولور حضرت ایوبله اول یار اولور
حضرت ایوبله مرد صبور حشراولور اولسه قچن روزنشور
وارەلر آندن لواء احمده کیرەلر آندن سرای سرمده
کورەلر انوار دیدار حقی اصلی ایله بیله ارکان حقی
یا الٓهی احمد مختارله
قیل مشرف بیزەده دیدارله

(دربیان عذر تقصیر خویش وحکایت آوردن از روی تمثیل)

حمدلله کیم کتاب اولدی تمام بولدی اسم حقله هم اختتام
اوّلیدر اسم حق هم آخری باطنیدر اسم حق هم ظاهری
باطنی و ظاهری معموردر یاد حق برله بیوتی نور در
بوکتابك بیتنه هر کیم کیره و صلت نور خداسینه ایره
هر سوزی زیرا کلام الله در طالب حقه پیام الله در
کیمی پیغمبر لساندن عیان کیمیسی حیدر زباندن بیان
کیمی کفتار کبار دینددر کیمی نطق صاحب آیندر
بن کمینه بونلری درج ایلدم نقد عمرمدن براز خرج ایلدم
طبع موزون اولنه بزم ایلدم یعنی برخوش وجهله نظم ایلدم
ایلدم هر بیتی آراسته جوهر الفاظله پیراسته
قدرتم یتدکجه بو بن بی قدر ویرەبیلدم نظمه صورت بوقدر
واقع اولدیسه اکر خبط وخطا آنی تصحیح ایدەلر قیلوب عطا
اولقدر بن بندەده یوقدر کمال کیم ویرم بوصورت نظمه جمال
اولەمزم خاکپای کاملین ایدەمزم دست بوس فاضلین

بحر عمّاندر اولر بن قطره‌یم　شمس تاباندر اولر بن ذره‌یم
لیك كوردم نظممه یوق اعتبار　ناس ایچنده بولمدی هیچ اشتهار
بو احادیث كباره سوزیمی　ربط ایدوب طوتدم خدایه یوزیمی
شاید اوله دیبو ای عالی نسب　اشتهار نظممه آنلر سبب
پس ینه بكزر بنم حالم سكا　ایدەیم روشن قولاغك طوت بكا

(حكایت فروختن كربه باشتر)

بر كیشینك بر كدیسی وار ایدی　كیجه و كوندوز آنكله یار ایدی
یوتمز ایدی لقمه‌سین هیچ آنسز　قوماز ایدی بر زمان پریانسز
بو لبس ایچره پیسی ای معتبر　سمیردی اما كه اولدی بی هنر
یعنی موشی ایده‌مز اولدی شكار　كیدرك اولدی یكا اول نا بكار
بو كدینك صاحبی اولان كشی　دیدی بونك نولیسر آخر ایشی
قیمیوب اولدرمكه آنی مكر　صاتك دیدی آلورلرسه اكر
واردی بازاره كتوروب كربه‌سن　دیدی هر شخصه صتارم كربه‌سن
كیمسه برپول ویرمیوب هم اول‌اره　كلدیلر آنی ایدنوب مسخره
اول كشی دونوب خجالتله اوه　كربه‌سن كوتوردی كتیرزدی اوه
واردی بر اشتری آنك مكر　اوردی دفعه پشتنه آنك سمر
كربه‌سن بندیردی اوستنه همین　یتدی بازاره كتوردی اشترین
كوروب آنی اهل بازار اول اره　دیدیلر نه ویره‌لم بو اشتره
اول‌ده دیدی كیم اولورسه مشتری　صاتارم بو كربه برله اشتری
دیدیلر كیم قیمتی نه بونلرك　نه ویره‌لم قیمتنه بونلرك
دیدی اشتر قیمتیدر بر درم　لیك كربه قیمتیدر بیك درم

دیدیلر کیم اشتره بیك درهم آل / کربه‌کی ساکه بزه تك ایتمه آل
دیدی صاتامز بولر آیری بیلك / آکا کوره آقچه‌کز حاضر قیلك
وای نه‌اوجوزدی شتر دیدی بری / اولمیدی کربه آنك سربری
سوز چوق اولدی آخر بازار اولوب / ایکیسنده آلدیلر ناچار اولوب

*
* *

ایمدی بو بازاره بن بنده دخی / مشتریچون کلشمدر ای اخی
ایدوب اجمال احادیث قطار / کربهٔ کفتارمی قیلدم سوار
آنلر ایله آنی صاتمق ایسترم / صاتەلر ناچار اولرله سوزلرم
یم که اوقور یادیکار سوزیمی / آکلار اولر هرسوزمدن اوزیمی
صاتەیم اول سوزلریله سوزلرم / آکلانیر هم سوزلرندن سوزلرم
سوزم آنك جاننی احراق ایدر / بحر نار عشقه استغراق ایدر
ترك ایدر دنیانك احوالن همان / کسب ایدر عقبانك احوالن همان
حق اولور کاری وکفتاری آنك / حق اولور افکار واذکاری آنك
بارکاه حقده مقبل قول اولور / مصطفی بابنده‌ده مقبول اولور
هم آنك اصحابنه اولور قرین / آنلرایله بیله اولور همنشین
آنك ایچون سوزلرینه سوزیمی / ملحق ایدوب حقه طوتدم یوزیمی
بونده آنلرله بیله یاد اولنەم / آنده هم آنلرله بیله بولنەم

کیم بنی ایلرسه آنلر برله یاد
ایلسون دارینده حق آنی شاد

انتها

. . . .

(واحدى)

شـو اثر كزينك ناظم پسنديده كردارى واحدى افنديك اسمى (عبدالواحد) اولمغله شعرلرنده (واحدى) تخلص ايلمشدر .

(دلائل الخيرات) شرحنك مترجمى مشهور قره داود افنديك اوغلى سليمان چلبى نك فرزند سعادتمنديدر .

صاحب اثرك يالكز حسن چلبى تذكره سنده برقاچ سطرلق ترجمهٔ حاليله بر بيتندن ماعدا سائر تذاكر ومجامع آثارده نه كنديسنه ، نه مسلك ادبيسنه ، نه ده متروكات قلميه سنه دائر معلوماته دسترس اوله مدق .

حتى (كلبرك رخسارى رشك كلزار ايكن روزكار زوركار اوراق وجودين باد هلاك النده تارومار ايتمشدر) عباره سندن نمودار اولديغنه كوره بيچاره واحدى هنوز يكرمى ياشلرى اواننده عازم ديار وحدت اولمشدر . ديمك كه حسن چلبى تاريخ وفاتنى دكل ، سال ولادتنى بيله بيلمسى ممكندر . حال بوكه هر نه حكمته مبنى ايسه بزم تذاكر نويسلرمز تاريخ جهتنه هيچ اهميت ويرمزلر .

ينه حسن چلبى ديركه :

« طريق علمده دانشمند ايكن مشايخ عليهٔ زينيه دن بر مبارك ذاته ارادت كتيردى و آنك النده توبه وانابت ايلدى » .

ازجمله (سـادة الامة الفقهاء) سانحهٔ علويه سـنك شرحيله سائر محللرده كى بعض افاداتندن مسلك علميه ده اولديغى و ينه درون كتابده بعض تصريحاتندن زمرهٔ درويشاندن بولنديغى اكلاشيليور .

عصرنده رئيس المؤرخين اولان بروسه‌لی هاشمی وفاتنه

(واحدی رفت از جهان دردا)

تاریخنی سویله‌مشدرکه طقوزیوز سکسان‌بشی کوستریيور. اودورك اعاظم ادباسنه نسبتله شعری متوسط کورولور صــدر کتابده‌کی منثور مقدمه‌سندن طرز قدیمده نثری نظمنه فائق اولدیغی استنباط ایدیلیر.

حسن‌چلبی ترجمهٔ‌حالی ذیلنده جملهٔ‌اشعارندن اولمق اوزره یالکز:

ایتدیرر خنده‌لرك لؤلؤ لالا سیرین

کوسترر لعل لبك ساغر صهباسیرین

بیت دلنشینی یازارکه حقیقةً مصنع وسلیس اولمغله اشعار قدیمه‌نك منتخباتندن معدوددر.

اکر مقصد هنرسه مصرع بر جسته کافیدر

حکمنی دلائل مثبته‌دن عدایدنلره کوره کنج شاعرمزك مثنویدن زیاده غزلسرالقده قدرتی ومیل طبیعتی تظاهر ایدر.

قارئلرمزك معلومیدرکه هرشاعر شعبات نظمك بر وادیســنده ماهردر:

کیمی قصیده‌سرالقده: نفعی کبی. کیمی مصنع ومتین غزلکولقده: فضولی کبی. کیمی سلیس ومنسجم ومزین الفاظ اختراعنده: نابی کبی. کیمی افکار رقیقه وحسیات عاشــقانه ایرادنده: جوری، نشــاطی، فصیح، ندیم کبی. کیمی خیــالات علویه ایجادنده: شیخ غالب کبی. کیمی مثنوی سویلمکده‌ ینه حضرت شیخ کبی.

بعضلری ده قطعه، رباعی، ترکیب سویله‌مکده تفرد ایله‌مشدر: ابن‌کمال، حالتی، ضیابونلردندر اهمیت‌موضوعلرینه بناءً تکرار ایدرزکه

جمله‌سی اقسام نظمدن اولدیغی حالده قصیده ، غزل ، مثنوی وادیلری جهات ایله یکدیگرندن تمایز ایلمشدر .

غزل : شاعرك خوبانه قارشی برنغمهٔ عاشقانه‌سندن عبارتدر. بونده سلاست ووضوح ویك آوازلق مطلوبدر .

قصیده : شاعرك اولانجه هزینی صرف ایدوب مصنع ومخیل ـ بلکه تعقیده قریب برصورتده ـ نکات استادانه ایله نسیب ، وصف ، بیت القصید ، تاج ، گریز ، تغزل ، شریطهٔ دعائیـه کبی ارکانه رعایت ومعایبدن مجانبت ایدرك برذاتی ویابرشیئی ثنا ایله‌مسیدر .

مثنوی ایسه باشلیجه برعالم اولمغله آنده صنایع لفظیه وثروت ناظمیتدن باشقه قوهٔ مخیله‌ده فرط علویت آرانیر . مثلا برخسرووشیرین حکایه‌سی ایچنده ارکك وار ، قادین وار ، بیوك وار ، کوچك وار ، انی وار ، فنا وار ، کوزل‌وار ، چرکین‌وار ، جدال وار ، وفق‌وار ، یاز وار ، قیش وار ، کلزار وار ، کهسار وار ، وار وار وار .

شاعر بونلرك هپسنی بحق تصویره مقتدر اوللی. دوشونکز بونه قدر بیـوك قدرته توقف ایدییور . اویله درت دانه کل ومل ، شـمع وشاهد ، بلبل وپروانه ، ناز ونیاز ایله ایش بیتمیور. بش اون صنعت بدیعیه ، براز طمطراقلی الفاظ مرکبه ایله مقصود حاصل اولمیور .

اقسام شعرده بواختلافدن طولانی فضولی قصیده سویلمك ایستدیکی حالده اونظم طویل ـ بربقیهٔ سـالفمزك دیدیکی وجهله ـ برقاچ پارچه غزلك یکدیکرینه التصاقدن عبارت قالییور .

نفعی نك غزلیاتندن کندیسی (غزل) لفظنك موضوعنی یابیلمد ـ یکنه ، یاخود بیلمه‌مزلکدن کلدیکنه حکم ایتمك ایجاب ایدر .

شیخ غالب ایسه :

دیوان یولی صانعه بوزمینی
مصرعیله کندیسنك رجال مثنویه‌دن اولدیغنی اشارت ایدر .

مع مافیه بوافاده‌دن « فضولینك ، نفعینك ، حضرت شیخك غز لسرالقدن ، قصیده‌کولقدن ، مثنوی نکارلقدن باشقه برشی اللرندن کلمزدی » معناسی اکلاشلمز صانیرز . « بوکبی اساتذه‌فنون نظمك جمله‌سنه قادر وفقط برشعبه‌سنه متخصص ایدیلر » دیمك ایسترز .

شو تفصیلدن غرضمز (واحدی) نك مثنویدن زیاده غزل سو- یله‌مك فطرتیله مجبول اولدیغنی عرض ایتمکدر .

بوکتاب اوائلنده‌کی حروف هجا اعتباریله علی الترتیب برچوق کلمات قدسیه‌نك نظماً سکزر بیتیله ترجمه وشرحیدرکه اوکلماتك قسم اعظمی ملهمات نبویه وسانحات علویه‌در . واحدی بومیانده برچوق معارف درج ایله‌مشدر . افاده‌سی متوسط ، فقط سویملیدر .

مقدمهٔ منثوره‌سنده سویلدیکی وجهله اکثر محتویاتی زهدیاتدن عبارت اولمغله اسمی (جنان الجنان) قویمش (کوکل باغچه‌لری) کبی برتعبیر ایله ترجمه اولنور .

§

ایشته واحدی‌نك مسلك ادبیسی ایله شو کتاب لطیف حقنده سویلیه‌جکمز سوز بوندن عبارتدر . حال‌بوکه بوندن باشقه برسوزمز دها وارکه اوده (جنان‌الجنان) بزم اوزون‌اوزادی ترجمهٔ‌حالنی‌یازدیغمز (واحدی) نك اولوب اولمدیغی مأخذمز اولان (حسن چلبی) تذکره‌سنده مذکور اولمامسندن عبارتدر .

کتبخانه‌مزك برنجی کتابنده اولدیغی کبی بونك دخی صراحةً

برذاته استاد اولندیغی تذکره‌لرده کوره‌مدك (واحدی) نامنده دخی برعصرده ظهور ایتمش ایکی شاعر معلوممزدر.

بریسی سابق الترجمه‌درکه (حسن چلبی) تذکره‌سندن نقل ایتدك دیکری (لطیفی تذکره‌سنده شو یولده مسطوردر :

« واحدی — کلیبولیدن، کتاب زمره‌سندن، بودور شعراسندندر. خوش آینده ورنکین وافر غزلیاتی ومخیل ومصنع منظوم برقاچ پاره تألیفاتی واردر. بومطلع آنك اشعارندندر :

زرد اولسه نوله قاشلرك اسرر خلری کلکون
سرسوره‌لری اکثر اولور مصحفك التون »

بز درت سببله بوکتابی قره داود حفیدینه اسناد ایله‌مکده جهت رجحان بولدق :

برنجیسی — قره داود حفیدی طریق علمده دانشمند ایمش .

بالاده افاده اولندیغی وجهله دانشمنداندن اولدیغنه درون کتابده بعض اشارات وار . ایکنجیسی — اهل طریق ایمش . بوبابده دخی درون کتابده بعض تصریحات وار . حال بوکه (لطیفی) نك ذکر ایتدیکی (واحدی) نك کتاب زمره‌سندن اولدیغی مصرح ودرویشاندن اولدیغی غیرمذکوردر. اوچنجیسی — حسن چلبی قره داود حفیدینك پك کنج ایکن وفاتی سویلیور . لطیفی تذکره‌سنی حسن چلبیدن برخیلی سنه اول یازدیغی حالده ذکر ایتدیکی کلیبولیلی (واحدی) نك خوش آینده ورنکین وافر غزلیاتی ومخیل ومصنع منظوم برقاچ پاره تألیفاتی اولدیغنی سویلیور حسابجه لطیفی زماننده پك کوچك اولمسی لازم کلن قره‌داود حفیدینك لطیفی تعریفی وجهله مکمل وکثیر آثار منظومه وجوده کتیرمسنی برازمستبعد کوردك . دردنجیسی ـ لطیفینك تعریف

ایلدیکی واحدینك مثنویاتی مخیل ومصنع ایمش . تذکره نویسان ایچنده لطیفینك انتقاد ادبیه‌سی بزجه علی‌الاکثر مصیب کورلمشدر . حال‌بوکه بوکتاب خیالات شاعرانه وصنایع بدیعیه‌دن عاریدر .

ایشته شوتحقیقات اربعه‌دن طولایی بوکتاب قره‌داود حفیدینك اولمسنی ترجیح ایلدك .

برآدمك محصول حیاتی دیکر هممخاصنه عزو ایدی‌ویرمك بزجه بیوك غدارلق اولمغله مأخذلری‌کتم ایدوب اطرافلیجه تحقیقاتدن‌صرف نظرله — کویا کندیسنه الهام‌اولمش کبی — برقول‌مجرد ایله کندی کندینه ذهنندن‌بر (واحدی) چیقارمق‌و « بوکتاب آنکدر » دیمك مسلکمزه منافیدر .

بزم مسلکمز مأخذلرمزك اقوالنی بتمامها نقل وبوله‌بیلدیکمز معلومات اوزرینه تحقیقاتمزی وکندی رأیمزی سرد ایلدکدن صوکره حکمی عرفای‌قارئینه ترك ایلمکدر . علمای سالفه‌نك‌مسلکی دخی‌بوندن عبارت اولدیغی منتسبین معارفه نمایاندر .

بویله خودسرانه ، دلیل صریح اولمقسزین ایکی آدمی برایله‌مکدن ایسه هرایکی کشینك نامنی ذکرایدرك ایکیسنه‌ده دعای خیر قزاندیرمق دهامصیب دکلمی وبالآخره شو ملاحظه‌مزی اوقویانلر ایچنده بری بواثر ایکی (واحدی) دن برینك اولدیغنی قوی بردلیل ایله اثبات ایدرسه اووقت حقیقته دها منصفانه خدمت ایدلمش اولمزمی ؟

« وفوق کل‌ذی علم علیم »

بعد الترتیب کورولن ترتیب سهولری :

صحیفه	سطر	صواب	خطا
٦٧	٧	خلوته	حلوته
٧٧	٤	غمرة الموت	غرة الموت
»	١٤	غلام عقل	غلام غقل
٨٨	٢	احلی اوپوز	احلال اوپوز
٩٢	٣	علیه وسلم	علیه السلام
»	١٤	بالصرعة	بالسرعة
٩٣	٤	كثرة العرض	كثرة الغرض
»	»	غنی النفس	عن النفس
١٠٠	١٦	صدأ القلب	صداء القلب
١٠٣	[illegible]	نجا المخففون	نجی المخففون
١١٢	[illegible]	من جحر	من حجر

کتابخانهٔ اقدام

عدد ٣

آثار اسلافدن

مرآة الممالك

مؤلفی

سیدی رئیس

طابع وناشری

اقدام غزته‌سی صاحب امتیاز وباش محرری

احمد جودت

معارف نظارت جلیله‌سنك رخصتیله طبع اولنمشدر

درسعادت — اقدام مطبعه‌سی

١٣١٣

. . . .

سلطان سلیمانخان قانونی حضرتلری بغدادده بولندقلری اثناده
نی ۹٤٥ تاریخنده بصره حاکمی بولنان (مقاس اوغلی میر راشد)
ندومی (مانع) نامذاتی هدایای ملوکانه ایله حضور حضرت شهریاری یه
سال وبصره نك آناختارلرینی ده تقدیمه استعجال ایله سایهٔ سلطنت
نیاده مرفه البال اولمش ایدی .

دور سلطنت سلیمانیه ده مصر بکلربکیسی اولان و امور بحریه
دقایق حربیه ده مهارتیله تاریخده بیوجك برشهرت قازانان خادم سلیمان
ـا ۸۳۷ تاریخنده یمن وعدن فتحی ایچون سویشده بر دونما تهیئه
ش وسفره حاضرلنمش ایکن بغداد سفرنده معیت همایونده بولنمسنه
ادهٔ سنیه شرفصادر اولمش ایدی . ادای خدمتدن صوکره کوستردیکی
ارلقلره مکافاةً رتبهٔ وزارتله تلطیف وتشبث ایتدیکی فتوحاتی اجرا
چون مأموریت سابقه سنه اعاده وتسریب بیورلمش ایدی . بو اثناده
طان بابر زاده همایون شاه هندستانده برخیلی یرلری ضبط وممالکنه
لحاق ایتمش وکجرات حاکمی بهادر شاه اوزرینه ده یورومش اولدیغندن
ذات هدایای مناسبه یی حاملاً کوندردیکی برایلچی ایله حمایت شهریاری یی
اس ایلمش ایدی . ۹٤۳ تاریخنده یعنی سفیرلرینك ادرنه ده خدمت
بارتی ادالری اثناسنده همایون شاه ایله بهادر شاه آراسندهکی منازعه دن
ستفاده هندی الده ایتمکه اوغراشان پورتغاللر کجراتك « بندر
و » دینلن موقع مهمنی اشغال ایتمشلردی . احوالك بو مرکزده
لدیغنی خبر آلان سلیمان پاشا انشا وتجهیزاتنی اکمال ایلدیکی ۸۰ پارچه

کمی‌یی مستصحباً ٩٤٥ سنه‌سی محرمنك اون بشنجی کونی سویش
قالقه‌رق یوله روان اولدی . بربچق آیده عدن اوکنه واران دونـ
همایونك ارائه ایتدیکی صولت وسلیمان پاشا طرفندن ویریلن استم
سایه‌سنده عدن حاکمی عامر بن داود حمایهٔ عثمانیه‌یه التجا ایتمش
حرب وهیجا اوقلعهٔ منیعه ضمیمهٔ ملك عثمانی قلنمشدر . د
اورادن قیام وکجرات اوکنده (کوکه‌له) و (کات) دینلن وپورتـ
النده بولنان قلعه‌لر اوکنه کلمش وایدیلن محاربه‌ده شوایکی موقع پورتـ
الندن چیقمشدر . اورادن (بندردیو) اوکنه‌مواصلتله برابر وبهادرشا
وفاتیله یرینه کچن ملك محمود ده آدم ومکتوب کوندریله‌رك کندیسنه
ایچون کاندیکی وذخیره ومهماتجه معاونت ایتمسی لازم کلدیکی بیلدیر
ایسه‌ده ملك محمود پورتغاللرك القا آتنه آلدانه‌رق هر درلو معاونتدن صاقـ
ویالکز دونمای همایون افرادینك سعی وغیرتی ایله اوچ طرفی د
وقره جهتی عظیم سور وبارولرله مستحکم اولان دیش قلعه آ
ایکن بالضروره ترك وکیری‌یه عودت ایدلمش ووقتیله مصرك بد
فتحنده چراکسه‌یه تابع اولان یمن وعربستانده عثمانلولره انتقال ا
ایکن سطوت عثمانیه ارائه ایدلمکسزین اورانك اداره‌سی چراکسـ
اسکندر بك ایله رومی ؛ یعنی ترك رمضان بکه احاله ایدلمش وآر
آرانلمامش ایدی . بدایت فتحده لباس چراکسه‌یی چیقاره‌رق قـ
عثمانیه‌یه کیرن چراکسه‌وروملیلر (مخضرمی) [*] لقبنی آلمشلر ایکن کید
کیف‌مایشا ادارهٔ حکمه باشلامشلر وحتی دونما قوماندانی سلیمان پاشا

---

[*] «مخضرم» صرازوب صولمش بر نباتك تخمندن تکرار نشـ
بولانه دینور . اسکندر بك‌ده بقیهٔ چراکسه دن اولغله شعلهٔ امیدی
اولمش ایکن شو صورتله موقع امارته تکرار اصعادی اوحاله تشبیه ایدلمشـ

نت ایتمشلردی . سلیمان پاشا بونلردن « ناخدا » لقبی ایله معروف
ن میر احمدی طوتوب یرینه سابقا دیاربکر بکلربکیسی اولان بییقلی
پاشا زاده مصطفی بکی تعیین ویمنك رابطهٔ قدیمه‌سنی تجدید ایلدی.
ایشته بو سفرك شویله موفقیتله نتیجه پذیر اولمسی و عربستان
ه‌سنك کاملاً زیر لوای سلطنت سنیه‌یه کیرمسی حسبیله آرتق بورانك
ن محافظه‌سی ایچون هرمز آطه‌سنك فتحی و برده پورتغاللردن اخذ
ایدلمسی جایکیر ضمیر سلیمانی اولمغله مصر قپودانی پیری بك بوکا
ور اولمش وباشترده ایله قادرغه‌دن عبارت اوتوز پارچه کمی معیتنه
یله‌رك ۹۶۱ سنه‌سی سویشدن قالقوب هرمزه کیتمش ومحاصره‌
ده باشلامش ایسه‌ده پورتغاللرك قوتجه غالب اولدیغنی کوره‌رك
نده‌کی دونمایی بصره‌یه کوتوروب ایچندن اوچ یوکرك قادرغه آله‌رق
یشه عودت ایلمشدر . پیری بکك شو موفقیتسزلکی بعض ارباب
ض طرفندن ارتکاب وارتشاسنه حمل اولندیغندن اعدام ایدلمشدر .
« مرآت الممالك » نامیله اقدام کتابخانه سنك اوچنجی جلدینی تشکیل
ن اشبو اثرك صاحبی غلطه‌لی سیدی علی رئیس ایشته بو پیری بکك
ه مأمور اولمشدر .

*
* *

وقتیله بری وبحری عساکر عثمانیه امرا وضابطان وافرادی
نده دخی سیف وقلمی جمع ایتمش برخیلی ذوات بولندیغی معلومدر .
سیدی علی رئیس ده اوزمره‌دن اولوب مسلك مخصوصی اولان
ن بحریه وشعباتنده مسلم اولان مهارتنه شعر وانشایی ده تردیف
ه‌رك زمانینك بحق وحیدی اولمشدر .
اشعارنده « کاتبی » تخلص ایتدیکی جهتله « کاتبیٔ رومی » دیه ده

شهرت آلان سیدی رئیس « ٩٦٠ » سنه‌سی شرق سفرینه عازم اولا[ن]
سلطان سلیمان قانونی حضرتلریله حلب قیشلاغنه کیتمش ایدی
« ٩٦١ » ده سویش دونمه‌سی رئیسی پیری قپودانك بصرده
براقدیغی دونمه‌یی آلوب کتورمك اوزره مصر قپودانلغنه تعیی[ن]
ایدلدیکندن قره‌دن محل مأموریتنه کیتمش و دونمه‌یی آلوب کلیرک[ن]
اوزمان اوراله‌ده اکسیك اولمیان پورتکیز دونماسنك ممانعتنه فورطن[ه]
دخی انضمام ایده‌رك سفینه‌لرك برچوغی غرق اولمش وقالان برقاچن[ی]
آلدرق برچوق مشقت ومحنتلرله « کجرات » ساحلنه یتشمش وبونلری
اوراحاکمنه امانت براقوب قره‌دن سند، پنجاب، افغانستان، ماوراءالنهر
خراسان، آذربایجان، وایراندن کچه‌رك وبوراللرك اسلام حکمدارلرینك
شفاعت وعتبهٔ خلافتپناهی یه ضراعتنامه‌لرینی آله‌رق « ٩٦٤ » تاریخند[ه]
بغداد طریقیله دارالسلطنته مواصلت ایلمشدر .

سیدی رئیس درت ییل سورن شوسیاحت غیر اختیاریه‌سنی ضبط
وتحریر و « مرآت الممالك » اسمیله توسیم وخاك پای سلیمانی یه تقدی[م]
ایده‌رك عفو همایونه مظهر اولمش و ابتدا یومیه ٨٠ آقچه ورکاب معا[یه]
متفرقه‌لکی و براز صوکره دیاربکر تیمار دفترداراغی احسان بیوریله‌رق
« ٩٧٠ » تاریخنده ارتحال ایلمشدر .

سیدی رئیس اووقت غلطه‌ده دارالصناعهٔ عامره کتخداسی حسی[ن]
رئیسك مخدومی اولدیغی کبی بونك پدری یعنی بیوك باباسی دخی ا[و]
مأموریتده بولنمش اولدیغندن وقتنك خاندانندن ایدی . شو صورت[ده]
کیچیلك کندیسنه جدندن میراث اولوب ردوس فتحندن اعتبا[راً]
خیرالدین پاشا و سنان پاشا کبی اك نامدار قپودان دریالر معیتنده بتو[ن]
محاربات بحریه‌ده ایفای حسن خدمت ایتمش واسطرلاب، ربع مجیب

مقنطرات ، معدل وذات الکرسی اعمال واستعمالی حقنده بش مقاله اوزرینه « مرأت کائنات » عنوانیله ترکجه غایت مهم بر اثر دخی یازه‌رق فنون بحریه‌یه نظری وعملی اوله‌رق وقوفنی اثبات ایلمشدر. احمدآباده بولندیغی زمان بحر عمانك احوالنه دائر « محیط » عنوانیله براثر بحری یازمشدرکه (بارون هامر) طرفندن آلمانجه‌یه ترجمه‌سی ویانه‌ده نشر ایدلمشدر . ترکجه‌سنی‌ده بز تمثیل ایده‌جکز .

« مرأت الممالك » شمدی‌یه قدر هیچ برطرفده تماماً نشر ایدیلمه‌مامش وبوده نسخه‌لرینك اربابی النه کچمیه‌جك قدر غایت نادر بولنمسندن ایلرو کلمشدر . بولنان پارچه‌لرندن برخیلی بحثلری آنجق « هند معلومات آسیائیه » جریده‌لرینه درج ایدلمشدر. بزم المزه‌کچن نسخه قزان ارباب معارفندن اولوب کتب عتیقه‌نك تشخیص نوادرنده بیوك برتجربه‌و معلومات ایدینمش اولان عبدالله بك طرفندن اقدام اداره خانه‌سنه بر معاونت معارفپرورانه اولمق اوزره اتحاف ایلمشدر [*] سیدی رئیس اثنای سیاحتنده چغتایجه دیدیکمز شرق ترکجه‌سنی دخی اوکرندرك بولسانده بر طاقم غزللر وتاریخلر تنظیمیله ملاقی اولدیغی تراك حکمدارلرینه تقدیم ایلمش وازجمله اوزمان دهلیده حکمدار اولان همایون شاه بوغزللرنی تقدیر ایله کندیسنه « میر علی شیر ثانی » دیه خطاب ایلمشدر . ایشته سیدی رئیس شو صورتله‌ده مستشرقین عثمانیه‌نك الك قدماسندن اولمش اولور .

[*] ایلك اوکجه علم مسکوکاتی آثار مقبوله‌ٔ مختلفه‌سیله عثمانلولره طانتدیران ارباب معارفندن ادهم پاشا زاده مرحوم غالب بك افندی معرفتیله نشر واحیا ایدیلن برچوی تاریخنك برنجی جلدی بواثرك برخلاصه‌سنی حاویدر .

اصالت ، وفضیلتله مشار بالبنان اولان سیدی رئیسك غاطه ده
مالك اولدیغی پك مزین وجسیم قوناغنك قپوسی عمومه آچیق بولندیر-
لدیغی جهتله سخاوتله دخی ممتاز ایدی .

هر جهتیله شایان توقیر اولان بو یله بر ذات عالینك شو اثر مهمی
تماماً نشر ایله بر خدمت معارفپرورانه یه موفقیتندن طولایی طابع
و مؤسس کتابخانه‌یی تبریك دخی وظائف قدر شناسیدن اولمغله
او وجیبه‌یی دخی ایفا ایدرم .

نجیب عاصم

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

حمدنا محدود و ثنای غیر معدود اول واجب الوجود و واهب الخیر والجوده که جملهٔ موجودی کتم عدمدن وجوده کتوروب انواع نعمنه غرق وبحر کرمنه مستغرق ایلدی: زهی قادر بر کمال وپادشاه ذوالجلال جل جلاله وعم نواله .

(لمؤلفه)

یارادوب عالمی حق ویردی شرف	جمله‌دن آدمی قیلدی اشرف
حق ای دل آرایوب سیاح اول	معرفت بحرینه وار ملاح اول

وتحیات طیبات وتسلیمات زاکیات اول سرور کائنات و مفخر موجوداته که جمیع مخلوقی اول خالق مطلق آنك شرف محبتنه خلق ایدوب آنی شفیع المذنبین ورحمةً للعالمین قیلدی . صلی الله علیه وعلی آله وصحبه اجمعین .

(لمؤلفه)

ایلدی نفس بزی غرق کناه	قیل شفاعت ایده رحمت الله
همت ایت روز حشرده یارین	یوزمز آغ اوله اولمیه سیاه

درمدح پادشاه دین پناه

پادشاه اسلام سعادت انجامه دعا ایتمك دخی هر مؤمنه لازم واهم بلکه واجب والزمدر . خصوصا سلطان سلاطین جهان وخاقان زمین وزمان سکندرشوکت وفریدون حشمت، نوشروان عدالت وحاتم همت،

قیصر دولت ، دارا دولت سلطان البر والبحر، صاحب العز والنصر، صاحب قران زمان، اعنی سلطان سلیمان خان ابن سلطان سلیم خان ابداالله تعالی عمره و اید سلطنته الی غایة الزمان و نهایة الدوران . امین بحرمة الروح الامین .

(لمؤلفه)

دعام اولدر شه رومك الٓهی — سعادت برنه کچسون سال وماهی
آنك فرمان بری خاقانی چینك — مطیعی هندو سندك پادشاهی

باعث ترتیب کتاب

بوکتابك ترتیب اولماسنه باعث اولدرکه سعادتلو پادشاه عالم پناه اعزالله انصاره حضرتلری دیار شرقه متوجه اولوب سعادت ایله محمیهٔ حلبده قشلدقلری محلده بوبنده یه مصر قپودانلغی صدقه اولنوب مقدما ولایت مصردن بندر بصره یه ارسال اولنان دونما کمیلرینك موجود اولانی ینه مصره وارمق فرمان اولنوب بر موجب امر عالی محروسهٔ بصره یه واریلوب موجود اولان اون بش پاره قدرغه ایله دریای هرموزدن ولایت مصره عزم اولنوب اما (العبد یدبر والله یقدر) فحواسنجه تدبیر تقدیره موافق دوشمیوب مصره وارلمق میسر اولمیوب بالضروری ولایت هنده دوشلوب دیاردن کیدلمك ممکن اولمیوب مصر قوللرندن سعادتلو پادشاه حضرتلرینك حلال خواری اولوب نعمتی حقن بیلور یرار بنده لرندن برمقدار کمسنه ایله قره دن دیار رومه عزم اولنوب کلیا ولایت کجرات و هند و سند و باختر زمین یعنی زابلستان ودیار بدخشان وختلان وتوران و ایران یعنی ماوراالنهر و خراسان

و ولايت خوارزم و دشت قپچاق كشت اولنوب اول جانبلردن اصلا
يول بولنميوب عاقبت مشهد خراساندن عراقين يولى ايله يعنى قزوين
وهمداندن محروسهٔ بغداده واصل اولوب سلامتله چيقلدقده همراه اولان
ياران پرصفا واخوان باوفا بو مخلصلرينه كاوب اگرچه كيم بزم سرگذشتمز
فرج بعد شدة حكايتلرندن اوزون وسير كوه ودشتمز مكه وجده سفر-
لرندن فزوندر ديمك مبالغه اولميوب جملهسى بيان واقعدر . وذكر اولنان
سفر پرمهالكده واقع اولان شدايد تفصيل اولماغه دريا بار هند مداد
وچنكلستان ولايت سند خامه اولوب بيك دبير جمع اولنسه دريا انلرينك
بيكده برين ويوز محاسب بر يره كلسه قره مختلرينك عشر عشيرن تحرير
وتقرير ايلمك متصور دكلدر . بارى كوريلن شهرلر و سير اولنان
عجايب وغرايب وزيارت اولنان مزارات شريفه وفى الجمله وقوع بولان
آلام ومحنت ذكر اولنوب بركتاب ترتيب اولنمق رجا ايدهروزكه استماع
ايدنلر قصهٔ پرغصهمز فهم ايدوب حالمزه رحم ايدهلر ديو ابرام واقدام
ايديجك «الابرام يحصل المرام» مقتضاسنجه ابتدا اولنوب وتصنع مقصود
اولميوب وسجع رعايت قيلنميوب هركس مطلع اولمق ايچون روزمره
كلمات ايله ادا اولنوب مسكن مألوفه يعنى دارالسلطنة محروسهٔ استانبوله
واصل اولنجه بلا ومحنت غايت وقصهٔ پرغصه نهايت بولوب اگرچه كيم
چكلان شدايده نسبت محنت نامه اولوب اما هر ولايتك احوالى آندن
نمايان اولمغين اسمى «مرأت الممالك» اولمق موجه كوريلدى . مرجودركه
نظر فيض رسان ياران ايله منظور اولدقده بووادئ هجرانده سرگردان
و ديار غربتده نالان و كريان اولان زار و ناتوانى دعاى خير ايله ياد
ايليوب دل غمكينى شاد ايدهلر .

(لمؤلفه)

هر کیشی ایستر قویه عالمده آد   خیر ایله تا کیم قیلالر آنی یاد
سرگذشتم بن‌دخی ذکر ایتدوکم .   بر دعا ایله آکمقدر مراد

مطلع داستان مرأت الممالك

(لمؤلفه)

ینه دریای محنت ایلدی جوش   موج غم باشدن آشوب ایتدی خروش
دهر ایدوب آشکاره کینه‌سنی   غرقه قصد ایتدی تن سفینه‌سنی

اتفاق سعادتلو پادشاه عالم پناه حضرتلری سنه ستین و تسعمائه رمضانینك اواسطنده یمن واقبال وسعادت واجلال ایله دیار شرقه عزیمت ایدوب قشلمق ایچون محمیهٔ حلبه توجه ایتدکارنده بو بنده‌یه دخی سفر همایون خدمتی واجب ولازم اولماغین عسکر ظفر رهبر ایله روانه اولوب سعادتلو پادشاه ایله مبارك رمضان بیرامن یکی‌شهرده ایلیوب آندن سیدی غازی‌یه واریلوب آستانه زیارت اولنوب وقونیه‌یه وصول بولدقده منلای روم وسلطان العلما وشمس تبریزی وشیخ صدرالدین قنوی حضرتلری زیارت اولنوب قیصری‌یه وارلدقده شیخ اوحدالدین کرمانی و شیخ برهان‌الدین محقق وشیخ بهاءالدین زاده وشیخ‌ابراهیم اقسرایی وداود قیصری زیارت اولنوب بعده حلبه واریلوب داود نبی وذکریا ونبی‌بلقیا علیهم السلام واصحابدن سعد انصاری وسعید انصاری وقبور الصالحین زیارت اولنوب مبارك قربان بیرامی سعادتلو پادشاه ایله آنده اولوب مقدما مصر قپودانی پیری بیك بندر سویسدن اوتوز مقداری باشترده وقدرغه وقالته وقلیون ایله‌چقوب قلزم عربدن‌یعنی بحر احمردن جده‌یه

اوغرایوب آندن ولایت یمنه واروب باب مندب بوغازندن چیقوب عدن
اوکندن شحر وظفار یولی ایله رأس الحدی کچوب یولده زیاده پوس
ودومان اولوب کمیلر پراکنـده دوشوب شحر قربنـده برپارچه‌لری
پاره‌لنوب باقیسی خلاص اولوب آخر ولایت عماندن مسـکت قلعه‌سی
اوزرینه وار یلوب حصار مزبوری فتح ایدوب خلقینی اسـیر ایلیوب
وهرموز وبرخت جزیره‌لرن غارت ایدوب بندر بصره‌یه کلدکده کفار
خاکسارك دونمه‌سی کلور دیو خبر آلنوب ومسکت قلعه‌سندن آلنان کافر
قپودانی دخی دونمه کلمسی مقرردر بونده دورمه یوقسـه چیقمق میسر
دکلدر دیوجك دونمه‌نك جمله‌سن چقرمغه قادر اولمیوب همان کندویه
متعلق اولان اوچ قطعه قدرغه ایله کافر کمزدن اول صچرادوب بر
قدرغه‌سی بحرین قربنده پاره‌لنوب ایکی قدرغه ایله مصره واروب سایر
کمیلر بصره‌ده قالوب قباد پاشاحضرتلری دونمه‌ده مصر سنجاغی بیکلرندن
لشکره سردار اولان علی بیکه قپودانلغی تکلیف ایدوب راضی اولمیوب
اول دخی قره‌دن مصره کیدوب کمیلر بوزیلوب بووضع آستانهٔ سعادتده
استماع اولنده ذکر اولنان قپودانلق خدمتی محروسـهٔ بصره‌ده قطیف
سنجاغنـدن معزول اولان مراد بیکه فرمان اولنوب موجود اولان
کمیـلردن ایکی پارچه وبش قدرغه وبرقالیتـه بندر بصره‌ده قلمق امر
اولنوب وبر قدرغه دخی بصره‌ده‌یانوب هلاك اولوب باقی اون بش قدرغه
وایکی پارچه ایله مزبور مراد بیکه بندر بصره‌دن مصره وارمق امیدی
ایله چقوب هرموز مقابله‌سنه واردقده فی الواقع کافرك دونمه‌سی کلدیکی
مقرر اولوب اهل اسـلامه مقابله ایدوب محکم جنك اولنوب قپودان
رئیسی اولان سلیمان رئیس ورجب رئیس ولشکردن نیچه کمسنه‌لر شهید
اولوب وخیلی آدم یاره‌لنوب وکمیلره طوپلر ضربندن خیلی ضرر مترتب

اولوب آخر كيجه ايرشمك ايله خلاص اولوب اما برپارچه‌لری قالوب
برعجمدن (لار) قاسنه دوكلوب بعضی خاقی خلاص اولوب بعضيسی اسير
اولوب بارجه‌يی كافر آلی قويوب باقی كميلرينه بصره‌يه كلوب در دولته
كيدلمك ممكن اولمديغی عرض اولنـدقده بوداعیٔ ديرينه وبندهٔ كمترينه
كاتبیٔ رومی الفقير اعنی سيدی علی بن حسـين الحقير قديم الايامدن علم
دريايه طالب وآنك تحصيل وتكميلنه جان‌ودلدن راغب اولوب وسعادتلو
پادشاه عالم پناه حضرتلری ايله ردوس فتحن بيله ايدوب اول زماندن
الی يومنا هذا دريای مغربده واقع اولان جميع غزالرده وفتح اولنـان
قلعه‌لرده مرحوم ومغفور خيرالدين پاشا وسنان پاشا ايله ، عليهما الرحمة
والغفران، وساير قپودانلر ايله انواع خدمتلر ايليوب وكلياً دريای مغربك
اطراف واكنافی كشت اولنوب علم دريايه متعلق جميع امور غريبـه
تحصيل وتكميل اولنوب وحفظ وضبط قيلنوب علم هيئاتده وفن حكمتده
وساير دريايه متعلق اولان خصـوصده واحوال نجومده كتابلر تأليف
اولنمش ايدی . خصوصا فتح قسطنطينيه‌دن برو والد ووالدم آتالری
محروسهٔ غلطه‌ده دارالصـناعهٔ عامره كتخدالری اولوب دريا علمنده
هر بری ماهر ومهـارتلری روشن وظاهر اولوب علم دريا كيمه صنعت
ايسـه بو بنده‌يه ميراث اولوب اكا بنـاءً بو قايل البضـاعه وعديم
الاستطاعه‌يه در يانك كماهو حقه اهل وقوفی اولمق احتمالی ايله سنهٔ مزبوره
ذی الحجه‌سنك اواخرنده مصر قپودانلغی خدمتی صدقه اولنوب بندر
بصره‌ده موجود اولان كميلر ينه مصر جانبنه وارمق امر اولنـدقده
برموجب فرمان عالی سنه احدی وسـتين وتسعمائه محرم الحرامنك اوّل
كونی محروسـهٔ حلبدن بصره‌يه عزم اولنوب بريه‌جك اوكندن فرات

معبر ايله عبور اولندقده رهايه [*] واريلوب مقام ابراهيم عليه السلام زيارت قيلنوب ونصيبين دن موصله واريلوب يونس نبي وجرجيس نبي عليهما السلام وشيخ محمد غرابيلي وفتح موصلي وقضيب البان موصلي زيارت اولنوب بعده بغداده عزم اولنوب قلعهٔ تكريت دن سامرديه اوغرايوب امام علي الهادي واماحسن عسكري زيارت اولنوب شهر عاشق [**] ومعشوقدن قصبهٔ حربي وقصر سمكه يولي ايله محروسهٔ بغداده واريلوب جسردن دجله يعني شط بغداد عبور اولنوب يوشع نبي عليه السلام واما اعظم وامام احمد حنبل وامام يوسف وامام محمد وامام محمد غزالي وعيص بن اسحاق عليه السلام وامام موسئ كاظم وامام محمد تقي وقنبر علي وشيخ عبدالقادر كيلاني وجنيد بغدادي ومعروف كرخي وشيخ شبلي وسرئ سقطي وحلاج منصور وبشر حافي وجومرد قصاب وبهلول ديوانه وفضيل بن عياض وشيخ شهاب الدين سهروردي وشيخ داود طائي زيارت اولنوب بعده قلعة الطير اوكندن كچيلوب قلعهٔ بيره واريلوب وقصبهٔ مسيب اوكندن فرات معبر ايله عبور اولنوب عزويه يعني كربلايه واريلوب حضرت امام حسين ومشهد شهدا وحرشهيد زيارت اولنوب بعده شفاته جانبندن چول يولي ايله مشهده عزم اولنوب ايكنجي كون حائرديه يعني نجفه واريلوب حضرت آدم ونوح نبي وشمعون عليهم السلام وحضرت مرتضى علي رضي الله عنه زيارت اولنوب وكوفه يه واريلوب مسجد كوفه ومحاريب انبيا عليهم السلام وسعادت خانهٔ حضرت مرتضى علي ومقام قنبر ودلدل زيارت اولنوب بعده قلعهٔ حسينيه يه كلنوب يولده ذي الكفل نبي بن هارون عليهما السلام زيارت اولنوب آندن حله يه

[*] (رها) ، اورفه ديديكمز شهردر .

[**] عاشق سامره نك قارشوسنده اليوم بيوك برخرابه‌در .

كلنوب آنده دخی مقام صاحب الزمان یعنی امام محمد مهدی وامام عقیل برادر حضرت علی ومسجد شمس زیارت اولنوب وفرات ینه جسردن عبور اولنوب تکرار بغداده کلنوب وکمیلره کیریلوب بصره‌یه عزم اولنوب یولده مداین سیر اولنوب طاق کسری وقصر شاه زنان تماشا اولوب سلماس فارس زیارت اولنوب وعماره بوغازی کچیلوب واسط یولی ایله زکیه‌یه واریلوب مقابله‌سنده عزیر نبی علیه السلام زیارت اولنوب عجل قلعه‌سی ایله قلعهٔ مزرعه اوکندن قلعهٔ صدر السویبه واریلوب بعده شط بصره‌یه واصل اولوب سنهٔ مزبوره صفرینک آخرنده شهره کیرلدی .

ولایت بصره‌ده واقع اولان احوالی بیان ایدر

ایرتسی مصطفی پاشا حضرتلرینه ملاقات ایدوب المزده اولان فرمان شریفلری کورد کده موجود اولان اون بش پاره قدرغه‌یی تسلیم ایدوب مرماته محتاج اولان یرلری ممکن اولدقجه کوریلوب و قلفات اولنوب ورئیسلرده هرموز غنائمندن برمقدار قومبار بولنوب آنک ایله هرکمی‌یه صو مصلحتی ایچون کفایت مقداری قنتاس ایشلدوب موسم زمانی بعید اولمغین بش آی مقداری آنده اولوب مسجد علی و حسن بصری وطلحه وزبیر وانس بن مالک وعبدالرحمن بن عوف وشهداء اصحاب رضوان الله تعالی علیهم اجمعین زیارت اولنوب اتفاق برکیجه عالم رؤیاده قیلیجمی کدلمش کوروب شیخ محی الدین عربی قدس سره حضرت رسالت پناهک واقعه‌ده قلیجی کدیلوب اصحابه شکست واقع اولدی دیو نقل ایتدوکی ینه واقعه‌مده بوحقیره خاطره اولوب محکم

خوف ایدوب رسول حضرتی دعا ایدوب لشکر اسلام منصور اولدیغی قلبمه لائح اولوب دعایه شروع اولندقده بیداراولوب ذکراولنان واقعه‌یی کمسه‌یه دیمیوب خیلی زمان آنك غمنده اولوب اتفاق مصطفی پاشا حضرتلری قلعهٔ هویزه فتحنه طایفهٔ مشعشعه عزم ایدوب بوحقیری بش قدرغه ایله علیان اوغلی جانبندن ولایتـه مضرت ایرشمسون دیو مدینهٔ جزایره ارسال ایدوب کمیلرده اولان مصر لشکری مشارالیه ایله کیدوب حکمت حقك قلعه‌نك فتحی میسر اولمیوب یوزدن زیاده یرار توفنك انداز یولداشلرم آنده شـهید اولوب اگرچه بووضعه غایت بحضور اولوب لکن ذکر اولنان واقعه‌نك تعبیری بونك ایله دفع اولدی ظن اولنوب اما تقدیر تدبیر ایله تغییر اولمادیغی کوندن روشندر .

(شیخی)

اولاجق نسنه اولور چار وناچار   کرکسن کوکلیکی کاك طوت کرك طار

آخر موسم زمانی قریب اولیجق پاشای مشارالیه بر پرکنده یعنی برفرقته ایله دریاعلمنده ماهر شریف دیمکله معروف برکمسنه‌یی هرموز جانبنه تفحص ایچون ارسال ایدوب برآی مقداری اول کنارلری کشت ایدوب درت پاره پارچه‌دن غیری کافرك کمیسی یوقدر ، اولدخی موسم کمیسی در دیو خبر کتوریجك لشکر کمیلره کیروب مصره توجه اولندی.

دریای هرموزده واقع اولان حوادثی بیان ایدر

سنهٔ مزبوره شـعبانك اول کونی بندر بصره‌دن روانه اولوب وذکر اولنان شریفی پاشا حضرتلری فرقته‌سی ایله هرموزه وارنجه همراه

اولمق ایچون ارسال ایدوب شط العربدن مهزری یولی ایله عبادان ومقام
خضر علیه السلام زیارت اولنوب بعده دریای هرموزه چقیلوب دوسپول
وشستر کنارلرندن جزیرهٔ محترمه یعنی خارکه کلنوب امام محمد حنیفی بن
حضرت علی وشهداء اصحاب رضی الله عنهم زیارت اولنوب وشیراز بندرلرندن
ریشهره واریلوب برّ فارس یعنی شیراز کنارلری کشت اولنوب دریاده
برجلبه یعنی برچکلودیه بولشوب دشمن احوالی تفحص اولنوب خبرلری
اولمیوب آخر برّ عربدن هجر یعنی لحسا قربنده شهر قطیفه واریلوب
آنده دخی بر شایتی بولوب آندن دخی استفسار اولندقده خبر
آلنمیوب بعده بحرینه کچیلوب حاکمی رئیس مراد ایله ملاقات ایدوب
آندن دخی سؤال اولنوب اول دخی دریاده کافر یوقدر دیو خبر
ویروب وبحرینده غریب حکمتدر که تخمینا سکز قولاج و دخی زیاده
دریا دیبندن بحریلر اللرینه برر طلوم آلوب ودریایه طالوب دیبنده طاتلو
صو ایله ذکر اولان طلومی دولدروب دائما رئیس مراده کتوروب
اول صو ایام صیفده جمله صولردن لطیف وهم صغوق اولماغین رئیس
مراد هر زمان آندن ایچوب بوحقیره دخی رعایةً آندن صو کوندروب
فی الحقیقه غایت ایو صو اولوب حضرت حقك قدرتنه نهایت وعظمتنه
غایت یوقدر والله علی کل شیء قدیر . و آنلرك قتنده مرج البحرین یلتقیان
بونك حقنده جاریدر . وذکر اولنان شهره بحرین دیمکه وجه تسمیه
اولدر دیو معتقدلردر . والحاصل آندن دخی کوچلوب جزیرهٔ قیسه
یعنی اسکی هرموزه وجزیرهٔ برخته ودریای اخضرك یعنی بحر هرموزك
نیچه جزیره لرینه اوغرایوب قطعاً بریرده خبر آلنمیوب آخر هرموز
کچلدکده بصره دن همراه اولوب بدرقه اولان شریفه اجازت ویریلوب
مصطفی پاشا حضرتلرینه هرموز صحت وسلامت ایله کچیلدی دیو مکتوب

ارسال اولنوب وجلغار وجادی کنارلرندن کیمزار ولیمه دیمکله معروف قصبه‌لچیلوب شهر خورفکان قربنه‌ایرشدکده قرقنجی کون که‌مبارك رمضانك اونجی کونی در ؛ ضحوهٔ کبراً زمانده ناکاه کفار خاکسارك درت پاره کوه بلکه قراقه معادلی عظیم باسقین بارچه‌لری واوچ بیوك قایونلری والتی پاره پورتغال قراوله‌سی واون ایکی قطعه غراب یعنی چکدرور قالیته‌لری اولوب وبالجمله یکرمی بش پاره کمی ایله اوزریمزه کلوب بزدخی همان دم تنته‌لری فوره ایدوب ودمور آلوب آلات حربی حاضر ومهیا ایلیوب حضرت حقك عنایتنه توکل وانبیای عظام واولیای کرامك همتلرینه توسل اولنوب ودیرکلره فلاندره‌لر دیکلوب وسنجاقلر آچلوب اقدام تام اولنوب همان دم کلناك محمدی ایله جنکه مباشرت ایدوب برمرتبه طوپ وتفنك جنکی اولدی که وصف اولنمز آخر. حقك عنایتی ایله بر قایونی طوپله اوریلوب جزیرهٔ فك الاسداد اوزرینه ارقری اولوب باتوب هلاك اولدیلر .

(مسیحی)

غالبا کورمدی چشم انجم   بوقدر حادثهٔ عظمایی
بیلمزم کیم نیجه‌تعبیر ایده‌ین   سکا بو واقعهٔ کبرایی

والحاصل یاتسو زمانه‌دك محکم جنك اولوب عاقبت فانوس قپودانی یانجق کافر قپودانی خوف ایدوب کمیلرینه تنبیه طوپن آتوب دونك دیوجك بارچه‌لر تیره موله ایدوب آلات بوزوب هرموز جانبنه یوجه‌لدوب یوز دوندردیلر. سعادتلو پادشاهك دولتنده بعنایت‌الله تعالی وحسن توفیقه کافره غلبه اولنوب اعدای دین منهزم اولدیلر . آخر قراناق اولنوب دریا یوزی لیماناق ایکن آنیده محکم روزکار چیقوب یلکن اولنوب کنار قریب اولماغین صباح اولنجه یاپرقدن قوللنوب وقیلر

دوکوب کیتدکجه کورفز پاکیایوب زیاده صاغنقلر دوشـوب ایرتسی
برمقدار دریایه چیقلوب آخر سرن چوروب ینه یولیمزه روانه اولوب
یارنداسی شهر خورفکانه واریلوب لشکر صولانوب بعده ولایت عماندن
قصبهٔ عمـانه یعنی شهر صُحاره کلوب والحاصل تکرار اون یدی کون
مقداری ینه دریاده کیدیلوب مبارك رمضانك یکرمی آلتنجی کونی ـ که
قدر کیجه‌سی‌در ـ قلعهٔ مسکت وقلهات قربنه‌وارلدقده علی السحر مسکت
لیماننده‌ن اون ایکی عظیم بارچه ویکرمی ایکی غراب جمله اوتوز درت
پاره کمی ایله غورنه دورك اوغلی کوّه قپودانی بی حد لشکر ایله اوستمزه
یلکن ایدوب یعنی بارچه‌لر وقلیونلر کوز قراردوب مایستره‌لرین داقوب
وپنته‌لرین اکلیوب وقره‌وله‌لر چنبر یلکن‌لر آچوب وکمیلرین فلاندره‌لر
ایله زینت ایدوب اوزرمزه یوریوب بز دخی ینه حضرت حقه صغینوب
جنك ایچون کنـارده مهیا طوروب بارچه‌لر کلوب قدرغه‌لره چاتوب
محکم طوپ وتفنك وتیر وشمشیر جنکی اولوب برمرتبه حرب وقتال
اولمشدرکه‌وصفه قابل دکلدر. مثلا بجالوشقه‌لر بارچه‌لردن نتیز کبی‌کچوب
وشایقه‌لرعظیم پنجره‌لر آچوب آنلر دخی کولکلردن دارده ایله قدرغه‌
لری کرپی‌یه دوندروب واوستمزه آوج قیـاسن یغمور کبی کوندروب

(یتیم)

طاشلری کولکاری کیم یغدرور   هربری دریاده دوکندی اولور

وبر قدرغه‌مزی قومبره ایله یاقوب حکمت حقك هم قدرغه وهم
بارچه‌یانوب وبش بارچه‌بش قدرغه ایله کناره ازقری اولوب جمله‌سی باتوب
هلاك اولوب وبر بارچه‌لری یلکن قوتی ایله‌اوتوروب اول دخی هلاك اولوب
والحاصل ایکی جانبدن لشکر زبون اولوب کورکچی طائفه‌ـنك کورك

چكمكدن وسی‌یه ایتمكدن وطوپ صالیه ایلمكدن طاقتلری طاق اولوب
بالضروری دمور براقیلوب ودمورلر كمیلرك قیچلرینه آلنوب ینه دمور
اوزرنده جنك اولنوب و صندالل‌ر براقیلوب هلاك اولان قـدرغه‌لرك
رئیسلرندن علمشاه رئیس وقره مصطفی وقلفات ممی وكوكلی سرداری
درزی مصطفی بیك وسائر مصر قوللرندن و آلاتجی‌دن ایكی‌یوز مقداری
آدم آلنوب كورلجی طائفه‌سی عرب اولمغین كنـاره دوكلوب بی حد
نجدعربی كلوب اهل اسلامه معاونت ایدوب قره جانبنه دلیل اولوب كافر
غرابلری دخی پارچه‌لرده اولان كفرهٔ فجره‌یی آلوب و آنلرده دخی عرب
طائفه‌سی اولوب آنلر دخی كناره دوكلوب ولایت عربه چكلوب حق
علیمدركه مرحوم خیرالدین پاشا ایله (آندریه طوریه) وجند دال جنكلرنده
بیله اولوب بو مرتبه كمی صواشی كورلمامشدر . عاقبت كیجه ایریشوب
هرموز كورفزی ینه دوكوب محكم روز كار چیقوب پارچه‌لر ایكی شهر
لكوورته یعنی عظیم دمورلر براغوب ولوشته‌لر باغلیوب محكم دوشیوب
غرابلر چكدیروب كناره كیروب قدرغه‌لرك دمورلری سورینوب وخلق
زبون اولوب بالضروری كناردن آیریلوب چار وناچار یلكن اولنوب
اول كیجه برّ عربدن جدا اولوب دریای عمانه یعنی بحر بی‌پایانه دوشوب
آخر ولایت كرماندن برّجاشـه واریلوب اول كنارلر یالپی یعنی آچیق
یرلر اولوب لیمانی اولمایوب كنار سچلدكده آلات دوشروب برایكی كون
اولما ایله یوریوب آخر ولایت مكراندن كیچی مكرانه واریلوب اخشام
زمانی اولنوب كناره وارلمق ممكن اولمیوب اول كیجه دریاده اشـاغه
قونوب توقف اولنوب صباح اولنجه قوری صالندی خلقی زبون ایدوب
عاقبت بیك درلو بلا ومحنت ایله ایرتسی علی السحر كنـاره واریلوب
بندر شـهبا دیمكله معروف محل اولوب آنده بر قطعه نوتاق یعنی لوند

پر کنده‌سنی بولوب براقدرمه‌سی دخی‌اولوب کوزجیلری‌بزی کوریجك خلق دوکلوب آردلرنجه آدم چیقاروب مسلمانلرز دیوجك رئیسلری کمی‌یه کلوب‌وکمیلرده اصلا برایچم صو اولمایوب‌ذکر اولنان رئیس صویه دلیل اولوب لشکر مرده ایکن تازه حیات بولوب واول کون بیرام‌کونی اولوب اول محلده صو بولنمق ایله نفس‌الامر بیرام اولوب ومزبور رئیس بدرقه اولوب‌کوادر نام بندره واریلوب خلق‌بلوج طائفه‌سی وپادشاهلری ملك دینار اوغلی ملك جلال الدین اولوب کوادر حاکمی کمی‌یه کلوب سعادتلو پادشاهه عرض اخلاص ایدوب مقدما دونمه هرموزه کلدکده کمیلر ایله ذخیره وآدم کوندروب دونمه کیتمش بولنوب وهرزمان که هرموزه دونمه کلسه الای‌والتمش پاره کمی‌ایله ارزق کوندروب هروجهله خدمت ایتمکه انواع وعده‌لر ایتدکلرنده الامورمرهونة باوقاتها انشاء الله تعالی وقتنده حاضر اولك دیو ملك جلال الدینه مکتوب کوندروب معلم وربّان یعنی دریا وکنـار قولاغوزی طلب اولنوب بریرار معلم وبر ربّان کوندروب سعادتلو پادشاهه اطاعت وانقیاد کوستردیلر .

دریابار هندده واقع اولان حوادثی بیان ایدر

حقك عنایتنه توکل ایدوب بندکواردن دریای هنده یعنی بحرمحیطه چیقلوب وبر مقدار روزکار مسـاعده کوستروب تکرار یمن جانبنه عزم اولنوب :

(نجاتی)

صالدم‌انکینه کوکل‌زورقینی‌شاه‌اوکره   به دیبه نولسه کرك‌ایدمن الله اوکره

دیوب برقاچ کون دریاده اولوب تخمینا رأس‌الحد کچیلوب ظفار وشحر

مقابلەسنه قریب وارلدقده قارشودن دامانی یعنی کون باتیسی ایله طوفان فیل دیمکله معروف طوفان اولوب بالضروری اوکینه دونلوب اصلا یاکن کوسترمکه امکان بلکه ترنکته آچمغه بردرمان اولمیوب :

(یتیم)

برنجره دوشدی کشتیٔ دل یوق کناره هیچ   بر باد بانی راست دکل روز کاره هیچ

دیوب وقطعاً روزکار کوز آچدرمیوب مثلا دریای مغربده واقع اولان فورتنه‌لر آنك یاننده برذره‌جه وقلل جبال کبی امواجی بونك قتنده بر قطره‌جه کلیوب وهرکز کیجه‌دن کوندز فرق اولمیوب کمیلر غیت زبون اولماغین اسباب واثقالدن بولنانی دریایه دوکوب :

(حافظ)

شب تاریك وبیم موج وکردابی چنین حائل   کجا دانند حال ماسبك باران ساحلها

مفهومنی یاد ایدوب والحاصل چار وناچار روزکار زورکاره تابع اولوب و قضای خدایه رضادن غیری درمان بولمیوب حضرت حقك عنایتنه توکل وانبیای عظام واولیای کرامك همتلرینه توسل اولنوب کاه خاطر غمکینه تسلی ویروب :

(یتیم)

دوشمه انکین غمه فورتنه چقدرصاولور   ساکن فلك رضا اول کورینجه قرالر

دیردم وکاه دل محزون متسلی اولسون ایچون :

(لمؤلفه)

ای کوکل کل دوشمه غم کردابنه دریادل اول
برکی کون اسسون صاورسون بویله قالمز روزکار

دیوب نصیحت قیلوردم. بومنوال اوزره اون کون مقداری دریا

بار هندده محکم طوفان وبی حدباران اولوب اصلا برکون انابایلق یوزین کورمیوب کمیده اولان یولداشلره استمالت ویروب ونصیحت قیلوب جمله کز سوغوریه یعنی حاضر اولوب بصیرت اوزره اولك انشاء الله صوکی خیردر دیوب واتفاق دریاده ایکی قدرغه اوزونی بلکه دخی زیاده ماهیلر کوروب معلملر مبارکدر قورقماڭ دیوب عاقبت دریانك مدی وجذری اولوب اول محلده مد زیاده اولماغین جکد کورفوزینه قریب واریلوب علامات بروردن فرس البحر وعظیم ییلانلر وخرمن مقداری قابلوبغالر ورشتهٔ بحر کوریلوب ودریانك لونی متغیر اولوب یعنی بیاضه میل ایدوب معلملر بوحالی کوریجك فریاد ایدوب دریای هندده کرداب قوری افسانه‌دن بلکه کرداب دیدکلری بر ولایت حبشده کنار سواحلده کردفوندن وبردخی سند قربنده جکد کورفوزندن عبارتدر. بونلره دوشن کمیلر خلاصه امکان یوقدر ، دیو دریا کتابلرنده مسطور ومقیددر دیوجك استندیل اولوب بش قولاج یر بولنوب هماندم اورته یلکنلر باغلیوب وسرنی ایسه ایلیوب دورویه اوروب محکم آلات دوشروب ممکن اولدقجه اورسه زیر ایدوب دیك اولمه ایله اول کون واول کیجه فورسه قوللنوب آخر حقك عنایتی ایله جذر زمانی ایرشوب وروزکار دخی دیرتسه ایدوب یعنی قولایایوب چاپازلمه بالکه پوپه پورووا اولوب :

(سحری)

وجودك زورقن صال بحر عشقه روزکارکدر
خدانکدر اوکرمق صانمه ای دل روزکارکدر

ارتسی علی الصباح مانه ایدوب یعنی آشاغه قویوب ویلکنی صویوب درك نفتیلرندن بر یرار کشتی بانی جونده‌یه باغلیوب قوری سرنی دورویه

اوروب قازی‌یی درك دبنه باصوب ابلی بردرك مقداری دخی قالقوب
اطرافه نظر اولندقده سرحد ولایت جامهرده بت‌خانه سچیلوب تکرار
اشغه قونوب یلکن باغلیوب‌فورمیان ومنکلور اوکندن کچلوب سومنات
اکنه‌یه النوب بعده سومنات اوکنـدن دخی مرور اولنوب عاقبت
(دیو)ه واریلوب دیو کافر النده‌اولمغین دیودن‌خوف اولنوب اول کون
یلکن کوستمیوب سردرمه ایله یورییوب کتدکجه ینه روزکار آرتوب
کمیلرك دومنلری ضبط اولنمیوب بیوك یکدلر داقیلوب ایکی‌شر یولار ایله
دوردر کشی بیك بلا ایله ضبط ایدوب قاردیه اوزرنده آدم طورمغه
قابلیت اولمیوب بلکه باشدن یا که کمسنه وارمغه قادر اولمیوب چارمیخلر
صداسندن کومیلرك سلسره‌سی آوازی فرق اولمیوب‌باشدن یا که‌اولان
آلاتجیلر ایله مانی مانی ایله خبرلشوب ورئیسلر ویلکنجیلر قمارتنده
برلحظه طورمغه قادر اولمیوب آخر اکثرایلقجی‌یی انباره استیفه‌ایدوب
ودون اغاجلرین تلاز کمیلرك اوستندن آلوب کیدوب والحاصل اول
کون قیامتك برکونی اولوب آخر الامر دیار هندستانده ولایت کجراته
اریشوب اما نه محلدر معلوم اولمیوب ناکاه معلملر فریاد ایدوب اوکمزده
چتلاق یعنی دوکنـدی وارغافل اولمك دیو خبر ویردکده دمورلری
فونده ایدوب اما کمی‌یی خرپشـته محکم چکنیوب باترمالی ایلیوب
کورکجی طایفه‌سی قدینه‌لرین بوزوب وجمله خلق عریان اولوب کیمی
واریل وکیمی طلوم حاضرلیوب بری بری ایله حلاللشوب بوحقیردخی
عریان اولوب مالك اولدوغم قوللرومی ازاد ایدوب وفقرای مکه‌یه
شرفهاالله یوزفلوری نذر ایلیوب آخر دمورلرك بری‌کوپه وبری‌پوجوز
دبنـدن قریلوب تکرار ایکی دمور دخی اوچوروب محکم دوشیوب
برمقـدار چتلقدن خلاص اولوب اما معلملر ذکر اولان شعب یعنی

دوکندی (فشت قیدسور) بومحل دیو ایله دمن ماببنی‌در بونده‌که کمی هلاك اوله برجان چقمق امکان یوقدر همان یلکن ایدوب کفاره‌قریب وارمغه اقدام کرك دیو اهتمام ایدیجك بوحقیر دریاده اولان زمانك مد وجذرین حساب ایدوب یعنی‌اقندی سن دوتوب وخارتی‌دن کرته‌ریز ایدوب کنار قریب ایدوکن تحقیق ایلیوب وکلام قدیم‌وفرقان عظیم‌دن تفأل اولنوب ساکن اولمق اولی کوریلوب وکمیلرك صولقلرینه نظر اولنوب هرانبارده صوایکوبی‌بلکه فرشی اورتوب کمیلر غایت صولانوب همان‌دم کردلر ایله دالدرمیه اقدام اولنوب وبعض یرلردن کمی‌نك کوککی سوکلوب‌فالیه‌لری بولنوب‌برمقدار صویکیلوب وایکندی زمانده هوا دخی برمقدار آچیلوب دیار هندستانده ولایت کجراتدن دمن‌نام بندر مقابله‌سی اولوب وکنار ایکی میل مقداری‌انجق اولوب سائر کمیلر دخی جمله آنده اولوب امابعضی‌قدرغه کناره قریب اولمغین‌دوکنمکدن زبون اولوب کورکلرین وصندالرین وواریللرین دریایه دکوب ذکر اولان اسباب مد ایله کناره چقوب والحاصل بش کون وبش کیجه دمور اوزرنده حکم طوفان وبی حدباران اولوب زیرا اول‌زمان هندك بادصاد یعنی بارانی زمانی‌اولوب الیمزدن نه‌کلور (کوکدن نه یاغه‌که یر آنی قبول قلمیه) مثلی ایله عامل اولوب وذکر اولنان ایامده هرکز کوندز کونشدن خبر وکیجه کواکبدن اثر ظاهر اولمیوب روزوشب اوکمزدن پوسله وساعت کیتمیوب والحاصل هرکس دریای حیرته غرق وبحر محنته مستغرق اولوب وحیاتدن ال یویوب :

(آفتابی)

آفتابی‌دوغه‌دولت کنشی‌برکون‌اوله   حق تعالی قولینی‌قهر ایله دایم قراماز

دیو خاطر غمکینه تسلی ویروب حکمت حقك آنده دخی دمور اوزرنده اوچ کمی ارقری اولوب ایچلرنده اولان طایفه :

(حافظ)

کشتی شکسته کانیم ای باد شرطه برخیز   باشد که بازبینم آن یار آشنارا

دیوب خدای بی نیازه بیك درلو عرض و نیاز ایتدکلرنده بحمدالله والمنه جمله سی صاغ وسالم کناره چیقوب خلاص اولدیلر .

ولایت کجراتده واقع اولان احوالی بیان ایدر

حضرت حقك عنایتی اولوب بش کوندن صکره برمقدارروزکار بوناتسه ایدوب یعنی باش قویوب لیمانلق اولیجق هلاك اولان کمیلرك طوپلرین وسائر اسبابلرین کجرات پادشاهی سلطان احمد امراسندن دمن حاکمی ملك اسدده یعنی قلعهٔ دمن ده امانت قویوب و آنده کلکوتدن کلمش برقاچ پاره جونك یعنی موسم کمیلری بولنوب کیتمك اوزره اولوب نخودالری کمی یه کلوب کلکوت پادشاهی سامرینك سعادتلو پادشاه حضرتلرینه انقیاد واطاعتن عرض ایدوب روزوشب پورتقال کافری ایله جنك اوزره اولدوغن اعلام ایتدکلرنده قدرغه لرده اولان معلملردن اول ولایتدن معلم علی ایله سامری یه ان شاءالله عن قریب مصردن دونمهٔ همایون کلوب اول دیارلری کافر الندن خلاص ایتمك مقرردر سز دخی ارکیی اولوك دیو مکتوب یازوب ذکر اولنان کمیلر ایله ارسال ایدوب واول شهره حاکم اولان ملك اسد بوحقیره خبر کوندروب کافرك دونمه سی کلمك اوزره در غافل اولمك قلعهٔ سرته ایرشمك اردنجه اولك

دیوب بوخبری کمیلرده اولان خلق استماع ایدیجك نیچه‌سی آنده قالوب ملك اسده نوکر اولوب ونیچه‌سی دخی :

(یتیم)

صوبی باردقده دیمشلر کمی‌یی کاغدده بیزدن اول بوجهان سیرن ایدن اهل وقوف
عالم بری قویوب بحر هواسنده یلان بوعلی ایسه آنك عقلینه ادرا کنه یوف

دیوب صندالری باصوب کناره چیقوب قره‌دن سرته عزم ایدوب بوحقیره تابع اولان برمقدار کمسنه ایله اقدام اولنوب وهرکمی‌یه برر دنجوی یعنی قولاغوز آلنوب سرت نام بندره عزم اولنوب بیك درلو بلا ایله دریایه چیقوب یلکن کورك اولنوب کیدرکن سلطان احمدك وزیر اعظمی عماد الملك‌دن برغراب ایله سرت کوتوالی اغا حمزه کلوب مکتوب کتوروب کافرك جمعیتی واردر دمن آچوق یردر غافل اولمك قلعهٔ سرته کلوب اول بر مخاطره‌در دینلوب بیزم دخی مدعامز اول اولوب بش کون خورقاریده مد زماننده یوریوب جذر محلنده دمور قویوب بیك درلو بلا ومحنت چکلوب آخر الامر حضرت حقك عنایتی ایله بندر بصره‌دن تمام اوچ آیده ولایت کجراتده قلعهٔ سرته داخل اولوب آنده اولان اهل اسلام مسرور اولوب خضر یتشدیکز ولایت کجراتك اختلالی زماننده کلوب معین اولدیکز اکرچه نوح زماندن برو دریاده بومقوله طوفان اولمامشدر اما دور آدمدن بوزمانه کلنجه دیار رومدن ولایت هندك بوجانبلرینه اصلا برقورسان یعنی دریا علمنده ماهر برقپودان کلمامشدر مرجودرکه انشاءالله الرحمن عن قریب الزمان ولایت کجرات ممالك عثمانیه‌یه الحاق اولنوب بنادر هند کفار خاکسارك الندن خلاص اولمغه باعث اولنه دیوب مکر مقدما کجرات پادشاهی مرحوم سلطان بهادرك اقرباسندن اون ایکی یاشنده سلطان احمد نام برجوانی

پادشاه ایدوب تختنه کچدکده لشکره جلوس ویروب ناصرالملك نام براولو
خانی آنی قبول ایتمیوب کندو چتر قالدوروب پادشاهلق دعواسن
ایدوب خیلی آدم جمع ایلیوب بروج قلعه‌سن آلوب ایچنه لشکر قویوب
کندو برمحلده اوتوروب جمعیت اوزره اولوب کرده اولان کفار
بدفعالك اوللری غوورنادوره مکتوب و آدم کوندروب معاونت ایلك
بنادر کجرات هند یعنی دمن وسرت وبروج وکنبایه وسومنات ومنکلور
وفورمیان سیزوك اولوب قراسی بنوم اولسون دیوب سلطان احمد
دخی لشکر چکوب بروج اوزرینه کلوب جنك اوزره ایکن بیزم کلدوکیمز
استماع ایدوب آدم کوندروب توفنکجی‌دن وغیریدن ایکی یوز مقداری
یولداشیمز آلوب بروج اوسته ایلتوب اوچنجی کون فی الواقع کافرك
کوه ودیو وشیول وبسائی قپودانلری وپروه ودور یعنی دریا قپودانی
والحاصل کافرك بش قپودانی یدی عظیم قالیون وسکسان پاره غراب ایله
کلوب بزدن خبردار اولیجق بزم ایله جنکه مباشرت ایدوب بزدخی
کناره چیقوب چادرلر قوروب ومترسلر بنیاد ایدوب ایکی آی مقداری
روزوشب جنك تدارکنده اولوب بوفقیرك هلاکی ایچون ناصر الملك
دیدکلری ظالم کافر ایله اتفاق ایدوب بعض فدائی‌یه برلك اقچه وعده
ایلیوب کیجه چادرمزه ارسال ایدوب نوبتجیلر آکاه اولوب فدائیلر
ناچار فرار ایدوب تکرار طعام ایله زهرلتمك فکرن ایدوب سرت
قلعه‌سنده کوتوال اولان حسین اغا بوحقیری خبردار ایلیوب تدارك
اوزره اولوب حضرت حقك عایتی ایرشوب هیچ برطریق ایله ظفر
بولمیوب اتفاق سلطان احمد قلعهٔ بروجی فتح ایدوب وخداوند خانی
وجهان کیرخانی برمقدار فیل وبرمقدار لشکر ایله سرته ارسال ایدوب
کندو احمد آباده متوجه اولوب احمد آبادن سلطان بهادر اقرباسندن

سلطان احمد نام برجوان دخی چتر قالدوروب پادشاه اولوب تختهکچوب سلطان احمد واردقده مقابله ایدوب عظیم جنك اولوب کندو یرا لنوب وخانلرندن حسن‌خان دوشوب آخر شکست بولوب برجانبه فرارایدیجك ینه مقدما پادشـاه اولان سـلطان احمد تخته کچوب بوغمدن ناصرالملك دخی اولوب کجرات قرار بولوب کافر بواحوالی استماع ایدیجك خدا- وندخانه الچی ارسال ایدوب بزم سزکله جنکمز یوقدر مقصدمز مصر قپودانیدر دیو بوحقیری انلردن طلب ایدوب انلردخی بز بونی‌ویرمکه قادر دکلوز دیو جواب ویروب بوفقیر ایله اولان‌لشکر الچی‌یی‌اولدرمك ایستیوب فقیر منع ایلیوب غیری پادشاه ولایتی‌در کندو حالیمزدهاولالم صوکینی کورهلم :

(نجاتی)

هلهدرد وبلایه صبر ایدهلم　　کورهلم عاقبب خدانیلر

دیوب مکر بوحقیرك کمی‌سندن برکافر آلاتجی قاچوب الچی‌نك غرابنه کیروب بزم ایچون بونلرك احوالی بنم معلوممدر عیدن صکره کیتملری مقرردر بونلری آلیویرمك بنم‌عهدمده اولسون دیوب لشکر بوندن خبرداراولوب کافرك کمی‌سن‌باصوب ذکر اولان کافری طوتوب کتوروب قلعه اوکنده سـیاست اولنوب الچی کافر بوحالی کوریجك هراسان اولدی واول ولایتده تاری آغاجی دیمکله معروف خرما آغاجی مثالندن برآغاج اولوب آنك هربداغنه برکوزه آصوب بداغك اوجینی کسـوب کوزهنك ایچنـه صوقوب متصـل عرق رنکنده برصواقوب حرارت شمس ایله آز زماننده برعجب شراب اولوب هرآغاجك دبنده میخانه اولوب خلق دائما آنده عیش ونوش ایدرلردی اتفاق لشـکر

خلقندن بعضی اهل فساد آندن ایچوب بری بری ایله سردارلرن اولدرمکه عهد ایدوب یاتسی زماننــده کلوب یغمور نام بربدبخت خنجر چکوب چراکسه سرداری اولان حسـین اغانك اوزرینه هجوم ایدوب بعضی یولداشلر قرشـو واروب منع ایتمك استیوجك ایکی یکیدی زخم ناك ایلیوب حاجی ممی نام بریرار یکیدی اولدوردوب لشکر اوزرمه کلوب حرم زاره نك البته حقنــدن کل دیو هجوم ایدوجك بوولایت آخر پادشاهکدر بونده بزم حکممز کچمز انشــاءالله صباح اهل حکمه اعلام اولســون دیدکده پادشــاهمزك حکمی هریرده جاریدر سردارمز سن امرشرع هرنه ایســه سن حکم ایله بز حقندن کلورز دیدکلرنده کلام مجیدده ﴿ان النفس بالنفس والعین بالعین والانف بالانف والاذن بالاذن والسن بالسن والجروح قصاص﴾ دیو بیورلمشدر ایله اولسه آنك یرینه آنی دخی قتل ایتمك کرك دیوجك فی الحال یرینه آنی دخی قتل ایدوب سائر اشرا بونی کوریجك تسکین بولدیلر فی الحقیقة ﴿ولکم فی القصاص حیات﴾ فحواسی ظهور ایدوب هرکس حظوظ ایلدی کافر بکلری بواحوالی اشیدوب خیلی عبرت آلوب والچی همان دم عربه‌لر طوتوب سلطان احمد جانبنه کیدوب ولشکره خداوندخان اللی شرو آلتمشر اقچه علوفه ایدوب عادلخان دخی بروجده اولان خانقه ایله قیلوب خاق بری برینی اضلال ایلیوب ایکی یله قریبدرکه علوفه یوزن کورمیوب وزادو زواده‌مز قالمیوب وکمیلرده آلات واسباب اولمایوب کمیلر دخی کهنه اولوب من بعد مصره کیتمك احتمالی اولمدیغی متعیندر دیو نیچه‌سی :

(شیخ سعدی)

بدریادر منافع بی شمارست   اکرخواهی سلامت درکنارست

دیوب وبرنیچه دخی :

(یتیم)

کرفلك فلك عاقلمیدر اول　　　اختیار ایله دریا سفرن

دیوب والحاصل هر بری بومقوله نیجه درلو کفت وکو ایلیوب عاقبت ولایت کجراتده اکثری نوکر اولوب کمیلر خالی قالمغین قلعهٔ سرتده خداوندخانه یراقلری وموجود اولان اسبابلری ایله تسلیم اولنوب بهالرن در دولته ارسال ایتمکه ضامن اولوب مزبور خداوند خاندن وعادل خاندن تمسکلر آلنوب بو حقیره تابع اولان وسعادتلو پادشاه حضرتلرینك دوزن وامکن بیلان حلال خوار بنده لرندن مصریکیچریلری کتخداسی مصطفی اغا وتوفنکجیلر سرداری اولان علی اغا وبلوك باشیلردن وسائر یرار یولداشلردن اللی مقداری یولداشله حق تعالی یه توکل ایدوب :

(شیخ نظامی)

ان مع العسر چو یسرش قفاست　　　شاد برانم که کلام خداست

مفهومی ایله عامل اولوب سنه اثنی وستین وتسعمائه محرم الحرامینك اولنده احمد آباده عزم اولنوب برقاچ کونده بروجه وبرنیجه کونده بلودره یه واریلوب بعده چاپانر یولی ایله روانه اولوب یوللرده غریب درختلر سیر اولنوب مثلا هر برینك باشی اوج سمایه ایروب اوزرلرنده عجیب شب پره لرکه برقنادندن اول برقادینه وارنجه اون درت قارش اولوب هر اغاجده بومقوله پراسه لرك حدی اولمیوب وذکر اولان اغاجلرك کوکلری یوقاردن نازل اولوب ییره واصل اولدقده اول دخی نشوونما بولوب برردرخت اولوب مثلا بواسلوب اوزره براغاجدن اون ویکرمی بلکه دخی زیاده اولی درختلر اولوب وذکر اولان اغاجك اسمی

اول دیارده طوبی اغاجی اولوب وسایه‌لرنده نیچه بیك آدم کولکه‌لنوب ویوللرنده زقومدن غیری نسنه اولمیوب ودیارگجراتده طوطیلرك حدی وحصری اولمیــوب واول یرلر میمون اقلیمی اولوب هرکون برمحلده قونلسه نیچه بیك میمون کلوب اطرافمز احاطه ایدوب اکثرینك اللرنده یاورولری بیله اولوب هربری اوضاع غریبه ایدوب کأنه جهان شاه حکایتی کبی آرالرنده اهل حکم اولمدوغن اعلام ایدوب اخشام‌زماننده ینــه مکانلرینه کیدوب ، والحاصــل بیك درلو بلا ومحنت ایله کونلرده برکون محمود آباده کلنوب اون بش کون تمام اولدقده پای تخت گجراته یعنی احمد آباده واریلوب پادشاه ایله وعمادالملك ایله وســائر خانلر ایله ملاقات ایدوب ســلطان احمده فقیرانه پیشکشمز عرض اولنوب انواع عنایتارینه مظهر دوشوب وپادشاه عالم پناه حضرتلرینه عرض اخلاص ایدوب کمال‌مرتبه انقیادکوستروب بوحقیره برآت وبرقطار دوه‌وخرجلق احسان ایتدیلر. واحمدآباد قربنده چرکش نام محلده شیخ احمد مغربی زیارت اولندی. اتفاق برکون کافرلك الچی‌سی ایله سلطان احمدك وزیر اعظمی عمادالملکده جمع اولنوب عمادالملك الچی‌یه بزپادشاه رومه‌محتاجز؛ کیلرمز آنلرك بندرلرینه وارماسه بزم حالیمز دیکرکون اولور خصوصا اســلام پادشاهیدر؛ آنك قپودانی بزدن استمك مناسب‌میدر؛ دیوجك بوحقیره غیرت کلوب : بره ملعون بنی بوزغون دونمه ایله بولدیکز ؛ انشاءالله الرحمن ، عن قریب الزمان پادشاه عالمپناه دولتنده هرموز دکل دیو بلکه کوه دخی سزه قالمیه .

(لمؤلفه)

دکز یوزنده یورورز دشمنی آرار بولورز
اوجومز قومز آلورز بزه خیرالدینلی دیرلر

دیوب کافردخی بنادر هنددن شمدن‌صکره قوش اوچمز دیو بعض کلمات ایدوب، حقیر دخی دریادن کیتمك لازم دكل، انشاء الله حق تعالی نصیب ایدرسه، قره‌دن وارمق بکا دخی آساندر. دیوجك کافر نطقه قادر اولمیوب دفع مجلس اولوب برقاچ کوندن صکره سلطان احمد ولایت بروجی بوحقیره تکلیف ایدوب و مبالغه‌دن‌لك تعیین ایلیوب قبول قیلمیوب کلیاً ولایت کجراتی ویرسه‌کز دورمق محالاتدندر: دیوب اتفاق برکیجه مرتضی علی حضرتلرینی، رضی الله عنه، خوابده کوروب اوکمده یازولی برکاغد پاره‌سی اولوب، بوحضرت حقك مهری در سنکله بیله‌در خوف چکمه: اکر حضرت حقك مهری بیزم ایله اولمسه یاد ولایتلرك صولری دخی بزدن کریزان اولوردی: دیوب ایرتسی صباح ذکر اولان واقعه‌یی یولداشلره تقریر ایدوب جمله‌سی شکر ایدوب هماندم واروب پادشاهدن رخصت طلب ایدوب سعادتلو پادشاه حضرتلرینك حرمتنه اجازت ویروب مکر اول ولایتده اولان بانیان کفره‌سنك باملرندن یعنی غایت عالملرندن (بات) دیمکله معروف برطایفه اولورمش تجاری وسایر یولجیلری برولایتدن برآخر ولایته سلامتله ایلتمکه ضامن اولوب مقابله‌سنده برمقدار اجرت تعیین اولنورمش. شویله‌که یوللرده راشپوت کافری یعنی هندونك آتلوسی کلوب کاربانه نهب وغارت قصد ایلسه مزبور باتلر خنجرلرین چیقاروب سینه‌لرینه طیایوب بز متکفل اولمش ایکن کاربانه ضرر ایدرسکز: کندومز هلاك ایده‌رز. دیدکده راشپوت انلرك حرمتنه دخل و تعرض ایتمیوب اول محلدن صحت وسلامتله عبور اولنور ایمش. اکر بر ذره‌جه ضرر ایتسه‌لر فی الواقع ذکر اولان باتلر کندولرین هلاك ایدرلر ایمش. اکر ایتمسه‌لر اصلا اول طایفه‌یه اعتماد قالمیوب بوقاعده اجرا اولنمزدی. اتفاق کاربانه ضرر واقع اولوب باتلر کندولری هلاك

ایتسه‌لر آیین باطالرنده راشپوت عظیم وبال ایدوب قتله مستحق اولورمش. اول ولایتده اولان راشپوت بکلری کلیاً آنده اولان راشپوتلری اوغلی وقزی وتوابعی ایله قتل عام ایدرلرمش. اویله اولسه احمد آبادده مسلمانلر بزه دخی ایکی بات کوندروب برمقدار نسنه تعیین اولنوب سنهٔ مزبوره صفر المظفرینك اواسطنده قره‌یولی ایله دیار رومه توجه اولنوب عربه‌لر ایله بش کونده شهر پتنه کلنوب شیخ نظام پیرپتن زیارت اولنوب آنده شیر خان و برادری موسی خان لشکر جمع ایدوب رادنپور خانی بلوچ خان ایله جنك تدارکنده اولوب بیزه مانع اولمق قصدین ایدوب. آنده واریجق آنلره معاونت ایدرسکز. برقاچ کون توقف ایدك. احوالمز برطرف اولیجق صحت وسلامت ایله وارك کیدك. دیدکده. والله العظیم. بیز کیمسه‌یه معاونت ایچون کلمدك. کندو یولمزه کیدرز. والنزده پادشاهکزك فرمان شریفی واردر. دیو بیك درلو تضرع ونیاز اولنوب آخر اعتماد ایدوب اجازت ویردی.

(لمؤلفه)

ایلکان هند بیلان پتن سفرین — اختیار ایلسون محن سفرین
بیغلاماقدین عقیق بولدی کوزم — دیر کورم ایلمش یمن سفرین
در اشکمله دامنیم پردور — کوییا ایلدوم عدن سفرین
یوراکوم بولدی نافه‌وش پرخون — نی‌تلای مین ایتب ختن سفرین
یا الهی ینه میسر قیل — کاتبی بنده‌که وطن سفرین

والحاصل، آندن دخی خلاص اولوب یوله کیریلوب بشنجی کون ادنپوره کلنوب، محمود خان ایله ملاقات ایدوب. اول دخی انواع جفالر ایدوب خر اوچ یولداشمز آلیقیوب سایرلرینه رخصت ویروب و یولده راشپوت کافری اولوب اما بکلری معاونت ایچون کلوب آنده بولنمغین

آندن كتابت آلنوب، سنده وارنجه كرايه دوه‌لر طوتيلوب، احمد آباددن بدرقه اولمق ايچون آلنان باتلره اجازت و بر مقدار خرجلق ويريلوب روانه اولندى .

ولايت سندده واقع اولان سركذشتى بيان ايدر

مبارك ربيع الاولك اولنده چيقيلوب اونجى كونى راشپوت شهرلرندن پاركر نام شهره واريلوب كافر اوزرمزه هجوم ايتدكده بكلرينك مكتوبن ويروب و بر مقدار هدايا ويريلوب يول ويرديلر : اما يولده بيك مقدارى راشپوت كافرى واردر غافل اولمك : ديو تنبيه ايليوب چون ارتسى على السحر روانه اولوب بر كون صباح زماننده ناكاه قرشودن راشپوت كلدى ديو غوغا اولوب :

(لمؤلفه)

كوردوكى كيبى راشپوت الايى　　دوه‌جيلر كوتوردى ردلايى

همان دم دوه‌لرى چوكروب حولى ايليوب هر طرفدن توفنك سرپوب كافر توفنك كوريجك آدم كوندروب : بيز جنك ايچون كلمدك باج استروز! ديوجك: بيزسودا كر دكايز، بيزم يوكيمز دارو ومهردر آنك باجن كوندردك، اكر دخى مقصود اولورسه ينه ارسال اولنسون: ديدكده جوابلرى دكوب بر طرفه چكيلوب بيزدخى ينه يولمزه روانه اولوب اون بش كون مقدارى ريكستانده وبيابانده كيتدك بر كون سرحد سندده (وانكه) نام شهره يتدوك. آنده تكرار دوه‌لر دوتيلوب بش كونده شهره جونه وشهر باغ فتحه واريلوب، مكر سند پادشاهى شاه حسن ميرزا قرق ييل مقدارى ولايت سندده پادشاهلق ايدوب بش ييلدن زياده ايمش

نیم تن اولوب آته بنمکه قادر اولمدیغی اجلدن متصل کشتیلر ایله دریای
سیحونده سیر ایدوب، هر نه محلده مقصد ایدینورسه آنده اولوب، ولایت
سندك پای تختنده، تتّه‌ده سلطان اولان عیسی ترخان شاه حسن میرزانك
قوللرندن بعض یرار کمسنه‌لرین قتل ایدوب وقلعهٔ نصرت آبادده اولان
خزینه‌سین لشکره توزیع ایدوب همایون پادشاه آدینه خطبه اوقیدوب
و نقاره چالوب شاه حسن میرزا دخی بگَردن سلطان محمود نام کوکلداشنی،
یعنی رضاعاً قرنداشینی قراده لشکره سردار ایدوب کندو درت یوز پاره
کمی ایله دریادن میرعیسی‌نك اوزرینه کلوب . اول محلده بیزم کلدیکمز
استماع ایدیجك آدم کوندروب بیزی رعایت ایله قرشولیوب شهر
ربیع الآخرك اوائلنده ملاقات ایدوب فقیرانه بر مقدار تحفه عرض
اولندقده بو بنده‌یه تعظیم و تکریم ایلیوب سرو پاویروب یعنی متعدد
خلعتلر انعام ایدوب و آدمز لشکر غیب قویوب بو حقیره بندر لاهوری
یعنی دیول سندی تکلیف ایدوب قبول قیلمیوب رخصت طلب ایتدکده
ان‌شاءالله بعد از فتح رخصت درصحت ایله وارك دیوب سعادتلو پادشاه
حضرتلرینه کتابت یازوب والحاصل بیزی دخی میر عیسی ایله جنکه
مباشرت ایتدیروب مسلمانلر تضرع ایدوب توفنکلریکزده مهره
اولماسون زیرا جمله‌مز بر قومز برادرلریمز و فرزندلریمز اکثراندەدر
دیوب فی الواقع اویله اولنوب ومشایخ سندن شیخ عبد الوهاب ایله
ملاقات ایدوب دعاسی آلنوب وشیخ میرك وشیخ جمالی زیارت اولنوب
ومیرعیسی ایله بر آی مقداری جنك اولوب سرکوبلر یسایوب وطوپلر
قوروب ایکی جانبدن خیلی کمسنه تلف اولوب تته برجزیره اولوب
مقابله‌دن دوکیلوب طوپ کار ایتمیوب فتح ممکن اولمایجق ماببنه کیروب
اصلاح ایدوب میرعیسی همایون پادشاه آدینه خطبه‌دن رجوع ایلیوب.

ونقاره چالغی برطرف قیلوب ینه شاه حسن میرزایه تابع اولوب اوغلی میر صالحی پیشکش ایله ارسال ایدوب شاه حسن میرزا دخی اوغلنه میر عیسی لشکره توزیع ایتدوکی خزینه‌دن باقی هرنه واریسه جلده ویروب و اول ولایتی میر عیسی‌یه مقرر ایلیوب وزیری منلا یاری ایله فرمان وعهدنامه وتوغ بیکیسی ایله تکرار نقاره ارسال ایدوب ومیر عیسی‌یه تابع حبسنده ارغوندن وترخاندن اون مقداری میرزایه هر برینه خلعت ویروب آزاد ایدوب میر عیسی دخی میرزانك خاتونی حاجی بیکوم آنده اولوب آنی اول‌دم کوندروب شهر جمادی الاولك اوائلنده لشکر ایله سلطان محمود قره‌دن بیر شاه حسن میرزا ایله کمیلر ایله دریادن بکره متوجه اولوب خاتونی کلوب ملاقی اولدقده اونجی کون میرزا وفات ایدوب خلقك اعتقادی خاتون زهرلدی اولدی:

(حمدی)

اریسك عورته اینمه اخی　　　عورت ال آتدی انبیایه دخی

همان‌دم سلطان محمود مرحوم میرزانك مالینی اوچ قسم ایدوب برقسمنی خاتوننه وبرقسمنی بر خواجه‌سی ایله میر عیسی‌یه کوندروب و میتن دخی تته‌یه ارسال ایدوب بیزی کندو کمیسنه قویوب آتن و دوه‌سن وسایر یرار اسبابن کندو آلوب قره‌دن بکره عزم ایدوب اللی مقداری کمی ایله میرزانك میتی و خاتونی تته جانبنه عزم ایدجك لشکر سایر کمیلری یغما ایدوب کشتی بانلریمز قاچوب یولداشلر کشتی‌بان اولوب یغما ایچون هرطرفدن چغتای هجوم ایدوب توفنك حواله اولنوب بیك بلا ایله اول محلدن خلاص اولوب آقندی‌یه قرشو اون کون مقداری کیدوب ناصرپور نام‌شهره اریشوب مزبور شهری

راجه‌لر یعنی راشپوت بیکلری غارت ایدوب آنده خبر آلنوب میر عیسی
اون بیك مقداری یرار آدم ایله سلطان محمودك اردنجه کیدوب اوغلی
میر صالح سکسان پاره کمی ایله آردکزدن کلیورور دیدکلرنده تفأل
اولنوب دونمك اولی کوریلوب جمع اولوب دفع بلا ایچون اون بر بیك
اخلاص اوقنوب ینه تته جانبنه دونلوب اوچنجی کون دریاده میر صالحه
بولشوب بر مقدار پیشکش ایله کمیسنه واروب: قنده کیدرسکز؟ دیو سؤال
ایدوب آتاك میر عیسی کیدر دیدکده میر عیسی ایلرو کیتدی دونك
دیوب کشتی‌بانمز یوقدر دیو عجز اظهار ایدوجك اون بش کشتی‌بان ویروب
بالضروری ینه دونلوب تکرار اون کون مقداری کیدیلوب بر کون
قصبهٔ سنده واریلوب میر عیسی ایله ملاقات ایدوب مقدما مرحوم
میرزانك یاننده اولان بکلر آنده بولنوب صلحه باعث اولوب وجنکه
مقید اولمادوغن عرض اتدکلرنده میر عیسی اعزاز واکرام ایدوب
کناهمزدن کچوب: برقاچ کون بونده بیزم ایله اولك. انشاءالله، میر صالحی
همایون پادشاهه کوندرمك مقرردر بیله کیدك: زیرا سلطان محمود سزی
بکردن قویویرمز، اول فرخ میرزا اوغلیدر؛ دماغنده پادشاهلق سوداسی
واردر. دیوب فقیر راضی اولمیوب: بیزه رخصت ویر، وآلنان کمیلرن
بیزم ایله ارسال ایله وبرجلودارك قوش. انشاءالله اول دخی همان پادشاه
آدینه خطبه اوقیوب ماینکزده آشتی اوله. دیو اقدام اولندقده یدی
پاره کمی‌سی اولوب جمله‌سن بو حقیره تسلیم ایدوب وبرجلودارین قوشوب
کشتی‌بانلر ویروب سعادتلو پادشاه حضرتلرینه عرضه داشت یازوب
روانه اولدق. یولده عظیم نهنكلر تماشا اولنوب وکنارده بیردن اصلا
تنها یوریمیوب وسمچه وماچی طایفه‌سی ایله هرکون جنك ایلیوب
بیك بلا ایله برقاچ کونده سیاوانه کلنوب بعده پاتری ودبله یولی ایله قلعهٔ

بکره کلنوب، سلطان محمودایله ومرحوم میرزانك وزیری منلا یاری‌ایله ملاقات ایدوب سلطانه برمقدار هدایاعرض اولنوب مصاحبت اولندقده سلطان محمود دخی همایون پادشاه آدینه خطبه اوقیوب میر عیسی ایله ماببنلری اصلاح اولوب ومرحوم میرزانك فوتنه :

(لمؤلفه)

شاه‌حسن‌سندکه‌شه ایردی‌ولی   جیکتی اجل جامینی تاپتی فنا
هاتف غیب ایتی تاریخنی   جنت فردوس مکانی اولا

دیو تاریخ دینلوب ذکر اولنان تاریخدن سلطان محمود غایت ذوق ایلیوب وایکی غزل تسوید اولنوب اولکیسی :

(لمؤلفه)

فرقت الینی طور اولوربیلماس ایدیم   اصلامین آینك خیالینی قیلماس ایدیم
آخر مینی‌اوچراتی‌سینك عشقینك‌انکا   اوزحالیمه‌قالسه‌سندین ایریلماس ایدیم
دردمنی سنکا ییغلاسه ای مه چشمم   بیردم‌کوزومینك‌یاشینی‌مین‌سیلماس‌ایدیم
بیلسام مینی رد ایتکیینکی آخرسین   هرکزایشیکینکه ای‌پری کیلماس‌ایدیم
هجر آتشینی کاتبی اول تاپسام   عشقی یولیدا‌ونجه زمان بیلماس ایدیم

وایکنجیسی بووجهله ایدی :

(لمؤلفه)

یارسز هرقایدا بولسام بیت الاحزاندور منکا
عالم اول یوسف لقادین ایرو زنداندور منکا
دشمن‌ایتورمیش‌مینك‌چون یولینکااولماس‌سینك
دوستوم اول سوز باری والله بهتاندور منکا
شربت املینك عطا قیلغاندا جان بیرسام نی‌تناك
ای طبیم سنکا مشکل ایرسه آساندور منکا
الغاج اطرافیم ملامت‌سنکی کونکلوم شاداولور
غم‌چریکین‌دفع‌اوچون‌اول‌یخشی‌قوروغاندورمنکا
ایتلاربنك لا کاتبی بندنکنی قیلدینك هم سغال
نعمتینك حق بیکوم اول‌اولیغ احساندورمنکا

ذکر اولنسان غزلاری سلطانه ایلتوب رخصت طلب اندکده سلطان قبول قیلوب سعادتلو پادشاه حضرتلرینه عرضه داشت یازوب؛ اما قندهار یولنده اوزبیك سلطانلرندن حیدر سلطان اوغلی بهادر سلطان نیچه‌بیك آدم‌ایله قزاق اولوب برکس کچورمز وباد سموم زمانیدر شمدیکی محلده اول‌جانبه کیدلمز برقاچ‌کون توقف ایدوك سیزه برمقدار آدم قوشوب لاهور یولنه کوندرەلم اما آنده دخی‌طایفهٔ جدواردر غافل اولمك؛ دیوب آنده‌دخی برآیدن زیاده توقف اولنوب اتفاق برکیجه والدهٔحقیرهٔ واقعه‌ده کوروب: «حضرت فاطمهٔ رضی‌الله عنهایی دوشمده کوردم، سنك صحتله کلمکی بکا مژده قیلدی.» دیوب ارتسی یولداشلره بشارت خبرن ویروب وسلطان محموده واروب واقعهٔ تقریر ایدوب البته کیدروز دیوجك رخصت ویروب وبر یخشی آت وبر قطار دوه و برخیمه و بر شامیانه یعنی سایبان ویروب و یول خرجلغی احسان ایلیوب وایکی‌یوزاللی نفر جمازه سوارسندی قوشوب و همایون پادشاهه اطاعت ایچون عرضه داشت یازوب مبارك شعبانك اواسطنده روانه اولوب (سلطان‌پور) یولی ایله‌بش‌کونده ماو قلعه‌سنه‌واریلوب جنکلستان یولنده جد طایفه‌سی واردر دیوچول یولی اختیار اولنوب ارتسی‌چاهلره واریلوب صو بولنمیوب بعضی‌ادملر باد سامدن وصوسزلقدن اولوم حالتنه واروب هربرینه تریاق فاروق ویریلوب ارتسی بیك بلاایله افاقت بولوب بوحالی کوریجك چول یولندن فراغت اولنوب الغریب کالاعمی مقتضاسنجه دونلوب ینه ماو قلعه‌سنه کلنوب ذکر اولنان چولده سرچه مقداری قارنجه‌لر سیر اولنوب وهمراه اولانسندیلر جنکلستان یولندن کیتمکه خوف ایدوب آخر یولداشلره استمالت‌ویروب ونصیحت قیلوب:

(يتيم)

قادر اولان نجه شیر افکنه صونسه تدارکله صونر دشمنه
رأی قوی واحد والف اولسه‌لر رأی قوی سمتی دراهل ظفر
بیز اولاوز واحد ودشمن مایه بزه یتر آیت : «کم من فایه»

دیوب اون توفنك ایلروده واون توفنك کیروده وسایری اورته‌ده قونلوب حق تعالی حضرتینك عنایت بی‌نهایتنه توکل اولنوب روانه اولیجق سندیلر دخی بووضعی کوروب ینه همراه ذکر اولان جنکلستان جان‌ستانه اوغرایوب هزار محنت وبلا ایله اون کونده اوچیه ایرشوب شیخ ابراهیم ایله ملاقات ایدوب دعاسی آلنوب وشیخ جمالی وشیخ جلالی حضرتلری قدس الله سرهما العزیز زیارت اولنوب مبارك شهر رمضانك اولنده روانه اولوب آب کاره‌یه واریلوب کلك باغلیوب اول معبردن عبور اولدقده سندیلره رخصت ویریلوب آندن آب ماچواره‌یه کلنوب اول دخی کشتیلر ایله کچلوب آنده بش یوز مقداری جد اولوب اما توفنكدن خوف ایدوب نسنه‌یه قادر اولمیوب آندن دخی روانه اولوب اون بشنجی کون اواسط رمضانده شهر ملتانه [*] کلندی .

دیار هندوستانده واقع اولان سرکذشتی بیان ایدر

اولا شهر ملتانده حضرت شیخ بهاءالدین زکریا و شیخ رکن الدین وشیخ صدرالدین رحمهم الله زیارت اولنوب وشیخ محمد راجو ایله ملاقات ایدوب دعاسی آلنوب ومیر میران و میرزا حسن سلطان ایله ملاقات ایدوب اجازت آلنوب لاهوره عزم اولنوب صدکره‌یه واریلوب آنده

[*] (ملتان) مولطان کبی اوقونور. سندك پای تختی در ملتانه دارالامان دیرلر .

دخی شیخ حامد ایله ملاقات ایدوب دعاسی آلنوب آندن اوائل شوالده
لاهوره واریلوب ؛ مکر مقدما هندوستان پادشاهی اولان شیر خانك
اوغلی سلیم شاه فوت اولوب اسکندر خان پادشاه اولدقده همایون پادشاه
بونی اشیدوب کابلدن هنده عزم ایدوب اولا لاهوری آلوب ضبط
ایدوب آدم قویوب کندوسی شهر سحرند اوکنده اسکندر خان ایله
بولشوب اسکندرخانی باصوب دورت یوز فیل وضرب زنلری ایله دورت
یوز عربه سین آلوب اسکندر خان قاچوب مانکوت نام قلعه یه کیروب
برمقدار آدم ایله کشمیر میرزالرندن شاه ابوالمعالی یی سردار ایدوب
آردنجه ارسال ایدوب کندوسی تخت دهلی یه واروب و خانلرندن
اسکندرخان اوزبیکی اکره یه ارسال ایدوب ونیچه خانلری وسلطانلری
کیمنی حصار فیروز شاهه وکیمنی سنبله و بیانه یه وکنویجه کوندروب هر
جانبده بکلر ولشکر جنك اوزره ایکن بزدخی لاهوره وارمش بولنوب
حاکم اولان میرزا شاه یول ویرمیوب : البته پادشاهه وارمینجه رخصت
یوقدر ؛ دیوب آخر پادشاهه احوالمز عرض ایدوب : اوردوی همایونه
ارسال ایدولك ؛ دیو فرمان کلوب ذکر اولان ماببنده بر آی مقداری زمان
کچوب آخر الامر جمله مزی پادشاهه ارسال ایدوب و یانمزجه آدم
قوشوب بالضروری روانه اولوب دریای سلطان پور کشتیلر ایله عبور
اولنوب حصار فیروزشاه یولی ایله یکرمی کون مقداری یورییوب غایت
ذی القعده ده پای تخت هنده یعنی شهر دهلی یه وارلدقده همایون پادشاه
خبردار اولوب خان خانانی وسایر خانلرین وسلطانلرین دورت یوز فیل
ونیچه بیك آدم ایله سعادتلو پادشاه حضرتلرینك عزت وحرمتنه استقبال
ایچون ارسال ایدوب و بوبندیه برات وایکی خلعت وخرجلق کوندروب
اول کون آنده خان خانان عالی ضیافت ایدوب ودیار هندده دیوان اکثر

کیجه ایله اولمغین اخشام زمانده تعظیم وتکریم ایله پادشاهك دیوان همایوننه ایلتوب (الهدایا قدر من یهدی) فحواسنجه حقیرانه برمقدار تحف عرض اولندی . پادشاه ایله ملاقات اتدکده هندوستان فتحنه :

(لمؤلفه)

شاه جم رتبت همایون بخت — یتی اقلیم هندکه چون آتش
قیردی افغانی دهلی نی آلدی — بولدی فرمان بری باری سرکش
اول فتحغه ایتدیلر تاریخ — طالع دولت همایونش

دیو تاریخ دیئوب وایکی غزل عرض اولنوب اولی :

(لمؤلفه)

اکرکه حالیمه رحم ایتمکای حبیب مینینك
علاجی قایدا تاپار دردیمه طبیب مینینك
وصال یاری منکا قیلماس ایردی حق روزی
ازلدین ای دل اکر بولماسه نصیب مینینك
شراب لعلینك ایچوب مست اولندی ای ساقی
مکرکه کیرمکای ایلکیمکا هیچ رقیب مینینك
روای دور دیمکای سین مینك اوچون هرکز
نیچوکدورورغم هجریمدین اول غریب مینینك
یوزینی (کاتبی) کورکاچ هزار عشوه بیلان
قول ایتدی کونکلومی اول شوخ دلفریب مینینك

وایکنجی غزل بوایدیکیم :

(لمؤلفه)

وصل امیدم یوق مینك مشتاق روی یارمین
آرزو قیلمام بهشتی عاشق دیدارمین
ای طبیم ایشیکینك دار الشفاسیدین منکا
شربت لعلینکنی بیردر دینك بیلان بیمارمین

عقل وفکر وصبر وهوشیم قیلدی یغما عشق یار
وادیٔ هجرانده قالدیم نی قیلای ناچارمین
مجلس خاصه رقیب رو سیه‌نی چاللمه
ساقیا شکل قبیحدین آنینك بیزارمین
(کاتبی) خسرو بولپدر نظم ارا شیرین کلام
وصف لعل یار بیرله‌مین شکر گفتارمین

ذکر اولنان غزللردن پادشاه خیلی ذوق ایدوب رخصت طلب اولدقده رضا کوستر میوب بوحقیره برکلور یعنی یوزلك وظیفه ایله پرکنهٔ خرجه جایکیر ویروب وهریولداشه بردلك یعنی یوزبیك اقچه‌درلك تعیین ایدوب بوحقیر دخی قبول قیلمایوب کیتمکه رخصت طلب اتدکده : «بر ییل باری بونده بزوم ایله اولدیو» ابرام ایدوب بوکمینه دخی جواب ویروب : «سعادتلو پادشاهك امر شریفی ایله دریایه چیقوب کفار خاکسار ایله جنك ایدوب وطوفان ایله دیار هنده دوشوب بنوم در دولته وارمم لازمدرکه کفار خاکسارك احوالی دولتلو پادشاهه معلوم اولوب مرجودرکه ولایت گجرات کافر الندن خلاص اوله» دیدکده : «پادشاه حضرتلرینه ایلچی ارسال ایدوب سنك عذرك عرض اولسون» دیو بیوردقلرنده :

(میرك)

قال فخر الانام والامم — اتقوا عن مواضع تهم

دیو بویرلش ایکن بن بونی اختیار ایتمك احتمال دکلدر زیرا عن قصد بو ولایته کلوب رومه ایلچی کوندرتمش اولورم .» دیو انواع تضرع ونیاز اولندقده رخصت عنایت اولنوب : «اما اوچ ای برشکال یعنی باران زمانی در یوللر قیشدر کیدلمك ممکن دکلدر اول زمانه‌دك توقف ایله وعمل کسوف و خسوفی زیجه وتقویم کایه مراجعت اولدمدن اسطرلاب عملی ایله

طریقین کوستر ودائرهٔ معدّل رساله‌سنی تعلیم ایله ! کر اوچ آیدن اول اولورسه دخی رخصت‌در . » دیو عهد وامان‌ایدوب بالضروری توقف اولنوب کیتمکدن‌مأیوس اولوب‌الیأس احدی‌الراحتین ایله عامل اولدق. اما نه کیجه‌مز کیجه ونه کوندوزیمز کوندز اصلا‌راحت یوزن کورمیوب آخر پادشاهه ذکر اولنان رساله من‌اوله الی‌اخره تعلیم اولنوب وعمل کسوف و خسوف اسطرلاب عملی ایله کوستریلوب اتفاق اکره فتح اولوب آنوك فتحنه‌دخی تاریخ تکلیف ایدوب علی الفور دینلوب :

(لمؤلفه)

فلك رفعت همایون شاه غازی — سالور پرتولواسی مهر وماهه
یتیشتی هندکه قیلدی دهلی‌نی فتح — نزول ایتی حصار دین پناهه
یپاردی نچه خانی اکره ساری — بیریب کوب استمالتلار سپاهه
دوام دولتیدا فتحی اینیك — میسر بولدی منت اول الاهه
ایتی انکا بیر ایکیسکلی تاریخ — مبارك بولسون اکره پادشاهه

ذکر اولنان تاریخ خیلی پسندیده‌دوشوب‌اتفاق برکون تقریب‌ایله‌پادشاهه سلطان محمود بکرینك احوالی عرض اولنوب‌عهدنامه کوندرلمك التماس اولنوب قبول ایدوب عهدنامه ارسال ایدوب طغرا یرینه زعفرانلی پنچه‌سین اوروب‌سلطان‌محموده واصل اولدقده بوحقیره سلطان‌ووزیری منلا یاری مکتوب یازوب سلطانك مکتوبنك مفهومی بوایدی‌کیم :

صورة مکتوب سلطان محمود

«اشتیاق و آرزومندلیق لاردین سونك سوز اولکیم تابق محب دولت ملاقات و سعادت مقالات دین‌محروم بولدی. کیجه وکوندوز بوفکر وذکردا ایدی کیم‌یارب قاچان بولغای کیم اول سعادت‌پناه حضرت

پادشاه ظفر دستگاهینگ درگاهیدا هر سوزینه بوفقیر دینینگ اراسیدا
دولتخوالیق بابید اوتوبتور عرضغه یتیکوروب هر قیل وقلی کیم اول مجلس
عالیدا اوبکای بارچه‌نی مشروح بیتیب بویتیب ساری یبارکای لار. بو اثناده
آدم کیلیب تاج خاصه ومفتوح وتون کیتوروب فرمان وعهدنامه‌نی بیردیلار؛
چون حضرت پادشاه دین پناهنینگ مبارک پنجه‌لارینی اول فرمان یوزیدا
بوفقیر کوردی بیلدی کیم بونیابت اول سعادت پناهنینگدور :

(یاری)

زعفرانلیغ پنجه‌سی کون پنجه‌سینی قیلدی پست
بومثل مشهوردور کیم دست بر بالای دست

و اول فرمانینگ حاشیه‌سیدا حضرت پادشاه دین پناه اوزلاری کلک گوهر
نثارلاری بیلان مرقوم قیلیب ایردیلار کیم وحیدالدهر فرید العصر
امیر سیدی علی باری سوزونگنی عرضغه یتیکوردی ودرجهٔ قبول
تاپتی دیو بیوریلش انشاءالله بورابطه‌که سیزنینگ بیزنینگ ارامزدا
دنیاداکیم نصیب بولوبتور آخرتده هم یوزمونجه بولغای» دیوانواع محبتلر
عرض ایدوب وملایاری نینگ مکتوبی نینگ فحواسی بوایدی کیم :

صورة مکتوب منلایاری

«یوقاری تابوغیدا عرض دعا وثنادین سونگ معروض رای مهر آرای
وضمیر فرح افزای اولکیم تابوذره قایل الاستطاعت دوات ملازمت
وسعادت مواصلت دین محروم دورلحظه بالکه لحه‌یادلاریدین غافل ایماس

(منلا یاری)

چوغربت ایچرا منگا وصلینگیز نصیب ایماس
من غریبنی گرسورسانگیز غریب ایماس

داغی اول حضرت دین عهدنامه بیرلا مکتوب شریف کیلتورمادیلر حضرت نواب سلطان وبواسیر وادی هجرانکایسی کلفت بولدی وهر زمان سلطان ایتورلارکیم اولاردین کوب منفعل بیزخدمت شایسته قیلمادوك وتقصیر کوب بولدی .

(یاری)

ای دوست خلاف دوستداری قیلما
غربت ته قویوب کوب منکا خواری قیلما
غفلت نی اونیت مونجه‌مینك حالیمدین
یاری نی اونوتما ترك یاری قیلما

چون اطناب موجب ملال خاطر ایردی بورباعی‌غه اختصار قیلیب دعا بتیلدی .»دیو بی‌حد نیازلرعرض ایدوب سلطانك مکتوبی پادشاهه عرض اولنوب دست برب‌الای دست‌مثلندن غایت ذوق ایدوب بوحقیره جواب دیمك تکلیف ایدوب غایت خوب مخلدر دیوب ارتسی‌دینلوب (المأمور معذور والعذر عند کرام الناس مقبول) اعتذاری ایله عرض‌اولندی .

(لمؤلفه)

دست خون آلودینك ایتی پنجهٔ مرجانی پست
بو مثلدور ایل اراکیم دست بر بالای دست
اول لبی میکون اکر مجلسده بیردم بولغای
ساقی‌قان بیغلاب‌صراحی جام می‌بولسون‌شکست
مست عشقه اهل تقوا طعنی قویسون ایتیکیز
دایما هشیار اراسیدا بولور معذور مست
ظاهرین کورمه کیشینینك باطینی‌غه قیل نظر
زاهدا معنی‌غه باق آدم ایماس صورت پرست
باعث کیفیتیکنی قایدا ذوق ایتکای سینینك
ایچمکان وحدت شرابن (کاتبی) روز الست

ذکر اولان غزلی پادشاه کوروب انواع استحسانلر ایدوب ، بو کمینه بنده‌یه «میرعلی‌شیر ثانی» دیو خطاب ایلیوب، فقیر: «دخی میرعلی‌شیر ثانی اولمز بی‌رویی‌اولوب خوشه‌چینی اولماغه اقتدار اولسه‌راضی اولوردق.» دیوب، تکرار پادشاه: «حق‌علیم‌درکه بریبل بو روشه‌ورزش اولنه‌چغتای طایفه‌سنه میرعلی شیری اونتورورسن.» دیو خیلی لطفلر کوستروب بوکون ینه اثنای مصاحبتده متقرب میرزالرندن خوش حال بیك‌نام برجوان بی‌بدل پادشاهك اوق یایی قورچیسی و داخل مبحثی اولوب اکثر مجلسده مباحثهٔ‌شعریه ایدردی . مناسبت ایله بو بنده‌یه ایکی غزل تکلیف ایدوب قافیه وردیف تعیین قیلوب ارتسی دینلوب اول مجلس همایونده اوقدی اولکیسی :

(لمؤلفه)

رخلاری کیفیت میدین چقان کیم آل‌دور
ساقیا تانیرمین اول کانچهره‌نی خوش‌حال‌دور
نقد عمرنیکینی متاع وصلغه خرج ایتکانینك
دیل بیلان کنکاشنی قوی‌عالمغه اول‌دلاّل‌دور
مرده‌لار احیاسیدا لعلی مسیحادور ولی
زلفی جادو ،چشمی فتان، غمزه‌سی قتّال دور
لب‌لاری‌یارینك‌چوچوکدور، دل نیچون‌میل‌ایتمکای
هرنیرسه‌کیم چوچوك بولغای کوکل میال‌دور
تیلبه بولوب بیغلامه قلاش مین دیب(کاتبی)
سیم اشك بیرلا درون سینه مالا مال‌دور

و ایکنجی غزل بو ایدی کیم :

(لمؤلفه)

چین‌دوروورزلفینککه‌جادولیغ انی یلغان ایماس
کفر اسنادی خطینککه ای صنم بهتان ایماس

شربت لعلینکنی بیرمین خسته‌که دارونی قوی
ای‌طبیم اول مینینك دردیمغه هیچ درمان ایماس
عیب ایما سمولاف عشق اوراق کیلیب عشاق ارا
عشق میدانیدا آینینك کیم باشی غلتان ایماس
یارغه اتینك قیلماسون اغیار بیر لا کفت وکوی
هم نفس بولماق ملك شیطان بیلان چسبان ایماس
عید وصلی بیرکای ایل اول قاشی یاینك (کاتبی)
قبله دین یانسون یوزی هرکیم انکا قربان ایماس

ذکر اولنان غزللر ولایت هندده شهرت بولوب هرکس ورد زبان ایدوب اتفاق برکون میرزالردن پادشاهك آفتابه‌جیسی عبدالرحمن بیك نام برجوان نورسیده اولوب اول دخی پادشاهك خیلی مقبولی وزیاده نازلیسی ایدی: اکثر صحبت خاصلرده بیله‌مجلسده اوتوروب اول‌دخی‌داخل مبحث اولوب کفت‌وکو ایدردی. آنوك ایله دخی نچه‌دفعه‌مشاعره‌اولنوب‌مناسبتی‌ایله ایکی‌غزل‌دخی‌دینلدی اولکیسی:

(لمؤلفه)

اول پری چهره قاچان ناز ایلکای ناله غه عشاق آغاز ایلکای
بیریدور اول غنچه نیك دل بلبلی کلشن کوییدا پرواز ایلکای
عاشق اولدور بزم غمدا ساقیا نالهسین نی بیرلا دمساز ایلکدی
ایتلاریله هم سفال ایلاب مینی اومرین عالمدا ممتاز ایلکدی
دلبر اولدور عاشقه ای (کاتبی) لطفینی کوب، جودینی‌آز ایلکای

ایکنجی سی دخی بوایدی کیم :

(لمؤلفه)

تشبیه ایتیب لبینککه اوزین باده قیلدی نفع
نرکس کوزینککه اوخشار ایترمی خماری دفع
دعوت میسر اولسه دعا بیرلا اول پری
اغیاری بردعا بیلان آسان ایروردی دفع

اول ای حجاب ایتر یوزیکه زغین ابدوش
کیل ای صبا یتیش آرادین قیل حجابی رفع
کوردوکچه قامتینکنی سجود ایتیکیم بوکیم
دیرلار نماز جایز ایماس بولمانچه شفع
یانیب یاقیلسه دل نولا در دمنی (کاتبی)
نار فراق بارچه وجود منی قیلدی سفع

والحاصل آنلرایله روزشب بر آن مباحثه‌دن خالی اولمیوب وهرکز پادشاهدن بردم آیرو اولنمازدی. برکون پادشاه بوحقیره: «ولایت رومی کوپدور یوقسه هندوستانی کوپدور؟» دیو سؤال ایدوب: «پادشاهم رومدن مقصد، نفس روم ایسه اول ولایت سیواس‌در، هندوستان چوقدر اما پادشاه رومه تابع اولان ممالك ایسه هند آنوك عشر عاشرنجه یوقدر.» دیوجواب ویروب، پادشاه‌دخی: «مقصد جمله‌سیدر.» دیوجك: «پادشاهم بوحقیره لایح اولان اولدرکه اسکندر دنیایه حکم ایدوب یدی اقلیمه مالك اولمسی غالبا پادشاه روم اولدوغی کبی‌در؛ زیرا تواریخده اسکندرك عمری ومدت سلطنتی معلومدر اول تقدیرجه اسکندر کلیا اقالیم سبعه‌یی سیر ایدوب حکم ایتمك عقلا محالدر. زیرا ربع مسکونك طولی یوز سکسان درجه وخط استوادن عرضی التمش التی درجه‌در؛ انوك مساحتی کتب هیئاتده دورت بیك کره بیك واتی یوزالتمش سکزبیك التی یوز التمش فرسخدر. ایله اولسه آنوك جمله‌سن سیر ایدوب حکم ایتمك میسر دکلدر. غالبا هراقلیمدن پادشاه روم کبی حصه‌دار اولوب، انوك ایچون یدی اقلیمه حکم اتدی دینور.» دیوجك: «پادشاه رومك یدی اقلیمده حصه‌سی وارمیدر؟» دیو سؤال ایدوب جوابنده: «اولا ینی اقلیم اولدن، ومکهٔ شریفه اقلیم ثانیدن، ومصر اقلیم ثالثدن، وحلب اقلیم رابعدن،

ودارالسلطنهٔ محروسهٔ قسطنطنیه اقلیم خامسدن، وکفه‌اقلیم سادسدن، وبدون وبچ اقلیم سابعدن‌در. بونلرك هربرنده پادشاه رومك بكلربكیلری وقاضی‌لری اولوب حكم وحكومت ایدرلره وبوندن غیری حق علیم درکه ولایت گجراتده سرت نام بندرده خواجه بخشی وقره حسن نام سودا كرلردن مسموعدرکه ولایت چینده بیرام اولوب سودا كرلر بیرام نمازین قیلمق مقصودایدینوب هرطایفه کندو پادشاهلری آدینه خطبه اوقتمق مقصود ایدینوب روم سودا كرلری: خاقان‌چینه واروب بیزم پادشاهمز مكه ومدینه و قبله پادشاهیدر. » دیو عرض ایلدکده کافر ایکن انصاف‌ایدوب: « مكه‌ومدینه پادشاهی آدینه‌خطبه اوقوك. » دیوحكم‌ایدوب رومی سودا كرلر خطیبه خلعت كیدوروب وفیله بندروب شهری كزدروب بعده بیرام نمازین قیلوب ولایت چینده‌پادشاه روم آدینه‌خطبه اوقنوب بومقوله احوال كیمك حقنده اولمشدر؟»دیوجك انصاف‌ایدوب خانلرینه‌وسلطانلرینه‌خطاب ایدوب: «حق‌بودرکه روی زمینده‌پادشاهلق نامی‌دولتلوخداندكارك حقی‌در اوزكانینك دكلدور.» دیو اعتراف‌ایلدی. وینه بركون‌دخی قرم خانندن‌سؤال ایدوب: «اكا دخی سلطنتی‌سعادتلو پادشاه ویرور.» دیو جواب ویردكده: «اول صاحب‌خطبه‌در دیو استماع اولنور» دیوجك: «پادشاهم سایر پادشاهلردن پادشاهمزك کلی امتیازی اولدرکه صاحب‌خطبه وصاحب سكه پادشاهلق عنایت ایدر.» دیوجك تسلیم ایدوب پادشاه حضرتلرینه دعالر ایلدیلر. بركون پادشاهایله مشایخ دهلی زیارت اولنمق ایچون سوار اولوب شیخ قطب الدین پیر دهلی وشیخ نظام ولی وشیخ فرید شكر كنج ومیر خسرو دهلوی ومیر حسین دهلوی زیارت اولنوب اتفاق میر خسروك اوزرنده مرحومك اشعارندن كفت وكو اولنوب دریای ابرارك مطلعی وا كا نظیره اولان

مطلعلر ذکر اولنوب اول محلده بوحقیره بدیهی برمطلع لایح اولوب پادشاهه: «اکرچه کستاخلقدر امامیرخسروك روحانیتی قوتیدرکه برمطلع طلوع ایلدی.» دیوجك پادشاه «اوقی!» دیو ابرام ایلیوب اوقینوب :

(لمؤلفه)

هرکه قانع شد به یك نان پاره مردمهترست　　کر او ازجملهٔ شاهان عالم بهترست

دینلدکده پادشاه حال ایدینوب : «واللّه العظیم این بهترست!» دیو استحسان ایلدی. غرض، مطلعی ذکر ایتمك دکلدر همایون پادشاهك لطف طبعیدرکه ایهام ایدوب این بهترست دیدوکیدر. اتفاق برکون دخی میرزالردن مهرادری شاهین بیك نام برجوان که پادشاهك غایت مقبولی وهم سرّی ایدی. اکا واروب پادشاهدن اجازت مقصود ایدوب تهی اولماسون ایچون ایکی غزل دینلوب بیله ایلتلدی اولکیسی :

(لمؤلفه)

هر سحرای یوزی کل کلشن کوینکه یاریب
ییغلار احوالینی دل شبنم اشکنی تاریب
کورکاچ ای غنچه دهن کل یوزوکی کلشندا
کل بیلان غنچه خجل بولدی حیادین قیزاریب
ای طبیبم دل مجروح شفا تاپسه نی یار
سین شکر لبنی قراباغریغه بیر لحظه ساریب
یورا کیم هجر الی بیرلا نچون پرخون دور
کور کاز ای دل آنی اول خونی غه باغرینکی یاریب
(کاتی) سین ره عشق ایچرا سرامد بولدونك
تاشله فرهاد ایله مجنوتی الار قالدی هاریب

ایکنجی غزل :

(لمؤلفه)

کیریکی اوقینه قاشی یارینك کمان یاسار
دلی سینم اوزره پنبهٔ داغیم نشان یاسار

مغرور بولما حسینکه ای قاشلاری کمان
رستم لارینك کما نینی آخر زمان یاسار
بی تاب بولسه دل‌تب هجرینکدین ای پری
آهم ترحم ایلاب انکا سایبان یاسار
قصر وصال یاره کونکل قیلمغه عروج
عاشق کمند آهی آنکا نردبان یاسار
دل رشتغه چیکار در اشکمنی (کاتبی)
اوخشارکه یاره بارماغ ایچون ارمغان یاسار

ذکر اولنان غزللر آراده همان بر بهانه اولوب بی حد تضرع ونیاز اولنوب اول دخی انواع وعده‌لر قیلوب آخر برکون نشاط خبرین ویروب: «رخصت زمانیدر، پادشاه‌اخوالکی نظم ایدوب اعلام ایله.» دیوجك عرضه‌داشت یازیلوب: «زمان برشکال تمام اولدی شمدن صکره کیتمك محلیدر.» دیو احوالیمز عرض اولنوب مناسبتی ایله ایکی غزل دخی دینلدی اولکیسی:

(لمؤلفه)

دولت سنینك بیلان اکر ای دل بولورسه یار
قیلغای وفالار اول صنم شوخ وشیوه‌کار
بیر بیرکا کیلسه خاك رهك بیرلا ای پری
تو فراچه بولما غایدی انینك البدا ایپار
شفتالو سورسم اول لبی عناب لارغه‌کر
هرقایسی بولسه خشم ایتیب ایتورکه ناری یار
کریه قیلوب ایشیککه یوزسورت دوکیم بوکیم
کوز یاشینی بولورسه سو بیر غال قیلای نثار
یوقاری تا بوغیدا شها قورقه ایمنه
دردنی (کاتبی) سنکا عرض ایلسه نی بار
ایکنجیسی روم‌طرزی اوزره ایدی:

(لمؤلفه)

غافل اوله دوشدوكك بر ملك هندوستاندر
میل ایدوب آنده قلانلر جمله سرگرداندر
عالی گشت ایلینلر دیدیلر بالاتغاق
حق بودر دنیاده جنت ملکت عثماندر
وآروب آنده برنظر كورمك احبانك يوزين
بلمش اول ای خسته دل هردردكه درماندر
دوش اياغينه همايون پادشاهك رخصت آل
دايما دوشمشلره آنوك ايشى احساندر
ميل ايدرسه قالمغه دل طفلى هندوستانده
(كاتبى) اويمەسن آكا اول‌دخى اوغلاندر

ذكر اولنان عرضه داشتى وغزللرى پادشاه كوروب مرحمت وشفقت ايدوب رخصت عنايت ايليوب وبوبنده يه تكرار آت وسروپا يعنى خلعت ويول فرمانى ويروب كتمك اوزره ايكن ، حكمت اللهك جمعه كون اخشام نمازى وقتنده پادشاه خلقه كورنش ايدوب قصردن اينركن اذان اوقنوب دايما عادت شريفه‌لرى اذان اوقندقده ديزچوكوب تعظيماً اوتوررلردى . اتفاق ينه اويله ايدوب اول محلده «الحذر لايغنى عن‌القدر» مفهومنجه نردباندن دوشوب مبارك باشلرى مجروح وقوللرى شكست اولوب عالم برى برينه كيردى . بر ايكى كون توقف اولنوب اطرافه نامه‌لر پراكنده اولوب: «پادشاه الحمدلله خوش‌حال‌در» دينلوب وفقرايه تصدقلر ولشكره انعام‌واحسانلر ويرلوب اوچنجى كون دوشنبه كون دار زحمتدن‌جوار رحمته انتقال ايتديلر: انا لله‌وانا اليه راجعون. اوغلى جلال‌الدين اكبر ميرزا خان خانان ايله شاه ابوالمعالى‌يى كورمك ايچون مقدما كتمش‌لر ايدى . همان دم ايشيك اغاسينى آنلره ارسال

ایدوب پادشـاه قتنده اولان خانلر وسـلطانلر خیلی مضطرب اولوب: «احوالیمز نیچه‌اولور؟» دیدکلرنده فقیراستمالت‌ویروب: «مرحوم‌ومغفور سلطان سلیم،خان‌علیه‌الرحمة والغفران،حضرتلری آخرته ارتحال اتدکده سعادتلو پادشاه تخته کچنجه‌مرحوم پیری پاشا انواع تدبیرلر ایدوب‌خلق اکاه اولمدی سیز دخی برتدارك ایدوك‌كه اوغلی نه خبر وارنیچه کمسـنه واقف اولمیه» دیوجك آنلر دخی خوب تدبیرلر ایدوب کما کان دیوان شولنی چکلوب وخاصه اولوشی امرایه چقوب وعادت اوزره مناصب ویرلوب «پادشاه چارباغه کیدر» دیو آت حاضرلنوب هوا خوش اولمدی دیو فراغت اولوب‌ارتسی خلقه «کورینوش‌در» دینلوب‌منجملر ساعت خوب دکلدر دیو منع اتدکلرنده لشکر اضطراب ایلیوب آخر پادشاهك مصاحبلرندن منلا نبی کسی دیرلر برکمسنه اولوب نوعا پادشاهه مشابهتی اولوب اما قدی کوتاه ایدی آنی سه سبه کون دریایه مشرف برایوان اوزرنده تخته کچروب پادشاهك لباس کیدروب یوزن وکوزین صاروب خوش حال بیك قفاسنده وهیرمنشی مقابله‌سنده طوروب‌جمیع سلطانلر ومیرزالر ورعایا وعوام الناس کلوب لب دریادن پادشاهی کوروب دعالر اتدیلر . وشادیانه چالنوب وطیبه خلعت ویرلوب پادشاهك صحتی مقدر اولدی. همان ارتسی بوفقیر واروب امرایه وداع‌ایدوب پادشاهك‌صحتی خبری ایله اواسط ربیع اولاولده نج شنبه کون لاهوره عزم اولنوب شهر سونی‌پته‌اندن پانی پته اندن قرناله کلوب بعده‌تانی سره اندن شهر ثمانیه ایریلوب انده حاکم اولان قره بهادر سلطانه: «پادشاه کورینوش قیلدی»دیو خبر ویریلوب وهریرده: «پادشاه‌صاغدر» دیوجواب‌اولنوب آخر سـهرند یولی ایله ماچواره‌یه اندن باجواره‌یه واریلوب ودریای سلطان پور کشتیلر ایله عبور اولنوب والحاصل محکم الغار ایلیوب ماه

ربیع الآخرنك اوننده تکرار لاهوره کنوب وجلال الدین اکبر میرزا پادشـاه اولوب لشکره جلوس ویروب لاهورده وغیری یرلرده آدینه خطبه اوقنوب لاهورحا کمی میرزا شاه بیزه ینه یول ویرمیوب: «پادشاهدن امر کلدی برفرد کابله وقندهاره کتمیه» دیوجك تکرار پادشاه جانبنه عزم اولنوب کلنوره واریلوب اندن قلعهٔ مانکوت مقابله‌سـنده واروب جلال‌الدین اکبر پادشـاه ایله وخان خانان ایله ملاقات ایدوب بیرام خانك خواجه‌سی منلا پیرمحمدی میرزا کوندروب «فترت زمانیدربرقاچ کون بونده بیزم ایله اولمق جایز اولورسه ولایت هندوسندك هرنه محلی متقصودی اولورسه اکا تعیین اولسون» دیو بیوردقلرنده فقیر همان‌دم مرحوم پادشاهك فرمانلرین آلوب وفوتی ایچون تاریخ وتعریض کونه برغزل دینلوب واروب فی الحال عرض اولندی :

(لمؤلفه)

هند ایچیـدا برهمـای ایردی همـایون پادشاه
بیردم ایچرا بولدی شو نقار ایلادی عزم آله
اول مصیبتی ایشتـکاچ ججغیریب زاری بیـلان
ایتیکیز تاریخ فوت بولدی همـایون پادشـاه

ومناسبی ایله بوغزل دخی ویرلدی :

(لمؤلفه)

غرض جوروجفا ایماس جهانینك شاهی بولماقدین
ساقین عشاق نینك ای مه خدنك آهی بولماقدین
شـه رومك ایشـیکیدا باریب دایم کدا بولـماق
منکا بهراكدوره‌زکوب‌هند وسندنینك‌شاهی‌بولماقدین
حبیبنك کویـیدا منکا رقیب اولماق تیلار همراه
خدایا مینی سین سـاقله انینك همراهی بولـماقدین

مینی اولتورسه اول خونی قوینک منی قیلینک ترغیب
مهام اولدور کیشینینک کیشی دولتخواهی بولماقدین
وفا قیلماق میسر بولسه سنکا اول جفا پیشه
رقیبینک (کاتبی) غم تارتمغین اکاهی بولماقدین

میرزا خوش حال اولوب واتاسینك فرمانلرین کورب ورخصت ویروب کابله برمقدار آدم ایله درت بیك کوندروب بیزی دخی آنلره قوشوب ینه لاهوره کلنوب وشاه ابوالمعالی یی طوتوب بند ایله قلعهٔ لاهوره کوندروب حبس اتدیلر. وبو حقیره تاریخ جایزه سی ایچون پروانه ویروب بهردن برلك خرجلق همت ایدوب بکلر ایله لاهورده جمع اولوب کتمك تدارکنده اولدق. وهندك عجایبن وغرایبن سیر ایدوب جمله غرایبدن بری بودر: که کفره سنه اهل گجرات «بانیان» واهل هندوستان «هندو» دیرلر. آنلر کتابی دکلردر قدم عالمه قایللردر، بری اولسه اولوسی دریسنه یوکلنوب دریا کنارینه کلوب اولولرین آتشه یاقرلر. ار اولوب عورت قالسه اکر عملدن قالمش اولسه آنی یاقمزلر؛ واکر اره وارمغه قابل اولسه انی خواه ناخواه یاقرلر، عورت کندو حسن اختیاری ایله یانسه قومی سازلر ایله شادیلقلر ایدرلر. اکر اهل اسلامدن برمقدار کمسنه جمع اولوب یانمق استرکن اللرندن ضربی السه لر انوك ملکی اولور، ایرق طلب ایتمزلر؛ انکچون پادشاه جانبندن ادملر آلوب یازکن حاضر اولورلرکه خلق مانع اولمیه. وبری دخی بودرکه معلم آهولر اولور؛ شاخلرنده بر کمند آلوب شکار اوزرنده وحشی آهولره انلری صالرلر، واریجق اول آهولر کندو جنسلرینی کوروب الجنس الی الجنس یمیل مفهومنجه میل ایدوب کلورلرباش باشه ویرورلر؛ همان دم ذکر اولنان کمندی انلرك بوینلرینه کچرب کندولر دوشرلر آهو حرکت اتدکجه کمند محکم اولور

قاچمغه قادر اولمز واروب دوترلر . جميعی دیار هندده آشوبی بواسلوب اوزرینه شکار ایدرلر وبیاباندە بیحد کاومیشلر اولور آنی دخی فیل ایله شکار ایدرلر . مثلا فیلك اوزرنده قلعەلر ایدوب ایچنه آدملر کیروب صحرالرده کزرلر؛ قچانکه فیل کاومیشه ایریشه ایکیدشی ایله باصوب حفظ ایدر . صیادلر اینوب بوغازلرلر وکاو قطاسك دخی بیابانیسنی بومنوال اوزره آولرلر؛ اما آنوك قوتی سایر حیواناته بکزەمز ودیلنده برمرتبەقوت اولورکه انلو آدمی دیلی ایله اورسه ییقار. حتی مرحوم همایون پادشاهدن مسموعدرکه برزمان برکاو قطاس برآدمی قووب آخر ناچار اولوب یوزی اوزرینه دوشوب دیلی ایله اوکچەسندن باشنه وارنجه یالمق ایلەیلاکاج قیلدی دیو یمین ایلدی. وقطاسك اعلاسی ولایت بحرایجدەاولورغالبا بحری قطاس دیمك بحر ایجدن ترخیم اولمقدر؛ زیرا قطاس بری در بحری دکلدر. اکر دیار هندك غرایبن ذکر ایدرسك صدددن چقلور. ایلەاولسه اواسط ربیع الآخرده لاهوردن کابله عزم اولنوب دریای لاهور کشتیلر ایله عبور اولندی ، واندن غیری برنهر عظیمه کلوب کچمکه کشتی بولنمیوب کتلر یعنی سریرلر وکوزەلر ایله کلك باغلیوب انی دخی کچوب انده بهرەیه واریلوب دریای بهره دخی کشتیلر ایله عبور اولنوب میرزانك پروانەسی خواجهٔ بهرەیه کوستریلوب: « والله العظیم پادشاه فوت اولمغین خلقدن مال آلنمدی هنوز اوزرلرنده در آدم قوشك اوچ درت کونده جمع اولنسون بیقصور تسلیم اولنه» دیدکده همراه اولان میربابوس وسایر بکلر ایله مشاوره ایدوب شاه ابوالمعالی لاهور قلعه سندن قاچوبنه جانبه کتدوکی معلوم اولمیوب بعضیلر کابل طرفنه قاچدی دیوب انده قرنداشی کهمردبیکی اولمغین بکلر خوف ایدوب دورمغه قابلیت اولمیوبسیز برقاچ کون دورك خرجلقدر آلوب صکره کلوك اما

يوللرده خوف وخصر واردر ديوجك يولداشلر ايله دخی مشورت اولنوب من قنع شبع ومن طمع ذل مفهومی ايله عامل اولوب خرجلقدن فراغت ايدهلم همراهلردن آيرلمق مناسب دكلدر ديدكده جملهسی راضی اولوب معاً روانه اولندی . ودريای خوشاب دخی كشتيلر ايله عبور اولنوب بعده نيلابه واريلوب اول دخی كذلك كشتيلر ايله عبور اولنوب باختر زمينه قدم بصلدی .

باختر زمينده يعنی زابلستانده واقع اولان سركذشتی بيان ايدر

مبارك جماذی الاولك غرهسنده نيل آبدن شهر كابله متوجه اولوب اما آدمخان ديمكله معروف افغاندن خيلی خوف ايدوب اخشامدن الغار اولنوب صباح اولنجه كوتل يعنی طاغ دبنه ايرشوب طايفهٔ افغان بی خبر ايكن علی السحر كوتله عزم اولنوب سركوتله ايرنجه نچه بيك طايفهٔ افغان ايريشوب توفنك حواله ايدوب جنك ايدرك حقك عنايتی ايله خلاص اولوب شهر پرشوره كلندی. بعده كوتل خيبر آشلوب شهر جوشايیه كلنوب ذكر اولنان طاغلرده ايكی كركدان تماشا اولنوب هربريسی برر كوچك فيل مقدار اننده برر بوينزی وار نهايتی ايكيشر قارش مقداری؛ اما ولايت حبشده اولنلرك زيادهاولور ديو مشهوردر. بعده لمغانه كلنوب هزارا ايچندن بيك بلا ايله باختر زمين يعنی ولايت زابلستانه كلنوب پای تختی اولان شهر كابله ايرشوب همايون پادشاهك اوغللری محمد حكيم ميرزا وفرخ فال ميرزايی كوروب ومنعم خان ايله ملاقات ايدوب همايون پادشاه مرحومك فرمانلرن كوروب حرمت ايدوب

وكابل برلطيف شهر اولوب اطرافی قارلی طـاغلر واوکی اقار صولی چار باغلر وهرطرفنده عیش وعشرتلو وبزم وصحبتلر وکوشه بکوشـه رعنا وزیبا لولیلر انواع ذوق صفالر ایدوب سازوسوزلر ایله‌خلقی دائما نشاط وعشرت وشادی وجمعیت اولوب :

(لمؤلفه)

اولوری هرکز آدم حوره مایل؟ وار یکن لولیـان شـهر کابل

اما جمله‌سی کوزیمزه کورنمیوب وبر آن وطن آرزوسی کوکلدن چقمیوب کتمك مقصود ایدینوب منعم خان: «یوللرده قار واردر کوتل هندوکش بوخالده کچلمك ممکن دکلدر برقاچ کون توقف ایدوك.» دیوب فقیر دخی همت الرجال تقلع الجبال دیو بیورمشلردر، همت کرك دیوجاك طایفه فراشی و پشـانی اوزرینه حاکم اولان میرندریی قوشوب ذکر اولان طایفه‌دن اتلری وپرتالی کوتلدن آشورمق ایچون اوچ یوز آدم امر ایدوب مبارك جماذی الآخرك اوایلنده روانه اولوب قره باغه‌اندن شهر چاریکیرانه بعده پروانه یعنی شهر پروانه واریلوب اندن میرندرینك اولکه‌سنه واروب ذکر اولنان اشخاصی میرندری جمع ایدوب فی الواقع آتلری وپرتالی ارقه‌لری ایله بربرچقاروب والحاصل بیك بلا ایله کوتل آشلوب اول کون طاغ دبنده برکندده قرار اولندی :

ولایت بدخشانده وختلانده واقع اولان احوالی بیان ایدر

مبـارك رجبـك اولنده شـهر اندرابه واریلوب اندن ولایت

بدخشاندن تالیقانه واروب انده سلیمان شاه ایله واوغلی ابراهیم میرزا ایله ملاقات ایلیوب اولا واردوغی کون میرزاء مزبور قرشو کلوب برچارباغده کورنش ایدوب برمقدارتحفه و برغزل ایله واروب بولشلدی

(لمؤلفه)

اکر بارغای‌سین اول آی قاشیغه جسمینك هلال ایله
یوزءِن کورمنك تیلار بولسانك کوزینك یاشینکنی ال‌ایله
رقیبا اول صنم نینك کفر زلفن قیلمه اندیشه
یوری قایت اندین اوزکفر نیکدا بول اوزکه خیال‌ایله
کدای کویی بولغای بیزکوکل اول خواجهٔ حسنینك
زکات وصلی دین بیزکا نچون بیر ماس سؤال ایله
الف لار دال‌الارکس سینمه آدا ایتمنك اشتر سنك
رقیبینك ای الف قامت باریب قدینی دال ایله
اکر اکبر عشقه طالب ایرسنك واصل اولماقغه
اوزینکنی کاتبی نار محبت بر لا قال ایله

ذکر اولان غزلی میرزا اوقیوب وخیلی شعر شناس اولوب مشاعره اولنوب ارتسی پادشاهه دخی حقیرانه ارمغانمز عرض اولنوب بولشدقده انلره دخی برغزل ویرلدی :

(لمؤلفه)

عالم ار واحدا کیم آشنا بولدم سنکا
حق بیلور تا اول زماندین مبتلا بولدوم سنکا
کحل ایدنور شه نی بارکردمنی ارباب نظر
حمد لله پادشاهم خاك پا بولدوم سنکا
ای کوکل عشق نینك طریقین سکا تفهیم ایلدوم
غم بیه شمدین کروکیم رهنما بولدوم سنکا
کوی یاره عزم ایترمین تابع اول ای دل منکا
خاطرك جمع اولسون اندین پیشوا بولدوم سنکا

کنج غمدا (کاتبی) حالیم کوروب دلبر دیدی
شاد اول ای بیمار غم کیلدیم شفا بولدوم سنکا

آنلر دخی بی‌حد لطفلر کوستروب وباخ خانی پیر محمدخان ایله براق‌خان مابینند‌ه‌عداوت اولدوغین ذکر ایدوب: «واول یوللر مخاطره اولوب پیر محمد خانك انی‌لری یعنی کوچك قرنداشلری قازاق اولمغین قوندوز وقوادیـــان وترمید جانبلری فترت اوزره‌در اما بدخشـــان وختلان یولی‌امن اوزره‌در، اول‌جانبدن‌وارك.» دیوب وبوحقیره‌پادشاه ومیرزا آت وخلعت احســان ایلیوب وختلانده جهــانکیر علی خانه پادشاهك خاتونی بیکوم سیکلیسی یعنی کوچك همشیره‌سی اولوب کتابت ویروب اندن دخی روانه اولندی. پای تخت بدخشانه یعنی شهر کشمه کلنوب پادشاهك چارباغی وهمایون پادشاهك دوابه نام باغچه‌سی ســیر اولنوب بعده قلعهٔ ظفر یول‌ایله شهررسطاقه، اندن بندر سمتی‌یه‌کلنوب آب آمویعنی جیحون ارماغی طلوم لر ایله عبور اولنوب جانب کاشغردن ولایت ختلانده دللی‌یه واریلوب میر سید علی‌همدانی حضرتلری زیارت اولنوب اندن شهر کولابه‌یه واریلوب جهانکیر علی خان ایله ملاقات ایدوب مکتوبی ویروب اون بش نفر آدم قوشوب شهر چارســویه واروب اندن پل سنکینه اوغرایوب کوپریدن کچوب بدرقه اولنلره اجازت ویرلدی .

ولایت توران‌زمین‌ده‌یعنی ماوراءالنهرده واقع اولان احوالی بیان ایدر

شول کونکه کوپریدن عبور اولنوب‌توران زمینه یعنی ماوراالنهره

داخل اولدق اول کون انده آرام ایدوب ارتسی روانه اولوب بازار
نوه . اندن قصبهٔ چهارشنبهه واریلوب خواجه یعقوب چرخی زیارت
اولنوب اندن چغا نیاته یعنی حصار شادمانه واریلدی. سلاطین اوزبك -
دن قاغانغه اولان تیمور سلطانه کلوب بعده کوه سنکردك آشلوب واول
طاغدن متصل مانند باران قطرات نازل اولوب ایاغی بر اولو نهر کبی
آقوب انده دخی حق تعالی نك قدرتی تماشا اولنوب اندن شهر سبزه یعنی
کش دینکله معروف شهره کلندی هاشم سلطانه بولشوب اول دخی یول
ویروب سمر قند ایله شهر سبز مابیننده اولاك. کوتل دخی بیاك بلا ایله
کچیلوب قصبهٔ مصره اوغرایوب اندن روانه اولوب اوایل شعبان المعظم ده
سمرقند بهشت مانند ه کلنوب نوروزاحمد خان یعنی براق خان ایله
ملاقات ایدوب تحفه الحقیر حقیر مقتضاسنجه برمقدار پیشکش عرض
اولنوب خان بوحقیره برآت وباش آیق یعنی متعدد خلعتلر عنایت اتدیلر
مکر براق خانه سعادتلو پادشاه عالمپناه حضرتلری شیخ عبداللطیف
وداداش ایلچی ایله برمقدار توفنك انداز کمسنه کوندروب و بر مقدار
ضرب زن ارسال ایدوب حین ملاقاتده سمر قند پادشاهی عبد اللطیف
خان فوت اولوب براق خان سمر قندده خان اولوب اما بلخده پیر محمد
خان وبخاراده برهان سید خان اوز آدلرینه خطبه اوقیدوب براق خان
اول اجلدن بدمصلحته قادر اولمیوب انلری مشغول اولوب اولا سمر
قندی آلوب ضبط ایدوب اندن سبزه واروب انده دخی خیلی جنك
اولوب رومیلرك کتخدالری دوشوب آخر الامر اول دخی ضبط
اولنوب اندن بخارایه واروب نیچه زمان محاصره اتدکده بخارا خانی سید
برهان قره کولی پیر محمد خانه ویروب اول دخی ایی لارین یعنی کوچك
برادرلرن کوندروب قره کولی ضبط ایدوب آخر ناچار براق خانه تابع

اولوب مابینلرنده یاراش یعنی آشتی اولدی وینه اول ولایت سید برهانه تفویض اولنوب براق خان قاره کول اوزرینــه واروب پیر محمد خانك قرنداشاری امان ایله قره کولی دخی ویروب آنی دخی ینه سید برهانه ویردی. وکندوسی سمرقنده کلدکده برمقدار کیشــی ایله رومیلره اغا اولان کسنه طاش کند وترکستان یولی ایله رومه عزم ایدوب وبیله‌اولان احمـد چاوش دخی بخـارا وخوارزم یولی ایله رومه متـوجه اولوب وبرمقدار یکیچری دخی سیدبرهانه واروب وبرمقداری خانك اوغللری یاننه کیدوب کندو یاننده یوز اللی مقداری آدم قالوب بوحقیره ذکر اولان احوالی تقریر ایدوب یعنی: «سعادتلو پادشاهك یاننده یانغان بولدوق برایش قیلا الماديق اگر بیزگا کومك بولسـانك حالیا برایش قیلماق بولوردی» دیوب بوکمینه‌یه ولایت تکلیف ایدوب حقیر دخی: «بومقدار آدم ایله ایش اولمق ممکن دکلدر وپادشاه امرنسز بزاگا قادر دکلوز.» دیوجك: «امدی سنکا ایلچی قوشوب احوالی دردولته عرض ایترمین» دیو خواجه احمد یسوی قدس سره اولادندن صدر عالم شیخی تعیین‌ایدوب وکتابت یازوب: «من بعد پادشاه حضرتلرینك هرنه امری بارایسه انینك بیرلا عالم بیز» دیوب وبو حقیره رخصت ویروب محروسـهٔ سمرقندده دانیال پیغمبر ومقـام خضر وخرقهٔ رسـول‌الله ونعلین رسـول علیهم السلام وحضرت علی کرم الله وجهه خطی ایله کلام قدیم زیارت اولنوب وعلما ومشایخدن صاحب هدایه وشیخ ابو منصور ماتریدی وشاه زنده وخواجه عبیدالله شیخ الاحرار وخواجه عبدی بیرون وخواجه‌عبدی درون‌چوپان وقاضی‌زادهٔ رومی ومزارات علمای ماوراالنهر صاحب فتوا یعنی چارصدوچل وچار هزار مزار زیارت اولندی. وبوحقیره برکون

براق‌خان اثنای مصاحبتده: «سیر اولنان شهرلردن قایسی شهر مطبوعکیز بولدی؟» دیو سؤال ایدوب حقیر دخی:

(نجاتی)

دل سرکویك قویوب ایتمز بهشتی آرزو   هر کیشی‌یه کندو شهری یك‌کاور بغداددن

دیو جواب ویردکده خان ذوق ایدوب. «واقعا چین ایترورسین موندااق تور!» دیو بیوردیلر و خانك ایلچیسی صدر عالم شیخ ترکستان یولی ایله کیتمك مرام ایدینوب «اول یوللرده مانغیت یعنی نوغای طایفه‌سی‌نك خلقه ظلم وتعدیسی استماع اولنوب وقزاغی وقزاقچیسی بی‌حد اولوب اصلا اهل اسلامه یول ویرمیوب تاپدیقلرین البته یالاکاچ قیلوب انواع تعدیلاری اولدیغی» بین‌الناس مشهور اولدیغین اول یول اختیار اولنمیوب بخارا جانبنه متوجه اولدقده براق خان بوحقیره: «سید برهان ینه بیزکا مخالفت اوزره اولوب اوغلوم خوارزم شاه‌سلطان بیرلا عداوت اوزره دور دیو استماع اولنور آلای بولسا، غجدواندا ایلچی بارنجه توقف قیلینك وتفحص ایدوب کورینك، اکر مخالفت یوق ایرسه اول یول بیرلا بارینك والا آنده اولتورینك ایلچی بارغندا سیزکا اندین آدم قوشوب بخارادین اوتکار سینلار» دیوب فی‌الواقع اویله ایدوب مبارك رمضانك بشنجی کونی یوله کیروب قلعه دیمکله معروف شهره واریلوب آندن شهر کرمنه‌یه واریلوب بعده دوابه‌دن نهر سمرقند مرور اولنوب غجدوانه واردقده خواجه عبدالخالق غجدوانی زیارت اولنوب ومیرزا آنده اولمیوب و بر صحیح خبر آلنمایوب آندن دخی روانه اولوب پل رباطه کلنوب اتفاق خوارزم شاه سلطانینك لشکری کایم وکاجیم کیوب جنك تدارکنده اولوب ناکاه خان‌علی‌بیك که خان اوغلینه

اتالیق ایدوب کوندرمشدی ـ آنی آنده کوروب فقیره: «قایدابار یرسیز؟»
دیو سؤال ایدوب: «بخارایه» دیدکده «حالیا بخارا خانی سید برهان خوارزم
شاه سلطان ایله جنك اوچون کلك اوزره دور؛ لطف ایدوب بیزکا
کومك بولینك!» دیو ابرام ایدوب فقیر دخی: «بیز کیمسه‌یه کومك اونق
ایچون کلمدك؛ و بیزه خانك یارلیغی یعنی امری بودکلدر بلکه جنك احتمالی
اولیجاق غجدوانه واروب آنده ایلچی‌یه توقف ایلك دیو بیورمشلردر»
دیوب ینه غجدوان طرفنه عزم اولنوب مناره اوکنده قریب وارلدقده
یوز مقداری آلاچاپان اردمزجه چاپیب ارکانی کیشی یعنی «میرزا ایدرلیق
قیلدی قایتینك!» دیو بر یولداشمزی قلیچ بیرلا چاپیب یعنی چوب بیز
دخی یراغه ال اوروب جنکه آهنك اتدکده بر اولو سید سکردوب
اوزبیك‌لاره: «صبر ایدوك» دیو چغیریب ایکی جانبدن توقف اولنوب
کلوب میرزا دعالر ایدوب «لطف ایلسونلر بارماسونلر قایتیب بیر محلده
تماشا قیلسونلر آلار کیم بارغای‌لا لشکرنینك آتی بوزیلدی بولور» دیوجك
ناچار دونلوب بوحقیر اون مقداری آدم ایله مقدم میرزا یه واروب
ملاقات اتدکدن ینه میرزا دخی ابرام ایدوب البته بیزکا کومك بولوك
دیوب فقیر رضا ویرمیجك ایمدی میلتیقلری یعنی توفنك‌لری بیزکا
بیرینك دیوب اون مقداری توفنکیمز آلوب اوزبیك‌لاره تسلیم ایدوب
بیزه: «سیز بر محلده دوروب تماشا ایدك!» دیو غرور ایدوب واصلا
سید برهانی کوزینه کوسترمیوب:

(شیخی) .

یمه‌ین کیشی یاد الدن طبنجه دموردن درصنورقولنده نجه

همان دم قرشودن سید برهان کورینوب میرزا کوپریدن عبور

ایدوب رباط یاننـه واروب فقیر یولداشـلر جاننـه عزم ایدوب خلق
آراسنده آلتی نفر یولداشم میرزا ایله کوپریدن بیـله کچوب بو حقیـر
دورت یولداش ایله واروب خلق برچارباغ حولی‌سنه قویوب سید برهان
همان کوز قراردوب واوکنده بیك مقـداری قزل آیاق یعنی بخارانك
یتیم‌لری وقرق مقداری رومی تیرانداز اولوب ویخشی لشکری اوتغین
آن واحدده میرزایی باصوب وتوفنك‌ایله مجروح ایدوب میرزا قاچوب
توغینی ونقاره‌سنی وجمله اسبابنی آلوب اوچ یولداشیمز میرزا ایله قاچوب
برینی نیزه ایله اوروب و بریرده دخی شهیداولوب اوچ نفری برمقدار
اوزبیك ایله رباطه کیروب سید برهان انلر ایله جنك اوزره ایکن فقیر
ایکی یولداش ایله آت براغوب لشکره قرشو واروب: «میرزا قایدادور؟»
دیوجاك«رباط ایله جنك اوزره‌دور» دینلوب « بنی‌خانه ایلتوك» دیدکده
برقاچ کیشی اوکومه دوشـوب کپریدن عبور اولنوب رباط اوکـنه
واردقده (اذاجاءالقضاعمی البصر) مفهومنجه بوفقیری رباط دن‌اوق‌ایله
برظالم اوروب مجروح ایدوب وهرطرفدن‌اوزرمه قلیج حواله‌اولنوب
اولم محلنه کلمش ایکن انلر ایله اولان رومیـلر بوحالی کوروب فقیری
بیلوب اوزبیك‌لاره قلیج چکوب : « بوخودخانه کلمشدر سیز بوکا نیچون
بویله ایدرسیز؟» دیو حمله‌ایدنجه اوزبیك‌لار ال چکوب خانه‌خبراولوب
خان کلوب برجوان بی‌بدل اولوب فقیری قوجوب‌اعتذار ایدوب‌جنك
اوزره کلمش اولدکوز منلدر قوری یانجه یاش دخی یاز دیوب و بی‌حد
عذرلر ایدوب وایکی سلطان‌تعیین ایلیوب‌یولداشلریمز کپریدن کچوررکن
ایکی یولداشمزی تکرار قلیج ایله چاپوب مجروح اتدیلر . و بریخشی
کوتلمی یعنی یدکیمی وجمـله مطبخ اسـبابی ایله بر سیسـخانه‌می واون
مقدار آتیمزی لشکر یغما ایدوب بیك بلا ایله کوپری کچیلوب برمحلده

قرار اولنوب عاقبت خان فقیره منت ایدوب رباط ایچنده اولان رومیلره تنبیه ایله رباطی ویرسونلر آنلر بی کناهدر آنلره سوزیمز یوقدر دیوجك رباط اوزرینه واروب هر برینه چاغروب « جنکدن فراغت ایدوك بن بونده اولمغین خان کناهکزدن کچدی » دیوجك آنلر دخی رباطی ویروب وضایع اولان آتلردن بر قاچی بولندی اما خیلی توقفك ضایع اولدی ومقدما جنکده دوتلان ایکی یولداشمز دخی قورتلوب بعده شهره متوجه اولدق. اخشام زماننده بخارایه واریلوب سید برهان بوحقیره : « دنیا و آخرت انام اول، بوولایت سعادتلو پادشاهکدر. سن نفس بخارادە اولتور بن قره کولده اولایم . » دیوب ابرام واقدام ایدیجك « اکر کلیاً ماوراء النهری بکا ویرسەلر بو ولایتلرده قالمق میسر دکلدر اما ختم انشاءالله الرحمن سنکا اولان جفانی در دولته عرض ایده‌ین ، پادشاه حضرتلری جانبندن انواع عنایتلر ظهوره کلوب مرجودرکه بودیارلرده خاناق سکا میسر اوله » دیوب انواع کفت وکو اولندقده خرم وخندان اولوب بوحقیری ضیافت ایدوب وبی حد لطفلر کوستروب اون بش کون بخارادە اکلنوب هر کون اولدوغمز چارباغه کلوب مصاحبت ومناسبت اولنوب بوحقیره کندودللری طرزنده غزل تکلیف ایلدی .

(لمؤلفه)

خجل بولدی کوروب رخسار یاری باغدا کل‌لار
فغانیم کوش ایتب کلشن‌دین اوتتی بارچه بلبل‌لار
یوزی کل ، قامتی عرعر، کوزی نرکس ابی غنجه
نی بولغای باشیغه اول لالەرخ سنچغای قرنفل‌لار
جهان کلزاریدا ماننده‌ی یوق اول قدی شمشادینك
بولوپتور باغ حسنی ایچرا زانی تزه سنبل‌لار

یوزینك کورکاچ قرا زلفینك پریشان قیلدی عقلمنی
کونکلنی سالدی سوداغه‌نی قیلای اشبو کاکل‌لار
دمی دوراج کوزینکنی غفلتی قوی جام می نوش ایت
اویوتماز (کاتبی) بزم اهلینی اوازقلقل‌لار

ذکر اولان غزلدن زیاده ذوق ایدوب برقاچ کون مباحثهٔ شعریه اولنوب عاقبت رخصت طلب اتدکده: «باری دمور توفنکلری بیزکا بیرینك بیز سیزکانی مقدار مرام اولسه باقر توفنك ویرالم.» دیوب بالضروری باقی قلان توفنکلری تسلیم ایدوب اول دخی قرق باقر توفنك ویروب وضایع اولان یدك یرینه بر آبلق آت وایکی اعلا کتاب همت ایدوب ورخصت ویروب وبراق خاندن الچی کلوب اوغلینك عذرین دیایوب وآخر ییر ویروب غجدوانی ابدال سلطانه تعیین ایدوب بنه مابینلرنده آشتی اولوب عالمامن وامان اوزره اولیجق کتملك تدارکنده اولوب وبخاراده حضرت خواجه بهاءالدین نقشبند وقاضی‌خان وچار بکر وخواجه ابوحفص کبیر وصدر الشریعه وتاج الشریعه وشیخ العالم وسید میرکلال پیر خواجه بهاءالدین نقشبند وسلطان اسمعیل سامانی وحضرت ایوب نبی علیه السلام وکعب الاخبار وشمس الائمهٔ سرخسی زیارت اولنوب بعده خوارزمه عزم اولنوب شهر قره‌کوله آندن قارب اوکندن آب آمو یعنی جیحون کشتی‌لر ایله عبور اولنوب مبارك شهر شوالك اوایلنده ولایت ایران زمین یعنی دیار خراسانه قدم باصلدی . اولا چارجوی نام شهره واریلوب خواجهٔ مشهد برادر امام‌علی موسی زیارت اولنوب بعده روانه‌اولوب چولدن یعنی بریهٔ خراساندن آب آموکنارندن خوارزمه عزم ایدوب شب و روز ارسلانلر ایله صواشوب اصلا یالیکز برکشی صو آلماغه قادر اولمیوب بیك دورلو

بلا ایله اون کونده شهر هزاروسه کلنوب آندن دخی بش کونده شهر خیوه‌یه واریلوب آنده دخی پهلوان محمود پیر یارولی زیارت اولندی .

ولایت خوارزمده و دشت قبچاقده واقع اولان احوالی بیان ایدر

مبارك شوالك اواخرنده شهرنده خیوه‌دن کوچلوب بش کونده خوارزمه کلنوب و دوست محمدخان و برادری ایش سلطان ایله ملاقات ایدوب شیخ نجم الدین کبرا وشیخ علی رامتنی وشیخ خلوتیان وامام محمد بارعی وصاحب قدوری وجارالله علامه یعنی صاحب کشاف ومنلا حسین خوارزمی صاحب تفسیر و سید اتا وحکیم اتا زیارت اولنوب وشهر وزیرده مرحوم و مغفور شیخ عبداللطیف فوت اولدی دیو اشیدوب خبردار اولیجاق بی‌صبر وقرار اولوب برقاچ یولداش ایله شهر وزیره واریلوب مختومی اعظم وشیخ عبداللطیف زیارت اولنوب ومرحوم شیخ عبداللطیف حضرتلرندن ماعدا انابت ایدوب طریقهٔ تصوفده پیریمز اولماغین روح شریفلری ارحم‌الراحمین جوارنده دائما فروح وریحان وجنة نعیم ایله تفریح ایچون ختم کلام‌الله تلاوت اولنوب وآش ایدوب بوفانی جهاندن باقی جنانه کتدوکلرینه :

(لمؤلفه)

شیخ عبداللطیف پیر خوارزم دار دنیادین ایلدی رحلت
روح قدسی ایتی تاریخین ایله یارب متامینی جنت

دیو تاریخ دینوب ومانغیت میرزالرینه اغاتای‌خان اوغللری حاجی محمدسلطان وتیمورسلطان ومحمودسلطاندن کتابتلر آلنوب بعده خوارزمه

کلنوب خواجه احمد یسوی حضرتلرینك اولادندن براق خنك ایلچیسی صدر عالمشیخ دخی کلوب آنده حاضر اولوب وشیخ حسین خوارزمینك ضعیفه‌لری یعنی مخدومیٔ اعظمك کریمه‌لری وشیخ حسین خوارزمینك اوغلی ونیچه مسلمانلر همراه اولوب عربه‌لر آلنوب سایر خلق قویون پوستندن کوزکلر ایدینوب وهرکس بوطوره کیرمك لازمدر والا طائفهٔ منغیت اوز بیکدن یماندر اوزکه صورتده اولان خلقی کوریجك روس اولمق احتمالن ویرورلر دیو تنبیه اولنوب الدن نه‌کلور بالضروری بیز دخی اول طوری اختیار ایدوب :

(لمؤلفه)

عالینك منغیتنی اوز بیکینی — حق الارنینك یوغ ایلکای پاکینی
آشی تالقان بیلان توروت بارینك — کیشی بیر بارچه تپ‌ان ایتمکینی
قیز ایچیب آلار آشارآت اتین — داغی کورمای بیز اوزکا تیکینی
قزاغی وقزاقچیسی کوپدور — ینکری یوق ایته کونده بیرلکینی
کاروانی تالاب قیلغه‌ر بلا کاچ — اولوسینك تیشیسینی ارککینی
حق بودور اونی غزای اکبر ایتر — چاپغای انیك قلیچ بیلان بکینی
اوچر ایب‌توختاغان تانر سوزمینك — (کاتبی) یالغانینی کرچکینی

والحاصل یولداشلره استمالت ویروب عاقل اولانلر لازم کلن وضعی اختیار ایتمك کرکدر کیم آنلره کیمسنه معارض اولمیه :

(لمؤلفه)

بویله‌ایمش بویرده‌چونکه تره — کیم کورکینی کوینه کوره

دیو نصیحت ایدوب جمله‌سی اون وضعه کیروب مبارك ذی‌القعده‌نك اولنده یوله دوشوب بر آیدن زیاده دشت قبچاقده سرکردان یوریوب کوز زمانی اولمغین اول ایامده هرکز آندن قوش اوچـومز وقولان

یوقکرمزدی: زیرا اصلا وقطعا نباتاندن بر حبه وصواصلندن برقطره اولمیوب بر بریهٔ بی‌پایان وصحرای بیابان ایدی‌که:

(لمؤلفه)

یوغدی‌انده‌وحش وطیره غدا　　صو بولمزدی قوربغه بوچغا

آخر بیك بلا ومحنت ایله کونلرده‌برکون (شام) دینکله‌معروف محلی کچوب قصبهٔ سرایجغه وارلدقده برنچه‌حاجیلر ومقدماسمرقنددن‌اجازت ایله کیدن رومیلردن اوچ نفر کمسنه عریان مقابله‌دن: «کلوب بیزه قنده کیدرسز؟هشتدر خانی روس آلدی واحمد چاوش روس‌ایله محکم جنك ایدوب و اغامزی منغیت میرزالرندن ارسلان میرزانك توابعی‌تلادی اول یول مند اولدی دونك» دیوجك:

(نجاتی)

تجریدلرز نیلیجك‌در بیزه افلاك　　طتوز جبه‌لو صویله بریلا کاجی

دیوب همراه اولان یولداشلر یعنی سوداکرلر راضی اولمیوب برقاچ کون خوارزمده توقف اولنسون ﴿ العجلة من الشیطان والتأنی من الرحمن﴾ کورهلم صوکی نیه وارور دیوب‌براق خانك‌الچیسی‌صدر عالم شیخ وسایر مسلمانلر دونجك بالضروری دونلوب:

(لمؤلفه)

ایرمنك‌وصالی‌یارا کونکل‌بولدی‌ممنع　　اولدوم غمیله بولادی حالیمغه مطلع
واعظ حدیث لعلینکی‌تفسیر ایلدی　　رحمت اکا که‌بارجه‌اولوس‌بولدی‌منتفع
کوپدورجهاندا غنجه‌لب‌ولاله خدولی　　سین سروقدکیبی قنی برقدری مرتفع
بلبل تیك ایلاناله وآهی سحرغه چه　　باشدکه‌رحمت‌ایتیب‌اولااول‌غنجه مستمع
باری المی (کاتبی) دفع‌ایلمانك بولور　　اغیار ایرور همین الم غیر مندفع

الدن نه‌کلور چاروناچار ینه خوارزمه کلنوب براق خانك الچیسی

ینه سمرقنده کیدوب سایرخلق آنده متمکن اولوب بوحقیره خوارزم خانی دوست محمدخان: «نه جانبدن کیتمك مرام ایدینورسز؟» دیو سؤال اتدکده «قصدیمز مشهد خراساندن عراق عجم یولی ایله عربه یعنی بغداده وارمقدر» دیدکده «بونده توقف ایدوك منغیت بهارده ییلاغه کیدوب یوللر خالی اولور جایزدرکه روس دخی برطرف اوله، بوندن بغداد خیلی مسافه‌در.» دیوجك:

(نجاتی)

سندن اولورسه یاره اکر بعد مشرقین سعی ایت کوکل که عاشقه بغداد ایراق دکل

دیوب آخر خان رخصت وبریخشی یابو یعنی براعلا آت ویروب عربه‌لری همراهلره باغشلایوب دریای قلزمدن شروان یولی ایله کیتمك قصدین دخی ایدوب اماخلق اکا رضا ویرمیوب شروانه کفه جانبندن روم لشکری کلوب عبدالله خان ایله محکم جنك ایدوب حالیا اول جانبدن روم خلقنه بومحللرده یول یوقدر دیناوب وچرکس طرفندن القاص چیقدوغی دمورقاپو یولی تفحص اولندقده شمدیکی حالده چرکس عصیان اوزره‌در دیدکلرنده خراسان وعراق یولی سؤال اولنوب شاهك پادشاه عالم پناهه شمدیکی حالده مرتبه اطاعتی استماع اولنور دیو خبر ویریلوب اما یوللرده اولان قزل باش بیکلری سیزی صاغ وسالم شاهه ایروشدورمزلر دیدکلرنده الله اولدورمدوکن کیمسه اولدورمز واولومدن خوف ایدن یوله کیرمز:

(هجری)

یمه هجران غمن ای دل اجلدن اوکدن اولمش یوق
یترچك غصه‌سن خطك یازلمش ده یوییلمش یوق

دینلوب واستخاره اولنوب اول یولدن غیری جانبدن کیدملك ممکن اولمایوب حاصل کلام حضرت حقك عنایت بی نهایتنه توکل وسرور کائناتك معجزات کثیر البرکاتنه توسل اولنوب :

(لمؤلفه)

دخی یول بولدم اولوب ناچار   اوغرادم بالضروری آخرکار

زیرا «الضرورات تبیح المحظورات» ایدوکی متعین در ایله اولسه همان دم کرا ایله دوه‌لر طوتلوب خوارزم پادشاهی دوست محمد خاندن رخصت طلب اتدکده «ملتیق بیرلا دشمن ایچنه کیتمك مناسب دکلدر» دیوجك موجود اولان توفنکلرك نصفی خانه ونصفی اینی ایس سلطانه ویرلوب رخصت آلنوب وتین محمدك برادری علی سلطانه کتابت آلنوب ویول ایچون آزیق وصو ایچون نهنك یعنی اولومشکلر تدارك اولنوب بعده حقه صغینوب شهر ذی الحجه‌نك اوننده دیار خراسانه عزم اولندی .

ولایت خراسانده واقع اولان سرکذشتی بیان ایدر

حقك عنایتی ایله آب آمو کچلوب صو کنارنده قونلوب سایر یولداشلره توقف اولنوب مختومیٔ اعظمك کریمه‌لری یعنی شیخ حسین خوارزمینك ضعیفه‌لری آدم کوندروب بوکیجه خوابده اتام مختومیٔ اعظم برعالی عالم ایله شهر وزیردن خوارزمه کلوب خلق استقبال ایدوب سؤال اولندقده میر سیدی علی شهر وزیره کلوب اوزرمزده تلاوت قرآن عظیم اتدروب بیزدن معاونت طلب ایتمکن اکا کومنك اولمغه کلدك آنی صحت ایله خراسانده کچورمك ایچون دیو بیوردیلر دیوب بو فقیری بشارت خبری ایله شاد ایدوب اول ذوق ایله ارتسی علی

السحر روانه اولوب برقچ كونده شهر دورونه كلنوب محمود سلطان يول ويروب آندن شهر باغ وايه واريلوب پولاد سلطان دخى مانع اولميوب نسايه كلنوب مقدما مروده خان اولان تين محمدك قرنداشى على سلطانه ملاقات ايدوب خانك وايش سلطانك كتابتلرى ويريلوب اول دخى اجازت ويروب والحاصل جملهسى سعادتلو پادشاهك مطيع ومنقادى اولوب آندن دخى روانه اولوب شهر باورد يولى ايله شهر طوسه كلنوب آنده دخى امام محمد حنيفى حضرتلرى وفردوسىٔ طوسى زيارت اولنوب سنه اربع وستين وتسعمائه محرم الحرامينك اوّل كونى مشهد خراسانه كلنوب شاه خراسان يعنى امام على موسى رضا حضرتلرى زيارت اولنوب درياده محل طوفانده امامه برتومن نذر اولنمشدر ديو ميرمتولىيه ذكر اولنان برتومن مبلغ وساداته دخى كذلك برتومن مبلغ بخش اولنوب وبهرام ميرزانك اوغلى ابراهيم ميرزا دخى آنده سلطان اولوب وشاهك اوغلى سليمان ميرزا دخى آنده اولوب آنلره ووكيلى يعنى وزيرى كوكجه خليفهيه بولشوب ميرزالردن شاهه وارمغه آدم طلب ايدوب قبول قيلوب وضيافت ايدوب اثناى مصاحبتده بو حقيره حضرت على ايله ابوبكر وعمر وعثمان حضرتلرى ايچون رضى الله تعالى عنهم خلافتلرى واولويتلرى حقنده سنك ايله بحث ايدهلم ديو بعض سؤال ايدوب جواب طلب اتدكده بوكمينه دخى جواب الاحمق سكوت ايله عامل اولوب سكوت عالمينه واروب تكرار اقدام تام ايديجك :

(لمؤلفه)

عيب ايرور ساقى مى ايتمك لعل جانان بيرلابحث
هيچ آجيغ سوايلكايمى آب حيوان بيرلابحث
درد عشق نينك بونه حكمت دوزدواسين تاپماغاى
ايلا كانلار علم حكمت ايچرا لقمان بيرلابحث

دل قضا بیرلاقدردین عقل ایلا قیلسه جدل
مین صاغینورمین قیلور عنقا سلیمان بیرلابحث
لطف وقهرینکدین‌نی بولسه‌راضی‌مین بال وبلا
حدی‌ایرماس بنده‌نینك کیم قیله سلطان بیرلابحث
درس عشق ایتمه زاهد بیرلای دل کفت وکو
جهل ایرور دانا اولانلار قیلسه نادان بیرلابحث
جان ودل بیرلانولا لعلینك‌اوچون قیلسام نزاع
عیب ایماس ساقی شراب‌وستیدا یاران بیرلابحث
(کاتبی) کورسه نظامی انتظام نظمکی
دیردی لایق دورقیلورسنك سنکاسلیمان بیرلابحث

غزل تمام اولدقده نصر الدین خواجه‌یه مسجدده قرأن اوقی! دیمشلر، ییری دکل دیمش ایله اولسه بیز بونده سیزکله بحث ایتمکیچون کلیوب دورورور سؤال‌وجوابه قادر دکلوز. زیرافضلای عالم «الحق مر» دیو بیورمشلردر اما اکرغرض بیزم اولاده مجتمز امتحان ایسه:

(لمؤلفه)

آستان مرتضایه انتسابیم بارمینك دایم‌الدهر اول ایشیکدین فتح بابیم بارمنیك
قنبری‌مین‌شیریزدانینك سورمین‌الیی اوزکه لارنی‌سؤال‌ونی جوابیم بارمینك

دیوجك بحثدن فراغت ایدوب بیك بلا ایله انلردن خلاص اولوب بعده غازی بیك دیمکله معروف برظالم واروب بومقدار آدمی شاهه کوندرمك مناسب دکلدر. بونلر جایزدرکه قوشلان آدملری یولده قتل ایدوب برجانبه‌چیقوب کیدەلر واکثر احتمال‌بودرکه‌براق خانه کلان رومیلر بونلر اوله‌لر ویاخود بونلرده مخفی مکتوبلر وار اوله، بونلری یوقلایوب کورمدن قیو ویرمك اصلا جایز دکلدر دیو سویلیجك میرزا مخی «من یسمع یخل» مفهومی ایله‌عامل اولوب ارتسی علی السحر ایکی

یوز زره پوش قورجی ارسال ایدوب کاروان سرایی احاطه ایدوب جمله‌مزی دوتوب دوغری دوتلمیجق اگری بولمز دیو وهر بریمزی بر قورجی‌یه اصمرلیوب بونقیری ایکی خدمتکارم ایله وکیلی کوچه خلیفه‌نك اوده‌سنه وآتلریمزی دخی بر کشی‌یه تسلیم ایدوب سایر اسبابی متولی‌ده امانت قویوب ذکر اولان محل ایام شتا اولوب اسبابدن آیرلدقده الدن نه‌کلور دترمکه دورمیشزدر مثلی‌ایله عامل اولوب ارتسی میرزا بولنان احکام‌شریفه‌یی وپادشاهلردن آلنان کتابیلری آلوب برکیسه‌یه قویوب مهرلیوب یولداشلر بوحالی کوریجك هر بری حیاتلرندن مأیوس اولوب نقیر دخی تسلی یوزندن هر برینه جمله‌مز خود بواحوالی‌اختیار ایدوب بویوله کیردك مثلدر: «کندودوشن آغلمز» دوغمقدن قالمدق اولمکدن دخی قالمزوز: شمدن صکره بونك‌چاره‌سی صبردر زیرااولولر «صبر ایله قوروق حلوا اولور» دیمشلردر که الصبر مفتاح الفرج وبه یرفع الحرج.

(حمدی)

صبر ایله یتدی دولت جاوید   صبر ایله بتدی میوهٔ امید
باغده صبر ایله بتر خوشه   خوشه‌هم صبر ایله‌اولور توشه

همان حقه توکل ایدوب صوکنه نظر ایدوك :

(نجاتی)

یاره یول ایکی قدم‌در بریسینی جانه باص
چونکه بومیدانه کیردك آیاغك مردانه باص

دیوب آخر جمله‌سینی بند ایدوب کرچه بوحقیری بند ایتمدیلر اما اوزرمه بش قورجی مؤکل قودیلر میرزانك بو وضعنه خیلی منکسر اولوب :

(لمؤلفه)

قدرینی هرکز بیلورمی آدمك   کرم و سردین چکمینلر عالمك

دیو خاطر غمکینه تسلی ویروردم؛ گاه برمرتبه غم طاری اولوردیکه هلاکه قریب اولوردم :

(لمؤلفه)

می دور ای ساقی علاجی کیشی بولغای غمناك
زهر غم دفعیغه هیچ می تیکی بولماز تریاك
کنج حسنیدا ایکی زلفی بولوبدور ایکی مار
قتل اوچون غمزه‌سی طالبلری تیغ ضحاك
اول قویاش طلعتی کورکان نی‌قیلور حورنی یاد
صوفی برذره کینه سنیدا یوغ ایرمیش ادراك
اول صنم غیره وفالار قیله لایقمی مینك
تیغ مژکانی بیلان سینمی مونداق قیله چاك
یار رحم ایتی کوروب بیغلادیغم زاری بیلان
(کاتبی) بولدی ایشنکاچ آنی اغیار هلاك

ذکر اولان غزلك فکری ایله خوابه واروب اتفاق بین النوم والیقظة دیلیمه موزون برمصرع جاری اولوب خوابدن بیدار اولیجق بوالهام ربانی‌در دیو بوذکر اولنان مصرعی بند ایدوب برمربع دینلوب متولی‌یه وامام علی موسی رضایه ارسال اولندی :

(لمؤلفه)

عالمه کلمش دکلدر ساکه بکزر بر دلیر
حدی یوقدر کیم سنکله پنجه اوره نره شیر
قیل ترحم وادیٔ محنتده قالدوم بن فقیر
یا علی سندن مدد دوشدم بکا اول دستکیر
چهرهٔ زردم اشیککده واروب خاك ایلدم
ذو الفقار مهرك ایله سینه‌می چاك ایلدم
لافتا الا علی سرینی ادراك ایلدم
یا علی سندن مدد دوشدم بکا اول دستکیر

عالم رؤیاده شاد ایدوب بشارت ایلدك
راه امنی کوستروب بکا اشارت ایلدك
کوکلی ویران ایکن یاپدوك عمارت ایلدك
یا علی سندن مدد دوشدم بکا اول دستکیر

فال ایدوب اسمك سنك کیردم یونه ای نیك نام
هند وسندی، ماوراءالنهری کشت اتدم تمام
جان ودلدن تنکری شاهددر سکا در التجام
یا علی سندن مدد دوشدم بکا اول دستکیر

هنددن عزم ایلدم شاه خراسان آدینه
ایشیکینه یوز سوروب قول اولشم اجدادینه
بر نظر قیل بن غریبك ناله وفریادینه
یا علی سندن مدد دوشدم بکا اول دستکیر

ایلدی کان سنی عالمده ذاتك اول جلیل
ارتفاع قدرك ایچون «هل تی» روشن دلیل
همت ایله حالمه رحم ایده شاه اردبیل
یا علی سندن مدد دوشدم بکا اول دستکیر

اومرم بکا عنایت قیله اون ایکی امام
ملجأمدر ظاهر وباطنده آنلر ای همام
جملەسینك اشیکینه یوز سوروب اولدم غلام
یا علی سندن مدد دوشدم بکا اول دستکیر

محنت غربت بنم بغریمی پرخون ایلدی
درد فرقت کوزلرم یاشینی جیحون ایلدی
نار حسرت حالیمی غایت دیکرکون ایلدی
یا علی سندن مدد دوشدم بکا اول دستکیر

(کاتبی) اولا محب خاندن مصطفا
نور شوقکله درونی دایم اوله پر صفا
سکا منسوب ایکن اول لایقمدر چکمك جفا
یا علی سندن مدد دوشدم بکا اول دستکیر

ذکر اولنان مربع سادات آراسنده شهرت طوتوب انفاق امامك خدامندن برشخص کلوب واقع وغیر واقع: «عالم رؤیاده حضرت مرتضا علی بکا علی السحر واروب میر سیدی علی یی زیارت ایله دیو بنی سکا کوندردی.» دیو کلوب انواع تضرعلر ایدوب وبوبیان اولنان واقعه شهرده مشهور اولوب خلقك میلنه خیلی دخلی اولوب متولی وجمله سیدلر میرزانك نظرینه واروب برکیشی امامی زیارته کلوب ونذر ویروب شاهه کیتمك مقصود ایدینوب وحالیا شاهك پادشاه رومه کمال اطاعتی اوله عاشورا کونلرنده بوکا بومقوله جفا اولمق مناسب دکلدر وبونلرده حیله وخدعه اولسه البته معلوم اولوردی، زیرا حق تعالی جل وعلا کلام قدیمده وفرقان عظیمده ﴿یعرف المجرمون بسیماهم﴾ دیو بیورمشدر بونلرده اصلا اول احتمال یوقدر که بونك کبی حال ظهور ایده دیو سویلدکلرندن علما وساداتك بومقوله کلماتی میرزایه محکم تأثیر ایدوب حقیر دخی :

(نجاتی)

کندویی تعریف ایدرمش مشك تر اوکسز اوغلان کوبکن کندوکسر

مفهومی ایله عامل اولوب فن شعرده بر مقدار لاف وکزاف ایدوب و میرزایه خبر کوندروب خبرك صدقه وکذبه احتمالی واردر بیزه حیف ایتمه :

(شیخی)

دیمه کیم ایدەسن قاله یانوکه سکا قالورسه قالز اوغلانوکه

[ید]یوب وحاله مناسب اوچ غزل یازوب ارسال ایدوب، آندن غایت ذوق [ا]یدوب اولکیسی:

(لمؤلفه)

سنیدین ای دل اغریمش جهدایت یاراش اول یار ایله
آشتی بولماقدین اما قیل حذر اغیار ایله

خاطریم جمع ایت ای لب جان بخشینك ایله ای پری
عقلیمی قیلما پریشان زلف عنبر بار ایله

جام عشق نوش ایتب مین قوی مینی اوز حالیمه
مست مین طعیم الیشماس زاهدا هشیار ایله

زلفی ساحر چشمی پرفتنه اوزی نینك ایشی آل
نی بولور حالیم منینك اول غمزه‌سی مکار ایله

باغ دهرینك ذوقینی قیلماق تیلار سنك (کاتبی)
عمرینکی اوتکاریوری بر سروخوش رفتار ایله

ایکنجی غزل :

(لمؤلفه)

اول یار کیشبکا مهربان بولماس ایمیش — عاشق اولان انکا شادمان بولماس ایمیش
دل بلبلغه کلشن کوبی دین بیك — کلزار جهانده آشیان بولماس ایمیش
عشقمنی تویردی ایلکا اهم علوی — هیچ شعله‌سی آتشینك نهان بولماس ایمیش
مژکانلری سینمدین اوتیب یتی دله — اما نی قیلای زخمی عیان بولماس ایمیش
ای (کاتبی) دایم ایشیتیر بیز ایلدین — اولتورسه کیشی رقیبی قان بولماس ایمیش

اوچنجی غزل :

(لمؤلفه)

منکا جور ایتب جفا قیلغان صانیرلار یار دور
مین تانیر مین ای کوکل باعث باری اغیار دور

کوزلرم یاشیغه رحم ایلاب یاشورمه حسنینکی
دیرلار ای مه دوا قارشو عاشق دیدار دور

رخ لارینك باغ جنان بولغای ابینك آب حیات
ای طبیم نی سببدین کوزلرینك بیمار دور

تاپسه بیردمدا ایچردی قانینی عاشقلارینك
غمزه‌سی اول بیوفانینك کورنجوك خونخواردور
(کاتبی) بندنکنی رد ایتمنك یمان دور دوستم
اول ایشیکینك ایتلاریغه یخشی خدمتکار دور

آخر میرزا شاهدن خوف ایدوب واتدوکی وضعه نادم اولوب
بوم عاشوراده جمله‌مزی آزاد ایلدی و تکرار بوحقیری ضیافت ایلیوب
آتلریمزی واسبابمزی ویروب اما خیلی اسباب تلف اولوب ودورت
قطعه مکلف کتابم آلوب احکام ومکاتب بر کیسه‌یه‌قویوب، ومهرلیوب
ایچاجی باشی‌سی علی بیك نام بر یصاول ایله جمله‌مزی حبس طریقی
ایله سنهٔ مزبوره محرم الحرامینك اواسطنده شاهه کوندروب اتفاق
شاهك برحرمی وبهرام میرزانك برحرمی امامه زیارته کلوب بیزم ایله
همراه اولوب، یولده خیلی مناسبت کسب اولنوب هر بریسی شاهه
وارلدقده انواع لطفلرایلدیلر. وآنلرك توابعی ایله یوللرده مدارا ایلك
بو هردم یولداشلره پند ونصیحت ایدوب :

(حافظ)

آسایش دوکیتی تفسیراین دوحرفست بادوستان تلطف بادشمنان مدارا

اوب و برکون نشابوره کلنوب امام زاده محمد محروق وشیخ عطار
رت اولنوب وخراسان وکیلی اغا کچل ایله ملاقات ایدوب، اول دخی
ك ویروب، آندن سبزواره کلنوب بعض اراذل دخل وتعرض اتدکده
یت اورر کاروان کچر) مثلی ایله عامل اولوب، بیك بلا ایله اللرندن
لاص اولدق .

عراق عجمده واقع اولان احوالی بیان ایدر

کونلرده بر کون ولایت عراقه قدم باصوب کوه دماوند اتکندن

یعنی مازندران جانبندن بسطامه کلنوب. امام محمد افتح وشیخ بایزید
بسطامی وشیخ ابو الحسن هرقانی زیارت اولنوب ارتسی یوله کیروب
دامغانه کلنوب، اول کیجه یولداشلردن رمضان بلوك باشی دیمکله معروف
برصالح ومتدین کمسنه عالم رؤیاده حضرت بایزید بسطامی قرق درویش
ایله کلوب: «دعا ایدملم که میر سیدی علی یولداشلری ایله صاغ وسالم وطنه
وارە.» دیو دعا ایدوب اول کیشی بیله اوقیوب بعده یول فرمانی یازوب
ومهرلیوب: «یوللرده کمسنه مانع اولمسون» دیو بو حقیری آگاه ایدوب
حق تعالی حضرتینك کمال کرمنه شکرلر اولوندی. حقا که بو خبر جان
پرور، مرده دللره حیات تازه ویردی ودامغانده امام زاده جعفر زیارت
اولنوب بعده سمنانه کلنوب شیخ علاءالدوله سمنانی حضرتلری زیارت
اولنوب آنده دخی بی حد تبرائی اولوب بیزم ایله مذهب بحثن قلمق
مقصداتدکارنده یولداشلره: ﴿استر ذهابك وذهابك ومذهبك﴾ حدیث
ایله عامل اولوك زیرا:

(لمؤلفه)

عاقل اولانلر ایلمز برآن ذهبی، مذهبی، ذهابی عیان

دیوب آنلر دخی متنصح اولوب ارتسی علی السحر کوچلوب یوللرد
دخی هر برینه نیچه درلو نصیحتلر ایدوب طبیعتلرینه ملایم تسل
ویروردم:

(منلاء روم)

صوفی نشود صافی تا در نکشد جامی بسیار سفر باید تا پخته شود خامی

مفهومینی ذکر ایدوب: «هرکز برکمسه سزدن زیاده سفر ایتمش دکلد
اویله اولسه پخته اولمق لازمدر؛ عقل کاملی اولان کمسنه ادانی واراد

سوزینه اویغون مناسب دکل.» دیردوم . آنلر دخی سوزمزقبول ایلیوب
نصیحتم ایله عامل اولورلردی . اتفاق برکون ری شهریاره کلنوب امام
عبدالعظیم وبیبی شهربان زوجهٔ امام حسین رضی‌الله عنه زیارت اولنوب
آنده شاهك اوغلی محمد خدابنده میرزا ایله وقورچی باشی سوندك اغا
ایله ملاقات ایدوب مکر شاه مقدما اسمعیل میرزایی قزویندن خراسانه
یعنی هری‌یه کوندروب آنی قزوینـه دعوت ایدوب اسمعیل میرزانك
خراسـانده بعض احوالی ظاهر اولوب اول خصوص ایچون قزوینده
شاهك امریله امرادن بری اتلاف ایدیلوب محمدخان دخی هراتده یعنی هری‌ده
اسمعیل میرزانك برنیچه یرار آدمینی شاهك امری ایله قتل ایدوب؛ ینه
محمد خدابنده‌یی طلب اتدکده شاه ذکراولان قورچی باشی ایله ینه آنی
محمد خانه کوندروب، اسمعیل میرزایی دعوت ایدوب محمد خدابنده ایله
وحقیر ملاقات اتدکده شاهك سعادتلو پادشاه حضرتلرینه انواع اخلاص
ذکر ایدوب برمقدار پریشان اولمش خاطریمز جمع اولوب . آندن صکره
زتسی روانه اولوب فی الجمله بربوچق آی مقداری زمانده؛ یعنی غایت
مهر صفرده پای تخت عراقه؛ یعنی شهر قزوینه کلنوب شاهه عرض
اولندقده هیچ بریمزی شهره قویمیوب سبزه کران دیمکله معروف برکنده
قوندروب اوستومزه شاهك وکیلی یعنی وزیر اعظمی اولان معصوم
بك‌ات دیوان بکیسی محمود بیکی قویوب واشـیاك اغاسی کلوب نه مقدار
آدمز، اسامیسی ایله‌یازوب وقاچ آت واردر دفتر ایدوب، کندی خلقنه
آدن مخفی: «هرکیجه بکالك کوردلم صوکی نیجه‌اولور.» دیو محکم تأکید
ایلیوب وشـاه مشهدده وکیل اولان کوچه خلیفه ایله وزیر اولان میر
قاشی‌یی عزل‌ایدوب یعنی « بونلری نیچون مقدما بکاعرض ایتمدن کوندر-
دیکوز؟» دیو خیلی غضب ایدوب اویله اولسه‌بیزم ایله‌همراه اولان قیجاجی

علی بیك بو حقیره یعنی اول پیر علی‌یی کوندروب: «بونلرك وضعندن اصلا خبر اکلنمز. اکر نقدیه‌دن برمقدار نسنه وار ایسه بیزده امانت قویك، اکر حق تعالی خلاص میسر ایدرسه ینه سیزك اولسون؛ و اکر برحال اولورسه اعدایه اولمقدن بیزه اولسون.» دیوب فقیر دخی: «بو مقدار زمان غربت چکن کیشیلرده نقدیه اولمز. و اولومندن خوف ایدن بونده کلمز؛ حق جل و علا کلام قدیمنده و فرقان عظیمنده ﴿ اذا جاء اجلهم لایستأخرون ساعة ولایستقدمون ﴾ دیو بیورمشدر امنابه وصدقناه اول تقدیرجه تنکری تبارك وتعالی اولدرمدوکن کمسه اولدرمز.» دیو جواب کوندروب بعده جناب حقه متوجه اولوب، اتفاق شاه کیسه ایله اولان احکام شریفه‌یه و پادشاهلردن آلنان کتابتلره نظر ایدوب و بیزم ایله همراه اولان خانملر یعنی شاهك خاتونی ایله بهرام میرزانك خاتونی دخی بیزم ایچون: «مظلوملردر جمله‌سنك یوللرده احوالنه واقف اولدق.» دیو شهادت اتدیلر، و بر مربع دینلوب شاهه کوندرلدی:

(لمؤلفه)

شاه مردان دلدله روز نبرد اولسه سوار
ذوالفقاره دورمز ایدی رستم و اسفندیار
نولا انکچون دیسه لطف ایلیوب پروردکار
لافتا الا علی لاسیف الا ذوالفقار

هر زمان اعدایه اول شاه ولایت صالسه آت
ضرب شمشیرین کورن فرزانه‌لر اولوردی مات
وصف ایدوب شانن آتوك ایدردی فخر کائنات
لافتا الا علی لاسیف الا ذوالفقار

شول غزاده کافری قرماغه ایتمشدی یمین
اویله چالدی تیغی اولدم قانه غرق اولدی زمین

دیدی حقنده شهادت ایلیوب روح الامین
لا فتا الا علی لاسیف الا ذوالفقار
ایلدی آ کا شجاعت خلعتینی حق عطا
قیلجندن قان طمرسه طکمیدز روز غزا
دیدیلر جمله ملائك ایلیوب آ کا دعا
لا فتا الا علی لا سیف الا ذوالفقار
شیر یزدان‌دن قاچردی خوف ایدوب بیریان
قهرمانلر تیغ خونریزندن استردی امان
مرد اولوب هرکیم قلیج قوشانسه ایدر بی‌کمان
لافتا الا علی لاسیف الا ذوالفقار
نعره اوروب ایلسه شاه نجف عزم صواش
صالسه‌سیف قاطعن دویمزدی آ کا طاغ وطاش
خلق اولوب فرمان بری دیرلردی قیوب یره باش
لا فتا الا علی لاسیف الا ذوالفقار
خیبرك قوپردی قاپوسن قودی عالمده نام
عرشه آصدی تیغینی شاد اولدی جمله خاص وعام
مرتضایه قنبر اولوب (کاتبی) ایدر مدام
لا فتا الا علی لا سیف الا ذوالفقار

ذ کر اولنان مربی شاه کوریجك وکیلی معصوم بیکه امر ایدوب: «یارین‌سن دعوت ایدوب ضیافت ایله، اول برکون بز ضیافت ایده‌لم، ومژده خبرین‌ویر: هر قنغی یولی ایله مقصود ایدینورسه کوندره‌لم.» دیوب فی‌الواقع ارتسی معصوم بیك دعوت ایدوب عالی ضیافت ایدوب ورخصت خبرن ویروب: «ارکان سعادته الچیمز کتمك اوزره‌در، اکر آذربایجان یعنی تبریز روان یولی ایله کتمك جایز اولورسه عن قریب کیدلمك مقرردر.» یوجك فقیر دخی: «ایام شتادراول یوله طاقت کتوریمزز بغداد یولن حسان ایلك.» دیو تضرع اولندقده: «شاهه عرض اولسون.» دیو جواب

ویروب یارنداسی شـاه دعوت ایدوب ، حین ملاقاتده ارمغـانلر یمز فقیرانه عرض اولنوب بو بندهٔ حقیری ضیافت ایایوب مجلسـده خیلی مباحثه ومشاعره ایدوب احوالیمزه فی الجمله واقف اولیجق بیکلرینـه ﴿ سیماهم فی وجوههم من اثر السجود ﴾ یعنی بونلرده اصلا حیله وخدعه صورتی اکلنمز حاجیلر وغازیلردر دیوب مقدما عزل اولنـان ابراهیم میرزانك وکیلی کوچه خلیفه‌نك و میر منشی‌نك منصبلری ینـه مقرر اولوب وبوحقیره برآت وایکی خلعت وبرحمل حریر وبعض اسـباب ویروب وایکی سرداره ایکیشر خلعت وبش نفر یولداشـه برخلعت ویروب، سعادتلو پادشاه عالمپناه حضرتلرینه نهایت‌درجه‌اخلاص ومحبت عرض ایدوب، وکمال مرتبه انقیاد صورتن کوستروب و بوحقیری شاه برکون فراش خانه‌سنده یعنی مهتر خانه‌سنده ضیافت امرایدوب مقرب بکلرین اول‌مجلسه کوندروب : « اظهار قدرت ایچون بشر یوز وبیکر تومنه اولمشـدر . » دیو عظیم نیجه یوز قدیفه وابریشم منقش ومصـور وزربفت خالیچه‌لر وبی حد اعلاتکیه نمدلر ویادکار مصنع ومصـور خیمه‌لر واوتاغلر وچیغلر تماشا ایتدروب امراسـندن مصاحبی اولان یوزباشی حسن بك ذکر اولان اسـباب ایچون : « برکای خزینه‌در . » دیدوکده بوحقیردخی: « پادشاهلرده خزینه سیم وزر یله آلات حربدر بومقوله‌لر خزینـه دکلدر . » دیجك مبهوت اولوب جوابه قادراولمادی والچیلری اولان ثابت اغا تبریز یولی ایله مقدم کیـدوب ، بیزی برآی مقـداری قویویرمیوب برقاچ کره دعوت ایدوب ، بی‌حد مصـاحبت اولنوب اثنای مصاحبتده:«دیاررومدن براق خانه‌معاونت‌ایچون اوچیوز یکیچری ارسال اولنمش.» دیو ذکر ایتدوکده‌بوحقیر دخی:«آنلر براق خانه معاونت ایچون ارسـال اولنمش دکلدر ، بلکه هشتدر خان یولنده

خواجه احمدئ یسوی قدس سره اولادندن باباشیخی چرکس شهید ایلیوب ، یوللر مسدود اولغین مرحوم ومغفور شیخ عبداللطیف حضرتلرینی کچورمك ایچون ارسال اولنمش ایدی، اکر معاونت ایچون ارسال اولنسه نیچه بیك لشکر ارسال اولنوردی . » دیدکده اعتماد ایدوب وبرکون مجلسده علماسندن واقرباسندن میرابراهیم صفوی بوبنده یه سؤال ایدوب: « علمای روم بیزی تکفیر ایتمکه باعث ندر؟ » دیوب حقیر دخی: «اصحابه سب اولنور دیو استماع اولنور؛ اویله اولسه کتب فقهیه ده (سب الشیخین کفر) دیو مسطور ومقیددر. » دیدکده: « امام اعظم قتنده اویله در اما امام شافعی قتنده صغایردندر» دیو جواب ویروب فقیر دخی: «شافعی یاننده صغایردن اولماسنی سلب ایدوب وآندن غیری حضرت عایشه حقنده رضی الله عنها بعض فحش اسناد اولنورمش دیو استماع اولنور . اول تقدیرجه حضرت رسالت پناهه صلی الله علیه وسلم عار لاحق اولوب سب لازم کلور ، اویله اولسه اول قوم مرتد اولوب قتللری حلال وزمان ارتدادده تحصیل اولانماللری غزاته مباح اولور وعورتلری واوغلانلری اسیر اولوب ، اکر اول اعتقاددن رجوع ایتمزلر ایسه حبس لازم اولور؛ اکر رجوع اتسه لر خاتونلرینه بی نکاح وبا نکاح وطئ جایز اولور. » دیدکده انکار ایدوب: «هر کیم عایشه یه رضی الله عنها فحش اسناد ایدرسه بیزم یانمزده دخی کافردر. آندن هم سب لازم کلوب ، هم تکذیب قرأن لازم کلور . زیرا آنك حقنده حضرت حق جل جلاله وعم نواله نیچه یرده قرأن قدیمده وفرقان عظیمده عفت وبراتنه شهادت ایدر ؛ اما عایشه یه محبتمز یوقدر ، حضرت علی یه مخالفت اتدوکیچون .» دیوانی اعتراف ایدوب فقیر تکرار : « بوکا نیچه جواب ویرورسین کیم حدیث شریفده (علماء امتی کانبیای بنی اسرائیل) دیو بیورلمش ایکن ائمه یه اطالهٔ لسان

اولنورمش.» دیوجك: «ذكر اولان علماده بزم علمامز داخل دكلیدر.» دیدكلرنده: «لطیفه یوزندن امتدن اولان علما كلیا داخلدر.» دیوب تكرار معلوم دكلیدركه علما حقنده: (لحوم العلماء مسمومة من شمها مرض ومن اكلها فقدمات) دیو ذكر اولنمشدر اویله اولسه آنلره دل اوزادانلره دنیاده وآخرتده البته بربلا مسلط اولمق مقرردر دیوجك قطعا جوابه قادر اولمیوب سوزی كسوب: «كلیا بو مقوله سوزلر اسناداتدر.» دیدكده بوحقیر دخی ورق دیكر دیو غیری مصاحبته شروع اولندی. و بر كون شاه بوكمینه یه سؤال ایدوب: «بو جهان كشته لك كیم قیلدك، كوردوكك ممالكده قنغی شهر مطبوعك اولدی؟» دیدكده بوحقیر دخی بدیهی:

(لمؤلفه)

كزوب سیر ایلدم هرشهرینی كرچه بودنیانك
نظرینی كورمدم هركز ستنبول وقلاتانك

دیوب شاه تصدیق ایدوب تكرار بوحقیره: «ولایت رومك بكلر بكیلرینك وامراسنك درلكلری نه مقدار تومن اولور؟» دیو سؤال ایتدكده بوحقیر دخی جواب ویروب: «دیار رومده پادشاهمزك بكلر بكیلرینك وامراسنك درلكلری كندولره مخصوصدر. لشكرك هر بریسنك پادشاهدن باشقه درلكلری واردر. سایر پادشاهلرك امراسنك درلكی كندولر حكم ایتدوكلری لشكره كوره در. اكر پادشاهمزك بكلر بكیلرینك وامراسنك بو اسلوب اوزره تحت حكومتلرنده اولان لشكروك درلكاری جمع اولنوب كندولرك درلكلری ایله حساب اولنسه تومن دكل، نیچه بیك لك بلكه نیچه یوز كلور اولوردی. مثلا روم ایلی واناطولی ومصر وبودون ودیاربكر وبغداد ویمن وجزایر مغرب زمین بكلر بكیلرینك هر بریسنك حكم ایتدوكی لشكروك درلكلری سایر پادشاهلروك جمله

لشکرلرینك درلکلرندن زیاده اولور. آخر بکلر بکیلرینك وامراسنك دخی بواسلوب اوزرینه‌در وامور سلطنته لایق اولان دخی بودر. زیرا اوزکه ولایتلرك پادشاهلری خانلری وسلطانلری ایله نوکر کندولرك اولمغیله مدارا اوزرنده اولوب ولایت رومده لشکر سعادتلو پادشاهمزك اولمغیله بکلر بکیلری وامراسی سایربنده‌لرندن معدود اولوب ذره‌دوشمه امرشر یفلرندن تجاوز ایتمك احتمال دکلدر . » دینلدی واول مجلسده شاهك بعض امراسی ابراهیم میرزا مشهدده آلدوغی کتابلری شاهه عرض ایله محلی‌در ، شاه آنی فی الحال کتوردور دیدکلرنده فقیر (الفتنة نائمة لعن‌الله علی من ایقظها) ایله عامل‌اولوب کچندن کچلوم دیو جواب ویروب مصاحبتی برغیری سمته دوشروب آخر الامر شاهه رخصت ایچون برغزل دینلدی :

(لمؤلفه)

عاشق ایسه‌ك خون غم یمکدن ای‌دل لذت آل
عارف ایسه‌ك جامی نوش ایلیوب برحالت آل
بی بقادر مال دنیایه کوکل میل ایلمه
قصهٔ قارونی وار کوش ایله آندن عبرت آل
آلغه جان نقدنی منت‌می ایلمزسین بکا
قل تکلم برنفس بندن آنی بی منت آل
رحم ایدوب بن ناتوانه کیردی غمزك زخمنه
ای طبیبم باری کل نقد حیاتی اجرت آل
کزمه مجنون کیبی طاغلرده عبث ای کوه‌کن
عشق وادی‌سنده شاکرد اول‌بکابرصنعت آل
یاری کورسه‌م اولدن کار اتدی حسرت جانمه
جهد ایدوب‌ای‌خسته دل‌دست‌اجلدن مهلت‌آل
شبهه یوق حب الوطن ایماندندر (کاتبی)
حالکی عرض ایلیوب شاه کرمدن رخصت آل

ذکر اولان غزلدن شاه غایت حظ ایدوب خوش حال اولوب
رخصت ویروب ، سعادتلو پادشاه حضرتلرینك جناب جلالت مآبلرینه
کتابت یازوب کمال مرتبه عرضه اخلاص ایدوب وخیلی محبتلر کوستروب
یوزباشی حسن بکك برادری نظر بکی برمقدار آدم ایله قوشوب، وتکرار
خلعت ویروب، قزوینده امام شهزاده حسین زیارت اولنوب، مبارك
ربیع الآخرك اوایلنده محروسهٔ بغداده عزم اولنوب (سلطانیه) قربنده
(ابهر) نام شهرك اوکندن مرور اولندقده انده پیر حسن بن آخی اوران
زیارت اولنوب، بعده قرقان آشلوب آنده دخی شیخ محمددم تیزبن خواجه
احمدیسوی زیارت اولنوب آندن شهردرکزینه، بعده شهرهمدانه واریلوب
عین القضات همدانی حضرتلری و پیر ابوالعلای مهاجرمکی علمدار
رسول الله صلی الله علیه وسلم زیارت اولنوب آندن قصبهٔ سعد آباده
واریلوب سرحد بیکارندن پیاك اوغلی حسن بیکه ملاقی اولوب، اول
دخی انواع رعایت وضیافت ایلیوب بعده کوه الوندوکوه نهاوند جانبندن
یعنی لورستان اتکندن کوه بیستونه کلنوب امام قاسم زیارت اولنوب
آندن ویس القرن کندینه کلنوب آنده دخی حضرت ویس القرن رضی الله
عنه زیارت اولنوب بعده قصر شیرین یولی ایله کوردستان ایچندن قلعهٔ
زنجیره کلنوب اول کون هوا یوزنده ناکاه برهما کوریلوب علامت
خیردر دیو خلق غایت سوینوب شادلغله سیر ایلیوب کیمی مبارکلکن
وکیمی احوالن ذکر وتفصیل ایدوب نتهکیم شیخ سعدی رحمةالله
علیه بیورر :

(بیت)

همای برهمه مرغان ازان شرف دارد ‏ ‏ ‏ ‏ که استخوان خورد وجانور نیازارد

مفهومنجه مثلا غداسی اصلا استخواندن غیری نسنه اولمیوب

انجق استخوان اولوب آنی اکل ایلیوب آنکله زندکانی ایلر دیرلر . بعض راوی شویله روایت ایلر که غدا زماننده هما اول استخوانی جو سمایه چقاروب، هوادن یره براغوب، دوشوب پاره پاره اولور. اول پاره لرك جمله سین بر اندازه اوزرینه ایدوب آندن صکره اکل ایلر حتی ولایت عجمده مثل ایمش که ارباب مناصبدن هر کس برنسنه اکل ایدوب حضمه قابل اولماسه هما کبی اندازه ایله یمك کرك ایدی که حضمه قابل اولیدی دیرلرایمش . واول کون نظر بیکه رخصت ویرلوب کتدی. ارتسی علی السحر قلعهٔ زنجیردن روانه اولندقده طقوز اولوم دیدکلری نهر عظیمدن کچلوب شهربانه کلنوب آندن شهر مزبورك غایتندن محروسهٔ بغداده واصل اولوب خضر پاشا حضرتلری ایله ملاقات ایدوب انواع رعایتلرینه مظهر دوشوب دیار رومه عزم اولندی .

بقیهٔ احوالی بیان ایدر

مبارك جماذی الاولك اوایلنده دجله یعنی شط بغداد کشتیلر ایله عبور اولنوب، مقدما زیارت اولان مزارات شریفه تکرار زیارت اولنوب بعده روانه اولوب ، قصر سمکه وحربی یولی ایله تیکریده کلنوب آندن موصله واصل اولوب اسکی موصل وجزره یولی ایله نصیبنه کلندی . بعده دیار بکردن ماردین یولی ایله آمده کلنوب آنده اسکندر پاشا حضرتلری ایله ملاقات ایدوب انواع عنایتلرینه مظهر دوشوب ونیجه دفعه مصاحبت اولنوب واقع اولان سرکذشتی استماع اتدکلرنده تعجب ایدوب: « سیزه واقع اولان حادثه تمم داریه اولمامشدر وسیز کوردوکیکز غرایب وعجایبی بلقیا وجهانشاه دوشنده کورممشدر . » دیوب وکشت اولنان ولایتلرك

پادشاهلرین ولشکرلرین استفسار ایدوب بو حقیر دخی کلام قدیمده و فرقان عظیمده ﴿ الم غلبت الروم فی ادنی الارض وهم من بعد غلبهم سیغلبون فی بضع سنین لله الامر من قبل ومن بعد ویومئذ یفرح المؤمنون بنصر الله ینصر من یشاء وهو العزیز الرحیم ﴾ دیو بیورلمشدر ادیله اولسه روی زمینده نه ولایت رومه معادل برولایت ، ونه پادشاه عالمپناه حضرتلرینه عدیل اولور بر پادشاه واردر .

(لمؤلفه)

پادشاه رومه نسبت شاه اولنلر حق بودر
بر کیشی بکلی حجبده پادشاه اولمقدرر

ولشکر رومه مقابل اولور ، لشکر اولمق جهان ایچنده بر دخی متصور دکلدر .

(لمؤلفه)

مغرب ومشرقده رومك لشکری مشهوردر
قنده عزم ایلرسه آنلر دایما منصوردر

همان حق جل وعلا حشر اولنجه ولایت رومی آباد و پادشاهمزك عمرو دولتن زیاد بر زیاد و عساکر منصوره سین هر زمان برمقصود ایدوب اعداسی مقهور وزار وحقیر وبی مقدار اوله آمین بحرمة سید المرسلین . دیوجك آنلر دخی تصدیق ایلیوب : « اطراف عالمه بیزم دخی وقوفمز واردر فی الواقع ذکر اولناندن بیك مرتبه زیاده در . » دیوب واثنای مصاحبتده بو حقیرك دردولتده فوت اولدی دیو خبری استماع اولنوب مصر قپودانلغی ردوس سنجاغی بیکی قورد زاده یه صدقه اولندوغی ذکر اولنوب حقیر دخی : « پادشاه حضرتلری صاغ اولسون منصب احوالی آساندر . » دیوب اما دل غمکینه تسلی یوزندن :

(لمؤلفه)

رغبت ایدرمی آدم اولنلر بر خانیه
صید اولمه دامه ای کوکل آلدانمه دانیه
سهم قضا بیلورسین ایریشور نشانیه
چکمك کمان محنتی عالمده یانیه
کوردك زمانه اویمدی سن اوی زمانیه
نی کبی اکلیسك نوله هر دم ایدوب فغان
قانون ایدندی قدکی چنك ایتمکی جهان
چونکیم سنك ترانکه رقص ایلمز زمان
کوچ ایلمه اصونه کوزت دایرك همان
کوردك زمانه اویمدی سن اوی زمانیه
باش اکمه دهره حرمت ایچون اوله مبتذل
هر کیشی یه نصیب کاور بودرر مثل
ال ویرمسه زمانه صقن ایلمه جدل
پندم قبول ایله بنم سوزم اسله کل
کوردك زمانه اویمدی سن اوی زمانیه
دنیا سنك اوله طوتلم نیلسك کرك
عاقل اودرکه یوق یره خرج اتمیه امك
صنمه مرامك اوزره دونر دایما فلك
کوش ایت نصیحتم هله بندن سکا دیمك
کوردك اویمدی زمانه سن اوی زمانیه
یازمش نکیم مقدر ایسه لوحه چون قلم
البته باشه کلسه کرك یازیلن رقم
شاد اوله حرمت ایله فنا کلسه چکمه غم
ای (کاتبی) جهانده ندر چکدوکك الم
کوردك اویمدی زمانه سن اوی زمانیه

دیوب حضرت حقك عنایت بی غایتنه توکل ایدوب اما بندر هرموز

وممالك گجرات ولایت رومه الحاق آرزوسی خاطردن چقمیوب آخر کندو کندومه :

(لامعی)

سنك كتمز باشكدن بوهوالر دماغك جمله تیرق دولینجه
بو سرگردانلغك پایانی یوقدر وجودك سرتسر خاك اولینجه

دیو نصیحت ایدوب بعده آستانۀ سعادته یوز سورمك امیدی ایله ولایت رومه متوجه اولوب ارغینی‌ده ذی‌الکفل نبی زیارت اولنوب آندن خارپوت یولی ایله ملاطیه‌یه کلنوب متعلقات سید غازی سلطان زیارت اولنوب آندن ولایت رومه یعنی شهر سیواسه کلنوب آنده دخی علی پاشا حضرتلری ایله ملاقات ایدوب آنلر دخی بی‌حد لطفلر کوستروب آنده عبد الوهاب غازی زیارت اولنوب و علی بابا ایله ملاقات ایدوب دعاسی آلنوب بعده استنبوله عزم اولنوب کن اواسندن قره حصار بهرام شاهه وبوزاوق ایچندن حاجی بکتاشه کلنوب سلطان حاجی بکتاش حضرتلری وبالم سلطان زیارت اولنوب آندن قیرشهره کلنوب آنده دخی آخی اوران و عاشق پاشا حضرتلری زیارت اولنوب آندن ایاش یولی ایله وارصق ایچندن کچلوب وقزل ایرمق چاشنیگیر کپریسندن عبور اولنوب شهر انکوری‌یه واصل اولوب حاجی بیرام سلطان حضرتلری واولادی ومقام خضر علیه‌السلام زیارت اولنوب وجنابی پاشا حضرتلری ایله ملاقات ایدوب آنلر دخی بی‌نهایه لطفلر کوستروب بعده بیك‌بازاری یولی ایله بولی‌یه آندن مودورنی‌یه اوغرایوب آندن کونیکه کلنوب شیخ آق‌شمس‌الدین حضرتلری زیارت اولنوب طراقلی یکیجه‌سندن کیوه‌یه کلنوب بعده صاقریه صونی ، کپریدن عبور اولنوب آغاج دکزی کچلوب صبانجه

یولی ایله ازنکمیده کانوب نبی خواجه حضرتلری زیارت اولنوب آندن
ککیویزه یولی ایله اسکودر بوغزی عبور اولنوب دارالسلطنة اعنی
محروسهٔ استنبوله صحت و سلامت ایله وصول نصیب اولدی « الحمدلله
الذی انقذنا من المهالك واوصلنا الی خیر المسالك ». حاصل کلام دورت
ییل تمام اولدقده آلام و محنت و سرانجام وزحمت جملةً نهایت بولوب .
سنهٔ اربع وستین وتسعمائه رجب المرجبنك اوایلنده اقارب و خلان
وعشائر واخوانله حشر اولندی « فحمداً ثم حمداً علی الآلاء
والنعماء عمداً . » وسعادتلو پادشاه حضرتلری دولتله ادرنه‌ده اولمغین همان
ایکنجی کون روانه اولوب بعده محمیهٔ ادرنه‌ده پایهٔ سریر سعادتلرینه یوز
سورمك مقدر ایمش بحمدالله ینه میسر اولدی :

(لمؤلفه)

اول صنم نینك درد عشق سنکا ای دل یار ایمیش
مین سنینك حالینکغه رشك ایتیم نی ذوقینك بار ایمیش
خاك پاین باشیکه تاج ایتینك اول شاهك ینه
حمدلله کیم سنینك باشیکدا دولت بار ایمیش
اول طبیب جان مینینك حالیمنی صورسه ایتیکیز
کنج غمدا محنت دردینك بیلان بیمار ایمیش
عقلیمی یغما ایتیب دل ملکینی غارت قیلان
دوستلر آلدوم خبر بر غمزه‌سی تاتار ایمیش
زلف یاری وصف ایتیب قیلدینك معطر عالمی
کورسه ایتوردی نوایی (کاتبی) عطار ایمیش

والحاصل سعادتلو پادشاه عالم پناه حضرتلرینك عنایتلرینه
و احسانلرینه مظهر دوشوب و وزرای عظام حضرتلری دخی انواع
لطفلر ایدوب خصوصا دستور اعظم، مشیر افخم اعنی رستم پاشا یسرالله

مایشاء حضرتلری بی‌حد لطفلر ایدوب وانواع عنایت وهمتلرینه مقارن اولوب (الانسان عبید الاحسان) مقتضاسنجه احسانلرینك شرمنده‌سی وجان‌ودلدن بنده‌سی اولوب و بوبنده‌یه یومی سکسان اقچه ایله درکاه معلا متفرقه‌لکی صدقه اولنوب وبیله اولان کتخدالره سکزر اقچه ترقی اولوب . ینه مصرده متفرقه‌لك همت اولنوب وبربلوك باشنه سکز اقچه، وسایر یولداشلره التی‌شر اقچه ترقی اولوب بریسی مصر چاوشی اولوب سایرلری کوکلی کدوکنه الحاق اولنوب ودورت ییللق کذشته علوفالری ویریلوب وعلیق وجرایه‌لری مصرده ویرلمك ایچـون کلام شریف همت اولندی. ومبارك رجب‌المرجبك اواخرنده سعادتلو پادشاه یمن واقبال وسعادت واجلال ایله دارالسلطنهٔ محمیهٔ قسطنطنیه‌یه متوجه اولوب چتالجه قوناغنه کلندوکی کون بوبنده‌یه دیاربکرك تیمار دفترلرلغی صدقه اولنوب بحمدالله والمنه دولتلو پادشاه حضرتلرینك سعادتلرنده جمله‌مز برمقصود اولدق . حق سبحانه وتعالی سعادتلو پادشاهك عمرینی ودولتینی وعزو نصرتینی یوماً فیوما زیاد برزیاد ایدوب اعداسینی دائما مقهور وزاروحقیر وبی مقدار ایلیه آمین یاخیرالناصرین بحرمة سید الاولین والآخرین .

(لمؤلفه)

یا الٰهی جمله‌مزی ایلدك دنیاده شاد آخرتده داخی ایله رحمتکله برمرا

بوقصه‌دن اصحاب عبرته وارباب خبرته حصه اولدرکه کیشی اولمز هوالره و اوزون سودالره یلتمیوب (القناعة کنز لایفنی) مفهومی ایله عامل اولوب سکون اوزره اوله . اتفـاق تقدیر ربانی و حکم بی تغیر سبحانی برله دیار غربته دوشوب وطندن دور ومسکندن مهجور اولوب دریای مشـقتده زار و حیران و کرداب بلاده بی‌خانمان اولوب وادی

محنتده سرگردان و بوادیٔ غربتده نالان وگریان ایکن (حب الوطن من الایمان) مقتضاسنجه آرزوی وطن ایدوب کندو دیارینه عزم وپادشاه اسلامك نعمتی حقن بیلوب آستانهٔ سعادتنه یوز سورمکه قصد وجزم ایلسه فلاجرم اول کمسنه پایانده قالمیوب مقصودی حق سبحانه وتعالی قتنده حاصل وآز مدتده پك چوق مقاصدینه واصل اولوب دنیا وآخرت یوز آقلقلرین تحصیل ایدوب بین الناس مقبول وممدوح وابواب مقاصدی مفتوح اولمق مقرردر. قدتم الکلام بتوفیق الله الملك العلام فی بلده (غلطه) فی اوایل شهر شعبان المعظم سنه اربع وستین وتسعمائه من الهجرة النبویه علیه افضل الصلوات واکمل التحیات تحریراً فی اواسط صفر المظفر سنه خمس وستین وتسعمائه

انتها

كتابخانهٔ اقدام

عدد ٤

آثار اسلافدن

أحسن الحديث

مؤلفی

اوقجی زاده

طابع وناشری

اقدام غزته‌سی صاحب امتیاز وباش محرری

احمد جودت

درسعادت — اقدام مطبعه‌سی

١٣١٣

﴿ ترجمهٔ حال مؤلف ﴾

« احسن الحديث » نام تأليف جليلك مؤلفى ، رئيس كتاب ديوانى اولدقدن
كره حلب ايالتى ايله نائل امانى اولان اوقچى زاده محمد پاشا مرحومك مخدوم كزينى
بو مصرع مطبوع نقش نگينيدر: (ع) اوقچى زاده محمد شاهى . ٩٧٠ حدو-
نده تولد وطريق علمه سلوك ايله عصر فضلاسندن بحقٍ استفاده ونقيب افندى
دمتنده اتمام دوره ايلمشدر . ٩٨٨ ربيع الاخرنده قاضى زاده افندى يرينه
يب زاده نك مسند مشيخه چكمسى حسبيله محمد شاهى بك كنديلرينه معيد اولمش
نهايت مسلك علميه يى ترك ايله كتاب ديوان سلطانى زمره سنه التحاق وزعامته
فرقه لق زمره سنه كسب استحقاق ايلمشدر . ١٠٠٤ ده ابراهيم پاشانك صدارته
مسنده تذكره جيلكه وصدارت سركتابتنه ارتقا و ١٠٠٥ ده موسى چلبى
ينه رئيس الكتاب ، ١٠٠٦ صفرنده دفترخانهٔ همايون امانتنه تعيين اولنديسه-
ه ينه اوسنه نك ربيع الاخرنده عزل اولندى . ١٠٠٧ ده طغراكش ديوان
نشاهى اولوب ١٠٠٨ شعبانده عزل ورمضانده ينه اورايه نقل اولندى .
١٠١ ده ينه معزول و ١٠١٣ ده مصر دفترداری اولوب اورادن عزلدن
كره ده ساليانه ايله امراى مصريه دن اولمشدر . ١٠١٧ ده مأموريتنك لغوى
سبيله استانبوله عودت واختيار تقاعد ايتمشدر . بر چوق زمان متقاعداً امرار
م ايتدكدن صكره دفتر امينى و ١٠٣٠ ده ينه نشانجى اولمش وله سفرينه
دركن عزل ايدلمشدر . سلطان مصطفى خان اول حضرتلرينك عهد سلطنتلرنده
نجى دفعه اولهرق توقيع همايون اولمش و ١٠٣٢ ده تقاعدى ينه اعاده اولنهرق
١٠٣ ده ارتحال ايتمشدر . علم حديثده سندى عالى ، لغات غريبهٔ عربيه ده
ق الاهالى زمانجه انشاده تاج زاده جعفر چلبيدن صكره عديلى كلمامشدر .
سن الحديث ، النظم المبين فى آيات الاربعين ناميله بوندن دها جسيم براثرى وانشاسى
سه هر يرده معتبردر . شاهى مخلصى ايله اشتهارى واردر .

(ذيل شقايق)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمْ

الحمدلله الذی نزل احسن الحدیث ومن اصدق من الله حدیث
ودبر الجد یدین بحکمته یغشی اللیل النهار یطابه حثیثا . والصلاة ع
سیدنا محمدالذی اوضح سبل الهدی واثنی علی من کان فی الدنیا زاه
زهیدا . ووعد لمن حفظ اربعین حدیثا ان یکون له فی القیامة شا
وشهیدا . وعلی آله وصحبه ورثة علومه واحواله ونقلة احادیثه واقواله
امابعد وقتاکه

(نظم لمؤلفه)

بوضعیف ومقصر وکمتر　　اوقجی زاده محمد افقر

رفاقت توفیق ربانی ایله مفازهٔ عقل هیولانی دن دار الملك عق
بالملکیه داخل ومساعدهٔ تأیید استعداد ایله کنزبی نفاد عقل مستف
نائل اولدم .

(لمؤلفه الفقیر)

هست علم دوازده کانه　　بهر امراض جهل داروها
عربیت اساس علم آمد　　یهتدی فی العلوم داروها

فحوای صدق احتوای پیش نهاد ضمیر ومذاکرهٔ علم مکتس
شب یلداء طلبده ندیم وسمیر اولوب کتب معتبرهیی تصفح وتقصی
تفقدی حاصل ودل ناشاد منتهای مراتب استعدادینه واصل اولد
علوم نافعهٔ دینیه یه بخلوص النیه اشتغال ومثابرت وسبیل تحصیلده مقا
ظمأ وجوع وترك راحت وهجوعه تحمل ومصابرت ایدرم .

(لمؤلفه)

دل جاهلده اولماز نور عرفان — که نادانك اولور قلبیده نادان

مضمون خیال نمونی اوزره صحبت اهل دنیادن اعراض وشیفتهٔ
زیچه کاه دولت وجاه اولان ممکوران عقیان ولجیته انطق لسانین ایله
عتراض ایدوب دل ناکامی که وهدهٔ صـومعهٔ وحدتدهکم نام در رقدت
غفلتدن ایقـاظ ایچون شـمع شب افروز نصیحتی ایقـاد وسهوهٔ
حرص وشهوتدن انقاذ ایچون هدف مقصود وبغیته سهم صـائب همتی
نفاذ ایلدم .

(لمؤلفه)

ستقن بوجیفهٔ دنیایه قونمه کرکس وار — بلند همت اولوب قانع اول مثال هما
وآیتك سکا مضمونی رزقه ضامن در — اراد ربك ان یبلغا اشـدهما

کاه پیغولهٔ عزل وعزلتده روی آرزویه اسـبال قناع قناعت
ایتکله فدنای پر عبر قضا وقدری واله وحیران کشت وسـیران ایدوب
مطلع بلاغت مطلعك فحوای دلنوازی ایله زمزمه سازو نغمه پرداز
اولوردم .

(لمؤلفه)

عشقم بکنت باعث قربت هروله — ان تأت ماشـیاً انا آتیك هروله

وکاه مطمورهٔ محودن مغمورهٔ صحوه کلدکده دهر پرفتور ومقعر
ات بی فطورده ظهـور بولان شتر کربهٔ اطوار باعثة الکربه حکمت
سکوت عنها قبیلندن معدود بالکه حکمت مجهوله کبی رهکذر وجوه
معقوله‌سی مسـدود اولماغین تعینـات دهری وراء ظهوره القا وصحیفهٔ
روزده بوقطعه‌نك مضمونی ابقا ایدردم .

(لمؤلفه)

مدح مخلوق ايله طبعك نجه‌بر سخن آرالق وخودرالق ايده
دمى در طوطئ كوياى قلم شكر خالق ده شكر خالق ايده

تصانيف كباره امرارنظر اعتبار ايدوب كوردم كه علماء هدايت اثرك اكثرى امردينده جمع احاديث اربعين ايدوب زمرهٔ فقهاء پاكيزه قلوبده مكتوب اولمغـه جد جزيل و ﴿ كنت له يوم القيمة شـافعاً وشهيدا ﴾ باركاهندن تنجز وعد جميل ايتمشلر . بوفقير وقير دخى اول قومه تشبه وذيل محبت وميل لرينه تشبث ايدوب خاطر مجروحه‌سنوح ايلدى كه تخريج احاديث اربعينده برطور نو آيين اختراع وبرطرز براعت طرازاختيار واقتراع ايدم كه الى الآن مواطئ اقدام اقلام سخنوران اولمـايوب اربعين صوفيـان كبى عنوان مناقب ومفـاخر بـاكه ندرت وغرابتده مصداق (كم ترك الاول للاخر) اوله . قوت متخيله كه بومقوله امور معقوله‌يى ابدا انك شانى وبوكونه معانئ غرائب نمونه‌يى ابداع انك اثر ونشانى‌در بووجهله سـجنجل روحه عرض لقا وسمع روعه‌القا ايلدى كه خلال احاديث‌صحيحه‌ده بعض كلمات منظومهٔ فصيحه كه من‌غير قصد ولارويه ميزان اوزان شعريه ايله موزون وخزانهٔ تركيب با انسجامنده كوهرحسن نظام مخزون اوله كتب احاديث وسير ومسانيد صحت اثردن جمع وترتيب وانتظام سلك كلام ايچون :

(مصرع)

در رشته كشند باجواهر شبه‌را

مغزاسى اوزره برر قطعهٔ خوش آيندهٔ دلكشا ايله آميزش وتركيب اولنسه مأمولدركه حسن قبوله قرين وشايستهٔ ستايش وآفرين اوله .

(نظم)

فکن حدیثا حسناً ذکره   فنما الدنیـا احادیث

امابشرط آن که بحر سلاست نشانی جزر ومد زیاده ونقصان ایله شورش پذیر وخس وخاشاك آفات علل وزحافات ایله آلودهٔ تغییر اولمایه پس دل پرهوس بوخطب ملمه ابتدا وشروع ملزمه ابتدار ایدوب هر حدیث معجزبیانه مناسب وچسپان اولان لطائف ونکات کتب محاضرا-تدن انتخاب وانتجاب وبعد توفیق الاتمام بو مجموعهٔ براعت اتسام :

احسن الحدیث

اسمی ایله وسم اولنماق استصواب اولندی . تا که اسمی مسماسنه دال وعنوان مقاله مقصود رساله‌یه براعت استهلال اوله .

(لمؤلفه)

اربعین کرم نکاه کنند   اربعین مرا افاضل روم
نشود همچو چلهٔ مردان   طالبان ازفیوض او محروم

عرض ضراعت ونیاز مندی بحضرت شیخ محمود افندی نسأ الله تعالی فی مدته ووجه وجوه المستر شدین الی سدته

بودرر حکم که صدف دل پرغمده افاضهٔ نیسان ازلی احسان ایله پرورده ودستیاریٔ غواص فکرت ایله ساحل عالم شهادته برآورده در سلك طول آمال بی مآلده تنظیم وتنسیق ودولتیان بی استحقاقك اعناقنه

تقلید وتعلیق اولنمایوب بر اهل ولایت وهدا وسلطان عالم معانی اختیار وایثار وهزار شرم وتقصیر ایله مجلس خطیرلرینه نثار ایلدم .

(نظم)

شاید ارعنصری شوم بسخن   هست اندر زمانه محمودی

اول ممدوح محمود الفعال برکریم عمیم الفعـال درکه کم کشتکان مفازهٔ استعدادی کعبهٔ مقصوده دلالت وارشاد ایلمك (ع) وابستهٔ عنایت یك اهتمام اوست

واول واحدمقتدی به برمرشد کامل فیض ده درکه مناشیر شروری ناشره اولان مأهٔ عاشره ده تجدید معالم طریقت واحیاء دوارس معرفت ایتمکله عالم ارواحدن هرصباح ورواح عتبهٔ والاجنابنه بووجهله خطاب اولنورکه (ع) فهذا زمان انت لاشك واحده

ذات هدایت مدارلرینه محمیهٔ اسکودار مثوی ومقروهریوم خمیس افاضهٔ کلام نفیس ایله محروران کربت ریاضتی تنفیس اول حضرته داب مقرر اولوب متصدیان زهد وتقوی خصوصا متصدران تکرمهٔ فتوی مجلس نصیحتلرنده زانوی استکانت اوزره جاثم ودامن عصمت طراز- لرینی لب ادب ونیاز ایله لاثم اولورلر .

(نظم)

زسر لفظ نبوت دراند رون دلش   بسا ذخائر حکمت که مدخریابی
زدامن کرمش برمدار دست طلب   که هرچه آرزوی تست سربسر یابی

اهل ارادت وشوق جوق جوق باب کرامت مآبلرنده خاك روب وتأثیر وعظ وتذکیرلری ایله دافع شواغل کروب اولوب کوشهٔ چشم همتلرین در یوزه وتأمیل وشرف خدمتلرینه ملازمت ایله آداب طریقتی تکمیل ایدرلر .

(نظم)

واجب آيد چونكه آمد نام او　　شرح كردن رمزى ازانعام او
تا زمين وآسمان خندان شود　　عقل وروح وديده صدچندان شود

اول ذات ملك خصال اوائل حالده تحصيل علوم رسميه يه شارع زمدت قليلة الاعداده امداد قوت استعداد ايله هرفنده بارع اولوب ائزع موالئ روم اولان ناظرزاده مرحومك شرف اعاده ـ سندن رتبهٔ ملازمت معتاده يى تشريف ونيجه مدارس عاليه البناده آيات درس وافاده يى تصريف ايلديلر . بعده مرحوم مرقومك قدرى عالى ودار السلام وام الدنيايه والى اولدقده ركاب شرف اتصالرنده توفيق مثال رفيق مرافق وجوهرذات ستوده صفاتلرينه لازم غيرمفارق اولوب اراضئ مقدسة الآثارده نيجه اعزهٔ كبار ايله لقيه واجتماع خصوصا محميهٔ قاهرهدهكه مظهر نعم باطنه وظاهره در شد مرتاض مجلاى كرم فياض حضرت كريم الدين خلوتى نك شرف صحبتى ايله كسب انتفاع ايتدكدن صكره محروسهٔ بروسهده اقامت وثوا واصل اصوله وصول ايله ترك مشاغل سوا ايدن

(نظم)

پيشواى طريق بيرامى　　جلوه پرداز بسط بسطامى

كمل اوليانك سربلندى حضرت افتاده افنديك قدس الله تعالى سره اللطيف ماطاف حول كعبة القرب مطيف خدمت پرموهبتلرنده تكميل طريقت بيوورديلر . اوتوز ييلدن زياده دركه سجادهٔ ارشاده وضع قدم وضيافت خانهٔ (لان يهدى الله بك رجلاً واحدا خيرمن ان يكون لك حمر النعم)ده بسط بساط نعم ايدوب مشاهير قصبات وبلاده

ارسال خلفاء صاحب ارشاد ایله یوماً فیوما ضیاء دعوتلری آفاق کیر وزمرهٔ اصحاب واحبا اقطار ساهرهٔ غبراده تزاید پذیر اولمقده‌در. بناء ثبات وتمکین لری برمرتبه راسخ ورکین درکه (اصحاب الکرامات کلهم محجوبون) مضمونی اوزره شاهبازدل پرصفالری بستهٔ دام اولیا اولمایوب مهرویان بستان غیبستان ایله تغزله تنزل محالدر وقاعدهٔ استغنا ووقارلری بروجهله استواردرکه مجالس خطیرلرنده فقیر ووزیر برابر بلکه کدای بی سروسامانه نوازش ومیلانلری اکثر اولوب کردنکشان روزکار حضور جلالت مدارلرنده دمبسته ولاندر .

(نظم)

اردت له مدحاً فامن فضیلة　　　تأملت الاجل عنها وقلت

سائر شرف وعلادن ماعدا سلسلة الذهب آل کرامه انسلاک وانتظام ایله قدر والامقاملری مرفع ومنشور علومنقبتلری آل تمغای شرف سیادت ایله موقع اولوب اشعار حقائق اظهارلری ایله که قلوب اهل کروبی تفریح وتفریح ایلمشلردر بومعانی نیجه محلده تبیین وتصریح ایلمشلردر. اول عالم عامل وعارف کامل قلم حکم رقملری نیجه رسائل بدیعة الاسالیب جمع وترتیب ایلمشدرکه هربری اصول طریقتده برکتاب وکشف مشکلات معرفتده لب لباب اولوب قوت القلوب زمرهٔ احبا وخلاصهٔ تحقیق فتوحات واحیادر. بوفقیر پرهوس دست رس بولدوغم رسائل غامضة المسائل بونلردر : (جامع الفضائل وقامع الرذائل) (حیوة الارواح ونجات الاشباح) (کشف القناع عن وجه السماع) (فتح الباب ورفع الحجاب) (مفتاح الصلوة ومرقاة النجاة) (حبة المحبه) (خلاصة الاخبار فی احوال النبی المختار) وبونلردن ماعدا

عربی وترکی ایکی طریقت نامهٔ بی همتالری و (نجات الغریق فی الجمع والتفریق) ایله مسمی نظم دلکشالری واردرکه جمله‌سی نقاوهٔ آداب زهد وتقا وسا لکان راه هدا اولان مردان خدایه حبل متین وعروهٔ وثقی در . سرّ سر بستهٔ الطرق الی اللهه واقف واکاه اولان عارف دور بینه واضح ومستبین اوله که اول مجتهد طریقت ومرشد جادهٔ حقیقتك

(نظم)

طریق راستی کیم جلوتی در　　میان نقشبند وخلوتی در

شرح حکم ده نکاشتهٔ کلك مواهب رقم درکه (رجال الجلوة اقوی من رجال الخلوة) زیرا کبار اصحاب وتابعینك روش وآیینلری اهل خلوتك مراسم انقطاع وعزلتلرندن دورتر وشاهدکار وبارلری مجالای مخالطه وچهارده جلوه کر اولماغله جیملك خا اوزرینه تقدم واعتلاسی والفك احدیته قرب وولاسی ظاهر وعیان وبومقدمهٔ مسلمه سبب فحام مدعیان اولمشدر .

(نظم مثنوی)

چون نبیسیف بودست آن رسول　　امت او صفدرانند وفحول
مصلحت در دین ماجنك وشکوه　　مصلحت در دین عیسی غار وکوه

عالم راسخ صاحب الکعب الشامخ (ع) ولی الاولیا شیخ المشایخ، پیشوای توحید افعـال وصفات خصه الله تعالی بمزید الزلفات کتاب فتوحاتك یتمش طقوزنجی بابی (فی ترك الخلوة وهوالمعبر عنه بالجلوه) لفظی ایله تبویب ومابینلرنده اولان فرق دقیقی تحقیقدن صکره جانب جلوتی ترجیح وتصویب ایلمشلردر . بو بضاعت مزجاةالاعتبار که

هزار عجز وانكسار ايله اول عتبهٔ عاليشانه دست آويزدر ويشانه قانمشدر كمال كرم وافضاللرندن لحظهٔ توجه واقبال ايله ملتفت ومرموق وظهر اجزايه تقريظ قبول وارتضا محرز ومنموق اولورسه

(نظم)

ازان طرف نپذيرد كمال اونقصان   وزين طرف شرف روزگار ماباشد

جناب كريم وهابه التجا واول واسطهٔ اثيله وسيلهٔ ابتغا اولنوركه شوخ چشمان زمانه وحرف گيران بى بهانه‌نك كه اهل احسانه اسائت وباطلى صورت حقده ارائت انلرك عادت بى سعادتلريدر (ع) فالله يجعل كيدهم فى نحرهم ، ظرافت بارده واعتراضات غير واردهلرندن مصون ومكفى وقلت بضاعتدن نشأت ايدن عيب وعوارى نظر دقت اعتبارلرنده پوشيده ومخفى اوله .

(نظم)

شنيده ام كه برين طارم زراندودست   خطى كه عاقبت كار جمله محمودست
زتاب قهر مينديش ونا اميد مباش   كه زيرساية جودست هرچه موجودست

الحديث الاول

خير امت اودركه همت ايدوب   حفظ قرأنه سعى ايده هرآن
كه رسولك كلامى در بو حديث   خيركم من تعلم القرآن وعلمه

(تمام الحديث)

خَيْرُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ

گلزار صدق اخبارك گل بى خارى اولان صحيح بخاريده جامع ـ

القرأن حضرت عثماندن رضی الله تعالی عنه بو عبارت ایله روایت اولنمشدر . صدر حدیث مزاحفات بحر خفیفدن (فاعلاتن مفاعلن فعلان) وزننه موافقدر . «خیر» بو خلده افعل تفضیل واصلی «اخیر» اولدوغی بی قال وقیلدر . اکرچه کلمات نحاتدن فهم اولنان خیروشرك اصللری مهجور ومن غیر ضرورة استعمالدن دور اولماقدر لکن (رضی) نك « فخففا بالحذف لکثرة الاستعمال وقد یستعملان علی القیاس » قول بی التباسنده ضرورت ایله عدم تقییدی جوازینی تأیید وبعض احادیثده قیاس اوزره ورودی بناء استعمالنی تشیید ایدر . اصحاب قلب صافی یه پوشیده وخافی دکلدرکه قرأن عظیمك تعلم وتعلیمی افضل اعمال واشرف طابات وآمالدر . ونسیان باعث العصیانی سبب سخط جبار بلکه کبیرهٔ کثیرة ـ الاخطار اولدوغنی امام نووی کتاب (روضه)ده تصریح وبو حدیث صحیح ـ الورود ایله‌که سنن ابی داودده موجوددر ﴿ عرضت علی ذنوب امتی فلم ارذنباً اعظم من سورة او آیة اوتیها رجل ثم نسیها ﴾ مدعاسن تصحیح ایلمشدر .

(نظم)

چنانکه زندکئ تن بصحبت جانست　　　بدانکه زندکئ جان بنور قرآنست

(تفسیر اتقان) ده تحقیق وبیان اولنمشدرکه تلاوت قرأن ایله رطب اللسان اولماق بر کرامت کبری ونعمت عظمی درکه جانب فیاض بی علتدن ردنشینان عالم بشریته اعطا ورایت قدر ومنزلتلری میدان خصوصیتده اعلا اولنمشدر . عاکفان خطیرهٔ (ومامنا الاله مقام معلوم) بو انعام عامدن محروم وسمت حرمان وحسرت ایله موسوملردر . اول جهتدن سبق خوان مکتب (علمه البیان) اولان زمرهٔ انساندن استماع ایچون اجتماع ایدرلر وهرمکانده‌که قرائت قرأن اولسه اول جانبه کیدرلر . امام اعظم

ومجتهد اقدمدن بو خبر مقبول مروی ومنقولدرکه برذات هدایت رفیقکه سعادت توفیقی حائز وهرسنه ایکی ختم قرأنه فائز اوله صراط مستقیم سنته اقتدا وحق قرأنی ادا ایتمش اولور . زیرا سلطان خیل انبیا علیه وعلیهم افاضل الصلوات والتحایا فریق رفیق اعلا ایله قصد مجاورت ومدینهٔ آخرته هجرت ایتدکلری سال انتقال ورحلتده قرأن مبینی حضرت روح الامینه ایکی دفعه عرض وتلقی ومراسم حفظ واستظهاری اظهارده احتیاط وتوقی بیورمشلر ایدی . جدول محیط حقائق امام جعفر صادقدن رضی الله تعالی عنه بوکلام صدق انجام مروی واول رشحهٔ ساقیٔ کوثر بومقال سلسبیل اثر ایله تشنکان هاجرهٔ بعد وهجرانی مُروی درکه (والله لقد تجلی الله لخلقه فی کلامه ولکنهم لایبصرون)

(نظم)

عاقلان را حلاوتی درجان غافلان را تلاوتی بزبان
بهرنا محرمان به پیش جمال بسته ازمشك پردهای جلال

صاحب قاموس (بتّ) ماددسنده برنادرهٔ غرابت نشان ذکر وبیان ایلمشدر . عندالاهالی نفع وجدویدن خالی اولمامغین علی سبیل الاستطراد بومحلده ایراد اولندی (ابوالحسن علی بن عبدالله بن شاذان البتی کرنی مقریٔ ختم فی نهار اربع ختمات الاثمناً معافهام التلاوة[*])

(نظم)

منکرچه شوی بحالت زنده دلان یاهرچه ترانیست کسی را نبود

اکرچه بوامر غریب استحالته قریبدر اما محدثینك صاحب طرز نوی امام نووی کتاب (الاذکار) ده تذکار ایتدوکی بوندن ابدع

[*] ابوالحسن علی بن عبدالله بن شاذان البتی کعرنی نامنده کی مقریٔ برکونده برثمن اکسیك اولق اوزره درت ختم ایندیرمشدر . بونکله برابر تلاوتیده افهام ایلمشدر .

واغرب وايجاب امر اعجابه سبب در (ع) فان عجبتم فكم فى الخلق من عجب خارج طور عقل اولماغين برمته نقل اولندى : « ختم جماعة فى كل يوم وليلة ثلاث ختمات وختم بعضهم فى اليوم والليلة ثمانى ختمات اربعاً فى الليل واربعاً فى النهار وممن ختم اربعا فى الليل واربعاً فى النهار السيد الجليل ابن الكاتب الصوفى رحمه الله تعالى وهذا اكثر مابلغنا فى اليوم والليلة . وروى احمد الدورقى باسناده عن منصور بن زاذان من عباد التابعين رضى الله تعالى عنهم انه كان يختم القرآن فيما بين الظهر والعصر ويختمه ايضا فيما بين المغرب والعشاء ويختمه فى رمضان فيما بين المغرب والعشاء ختمتين وشيئا وكانوا يؤخرون العشاء فى رمضان الى ان يمضى ربع الليل وروى ابن ابى داود باسناده الصحيح ان مجاهدا رحمه الله تعالى كان يختم القرآن فى رمضان فيما بين المغرب والعشاء فما الذين ختموا القرآن فى ركعة فلا يحصون لكثرتهم فمنهم عثمان بن عفان وتميم الدارى وسعيد بن جبير رضى الله تعالى عنهم [*] »

[*] بعض آدملر هركون وكيجه ده اوچ ختم ايندبرديلر . بعضلر هركون وكيجه ده دردى كوندوز دردى كيجه اولمق اوزره سكز ختم ايندبرديلر . كونده درت وكيجه ده درت ختم ايندبرنلردن برى السيد الجليل ابن الكاتب الصوفى (رحمه الله تعالى) در . بو ايسه ايشيده بيلديكمز ختملرك اك زياده سيدر . عباد تابعيندن منصور بن زازانه مسند اولدرق احمد الدورقى طرفندن روايت اولنوركه : مشار اليه منصور بن زازان قرآن كريمى اوكله ايله عصر آره سنده ختم ايدردى . مغرب ايله عشا آره سنده دخى بردفعه دها ختم ايلردى . مشار اليه رمضانده ايسه مغرب ايله عشا آره سنده قرآن كريمى ايكى دفعه وفضله اولمرق ختم ايلردى . اوزمانلرده رمضانده عشايى كيجه نك دردده برى مرور ايدنجه يه قدر تأخير ايدرلردى . ابن ابى داود اسناد صحيح ايله روايت ايديوركه برمجاهد دخى رمضانده مغرب ايله عشا آره سنده برختم شريف ايندبردى . بر ركعتده قرآنى ختم ايدنلرك عددى كثرتى حسبيله قابل احصا دكلدر . عثمان بن عفان ، تميم الدارى ، سعيد بن جبير رضى الله تعالى عنهم بوجمله دندر .

(نظم)

ولیك این روش رهروان چالاکست · تو نازنین جهانی کجا توانی کرد

ابن حجرك (الدرر الکامنه فی اعیان المأة الثـامنه) نامنه اولان تاریخ مشهورنده مسطوردرکه حمزة الضریر الحنبلی قراء شیرین زباندن برحافظ جاری اللسان ایدی که آیات قرأنیه‌یی باز کونه قرائت وصور حروف سوری آینهٔمعاینه‌ده منکوسة ارائت ایدردی . اکرچه بو امر کمال غرابتنه بناء حکایت اولنمشدر لکن عدم جوازی متعین و آیات بیناتك تعکیس وتنکیسنده عظیم وزر ووبال بلکه بیم کفر وضـلال اولدوغی ظاهر وبین اولوب (رب تال للقرآن والقرآن یلعنه) وعیدندن بعیداولمق هرمؤمن حازمه لازم‌در .

(نظم)

در ادایش زبان مکن کج مج · حرفهایش اداکن از مخرج
دور باش ازتهتك وتعجیل · کام کیر ازتدبر وترتیل

آشنای عالم روشنایی اولان حکیم سنائی‌نك بومعنای رعناسی زرین قلم شعشعهٔ مهرایله طاق زراندود سپهره نقش وتحریر اولنمغه شـایسته وجدیردر .

(نظم)

چنك در کفتهٔ یزدان وپیمبرزن ورو · کانچه قرأن وخبرنیست فسانه‌ست وهوس
اول وآخر قرأن زچه با آمد وسین · یعنی اندر ره‌دین رهبرتو قرأن بس

(فائدهٔ زائده)

جملهٔ فوائد غریبهٔ عربیه دندرکه لفظ (بس) زبان فارسیده حسب معناسنه متداولدر . لسان عربیده (بس) تشـدید سین ایله

بعينه بومعنایه مستعملدر . ترتیب فن تعریب ایدن علماء عربیت تعرض واشارت ایتمدکاری عدم تعریبنه دال وتوافق لغتین قبیلندن اولمق اغلب احتمالدر . واتفاقات حسنه ونکات مستحسنه‌دندرکه لغت فارسیه‌ده بس لفظنك اولنه مجرد تحسین لفظ ایچون واو زیاده ایدرلر . کذلك لسان عربیده دخی حسب وقط اولنه فا کتوروب آنجق تحسین لفظ اراده ایدرلر .

الحدیث الثانی

رسم شیخینه اتباع ایلر　　هرکیمك‌که اوله طالع سعدی
امتینه بیوردی فخر انام　　اقتدوا باللذین من بعدی

تمام الحدیث

اِقْتَدُوا بِاللَّذَیْنِ مِنْ بَعْدِي اَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ

سنن ترمذی وابن ماجه‌ده حضرت حذیفه‌دن رضی‌الله تعالی عنه بوعبارت ایله روایت اولنمشدر . بوحدیثده لفظ (اللذین) صیغهٔ تثنیه اوزره مروی ومأثورو لفظ (ابی بکر) (اللذین)دن بدلیت اوزره مجروردر . ولفظ (الذی) حالت تثنیه ده لام واحده ایله یازلمق غلط وفرقا بینهما و بین الجمع لامین ایله کتابت رسم خطدر . شیخینك رضی الله تعالی عنهما فضائل جمیلهٔ جمیمه ومناقب عظیمهٔ عمیمه‌لری اول مرتبه‌دن افزون واول دائره‌دن بیروندرکه تنکنای احصا واستقصاده مستکن واستیفاء حق بیانی عقود خناصر محاسبان ایله ممکن اوله . کتاب (فصل الخطاب) ده

جمال عروس مقالدن بووجهله کشف نقاب اولنمشدرکه حضرت صدیق پیشوای ارباب مشاهده‌در قلت نقل وروایتلری بوکا دلالت ایدر . وحضرت فاروق رهنمای اصحاب مجاهده‌در کثرت جهد وصلابتلری بومعنایی اشارت ایدر . کتاب (شفا) ده افاده اولنمشدرکه مهاجرین و انصار و آل کرام وصحب کبار ایله مملو وغاص اولان مجلس خاص حضرت رسول اکرم صلی الله تعالی علیه وسلمك شعشهٔ طلعت همایونلری ایله پر نور و شرف مقدم میمنت مقرونلری ایله رشك بیت معمور اولدقده حضار نادیٔ عظیم الخیر ساکن و ساکت ﴿ وکان علی رؤسهم الطیر ﴾ خاموش و خافت اولورلر ایدی .

(نظم)

کانما الطیر منهم فوق رؤسهم　　　لاخوف ظلم ولکن خوف اجلال

اول فرقهٔ ناجیه وزمرهٔ متناجیه‌دن همان شیخان اکبران رضی الله عنهما ابدا ابداء بشرهٔ بشارت ایله رفع بصر ایدوب صبح جمال نبی همالری متبسم و حضرت رسول انام علیه الصلوة والسلام دخی آنلره عین عنایت ایله نظر ایدوب غنچهٔ فم یاقوت فاملری متبسم اولور ایدی . اگرچه آل و اصحاب گزین رضوان الله تعالی علیهم اجمعینك هر بری اقتدا و اقتفایه صالح، خصوصا خلفاء اربعه‌نك هرحل وقاللری متضمن حکم و مصالحدر لکن حضرت عمرین رضی الله تعالی عنهما جمله‌دن عالی وزمان با امانلری وصمت اعتلال واختلالدن خالی اولوب حرکات وسکناتلری دستورالعمل وهرحکم حکم نمالری بدرقهٔ مقصود وامل اولمغین بوحدیث صحیح الاسنادده ذکر ایله افراد وعلی وجه التخصیص ایراد اولنمشلردر. بعد کتاب الله المجید اصح کتب مسانید اولان صحیح

بخاريده قبس روايت ايقـاد وفضيات شيخينده رضی‌الله تعـالی عنهما
بووجهله ايراد اولنمشدركه :

(نظم)

نقطهٔ خط اولين پركار   خاتم آفرينش اول كار
روشنايی‌ده چراغ يقين   نور پيشين و شمع باز پسين

حضرتلری مشاهدات غيبيه و عينيه‌نی كشف و انبا اثناسـنده
بيورديلر كه بر مرد صحرا نورد بر بقر ذی خواره سوار اولوب كشت
تفار وبراری وتك و تنها بر بريهٔ تيهاده مشـاهدهٔ صنع باری ايدركن
ناكاه اول ثور بديع الطور جانب راكبـه چشم خشم ايله نكاه (ولم
اخلق لهذا بل خلقت للحراثة) كلامی ايله منام غفلت وملامدن ايقاظ
وانبـاه ايلدی (ع) وقد تنطق الاشـياء وهی صوامت . بعده بو امر
خارق العـاددی تصديق و فضيلت شيخينی اثبـات و تحقيق ايچـون
(آمنت به انا وابو بكر وعمر) كلام محمدت اثرينی آويزهٔ كوش اصحاب
يقين و سر مكتوم افضليتی افشـا و تبيين بيورديلر . بعده مستنشقان
نسيم معرفته طيب خوش بوی حكمتی اشمام وحديث سابقی اكمال واتمام
ايدوب بيورديلر كه بر كرك ستراك دنحی قصد قطيع اغنام وبز كوسفند
ل تابی اختلاس واسـتلاب ايله تحصيل اغتنام ايتمش ايدی . كسـوت
غفلتدن عاری اولان راعی تكاپوی بی انتهـا واول شـاة نيم كشتی
بر چنكال كرك درشـتدن رها ايتدكده قدرت بی پايان اول عجمـاء
بسـته زبانی عقال عقدهٔ لسـاندن اطلاق و صورت ذنبده اولان ذئبی
نطاق ايدوب « من لها يوم السبع يوم لاراعی لها غيری » ايله قرب
شراط ساعته تعريض وساحهٔ اتعاظ وانتصاحه تحريض ايلدی . بعده

قلوب مستمعانی محجهٔ بیضاء ایقانه امالهٔ ومحاذاة ابصاردن غشاوهٔ جح
وانکاری ازاله ایچون تصدیق خرق عاده و ﴿ آمنت به انا وابو بـ
وعمر ﴾ قول معتبرینی تکریر واعاده بیوردیلر . بو کلمات عبرت مط
وینك راویسی که ابوسلمه وصحت روایتی مسلمه‌در دیمشدرکه بوحدی
پرمنفعت وسودك زمان ورودنده حضرت شیخین مجلس قدسی مناظر
حاضر اولمیوب بلکه بو شرف و فضیلتده همزانوی جناب رسـال
اولدقلری غائبانه ابانه واول رفیقان بی‌شین وعیبه ظهر الغیبده اظه
یاری واعانه اولنمش ایدی . بومقامده تحقیق کلام وقول حذام بودر
موطن غیب هویتدن عازم ملك شهادت اولان هر امر الٓهی متضم
حکم بی‌تناهیدر . اگرچه آل شرف قرین وانصار ومهاجریندن رضی
تعالی عنهم هر بری بر منقبت مخصوصه‌یه سزاوار ولائق وطرق اتص
معنوی بعدد انفـاس الخلائقدر اما جناب ختمیت مـنـاب ایله ضجـ
وهمخواب اولمق بردولت سرمد سرامد درکه آنك جنب آفتاب اثر
کواکب ومناقب اخر بی تاب وفردر وبر نوید جاوید درکه سائر قر
ومفاخردن باسرها اوفی واوفردر . اگر مقتدای کل سلطان سلا
رسل سبك روح علوی خرام مسـافه گزار من المسجد الحرام
بصیر سر عما علیه صلوة الله مادامت السما حضرتلرینك حضور هدا
ظهورلرنده حضرت شیخیندن اشرف واحب وآنلردن افضل واقر
کیمسه اولسـه مرقد فرقد منزلتلرنده شرف وصلت مضـاجعته ا
وصول بولوردی وشحنهٔ تقدیر بی‌تغییراول رفیق خطیری بومشهد را
سـائق اولوردی (وهذا امر یقبـله المنصفون من الکمل والا
ولاینکره الا من هو مشاحن ومکابر) نته‌کیم :

(نظم لمؤلفه)

خلف صدق امیر الشهدا در یکدانهٔ در یای هدا

زینت مسجد دین حضرت زین العابدینه :

(نظم)

رضی الله عن جمیع الآل وعن الصحب ماتلعلع آل

شخص سؤل وحدیث انداز بوالفضول ایراد شبهه واشکال وحضرت
یخینك حضور جناب رسالتده منزلتلرندن سؤال ایتدکده اول واقف
رار خافیه ومفزع قلوب خائفه جواب (کمنز لتهما الیوم) ایله اول
ایستهٔ عتاب ولومی اسکات و افحام وحقیقت حالی ضمن پاسخ ناسخ۔
اشکالده افهام ایتدکلری تحقیق سابقه مطابقدر .

(نظم)

چو پیغمبر ابو بکر وعمر را بصر خواند این یك وسمع آن دکررا
کسی که این دوندارد کور وکرماند زنقش وصوت حکمت بی خبر ماند

الحدیث الثالث

عاقل اولدرکه خیره طالب اوله دوشمیه تاکه شر ایله ذله
امر سلطان انبیا در بو اطلبوا الخیر دهرکم کله

(تمام الحدیث)

اُطْلبوُا الْخیرَ دَهْرَكُمْ كُلَّهُ وَتَعَرَّضُوا لِنَفَحاتِ رَحْمَةِ اللّهِ فَاِنَّ لِلّهِ
نَفَحاتٍ مِنْ رَحْمَتِهِ یُصیبُ بِها مَنْ یَشاءُ مِنْ عِبادِهِ وَسَلوا اللّهَ
تَعالٰی اَنْ یَسْتُرَ عَوراتِكُمْ وَیُؤْمِنَ رَوْعاتِكُمْ

ابو نعيم كتاب حليه‌ده وابن ابى الدنيا حضرت انسدن رضى الله تعالى عنه ، وبيهقى شعب ايمانده حضرت ابو هريره دن رضى الله عنه بوعبارتله روايت ايتدكلرى (جامع الصغير) ده اشارت اولنمشدر. مضيق عالم طريقتدن فسحت سراى فضاى معرفته وضع قدم ايدن واقفان اسرار حكمته پوشيده ومبهم دكلدركه وجود من حيث انه وجود خير مطلق ومحض موهبهٔ حق اولوب هر شرده نجه سر منطوى وصور ضرده اولان هر امر امر نفع بجد ومرى ومحتويدر .

(نظم)

هرچه هست از بلا وعافيتى — خير محضست و شر عاريتى
هرچه‌درخلق‌سوزى‌وسازيست — اندران مرخدايرا رازيست

اكرچه دقايق خير وضيرى ذهن پاك ايله ادراك ايلمك خيلى هنر وتمييز خفاياى نفع وضر دخى امر معتبردر .

(نظم)

فلا عبث واخلق لم يخلقوا سدى — وان لم يكن افعالهم بالسديدة
يصرفهم فى القبضتين ولاولا — فقبيضة تنعيم و قبضة شقوة

اما اختلاف جهات شهاتده بذل وسع مجهود وضمن باطل لجاجده بريق حق ابلجى شهود ايلمك هر اهل هنره ميسر اولميوب ضالهٔ حكمته واجد بلكه مصداق عدالف بواحد اولانلره مخصوص و فضلاء فهم ودرايتده جناح حس ظاهرى مقصوصدر .

(نظم)

اكر اشيا چنين‌بودى‌كه پيداست — سؤال مصطفى كى آمدى راست
كه با حق فخر عالم كفت الهى — بمن بنماى اشيارا كماهى

زهى طالع فيروز وبخت عالم فروزكه برمرد نيكوكار قسمت خا

﴿وربك يخلق مايشاء ويختار﴾دن افاضهٔ مبرت وجود ايچون مخلوق وموجود اولوب دست سخابار ايله سلسلهٔ خيرات ومبارى تحريك ونشر مناشير انعام ايله على الدوام تحصيل نام نيك ايده .

(نظم)

ولاخير فى طول الحياة اذا امرؤ　　مضى ثم لم يذكر بخير عواقبه

ارباب زكاونباهته بالبداهه ظاهر وبى حجت وبرهان باهردركه خبر خيرى مجرد نقل وحكايت كفايت ايلمز بلكه منهج خيره عازم اولمق لازمدركه عداد اهل سداده معدود وميان اخيار نيك نهادده مودود اوله . نته كيم معارف الٓهيه‌ده ذوفنون اولان حضرت ذوالنون بو سر مكنونى كشف وافاده وبو كلام بديع الاشاره‌يى اظهار واشاده ايلمشدركه «كن بالخير موصوفاً ولاتكن للخير وصافاً فان الكافر قدينطق بالحكمة» . امام ثعالبى كتاب (اعجاز الايجاز) ده اكرچه نظم آتى البيان ايچون حضرت حسانك امير اشعارى اولديغنى اشعار ايلمشدر لكن كتاب (مسامره) ده اسباب اشتات عنعنه جمع وحوايت وبو وجهله تصحيح سند روايت اولنمشدركه بركون خليفهٔ پاك مشرب وشرفيافتهٔ اول من يسلم عليه الرب داور عدالت پرور يعنى حضرت عمرك (رضى الله عنه) نادئ جزيل الايادي‌لرنده سرجريدهٔ اخبار اولان كعب الاحبار حاضر ودريچهٔ درجهٔ انتظاردن كلزار رخصت كفتاره ناظر ايدى ناكاه شعراء نادرة الهيئه‌دن (حُطَيئه)كه ساحت جودت قريحهٔ صريحه‌سى عريض وبين الشعرا نقاد شعروقريضدر ذروهٔ روايته اسناد وبوبيت پرعبرتده اولان ضالهٔ حكمتى انشاد ايلدى :

(نظم)

من يفعل الخير لايعدم جوازيه　　لايذهبُ العرف بين الله والناس

کعب الاحبـارکه هر حدیثنده نیجه سر قدیم مدرج واکثر کلام معتبری شارح متن (حدثوا عن بنی اسرائیل ولاحرج) در دیدی که یاامیر-المؤمنین بو شعر متین تورات شرف آیاتده مصرح و موجود و احبار یهوده منهل ورودی موروددر . خلیفهٔ دومین مقصود کلمهٔ ﴿ وصالح المؤمنین ﴾

(نظم)

شریعت راکمال افزود اول زچل مردان یکی اوبود اول

صاحب مناقب بی مر ، حضرت عمر رضی الله تعالی عنه خاصرهٔ سؤاله شد نطاق وکیفیت وتوعندن استنطاق ایلدکده کعبهٔ اخبار اولان کعب احبار اظهار مضمر وسر مکتوم مکنونی مظهر ایدوب دیدی که توراتده بالصراحه لابالتوریة بواسلوب اوزره مکتوبدرکه (من یصنع-الخیر لایضیع عندی لایذهب العرف بینی وبین عبدی) بوکلام حکمت مجاری حضرت ابی ایوب انصاری علیه رحمة الباری لفظ کلام درر باریدرکه ﴿ من لم یصلحه الخیر اصلحه الشر ﴾ بوکلمات حسان دخی نسل حساندن برزن پارسای ساریه سانك نظم نصیحت رسانیدر :

(نظم)

سل الخیر اهل الخیر قدماً ولاتسل فتیً ذاق طعم العیش منـذ قریب

رواة ثقاتدن منقول ومنظار حکایت مصقلهٔ تصحیح روایت ایله مصقولدرکه خلفاء عباسیه‌دن هارون الرشیدکه قصر بلند خلافتی دعائم انصاف و نصفت ایله مشـید و بین الانام پیـام مکرمت وانعامی مشید ایدی بر روز نزهت بروزده‌که :

(نظم)

قصر را ازاندرون در بسته بود کز زیارتهای مردم خسته بود

سـوا کن بیوت فلك قبابه توجیه خطـاب ایدوب دیدی که خیلی ایام وشهور بلکه نیجه اعوام ودهور درکه :

(نظم)

الخیر ابقی وان طـال الزمان به   والشراخبث ما اوعیت من زاد

نظمی لوح قوت حافظـهده محفوظ وچاشنیٔ لذائذ معـانیسندن کام دل ناکام محظوظدر هرچند مطیفان عتبهٔ فلك مانند اولان حملهٔ اسفار ونقلهٔ اشعاردن تفحص ومنظرهٔ انتظارده تربث وتربص ایلدم راویان جهانگرددن هیچ فرد (ع) قائلنك آدینی یاد ایتمدی ، ساکنان حرم ارم همالـن بر اهل کمال که دست نشین پیشکاه دسـت بربالای دست وشمول احاطتنه نسبت پایهٔ ابن خلدون دون ورتبهٔ ابو زید وابن درید پست ایدی قائل نظم مرقوم معلومی اولدیغنی اعلام وسـاحهٔ کلامده لواء اعلامی اعلا ایدوب بعد الاستیذان براعرابیٔ غرائب بیانی احضار وشاعر طلب کرده اولدیغنی اظهـار ایلدی . هارون که اولیاء دولتنه ادنی بخشش وعطیتی کنج قارون واعدای بدکردارینك طالع ناهموارلری واژون ایدی باران سحاب وسخاسی سیلان وبسط مقاله رغبت ومیلان ایتدکده اول راویهٔ سخن پرواز زاویهٔ رازدن سرطومار اخباری باز ایدوب دیدی که : یا امیر المؤمنین اول نظم گزینك برقصهٔ لازمة الاعتنایه ابتناسی واردر. اول داستان اعجوبه نشان بودر که بوفقیر شکسته بال اوائل حالده مؤتمران فرمان ﴿واتموا الحج والعمرة لله﴾ ایله همراه اولوب نیجه روزوشب شب نیران مقاساة وتعب ایله بادیه پیما ومسافه گذار بیابان وتیا اولدق (ع) هر روز بمنزلی وهر شب جایی ، بوحال اوزره نزول وترحال ایدرکن ناگاه بدرقهٔ آگاه ترك تقدم واقدام ومسـیر هدایت مصـیردن احجام

واجحام ایدوب ناقه سواران مقدمه وساقه بریره تحزب وخرام حزم و آرام ایله تحزم ایلدیلر. بوکمینهٔ بی تاب سرعت وشتاب ایله اول طرفه عنان تاب اولوب کوردم که براژدر عفریت پیکر سرکریوه پیچاپیچده راه حجیج هدایت پسیجی بسته ومع کثرتهم پای قدرت رفتارلرین شکسته ایدوب مقابلهٔ شاهینده بغاث الطیور ومحاذات شیر عرینده قطیع بیقور کبی دنك ولال ودشت دهشتده جریح شمشیر ملال اولمشلر :

(نظم)

تیشه را زانبوهئ شاخ درخت — کی هراس آید ببرد لخت لخت
کوسفندان کر برونند ازحساب — زانبهیشان کی بترسد آن قصاب

خاطر مخاطره سنوح ودل پرعنا بومعنایه میل وجنوح ایلدی که مقاساة حرحجار حجاز وراه دور ودرازدن غایت بغیت ومراد تحصیل مرضاة رب العباددر اکر بواژدر دمان بی درمانه تیغ آتش زبانه ایله روانه اولوب تأیید خدا ایله صدمهٔ اولی ده زخمناك ونفس نافر جامی بوخدمت مغفرت انجامده القاء حفرهٔ هلاك ایدرسهم اول هیکل ضخمه آسیب زخم ایرشمکله مقاومت قافله‌دن هراسان وبعنایةالله سرکذرکاهدن دفع ورفعی آسان اولور. بوامرك تتمیمی تصمیم اولندقدن صکره دل هوس پیشه بواندیشه‌یه دوشدی که احتمالدرکه اول ثعبان دیو تمثال ریك تفسیدهٔ تیماء بی مادن بی طاقت وتاب ولسان حال ایله قافلهٔ مغفرت مآلدن جویای آب اوله. لاجرم (اعط اخاك تمره وان ابی مجمره) مثلنه امتثال وبرمشك ابر فیضان وشمشیر برق لمعان ایله جانب تنین سهمناکه بی باك توجه واقبال ایلدم (ع) والجود بالنفس اقصی غایة الجود. اول اژدهاء بادها قافله سالاران راه هدادن جدا اولدیغمی کوردکده لسان استعداد ایله آتش عطشدن فریاد و (اغیثوا علینا بما) مفهوم عبرت نماسنی یاد

ایدوب کردن کردون کمندینی دراز ودهانهٔ سجین ماننده‌نی بازایلدی. بن دخی اول آب روح آسانی دهلیز کلوی کاریز آساسنه‌هزاریم ونصب ایله افراغ وصب ایتدیکمده لهب سوزدرونه انطفا وسکون کلوب اول دهناء پهنا وتیه تبه‌نماده غلطان وناپیدا وصورت ابتهاج مجاج منظارروزکارده نمایان وهویدا اولدی (ع) اندوه کهن بشادیٔ تازه برفت. بعده شوق وغرام ایله بلد حرامه نزول والمام ومناسك تعدیه‌یی علی ماشرعت رعایت واتمام ایدوب رفقهٔ هدایت فرقه ایله رجوع وقفول واول جای اژدها نماده القاء عصا ونزول ایلدك. اقتضاء قضـاء عجیب الآثار ایله وسط شب تارده بلا تحری وتحرز قصد تخلی وتبرز ایدوب بوانثـاده رهزن غفلت ونعاس کاربان جواس حواسه ترکتاز ودل میال یوسف رخان عالم مثال ایله عشقبازلغه آغاز ایلدی. شکر خواب بامداد امتداد بولوب کرمیٔ مهر رخشان ایله‌خواب کراندن‌بیدار و(عوداً علی بدء) عالم محسوسات بدیدار اولدقده اول بریهٔ عمرکاهه نکاه ایدوب کوردمکه قافلهٔ بی درنك ادراك وهم تیز آهنکندن بعید وبختیان جهـانکردك اثر کردی نابدیداولمش. خیلی زمان اطراف بیاباندە بیهوده‌تك وپوده‌اولوب بالآخره شش جهات جهاندن صوت (کالذی یغشی علیه من الموت) داخل صماخ جان بلکه هرخار مغیلان نمودار فحوای (یأتیه الموت من کل مکان) اولدی.

(قطعه)

کیف الوصول الی سعاد ودونه قلل الجبـال ودونهن حتـوف
الرجل حافیـة ومالی مرکب والکف صفر والطریق مخوف

بوطریق ایله اول مفازهٔ بی رفیقده دشمن کام ووادیٔ نامرادیده عرضهٔ حسـام سام ایکن خضر عنایت ازلیه سازکاروکارسـاز و آفتاب

لطف بی حساب (واضيق الامر ادناه من الفرج) روزنه سندن ضیا انداز اولوب طرف بیدادن ایکی شتر شیر پیکر ظاهر وپیدا اولدی .

(نظم)

برخ پرفروغ وبتن پرشکوه بکردن چو کردون بکوهان چوکوه

بریسی کندی عبا واعبامی تحمیل ایتدیکم جمل جمیل ، بری دخی بر آخر شتر عدیم العدیل اول اشتران نوك پیشروی مرصاد انقیاده سلوك وغایت ذل ورأفت ایله بروك ایلدی . بعده قدرت خالق ایله نطق اولوب دیدی که : ای غریب روزکار بنم غارب استوارمه سوار اولوب کندی راحلهٔ رهواریکی جنیبت وار مقود ضبط ایله تقیید وربط ایله که (قبل ان یرتد الیك طرفك) ادنی تحرك ایله سنی قافلهٔ مغفرت انصاله ایصال ایدهیم . بن دخی اشارت جمل ایله عمل ایتدیکمده اول راه بی راهه روان ومتوجه جانب کاروان اولدی طی مکان ایله آزمانده سوادلشکر معاین ومبصر اولدقده اول اشتر مبارك بارك وتك وتاب سرعت وشتابی تارك اولوب لسان فصیح وبیان صریح ایله دیدی که من بعد کندی جمل جبل سانکه راکب وبنم محجهٔ مقارنت ومصاحبتمدن بعید وناکب اول که (ع) آن ده که شود دیده چه حاجت بدلیل . بن دخی حسب الاشاره عامل وظهر شتر غیبیدن نازل اولوب هنکام تودیع وزمان تشییعده اول ناقهٔ تهارو واشتر صحرادوه دیدمکه ای مخلوق بدیع خلقت ومعجب به ﴿افلا ینظرون الی الابل کیف خلقت﴾ اول قادر بیچون وکاشف سر مکنون کاف ونون حقیچونکه منتظران منظرهٔ امکانی خلعت خلقت بی امتنان ایله تشریف وتزیین وهر برینك کمیت حرکات وسکناتنی لوح تقدیر ممتنع التغییرده ترتیب وتبیین ایلمشدر سن نه مقوله مخلوق بدیع الاطوار

اولدیغنی کشف واظهار ایله‌که سنك کار وکردارك بنی سراسیمه وزهرهٔ صبر وقرارمی دونیمه ایلدی. اولشتر خلیع العذاری تکرار قدرت مهیمن خلاق انطاق ایدوب دیدی‌که بن تشکلات کوناکونه مرخص ومأذون اولان جنیان نیرنك سازدن برجنیٔ غرائب پردازم. سنهٔ اولی‌ده شکل اژدهاده صورت نما اولوب کرمیٔ ریك آتش رنکده تشـنه ودمبسته وداء راحت زدای عجز وجزع ایله بی تاب وخسـته ایکن آب تاب ایله بنی اروا وهنکام ضرورتده حاجتمی قضا ایتمکین بن‌دخی بودیر مکافاة ودور پر آفاتده ﴿ان‌خیرا فخیر﴾ مجلاسنده جلوه‌کر ودم احتیاج وفاقه‌ده صورت ناقه‌ده سکادلیل ورهبر اولدم. بعده جادهٔ موعظهٔ حسنه‌یه ارشاد وخاتمهٔ کلام عبرت انجامده :

(نظم)

الخیر ابقی وان طال الزمان به   والشر اخبث ماواعیت من زاد

بیتنی انشاد ایدوب ابتدا بونظم حکمت انتما اول جنیٔ غرائب نمـادن استماع وبنم وساطت روایتم ایله مائدهٔ فائده‌سندن استمتاع اولنمشـدر .

(نظم)

علی انها الایام قدصرن کلها   عجایب حتی لیس فیها عجائب

تمهٔ حدیث مسفورده مذکور اولان نفحات بهیهٔ الٓهیه‌یه تعرض وسترعیوب ورفع کروب ایچون نیـاز وتضرع دخی جملهٔ اعمال خیر مانندر وحدیثك اولی﴿اطلبوا﴾و آخرنده صیغهٔ(سلوا)اولمق اهل بصارته ایما واشارت ایدرکه هرطالب کنج مطالبه متحتم وواجبدرکه سپیده دم شباب پرشتابدن انجام نشیب مشیبه وارنجه بالغدو والآصال علی الاتصال دعا وتضرع ومصـاف نفس بی انصافدن آمن اولمق ایچون مؤمن ایله تترس وتدرع ایده .

(نظم)

لولم ترد نيل ما ارجو واطلبه   من فضل جودك ماعلمتنى الطلبا

اكرچه صفحات نفحات حی قدیر رقمکش دبیر تدبیر دکلدر اما :

(نظم)

تجلیء خدا ناکاه آید   ولیکن بردل آکاه آید

مغزای خبرت فزاسی اوزره دوام تنبه واکاهی ایله منتظر فیض نامتناهیء الهی اولمق لازمهٔ صدق نیت وکتاب استبصار وتیقظی تحفظ مقتضای ادب عبودیتدر .

(نظم)

توانی که روشن کنی سینه را   درو آری آیین آیینارا
زتودورکردن زروزن نقاب   بروزن درافتادن ازآفتاب

الحديث الرابع

مؤمن اولدرکه زهده اولوب راغب   ساکن مسجد اولغه ایده جد
فخر عالم کلامیدر بوحدیث   افضل النـاس مؤمن مزهد

(متن الحديث)

اَفْضَلُ النَّاسِ مُؤْمِنٌ مُزهِد

بوحدیث تحت عنوان بی زیاده ونقصان بحر خفیفه مطابقدر (دیلمی) مسند فردوسده حضرت ابوهریره‌دن روایت ایتدیکی جامع الصغیرده

اشارت اولنمشدر. علامهٔ زمخشری لغت‌فائقده‌که راموز رموز حقائقدر بوحدیثی ذکر وایراد واعشی‌نك :

(نظم)

فلن یطلبوا سرها للغنی ولن یترکوها لازهادها

قولی ایله استشهاد ایدوب « مزهد » ی قلیل المال ایله تفسیر ووجه اشتقاقنی ﴿ لان ماعنده یزهد فیه لقلته ﴾ ایله تحقیق وتقریر ایلمشدر. قناعت‌که ملزوم قلتدر برکنز لایفنی وکنج بی منتهادرکه اکا مالك اولان سالك فضول عیشك سره وناسره‌سندن باسره امتناع وهر خصوصده (من قنع قنع) فحواسی اوزره قدرحاجت ایله اکتفا واقتناع ایدر.

(نظم)

ملك القناعة لایخشی علیه ولا یحتاج فیه الی الانصار والخول

استاذ مشایخ کرام اظهارحق کلام ایدوب بیورمشلرکه اگرچه‌فقروغنانك ترجیح وتفضیلنده چوق قال وقیل اولنمشدر امابنم قتمده اشرف واکمل وجهلردن اجمل اولان مقدار کفایت وکفاف ومالا بدمنه ایله تحصیل قناعت وعفافدر.

(قطعه)

اری الدنیا لمن هی فی‌یدیه عذاباً کلما کثرت لدیه
اذا استغنیت عن شیٔ فدعه وخذ ماانت محتاج الیه

فی‌الحقیقه بودقیقه قاعدهٔ حکمت عملیه‌یه اوفق وصاحبی هرحالده مکارم‌خلال بی اختلاله موفقدر. زیرا خصال بشرده معتبر اولان‌طرفی نقیض بغیضدن مکلؤ ومصون وکمال سداد واعتداله ملابس ومقرون اولوب مجاریٔ اطوار واوطارنده سر ﴿بینهما برزخ لایبغیان﴾ متکشف وعیان اولمقدر.

(نظم)

کہ اختیار وسط راست درجمیع امور　　بدین دلیل کہ خیر الامور اوسطها

هر نبیل نبیه هوشیار که رضای حکیم پروردکاره آرزومند وبی اضطراب ولجاجت قدر حاجت ایله قانع وخرسند اوله دنیاده (ماعال من اقتصد) مقصدینه واصل اولور وعقباده (فلات ولات حین مناص)دن انفلات وخلاص بولور .

(رباعی)

حرصست که جمله را بدام اندازد　　واندر طلب مال حرام اندازد
حرصست که جمله خلق را ز اسایش　　باز آرد ودر رنج مدام اندازد

ارباب توفیق بو وجهله تحقیق ایتمشلردر که فقراء پریشان اوقات قلت ازواد واقوات ایله مثابهٔ امواتده در الاشول فقیر پاك درون که جناب قادر بیچون آنی عز قناعت ایله احیا وروع کثیر الوروعنه سر استغنایی نفث وایحا ایتمش اوله .

(نظم)

اکر کنی طلب نانهاده رنجه شوی　　وکر بداده قناعت کنی بیاسایی
بو غم مخور زپی رزق کانکه بی تو ترا　　بیا فرید ضمان میکنند بدارایی

اکرچه نفس بد آموز حرص جهان سوز ایله کویای (هل من مزید) وظلم ظلمات انجام ایله هتك پردهٔ اسلامده رهنمای حجاج ویزیددر اما :

(نظم)

النفس راغبة اذا رغبتها　　واذا ترد الی قلیل تقنع

فحواسی اوزره حسب الامکان اطماع پریشانی ازاله وتدریج ایله اول دل ریاضت پسیجی جانب تقلیل آماله اماله نشانهٔ توفیق خدا داد ونشأهٔ

مدام هدایت واستعداد سداددر. رساله‌ٔ قشیریه‌ده بعض اهل اشارتدن نقل وروایت اولنمشدرکه ﴿ ان الابرار ﴾ نظم کثیر الاسرارنده نعیمدن مقصد قناعت وجحیمدن مقصود حرص وشهوتدر .

(لمؤلفه)

دنیدر اوکیم عفتی ترك ایدوب — تفاخر ایده کثرت باه ایله
ولاینفع الاصل من هاشم — اذا کانت النفس من باهله

رواة صحیحة الاسانیده رسانیده اولان احادیث صحاح وکلمات فصاحدندرکه ﴿ طوبی لمن هدی للاسلام وکان عیشه کفافاً وقنع به ﴾ بعض اکابرك نفاثات سحر مأثرندندرکه ﴿ الکریم من یستضیٔ بزیته ویلتقط کسرة بیته ﴾ حضرت ذو النونك کلمات حکمت نموننددرکه (من قنع استراح من اهل زمانه واستطال علی اقرانه) نقاوهٔ مقال بودرکه هر حالده خفیف الحاذ وتارك مطامع وملاذ اولمق اسلم واصوب ومعرت فقر واحتیاجدن مضرت مکر واستدراج اشد واصعبدر .

(نظم)

ومن کلفته النفس فوق کفافها — فما ینقضی حتی الممات عناؤه

زهرهٔ زهر آلود حیوة دنیایه فریفته ومبتلا اولمیان خردمند خبیره لائق وجدیر بودرکه رقبهٔ دلنی اسر ذلدن فك وصحیفهٔ جناندن غلطات افکار پریشانی حك ایدوب متاع قلیل دنیانك جمع وتوفیرینه عدم جترا وهر امرده قدر یسیر ایله قناعت واجتزا ایده .

(نظم)

کر نباشد مرکب زرین لکام — من توان زدهم بپای خویش کام
ور نباشد دور باش از پیش وپس — دور باش نفرت خلق از تو بس

تاریخ خلفاده برداستان غریب رقمزدهٔ کلك جادو فریب اولمشدر
کوشهٔ سباقنده دقائق اسرار حکمت نهفته وکلشن سیاقنده شکوفهٔ اعجوبه
وغرابت شکفته اولمغین احادیث آخرك شرحی تأخیر وارجا وعنان
شبدیز خامهٔ سرتیز تیه مانحن فیهده اطلاق وارخا اولندی .

(نظم)

کزارندهٔ حرف برحسب حال　　　　زپرده چنین می نماید خیال

که برکون خلیفهٔ آکاه معتصم بالله منظرهٔ دار الخلافهده نشسته ودر
دولت سرا روی بیکانه وآشنایه بسته ایدی اطراف بارکاهه طرف انتباه
ایله نکاه ایدرکن کوردیکه برپیر روشن ضمیر دوشنده مشك پرآب
ودستنده کوزهٔ تراب ساحهٔ سرای دلکشاده شرط سقایه‌یی وقایه ایدوب
خدمتده دامن درمیان وسیماسندن (افضل الصدقة سقی الماء) سری عیان
اولمش . حضرت مسبب الاسباب قلب خلیفهٔ والاجنابه محبت سقای خوش
لقایی القا ایتمکین فی الحال اظهار نوازش ورأفت وشعرا وادبا ایله حافل
اولان خلوتسرای ارم مماثلنه دعوت ایدوب مزید انبساط واسترسال
ایله سن وسالندن سؤال ایلدی . پیر حکمت پیرا که مصداق (واسأل به
خبیرا) ایدی دیدیکه یتمش بش سالدرکه کمال ضر وکلال ایله تنکاتنك
معیشت ضنکده روزکار کچیروب سبب تحصیل سبیده شب وروزکار
و(المؤمن لایخلو عن علة وذلة وقلة) رسمنی آشکار ایدرم . خلیفهٔ
عباس شعار بوکلام حکمت مداردن راح انشراح ایله نشئه‌دار اولوب دیدیکه
ای پیر مؤدب حکمت وسبب نه‌درکه پیشه‌ور وره‌نشین اولان سوقه ومساکینك
عمرلری دراز واسباب وجوه معیشتلری آز اولوب اغنیا واهل جاهك
عمرلری کوتاه و(طوبی لمن طال عمره وحسن عمله) نصیبندن بی نصاب

اولمغله طول امل بحسابلری تباه اولور . پیر صائب تدبیر (نعم الناصر الجواب الحاضر) رکازندن کوهر رازی اخراج وابراز ایدوب دیدی که اکرچه کشف استار اسرار ربوبیتده خوف وبیم وحکمت مسکوت عنهانی انهاده خطر عظیم واردر اما ذهن پاك وعقل تابناك بودکاو ادراك ایدرکه دارالضیافهٔ (نحن قسمنا) دن مسافران رباط دنیایه روزیٔ مقدر مقرر قیلنمشدر . اهالیٔ مجد ومعالی دفعةً واحدةً استیعاب نصیب وخلاق واستیفای حظ ارزاق ایتمکین کیسهٔ وجودلری کوهر جهان مایهٔ عمردن تهی و آفتاب حیاتلری مغرب زمین اجل ومماته منتهی اولور . اما خوکردهٔ قلت مال اولان فقرای شکسته بال رزق مقسوم و روزیٔ مرسوملرینی شیئاً فشیئاً استیفا ایدنجه استبقا وتعمیر وملك وجود مستعارده تأمیر اولنوب قسمت خانهٔ (ومانتزله الا بقدر) دن هرشام وسحر افاضهٔ رزق جدید وزمان زندکانیلری مدید اولور .

(نظم)

اسکندر وتنعم ملك ودو روزه عمر   خضر وشعار مفلسی وعمر جاودان

خلیفهٔ حاتم سیرت بوکلام پرحلاوت وطلاوتی که ضمننده چاشنیٔ حکمت ولذت شهد معرفت واردر پسند واستحسان وایکیوز دینار کامل العیار عطیه واحسان ایدوب پیر باتوقیر (شاکراً لانعمه) عودت ورجوع ورفاه بال ایله عبادت منعم بی زواله مبادرت وشروع ایلدی . برهفته دن صکره خلیفهٔ جواد دأب معتاد اوزره فضای سرای فلك مدارده اجالهٔ نظر اعتبار ایدرکن کوردی که :

(نظم)

کودکی خرد نورسیده هنوز   سبزه بروی نادمیده هنوز

اول پیر پرسقامك مقامنده الندە برسبو سوبسو تك وپو وسبیل سقایتده

رشحهٔ زلال عاطفتی جست وجو ایدر خلیفهٔ سلیمان مان پیر هدهد سانی تفقد و یاد وکاشانهٔ پرسش ونوازشی بنیاد ایدوب تشریف جائزهٔ تلطیف ایله پایهٔ زیر دستانی قمهٔ قبهٔ آسمانه موازی و احیاء سنت ذره پروری وبنده نوازی ایلدی .

(نظم)

رسمیست قدیم وعادتی معهود دست　　پرسیدن کهتران محنت فرسود

حضار مجلس بی مثال اول پیر کهن سال عجوز دنیاء پر خداعه وداع ایتدیکنی اظهار وبو طفل رشید وسری آنك پسری اولدیغنی اعلان واجهار ایلدیلر. خلیفهٔ عبرت بین انتقال پیر کزیندن مغتم وحزین ونديم ندم وحنین اولوب دیدی که نه عجب نکتهٔ دلپذیر ونادرهٔ بی نظیر ایدی که اول پیر پرنوردن ظهور بولدی. حقا که اول سقا بقیهٔ رزق صوری اولان ایکیوز فلوری‌یی ایفا وروزیٔ معینی جملةً افنا ایتدیکی کبی انفاس عمر بی ثباتی قرین نفاد ومنشور مدت حیاتی بی نفاذ اولوب شحنهٔ اجل مسمی دروازهٔ عالم برزخی باز ومرغ روحی آشیان اصلی طرفنه بی‌پروا پرواز ایلدی .

(رباعی)

خوش باش دلابدادهٔ دهر بساز　　وازرده مشو در طلب نعمت وآز
سیم وزر کل مبین وده روزه بقا　　خوش سروتهی‌دست وخوشاعمر دراز

سحبان معجز رقم یعنی حسان العجم بوشعر پرحکمت ایله شرف قناعته تلویح ومسبوق بالبیان اولان دستانه تلمیح ایلمشدر :

(نظم)

کرنفس من فزونیٔ عیش آرزو کند　　من قصهٔ خلیفه و سقابیا ورم

الحديث الخامس

سعی ایدر خلقن ایتمکه تهذیب سالك راه دین اولان دانا
حسن الخلق ایچون بیوردی رسول اکمل المؤمنین ایمانا

(تمام الحديث)

أَكْمَلُ الْمُؤْمِنِينَ اِيمَاناً أَحْسَنُهُمْ خُلُقاً

سنن ابی داودده حضرت ابو هریره دن رضی الله عنه بو عبارتله روایت اولنمشدر. خلق نفس خلقده بر هیئات راسخه‌دن عبارتدرکه آنك واسطه‌سی ایله افعال یسر وسهولت ایله صادر وصاحبی بلافکر ورویت آتیان وتمشیتنه قادر اولور. اکر شرعا وعقلا پسندیده اولان اخلاق حمیده ایله تخلق ونقائضی اولان رذائل ونقائصدن تخلی ایدرسه اول هیئاته خلق حسن اطلاق اولنور. والاخلق سیء ایله مسمی اولمق اوزره اجماع واطباق اولنور. (ع) الخلق اسم للمحاسن کلها. تعریف مذکورده هیئات راسخه لفظی قید احترازی و بومعنی معلوم نکته شناسان لسان تازیدر. زیرا هر کس که بعض حالات عارضیه ومقتضیات غیر رضیه ایله علی الندور بذل میسور ایلسه عند الحکما سخا ومعروف ایله منعوت وموصوف اولماز مادام که نفسنده اول خلق ثابت وگلزار نهاد وطینتنده نهال برومند دربت نامی ونابت اولمیه.

(نظم)

والنفس اخلاق تدل على الفتى اكان سخاءً ماأتى ام تساخيا

کذلك عند هیجان الغضب تکلف و نصب ایله اختیار سکوت وسکون وجانب کظم غیظه میل ورکون ایلسه حلم وارفق اطلاق اولنمز

تا كه صفت حلم و رأفت اندهراسی وراسخ و آيات محكمهٔ صبر وانات على مر الآنات حكم طيش وخفتی بالكليه ناسخ اولميه. باجمله خلق وسجيت مجرد فعله اشارت دكل بلكه تمرن وعادتدن عبارتدر .

(نظم)

اذا المرء لم يمدحه حسن فعاله   فمادحه يهذی وان كان مفصحا

زيرا نيجه سخی رخی البال اولور كه فقد نقد مال يأخود آخر عوائق و اشـغال سبی ايله احسان و اجمالده تسويف واهمال ايدر ونيجه بخيل دخيل اولور كه سمعه وريا وبعض طرق حيل تما جهتندن بذل وسخاده تمحل وكثرت عطا وسماحت ايله طروء عوز وقلته تحمل ايدر. اخلاق محسنيده مذكور وبعض مجاميع معتبرده مسطوردركه (يوم تبلى-السرائر وتكشف الجرائر) كفهٔ ميزان صحيح العيارده وزن واعتبار اولان اعمال وافعالك اثقلی وبر روايتـده اسبق واوّلی خلق حسن بعده فعل مستحسندر. ومنبسط وكشادهرو اولان مرد نيكخو مجرد رجحت ميزان سجاحت ايله سكنهٔ قصر مينا مينو ايله همزانو اولور و قائم الليل وصائم النهار اولان ابرار واخيار رتبهسنه وصول ايله مقصودى حصول بولور.

(نظم)

از دشمن اكر رسد نجانت دردى   زنهـار مكن رنجه ور اكر مردى
الفصه چنان زى كه اكر خاك شوى   بر خاطر كس ازتو نباشد كردى

فضل قادر خلاق ايله تهذيب املا و اخلاقك جواز و امكانـنده نه وجهله ريب وكمان اولنور كه صورت مختارده اولان انسـان پريشان اطوار دكل بلكه بهائم ووحوش بيقرار دخی كرفتار شبكهٔ شركهٔ تسخير وشر شراست وشكاستاری قابل اصلاح وتغييردر. باز تيز تاز جو هوای وحشت ونفرتده پرواز ايدركن نشيمن انسده آشيان ساز ولقمهٔ قناعت

ایله تارك شره و آز اولوب آب وروغن صیادایله پرورده والطائف الحیل حسن تدبیرایله ساعدشاهان جهانگیر خوکرده اولور وسك ناپاك تناول جیف وقاذوراتده بی باك وعقره ومکالبه‌یه حریص وشغبناك ایکن مقرعهٔ ذعروبیم ایله‌پذیرای دم تعلیم اوندن نامی‌کلب‌معلم واخس حیوانات ایکن طوق حنو ومراعاة ایله معلم اولوب سك اصحاب کهفه مماثل و ﴿ کلوا مما امسکن علیکم ﴾ شرفنه نائل اولور . واسب سرکش نی افسار میدان جماح وحرانده خلیع العذار ایکن حسن تربیت ایله مروض وسهل القیاد ومربط ریاضت واستسلامده اسراج والجامه‌معتاد اولوب مضمار اطاعتده رهوار وسبك‌سیر وشایستهٔ تشریف (معقود بنواصیها الخیر) اولور. نفس بشرکه گرفتار کشایش خیروشردر (ع)خوپذیرست نفس انسانی ، وفتی اوزره قابل تأثیر وپذیرای تبدیل وتغییر اونماسه نصائح ووصایا باطل وسدی ونوامیس الهیه ده ورود بولان مؤاخذات وحدودحکمتدن جدا اولوب(حسنوا اخلاقکم)امری بیهوده‌وهرکس قمع هوا وهوسده مقاساة شدائد ریاضتدن آسوده اولوردی . تهذیب اخلاقدن مقصود ومراد خصال مادر زادی بالکلیه قلع وامحاء وعن اصلها قمع واماته دکلدر. بلکه (بعثت لاتمم‌مکارم‌الاخلاق) مصداقی‌اوزره نقیصهٔ اعتلالدن حد اعتداله ردواختیارخیر الامور ایله دروازهٔ افراط وتفریطی سدوسد ایلمکدر .

(نظم)

آدمی زاصل فکرت آمد صاف　　از صفا قابل همه اوصاف
هرصفت را که میشود طالب　　میشود برنهاد او غالب

مثلا صفت غضب وحدت‌که حاق وسطی حمیتدر جنب افراطی تهور وطرف تفریطی جبن ورخوتدر . وصفت شهوت‌که حد اوسطی

جانب افراطی شره وطرف تفریطی جمود طبیعتدر اسب سرکش غضب حکمۀ حکمت وادب ایله مضبوط وشیر شرزۀ شهوت سلسلۀ حکم شریعت ایله مربوط اولوب هرحالده مرکز دائرۀ اعتدالده قرار وهنگام غیظ وکینه ده کظم وسکینه اختیار ایده .

(قطعه)

بين التعزز والتذلل دربة　　مقبولة فی عين كل موفق
فاسلكه فی كل المواطن واجتنب　　كبر الابی وذلة المتملق

نعم نکات قرآنیه ایله سیر اولان واقفان خبایاء تفسیره خفی وستیر دکلدرکه ﴿اشداء على الكفار رحماء بينهم﴾ آیت باهدایتنده بومعنایه رمز واشارت واردر. زیرا شدتکه خمیرمایۀ غضب وحدتدر طبع بشرده مقرر اولمسه کفار بدنهاد ایله طرق غزا وجهاد بسته ورابطۀ جدال وجلاد بالکلیه گسسته اولورایدی واگر لهب جهانسوز غضبك انطفا وجمودی مقصود اولسه اشرف طوائف انام اولان انبیاء عظامده على نبينا وعليهم السلام انفعال وکدردن نشانه واثر قالمز ایدی. مع هذا هربری زمان رؤیت فساد ومعصیتده متکدر وغضبان واقامت حدوده سعی نامحدود ایله کوش پیچ اهل عصیان اولوب کیمی طوفان عام غیرت وانتقام ایله قوم بدتبار مستحق التباری ﴿لا تذر على الارض من الكافرين ديارا﴾ تیارنده اغراق وکیمی شعلۀ جهان افروز حمیت دشمن سوز ایله عدوی تندخوی کینه جوینی ﴿النار يعرضون عليها غدواً وعشياً﴾ سعیر قعیرنده احراق ایلدی. حضرت رسول کریم مظهر تشریف ﴿بالمؤمنين رؤف رحيم﴾ شایستۀ خلعت ﴿انك لعلى خلق عظيم﴾ ایکن حرم مجلس محترملرندهکه مصداق (لا تؤبن فيه الحرم) در بعض کلمات ناهنجار زبان زدۀ جلسا

وحضار اولدقده اسرهٔ پیشانی مسرت نشانلرنده آثار غضب وتکدر منظور اعدا واحبا وامارات اضطراب وتغیر مشهود قرابین واحبا اولوب حتی وجنات جنات نمالری کلبرك آسا سرخ وآل وذات ستوده فعاللری رشحه دار عرق انفعال اولور ایدی . لکن اول سلطان ملائك حشر وتواضع نمای (انما انا بشر)ك همان ظاهر بشرهٔ رخشانلری غبار مدلول (اغضب کما یغضب البشر) ایله مغبر ومغیر اولوب باطن وحی مواطنلری هر حالده وقایت قادر متعال ایله مجاوزهٔ حاق وسط حقدن مجانب و (لااقول الاحقاً) حماسنده مصون ومحمی الجوانب ایدی . بو معنایه (والکاظمین الغیظ) نظم حکمت انتماسنده اشارت وایما واردر شول جهتدن که کظم غیظ وجود تأثر وملالتـه دلالت ایدر . اکر بالکلیه مادهٔ حادهٔ غضبك زوال وانمحاقی شرط تهذیب اخلاق اولسه اسلوب نظم تغییر (والفاقدین الغیظ) ایله تعبیر اولنور ایدی . بعض کبارك رشحات اقلام درربارلرندرکه :

(قطعه)

کل الامور تزول عنك وتنقضی — الا الثناء فانه لك باقی
والله لو خیرت بین فضائل — مااخترت غیر مکارم الاخلاق

بو بابده مغز سخن وقول حسن بودرکه مزودهٔ احتما ودواء مر ریاضت وتقی ایله تعدیل اخلاق بی سامانك جواز وامکانـنه تجربه شاهد عادل وحکماء آفاقك اتفاقی دلیل بی معادلدر .

(نظم)

دادیم نشان ز کنج مقصود ترا — کرما نرسیدیم تو شاید برسی

الحديث السادس

حضرت عزته اولور عاصی ایلیه هرشقی كه شق عصا
فخر عالم بیوردی صبرایتسون من رآی من امیره شیئا

(تمام الحدیث)

مَنْ رَأى مِنْ أميره شَيئاً يَكْرَهُهُ فليصبر عليه فأنّهُ مَنْ فارقَ
الجماعةَ فماتَ ميتةٌ جاهلية

صحیحینده حضرت ابن عباسدن رضی الله تعالی عنهما بو عبارت ایله روایت اولندیغی مشارقده اشارت اولنمشدر. آخر حدیثده (ميتة) لفظی مبتدأ محذوفك خبریدر. تقدیر كلام (ميتته ميتة) اولدیغی شوب شبهه‌دن بریدر. تشریف یافتكان خطاب (جعلكم خلائف فى الارض) واورنك نشینان (ورفعنا بعضكم فوق بعض) اولان داوران حكومت رانه بی ریب ومین فرض عیندركه شجرهٔ طیبهٔ عدالتدن ثمرهٔ نیكنامی و محمدت اجتنا وحسب الامكان موبقات ستم وطغیاندن اجتناب ایدوب حق مستحقنه ایصال وبناء ترجیح بلامرجحی معول عدل معول علیه ایله استیصال ایده‌لر .

(قطعه)

اذا شئت ان تعطى الامور حقوقها وتوقع حكم العدل احسن موقعه
فلاتصنع المعروف فى غير اهله فظلمك وضع الشئ فى غير موضعه

تا كه كوش كشان سمع وطاعت اولان اهل سنت وجماعت كردن خدمتی چنبر اطاعته تسلیم ونصب لواء مخالفت ایدن اهل بغی وغوایتی زبان شمشیر سرزنش ونصیحت ایله تكلیم ایدوب رعایا وزیر دستان

بستر راحت وامانده غنوده ولسان انسـاندن (عدل السلطان خير من خصب الزمان) شنوده اوله .

لكن (انما عمالكم اعمالكم تردالیکم) خبرينك مقتضاسی و (كما تكونوا يولى عليكم) حديث صحت اثرينك مؤداسی بودركه رعيت حكم تن ناتوانده تكونون وملوك وامرا مشابهٔ روح رونده اولوب پادشاهسز سپاه تن بی سر وسـپاهسز پادشاه درخت بی ثمردر .

تن بی فتوح پیشکار روحه دست افزار وهرخصوصده آلت کار اولمغله احدهما آخره وابسـته ومحتاج وهر برينك بناء تفرد واستغناسی مستأصل ومجتاحدر .

(نظم)

روح بی قالب نداند کار کرد — قالب بی‌جان فسرده بود وسرد
قالب پیدا وآن جهان نهـان — راست‌شد زين‌هردو اسباب‌جهان

صحيح بخاريده كه ازهار صحاح اخباره روض زخريدر مروی ومسند اولان قصهٔ اعمی ومقعد بو معنای انبا واهل فطنتی خواب گران غفلتدن ايقاظ وانباه ايدر . خلاصهٔ تمثيل ونقاوهٔ تحقيق وتأويل بودركه نشأة حياة دنياده كه تجارتگاه بضائع امتحان وابتلادر سـوداگران جسم وجان سـود وزيان طـاعت وعصيانده سهيم وشريك ونرد جهـان پردردده طاس گردان كعبتين بد ونيك اولمغين حكمت قدر بی همتا اقتضا ايلدی كه نشأة اخری ودار الجزاده دخی مشارك وهمراز ومشاهدهٔ ثواب وعقابده دخی مساهم وهمباز اوله‌لر .

اما بعض حديثـده فرمان اولنـان مجرد تجرع وتحمل وثياب ثبات ايله تدثر وتزملدر والامنكرات اموره هنگام ظهورنده (فليغير بيده) ذروه‌سنه تصاعددن تقاعد ايدرسه بارى (وان لم يستطع فبقلبه)

پایه‌سنده دورمانده ودون و(ذلك من اضعف الایمان) دارالامانندن بیرون اولمیه . (ولاترکنوا الی الذین ظلموا) آیت نصیحت نموننده رکون کمیل یسیر ایله تفسیر اولنمشدر باعث مس نار ومستجلب نکوهش وشنار اوله‌جق ارباب غشم وبیداد ایله اتخاذ وسیلهٔ اتحاد ومنافقانه اظهار وداد ایدنلر لاشك فیه درجهٔ اعتباردن ساقط واسوء عمل ایله درك اسفله نازل وهابط اولورلر .

الحدیث السابع

پدرك امرینه اطاعت قیل تا که جنتده اوله‌سن خالد
بوحدیثی بیوردی فخر جهان طاعة الله طاعة الوالد

(تمام الحدیث)

طَاعَةُ اللّٰهِ طَاعَةُ الْوَالِدِ وَمَعْصِيَةُ اللّٰهِ مَعْصِيَةُ الْوَالِدِ

طبرانی مسند اوسطده حضرت ابو هریره‌دن رضی الله تعالی عنه بو عبارتله روایت ایتدیکی جامع الصغیرده اشارت اولنمشدر. مظاهر فضلی بی نهایه اولان اهل نهی‌یه نهان اولمیه که رضای والدین هر مسلم مستسلمك ذمت همتنده دین بلکه هر عاقل مکلفه فرض عیندر. زهی سعادت واقبال اول فرزند ستوده فعاله که استرضای ابوین ایله تحصیل شرف ونجابت و(ان اشکرلی ولوالدیك) دعوتنه اجابت ایده . فصیح اللغا اولان بعض بلغانك لفاظهٔ کلامدرربار ولقاطهٔ قلام کوهر نثارندرکه(ایاك وتأبیك عن مطاوعة ابیك). اکرچه رعایت پدر نیکخواه غرفهٔ مرضاة الهه سلم اولدیغی مسلمدر لکن

مادر مهربانه بروحنان اهم واحرا وبومدعانك اثباتنه (الجنة تحت اقدام الامهات) دليل اقوم واقوادر .

(نظم)

جنت که رضای مادرانست اندر ته پای مادرانست

روايتدركه اب مشفق امت اولان حضرت رسالته عليه الصلاة والتسليم ماجرى السلسبيل والتسنيم برسائل كه حقه قائل واستكشاف مسأله مائل ايدى ديدى كه اى مفخر رسل وانبيا اولو الارحام وذوى القربى دن كيمك امرينه اتمام وصلهٔ متواصله سنه زياده اهتمام ايده يم .

(نظم)

افضل انبيا خلاصهٔ كون پرده پوش امم بدامن عون
كار پردازكار نامهٔ غيب خازن كنج خانهٔ لاريب

حضرتلرى كان دهان معجزه آثارلرندن كوهر نثار اولوب بيورديلركه ﴿ امك ثم امك ثم اباك ثم الاقرب فالاقرب ﴾

(نظم)

هرچه اوكفت امر مطلق دان وانچه اوكرد كردهٔ حق دان

تابعينك كزيدهٔ عصرى يعنى حسن بصرينك مقال حكمت مأليدركه ﴿حق الوالد اعظم وبرّ الوالدة الزم ﴾ وبرفاضل يكانه نك سخن محققانه سيدركه ﴿ الاب اعرف واشرف والام ارأم وأرأف ﴾ . كتاب البركه فى مدح السعى والحركه ده بعض مالكان كان حكمتدن نقل وحكايت اولنوركه هر فرزند فيروزكه هر شبانه روز پدر ومادرينى بش دفعه دعا ايله ياد وبنيان درك حقوق وترك عقوقى بنياد ايده حق ابوتى اداوطريق شرط بنوتدن اماطهٔ اذا ايتمش اولور. زيرا ﴿ ان اشكرلى ولوالديك ﴾

آیت موعظت نماسنده بعض علما بیورمشلرکه صلوات پنجکانه یی اقامت فیاض بی علتك شکر نعمتنه بادیدر کذلك هر روز وشب دعای ام واب ایله بش کره تحریك اب طلب حق بنوتی رعایته سبب عادیدر. بالانشین خیر القرون اولان برفاضل حکمت مقرون دن مرویدرکه والدینه ترك دعا سبب ضیق معاش وباعث تنکدستی وقلت انتعاشدر. بوتقدیر اوزره انلره دعا موجب یسار وغنا ومزیل اعسار وعنا اولدیغی بطریق الدلالة والمفهوم ظاهر ومعلوم اولور. حق والدینده مرویه اولان کلمات نبویه دندرکه ﴿ ان الرجل لیموت والداه وهو عاق لهما فیدعو الله لهما من بعد موتهما فیکتبه الله من البارین ﴾. جالسان سریر حسن سریرتدن برناقد بصیر صاحب بصیرته دیمشلرکه بزم اولاد واحفاده میل ووداد مز ناکزیر وعلاقهٔ حنو وحنانلری صمیم جانده جایکیر ایکن نه حکمتدرکه انلرك انجذاب واطاعتلری فرط ندرتدن (کالابلق العقوق) واکثری مبتلای رذیلهٔ عقوقدر. اول فیلسوف صاحب وقوف کلامنی بو وجهله تعلیل واثبات مدعاده بوکونه اقامت دلیل ایلمشکه ﴿ لانهم مناولسنا منهم ﴾ وحکیم اخر سرپوش طبق هنری باز وسر حکمت خفیه یی ابراز ایدوب دیمشکه زیرا حضرت ابوالبشر محبت پدردن عاری ومدی الاحقاب سلسلهٔ اولاد واعقابنه بومعنی ساری اولوب نهاد اولادده محبت آبادن ابامقرر وصحیفهٔ سخیفهٔ باللرینه رقم استغنا ودلال محرر اولور. پدران برد باره بار اولمیان پسران ستم پرداز حقنده برشاعر ساحر نیرنك ساز بومعنایی ابداع وبو وجهله حسن اختراع ایلمشدر:

(قطعه)

دانی سبب زچیست که فرزند باپدر	منت ندارد ارچه فراوان دهد عطا
یعنی بدین جهان که محل حوادثست	درمحنت وجود تو آوردهٔ مرا

واقفان سر بره کالشمس فی الضمائر ظاهر اوله که ولاة ورعیه برامر لازم الرعایه دخی بودرکه دوستان پدر تعظیم واکرام ومرغ دست آموزدل رأفت اندوزلرینی دانۀ کرم بی نهایه ولطف بی بهانه ایله رام ایده‌لر. زیرا ﴿من ابر البر ان یصل الرجل اهل ود ابیه﴾ حدیث لازم التنبیهی اوزره انلری زیارت ورعایت جملۀ اسباب بر وسیرت حسنۀ اشراف واکابردندر. حقوق والدده وارد اولان احادیث جلیلة العوائددندرکه ﴿ان الله لیرفع الدرجة للعبد فی الجنة فیقول یارب انی لی هذه فیقول باستغفار ولدك لك﴾ سعید بن مسیبدن که عطر حسن البیانی ایله مشام جان اهل عرفان معطر ومطیبدر مرویدرکه بار اولان فرزند نیکوتبار میتۀ سوءدن آمن وحفظ وکلاء تنه فضل بی علت ضامن اولور. میان پیش دادیانده فرید اولان فریدونك کلمات حکمت نموننددرکه ﴿من بر والدیه بره ولده﴾ حکیم آخر بوقول معتبر ایله تعریض سفلۀ لئام وکلام سائلك مفهوم مخالفندن بووجهله حسر لئام ایلمشدرکه ﴿من عق اباه عقه ولده﴾ کتب کلامیه‌ده تحریر وتکتیب اولندیغی نسق وترتیب اوزره عقوق والدین بعدقتل النفس اکبر کبائر واعظم موبقات وجرائردر. کبار اتصاردن جامع علم وعمل حضرت معاذ بن جبل رضی الله تعالی عنه بووجهله ورق کردان قال وقیل وقصه کذار (حدثوا عن بنی اسرائیل) اولمشدرکه حضرت کلیم کریم علی نبینا وعلیه الصلوة والتسلیم طوربشریتدن خروج ومعراج طوره عروج ایدوب شرف مکالمه ومناجاة ایله سر افراز واوچیبك بشیوز کلمات تاماته محرم راز اولدقده خاتمۀ خطاب وهنکام رجوع واابده بارکاه عزتدن طلب وصیت ایلدی. جانب خدادن بی حرف وصدا ندا کلوب اول شرفیافتۀ (کلمه ربه) وبیدار دل پیشکاه تنبهه یدی دفعه ﴿اوصیك بامك﴾ پیامی الهام بعده ﴿الا ان رضاها من رضائی

وسخطها سخطی﴾ ایله ختم کلام اولندی. تاریخ انبیاده نگاشتهٔ قلم نکته زای عبرت فزادرکه یکسوارهٔ مضمار ﴿انی احببت حب الخیر﴾ وصاحب قرأن ﴿حشر لسلیمان جنوده من الجن والانس والطیر﴾ حق ابوت ونصیحتی توفیه وفرزند عزیزینه بوکلمات نصح آمیز ایله توصیه بیوررلر ایدی‌که ﴿احفظ یابنی سنة ابیك ولاتنس وصیة والدتك یطل عمرك﴾ والدینك وجوب رعایتنه بومعنی کفایت ایدرکه کلام قدیم ربانیده‌که دفینه کشای راز نهانیدر.

(نظم)

از در تن بمنظرجان آی　　تماشای باغ قرأن آی
تا بجان توجمله بنماید　　آنچه بد وآنچه هست وانچه آید

والدینه مبرت واحسانك پایهٔ ذکر وبیانی عالی و﴿قضی ربك ان لاتعبدوا الا ایاه وبالوالدین احسانا﴾ معناسی مواضع شتی ده متقدمهٔ عبادته تالی اولمشدر. خلیفهٔ بلنداقتدارمظهر دعاء ﴿اللهم ادرالحق معه حیث دار﴾ اقضی الامة وکاشف الغمه امام علی الهمه کرم الله وجهه ورضی الله عنه ﴿ولاتقل لهما اف ولاتنهرهما﴾ آیت نصیحت نماسنده بووجه دقیق اوزره تحقیق بیوررمشلرکه ﴿لو علم الله شیئاً من العقوق ادنی من اف لحرمه﴾ بعده لجهٔ غیب هویتدن برقطره حکمتی ساحل شهادته کتوروب بووجهله کشف اسراروراز لازم الا برازی تحفهٔ مجالس ابرارایلمشلرکه ﴿فلیعمل العاق ماشاء ان یعمل فلن یدخل الجنة ولیعمل البار ماشاء ان یعمل فلن یدخل النار﴾ باب عقوقده مسوق اولان اخبار صحت آثاردندرکه ﴿ایاکم وعقوق الوالدین فان ریح الجنه توجد من مسیرة خمسمائة عام ولایجد ریحها عاق﴾ اب صورینك که مراح عالم ارواحدن باعث دوریٔ ضروری اولمشدر اطاعتی ضربهٔ لازب ویو امره مخالفت

ایدن فرزند بدسیرت مأمن رحمتدن بعید وعازب اولیجاق اب معنوینك كه رهنمای صراط سوادر هرحالده ترحیب واجلالی اوجب وافرض بلكه بونك مراعاتی مقصود بالذات وسائرك رعایتی بوكا نسبت مقصود بالغرض اولور .

(نظم)

آباء اجسادنا هم سبب لان جعلنا عرائض التلف
من علم الناس كان خیراب ذاك ابوالروح لاابوالنطف

هرعاقل رشیده خفی وپوشیده دكلدركه اگرچه ﴿لقد وصّینا الانسان بوالدیه حسناً﴾ اقتضاسی اوزره حیاتلرنده خفض جناح ذل ومماتلرنده ثیاب دعا ایله تبذل متحتم وواجبدر لكن آبا وامهات ایله فخر ومباهات نفس ابیّه وسجیّهٔ سخیّه صاحبنه نامناسبدر .

(نظم)

بجز نیستی هركو فرو شد فلا انساب نقد وقت اوشد
بمردی وارهان خودرا چومردان ولیكن حق كس ضایع مكردان

هربزرك زادهٔ نادان كه مكتب فضل وعرفانده ترك تحصیل واكتساب ووجههٔ مفاخرتده نصب انصاب انساب ایده دیارغربت هنر ومعرفتده مانند شهر واو لسان غیب هاتفدن بوكلمات پرلطائفی شنوا اولور :

(نظم)

ان افتخرت بآباءٍ مضوا سلفاً قلنا صدقت ولكن بئس ماولدوا

صاحب حیثیت اولان اهل همت پذیرای كلام :

(نظم)

ان الفتی من یقول ها انا ذا لیس الفتی من یقول كان ابی

وعظم نخر ایله مفتخر اولمقدن مستنکف وانی اولوب احیاء سنت باهیهٔ جاهلیه‌دن عاروهر آن (الشرف بالهمم العالیه لابالرمم البالیه) معناسنی اشعار ایدر .

(نظم)

از هنر خویش کشا سینه را　　مایه مکن نسبت دیرینه را
آب گهر های کهن را مجوی　　درچوکهن کشت شود زرد روی

صاحب نفس عصامی (ع) استاد سخنوران نظامی - بوابیات بی بهانه ایله فرزند فرزانه‌سنه پند وچشم زخم فلك بی رحمدن وقایت ایچون سذاب تلخ نصیحتی سپند ایلمشدر :

(نظم)

جائی که بزرك بایدت بود　　فرزندیٔ من نداردت سود
چون شیر بخود سپه شکن باش　　فرزند خصال خویشتن باش

برشاعر حکیم مشرب دخی کلزار فضل وادبه قریحهٔ صریحه‌سندن اجراء جویبار تدقیق وکلام مرغوبنی بواسلوب اوزره تحبیر وترقیق ایلمشدر :

(نظم)

بکذر از زنك طبیعت چنك در تحقیق زن　　تنك باشد باپدر نسبت بما در داشتن

الحدیث الثامن

فقریکی دفع ایچون زراعت قیل　　حالکی ماسوایه ایلمه عرض
افضل انبیا بیورمشدر　　اطلبوا الرزق فی خبایا الارض -

(متن الحدیث)

بو حدیث شریف موافق بحر خفیفدر . ابو یعلی مسندنده وطبرانی

مسند كبيرده وبيهقى شعب ايمانده حضرت عائشه‌دن رضى الله تعالى عنها بوعبارتله روايت ايتدكلرى جامع الصغيرده اشارت اولنمشدر. فائق اللغه‌ده كه قدرى بين البلغا بلندوسمى واختصاص يافته‌ٔ (خذوا الغتكم من رجل العجمى) در (اطلبوا) محلنده (ابتغوا) لفظى ايراد وايكى وجهله تبيين مراد اولنمشدر. وجه اول زراعت وحراثته حث وتحريض ووجه ثانى معادنده متكون اولان فلزاتك استخراجنه ترغيب وتحضيض اوله. مرصاد العباده بورسمله بسط مقدمهٔ ارشاد اولنمشدركه فلاحت ودهقنت جناب عزت ايله معامله وسوداكرى وبهترين مكاسب واشغال اولديغى وصمت ريب واشكالدن برى اولوب فى الحقيقه صفت رزاقيده نيابت حضرت حى باقيدر لكن كار كشت وكاره مواظب اولان كاسب غير كاذبه لازم ولازبدركه مال بى مآل ايله مغتر ومزاج حالى آفات ملك سريع الارتحال ايله مغبر اولميوب اسباب يسار ومكنت يد تصرف وقدرتنده وديعت اولديغنه تيقن ومرشد خرد رهنموندن (الدنيا مزرعة الآخره) مضموننى تلقن ايده (ع) هركسى آن درود عاقبت كاركه كشت، وفكر جمع واستكثار وانديشهٔ باطل احتكارده اولميوب هم رزق ايله پريشان اولان محاويج ودرويشانه عين بصر ايله نظر ايتميه وهنكام زراعتده تقديم نياز وضراعت وزمان حراثتده سررشتهٔ حزمى حفظ وحراست ايدوب بونيت ايله دانه فشان وبوامنيت ايله درخت نشان اوله كه چرا كاه زندكانيده سروح ايدن هرذى روح محتاج زاد وقوت وعطلت واهمال هرحالده مذموم وممقوت اولوب جنس حيوان واغلب نوع انسان صنعت دهقنتدن عاجز واسباب معيشتلرى عروض تأخر ايله غيرناجزدر واقتضاى حكمت قضا ايله هركسك برحرفته ممارستى امرنا كزير وضمن مجموعده مصلحت نظام اكمل تمشيت پذير اولمشدر لاجرم خدمت

زراعتی محض فوز وغنیمت بیلوب محصول زرع وبستانه کائنا من کان تطاول وتناوش وتناول ایدنلره طیب خاطر وصفای بال ایله حلال وساحهٔ ضمیر وسعت پذیرندن ازالهٔ خاك روبهٔ ملال ایده بالجمله فلاحت فلاح نما خدمت خالق کل وکشت صورت کسبده عین توکلدر .

(نظم)

رمز الکاسب حبیب الله شنو　　از توکل در سبب کاهل مشو
کر توکل میکنی درکارکن　　کشت کن پس تکیه برجبار کن

زیرا فلق حبوب والقاء حبوب ﴿انتم تزرعونه ام نحن الزارعون﴾ مضمونی اوزره محضا مشیت صانع بی علته وابسته وصید قوت نامیه شبکهٔ قدرت بشریه‌دن متنفروجسته اولوب بعدالقاء البذور طاعات ونذور ایله جناب مسبب الاسبابه قصد دنو وتقرب وروزنهٔ توکل واستسلامدن شروق آفتاب فضل وانعامه انتظار وترقب ایدرلر .

(نظم)

کیرم اکنون تخم را کر کاشتی　　بر زمینی که سبب پنداشتی
کر دوسه سال آن نرویدچون کنی　　جز که درلابه ودعا کف درزنی

اکر بعض سنینده ریع زمین کمتر واشجار مثمرهٔ مقاصد وآمال خشك سال قحط وابسال ایله بی برك وبر اولورسه زبان سر تیز ودل وسوسه آمیز ایله افاعیل حکیم کردکاره اعتراض وانکاردن پرهیز وآیت ﴿فی السماء رزقکم وماتوعدون﴾ده مخزون اولان حکم کونا کونی درك وتمییز ایدوب قلت نان بی امتناندن متضجر وتنکدل وضیق معشت وضنك وقلت ایله پریشان ومنفعل اولمیه .

(نظم)

جنون منك ان تسعی برزق　　ویرزق فی غشاوته الجنین

وسنابل وحبّاتك نما ونباتی باران بهار واعتدال کردش لیل ونهاردن بیلمیوب ساحهٔ دل صفیسنی چرك شرك خفیدن پاك وبومقوله حکم مجهوله‌ده متابعت اعتقاد مجائز جائز اولدیغنی ادراك ایده .

(نظم)

زالکی کرد سر برون زنهفت   کشتك خویش خشك دید وبکفت
که همه آن نوی هم آن کهن   رزق برتست هرچه خواهی کن

دهقان صاحب ایقان که دهقنته بونیت ایله شروع ونقاء طویت ایله حفظ کروم وزروع ایدوب اوامر ونواهی‌یی کماهی رعایت‌واقامت راتبهٔ خدمتده مکابدهٔ بی‌غایت‌ایده هربرك وبار ولقاطهٔ حبوب‌وثمارکه مسافران عالم ناسوته آندن قوّت وقوت حاصل یاخود وحوش وطیورك حواصلنه واصل‌اوله آنك صحائف اعمالنه نوشته ومزرع حسناتنده کشته اولوب هردانهٔ کم بها سلوك راه خداده برقدم راسخ وقطع مراتب اخرویه ایدن یاران میاننده سبب شرف باذخ اولور. نته‌کیم بوحدیث آکا اشارت والماع وبوبابده اولان پاداش وثوابی مکرمان زمانه اسماع ایدرکه ﴿ من یزرع زرعاً ویغرس غرساً فما اکل من الطیور والدواب یکتب فی دیوان حسناته ﴾ بالکه اخلاص عمل ایله تکمیل انسانیت وعباد اللهه ایصال نفعه تصحیح نیت ایدرسه کدیمینی ایله براوردهٔ سفرهٔ زمین اولان محصول ومحصود وریع مقصود ایله هرکیم که تغذی وبلا تعدی تعشی وتغدی ایدوب اول قوّت ایله مراسم طاعتی اقامت ایده باسرها آکا محسوب و﴿من غیر ان ینقص من اجورهم شیئاً ﴾دیوان‌حسناتنه مکتوب اولور .

(نظم)

فضل حق‌که بها نمی جوید   مغفرترا بها نه می‌جوید

ارکان معمورهٔ یقین اولان بزرکان ملت‌ودین دیمشلردرکه برلقمه

نان شایستهٔ سرخوان اولنجه حرّاث واکّار وحدّاد ونجّار وآنك نظراء وامثالی محترفه وعمالدن اوچیوز آلتمش کیمسه ترتیب تربیت وتربیننده علی طریق المداوله مزاوله ایدرلر چونکه اول لقمهٔ کم بها مستوران قباب اصطفادن برمرد خدایه غدا اوله کریم منان جمله عمله وکار کنانی اول ولی جلی المواهبه هبه ایدوب یوم عسیرده نار سعیردن آزاد ودل ویرانی اواهل رحمت ومغفرت ورضوان ایله آباد ایدر .

(رباعی)

هان تانشوی موجب آزار دلی   زیراکه نیرزد این جهان بار دلی
دلها توبدست آرومده دل از دست   باشدکه تراکنند درکار دلی

ودار کرم مدارینی ابناء سبیل ایچون تسبیل ودخول ضیافتخانهٔ بی بهانه سنی آشنا وبیکانه‌یه تسهیل ایدوب (البخل بالطعام من اخلاق الطغام) قول حکمت مدارینی استحضار ایله اکرام صنوف ضیوفده جد بی حد وبوبابده توفیق بذل وصرفی سعادت بزرك وعز شکرف عد ایده .

(نظم)

بخش مال ومترس از کمی که هرچه دهی   جزای آن بیکی ده زداد کر یابی
توهمچو منبع مایی بعینه چندان   که بیشتر بدهی فیض بیشتر یابی

محصل کلام مفصّل بودر که زراعت کبی بر کرامتمی اولور که ﴿ فی کل سنبلة مائة حبة ﴾ فحواسی اوزره شیٔ قلیل ویسیری تکثیر باکه ﴿ والله یضاعف لمن یشاء ﴾ مقتضاسی اوزره الی مالانهایه تضعیف وتوفیر ایلیوب مقابلهٔ کهنهٔ پوسیدده عطایاء جدیرهٔ جدیده ایجاد واجاده ومنکران معاده احیای موات اقوات وازواد ایله دلائل حشر اجسادی تکریر واعاده ایدر .

(نظم)

کیمیا خواهی زراعت کن که خوش گفت آنکه گفت
زرع ثلثانش زرست و ثلث باقی هم زرست

اهل بصیرت ودید وصاحب بصر حدیده ظاهر وبدید اوله که حدیث مذکورده مسطور اولان وجوه معانی شراحك ابانه واصراح ایتدکلری وجوه ظاهرة المبانیدر .

(نظم)

راویان این را بظاهر برده اند   هم برآن صورت قناعت کرده اند

لکن هرظاهرده باطن مرکوز ومرموز وهرشیئ بارزده سر کامن مکنون ومکنوز اولمغین راسخ قدم اولان ارباب همم ظاهر قشر تمون ایله خرسند ومفتون اولمیوب طالب مغز ولباب ومعان استنباط معانیده اقامت والباب ایدرلر .

(نظم)

هیچ نندیشی که هرجا ظاهریست   آن زحکمتهای پنهان مخبریست
فائدهٔ هر ظاهری خود باطنست   همچو نفع اندر دواها کامنست

شیخ کبیر عارف خبیر صاحب فکوك شفا ساز امراض شکوك صدرالدین قونوی قدس الله سره السوی حضرتلری ﴿ دم علی الطهارة یوسع علیك الرزق ﴾ حدیثنده نوالهٔ حکمتی کرسنکان معرفته تنویل وطهارت باطنه ورزق معنوی ایله تأویل بیوردقلری کبی بوحدیثده دخی باب تحقیق کشاده ورزق مذکوردن رزق معنوی اراده اونورسه خبایاء ارضدن مراد اقطار بلادده اولان کوشه نشینلر و﴿ الاشراف فی الاطراف وکم فی الزوایا من خبایا ﴾ فحواسی اوزره سکنهٔ پیغولهٔ انزوا اولان عزلت کزینلر اولور یعنی کوشه کیران پاك اعتقاددن دریوزهٔ همت واستمداد

اولنه كه آنلرك انفاس حاجت روالرى طالبان بى برك و نوايه غداى روحانى وسركشتكان اوديهٔ بعد ونوايه راحت جاودانيدر .

(نظم)

فهم‌نان كردى نه حكمت اى رهى　　زانچه حق كفتت كلوا من رزقه
رزق حق حكمت بود در مرتبت　　كان كلو كيرد نباشد عاقبت

الحديث التاسع

مؤمن اولدركه عفت اوزره اولوب　　اوله ذاتنده رفق و استسلام
ديدى بى رحم ايچون رسول امين　　نزعت منه ربقة الاسلام

(تمام الحديث)

(انّ اللّه تعالى اذا اراد ان يهلك عبداً نزع منه الحياء فاذا نزع منه الحياء لم تلقه الا مقيتا ممقتا فاذا لم تلقه الامقيتاً ممقتا نزعت منه الامانة فاذا نزعت منه الامانة لم تلقه الا خائناً مخوناً نزعت منه الرحمة فاذا نزعت منه الرحمة لم تلقه الا رجيماً ملعناً نزعت منه ربقة الاسلام)

سنن ابن ماجه‌ده حضرت ابن عمردن رضى‌اللّه عنه بوعبارت ايله روايت اولنمشدر. حيا سرحياته تاج وكعبهٔ رشد واناته رتاجدر برسر- چشمهٔ زندكانى وآبشخور امان واماندر كه نهال مكارم خصال آنك فيض بى‌غايتندن حسن تربيت آلوب ارض رضاده نشوونما بولور و آفتاب شرم وحجابك فروتابى اولمسه ميوهٔ اخلاق پسنديده خام و نارسيده قالوب صاحبى چاشنئ عوائد بى عديدندن بى بهره ونوميد اولور .

(نظم)

وفات به زحیاتت اکر وفات نباشد حیات هیچ نیر زد اکر حیات نباشد

هر کیمک که مزاج حالی عارضهٔ عدم حیا ایله سقیم وقاحهٔ وقاحتده دائما مقیم اوله حلیهٔ آداب جلیه ایله غیر محلی و (لا کراه فی الدین) بارکاهندن (فاصنع ماشئت) وعیدی ایله مخاطب ومخلی اولوب دورماندهٔ حرم محترم (الحیاء شعبة من الایمان) ومجون وصفاقت رفاقتی ایله داخل عداد لئیمان اولور .

(نظم)

اذا لم تصن عرضاً ولم تخش خالقاً وتستحی مخلوقاً بما شئت فاصنع

بی ادب لطف ربدن محروم وشقاسی مقضی ومحتوم اولمغین دائما وسادهٔ فساده توسد وطبع خلاعت نماسندن شیئاً فشیئا خصال ذمیمه تولد ایدر (ع) هرکرا نیست ادب لائق دولت نبود . اولا دار الامان امانتدن آواره ودامن پاك عفاف وعصمتی سرپنجهٔ جنایت خباثت خیانت ایله صدپاره اولوب ثانیا بو خلال نافرجامك استتباع واستلزامی سررشتهٔ رأفت ورحمته سبب انقطاع ومخبر صادق الکلامك اعلامی اوزره ربقهٔ اسلامه باعث انتزاع اولور. حیاکه جانب فیاض مواهبدن محض حبادرخاصهٔ لازمهٔ اتقیا وشیمهٔ وسیمهٔ رسل وانبیا اولوب خصوصا اول اکمل نشأت انسانیه وبیناترین مشاهدات احسانیه (ع) سلطان حرمسرای لولاك حجة تفضیل البشر علی الاملاك علیه من الصلوات اجمعها واجملها ومن التحیات اکملها واشملها حضرتلرینك شمائل بی مانند وحلیهٔ یوسف پسندلرنده (کان اشد حیاء من العذراء فی خدرها) کلام صحت انتماسی که کتب سیرده مرقوزدهٔ نقلهٔ اجله در اثبات مدعاده اقوای براهین وادله در . کتاب ادب الدنیا

والدینده بسط وتبیین اولندیغی اوزره حیا اوچ قسمه منقسم وهر بری بروسم ایله متسمدر. اولا جناب باریدن استحیا وشرمساریدر . بوحیا اوامره امتثال ونواهیدن اجتناب واراضیٔ مراضیٔ الهیه‌یی قطع واجتیاب ایله اولور . بومقامدندرکه :

(نظم)

اقصی خرام بادیه پیمای لودنوت
گیتی فروز مملکت آرای والضحی
چون هردوکون روشن ازانوار روی اوست
صلوا علیه ماطلع البدر فی الدجی

﴿ استحیوا من الله حق الحیا ﴾ فرمانی احضار واصحاب اقتدا حقیقت حیادن تنشد واستخبار ایتدکارنده حدیث مجملی تبیین وتعمیم وفائدهٔ نصحی تکمیل وتتمیم ایدوب بیوردیلرکه ﴿ من حفظ الرأس وماحوی والبطن وماوعی وترك زینة الحیوة الدنیا وذکر الموت والبلی فقد استحیی من الله حق الحیا ﴾ ثانیا اجناس ناسدن خجلت واستحیا وشوره زاردل زارینی رشحات سحاب شرم ووقار ایله احیادر . بونوع حیا دارالحرب هجروخنادن مهاجرت وبالطبع بنی نوعندن کف اذی وترك مجاهرت ایله اولور .

(نظم)

طرازندهٔ این خجسته رقم چنین راند درنقل قصه رقم

که برکون صحابیٔ مقبول صاحب سررسول حذیفة بن الیمان درت علیه شآبیب الرضوان امتثال فرمودهٔ ﴿ فاسعوا الی ذکر الله ﴾ وبلا ریاوسمعه اقامت فریضهٔ جمعه ایچون عزم راه ایدوب کوردیکه اصحاب وفاووفاق بحر ژرف استغراقدن ساکن فرضهٔ اداء فرض وفضل خدانی ابتغا ایچون

فرمان پذیر ﴿ فانتشروا فی الارض ﴾ اولمشلر اول حضرت ظروء تقصیر وندامتدن کسب ضجر واضطراب وممر جماعتدن عدول وانتکاب ایدوب (لاخیر فیمن لایستحیی من الناس) کلام حکمت اساسی ایله تمهید عذر وپوزش وتخلف ثواب مسابقتدن اظهار اندوه وسوزش ایلدی .

(نظم)

وبین رکوبها الاالحیاء ‏ ‏ ‏ ورب قبیحة ماحال بنی

تقلب فی الامور کما یشاء ‏ ‏ ‏ اذا رزق الفتی وجهاً وقاحاً

بوکونه حیا فرط مروءت وحب ثنادن ناشی وصاحبی صمت ذمائم ومعائبدن متباعد ومتحاشی اولور. بوسببدندرکه جلباب حیانی القا ایدنلرک عرض هتك عرض ووقاری مغتفر و ﴿ من القی جلباب الحیاء فلا غیبة له ﴾ وعید اکیدینه مظهر اولور . ثالثا کندو نفسندن شرم وحجاب ومخدرهٔ حال خجلت مألی (احسن الحیاء استحیاؤك من نفسك) پردهسنده تستر واحتجابدر . بونوع حیا ترك خشنهٔ اعین وامر تقوی وتثبت وتبین ایله اولور . برحکیم موشکافك زادهٔ طبع صافیدرکه (لیکن استحیاؤك من نفسك اکثر من استحیائك من غیرك) و برادیب فصیح زبان کلید اندیشهٔ بیانی کشاده وجوهر حکمتی طبق عرضه نهاده ایدوب دیمشکه (من عمل فی السر عملاً یستحیی منه فی العلانیة فلیس لنفسه عنده قدر) حیانك بوقسمی ریاضت نفس حرون وتساوی بیرون ودروندن اولوب شرف فطریدن بادی وبادر لکن وقوعی عزیز ونادر اولور . صحابیٔ حسن الطبیعه یعنی لبید بن ربیعه رضی الله تعالی عنه بعد شرف الایمان همان بوشعری قرض ونقادان فضل وهنر اولان بالغاء مدیح کستر محضرلرینه عرض ایلمش ایدی :

(نظم)

ماعاتب المرء الكريم كنفسه　　والمرء يصلحه القرين الصالح

هرشخص بى ريانك كه ننك وحياسى كامل ووجوه ثلاثه‌يى شامل اوله ميرة حسن سيرتى امتيار واشراف واعيان ميانندە تحصيل رجحان وامتيـاز ايدوب دور بى‌امان آخر زمانده پس ماندۀ عقد الف ودور افتادۀ (فخلف من بعدهم خلف) ايكن داخل حزب (واشـوقاه الى اخوانى) وهاتف مژه رسان لساننذن مستمع تهانئ نهانى اولور .

(نظم)

شرمى بدار اكر كنمت نام آدمى　　كز آدمى شريف‌ترين خاصيت حياست
شرم آيدت زمعصيت ارمن بيان كنم　　كاندرحق تو لطف ازل راچه اعتناست

الحديث العاشر

عاقل اولدركه دار دنياده　　آخرت فكرين ايليه بالذات
كه رسول خدا بيورمشـدر　　اكثروا ذكر هاذم اللذات

(متن الحديث)

بوحديث موعظت بيـان بى زياده ونقصـان بحر خفيفه موافق اولوب سنن نسأيده حضرت ابوهريره‌دن رضى الله تعالى عنه بوعبـارتله روايت اولنمشدر. لكن سنن ترمذى وابن ماجه‌ده ﴿ اكثروا ذكرهاذم اللذات الموت ﴾ عبارتى ايله مذكور و(الموت) لفظى (هاذم)دن بدليت اوزره مجروردر . سيوطى شرح ترمذيده (هاذم) ذال معجمه ايله قاطع معناسنه اولديغنى تصريح وحضرت شيخ اكبر (ع) قدس الله سره

الانور » دخی کتاب مسامرەده بورواتی اختیار وترجیح ایلمشدر .
ذکر موت وفنا برتریاق اکبردرکه اژدرچرخ پرهمومك سمومی انکله اندفاع وارتداع بولور واندیشـهٔ زوال دنیا برداروی هشبردرکه نفس شریرهٔ بشریەنك کسر وفرت فورتی آنکله حاصل اولور .

(نظم)

اکر صد سال مانی وریکی روز — بباید رفت ازین قصر دلفروز
ازین سرد آمد این کاخ دلاویز — کەچون جا کرم کردی کویدت خیز

مسکهٔ عقل پیش اندیشـدن حصەدار اولان لبیب زیرك سـارە سزاوار بودرکه بودار پراکدارك دولت ناپایدارینـه ممکور وزیر فلك فیروزەدە عمر پنج روزه یه مغرور اولمیوب راه طلب افسرده چراغ عمری افسرده اولمدن دامان علائق بی سـاماننـدن دست همتی قاصر وعین عبرت ایله فراز اقبالدن نشیب ادباره ناظر اوله .

(نظم)

ای زخوبیٔ بهاران لب کزان — بنکران سردیوزردیٔ خزان
روزدیدیطلعتخورشیدخوب — مرك اورا یادکن وقت غروب

دنیای بدنهاد برعروس هزار دامادرکه هرروز بربدمست عالمه سوزه ال ویرر وهرشب هزار ناز وطرب ایله برناقبول نودولتك جامه خواب عشرت ووصلتنه کیرر .

(لمؤلفه)

جهانی برزن بیمهره بکزدر حکما — که هرکسه اولەوعد دروغی آماده
تجردایله مسیحا کبی سبکروح اول — محبت ایتمه عروس هزار داماده

هزار آفرین اول مرد عفت قرینـەکه اول مکارهٔ پرمکارهك یك باریچـهٔ مردم فریبنـه قریب اولمیوب دست عصمتی کوشـهٔ

ذیل رغبتندن کشیده وکلزار دهرسُست بنیادده سرو آزاد کبی دامن چیده اوله .

(نظم)

ناورد محنتست درین تنکنای خاك	محنت برای مردم ومردم برای خاك
لاخیر دان نهاد جهان ورسوم دهر	لاشی شناس یرك سپهرونوای خاك

بوره‌کذر پرکدر برساباط کهنهٔ دودردرکه آنده التقاء عصا ایدن اهل عافیت عاقبت آزردهٔ نیش رحیل وبورباط پرخباطده حسب المرام مکث و آرام ایلمك امرمستحیلدر .

(رباعی)

دنیا چورباط ومادر ومهمانیم	تاظن نبری که مادرو می مانیم
در هردوجهان خدای می‌ماندوبس	باقی همه کل من علیها فانیم

کلمات علیهٔ علویه علیه الرضوان والتحیه‌دندرکه (نسیان الموت صدؤ القلب) ابن معتزکه تشبیهات مخترعه‌سی ایله ناقدان صنائع بدیعه مرتاح ومهتزدر خفتکان راه هدایتی رقدهٔ پندار وغفلتدن ایقاظ وتنبیه ومسافران خان فلك خوّانك تعاقب وتناوبنی بوکونه تشبیه ایلمشدرکه (اهل الدنیا کصور مختلفةٍ اذا طوی بعضها نشر بعضها)

(رباعی)

ای دیده اکر کورنهٔ کوربین	وین عالم پرفتنه وپرشور ببین
شاهان جهان وسروران عالم	در زیرزمین دردهن موربین

پس خردمند سری‌یه شایسته وحری بودرکه خلوتخانهٔ دروندن طول امل کونا کونی اخراج وطیش وسبکساریدن طاری اولان غایهٔ قابهٔ قابیه‌یه دواء تلخ (کفی بالموت واعظا) ایله علاج ایدوب هرآن ملاحظهٔ حدیث (کن فی الدنیا کانك غریب اوعابر سبیل وعدّ نفسك

من اتحاب القبور ﴾ وجسر خسر نمای دنیادن دیدهٔ خونبار اعتبار ایله عبور ایده .

(نظم)

پلی دان جهان را برین رهگذار نداردکسی بر سر پل قرار

موت که بر امر ناگزیر ودرد درمان ناپذیردر (ع) ان المنایا لاتطیش سهامها آنك وقوع ونزولندن ارباب حجی وعقول بیهوده اندوهناك وقبل حین الحین آماج ناوك غم وهلاك اولمازلر بلکه ﴿ لیس للماضین حسرة الموت انما لهم حسرة الفوت ﴾ مقتضاسی اوزره حسب الوسع والامکان رعایت شعب ایمان ایله تکمیل حسن استعداد و ﴿ الموت کفارة لکل مسلم ﴾ حدیث تسلیت رسانی تدبر وامعان ایله تحصیل رشد واستسعاد ایدرلر .

(نظم)

کاشف سرپوش سر معنوی اینچنین فرمود اندر مثنوی
جمله عالم زین غلط کردند راه کز عدم ترسند وان آمد پناه

اگرچه عالم مشوش اطوارك كار وباری مجموعهٔ بی رابطه کبی پریشان و رسم بی ضابطه کبی ناچسباندر لکن مزرعهٔ آخرت اولدیغی جهتدن هر مرد موفق که طالب جلیهٔ حق اوله :

(نظم)

درهمه چیزی هنر و عیب هست عیب رها کن هنر آور بدست

مقتضاسی اوزره بو مار پر نقش ونکارك زهر محن واکدارینه باقیوب کمال حذاقت ایله آندن تریاق عبادت تحصیل و مضرتی منفعته تحویل ایدر .

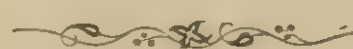
(نظم)

الدهر فيه مساءة و مسرة　　فجزاء دهرك ان يذم ويحمدا

جمع اهل فضيلتك برشمع روشناسی وعالم علم ومعرفتك برمرد روشناسی بودار بی ثباتك دواهی ودارهاتندن بیزار ورقدغفلت غامرددن بیدار اولوب متاع فانئ زندكانیدن بووجهله اظهار فراغ وشكایت دهر پرتعبی بوقالبه سبك وافراغ ایلمشكه :

(قطعه)

جزى الله عنا الموت خيراً فانه　　ابر بنا من كل بر وارأف
يخلص اشراف النفوس من الردى　　و يدنى الى الدار التى هى اشرف

الحديث الحادى عشر

طالب علم اولان سعادتمند　　لائق اولور نوازش ورحمه
بو حديثی بیوردی پیغمبر　　طالب العلم طالب الرحمه

(تمام الحديث)

طَالِبُ الْعِلْمِ طَالِبُ الرَّحْمَةِ طَالِبُ الْعِلْمِ رُكْنُ الْاِسْلَامِ وَيُعْطَى اَجْرَهُ مَعَ النَّبِيِّينَ

دیلمی مسند فردوسده حضرت انسدن رضی الله تعالی عنه بوعبارت ایله روایت ایتدیكی جامع الصغیرده اشارت اولنمشدر. علم اشیاء معتنی بهانك اشرف وابهاسی وكان مكان امكانك جوهر بی بهاسی اولوب منزلهٔ بهائم ودوابده اولان جهلهٔ ناصوابدن مابه الامتیاز واسباب سعادت دارینه وسیلهٔ جمع واحتیازدر .

(رباعی)

اقبال مدام وعز دائم علمست | وآن چیز کزوست شرع قائم علمست
وان خاصیت نغز ومکرم که بدان | ممتاز شد انسان زبهائم علمست

مظاهر رحمت اولان ارباب علم وحکمت وعدهٔ رفع درجات ایله نجوهٔ نجاتده جایگیر وایتاء خیر کثیر ایله مظهر فضل کبیر اولوب ﴿ ما یعقلها الا العالمون ﴾ مضمونی اوزره جهلهٔ بدتبار حیز اعتباردن دور وادراك حقائق اشیا زمرهٔ علمایه مقصور ومحصوردر. علم که محض رحمتدن منبعث ومجرای سبق عنایتدن منشعب اولمغین رحمت ایله متلازمدن ورونق فزای زمین وزماندر برهمای همایون فردر که هرگدای بی سروپایه که سایه صاله همسال وامثالی بیننده فی الحال رتبهٔ شرف وکمال بولور وبر کیمیای سعادت اثردر که هرمس بدطینتی که حجر تربیتنه آله میزان قدر واعتبارده کامل العیار اولور .

(نظم)

خاتم ملك سلیمانست علم | جمله عالم صورت وجانست علم

اما مجرد علم ودرایت کفایت ایتمز بلکه علم عمله مقرون ومشفوع وعلم علم ﴿ والعمل الصالح یرفعه ﴾ ساعد سعادت مساعدی ایله منصوب ومرفوع کرکدر تاکه مقدمتیندن نتیجه حاصل وصاحبی بارگران امتی دوش استطاعت ایله حامل اوله .

(نظم)

حجت ایزدیست در کردن | خواندن علم وکار نا کردن

فرمان شرعه تابع وپذیرای نهی ﴿ ولا تکن الرابع ﴾ اولان طالب

خوشه چینه حدیث (اطلبوا العلم ولو بالصین) مجب ناصح ناصع وآیت (اومن کان میتاً فاحییناه) ده علماء آگاه میتی جاهل ایله تعبیر وحیاتی علم ایله تفسیر ایتدکلری شرف علمه برهان ساطع قاطعدر. وجه علم حسن وصبیح وروی جهل سمج وقبیح اولدیغی مجمع علیه وجمله ملل وادیانده اهل علم وعرفان بنان توقیر وحنان ایله مشار الیه اولوب آسوده مظلهٔ جهالت اولان اهل غفلت هرساعت لسان حکمت ایله معاتب وملوم وعلم وفضیلتك شرف ونباهتی نضلاً عن النقل بداهت عقل ایله متیقن ومعلومدر. زیرا هرشخص نادانه کائناً من کان برامر سهلده اسناد جهل اولنسه قبولدن عار ونسبت دانش ومعرفت اولنسه فرح وبشاشت اظهار ایدر. صاحب قدر والای (اللهم وال من والاه) وشایستهٔ جاه (ما انجیته ولکن الله انجاه) امام اعلم اقضی حضرت علی مرتضانك رضی الله تعالی عنه تحقیقات سنیهٔ سمیه وکلمات علیهٔ حکمیه‌لرندندرکه (کفی بالعلم شرفا انه یدعیه من لایحسنه و یفرح به اذا نسب الیه) بوقطعه که عالم علمك کاشف رازی اولان امام فخر رازی‌یه منسوبدر لواء حسن بیانی باروی استحسانده منسوبدر :

(قطعه)

طلب کردن علم ازانست فرض — که بی‌علم کس را بحق راه نیست
کسی ننك دارد زآموختن — که ازننك نادانی آگاه نیست

اگرچه علم دواء نفس مریضه وطلبی هرکسه فریضه اولدیغی مسلمدر امااول علم مفترض الطلب میان ارباب اربده مکتوب ومبهمدر. بوبابده علماء اولوا الالباب تفریق شمل وهربری صدد تحصیلده اولدیغی علم جلیله حمل ایلیوب اختلاف رحمت نمونلری سبب تشعب ظنون ونمودار (الحدیث ذوشجون) اولمشدر. امام حجة الاسلامك تحقیق

واعلامی اوزره مرض نفس وهوایه دوا اولان شول علم عظیم الجدوی درکه بزم جهان فانیده شمع روح حیوانی‌نك انطفاسی ایله انتفا بولمیوب صاحبنی عذابات عذابدن تفلیص وعقبات عقابدن تخلیص ایله پیرامن دل پر امنندن حشرات حسرات دور واول علم بی ریانك ضیاسی ایله وحشت آباد کوری پرنور اوله .

(قطعه)

یامن تقاعد عن مکارم خلقه　　لیس التفاخر بالعلوم الفاخره
من لم یهذب علمه اخلاقه　　لم ینتفع بعلومه فی الآخره

بعض ادعیهٔ مأثورهٔ نبویه علی قائلها افضل الصلوة والتحیه‌ده (اعوذ بالله من علم لاینفع ودعاء لایرفع) بیورلدیغی طریق صراحت ایله دلالت ایدرکه هر علم نافع وظلمت غوایتی دافع اولمیه .

(قطعه)

نه بدان لعنتست بر ابلیس　　که نداند همی یمین ز یسار
زان برو لعنتست کاندردین　　علم دارد بعلم نکند کار

اکرچه افنان فنون قصر حصردن بیرون اولوب ثمار اوراق بی شمار مصداق کریمهٔ (متشابهاً وغیر متشابه) در لکن مجلس خلانه که شایستهٔ نتف بی حسیاندر چسپان اولان اتحاف باکورهٔ (خیر العلم ماحوضر به) در .

(نظم)

انی لاکره علماً لایکون معی　　اذا خلوت به فی جوف حمام

شناوران محیط تحقیقه سزاوار وحقیق بودرکه علوم آلیه وعالیه‌ده تبحر وتفنن یلکه :

(نظم)

درهمه فن صاحب يك فن توبى　　جان دوعالم يكى تن توبى

معناسنده قصد رسوخ وتمكن ايدوب ثبت دفتر وجرائد اولان فوائد فرائدك الطف واظرفنى لوح محفوظ حافظه يه تسطير وهنكام اداره كلامده ياد داشتنك ناشنيده وپسنديده سنى تقرير ايليه .

(قطعه)

ماحوى العلم جميعاً احد　　لاولو مارسه الف سنه
انما العلم بعيد غوره　　فخذوا من كل علم احسنه .

علمك مدح ودرودنده ورود بولان آيات واخبار وكلمات كبار خارج حيطهٔ خريطهٔ شمار سمار اولوب (ع) زحد نطق وزوسع عبارت افزونست . لكن باركاه جناب كبريادن حضرت ابوالانبيايه على نبينا وعليهم شرائف الصلوات والتحايا (ياابراهيم انى عليم احب كل عليم) ايله خطاب وتكريم اولندينى شرف عامه ابين شواهد وبراهين وآيت بشارت نمون (هل يستوى الذين يعلمون والذين لايعلمون) اشرف طوائف انسانك علوشان وسمو شانلرينه اظهر دلائل صحت رهيندر .

(قطعه)

زهى رتبت عالئ اهل علم　　نكه كن كه ايزد كجا شان نشاند
چو خوان شهادت بوحدت كشيد　　بجنب ملائك برخويش خواند

الحديث الثانى عشر

شب قدرك علائمن صورنه　　بوحديث شريف ايدر انها
ليلة القدر ليلة بلجه　　تطلع الشمس لاشعاع لها

(تمام الحديث)

لَيْلَةُ القَدْرِ لَيْلَةٌ بَلْجَةٌ لَا حَارَّةٌ وَلَا بَارِدَةٌ لَا سَحَابَ فِيهَا وَلَا مَطَرَ وَلَا رِيحَ وَلَا يُرْمَى فِيهَا بِنَجْمٍ وَمِنْ عَلَامَةِ يَوْمِهَا تَطْلُعُ الشَّمْسُ لَا شُعَاعَ لَهَا

طبرانی مسند کبیرنده حضرت واثله‌دن رضی الله تعالی عنه بو عبارت ایله روایت ایتدیکی جامع الصغیرده اشارت اولنمشدر . لطائف اتفاقیاتدندر که بو حدیث شریفك اولی بر مصراع و آخری بر مصراع اولوب مجموعی موافق بحر خفیف بر بیت لطیفدر . بحر محیط حقائق اشیا ایله آشنا اولان جوهریان مروارید عرفانه خفی ونهان اولمیه‌که لدی المحققین وعند اهل الکشف والیقین لیلهٔ قدرك مصادفه ووجدانی شهر رمضانه غیر مقصور بلکه سائر لیالیٔ سنه‌ده دخی مشهود اولدیغی مشهوردر. جنود مجاذیب محابیه عارض ن معارض اولان حضرت ابن فارضك بو کلام کرامت انجامندن که عند البلغا مستحسن و مستجاددر اول شب سعیدك اطلاق وعدم تقییدی مستفاددر :

(نظم)

فکل اللیالی لیلة القدر ان دنت　　کما ان ایام اللقا یوم جمعة

همای بلاغتی حامی اولان ملا جامینك بو مطلع بانسجامی که فرزنده‌یی بدلدر اثبات مدعاده ادخل وادلدر :

(نظم)

ای خواجه چه جوئی ز شب قدر نشانی　　هر شب شب قدرست اکر ش قدر بدانی

لکن انضل شهوره اشرف لیالیٔ مشهوره اوفق وانسب اولدیغی سببدن اکثر زمانده اول شبچراغ نور نشان کن شهر رمضانده انتقاد بالکه نقود منی اونلر ثلث اخیر خیر تمده انتقاد اولنور . خلعت دانش

ومعرفتلری طراز اعزاز ﴿ من عمل بما علم ورثه الله علم مالم يعلم ﴾ ايله معلم اولان علماء تحقيق وتأويل كشف رموز تنزيلده تأنق واحتياط وسورهٔ قدردن اول نور سوادنشين وشب تجلی آيينك تعيينی ايكی وجهله استخراج واستنباط ايلمشلردر . اولا ليلة القدر لفظی كه طقوز حرف معتبردر سورهٔ مذكورهده اوچ دفعه معاد ومكرردر طقوزی اوچه ضربدن يكرمی يدی عدد ظهور بولور وقول مشهور جمهور اوزره اول شب مغفرت قرين ليلهٔ سابع وعشرين اولمغه اشارت بابشارت اولور. ثانيا سورهٔ قدركه هرحرف سعادتظرفی راحت فزای باصره وسامعهدر بالتمام والكمال اوتوز كلمهٔ جامعهدر واواخر سورهده لفظ هی كه ليلهٔ قدره عائد وراجعدر يكرمی يدنجی كلمه مقامنده واقعدر بونكته دخی اول شب پر انوار سابع اوتارده اولمسنی دائما رمز وايما ايدر . سورهٔ قدرك سبب نزولنده نيجه وجه مقبول زبان زدهٔ مهرهٔ مفسرين ونكاشتهٔ كلك براعت قرينلدر وجه اول بودركه بنی اسرائيلدن براهل صلاح وشاكر شاكی السلاح وار ايدی كه بيك آی كفرهٔ بدرای ايله نبرد ومناهده وبند زره پركرهنی هيچ برمحلده حل ايتميوب كمال حزم وانتباه ايله فی سبيل الله مجاهده ايدردی. اول شخص اسرائيلينك جد بی حد وجزيلی :

(نظم)

سيد انبيا پناه رسل　　　مقصد كن فكان امام سبل

حضرتلرينك منظار دل بی نظيرنده انعكاس پذير اولوب امت شكسته بال پريشان حالك قصر اعمار وقلت اعمالندن پاكاری اندوهناك اولدقده اول حضرتی تسليه وكاشانهٔ دل پرنورلرينی غبار فتوردن تخليه ايچون سورهٔ قدر انزال وامت بلند همته اول شب عالی قدر اعطا واجزال

اولندی تا که پس ماندکان (خیرالقرون) بلکه پیش خواندکان (نحن الآخرون السابقون) کنج ویران آخرزمانده کنج نهان (رُبّ واحد یعدل الفا) یی الفا ایدوب قلوب امت ضعیفه‌ده بوموهبهٔ لطیفهٔ تمکن ورسوخ بوله ومجاهد اسرائیلینك پرستش مدید وطویلی صحیفهٔ روزکار بوقلمون آثاردن منسی ومنسوخ اوله . وجه ثانی بودرکه یکسورهٔ آفتاب کردش دهر وشهرت یافتهٔ (غدوها شهر ورواحها شهر) یعنی حضرت سلیمان امین که رسالهٔ رسالت وسلطنتی جمع وتألیف ایله صیت قدر وعلاسی کوش ملاء اعلایه کیرمش ایدی وصاحب قران ساهرهٔ طول وعرض ومخاطب (انامکّنّا له فی الارض) اولان حضرت ذوالقرنین ممتنع القرین که اصح روایت اوزره سلطنته ولایتی ضم وتلفیف ایله لشکر عدل وانصافی قافدن قافه ایرمش ایدی ایکیسنك دخی طبیب سداد خدادادلری نوش داروی نصفت وداد ایله دافع زهر قهر ومدت حکومت بانتظاملری بالتمام بیك شهر اولوب طول زمان سلطنتده جمع وحیازت ایتدکلری مثوبات عدالت وعبادته فقراء امتك خدشهٔ خواطر مکسوره‌لری سورهٔ منفوره‌یه سبب نزول اجلال واول شب پرطرب که :

(نظم)

شبی بصبح سعادات ونجح آبستن که روزنامهٔ دولتبدان مورخ بود

آنك محاسن بی حسابندن برابدر تفاصیل عنایت ازلیه‌یه فهرست اجمال اولدی تا که کرسنه چشمان ضعفهٔ امت خوان یغمای نعما بی نهایتدن نائل قسط بی پایان وقامت بااستقامتلرینه خلعت جنت بهای (والله یضاعف لمن یشاء) برازنده وشایان اوله . حیوة الحیوانده بسط زرابی بیان اولنمشدرکه خلفاء بنی امیه‌نك اولی معاویه بن ابی سفیان وآخری لقب حمار ایله اشتهار بولان مرواندرکه مدت خلافتلری سکسانییلدن زیاده

وافزون وسنين مذكوره بحسب الحساب بيك شهر اولديغى معلوم محاسبان ذوفنوندر امويه نك اسباب شوكت قوبه لرى هبا و آلات جمعيتلرى دست خوش تفرق ايدى سبا اولوب خورنق زيب رونقلرى الكدكوب نائبهٔ نابتهٔ « ماعزشئ الاهان » ونام وناموس مأنوسلرى :

(نظم)

ثم انقضت تلك السنون واهلها فكانها وكانهم احلام

حفرهسنده نابود ونهان اولدقده امام ابن الامه سبط خيرالانام سرچشمهٔ شجرهٔ آل مصالح حسن الفعال رضى الله تعالى عنه وعن امه وابيه واخيه النبيه وبناته وبنيه هنكام ترك خلاف وكينده كه مصداق فرمودهٔ « سيصلح الله به بين فئتين عظيمتين من المسلمين » ايدى معترضان لئيمه اسلوب حكيم اوزره تلون خطاب و « ليلة القدر خير من الف شهر » ايله تمهيد جواب بيوردقلرينك سرى منكشف ومنجلى ومحجوبهٔ كرامت وراء سرادق جفر وخافيه دن نمايان ومتجلى اولدى . (ع) فما مثله عن مثله ببعيد .

الحديث الثالث عشر

خيره هركيم دلالت ايلر ايسه آخرتده بولور جزاى بهى
ساعئ خيرايچون بيوردى رسول فله مثل اجر فاعله

(تمام الحديث)

مَنْ دَلَّ عَلَى خَيْرٍ فَلَهُ مِثْلُ أَجْرِ فَاعِلِهِ

صحيح مسلم وسنن ابى داود وترمذيده حضرت ابو مسعود بدريدن

رضی الله تعالی عنه بو عبارت ایله روایت اولنمشدر. بوکا مشابه ومدانی اولان احادیث صحیحة المبانیدندرکه ﴿ الدال علی الخیر کفاعله والله یحب اغاثة اللهفان ﴾ سنن ترمذیده بوقول تحت قرین تبیین وتوصیل وسبب ورودی بوکونه تفصیل اولنمشدرکه خص الخاص جناب رب صاحب وقت ﴿ لا یسعنی فیه ملك مقرب ﴾ رسول نیکخو (ع) علیه صلوات الله ثم سلامه حضرتلرینك ندی ندی قرینلرینه براعرابیٔ حزین ولوج ونفس پرتابی نعمت باردهٔ دنو واقتراب ایله کسب ثلوج ایدوب نوائب روزکار ناهموار ایله مرکوب رهواری کرفتار عطب وبوار اولدیغندن اظهار عجز و بی چارکی وکمال ضراعت وابتهال ایله استدعاء حموله وبارکی ایلدی .

(رباعی)

صدری کزهرچه بود برترا وبود　　مقصود زاعراض وزجوهر اوبود
انجاکه میان آب وکل بود آدم　　در عالم جان ودل پیمبر اوبود

فقدان مرکوب ایله اول سائل منکوبه بسط ید اعتذار (ع) ولا تجود ید الایام تجبه ایله پاسخ کزار اولدقده حضار مجلس پرانواردن برصحابیٔ کرم شعارکه میان صحب کبارده روشناس ووجههٔ مدلول (ان لله عباداً خلقهم لحوائج الناس) ایدی دیدی که ای شفیع سرکشتکان یوم العرض و کنجور خزائن سموات وارض اکر امر قضا توالك جریان ایدرسه بوسائل نامرادی برجواد رادکرم زاده دلالت وارشاد ایدیم که اعطاء مرکوب ایله خاطر مکروبنی انشاط وشاد وزحمت جلیهٔ راجلیه‌دن انجا ایله اعانت وانجاد ایله . حضرت رسالت پناه علیه من التسلیم اکمله واذکاه اول جینده حضار ندیٔ سعادت قرینه ﴿ من دل علی خیر ﴾ حدیثنی الی آخره افاده وتقریر وامر تضاعف اجری تسهیل

وتيسير بيوردیلر. قرطبی قرطهٔ بیانی آویزهٔ کوش اهل اذعان ایلمشدرکه دال ایله فاعل مصادفهٔ اجر کامله‌ده برابر وسیان و بینهما مماثلت اجر وجزا داخل حیطهٔ امکاندر. زیرا بومقوله اعمال خیر وصوابك کمیت پاداش وثوابی وابستهٔ فضل وهابدر. بسیار بخش اندك پذیر اولان غنیٔ قدیرك فضل وسیعندن بدیٔ وبدیع دکلدرکه پای مکنت وتوانی سنکلاخ عجز وهوانده شکست اولان فقیر تهی دستك روی عمل یسیریته ابواب فضل کثیری کشاده ورتبهٔ حسن جزاسنی کیف مایشاء زیاده ایلیه .

(نظم)

ان المقادیر اذا ساعدت　　الحقت العاجز بالقادر

خصوصا که خیمهٔ عملی ستون اخلاص ایله مرفوع وحرم سرای کردارندن نامحرمان اغراض وا کدار مدفوع اوله لامحاله اسرهٔ افعال سنیه‌سندن تابش نحوای (رب عمل صغیر تعظمه النیه) مشهود اولی الابصار وسنبلهٔ سعی اندك نمادن حبوب اسرار (والله یضاعف لمن یشاء) مکشوف وآشکار اولور (ع) جزای کردهٔ هرکس بقدر نیت اوست . بوحدیث صحت مأثرك اخوات ونظائرندن (من فطر صائماً فله مثل اجره) حدیثنده دخی بومعنی محقق ومقرر وبینهما امر مماثله ومعادله مرعی ومعتبردر . بومقامه کلنجه قرطبینك کلام باانتظامیدرکه نقاوه‌سی تلخیص وسیاح خامهٔ سبکسار (ع) عباراتنا شتی وحسنك واحد . دیارنده کشت وکذاره ترخیص اولنمشدر. (من سن سنة حسنة) حدیثی که راویسی ابن ماجه وکتاب محاسن آدابه دیباجه‌در (کان له اجره ومثل اجورهم من غیر ان ینتقص من اجورهم شیئا) کلامی ایله ایفال واتمام اولندیغی مماثلت حقیقیه مسالکنی ترویج ومحروران کرب ریبتی مروحهٔ یقین وطمانینت ایله ترویح ایدر . اکرچه بوموعظهٔ پراعتباردن هرکس

حصه‌دار اولمق شایسته وسزاواردر لکن محرمان بزم منادمته مناسبتی اکثر وملوك وسلاطینه قرین اولان ندما وقرابینه خصوصیتی زیاده تردر. کویا بر آیت کریمه‌درکه‌اول طائفهٔ نیکوشمائل شاننده‌نازل اولمشدر. یابرخصیصهٔ عظیمه‌درکه اهل قرب واستخلاص اولانلر آنکله اجتبا واختصاص بولمشدر . زهی حسن حالکه برمرد پاکیزه خصال محاضر اصحاب سعاداتده سوق خیراته تعود ونفس نافرمانی حصائد لساندن انذار وتوعدایدوب عناس دل پرعناسنده (ع) حیف باشدکه‌جزنکوکوید معناسی صورت نما و(قل الخیر والا فاسکت) جاده‌سنده پابرجا اوله . القاء شر وخبالده دخی وزر ووبال بومنوال اوزره‌در. (رب کلمة تقول لصاحبه دعنی) معنا سندن غفلت وذهول ایدن ندیمان ناقبول اصحاب دولت واحتشام نامنه اولان لئامه صورت حقده نیچه باطلی سوق وقلادهٔ وبالی کردن حاللرینه طوق ایدرلر. آنلر دخی مرغ زیرك حس مشترکلرینی بستهٔ دام تحمیق وهرمزاح کو ومزاج کیرك خوش آمد وصدق الامیرنی تصدیق ایدوب کحاطب اللیل جمع ونیل ایتدکلری مال غیر حلال ایله نیچه‌جوامع‌وصوامع بنا وتجصیص‌وطاق‌ورواقنی آمر وعامرینك ذکر مدائح ومآثری ایله تخصیص ایدرلر . زمانه‌ده اولان اغنیاء اغنیا اعتنا ایتدکلری وقف وتسبیل اکثر بوقبیلدندر . منطوق (الحلال لایحتمل السرف) قرار دادهٔ سلف‌ایکن‌عجب حالت وغریب جهالتدرکه خلافنه ذاهب وعلی العمیا عشوهٔ خبط عشوایه راغب اولورلر زعم باطل ورای سخیف سائللری بودرکه بناء شدادی بحسب الامر العادی ممتد ومتمادی اولمغله مزد خداداد مزداد بلکه مبانیٔ اوقاف قاف نهادلری ابدالآباد معمور وآباداوله دل کدورت اثرلری . بومعنادن غافل وبی خبردرکه حرام مدنس شایستهٔ بارکاه

مقدس اولمیوب فحوای ﴿ ان الله طیب لایقبل الاطیباً ﴾ عروق اطماع آلوده واغراض بیهوده یی قطع و حسم وکتابهٔ زرنکار روزکاره ﴿ ان الله لغنی عن العالمین ﴾ نص مبیننی نقش ورسم ایلمشدر . اول مقوله آثار غیر مقبوله بارکاه استغناء خداده هباء منبث وبانیٔ پرزورینك سعی نامشکوری بیهوده وعبث اولوب بلکه سحت غرامت نزادن توقع خیر وجزا ایتدکلری ایچون اوضار ذنوب واوزار ایله آلوده وملطخ وشایستهٔ عـذاب دوزخ اولورلر . اکرچه القـاء خیر وشرده اولان پاداش نفع وضر برامر غیر مغیر وسنجیدهٔ ترازوی قضا وقدردر :

(نظم)

این جهان کوهست وفعل ماندا   سـوی ما آید نداهـا راصدا

اما دقائق خیرات وشروره اطلاع وعثور برهوشمند عاقبت بینك پیشه وآیینی درکه هرکس زمان اختلاف واختلالده متحیر وعظم نظم احوال نامنجبر ایکن اول ثلهٔ اهل سنته متحیز وغلبهٔ ظلمت بدعتده کیس ممیز اولوب مجالس اصحاب دولده تزیین سوء عملدن اجتناب وامتناع وهنکام سوق کلامده ﴿ کونوا قوّامین بالقسط شهداء لله ولوعلی انفسکم اوالوالدین والاقربین ﴾ نص مبیننه امتثال واتبـاع ایده تاکه قلوب آهنین بی آه واثینی تأثیر فحوای ﴿ الکلام اذا صدر من القلب وقع الی القلب ﴾ ایله جالب ایدوب هر آن محجهٔ رشد وایقانه هادی وحسن سوق ودلالتی ایله نتیجه خیر ومبرته بادی اوله .

(قطعه)

تکلم وسدد ما استطعت فانما   کلامك حی والسکوت جماد
وان لم تجد قولاً سدیداً تقوله   فصمتك عن غیر السداد سداد

الحديث الرابع عشر

كرچه انواع لطف حق چوقدر　　طول عمرك ولى كه يوق بدلى
فخر عالم ديدى كه وير بكا عمر　　ما علمت الحيوة خيراً لى

(تمام الحديث)

﴿ اَللّٰهُمَّ بِعِلْمِكَ الْغَيْبِ وَقُدْرَتِكَ عَلَى الْخَلْقِ اَحْيِنِى مَا عَلِمْتَ الْحَيٰوةَ خَيْراً لِى وَتَوَفَّنِى اِذَا عَلِمْتَ الْوَفَاةَ خَيْراً لِى اَللّٰهُمَّ وَاَسْاَلُكَ خَشْيَتَكَ فِى الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ وَاَسْاَلُكَ كَلِمَةَ الْاِخْلَاصِ فِى الرِّضٰى وَالْغَضَبِ وَاَسْاَلُكَ الْقَصْدَ فِى الْفَقْرِ وَالْغِنٰى وَاَسْاَلُكَ نَعِيماً لَا يَنْفَدُ وَاَسْاَلُكَ قُرَّةَ عَيْنٍ لَا تَنْقَطِعُ وَاَسْاَلُكَ الرِّضٰى بِالْقَضَاءِ وَاَسْاَلُكَ بَرْدَ الْعَيْشِ بَعْدَ الْمَوْتِ وَاَسْاَلُكَ لَذَّةَ النَّظَرِ اِلٰى وَجْهِكَ وَالشَّوْقَ اِلٰى لِقَائِكَ فِى غَيْرِ ضَرَّاءَ مُضِرَّةٍ وَلَا فِتْنَةٍ مُضِلَّةٍ اَللّٰهُمَّ زَيِّنَّا بِزِينَةِ الْاِيمَانِ وَاجْعَلْنَا هُدَاةً مُهْتَدِينَ ﴾

سنن نسائيده حضرت عمّار ابن ياسردن رضى الله تعالى عنه بو عبارت ايله روايت اولنمشدر. حيوة و زندكانى كه عمامهٔ سبحهٔ شادمانى و ديباجهٔ صحائف امانيدر بر كوهر كران قيمتدر كه كنز فضل وجودده پرورش ووجود بولان جواهر اعطيه ومأثردن بحذافيرها اعلى واغلادر وبر عظيم نعمتدر كه مهمانخانهٔ امكنه وادكنده اولان الوان نعم اكواندن بحذافيرها الذ واحلادر بر پارساى چشم سيردر كه پلّهٔ ترازوى استغنا سنده سلطان فرمان روا ايله كداى دربدر همسنك وبرابر اولوب شاهباز

همت عرش پروازینی صید زخارف دنیا ومافیهایه صالماز وبرشاهد فروك ناپذیر درکه مساس وصحبتدن نشوز و نفرت ایتدیکی حریف ممکوز ومفتون بذل کنج قارون ایلسه بر آن مهل امان ویرمیوب محصول خافقینی عینته آلماز اما مجرد معمورهٔ طول عمره دخول پسندیده ومقبول اولمد یغی کتب حکمیه‌ده مشروح ومقبولیتی برقاچ شرط ایله مشروطدر. شرط اول اوقات حیاتی غفلت وغرور ایله مضی ومرور ایتمیوب :

(نظم)

فهو کالصل من بنات الافاعی　　کلما طال عمره زاد شرا

وعیدندن حذر وهر ساعت تجدید مراسم طاعت ایله ﴿ خیارکم اطولکم اعماراً واحسنکم اعمالاً ﴾ فحواسنی رفیق سفر وحضر ایتمکدر .

(نظم)

عمر بی توبه همه جان کندنست　　مرك حاضر غائب ازحق بودنست
عمر ومرك این هردو باحق خوش بود　　بی خدا آب حیات آتش بود

شرط دوم تأثیر پاییز شیب وناتوانی ایله ریحان سرسبز شباب وجوانینك ذبولنی تفکر وبیضاء پرضیاء صحتك مغرب زمین آفت خرافتده افولنی تذکر ایدوب ﴿ کفی بالشیب ناعیا ﴾ نذیر عریانی پیش نهاد دیدهٔ کریان ایتمکی تعود وسنت نبویه اوزره ارذل عمردن تعوذ ایلیه (ع) درعیش خوش آویزنه درعمر دراز ، زیرا مانندمار ونسرطومارطول اعمار نشر اولنمق عند اهل السداد داخل حیز اعتداد اولمیوب بلکه هرپیر کبیر ﴿ من تمنی طول العمر فلیوطن نفسه علی المصائب ﴾ سهم صائبنه سپر ومحن وفقد اقارب واولاد وغلبهٔ اضداد وانداد ایله عرضهٔ عوارض ومحن اولور .

(رباعی)

دردا که درین زمانهٔ غم پرورد حیفا که درین دائرهٔ عمر نورد
هرروز فراق دوستی باید دید هر لحظه وداع همدمی باید کرد

نابغه‌نك که مجرای لساننده میاه فنون حسن بیان نابعه‌در بو کلام رقت انجامی لازم الحفظ والتکرار وسبب اتعاظ واعتباردر :

(نظم)

حسب الخليلين ان الارض بينهما هذا عليها و هذا تحته بالى

خصوصا که عمار طول اعمارده دست وپا اوران اهل دنیا زیر دستنده اولان هردون وپستك تقدم وتفوقندن اندوهناك وحزین وکندینك تأخر وتعوقندن جبین رضاسی پرچین اولوب نیچه ناصح الجیبك عرض نی عیبنی اقتراض و ضمناً افاعیل صانع حکیمه دخل و اعتراض ایامك لامحاله اعمال چند ساله‌ی احباط وقسمت ازلیه‌یه ناراضی اولان حریص متقاضی‌یی مهبط خذلان وخسرانه اهباط ایدر .

(رباعی)

هر چیز که درازل بآن فرمان نیست کردن طلبش کار خردمندان نیست
وآن چیز که بهر تومقدر کشتست کر میطلبی ورنه ازان حرمان نیست

محفل جامع قرآن (ع) رهبر شعب شعبهٔ ایمان ، خلیفهٔ بی‌زیب وزین حضرت ذو النورینك رضی الله تعالی عنه کفتار نصیحت مداریدر که ﴿ من طال به الزمان یر فی نفسه الهوان ﴾

(قطعه)

من تمنى العمر فليدرع صبراً على فقد احبائه
ومن يعمر ير فى نفسه مايتمناه لاعدائه

لبید بن ربیعه که صاحب قریحهٔ بریعه ایدی ورم ضعف هرم ایله

ندیم ندم وناله وتکریر دهور دهاریر ایله نودساله اولدقده جای شکوایه نزول وافراغ وپیکر براعتی قالب حکمته انراغ ایدوب دیمش که :

(نظم)

ولقد سئمت من الحیوة وطولها وسؤال هذا الناس کیف لبید

معبرعبرتی عبورایدن مردان غیوردن براهل خبرت وعثور آفات طول حیاتدن بوکونه نفثة المصدور وبث شکوای روزکارده بی اختیار بذل مقدار مقدور ایلمش که :

(نظم)

ماکنت اوثر ان یمتد بی زمنی حتی اری دولة الاوغاد والسفل

بعده طنبور کلام مستجاده نغمهٔ اخری زیاده ایدوب مستحق حرمان اولان نفس بد فرمانه بووجهله تقریع واصل سابقه بومعنایی تفریع ایلمش که :

(نظم)

هذا جزاء امریء اقرانه درجوا من قبله فتمنی فسحة الاجل

شرط سودایاده عیش وزندکانی هرج ومرج وپریشانیدن سالم وساحاب سبق رحمت آثار غضب ونقمتی سالب اولمقدر . زیرا هراوان بهوان که فتنه وآشوب ایله آمیخته ومشوب اوله خیر مایهٔ فریاد وزاری واباس خیریتدن برهنه وعاری اولوب ﴿ واذا اردت بقوم فتنةً فقبضنی الیک غیر مفتون ﴾ مضمونی اوزره تمنیء موت ومنون مباح وناروا ودادرداء عدیم المذاق شربت مرک مرالمذاق علاج ودوا اولور (ع) کفی بك داءً ان تری الموت شافیاه احادیث فتن وملاحمده که آشوب رسان اهل مراحمدر بووجهله تصریح وباب تفصیل واسهاب تصریع اولنمشدر که شول زمان قیامت نشانده

نهيب كلام ﴿ ويدع الحليم حيران ﴾ آنك سكرات دهشت رساندن براثر ونهيب مهيب ﴿ ويصبح المرء مؤمناً ويمسى كافراً ﴾ آنك شعلهٔ جهانسوز ضررندن برشرردر. سياطشرط اشراط جمعيت خواطرى تفريق وراه آخرتى منتظران بغيت بغتهٔ تطريق ايتدكده كرفتار حبالهٔ وسواس اولان خثالهٔ ناس نرياد كنان وخروشان محلهٔ خاموشاندن عبور وسر-پرشرلرى اوزره حثو تراب ويل وثبور ايدوب خاك كورستان اوزره مرغ جثمان تمرّغ و هر برى ذيرهٔ ﴿ ياليتنى كنت مكان هذا القبر ﴾ ايله مهواة جزع وعدم صبر دشتاب وتمرغ ايده. بالخصوص كه كريه وزاريلرى اضطرارى وهمّ دين اهمدن عارى اولوب آيينهٔ زنك خوردهٔ دل انسر-دهلرى بى صيقل وجلا وغلبهٔ ران شقوت اقتران ايله هر برى مصداق ﴿ وليس به الدين ومابه الا البلا ﴾ اوله .

(رباعى)

نى كاربه آب ديده برمى آيد　　　نى كام دل رميده برمى آيد
نى زنده كينۀ بخوش دلى مى كذرد　　　نى جان بلب رسيده برمى آيد

اكرچه ارباب دانش (ع) سرمايهٔ عمر ست ددراز اولى تر · مصداقنك اطلاقنه مائل اولمشلردر اما انحاب بينش (ع) عمرى كه بتلخى كذرد كوتهبه · فحواى سديدى اوزره طرف تقييده قائل اولمشلردر. حديث مذكورك كه نهانخانهٔ خاتمه سنده ﴿ سر ختامه مسك ﴾ مكتوم وسطر آخرينى طابع عبارت ﴿ واجعلنا هداة مهتدين ﴾ ايله مختومدر ارباب بصيرت وبصارته لمح واشارت ايدركه نساء وتعميرك ستايش پذير اولمسى نهايتى قرين هدايت اولديغى صورتدهدر .

(نظم)

عمر خوش در قرب جان پروردنست عمر زاغ از بهر سرگین خوردنست

اما شول طول حیات که غوائل وتبعاتدن مهذّب وصاحبی انصباب سوط عذاب ایله غیر معذّب اوله بر سرمایهٔ گران وایه در که هردمی سلطنت ذی القرنین و جمدن اعز واحب و هر نفسی تحصیل قربات تامهٔ اقدسه وسیله وسببدر .

(رباعی)

غافل منشین که این زمانیست عزیز هردم که برآید ازتو جانیست عزیز
عمری که بیاید و بخواهد رفتن ضائع مکنش که میهمانیست عزیز

لاجرم شایستهٔ اهل همم بودرکه زیرفلك بی قرارده حیوةزود گذار ایله ممکور و مخلوب و عنان ماسکهٔ غیرتی غلبهٔ غرتگر غفلت ایله ربوده ومسلوب اولمیوب روزنهٔ بطالتی مسمار حد بیشمار ایله تسمیر و کسب بضاعت طاعتده ساق سعی وعزیمتی تشمیر ایلیه .

(رباعی)

تا چند می وساغر وساقی طلبی با اهل فضول هم وثاقی طلبی
تا مدکه آنکه چشم دل باز کنی وز باقیٔ عمر عمر باقی طلبی

بوحدیث فوائد اشتمالك خلالنده درده اولان خصال ستودهنك اکثری مسبوق بالبیان و آخری دخی ضمن اوراق آتیهده موعود الاتیان اولمغین منهل مقال نصیحت نصابکه (اعذب من ماء الاعصاب) در تکثیر سوادوتکریر ایله تکدیر اولنمیوب (من عادات السادات معاداة المعادات) مدلولی ایله تمهید عذر واضح القبول وحدیث معاد قایل امتدادن انصراف وعدول اولندی .

(نظم)

صد کتاب ار هست جز یك باب نیست — صد جهت را قصد جز محراب نیست
گونه گونه خور دنیها صد هزار — جمله یك چیزست اندر اعتبار
از یکی چون سیر گشتی تو تمام — سرد شد اندر دلت پنجه طعام

الحديث الخامس عشر

حلم و صبری همیشه پیشه ایدن — از لی عهدی اوله‌رق ناسی
حلمه ترغیب ایدوب بیوردی رسول — کان ایوب احلم الناس

(تمام الحدیث)

((كَانَ أَيُّوبُ أَحْلَمَ النَّاسِ وَأَصْبَرَ النَّاسِ وَأَكْظَمَهُمْ لِلْغَيْظِ))

حکیم ترمذی حضرت ابن ابزیدن رضی الله تعالی عنه بوعبارت ایله روایت ایتدیکی جامع الصغیرده تصریح و تسطیر اولنمشدر . حضرت ایوبك احوال پر آشوبی تاریخ انبیا وسائر دساتیر قدماده کثیر.تضیه‌الطباع بسط واشباع اولنمغین اولبابده تفصیل واسهاب اولنموب زبان وقت حال املا واملال ایتدیکی کلمات بی املال ایله روداختصار ومسرع خامهٔ سبکسار سنولك محجهٔ اقتصار اوزره اقتصار اولندی . نبی انسابه انتساب ایدن مفسرینك تحقیق وتبیینلری اوزره حضرت ایوب عیص بن اسحاقك اولاد امجادندن برنبیّ صابر ومکابدهٔ رنج بی قیاس ایله الفت واستیناسی احدونهٔ ماضی وغابردر .

(نظم)

وليس الفتى من حير الخطب صبره — ولكنه من حار في صبره خطب

قبل الابتلا يدی بیل رسالۀ نبوتی تبلیغ وامر دعوت امتدهسی تخییج وجدبالیغ ایدوب آنجق اوچ کیسه رکن کعبۀ اسلامی استلام وماعداسی نیروی بزوی طغیان ایله اساس خانۀ دین وایمانی قلع واصطلام ایلدی. اوندن زیاده اولاد ذکور واناثی وبحد ولایعد مال واثاثی اولوب وظیفۀ شکر وسپاسی پاس ایله قید عتید وهر آن جناب وهّاب بی امتاندن جلب مزید ایدر ایدی. اول عشائر وقبائلدن برغنی وعائل تمامش ایدی که سرخوان اضانه واحسانده جلیس ومهمان خانۀ بی بهانه سنده کاسه لیس اولمیه :

(نظم)

یبیتون فی المشق خماصاً وعندهم	من الزاد فضلات تعد لمن یقری
اذا ضل عنهم ضیفهم رفعوا له	من النار فی الظلماء الویة حمرا

تا که تیرسرتیز قضا سپر عادتی خرق وخلال سحاب قدردن درخش چشم ربای امتحان بارق اولوب اولا بیدر معاش وبندر کار وبار وریاشنه رخاء رخایر ینه نکباء نکوب هبوب ایتمکله مجموع عَرَض وعینی طرنه العینده (کرماد اشتدت به اریح) وجمله اسباب تجملی مطمورۀ فنایه طرح اولدی .

(نظم)

یاسلوة العیش لو دام النعیم لنا	ومن یعش یلق روعات واحزانا

ثانیا ثمرات فؤادی اولان اولادینک نهادی که هر بری کلزار رشاد مادرزادک برسرو آزادی ایدی ﴿ خر علیهم السقف من فوقهم ﴾ نص پر عبرینه مظهر اولمغله دفعةً ساکن تنکنای کور وخرّم آباد حرم حیاتدن دست برد متغلبۀ ممات ایله دور اولدیلر :

(نظم)

آنرا که داد بازستاند بعاقبت　　　وآنرا که پروریدبخاک کش کنددفین

بعده ضرائب محن وکرائب ایله ممتحن و مبتلی ومضیق نقد سلامتده منقطع السلا اولوب جسم انوری اوراد بجد ومر ایله پر آمس وصفحهٔ بدن مصفاسنده هرنقطهٔ نفطهٔ خارش نزا کویا برپاره الماس اولدی (ع) نازننه یکی نتنه بلای د کر آمد - بودکلو اوصاب واوجاعک اجتماعندن برکره تأوه وصدمهٔ اولاده برکلام ناسزا تفوه اتمیوب بلکه:

(نظم)

هی المقادیر تجری فی اعنتها　　　فاصبر فلیس لها صبر علی حال

منصوقنه وثوقی محکم وسحب متکاثفهٔ اندوه وملالات خلالندن شائم بوارق حکم ایدی. بعض روایاتده اولاد ستوده صفاتی بغتةً هلاک وشمشیر اجل ناکهان کیر ایله صفحات سینهٔ سیه‌لری چنت اولدقده (ع) فما لعینیک ان قلت اکففا همتا - سخن بی همتاسی اوزره ابر بهار کبی کریهٔ بی اختیار اتمش ایکن کیرو فی الحال رجوع وابتهال ایله تلافی وقبل ارتداد الطرف رفیق شفیق توبه وصرف ایله تلاقی ایلدی.

(نظم)

بلرزید چون برکهای درخت　　　که ناکه برآن برزند باد سخت
پشیمان شد از کردهٔ خویشتن　　　روانش بشولید از ننک تن

بدمست خرابات لعن ونفرین وناسزا کوی ﴿ ولاتجد اکثرهم شاکرین ﴾ معارض معارضه‌ده لائم اولمغه منتصب وتأئم اولمش ایکن کوردی که پیادهٔ تجربت انجامدن مقدم پیک نیک پی توبه وندم سدرهٔ المنتهایه صعود ومقعد صدق قبولده قعود ایلمش :

(نظم)

مرکب توبه عجائب مرکبست　　برفلك تازدبيك لحظه زپست

لاجرم خاسر وخائب آئل و آئب اولوب غريق سپاهابۀ حسد وشين وفرط جزع وحنين ايله مضرب مثل (رجع بخفی حنين) اولدی .

(نظم)

کسی را که ايزد کند ياوری　　که يارد که بااو کند داوری

بالجمله حضرت ايوبك سراپا اشلا واعضاسی تورم وهرکس الفت وزلفتندن تبری وتبرم ايدوب بالآخره خارج شهر پرشورده برمزبلهٔ مزبلة الجبوره طرح وطرد ودعوتنه اجابتدن اقارب واجانبی منع وکرد ايديلر .

(نظم)

هر جام غمی کز کف ايام کشيدی　　کفتا سبك آشام که جام دکر آمد

اقربا واحباسی ترك تمريض بلکه نجه دشنام نانز جام ايله تصريح وتعريض ايدوب همان حليلهٔ خايلهسی اول کناسهٔ بی اناسه آمدشد وشو هر شکسته باللك حالنی تعرف وتنشد ايدردی . بودکاو ايام آلامده :

(نظم)

چون زبالانهد بلابتوروی　　روتو الله کوی آه مکوی
کی کند باقضای اوآهی　　جز فرومايهٔ وکمراهی

فحواسی مرآت دل قابلنه مقابل اولوب نه لسان شاکرينه برقول رد جاری ونهقلب ذاکرينه برخاطرۀ بدهاجس وطاری اولدی .

(قطعه)

صبراً جميلا علی ماناب من حدث　　و الصبر ينفع اقواماً اذا صبروا
الصبر انفع شیٔ يستعان به　　علی الزمان اذا مامسك الضرر

جسمپاکنی آزرده وزخمنالـايدن کرملرصورت کرمده کورنمکله :

(نظم)

عاشقم برلطف وبر قهرش بجد   ای عجب من عاشق آن هردو ضد

فحواسی اوزره دائما استعذاب عذاب واستلذاذ سلوای بلوی ایتمکله قلق واضطرابدن اضراب بلکه اوتار غمك زیر وبمی نغمنی اطراب ایدوب بو حال غرابت مآلدن خصوصان تشریف ﴿ لایفترون ﴾ وسدهٔ صومعهٔ گردون استغراب و تعجب بلکه طعنهٔ بیهودهٔ ﴿ اتجعل فیها ﴾ دن وراء سجاف استحیاده تستر وتحجب ایدرلر ایدی. اول حضرتك مدت ابتلا وشدتنده نقلهٔ وقائع پیشین اولان مهرهٔ رواة و مورخین ترك لاف ائتلاف وگلستان حسن بیانده غرس خلاف اختلاف ایتمشلردر (ع) وما آفة الاخبار الارواتها . اما محمد بن جریر تحریری اوزره آزمایش وامتحان هفت سال علی الاتصال تزاید وامتداد وآناً فآناً شجون اشجان گونا گون تضاعف واشتداد بولدی . تدن بدنی بروجهله نشانهٔ منجنیق نصب وطوفان انواع اوجاعه مصب اولمش ایدی که واقعهٔ فقعه‌سی سرنامهٔ صحیفهٔ ﴿ ثم الامثل فالامثل ﴾ وذات گوه وقری مزید ثبات واصطبارده ضرب مثل اولوب زناد صبر ضیر زداسی بین الوری وری وخلعت خانهٔ غیب هویتدن ﴿ انا وجدناه صابرا ﴾ تشریفنه جدیر وحری اولدی . شعرانك فرید عصری ابن لنكك بصری اول مثل بی مثلی بووجهله ضرب وسلوان تأسی ایله تسكین مادهٔ كرب ایلامشدر :

(قطعه)

نحن من الدهر فی اعاجیب   فنسأل الله صبر ایوب
اقفرت الارض من محاسنها   فابك علیها بكاء ایوب

بوندن زیاده تحمل وتصبر نیجه تصور اولنورکه بررسول مقبولك خرمن یساری عصف اعصار نائبه واعسار ایله دست خوش روزکار

(والعنوق بعـد النوق) مثل منطوقی اوزره تقلب دور پرجور ایله بعد الکور حوره کرفتار اولوب اول قوم کثیر الفریه قریه بقریه اجلا وتنکنای ضر وعنایه الجا ایتمشلر ایکن قلب صاف پاکیزه اوصافنه ذره قدر کدر کیروب صاعقهٔ جهانسوز بد دعا ایله کروه عدانك بیادر کار وبارلرینی تار ومار ایتمدی ودشنام واذالری ازاسـنده اول قوم مستحق اللومی قولاً وفعلاً ایجیتمدی بلکه لسـان حالی هنکام تفـاقم اندوه وملالده :

(نظم)

صبراً جميلا اذا تأتيك نائبة　　　وان عتبت فلاعتب على الزمن

نشیدینی انشاد وزمان اشتداد ازمتده تیقن انفراج وراحت ایله نفسنی انشاط ایدر ایدی .

(قطعه)

اذا ضاق ذرع المرء واشتد حاله　　　وحفت به الآلام وانقطع الرجا
تداركه رب البرايا بلطفه　　　واعطاه من كل الشدائد مخرجا

بو اسلوب نامسلوب اوزره ضر ممتد تجاوز حد ایتدکدن صکره ضدی انعکاس پذیر وسنك کران بلا قطع مسانهٔ بالادن صکره مائل طرف زیر اولوب عنـایت بی علت اول حضرتك تاب وقوتی اولکیدن زیاده وقدرت تامه قبل وقوع الطامه اشیاء معدومه‌یی باعیانها المعلومه بعث واعاده ایلدی .

(قطعه)

درد یوقدر کیمسـه‌ده یوقسـه طبیب فیض حق
کیمده کوردی درد کیم اول درده درمان ایتمدی
صبر یوقدر مردم عالمده یوقسه روزکار
قنغی مشـکلدر که تدریجیله آسـان ایتمدی

اصح صحیحنده بوحدیث معنعن و عنوان صحت ایله معنوندر که حضرت ایوبك بعد انقضاء الکروب ضباب اندوه وناله‌سی شعشعهٔ آفتاب ﴿ غستجبناله ﴾ ایله انقشاع پذیر ودیدهٔ منور عاقبت نکری کحل الجواهر مژدهٔ ﴿ وآتیناه اهله ومثلهم معهم ﴾ ایله روشن وقریر اولدقده برکون سستنی بشست وشویه اشتغال ومتن حدیث صحیحده ایراد وتصریح اولندیغی اوزره عریاناً اغتسال ایلمش ایدی. ناکاه ارادهٔ قدر جواد ایله صورت جرادده زرناب آتش تاب متطائر واول مغتسل صافك انحا واکنافنده متناثر اولدی . حضرت ایوب اول قراضات بیشماری کف کوهرنثاری ایله جمع وفراز وتطرق انتشار وتفرقدن احتراز ایتدکده عاذ بالآء والادن کوش بشائر شنونه پیام نوازش نو واصل و سوراخ صماخنه ﴿ یاایوب الم اغنیتك عماتری ﴾ ندامی داخل اولدقده ﴿ بلی یارب ولکن لاغنی لی عن برکتك ﴾ کلام دلپذیری ایله القاء معاذیر وکمال نیاز وابتهال ایله (ع) آنانکه غنی ترند محتاج ترند . معناسنی نقش کتابهٔ تقریر ایلدی. مورخینك راویٔ صحیح الخبری اولان طبری دیمشدرکه : اول حضرتك محل بعثتی اولان قریهٔ نزهت سمات خطط شاماتده برجای خوب ونامی میان خاص وعامده قریهٔ ایوبدر و بن اقطار دشت وکذاری کشت وکذار ایدرکن اول مشار الیه ﴿ هذا مغتسل بارد وشراب ﴾ اولان چشمهٔ فیض یابك منبع منیعنی کوردم واول توتیای باصرهٔ ادراك اولان خاك تابناکه یوزم سوردم. هر بیمار بی طاقت وتوش که آندن برقطره نوش ایده ساحهٔ برء الساعه‌ده فی الحال شفا واندماله مائل وقلب وقالبنده اولان رنج وتعب که مقدمهٔ هلاك وتغیدر بالکلیه زائل اولور. لکن تهذیب الاسماده اشارت وایما اولندیغی اوزره اول حضرتك ماجراسی که اعجوبهٔ دوراندر مبعث ومقامی مضافات شامدن قصبهٔ

حوزاندر ومرقد حاجت روای قرب نوی ده برقریه بابرك ونواده اولوب اوزرنده برمسجد معمور وجامع لامع النور واردر وبرصفحهٔ مرمرده (ان السعادة لتلحظ الحجر) قول معتبری اوزره برنشانه واثر مرئی وآشكار وحضرت ایوبك نقش قدم مكرملری اولمق اوزره معتقد صغار وكباردر .

(نظم)

و اذا تأملت البقاع وجدتها　　تثری كماتثری الرجال وتعدم

واول جای جنت نشانده برچشمهٔ روان سائح و سائع و قرآنده وارد اولان مغتسل بارد اولمق اوزره مستفیض وشائع اولوب اهل بدو وحضر وسائر اصحاب سیر وسفر اول منهل نابدن اغتسال وتشراب ایله تداوی واستشفا وصاحب قبر اولان نبی جلیل القدرك قوت روحانیتندن صدق نیت ایله استغاثه واستشفاع ایدرلر .

(نظم)

ای بسا در كور خفته خاك وار　　به زصد احیا بنفع و انتشار
خاك اوهم سیرت جان میشود　　سرمهٔ چشم عزیزان میشود

حضرت ایوبك دامن امنیتی گوهر استجابت ایله پر ونائل شرف (فكشفنا به من ضر) اولمده وجوه شتی ابانه وانبا اولنمشدر . لكن ابن جریر طبرینك قول معتبری اوزره مأمن ایمانده استسلام واستكانه ایدن اشخاص سهكانه یدی ییلدن صكره اول حضرتی تعهد وحسن اعتقاد ایله عیادت وانتقاده تعمد ایدوب كوردیلر كه وجود كریمی صدیدوریم ایچنده غلطان وصورت ثبورده اولان بثور ایله بی‌تاب وتوان اولمش . سرمكتوم قضادن غافل وپایهٔ ادراك و ذكالری سافل اولمغین امتحانی امتهاندن فرق و تمییز و بو دكلو ابتلایی شان انبیایه تجویز ایتمیوب دیدیلر كه

اكر حضرت ايوب سلطنت نبوتدن مخلوع و درخت اقبال برباری دبور ادبار ايله مقلوع اولسه سهام دواهی واستقامه نشان وسر سروات مقری مرغان نوائب پريشانه معشش و آشيان اولماز ايدی. بوكلام شهامت اسلوب مسموع حضرت ايوب اولدقده بی اختيار سيف صارم دعای تقلد واصابت ضر شماتت ايله ترك تجلد ايدوب روی مأمولنه ترعهٔ قبول باز وطبيب عنايت ازليه سقام عقامنه چاره ساز اولدی .

(قطعه)

لقد وعد الله الكريم بفضله	اذا اشتدت البلوى كفاية عبده
وايقن بان الله كاف عباده	ولاتحسبن الله مخلف وعده

استاذ لقبی ايله مشهور آفاق اولان ابوعلی دقاق بو وجهله باب تدقيق دق وتحقيق كلام حق ايتمشدركه صبرك حدی تقدير حكيم صمده عدم اعتراض وهنكام ضرنا كامده ترك عبس وانقباضدر. امالاعلی وجه الشكوی دنع مضرت بلوی رفع اكف دعا منافی صبر وتحمل اولمديغی جای تأمل دكلدر. حضرت ايوبك مذاق حال محنت مساق صاب اوصاب ومشاق ايله مروبارگاه الهيه رافع رقعهٔ ﴿ رب انی مسنی الضر ﴾ اولمش ايكن صفت صبر ايله تعريف وجانب مهيمن تقوابدن خلعت فاخرهٔ ﴿ نعم العبد انه اوّاب ﴾ ايله تشريف اولنديغی بومدعايه سند وصدق مقاله كواه بی فندر. وينه سالف الذكر استاددن نقل صحيح الاسناددر كه حضرت ايوبك لسان حكمت نثارندن بی قصد واختيار بوكونهٔ شكايت بيان جريان ايلدی تاكه :

(نظم)

تبين يوم البين ان اعتزامه	على الصبر من احدى الظنون الكواذب

نحواسنه مصادیق اولان ضعفاء بی توزیقه متنفس وضعف بشریت ایله ترك جلادت ایدن فقیران بی کسه فریاد رس اوله .

(نظم)

ازدل قدری صبر طلب کردم گفت　　　معذور همی دارهمین بود وبرفت

وعندبعض المحققین نظم مینده صیغهٔ نعولدن عدول اولنوب اختیار لفظ صابرده نکته وسر بودرکه حضرت ایوبك جمله کاری ودائما کرداری موطن تجلد واصطباری ایقان واستقرار دکل ایدی . بلکه هرمقامدهکه اتمت و آرام ایده مضرب مثل (کبر عمرو عن طوق) و آناً فآناً طالب علاونوق اولمغله استزادهٔ جام تنا انجام ایچون جانب ساقیٔ باقی‌یه توجه وتلدد وکمال شوق وولاسندن رحیق ومرد نکن بلا ایله تلذذ ایدر ایدی وصبر وشکیبده احساس الم و آسیب معتبر واستحلاء بلادن بلادت زدای بلاده بوحالت مفقود الاثر اولمغین رعایت مقتضای مقام وصیغهٔ مبالغه‌دن صرف کلام اولندی . چشم وچراغ روشنی یعنی شیخ ابراهیم کلشنی قدس سرها السنی ثانی اثنین مثنوی اولان کتاب معنویده‌که قرق بیکدن زیاده ابیاتی محتوی ونوادر حکم وحکایاتی منطوی اولوب اول کلزار فیض اقدسك بابل‌دراز نفسی بودکلو اشعار بی بدیل وعدیلی بریلده تکمیل ایله اظهار قدرت کرامت وتاریخ اتمامنه بونظم براعت نظام ایله لمح واشارت ایلمشدر :

(نظم)

رودو الاول هوالآخر شمر　　　هست تاریخش زداد داد کن
اول آخر کین معانی رونمود　　　سال‌اندر نهصد وبیست ودوبود

اکرچه :

(لمؤلفه)

ليس نسج الفدس كمسجد القدس

معناسی اوزره مابینلرنده اولان تفاوت ورجحان معلوم اهل نساندر لکن بودخی اول شخص کرامتك سایه‌سی وسلم معرفتك پایه‌سی واول ذکاء زکانك پرتوی وسابق رهان برهانك پیروی اوتغین بوفرع اثیل اول اصل اصیلك پایین شرف آیننده مذکور اولسه دأب ادبدن دور دکلدر قوت علم لدن ایله بحار سبعهٔ ابطنده تعمق واستخراج درر معانیده نائق ایدوب مس ضردن اولان تأثر وتضجری بوکونه تأویل وبو محمل صحیح المحتمل اوزره تعویل ایتمشدرکه:

(نظم)

دیدصبرش چون منی شد دروجود	مسنی الضرزان نظرکفت آن ودود
چونکه جزصبرش نماند اورا حجاب	زین سبب شدمس ضردر اضطراب

یعنی سرمستان مشاهدهٔ جمال بیچون اولان کمل اصفیاء پاك اندرون سوی ماسوادن عطف عطف وهوای نانی وقطرات افعال وصفاتلری محیط اعظم ذاتده مستهلك وفنی اولمنجه بقا بالله در کاهنه یول بولمازلرورایت حقیقتی حامل اولان انسان کامل رتبه‌سنه واصل اولمازلر.

حضرت ایوب دخی اسم مال اطلاق اولنور علائق واعلاقدن جدا وغلبهٔ اقسام اسقام ایله طرح حفرهٔ ردی اولوب سفن احوالی قلزم فنا واضمحلاله صالمش ایدی. آنجق مرتبهٔ صفاتده رؤیت صبر وثباتی قالمش ایدی. بوتقدیر اوزره اول حضرتك شکایتی ضرالم ونکایتدن اولماز بلکه ضر تجلدوتصبردن اولمغله عارضهٔ اعتراض واشتباه ورود واتجاه بولماز. اکرچه صبر ایله تخلق بلاتخاف سبب حسن حال واوساط مقتصدینه نسبت درجهٔ کمالدر اماسابق بالخیرات اولان اهل تمکین وثبات.

بوپیه دنپسندده قانع وخرسند اولیوب صبر مرد آزمایی دخی جمله ماسوادن قطع ایدرلر وزاد عجز واستمداد ایله راه فنا فی الله‌ه کیدرلر. زیرا که صبر علی البلا وترك نالش ودعا قهر الهی‌یه تجلد ومقاومت ومضیق نزاع خفاده تمکن ومداومتدر. عندالمحققین درگاه مقتدر معینه بی شکوی وحنین اولی واحق وادب ضعف بشریتی رعایته اسب واوفقدر.

(نظم)

کفت حق ایوب را در مکرمت | من بهر مویت صبری دادمت
هین بصبر خود مکن چندین نظر | صبر دیدی صبر دادن رانکر

الحدیث السادس عشر

انبیا مسلکینه سالك اولور | فرق ایدن کیمسه خیر ایله شری
دیدی مدح ایلیوب رسول بشر | کان داود اعبد البشر

(متن الحدیث)

بوحدیثك کلزار عبارتنه نسیم موزونیت وزان وبالتمام بحر خفیف ایله هم وزاندر. سنن ترمذیده حضرت ابوالدرداءدن رضی الله تعالی عنه بوعبارت ایله روایت اولنمشدر. حضرت داوودك سلسلهٔ نسبی خاندان خلیله منتهی و(عرائس ثعلبی)ده روایت اولندیغی اوزره اون برنجی رتبه‌ده حضرت یعقوبه منتهی اولور. احوال عبرت فزاسی قصص انبیاده بسط واطناب، خصوصا (تاریخ طبری) ده که وصمت ضعف روایتدن بریدر خلاصهٔ اخبار صحیحه اخلال وانتخاب اولنمشدر. اول بابده اکثار وتفصیل حاصلی تحصیل قبیلندن اولمغین عنان ادهم قلم صرف جانب

[…]مدد وفياض ذوارف وعوارف جنابندن دریوزهٔ توفیق و مدد قیلدی.
اول حضرتك اعبد عباد الله اولدیغنه دلیل وكواهدركه صیامی اعدل
صیام وقیامی افضل قیامدر وبومعنای دهاة رواتدن نجبهٔ ثبت ثقه عبارات
مختلفه ومعانی متفقه ایله نقل وروایت ایتمشدر. خصوصا صحیح بخاری
على جامعه رحمة الملك البار یده عبارت ﴿ لاصوم فوق صوم داود ﴾
وزودبومعنانك صحتی رتبهٔ یقین وضمانینه یتمشدر. عرائس ثعلبیده حضرت
قتاده دن نقل واثر وكوهر كرانمایهٔ صدق خبر میدان حس بیانده تفریق
ونثر اولنمشدركه اول مخاطب خص ﴿ انا جعلناك خليفة فى الارض ﴾
وداور داد رسان ﴿ خصمان بغى بعضنا على بعض ﴾ ده مشرع حق ومشرب
شان صفوت مآلی خاشاك خطیئهٔ خطیره ایله كدر وتیره اولمدن صیام
ایامده رعایت شرط اغباب وقیام لیال طویلة الاذیالده ﴿ یقوم نصفه
وینام سدسه ﴾ طریقهٔ انیقه سنی اختیار واحباب ایتمش ایدی. ملاك امر
توبه یه مالك وشرف یافتهٔ ﴿ فغفرنا له ذلك ﴾ اولدقده احیاء تمام لیل
وصوم دهره رغبت ومیل ایلدی. (ع) وعلى صحة هذا المنقول احادیث
صحیحهٔ لازمة القبولده مدح واثنا اولنان صوم واحیا قبل الاقتراف
اعتیاد واتصاف بولدقلری حق باعتدال وضعفاء امته نسبت درجهٔ
[…]ذن اونش اولور.

(نظم)

سازندهٔ ارغنون این ساز　　ازپرده چنین برآورد آواز

[…] اول حضرتك حسن صوت وآوازی برمرتبه مؤثر ودلنواز ایدیكه
[…]ات طرب سازه شروع وآغاز ایدركه زنده دلان سحری ونا آسوده
[…]ن سبات سهری بیهوش وراقد وصفاء ترجیع الحانندن آب سریع

الجریان ایستاده ورا کد اولوب جبال کران آهنك ایله مرغان سبك سیر برحسب ﴿ یاجبال اوّبی معه والطیر ﴾ اداء غم زداسنه هم ترانه ورسیل وعابدان صدساله بلکه زاهدان خشك بی ناله‌نك اخدود خدود پرتابلری تسکاب سرشك خونابه مجری ومسیل اولور ایدی. ذات رسالت متانی وفود فنون امتحاناته مقر ومناب ومصداق فرمودهٔ ﴿ خرراکعاً واناب ﴾ اولدقده شول دکلو ناله وحنین وصب دمع خونین ایلدی که کنار محراب پرانواری قطرات دیدهٔ خونبار ایله جویبار ومنهل چشم منهلّندن اطراف سجده‌کاهی نشو عشب وکیاه ایله چمنزار اولدی .

(نظم)

زآب دیدهٔ داود سبزها بررست　　زبهر آنکه بنقشی بکرد نظاره

قرق کون علی الاتصال صوم وصال ایله ترك اکل وشرب وسجدات متوالیه ایله تحصیل دنو وقرب ایدوب آنجق اوقات صلواتده سرپاکنی ساهرهٔ خاکدن رفع ایدردی. بعده کیرو استغراق سجده ایله عالم وجده کیدردی .

(نظم) .

دلش زیر بار بلابسته شد　　سررشتهٔ صبر بکسسته شد
بدان کونه بکریست ازدرددل　　که‌ازاشك چشمش زمین کشت کل

دوام سجوددن وجودی مجودی سوده وجبین مبینی خاك مسکنت وحنینده فرسوده اولوب موقف اعتذارده همع دمع توبه واستغفار ایله دائما اظهار خشیت ونهیب واوتوزییل علی الاتصال بوحال اوزره فریاد ونحیب ایلدی .

(نظم)

رحم آر بران کسی که هرشب تاروز　　جز آب دودیده دستگیرش نبود

اول خلیفهٔ فرمان رواو مخاطب ﴿ فاحکم بین الناس بالحق ولاتتبع الهوی ﴾ خطیئه‌یی اقتراف وخطایه اعترافدن صکره اوقتنی درت قسم وهر برینی کنج عبادت مخصوصه‌یه طاسم ایتمش ایدی. بر کون نور زبور ایله ازالهٔ ظلمات غی وضلالت واسباط بنی اسرائیلی سواء سبیله ارشاد ودلالت ایدر ایدی و بر کون ﴿ ان لاهلك علیك حقا ﴾ رخصت نی خفاسی اوزره تدبیر منزله تنزل ومؤنت اهل وعیال احمالنه تحمل ایدر ایدی و بر کون تك وتنها منشور فرمان ﴿ فامشوا فی مناکبها ﴾ یی تقلد وصحرای فسیح ﴿ فسیحوا فی الارض ﴾ ده بالطول والعرض تردد وتتاب ایدر ایدی و بر کون صومعهٔ فلك قبابنده که درت بیك محراب ایله آراسته وپرضیا وقسوس بی قسوس پاکیزه نفوس ایله رشك ایایا ایدی نشیج دلدوز وعویل طویل جکرسوز ایدوب رهابین ده بین بکاوانینه اسعاد واول حضرته موافقت ومرافقت ایله اغتنام واستسعاد ایدرلر ایدی. یوم سیاحتده که هنکام شورش ونیاحت ایدی (صعود الآکام وهبوط الغیطان خیر من القعود بین الحیطان) فحواسی اوزره وطن وسکندن نفار وهائما علی وجهه کشت براری وقفار ایدوب مزامیر دلپذیر ایله رفع عقیره ونیجه شوق ونفیر ایله شق بقیره ایتدکده طیور ووحوش وسائر سکنهٔ عبقر وحوش اولان بهائم بی هوش ودواب پرشغب وجوش مجتمع وحاضر ومدلول آیت ﴿ واذا الوحوش حشرت ﴾ متضح وظاهر اولوب بودکاو جوعك دموعی مجتازان

وابناء سبیله مانع راه رها وتمودار منطوق ﴿ وسالت اودیة بقدرها ﴾ اولور ایدی .

(نظم)

میریخت سرشك آتش افروز　　مانندهٔ شمع خویشتن سوز
چندان زمژه سرشك خون ریخت　　کاندام زمین بخون درآمیخت

بو هیئات هیبتنما ایله وقت عشاده طرف ساحله راحل اولوب آواز سوزناك وحزین ایله آغاز گریه وحنین ایتدکده حیتان عجیبة المـاهیة وسائر حشرات مائیه حجاب بحر نیلگوندن سرزده و بیرون اولوب بو واقعهٔ رستخیز انگیزدن سراسمه ودنك وفریاد مغزکوب جهان آشوبد اول حضرته همترانه و آهنك اولورلر ایدی .

(نظم)

آسمان میگفت آندم بازمین　　گر قیامت را ندیدستی ببین
چرخ برخواندی قیامت نامه‌را　　تا مجره بر دریدی جامه‌را

ویوم نیاحتده هرمحله وناحیتده منادیان خوب ادا رفع صوت ومدصد ایدوب حضرت داودك روز نفیر وسرودی وهنگام نفرت وشرودی درجزای سوك وعزایه هوسناك اولان سربازان بی باك گری وفریاده حاضر و آماده اولسون دیو رحیق توفیق ایله سرمست اولا ساغر کشان بزم الستی بلاتعویق تهییج وتشویق ایدرلر ایدی . حضرت داود وفود شرف وسعود ایله معبد عجیب کثیر المحاریبه ولوج ودخول وعباد بنی اسرائیل علی قدر قدرهم الجلیل مقام مهنت بی محنتده مثو وثمول ایتدکدن صکره اصناف اوبار واصواف ایله محشو و آکنده اوج قاد پلاس وژنده زیر پای علیین پیماسنه بسط والقا اولنوردی . بعده مساعد رهابنه واحبار ایله ادرار دموع سائله ومساعفهٔ اساقفهٔ نیکو حبار ای

رفع اصوات هائله ایدوب (ع) نزدیکان رایش بود حیرانی ، وفتی اوزره آسیا آساسنك ندم وسدم ایله لوح سینهٔ باسکینه‌سنی دوکردی وبور. باعیٔ رقت نمونك مضمونی اوزره میزاب چشم هطالندن تیزاب حسرت وملال دوکردی :

(رباعی)

ازدل بشکایتم که تاجان دارد هر لحظه مرا بدست غم بسپارد
ازدیده هزار شکر دارم زیرا هردم آبی بروی من بازآرد

سیلاب سرشك شور انکیز شول دکلو تند وتیز اولوردی که فرش درشت آکین کثرت اشك طوفان آیندن غرقهٔ آب وحضرت داودك جسم بهبودی انصباب کریهٔ کثیرالجریه‌دن شناورلجهٔ اضطرار واضطراب اولوردی. امین سر رحمان اولان حضرت سلیمان بوحلت دهشت پزیردن آکاه وخبیر اولدقده رحمت بهیهٔ الهیه‌کبی سباق وشتاب وپدربزرکوارینی سعی بسیار ایله غمار دمع بی شماردن اجتذاب ایدردی . اول حضرت فوارهٔ دیدهٔ کریاندن فیضان ایدن یاشی کف کهر پاشی ایله آلوب محیاء مستبین الحیاسنه سورمکله طالب آب رو وذات کثیر المعجزاتنه ساری اولان خجلت وشرمساریدن دائما سرفرو ایدی .

(نظم)

سرخجالت عارف ازان بود درپیش که کر کناه بخشند شرمساری هست

لباس تقواسی صابون انابت ایله شسته وکلزار دل پرصفاسنده سبزهٔ سیرت رضا رسته اولدقدن صوکره هر کاه که دعا ونیازه آغاز ایتسه متخطیان خصهٔ خطایی نفس صلاح فرماسی اوزرینه تقدیم وایثار ونهایت ابتهال واستکانتدن ﴿ اللهم اغفر للخاطئین فعساك ان تغفر لداود معهم ﴾ دعاسنی تکرار ایدردی وقعود وقیامی وارادهٔ ادارهٔ کلامی مجرمان

خاطر پریشان وتابان ندامت نشـان ایله اولوب تعاطیٔ کلام ﴿ تعالوا الی داود الخاطی ﴾ ایله خاطر نواز اهل تقصیر و﴿ انین المذنبین احب عنـدالله من صولة المطیعین ﴾ معنـاسی تحقیق پذیر اولوردی (ع) که مسـتحق کرامت کناهکارانند . وهنکام ابتلانك ابتداسـنده غریق کرداب وله . بعده شرف منادمت توبه وندامت ایله ﴿ کمن لاذنب له ﴾ اولدقده اثناء نالش ودعاده عالم حس خس نمادن اغتراب وسجدهٔ نیاز ایله بارکاه ایزد کارسازه اقتراب ایدوب دیدی که ای قادر بی زوال رجا وسؤال ایدرم که سرنوشت قلم تقدیر اولان لمم ونقصیرم بر آن انداختهٔ چاه نسیان اولمیوب نفس نافرمان وسـائر عصاة بی درمان ایچون بالعشی والابکار استعفا واستغفار ایدهجك برنشانه وآیتعطا وعنایت ایدهسن . پس حکیم ودود خطیئهٔ حضرت داودی ید یمناسنده وسم وابرهٔ عبرت ایله صفحهٔ کف باکفایتنه وشم ایدوب مطاعم ومشاربه رفع ید وتعاطیٔ اشـیا ایچون دست پرضـیاسنی مد ایتدکده اول نشـانهٔ غیبی زاجر ولائم وتذکر خطیئه مهیج بکاء دائم اولوب حضـار مجلس تذکیری نصائح سـودمنـد دلپـذیر ایله اراحت واول خط خطیئه نمـائی بیکانه وآشنایه ارائت ایدردی (ع) این حالت از بدائع قدرت بعید نیست . کثرت دمع پردم وغزارت کریهٔ دمادمدن رخسار پرانوارنده مجاری واخادید منظور اهل دید واسرهٔ پیشانیٔ عجز وپریشانیدن :

(نظم)

دارم طمع ز کریهٔ شبکیر وآه صبح   یابم دوای درد دل بی قرار خویش

معنـاسی روشن وبدید اولوب احیـانا سجدهدن رفع رأس ومادهٔ حیوة ونما اولان مادن جرع ما ایچون اخذ کأس ایلسه عین هطالندن سرشـك آل ریخته وآب ناب ایله ممزوج وآمیخته اولوردی وهنکام

تناول طعامده بركاسهٔ شكسته‌يه نان جوين زنك بسته قويوب شول دكلو كريهٔ بی اختيار واخلاف مأقیٔ بی خلافی ادرار ايدردی كه اول قطعهٔ چوبين غرق سرشك خونين اولوردی . بعده اول نان تر اوزرينه تملك وخاكستر صاچوب بو مقوله طعام بطیٔ الانهضامی مضغ وانتقام ايله نفسنه اجبار و (هذا طعام الخاطئين) معناسنی خاصان و قراينه اخبار ايدردی . اصحاب فضائل استصحاب بيننده خوكردهٔ صحيح وعمر اولان حضرت ابن عمردن نقل صحيح الاثردركه حضرت داودك صميم قلب سليمنده خوف وبيم بروجهله جايكير ومقيم ايدی كه غلبهٔ احزاب احزان ايله نيجه ايام وازمان رنجور و صاحب فراش و رقم آسايش وراحتی كزلك رنج دخراش ايله تراش اولوب مرمت دل ويرانی ايچون اهل وجيرانی صورت عبادتده عيادت ودعای مستجابی استجلاب ايله كسب شرف سيادت ايدرلر ايدی باآنكه ذات بلند مقامی آسيب خزسقام ايله زخم خورده وطبع ناز پروردی تند باد صدمهٔ درد ايله آزرده اولميوب خشيت و مخافتدن غيری رنج و آفت وجود ظاهرنده نمايان وظاهر دكل ايدی .

(نظم)

كأن ربك لم يخلق لخشيته سواهم من جميع الخلق انسانا

انديشهٔ عقاب ووجوم بروجهله هجوم ايدردی كه غايت ذعر ودهشتدن مفاصل واوصالی تخلع وانفصال بولوب سلاسل وحبال ايله شد وبندو نيجه تدابير واتمال ايله وصل وپيوند ايدرلر ايدی . بعده ملاحظهٔ سعت رحمت ايله غشيات خشيتدن تحصيل افاقت وضبط امور خارجيه‌يه فی الجمله كسب قدرت واطاقت ايتدكده اعضا وآراب باآدابی تراجع و عودت ورسم معتاد اوزره اهل رشد واستعداده تبليغ مراسم دعوت ايدردی .

عرائس ثعلبيده بو وجهله کشف سرّ خبي اولمشدرکه حضرت داودكه دود آه ممدودی واصل چرخ کبود اولمش ایدی وفریاد وفغان صاعقه نشانی ایله بسیار نقش ساده نما اولان کنبد بلند سما طولمش ایدی تنور چشم پرنوردن فوران ایدن طوفان اشك روان بر مرتبه وافر وفراوان ایدی‌که بکاء مجموع اناس ایله وزن قیاس اولنسه جمله‌دن افزونتر اولمغله سزاوار احدوثه وسمر وسوکواران عالمك کریهٔ دمادملری سرشك دریا افاضته اضافت ایله (کقطرة الماء بالنسبة الی الداما) داخل شمار شمر ایدی. راویهٔ روایتدن سلسال حسن بیان بو وجهله جریان ایتمشدرکه جالوت‌که خصم فئهٔ طالوت وسالار عبدهٔ طاغوت ایدی سنك فلاخن معجزه ایله هلاك وحضرت داود جمع رسالت و سلطنت ایله جیل باتجیل بنی اسرائیله مالك اولدقده شیمهٔ کریمه‌سی بو وجهله قرار وبودستور مستور اوزره استمرار بولمش ایدی‌که کاه وبیکاه ماه ستاره سپاه کبی شبکردلك ومثال پیك خیال عالم نوردلك ایدوب متنکراً کندی روش وکرداردن تجسس واستخبار ایدردی. ارباب حال وقالدن هرکیمه سؤال ایتسه زر ساو سامانی پوتهٔ آزمایش وامتحانده خالص العیار وسنجیدهٔ کفهٔ کف خیار اولور ایدی (ع) زری‌که پاك بود زامتحان چه غم دارد. بوحال اوزره نیجه ماه وسال مرور وغداة وعشی کرور ایدوب ناکاه اقتضای حکمت الٰه ایله سکان رقیع رفیع المنظردن برملك نورانی‌پیکر لباس صورت بشریه‌یی تلبس ومکان آزمون وامتحانده قرار وتلبث ایلدی. حضرت داود دأب معهود اوزره کندی سیرت وسانندن پرسان اولدقده اول سروش حکمت فروش جعد پرتاب جوانی شانه زدهٔ دست حکمت وشکاف ابر تعریض وکنایتدن ارائت بارقهٔ نصیحت ایدوب غازهٔ پند سودمند ایله آرایش جمال اجمال (ونعم الرجل داود

﴿ولا خصلة فيه﴾ سپند ناپسندی ایله دفع عین الکمال ایلدی . حضرت داود بوتعریض زهر آلوددن :

(نظم)

وما ابرئ نفسی وما از کیهـا   کههرچهنقل کنند از بشر درامکانست

معناسنه اعتراف وعیب نهفتهٔ ناکفتهدن استنبا واستکشاف ایتدکده اول فرشتهٔ بشر پیکر تبیین غرض وطبیب روحانی اثرتشخیص مرض ایدوب دیدیکه حضرت داود مقرب ملك معبود ایکن عترت وآلی ایله فضالهٔ بیت المالدن سـد جوعت اکرچه رخصته قریندر اما عند اهل العزیمه باعث لوم وعذیمه، بلکه مستلزم نقیصهٔ عظیمه اولمغله سر جریدهٔ سیئات مقربیندر. حضرت داود بوکفت وشنوددن حق تنبهی استیفا واستیفار وحسنات ابراردن استغفار ایدوب جناب مسبب الاسـبابدن بر پیشه وحرفت رجا ومسألت ایلدیکه آنکله تسبب وتکسب دافع فقه واعواز وتداول کسب حلال ایله تطاول بیت المالدن مسـتغنی و بی نیاز اوله . پس قادر فریادرس کمال قدرت وجلالنی اظهـار وابانه و تأثیر فرمان ﴿قدر فی السرد﴾ آهن سردی الانه ایدوب حضرت داوده صنعت لبوسی تعلیم وکف بی وکفنه مقالید معجزات باهرهنی تسلیم ایلدی . حدید شدید تیره فام بروجهله نرم ورام اولدیکه من غیر ادخال النار ید سخاء سخا شعارنده خمیر وارپهن ودراز و(دیهات تضرب فی حدید بارد) مثل واردی غلط انداز اولدی . تأیید لطف جدید ایله معجزهٔ ﴿والنّا له الحدید﴾ ظاهر وبدید اولمغله حضرت داود هم رزق موعو- دده ترك قلق وارتیاع ودست باقی اولان هردرع ضافی وزرد صافینی درت بیك اقچهیه ابتیاع ایدوب برمقدارینی مهمات عترت ودارینه صرف وارفاق وماعداسنی ارامل وضعفایه بذل وانفاق ایدر ایدی . زبورده

مزبور اولان كلمات قدسى سماتندركه ﴿ يا داود اذا رأيت عالماً فكن له خادماً ﴾ بودخى رونق شكن كل قسيه اولان بدائع كلمات قدسيه دندركه ﴿ يا داود ان بدنك لازم فالزم بدنك ﴾ سامرهٔ سامع اسماع اولان نقلهٔ اخبارك اجماع و ازماعلرى اوزره حضرت داودك سنوات مدت حياتى يوز ساله اتصال بولدقده :

(رباعى)

آن مردنيم كز عدمم بيم آيد — كان نيمه مراخوشتر ازين نيم آيد
جانى دارم بعاريت داده خدا — تسليم كنم چو وقت تسليم آيد

معناسنه نفسنى توطين وامر رحلتى توطيد ايدوب روح علوى آشيانى بزم روحانيانده مير مجالس وغرف جنانده دلفريبان حور وغلمان ايله همصحبت ومستأنس اولدى .

(نظم)

وما الموت الا رحلة غير انها — من المنزل الفانى الى المنزل الباقى

كيفيت انتقال ورحلتى بووجهله نگاشتهٔ مزبر نقل وحكايتدركه اول حضرتك بر كنيز پاكيزه طينتى وار ايدى كه هنگام شام ومبادئ استيلاء ظلامده اسباب حزمى افراز ومداخل بيوتى فراز ايدوب مفاتيح ابواب مؤصده نى حضرت داوده تسليم بعده متوسد منامده نيت آسايش و آرامى تصميم ايدر ايدى. عادت معهوده وحسب فرموده اوزره روزنه احتياطى ابلاق ودروازهٔ اختلاطى اغلاق ايدوب جانب جامه خوابه عزم وشتاب ايتدكده كوردى كه برشخص بيگانه بطان خانه ده قائم وماثل وبى پروا سير وتماشايه راغب ومائل اولمش، بوحالتدن وهمناك وزهرهٔ صبرى چاك اولوب ديدى كه اى مرد شبگرد سنى حرم ارم مثاله كيم ادخال ايلدى كه ﴿فاذا دخلتم بيوتاً فاذنوا ﴾ سررشته سينى كم وبووجهله اظهار گستاخى

وتحكم ايلدك . حضرت ملك الموت رفع صوت ايله ديدى كه بن اول طارق بى حذر وسرهنك قضا وقدرمكه منشور بطشت وسطوتم هرجا وارجايه واصل وجائى ومضائق ودخونه اقتحام ودخولم دفعى وتحاشيدر. بو پيام راحت انتزاعك استماعى حضرت داودك كشتىء وجودينى غرقهٔ در دور درد وتحير وحقيقت زيارتدن (اجئت داعياً اوناعيا) ايله تفحص وتخبر ايلدى. قابض ارواح كه تفرقه انداز ازواجدر كالبدرجانى تيغ زهرآب دادهٔ روى ايله تجريح وبغتةً نعيه كلديكنى تصريح ايتمكله حضرت داود سواء ماسوادن اعراض وصدود ايدوب ديدىكه يا اباىحيى چونكه اجل مسمى بنى جانب عقبايه داعى وحائط حياتم زلزلهٔ مرك وممات ايله متزلزل ومتداعى ايدى بوحالت غم فزا وعمركاهدن مقدم نيچون آكاه ايتمدككه لباس تقواى استجداد وموته تهيوء واستعداد ايدمم ؟

(نظم)

چو وصل دوست ميسر نميشود بى مرك — زبهر نوش چنان عاشق چنين نيشم
اكر جمال نمايد بوقت جان دادن — چه جاى جان كه زهردوجهان نينديشم

حضرت عزرائيل رداء تعريض وايمائى تحويل وامر غفلت وتهوينى تهوين ايدوب ديدى كه ياداود آبا وجدودك نقل وارتحالى واحباب واترابك زير ترابده تغير حالى بلكه هرابن انثانك آلت حدبا اوزره خلاف مأمول محمول اولمهسى بيش آهنك لشكر ممات ونذير عريان وقت دكيلدر؟ انتقال لدات وعداة بالعشى والغداة سر ﴿ كفى بالموت واعظا ﴾ دن كشف غطا ايدركن حيفا كه فيفاء عالمه وضع قدم ايدن بنى آدمه پنبهٔ غفلات بينه سد صماخ تنبه ايدوب بودكلو قوارع آيات

نذارت آیینه‌دن عبرت بین اولمزلر وطلسم هست تمـاى زخرف جهاندن دمبسته وولهان اولوب كنج حقیقت حاله اتصال بولمزلر .

(نظم)

النـاس فى غفلة عما يراد بهم　　كانهم غنم فى دار جزار

خليفهٔ بى خيلا وزهو كاشف سر ﴿ ليتنى ذلك السهو ﴾ سالار اهل يقين سيد جملهٔ صديقين :

(نظم)

آنچه حق ازبارگاه كبريا　　ريخت درصدر شريف مصطفى
اوهمه درسينهٔ صديق ريخت　　لاجرم تابود ازو تحقيق ريخت

رضى الله تعالى عنهك بوكلامى معناى مذكوره مدانى وقريب وتسليت بخش خاطر كريبدر : ﴿ لاتزال تنعى اخاً حتى تكونه وقد ترجو رجاءً فيحول الموت دونه ﴾ بعض شعرا بومعنايه ديباء نظم زيبـا ايله حسن نمـايش واندام دلارامنه تمـايل وزن نازك خرام ايله لطف آرايش ويرمشدر :

(قطعه)

واذا حملت الى القبور جنازةً　　فاعـلم بانك بعدهـا محمول
واذا وليت امـور قوم مرة　　فاعلم بانك عنهم مسئول

الحديث السابع عشر

طـالب خلد اولان ره حقده　　جان وباشـن فدا ايدر هرگاه
صدد مدحده بيوردى رسـول　　خالد بن الوليـد سيف الله

(تمام الحديث)

خالد بن الوليد سيف الله وسيف رسوله وحمزة اسد الله واسد رسوله

وابو عبيدة بن الجرّاح امين الله وامين رسوله وحذيفة بن اليمان

من اصفياء الرّحمن وعبد الرّحمن بن عوف من تجّار الرّحمن

ديلمى مسند فردوسده حضرت ابن عباسدن رضى الله تعالى عنهما بوعبارت ايله روايت ايتديكى جامع الصغيروجمع الجوامعده اشارت اولنمشدر. بومقام متسع المقال وطويل الاذيالده حضرت خالدك تبيين افعال وصفاتى اوّلاً وبالذات مقصود ومراد واصحاب اربعهٔ باقيه تبعيت طريقى ايله ذكر وايراد اولنغله اول حضرتك بيان احوالنده رشتهٔ مقال حسب الاقتضا مد واطاله وسائرك احوال واطوارى مفصلات كتب سيرواخباره احاله اولندى (ع) وقد آن لى تفصيل ماقلت مجملا - تهذيب الاسماء واللغاتده انبا واثبات اولنديغى اوزره حضرت خالدك مادرى لبابهٔ صغرادركه امهات المؤمنيندن حضرت ميمونه‌نك رضى الله تعالى عنها خواهرى و براخت سعد اخترى دخى لبابهٔ كبرا - دركه حضرت عباسك رضى الله تعالى عنه حليله وهمسريدر. حضرت خالد هدنهٔ حديبيه ده بيت السلام اسلامه داخل ودار الامان ايمانه واصل اولدى. كيفيت اسلامنى علماء اعلام بووجهله روايت واعلام ايتمشلردركه وليد ابن وليدكه خالدك شفيق شقيقى بلكه ﴿ تحتاج الاخوة الى الصداقة ﴾ مصداقى اوزره ضراوسراده جهراً وسراً يار رفيقى ايدى خالددن مقدم مأمن هدايته وضع قدم ايدوب احراز قصب السبق دين ايچون سباق كبار مهاجرين ايله مسابقت وحماة بيضهٔ حنيفيهٔ بيضا ايله حسن معاشرت ومطابقت ايتمش ايدى. بركون نادئ رسالت آينده كه

مطاف ملائكهٔ مقربيندر حاضر ومژدهٔ تلفت نبوی ایله وجه رجاسی ناضر ایكن خمیلهٔ جمیلهٔ حالنه رشحات نوازش وافضال روان وسوی سماء رسالتدن این الخالد نداسی آویزهٔ كوش جان اولدی .

(نظم)

محالست چون دوست دارد ترا　　كه در دست دشمن كذارد ترا

حضرت ولید مضمار شكر وتحمیده تركتاز وسرانبان بیانی باز ایدوب دیدیكه ای مفخر آدم وحوا ونافذ الكلام ﴿ وماينطق عن الهوى ﴾ چونكه اول ناكامك نامی زبان زدهٔ جناب نبوی وكالبد حال بدی نفخ روح هدایت وفتوح ایله سوی اولدی امیددركه زمان لمعان نور توحید قریب ودانی وید تأیید ازلی عطف خالدی طرف خلده ثانی اولمش اوله (ع) وما انا من روح الآله بآئس . بعده برنامهٔ دلكشا تحبیر وانشا ایدوب مطاویٔ الفاظ باعثهٔ الاتعاظنده بونصائح قرار داده یی درج وافاده ایلدیكه ای دادر داور صواب دیدذكا وخردكدن مستبعددركه بودكلو زمان سركشتهٔ تیه غوایه واستضاءهٔ نور ایماندن محروم وبی وایه اولهسن . خصوصا كه حضرت رسالت سنی خیر ایله یاد وعلی رؤس الاشهاد افتقاد بیورهلر . ایمدی تبوء دار هجرت مدار ایچون مسارعت وبدار ایلهكه نادیات بعثت وتباشیر صبح دعوتده نیجه مشاهد وغزوات عرضهٔ تخلف وفوات اولمشدركه سابقون اوّلونه سبب رجحان وتقدم وسكا الی یوم الحسره باعث پشیمانی وتندمدر .

(قطعه)

كم من مؤخر فرصة قد امكنت　　لغد وليس له غد بمواتى
حتى اذا فاتت وفات طلابها　　ذهبت عليه نفسه حسرات

اکرچه فوت غیر مستدرک‌در اما منتهزان فرصت ﴿ تدارك فی آخر العمر مافاتك من اوله ﴾ دن غفلت ایتمك کرکدر (ع) که فرصت عزیز است والوقت سیف . مضمون نامه قلب خلیٔ خالده تأثیر وقصد تلافیٔ تقصیر ایدوب عثمان بن طلحه ایله عقدهٔ میثاق توثیق ونقود اتفاق انفاق ایله عزم منهج توفیق ایلدیلر . تا که اثناء راهده عمرو بن عاصه بخواست راست کالدیلر که اکا دخی درد طلب دامن کثیر وخاطرهٔ استهدا نقش هوش خانهٔ ضمیر اولمش ایدی بو اوچ یار صافی مانند اثافی آمیزش ومرا- فقت وکمال رفق ایله مرافقت ایدوب قلب برکینلری اقتضاء دور هدایت آیین ایله نیك ومنزل وصل صوری نزدیك اولدقده لیلهٔ سواد بشریتده دبیب وحرکت ایدن تمامهٔ خاطره ونیتلری نور نبوت ایله مکشوف وسر نوشت خوب وزشتلری آینهٔ معاینه ده مجلو ومشوف اولمغین قبل القدوم مقام معلوملرینی ترفیع واعلا و ﴿ رمتکم مکة بافلاذ کبدها ﴾ حدیثی مستمایان مجالس نبوی یه املا بیوردیلر . حضرت خالد که مدای بصردن مطرح اشعهٔ نظر اولدی موقف بیعتده مائل وپای رفرف پیمانرینی لاثم اولنجه تبشبش وشکرخنده ودل مردهٔ افسرده سنی نفخ روح نفحهٔ روح ایله زنده ایدوب بیوردیلر که ای خالد سنك معدن نهادکده کوهر نایاب استعداد اولمغله بی توقف رجا وتوکف ایدردم که عقل سلیم سنی صراط مستقیمه هدایت وارشاد وخوانسالار عنایت بی غایت سنك ایچون رغائب حصهٔ ذئب تهیئه وارصاد ایده (ع) المنة لله تبارك وتعالی . که هادیهٔ هدایه اتکا میسر وخبر اسلامك لسان وحی والهام ایله مبشر اولدی بعده حضرت خالد سریهٔ مؤته ده موجود وحاضر واول مضائق شدیدده مساعئ سدیده سی نمایان وظاهر اولدقده دیوانخانهٔ رسالتدن اول شیر غابهٔ شهامته خلعت خاص منقبت اعطا وافراز وسیف الله لقبی ایله بین الاکفا مخصص

وسرافراز اولدی. اول واقعهٔ نادرة امثالك خلاصه واجمالی بودركه غزاة مؤته‌ده امراء سه‌كانه شهد شـهادتی نوش وقدور جماجم لشكر آتش غیرت وغیرِ ایله جوش ایتدكده حضرت خالد رایت ظفر آیتی میان خاك وخلابدن اخذ و استلاب ایدوب بلا امرة تأمر وزور بازوی دلاوری ایله بین الوری امر غزایه تشمر ایلدی. مردهٔ كفرهٔ بد معاش ایله شول دكلو نبرد وپرخاش ایلدی‌كه تیغ خاراشكافی ایله‌صفوف اهل خلاف شق وشدت ضربات متعاقبه‌سندن دست تابدارنده طقوز شمشیر آبدار مندق اولدی. آخرالامر صباء فوز ونصرت مهب سبق رحمتدن نسیم‌وصفیحهٔ حمیت خالدیه مواد مفاسد اهل عنادی حسم ایلیوب بحد وشمار كفرهٔ بدتبار طعمهٔ شیر هلاك ودبار وبقیة السـیوف اولان صفوف دخی پریشان وتارمار اولدی .

(نظم)

گریزندگان را دران رستخیز ‌ ‌ نه روی رهایی نه پای گریز
بجان‌برد خود هركسی كشته‌شاد ‌ ‌ كس از كشتهٔ خود نیاورد یاد

صورت حال ظفر مألری جنـاب مبشر و نذیرك مرآت خاطر حقائق پذیرلرینه پرتو انداز وباب مكاشفه مفتـاح غیب ایله باز اولمغین قبل مجیء الخبر بو واقعهٔ پرعبری كشف وابا و حضرت خالدی ﴿ ثم اخذه سیف من سیوف الله ففتح الله علیه ﴾ ایله مدح و اثنا بیوردیلر. فتح مكه وحنینده دخی موجود واول معارك دهشت اژده طوق‌قدرت بشردن بیرون مساعیٔ كوناكونی مرئی و مشهود اولوب فرط اقتحام واقدام ایله بین الانام متعارف ومتعالم خصوصا اهل ردته اولان شدت حدتی معلوم خلق عالمدر. فتح مكهٔ مكرمه‌ده‌كه اهل اسلامه اعظم فتو- حات ومغازی وكفار بد فرجامه اكبر منديات ومخازيدر حضرت زبیر

رضی الله تعالی عنه کبار مهاجرین وانصار ایله ثنیهٔ علیادن نازل وحضرت خالد رضی الله تعالی عنه سائر قبائل و عشائر ایله ثنیهٔ سفلیدن داخل اولدیغی اول حضرتك مزید جلادت وجلالتنه دلالت ایدر . کماة کتائب کتابتدن نقل وروایت اولنورکه گل بستان ﴿ ویتم نعمته علیك ﴾ وهزار دستان ﴿ بلغ ما انزل الیك ﴾ یوح سماء ﴿ ان هو الا وحی یوحی ﴾ آیینهٔ تمام نمای ﴿ لقد رأی من آیاتنا الکبری ﴾ :

(رباعی)

ان شه که مه سپهر لولاك آمد　　جانیست کز آلایش تن پاك آمد
یك حرف زمجموعهٔ قدر وشرفش　　لولاك لما خلقت الافلاك آمد

﴿ اذن فی الناس بالحج ﴾ امرینه اتباع وزمرهٔ مهاجرین وسائر انصار دین ایله حجهٔ وداع ایدوب بی جدال ورفث اتمام مناسك وتفثدن صوکره سر رسالت افسرلرینی بین الخلق تراش وحلق ایتدیروب ناصیهٔ همایون برکت نمونلرینی حضرت خالده ارزانی وبونوازش والتفات ایله بین الاکفاء والکفاة مظهر عز جاودانی بیوردیلر (ع) هزار نکتهٔ باریکتر زمو اینجاست . اول شعرات معجزه نمای که خاصیت بخش پر هما ایدی حضرت خالد جوف عمامه سنده تعبیه وخیاطت وشرط فرط تعظیم وتکریمی توفیه وحیاطت ایتمکله دائما مهالك نیدرمان رستخیز نشانده غلب وچیره وشعشعهٔ شمس مهابتندن چشم دشمنان خفاش طبیعت خیره اولوردی .

(نظم)

چنان شدکه بازور بازوی او　　نچربید کس درترازوی او
چودر زور پیچیدی اندام را　　گره برزدی گوش ضرغام را

یوم حنینده که اصحاب سبق وتقدمه چشم زخم ﴿ اذا عجبکم کثرتکم ﴾

ایله افتادهٔ مزلقهٔ پریشانی وتیر باران اهل بغی وطغیان ایله پادر گل عجز وناتوانی اولدیلر حضرت خالد تکاور غیرته سوار وهجوم سیلاب قتالده کوه البرز مثال پابرجا واستوار اولوب نظرگاه رسول علیه السلامده شول دکلو سربازلق وطلیعهٔ لشکر اسلامده بروجهله سراندازلق ایتدی که صدر تابناکی مشروح وجسم پاکی نیجه یرده مجروح اولدی. اول قبیلهٔ غیر نبیله که وفدهوازن وهر بری کفهٔ میزان هنرده تهمتن زور آور ایله موازی وموازن ایدی صدمهٔ ﴿ وانزل جنوداً لم تروها ﴾ دن فرار وهرب وحماة حوزهٔ دین مخیم فتح مبینده اظهار شادمانی وطرب ایتدکده حضرت ختمیت قرین کمال عزوتمکین ایله رحل خالده قدم رنجه وکلبهٔ احزانی مقدم مسرت رسانلری ایله رشك سمرقند وکنجه ایدوب پرسش خاطر نواز ایله اول درماندهٔ بستر اعوازه تروح نفس وجروح جانکدازینه لعاب شفاسازلرینی وضع ونفث ایتمکله اول زیق . زیق دافع اوجاع ثقال وحضرت خالد ﴿ کانما انشط من عقال ﴾ اولدی. (کتاب خمیس) ده نکاشتهٔ کلك بدائع نویسدرکه مالك بن نویره که اوان رسالت عنوانده قبیلهٔ بنی حنظله نك عاملی ولواء نقابت وعرافتلرینك حاملی ایدی آفتاب آفاق گیر رسالتك زمان غروبنده واهل ردتك مبادیٔ حروبنده حفظ صدق تدترك صداقت بالکه اربابنه رد ایله اظهار شعائر ردت ایتمکله سوء صنیعی محفل شریف ووضیعده منتشر ومستفیض وبو وضع ناصواب ارتکاب ایله بین الاصحاب منفور وبغیض اولدی .

(نظم)

لاتطلبن هیهات منه صلاحه   اذ کان ربك قد قضی بفساده

حتی حضرت خالد بو حالدن تنمر وکمال حمیت وانفعالندن تغیظ

وتذمّر ایدوب ابن نویره‌نك وجود عدیم الغیره‌سنی هدف تیر تدمیر ایتمکه سوکند وحبل متین عهد وپیمانی عروهٔ وثقای ایمانه پیوند ایلمش ایدی. (ع) حضرت صدیق خلافت مقر علیه الرضوان الاکبرك که شرف ذات بزرکوارلری شیخ عطارك بوابیاتی ضمننده مسطر وبخور حسن بیانی ایله دماغ مجلس روحانیان مطیب ومعطردر :

(نظم)

درشب معراج پیش ذوالجلال — مصطفی کرد ازخداوند این سؤال
کفت چونی باعلی ام یاعزیز — کفت بابوبکر من چونی تو تیز

وجود بی همتاسی ایله مسند خلافت کبری زیب وفر وهرکس مقسم عدالتدن نصیب اوفی واوفر بولدقده تهیئهٔ آلات سفر وترتیب مقدمات ظفر ایدوب حسم مواد بغی وارتداد ایچون حضرت خالدی سردار وفرسان ورجّالهٔ رجاله سپهسالار ایلدی .

(نظم)

همه مبارز ورزم آزمای وخون آشام — همه دلاور ودشمن شکار وکینه کزار

حضرت خالد صفاء خلد ایله مهامه تهامه روان واول جوانبه تقدیم نذر جوائب ایله دوان اولدقده بیکانهٔ حرم دین اولان حزب مرتدین ایله اقامت حرب زبون ومالك ابن نویره‌یی زیر شمشیر تسخیر وتخسیرده زار وزبون ایلدی (ع) ان الشقی بکل حبل یخنق . اکرچه عند البعض تُرس تَرس ایله تترّس ووراء شجرهٔ طیبه‌ده تستر ایلدی لکن خلال قیل وقالده (ان صاحبکم قد مات) کلماتنی اداره وبوقول نافرجام ایله جناب ختمیت مقام علیه نوامی الصلاة والسلامی اراده ایدوب

بوكلام خامەدن كه بیچون وچرا موهم غمط وازرا ایدی حضرت خالد مسلوب الاختیار وچشم پایان‌بیننه روز روشن تار اولوب اول مرغ بی هنگامك سر بی ثبات و آرامنی تیغ برّان ایله بر آنده پرّان وهمسر بی همتاسی ایله كه ماه فلك حسن وبها بلكه اشبه شیء بالمها ایدی بناء تأهلی بی توقف وتمهل بنیان ایلدی . بو خبر مشتبه اثر مدینهٔ منورەیه منعكس و میان صحابەده نقل مجلس اولدقده ابن نویرەنك مسلماً قتل ونكالی احتمالی دغدغه انداز مرد وزن، خصوصاً همسر نازنیننی دواج ازدواج ایله تزیین ایتدیكی علاوهٔ سوء ظن اولدی. بوسببدن عرق غیرت عمریه نابض واقامت حده كمال جد ایله ناهض اولوب خطاء خالدی بارگاه خلافته عرض واقتصاص واقتضاء ادالت عدالت ایله ارادهٔ عزل وقصاص ایلدی. صاحب نام نیك مخصوص منقبت ﴿كلّه فیك﴾ رفیق غار توفیق یعنی حضرت صدیق رضی‌الله تعالی‌عنه زند توجیهی ایرا وذمت خالدی مذمت قتل مسلمدن ابرا ایدوب دیدی كه سر مغفرت مغفرینه نثار نصرت وظفر منثور ودیوان ختمیت پناهدن سیف‌الله ایله ملقب ومنبوز اولان سیف اسلام بی انثلامی كسر وابطال باعث انكسار كماة وابطالدر (ع) لعلّ به عذراً وانت تلوم . خصوصاً كه گاه و بیگاه سریهٔ ظفر سرایتی شاهراه تیقظ وانتباهه هادی ومتأوّلاً ارتكاب ایتدیكی وضع ناصواب بر امر اجتهادی اوله (ع) ماذا اقول وذنبه مغفور ، حضرت خالد عرانین اهل ردتی خاك كسر و هزیمتده ارغام و تمریغ و قلب مستنیرینی مشغلهٔ دار وگیردن تخلیه وتفریغ ایتدكدن صكره قفول وایاب ودار مقامەده حط رحال وعیاب ایتدكده ابن نویرەنك قتل وهلاكنه مسارعت وانهماك ایتدیكیچون حضرت صدیق رضی‌الله تعالی‌عنه عقدهٔ پرتاب عتابی احكام وتأریب وحضرت خالدی مؤاخذه وتثریب ایتدكده

اول یکسوارهٔ میدان کیر ودار عروهٔ وثقاء اعتذار ایله تمسك ﴿ ورب ملوم لاذنب له ﴾ زاویه سنده انزوا وتنسك ایلدی . مالك هالك اثناء قیل وقالده قتلنی احلال ودم مستحق الذمی اهدار واطلال ایده‌جك گفتار ناهنجاردن عدم احتراز وجناب رسالته بی‌مین وامترا ایهام نقص وامتراز ایتدیکی جهتدن مفتیٔ غیرت ردتنه افتا ایلدیکنی حسن تعبیر وادا ایله اعلام وحاشیهٔ بساط معذرتده مثول وقیام ایتمکین حضرت صدیق رضی‌الله تعالی عنه قولنی تصدیق وترك معارضه وتحدیق ایلدی.

(نظم)

همه اصحاب مجتهد بودند   سالکان طریق جد بودند
کرخطا میکنند مجتهدان   ایمنند از غرامت وتاوان

بالجمله مسیلمهٔ کذاب ایله سائر مردهٔ اعراب قصد تدمیر وبوخده‌متك تمشیتی ایچون حضرت خالد جنود ظفر بنود اوزرینه تأمیر اولندقده تکاور غیرتی اسراج وآستین حمیتدن ساعد خلوص نیتی اخراج ایدوب ظلمت ردت ایله وجه با وقاحتلری مربد اولان مرتدلرك سربی‌سامانلرینی قهر قهر بی درمان ایله شکست ورایت تحزب وجمعیتلرینی دست برد فوز ونصرت ایله پست ایلدی .

(نظم)

اذا جاء نصر الله والفتح هین   علی المرء معسور الامور وصعبها

بومنوال اوزره هرنه جانبه توجه واقبال ایلسه مؤید ومنصور وید تأیید سرمد ایله سر باسعادتنه جواهر پیروزی وبشارت منثور اولوردی .

(نظم)

آثاره تنبیك عن اخباره   حتی كأنك بالعیان تراه

آخر الامر جمله امراء شام اوزرینه امیر نافذ الکلام ایدوب اول اقطـار واقتارك زمام تمام امورینی ید کرامت ظهورینه تفویض وسائرك خیمهٔ سعی واهتمامنی مخیم نقض وابرامدن تقویض ایلدی . نقود دساتیر اساطیرك ناقدی اولان امام واقدی فتوح شامده اعلام ایتدیکی اوزره اول حضرتك علالیٔ قدر وجلالی خارج مراتب چون وچنـد وفتح شاماتده ایتدیکی فرزانکی و ثبات حسد کردهٔ طهمورث دیوبنددر .

(نظم)

عالمی از ظلمت واز صبح صادق خندهٔ
لشکری از ظالمان واز سپاهش یك نفر

خصوصا قصبهٔ یرموکده تحزب ورموك ایدن شجعان روم بد اروم ایله نبرد وکار زار و خارج طوق بشری فنون شجاعت ودلاوری اظهار ایدوب حفرهٔ کفره ولوج ایدن علوجدن اون بر بطریق بطریق العیان مشت کوپال نشانی ایله هلاك وکوی کلهٔ سبکسارلری میان میدان خسارده آغشتهٔ خون وخاك اولوب بوغزاء عبرت فزا وجه فتوحات شامیهده مثال شامه وناسخ داستان باستان شهنامه اولمشدر .

(قطعه)

تبلجت الایام عن مطلع الهدی وحل باهل البغی قاصمة الظهر
فلله من فتح غدا زینـة العلا وواسطة الدنیـا وقائدة الدهر

حضرت خالدکه بذل صدقه ایله مقعد صدقه رغبت پذیر . بلکه شعرا وستایش کرانه افراط جوائز بی کرانی واصل رتبهٔ تبذیر اولدیغی زبان زدهٔ آشنا وبیکانه واندیه ومحافلده داستان وافسانه ایدی :

(نظم)

لاتعجبن لاموال یفرقهـا بقاؤها للعطایا غایة العجب

جاشـین یارغار کو یای کلام ﴿ اعلیـك اغار ﴾ درّه‌زن منکر ومحدث خلیفهٔ موفق ومحدث رضی‌الله تعالی عنه مضمار خلافتده مطابق الغـان ومنجوق عدالتی ملاصق قمهٔ قنهٔ عنان اولدقده خالدی عزل ایله تأدیب وامین الامه‌نت عقدهٔ تقلید حکومتنی تأریب ایلدی . اول هزبر غیضهٔ جلال بعدالانفصال دخی زیاده قحمهٔ جهاده تقحم وبالذات اشعال تنور مماته مباشرت وتقدم ایدوب :

(نظم)

ولست ابالی حین اقتل مسلماً . علی ای شق کان لله مصرعی

فحواسنی حسب حن و ﴿ حارس کل شیٔ اجله ﴾ مقالنی نقش کتابهٔ بال ایتمش ایدی . بعده فرمان اولوالامر ایله طابهٔ مستطابه‌یه قفول وموقف اعتذارده مثول ایتدکده پیشکاه دیوان معدلتده حاجت حسن معذرتی محصّل وکلشن حلی نیسان افضال ایله مخضّر ومخضّل اولدی .

(قطعه)

اقبل معاذیر من یأتیك معتذراً واغفرله ذنبـه ان برّ او فجرا
فقد اطاعك من یرضیك ظاهره وقد اجلك من یعصیك مستترا

خلیفهٔ عدالت مناب مظهر حدیث ﴿ لوکان بعدی نبیّ لکان عمر ابن الخطاب ﴾ رضی الله تعـالی عنه قلمرو نصفت مسیرینه نشر احکام ومناشیر ایلدی‌که رفع خالده سبب وعلت تقصیر وزلت دکلدر بلکه فرط شجاعتی فتنه انداز نزدیك ودور وذیت شـهامتندن مخدرات و اراملی عض انامل ایتمکله کندو دخی مفتون و ممکور اولوب حکم حکمت نما ایجاب واقتضا ایلدی‌که اول یکسوارهٔ خیل خیالا خواب پنداردن بیدار وسلطان دین ملائك سـپاه که رایت افراز آیت ﴿ وما النصر الا من عندالله ﴾ در غابه وتأییده محتاج شجعان صید اولمدیغی واضح وبدیدار اوله .

(قطعه)

صاحب سخن فسانه پرداز — زین قصه چنین خبر دهد باز

كه خالدك حضرت عمره رضى الله تعالى عنهما مزيد مشابهتى وصورةً وخلقةً اول حضرته مشاكلت و مشاكهتى وار ايدى ﴿ كأن يد القادر الفتّاح شقهما من شق تفّاح ﴾ اتفاقا برسحر حضرت عمر رضى الله تعالى عنه ﴿ المباكرة مباركة ﴾ ملاحظه‌سى ايله ابتكار وغلس بامدادده كه محل فيض وامداددر جانب مسجده نهوض وابتدار ايدوب ناكاه ميان راهده علقمة ابن علاثه ايله ملاقات ومصادفت واظهار آشنائى ومصادقت ايلدى. مزيد شبه تاريكئ شبه معين وعلقمه خطا كار وغلط بين اولوب پيكر حضرت عمر نظر حسده ملتبس و مرآت قوت واهمه‌ده صورت خالد منعكس اولمغله استفتاح باب جواب وكنيتى ايله خطاب ايدوب ديدى كه : « يا ابا سليمان ميان ابناء زمانده سماحت وحماست مستلزم رعايت بى‌غايت ايكن حضرت عمر سنى فلات عدم التفاتده آواره وپيام عزل واتهامك ايله قبهٔ نيلكون فلك سرنكونى پر آوازه مى ايتدى؟ » حضرت عمر رضى الله تعالى عنه علقمه‌يى قصد آزمون واستكشاف سر مكنون ايدوب ديدى كه: «بو كفت وشنوددن مرام ومقصودك نه‌در ؟» علقمه ذيل جوابى اسبال وابانهٔ لبانهٔ مافى البال ايدوب ديدى كه : « بنم نيت وطيتم ومقتضاى طينتم الى قيام الساعه سمع وطاعه وخلافنى اقتراف خارج دائرهٔ استطاعه‌در. غاية مافى الباب باعث مكالمه و اصطحاب اونك ايچون حقيقت حالدن فحص وسؤال وادارهٔ قداح قيل وقال ايلدم. » بو حال ايله بربرندن مفارق وطلعت صبح راستين افق چرخ بريندن شارق اولوب راز روز آشكار ومهر عالم فروز پردهٔ درشب تار اولدى .

(نظم)

هر راز که در پردهٔ شب پنهانست — چون روز شود بر همه روشن کردد

حضرت عمر رضی الله تعالی عنه خالدی دعوت وحضور علقمه‌ده بسط بساط مباسطت ایدوب دیدی که : «یا خالد علقمه ایله نه مقوله مقاوله ونه کونه محاوره‌یه قصد ومحاوله ایلدك؟» حضرت خالد رقیم تغلیس وابکاری رقمکش قلم انکار ایدیجك حضرت عمر رضی الله تعالی عنه تکرار امر استخبارده تعمیق و« انی لامزح ولااقول الاحقا » رخصتنی صحیفهٔ حسن معاشرته تمیق ایلدی . حضرت خالد رشتهٔ سخنی دراز واقسام حلف واقسامه آغاز ایدوب دیدی که :

(قطعه)

بدان خدای که ذرات اسمان وزمین — همی کنند بپاکئ ذات او اقرار
بمهر درج نبوت که آن ودائع را — نبود هیچ امینی چو احمد مختار

که نه علقمه ایله تلاقئ اتفاقی واقع اولدی ونه مابینمزده بوکونه کفت وشنود وجود بولدی .

(نظم)

فلست ابالی من زمانی بریبة — اذا کنت عندالله غیر مریب

بواثناده علقمه خالده نکاه واستعفاء زلت وکناه ایدوب دیدی که: «یا خالد بومناقشه وسؤالی حلال ایله که بوبابده خطاء ناصواب بندن صادر وبودکلو کدر بنم قصور نظرمدن ناشی وبادر اولمشدر . » بولطیفه ومزاحدن که حسن عبارتی ایله رعونت و حشت مزاحدر حضرت عمر رضی الله تعالی عنه تنشط و تبسم و حضرت خالد غلط علقمه‌یی تفرس وتوسم ایلدی .

(قطعه)

افد طبعك المكدود بالهم راحة　　تجم وعلله بشئ من المزح
ولكن اذا اعطيته المزح فليكن　　بمقدار مايعطى الطعام من الملح

حضرت خالد رضى الله تعالى عنه‌كه مظهر فضل نامحدود اولمغله مبخوت ومجدود در مصداق (ع) انه فى الزمان خير جليس ، اولان كتاب خميسده كتبهٔ وحيدن معدود در .

(نظم)

صفدى كيم سوزنده دقت ايدر　　شرح لاميه‌ده روايت ايدر

كه فاتحهٔ كتاب خلقت خاتمهٔ طومار نبوت رايت افراز نصرت بالصبا رونق افروز آل عبا داعى الخلق الى الذات (ع) لازال عليه زاكيات الصلوات . حضرتلرى خالد بن وليد ايله عكرمة بن ابى جهله نگاه نوازش اثر و نحائف احوال و اقواللرينه امرار نظر بيوردقلرنده صوان حقيقتدن رفع سرپوش التباس و ﴿ يخرج الحى من الميت ﴾ آيتنى اقتباس بيوررلر ايدى . زيرا بونلر خيار صحابهٔ كباردن ايكى ذات بزركوار دركه پدر بى‌حذرلرى اهل اسلام ايله مناواة وخصام ايدن اعدانك الد واعداسى وشر ذمهٔ باغيهٔ باعثة الفسادك كريوهٔ لجاج وعناده ادعاسى ايكن كندولر بيضهٔ اسلامى حامى واعلاء كلمةالله‌ده سعى بى اشتباه ايتمكله بين الامثال والاشباه مشتهر ونامى اولمشلردر .

(قطعه)

بنسب نيست نسبت مردم　　هريكى را بنفس خود شرفست
شرف در بجوهر خويشست　　نه زپاكئ جوهر صدفست

حضرت خالد اواخر عمرنده قصبهٔ حمصده مقيم ووبالد وسد ثغور امورنده تفرقه ساز طارف وتالد اولوب اعوام وسنينى واصل سرحد

ستین اولدقده صاحب فراش ورنجور وهجوم درد بی درمان ایله نزهت سرای صحت واماندن بعید ومهجور اولدی .

(قطعه)

یا مغرماً بوصال عیش ناعم ستصد عنه طائعاً اوکارها
ان الحوادث تزعج الآساد عن غاباتها والطیر عن اوکارها

حضرت ابو الدردا که قصبهٔ مزبوره ده حاضر واول دخی مرابطهٔ حدود وثغوره مواظب ومثابر ایدی بو حالتدن تفجع وزاری ورعایت شرط غمخواری ایدوب سنت عیادت ایله استنان وهنگام عجز وسقامده خدمت بی امتنان ایلدی .

(نظم)

چو رنج بر نتوانی گرفتن از رنجور قدم زرفتن وپرسیدنش دریغ مدار

حضرت خالد خیل وجوشنی و مدینهٔ منوره ده اولان ملك معینی وقف وایثار وحضرت عمری رضی الله تعالی عنه وصی مختار ایلدی . بعده مکنون درونی نث واظهار حزن وبث ایدوب دیدی که نیجه حروب شدیدة الالتحامه اقتحام ایدوب تن رنج پرورمده بر یر قالمامشدرکه ضرب تیغ بران یاخود طعن سهام ومران ایله سوراخ وهر سر مویم تار مویه وصراخ اولمیه .

(نظم)

برتنم یك جایکه بی زخم نیست این تنم از تیر چون پرویز نیست

بودکلو قروح وجروح باعث خروج روح اولمامش ایکن دریغا که مانند حمیر وبعیر فراش اجل ناگزیرده فرومانده وآئس وروز بازار سعادت شهادتده تهی دست وبائس اولدم . بو کفت وکودن صکره حبل رجا و آز-

زونی لیّ وداغ وداع ایله عوّاد واشیاعنی‌کی ایدوب کمال قلق وانفعالندن ﴿ فلا نامت اعین الجبنا ﴾ نفرین و بد دعاسی ایله ترك کلام دنیا و سنه احدی وار بعینده قصد ملاء اعلی ایلدی .

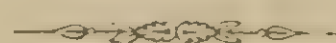
(نظم)

ومن لم یمت بالسیف مات بغیره　　تنوعت الاسباب والموت واحد

حضرت ابوالدردا (ع) دردا وهزار بار دردا دردا ـ دیوب تنفید وصایایی تعهد والتزام وبوخدمتی اقامت ایچون دار هجرته توجه واعتزام ایلدی . بعد حصول الوصول مسعای عدالت عمریه‌ده سعی وحضرت خالدی نعی ایتدکده حضرت فاروق رضی‌الله تعالی عنه استرجاع وتأسف ونیجه شب وروز بوعزاء غم اندوزدن تحزن وتلهف ایدوب دیدی که موت خالد حائط دین قویمده بر رخنهٔ عظیمدرکه الی یوم‌التناد انسدادی مستحیل وزمان بی امان مثل وندیدینی تولیددن بخیلدر. حضرت خالد حمصه قریب بر قریه‌ده مدفون ومقبور ومزار پرانواری‌که ملثم شفاه اشراف وکباردر بین الزوّار متعارف ومشهوردر.

(قطعه)

سقی‌الله قبراً صار مثوی لخالد　　بواکی امطار بها البرق ضاحك
فتی‌غاب عناشخصه دون ذکره　　فاصبح فینا حاضراً وهو هالك

الحدیث الثامن عشر

امر منکرده اطاعت اولمز　　بویله‌در قول امام کوفی
بوحدیثی دیدی‌سلطان‌رسل　　انما الطاعة فی المعروف

(متن الحديث)

بوحديث كثيرالافاده بى نقصان وزياده مزاحفات رمل مسدسدن (فاعلاتن فعلاتن فعلن) وزننه موافقدر. صحيح بخاريده حضرت عليدن رضى الله تعالى عنه بوعبارت ايله روايت اولنمشدر. سيوطى سنن ابى داود شرحنده بومنوال اوزره تحقيق حال ايتمشدركه امرامام امر شرعه تابع واتباع وامتناعى نفس الامرده راجعدر. اكر اول امر واجب ايسه اطاعتى واصل رتبهٔ وجوب اولور. اكر مندوب ايسه اطاعتى واجب اولماز، مندوب اولور. اكر مباح ايسه نه واجب ، نه مندوب. بلكه رايت متابعتى ميدان استحسانده منصوب اولور. اكر مكروه ايسه اطاعتى دخى مكروه ومحذور اولور . اكر حرام ايسه اطاعتى دخى حرام ومحظور اولور . خطابى كه شرح متينى زمرهٔ محدثينك فصل الخطابى در ديمشدركه بوحديث صحت مآلدن استدلال اولنوركه اطاعت ولاة امر معروفده واجب ومنكراتده اطاعته مقتضاء شريعت مانع وحاجب اوله اداة قصر ايله كه افادهٔ حصر ايدر حديث سابق التحرير عنوان پذير اولديغى كواه صادق وفحواء ﴿ لاطاعة للمخلوق فى معصيةالخالق ﴾ بومدعايه دليل ناطقدر. حضرت صديق اكبر كه بعدالانبيا افضل بشردر :

(نظم)

آخر انبيايه اول يار ثانى اثنين اذهما فى الغار

رضى الله تعالى عنه ابتداء خلافت بى خلافلرنده منبر مستقر السعوده عروج وصعود ايدوب برخطبهٔ بليغه انشا وضمننده سرّ سربستهٔ حكومتى افشا بيورديلر . اثناء حمد وثناده آل واصحابه توجيه خطاب ايدوب بيورديلركه ﴿ اطيعونى ماطعت الله ورسوله ﴾ اول خلفاء اسلام مفتتح

نشر احكامده بوكلام تام ايله تحقيق اصل وفرع ومسامع اهل شرعى قرع ايلدكلرى امر بديهيدر. علامهٔ زمخشرى ﴿واولى الامر منكم﴾ آيت هدايتنده بوطريق ايله تحقيق ايتمشدركه اولو الامردن مراد امراء عدالت نهاددركه ايثار نصفت وداد واختيار رشد وسداددده جناب آله وحضرت رسالت پناهه اتباع واقتدا وامر معروف ونهى عن المنكرده حفظهٔ ربع دين اولان خلفاء راشدينك اثرينه اقتفار واقتفا ايده. زيرا شول امراء جور بدطوردن كه شارع اعظم عدلدن عدول ايدهلر خدا ورسول بيزار واول مقولهدن اقتبوللر حضرت عزت وجناب رسالته شرف معطوفيته ناسزاوارلردر .

(نظم)

جواهر سنج درياى معانى چنين كرد ازسخن كوهرفشانى

كه بركون مسلمة بن عبدالملك اظهار نخوت وستيز وخنجر زهر آلود زبانى سرتيز ايدوب اشراف تابعين ومشاهير اصحاب يقيندن ابوحازمه كه عرق شبهاتى حسام صدق وثبات ايله حاسم ايدى ديدى كه تحت تخت حكومت وفرمانمزده آسودهٔ عريش امان اولان رعايا وزير دستان ماننده مور واولوالامر آيتنده هربرى انقياد واطاعتمز ايله مأمور ايكن سن نيچون كريوهٔ مخالفته وريوه سالك وهاويهٔ هوادده هالك اولورسين؛ اوفاضل فاصل كه ميان علمانده همتا وهمپاى نادر ونصوص قرآنيهدن استنباط احكامهقدر ايدى ديدى كه اى داور دلاور تتمهٔ آيت مذكورهدن نيچون اختيار غفول ونص جلى ﴿فان تنازعتم فى شئ فردوه الى الله والرسوله﴾ دن نه عجب اعراض وذهول ايدرسن؛ امر منازع فيهده اولوالامر غير مذكور وحيز اعتبار واعتداددن دور در .

(نظم)

که کرددرهمه‌عالم کمان ظلم بزه　　　　که تیرلعنت جاویدرا نشانه نشد

سلاطین وحکامدن غایت مقصود ومراد میزان عدل وداد ایله تعدیل حال عباد ونظم اموربلادده جد واجتهاددر .

(نظم)

شاه‌رابه بودازطاعت‌صدساله‌وزهد　　　　قدریکساعة عمری که درو داد کند

وبو مقصودك وجوده کلمه‌سی احوال فقرایه شعور ومجاری اموره اطلاع وعثور ایچون (ع) بهر جمعیت دلهاست پریشانی ما فحواسی اوزره ترك آسایش وخواب وادارهٔ سؤال وجواب ایله اولور .

(نظم)

نیاساید اندر دیار توکس　　　　که‌آسایش خویش‌جویی وبس
برو پاس درویش محتاج دار　　　　که شاه از رعیت بود تاجدار

والاشویله که سیرت جابرهٔ ستمکار ایله استنان واستیار و ﴿ من حق الملك ان یختار لرعیته مایختار لنفسه ﴾ کلام حکمت اتصافنك خلافنی ترجیح واختیار ایده لامحاله عرضهٔ دشنام وسخیمه وانجام کار ناتمامی مصادف غائلهٔ ﴿ عاقبة الظلم وخیمه ﴾ اولوب ایراد واصدار ایتدیکی احکام‌ناهنجاری تعقب و زوال دولتنه انتظار وترقب ایدرلر .

(نظم)

همه‌کار شاهان شوریده خواب　　　　از اندازه نشناختن شد خراب
کرانمایکانرا درار وشکست　　　　فرو مایکانرا کند چیره دست

قطعهٔ مشروحة‌المعانینك مصراع ثانیسنده برداستان صحیحه اشارت وتلمیح اولنمشدر . اول قصهٔ عبرت فزا تاریخ خانقاده بومنوال اوزره اجمال اولنمشدرکه فحوای آیت ﴿ تعز من تشاء وتذل من تشاء ﴾

اقتضاسی ایله تقلب دهر عبرت نما جمعیت امویه‌یه تفرقه ساز وهمای خلافت عظمی مفارق عباسیه‌یه سایه انداز اولدقده منصورك طوارى اطوارى مباین طرز اصحاب واکثر وضع وکردارى مخالف سنت وکتاب اولنغین حضرت امام اعظم (ع) قدس الله سره الاکرم . منصوره اعتراض ایدرایدی . حضرت ابو حنیفه‌نك فرط ورع وخیفه ایله اشتهارى (کنار على طرف منار) وقضایه عدم رضاسی معلوم صغار وکبار ایکن محضا انتقام واذا ایچون اوّلا تکلیف تقلد قضا ایله عرضهٔ تحقیر وذلت . بعده عدم قبولنی بهانه وعلت ایدوب ضرب شدید وحبس وتهدید ایله حرمت امامتی استهلاك وبرروایتده تجریع سم هلاهل ایله اول سر جریدهٔ کبرا وحلاحلی هلاك ایتمکین (ع) بو حنیفه قضا نکرد وبمرد . قولی زبان زدهٔ سالف وخلف وبونقصه وعار منصورك صورت خلافتنده جدرى وکلف اولدی .

(نظم)

بسا نام نیکوی پنجاه سال   که یك کار زشتش کند پایمال

خلاصهٔ کلام حضرت امام راه خداده نفسنی فدا ایلدی (ع) سخن دانم ولی ناگفتن اولیست . علامهٔ زمخشری (لاینال عهدی الظالمین) نظم مبیننده تحقیق وتبیین وبوکونه تدقیق وتبیین ایلمشدرکه نیّر اعظم فلك ذکا داخل منقبت (لوکان الایمان معلقا بالثریا) (ع) سراج مجالس امت ابو حنیفهٔ کوفی . نبردگاه افضل جهادده سل سیف اجتهاد ایدوب بیوررلر ایدی که اکر منصور برمسجد بنی قصور طرح وبنیاد ودر ودیوارینی آرایش وآباد ایدوب صورت اجرده اولان اجرینی تعداد ایچون بنی استخدام وبوخدمتی اعتیاد واعداد ایچون سعی واقدام ایلسه اطاعت وامتثال امر محال وبوقدر شیٔ یسیرده

دخی فرمان پذیر اولمق عدیم الاحتمالدر (ع) وثم امور لیس یمکن کشفها .

(نظم)

عقل جزداد وجز کرم نکند　　که اولوالامر خود ستم نکند
زاجر زمر وناهیٔ خمر اوست　　آنکه بشنیده اولوالامر اوست

الحدیث التاسع عشر

ضائب اولدقده مصائب سهمی　　اولور انصاف وعدالت جنه
رحمسزوالی ایچون دیدی رسول　　حرم الله علیه الجنه

(تمام الحدیث)

أيّما راعٍ لم يرحم رعيته حرّم اللّه عليه الجنّة

خیثمهٔ طرابلسی حضرت ابوسعیددن رضی اللّه تعالی عنه بوعبارت ایله روایت ایتدیکی جامع الصغیرده صراحةً ذکر اولنمشدر. نصب امامت ورفع لواء حکومتده سروحکمت محبوسان مضیق بشریته آداب عبودیتی تکلیف ومابینلرنده کتاب محبت والفتی تألیفدر .

(قطعه)

تهدی الامور باهل الرأی ماصلحت　　فان تولت فبالاشرار تنقاد
لایصلح الناس فوضی لاسراة لهم　　ولاسراة اذا جهالهم سادوا

هرحاکم نادان وخودپسند شادانکه لواء تهور وخشمی ساعد بیداد وغشم ایله افراخته وجوهر اقتصاد واعتدالی وراء ظهر اهماله انداخته اوله ماخلق لهدن انصراف وسوق فسوقده اضاعهٔ رأس المال

انصاف ایله ﴿ من لایَرحم لایُرحم ﴾ تهدید شدیدینه سزاوار وشایسته ومخدع دل پرخدیعتی قفل آهنین قسوت ایله بسته اولور .

(قطعه)

ایحسب الظالم فی ظلمه   اهمله القادر ام امهلا
ما اهملوا بل لهم موعد   لن یجدوا من دونه موئلا

خصوصا که عدم رفق ورأفتی دربت وعادت ایدن والیٔ والامنزلت زیر دستان رعیته تجبر وتجلد وبوخصلت ذمیمهٔ عمیمة الفساددن ظلم وبیداد تولد ایدر . ظلم ظلمت شعار ایسه هربارسنك انداز مجامع قبائل واحیا وعندالله سبحانه ابغض اشیا اولوب فئهٔ باغیهٔ فتنه‌یه سرعسکر و﴿ ایما راع غشّ رعیته فهو فی النار ﴾ حدیث صحت آثاری اوزره‌که راویسی معقل بن یساردر هرحاکم بی‌انصاف ستمکر مظهر سخط اکبر اولمق امر مقرردر .

(قطعه)

علیك بالعدل ان ولیت منزلة   واحذر من الجور فیها غایة الحذر
فالملك یبقی علی الکفر البهیم ولا   یبقی مع الجور فی بدو ولا حضر

کتاب مثیر الغرامده ذکر واعلام اولنمشدرکه صحف حضرت ابراهیم علی نبینا وعلیه‌الصلوة والتسلیمده اولان امثال عدیمة المثالندرکه ﴿ ایهاالملك المبتلی المغرور انی لم ابعثك لتجمع الدنیا بعضها علی بعض ولکن بعثتك لترد دعوةالمظلوم فانی لااردها وان کانت من کافر ﴾

(نظم)

ظلم اکرچه دراز دست بود   آخر الامر خوار وپست بود
شود از آفتاب عدل آله   سایهٔ عمر ظالمان کوتاه

اسباب عدم رحمتك بری دخی متظلمین وارباب حاجتدن احتجاب

ومتاع ترفه وانتفاعی استیثار واتجابدر . هرداور بدسیرت که مبیت تنعم واستراحتده آرامکیر وورای پردهٔ غفلت ناروادہ فریفتهٔ خوش آمد وزیر اوله هامان بی عون افساد قابلیت فرعون ایتدیکی کبی نظم اشتات مهماتده تقصیر ومخدوم معدوم الاستعدادینی اغفال وتغریر ایله کاروبار رعایا ورعاع مختل ومزاج حال ضعفه واتباع معتل اولوب اکدکوب وعید ﴿ اشد الناس عذاباً یوم القیمة امام جائر ﴾ وعدوۀ شرکت ظلم وعدوانده سرکشته وحائر اولور .

(نظم)

خبیثرا چوتعهد کنی وبنوازی بدولت توکنه می کند بانبازی

هنکام بار وزمان تفحص اخبارده حق و باطلی تخلیط وبرغشوم شومی عجزۀ مسلمین اوزرینه تسلیط دخی جملهٔ قلت مرحمت واشفاق ، بلکه (ظلم الاتباع مضاف الی المتبوع) قول مسموعی اوزره محضا عدم رأفت وارفاقدندر .

(نظم)

ان الولیّ اذا استعان بظالم كان الولیّ شریكه فی المأثم

عندلیب کلستان شیراز بوستان افروز حدیقهٔ راز جور ولاتدن غافل وبیخبر اولان داور بدنهادی علی رؤس الاشهاد تخجیل وتشویر ایلمشدر :

(نظم)

نترسم زظالم که در دورتست که هرجور کو میکند جورتست
نه سك دامن کاروانی درد که سکبان نادان که سك پرورد

آفتاب فلك هدایه حضرت شیخ نجم الدین دایه کتاب مرصاد

العباده ذكروايراد ايلمشدركه (فاحكم بين الناس بالحق) آيتي نص ودلالت ايدركه سلاطين وولاة بالذات اجراء امورعباد ايله مأمور وتفقد فقراء بركشته حالده تهاون واهمال ايدنلر عندالله نامعذور اولوب مراسم غفلتي ابانه وآخري توكيل وانابه ايله عهدهٔ امانت كبرادن بيرون وقبول معذرته مقرون اولمازلر .

(نظم)

ينداشت ستمكركه ستم برما كرد   بركردن او بماند وبرما بكذشت

ظلم ناخوش ارلك جملهٔ شأمت وضررندندركه غيبت ومذمت هرمذهب وملتده حرام ووبال ودار بوارده باعث طينت خبالدر .

حديث نصيحت ايجابده ادب حكومت محوى وصحتي مسلم اولان صحيح مسلمده حضرت صديقه‌دن رضي الله تعالى عنها وعن ابيها مرويدركه (اللهم من ولي من امر امتي شيئاً فشق عليهم فاشقق عليه ومن ولي من امر امتي شيئاً فرفق بهم فارفق به) .

(نظم)

اكر توقع بخشايش خدا داري   ززوي لطف وكرم بر شكستكان بخشاي

اكرچه رفق وتأني وترك عنف وتعني (الرفق يمن والخرق شوم) مفهومي اوزره آحاد ناسدن هرمرد معني شناسه لازم ولازبدر اما اولوالامر اولان فرمان روايان زيد وعمروه رعايتي مفترض وواجبدر . زيرا آنلرك خرق سخط وخرقلري التئام پذير اولمق عسير ووخامت درشتي ورعونتدن ظهور ايدن مواد خلل وقصور تلافي يه تلاقي ايلمك غيريسيردر .

(قطعه)

مصلحت ملك برفق وعطاست ‌‌ ‌‌ درهمه جا حكم سياست خطاست
موى كه پيچيده زبى شانكيست ‌‌ ‌‌ كر بزنى استره ديوانكيست

الحديث العشرون

باقيدن زينت دنيايه بولور ‌‌ ‌‌ آخرتده درجات عليا
برحديثنده ديدى پيغمبر ‌‌ ‌‌ خيركم از هدكم فى الدنيا

(تمام الحديث)

خَيْرُكُمْ اَزْهَدُكُمْ فِى الدُّنْيَا وَاَرْغَبُكُمْ فِى الْآخِرَةِ

بيهقى شعب ايمانده حسن بصريدن رضى الله تعالى عنه مرسلاً روايت ايتديكى جامع الصغيرده اشارت اولنمشدر. زهد لغتده ضد رغبت ونفى يسيردن شئ خطيره انصراف همتدن عبارتدر. هركس كه برشئ عتيد وحاضرى كوشۀ كوچۀ خاطردن ازاله وسلب وآنك فوقنه توجيه قبله نماى قلب ايده مرغوب عنهه نسبت ايله اسم زهده حائز ومرغوب فيهه اضافت ايله اطلاق رغبت جائز اولور. زهدك رتبۀ والا ودرجۀ علياسى خساست ماسواى كاينيى فهم وادراك وآرزوى مشاهدۀ جمال ايله دنيا وعقبى امانى ترك ايلمكدر.

(نظم)

زهد چه بود ازهمه پرداختن ‌‌ ‌‌ جمله را در داو اول باختن

شويله كه بو سعادت عظمايه نائل ونعيم دنيا وآخرته اثر ميل ورغبت قلبندن زائل اوله زاهد مطلق وكامل زهده موفق اولوب مضرب مثل

(ليس قرية من وراء عبادان) وخلوت سراى درونى اهل معارف كو
كون ايله معمور و آبادان اولور . اكر ملاحظهٔ حور وقصور رهز
ومنع وهمان ترك حظوظ فنيهٔ فانيه ايله قانع اولورسه اكرچه بومر
مافوقنه نظر پست ونازلدر اما مادونى اعتبارى ايله اشرف مقام
ومنازلدر . حكماء دوربين تحقيق وتبيين ايتمشلردركه عقبايى اولان مرتبه
باقى اولان عقباى فنى اولان دنيا اوزرينه ترجيح وتفضيل ونع
مقيمه وسيلهٔ اوله اولان اعمال صالحه‌يى كسب وتحصيل ايلمكدر و
زخارف زينت دنيايه فريفته ولذت زائلهٔ دهر دنيه شيفته اولا
اطلاق عقل ناروا وصاحبى مهاوىٔ هواده مبتلاى درد بى‌دوادر . ا
بومرتبه‌دن دخى عاجز وقصور استعداد ترجيح جانب اقلال وازهاده
حاجب وحاجز اولوب آنجق بعض مستلذاته ميل وانجذاب قل
پر انقلابندن مطروح ومطرود و بعض آخرينه هنوز علاقه ما با
وموجود ايسه مرتبهٔ شريعتده بعض معصيتدن توبه وفراغ داخ
حد جواز ومساغ اولديغى كبى اكرچه معدول عنه نسبت اكا اطلا
زهد صحيحدر اما فى الحقيقه عنداهل الطريقه اكا زاهد دينلمك غا
قبيحدر .

(نظم)

چوموىى ازخودى برجاى باشد　　ترا بند كران برپاى باشد
جنب رابرتن ارخشكشت يك‌موى　　هنوزش نانمازى ذان بصد روى

احياء علومده مرقومدركه فقر ايله زهد وادىٔ واحددن منشع
وزلال مقال ايكيسنك حدائق حقائقنه معاً منشعب اولور . فرقلر
بودركه اكر دنيا سالكدن منزوى وطومار ثروت ويسارى منطو
اولور ايسه فقر ايله موسوم اولور . اكر سالك دنيادن منزوى وزاو

ترك ماسواده منزوی اولورسه حقنده نه زهد مرسوم اولور . باخصه
فقر اضطرار ایله اولان فقد بار و برك وزهد اختیار ایله اولان تخلیه
وترکدر . اما زهدك شرطی شیء مفروغ عنه حاضر و آماده وباب قدرت
تصرف بی‌مشقت وتکلف منفتح وکشاده اولمقدر والانفس خودنمانیجه
اشیاء نابوده واعلاق غیر موجوده‌یی ترك وایشاره ابتدار وائر زهاد
واتقیایه تأسی واقتدایه بذل اقتدار ایدر . اما اوشیء مفقود حاضر
وموجود اولدقده اظهار بخل وشح وزهاب دل‌بی‌دلیلاندن رشاش بهانه
وتأویلی ترشش وترشح ایدر .

(نظم)

ما قبح تزهید من ناصح   یزهد الناس ولایزهد

بوسببدندرکه زمرهٔ مشایخه تاج تارك اولان عبدالله بن مبارکه
برشخص بی‌تاب خلال سؤال وجوابده (یازاهد) دیو خطاب ایتدکده
اول واقف حقائق اشیا دارالحکمهٔ معرفتی انشا وسر حقیقت زهادتی
کشف وانبا ایدوب دیدی‌که زاهد صاحب پرهیز عمر بن عبدالعزیزدرکه
زهرهٔ حیوة دنیه بحذافیرها باب عدالت پذیرینه پذیره واستقبال ومتکای
خلافت عظماده تحصیل تفرد واستقلال ایتمش ایکن باسرها پشت وپای
استغنا اوروب حطام دهر پرقهری وراء ظهره القا وترك زخارف فنیه
ایله مطلوب حقیقی‌یی وجدان والغا ایلدی والابکا نه مقوله اسباب مکنت
وجلال توجه واقبال ایلدی‌که انی ترك واطراح ایله دعوای زهد
وصلاحه شایسته وحری ومعرت میل ورغبتدن سالم وبری اولام ؟
ومقالاتندندرکه قافلهٔ سالار (قد افلح المؤمنون) پیشوای (ان جندنا
لهم الغالبون) یارغار عتیق یعنی حضرت صدیق رضی‌الله تعالی عنه‌که

على الاطلاق زمام افضليت واستحقاقه مالك وصاحب مقال ﴿والله لاصدقه باكثر من ذلك﴾ در :

(رباعی)

صديق چو عين صدق بوده كارش بگزيد حق از مهاجر وانصارش
آن روز كه كوس ثانى اثنين زدند دادند مثال اذهما فى الغارش

خلال مناجاة وانناء عرض حاجاتده بوكلمات حسان ايله رطب اللسان اولورلر ايدى كه ﴿ اللهم ابسط الىّ الدنيا وزهّدنى فيها ﴾ بوكلام حكمت اتمامده بسط دنيادن صكره طلب زهادت شهادت ايدر كه زهد عدم متاع دنيا وفقد اسباب غنا اولمايوب مجرد مشاغل قبول ورددن سلوّ قلب وخلوّ بال وباوجود كثرت عالم اطلاق ووحدته توجه واقبال اوله .

(نظم)

اذا المرء لم يزهد وقد صبغت له بزخرفها الدنيا فليس بزاهد

خاتمهٔ خلفا فاتحهٔ منشور اوليا حصه‌دار مقام هارونى كاشف غطاء سلونى ولىّ جلىّ حضرت امام على يه كرم الله تعالى وجهه برطالب سر عرض عراضهٔ حال وحقيقت زهددن سؤال ايتدكده جناب خلافت پناه خوانسالار ﴿ انما نطعمكم لوجه الله ﴾ اول سائل ناتوانى خواب ارتياب وكماندن انباه و﴿ ترك مايشغلك عن الله ﴾ ايله چاشنیٔ شهد زهددن آكاه ايلدى . بعض كبارك اخبارى اوزره حقيقت زهد ﴿ لكيلا تأسوا على مافاتكم ولا تفرحوا بما آتاكم ﴾ نص مفترض القبولنه منطوق ومدلوليدر . يعنى تحصيل زهده بذل جهد ايدن تارك ماسوا وحطام منتج الندمك وجود وعدمى يانده على السوا اولوب :

(نظم)

ولست بمفراح اذا الدهر سرنی   ولا بجزوع حين ينكبنی الدهر

فحواسی اوزره نه عند الوجدان نشيط وشاد ونه لدی الفقدان مغتم زجريح الفؤاد اوله . بلكه بومعنانك خلافی ايله اتصافی اولوب زينت حيوة دنيانك مساعده‌سندن غريق كرداب ملال واسباب يسر وغنانك مباعده‌سندن آزاده وخوش حال اوله .

(نظم)

دروقت خوشی جمله جهان خوش باشد   بايدكه بوقت ناخوشی خوش باشی

الحديث الحادی والعشرون

خلقله ايله مدارا هردم   تا كه لائق كوره‌لر مدحه‌سنی
خالقك ديدی رسولی زيرا   خالق الناس بخلق حسن

(تمام الحديث)

اتق الله حيث ما كنت واتبع السيئة الحسنة تمحها وخالق الناس بخلق حسن

سنن ترمذيده حضرت ابوذر ومعاذدن رضی الله تعالی عنهما بوعبارت ايله روايت اولنمشدر . مخالقت حسن معاشرت معناسنه‌در . مفهومنده حسن خلق معتبر وجوهر حروفنده بومعنانك اعتباری مقرر اولديغی قاموسك (خالقهم عاشرهم بخلق حسن) عبارتندن ظاهردر . بوتقديرجه (خالق) لفظنك مفاعله بابندن صيغهٔ امر حاضر در

مفهومنی «بخلق حسن» کلامی مبین ومفسردر . خلق ایله مداراة ومخالقت وترک مباراة ومخالفت سرمایهٔ راحت وحبور . بلکه رأس المال (تجارةً لن تبور) در .

(نظم)

چنان زی کزان زیستن سالیان ترا سود کس را نباشد زیان

منیرالغرام نام کتاب مشهورده مذکوردرکه صحف خلیل جلیل ـ الشانده اولان کلمات حکمت بیاندندرکه «یاخلیلی احسن خلقك ولو مع الکفار تدخل مداخل الابرار» حکمت عملیه‌ده مبین وکتب اخلاقك قسم تدبیر منزلنده مبرهندرکه نوع انسان که خلاصهٔ اکواندر اکر شریف واکر دنی امر مالی وبدنیده بالطبع مدنیدر شول معنایه‌که وجه معاش وزیاشنك انتظامی آخرك اعانت وانضمامنه وابسته ومفتقر وهرمرد فرد مضایقه‌ده متمکن ومستقردر .

(قطعه)

علیك بمشورة المعضلات فمقلان خیر من الواحد
ولولا التعاون لم یستقم امور المعیشه للفارد

وبو امرك حصولی وتحقق فروع واصولی سوقهٔ پریشان اطوارك اوضاع ناهنجارلرینه تحمل ومداراة ودوستان نامهربانك زخم زبانلرندن عدم تضجر ومماراة ایله اولور .

(قطعه)

اذا کنت فی کل الامور معاتباً صدیقك لم تلق الذی لاتعاتبه
اذا انت لم تشرب مراراً علی القذی ظمئت وای الناس تصفو مشاربه

هرکیم که هنکام الفت واستیناسده حدیث «امرت بمداراة الناس» ی پیش نهاد عقل دراك و (دارهم مادمت فی دارهم) معناسی نصب العین

دن اندیشانك ایده‌حاشیهٔ بساط نشاطنه علی تباین‌الحالات کرد کدر اوهام وخیالات نشسته اولماز وقلعهٔ کوهر نکین درون مصوننه شبر واندیشهٔ کونا کون یول بولماز .

(نظم)

چون بدنکردهٔ زکسی بد مدار چشم پیوسته درحمایت کردار خویش باش

اکر بومرتبه‌دن ترقی‌یه همت واشیاء بدنمایه :

(نظم)

لاتنکر الباطل فی طوره فانه بعض ظهوراته

روزنه‌سندن تدقیق نظر بصیرت ایدوب خاطء بدسیرتك بار آزار واذیتلرینی حمل . بلکه عیسی آسا (احسن الی من اسا) ایله عامل اولورسه (بطنه فیه الرحمة وظاهره من قبله العذاب) نص حکمت نصابی اوزره سائره لر پایه کورینن اکا کلنلر نعم جایه اولوب فردوس عاجله داخل ونعیم واسع‌الفضاء رضایه واصل اولمش اولور .

(نظم)

ی خواجه پندمن شنو وزان کذرمکن برهیچ آفریده بخواری نظر مکن

خصوصا آلودهٔ دنس خطا ونسیان اولان بنی نوع انسانك اغلبی برحسب (ای الرجال المهذب) محاسن املاء واخلاقدن بی‌نصیب وخلاقی ایکن انلرك اطوار ناسنجیده‌لرندن رنجیده اولمق خفهٔ حکمتدن دور وعندالحکما نامعذوردر .

(قطعه)

هم الناس والدنیا ولابد من قذی یلم بعین او یکدر مشربا
ومن قلة الانصاف انك تبتغی م المهذب فی الدنیا ولست مهذبا

واعداء بدسیر ایله اجتماع مقدر اولدقده طرز خوب وحکیمانه روش واسلوب بودرکه :

(نظم)

انی احیي عدوی عند رؤیته ‌ ‌ ‌ ‌ لادفع الشر عنی بالتحیات

اشارتی ایله اظهار بشاشت وسرور وشب تار انکارده ﴿ اذا مرّوا باللغو مرّوا کراماً ﴾ آیتنك شمع هدایتی ایله مرور ایلیه .

(قطعه)

جامل عدوك ماالستطعت فانه ‌ ‌ ‌ ‌ بالرفق یطمع فی صلاح الفاسد
ولربما رضی العدو اذا رأی ‌ ‌ ‌ ‌ منك الجمیل فصار غیر معاند

بومحلده لازم التقریر برامرمهم ناگزیر واردر. اول فائدهٔ جلیلة العائده بودرکه (ع) کلا طرفی قصدالامور ذمیم - مقتضاسی اوزره مداراة وانبساطك طرف علوّ وافراطی مداهنه ونفاق ورأس المال صداقتی بازار پراوزار تملق وممازقتده بذل وانفاقدر .

(نظم)

علیك باوساط الامور فانها ‌ ‌ ‌ ‌ نجاة ولاترکب ذلولاً ولاصعدا

مثلا بعض مجامع ومعابرده صدور وا کابردن برینه بی اختیار کذار ایندکده مرتبهٔ شریعتده رخصت ویرمشدرکه طلاقت وجه ملاطفت ایله کذر، خصوصا احتمال خصام وجدال اولورسه ترجیح مذهب ابی الدردا ایله ترك مسلك ابی ذر ایده .

(قطعه)

واذا عجزت عن العدو فداره ‌ ‌ ‌ ‌ وامزج له ان المزاج وفاق
فالنار بالماء الذی هو ضده ‌ ‌ ‌ ‌ تعطی النضاج وطبعها الاحراق

نه آنکه لطیفه ولاغ و پیام مداراتی ابلاغه جواز ومساغ واردر دیو

ظلمه واعوان شیطانه رکون ومیلان ایله باب بدعت مأبلرینه آمدشد وحکم موتاده اولان اهل دنیایه مزید تودد ایله ملازمت وتردد ایدوب حضور بی نورلرینه واردقده تبصبص ورکوع وغیبتلرنده ذم وغیبته مباشرت وشروع ایدەلر (نعوذ بالله من سوء الاذهان والمذاق ومن مثل هذا الادهان والمذاق)

(نظم)

من آنچه شرط بلاغست بتو میگنتم | توخواه ازسخنم پند گیر وخواه ملال

الحديث الثانى والعشرون

بریره فتنه مقدر اولسه | دافع اولمز انی رأی انسان
گوستروب شرقی دیدی پیغمبر | وبها يطلع قرن الشيطان

(تمام الحديث)

اَللّٰهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِى شَامِنَا وَفِى يَمَنِنَا قَالُوا وَفِى نَجْدِنَا قَالَ اَللّٰهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِى شَامِنَا وَفِى يَمَنِنَا قَالُوا وَفِى نَجْدِنَا قَالَ هُنَاكَ الزَّلَازِلُ وَالْفِتَنُ وَبِهَا يَطْلُعُ قَرْنُ الشَّيْطَانِ

صحیح بخاریده حضرت ابن عمردن رضی الله تعالی عنهما بوعبارت ایله روایت اولنمشدر. قرن شیطان لفظنك ورودی علی وجه التمثیل ومراد اول دیار وبلادده اولان فتن وتهاویلدر. لغت قاموسده كه مؤلفی میان ائمهٔ عربیتده صاحب نام وناموسدر (قرن الشيطان امته والمتبعون لرأيه اوقوته وانتشاره وتسلطه) عبارتی ایله معانیٔ مجازیه ایفا ووجوه

استعماله ایما اولنمشدر . نجد مدینهٔ منورهنك طرف شرقیسنده واقع و آفتاب جهانتاب اول جانبدن شارق ولامع اولمغین حدیث مذکورده نجددن جانب شرق اراده ومعجم طبرانیده ﴿ وفی نجدنا ﴾ محلنده ﴿ وفی عراقنا ﴾ روایت اولنمغله صراحةً بومعنی افاده اولنمشدر . حتی امام بخاری علیه رحمة الباری که جامع صحیحی اقدم صحیحین واصح کتب اسلامیه اولدیغی بی ریب ومیندر :

(نظم)

قل للمخالف لاتعاند انه　　ماشك فی فضل البخاری مسلم

﴿ الفتنة من قبل المشرق ﴾ عبارتی ایله عقد باب و بوحدیثی اول محلده ایراد واکتتاب ایلمشدر . خواجه محمد پارسا که نقشبند کارگاه اولیادر :

(نظم)

هرچند پارسائیم اما نوشته ام　　برلوح جان محبت مردان پارسا

کتاب فصل الخطابده حرم سرای هدادن بیگانه اولان فرق ضالهٔ هفتاد ودوگانه‌یی بسط و تفصیل و کتب کلامده رقمزدهٔ فضلاء کرام اولدیغی اوزره تفریع و تأصیل ایتدکدن صکره ذکر اولان اهل شقا وشقاق بأسرهم خطهٔ عراقدن انتشار وافتراق بولدقلرینی تصریح ومرغول پرتاب اختلافی شانهٔ کلك موشکاف ایله تسریح ایلمشدر . خلاصهٔ محمات اعظم شرور ونقمندرکه تباشیر ظهور رحمة العالمینده سلاطین اورناك نشینه نشر مناشیر هدایت و هر بری دعایت رعایت اسلامه دعوت اولندقده :

(نظم)

آنکه دین یافت رفت اندر امان　　کفرهای باقیان شد دوگمان
کفر صرف اولین باری نماند　　یا مسلمانی ویا بیمی نشاند

فحواسی اوزره وصول سدهٔ سداده استعدادی اولانلر تلقی بقبول وماعدا خصوم وعدا مسکن تمسکنده مثول ایتمشلر ایکن ایران زمینده کسری اولان پرویز ناکس ناکس را استکبار وتمرد ومهلکهٔ خونخوار اصرارده استبداد وتفرد ایدوب اول منشور دولت واقبالی که سرنامهٔ صحائف آمال ایدی سر پنجهٔ عتو وضلال ایله چاك ومعناده کندو الی ایله وجود بی‌سجودینی هلاك ایلدی .

(نظم)

دریدآن نامهٔ گردن شکن را ‌ ‌ ‌ نه نامه بلکه نام خویشتن را

شیرویهٔ شیرزاد که خسرو خسر نهادك پسر بد سیری ایدی کمین قضا وقدردن قصد خون پدر و(مزق الله ملکه) دعاء زود گیرینك قوت تأثیری اول کافر نبابی زیر وزبر ایلدی .

(نظم)

عجم را زان دعا کسری بر افتاد ‌ ‌ ‌ که از تارك کسری در افتاد
ز معجزهٔ شرع مصطفی ‌ ‌ ‌ برو شوریده گشت آن پادشهی

مشکوی مشکبوی عشرتنه نکباء نکبات متعاقبه وزان وبرك وبارکار وبازی لکدکوب صدمهٔ خزان اولوب خلوتخانهٔ مجلس انسی آرامگاه یعافیر ونیران وطاق ایوان بلندی رجفهٔ نائبه وکنزند ایله خراب وویران اولدی .

(نظم)

برامد ناکه از گردون طراقی ‌ ‌ ‌ زایوانش فرو افتاد طاقی
پلی بر دجله زآهن بود بسته ‌ ‌ ‌ در آمد سیل وازهم شد شکسته
پدید آمد سموی آتش انگیز ‌ ‌ ‌ نه کانون ماند بر آخر نه شبدیز

پرویز ناپرهیزك شآمت وقحت وستیزندر که اول خاکده تولد

ایدن قوم لدّ شبستان دعت و بدعتده اختیار آرامش وخفض وسواد اعظم سنت وجماعتی رفض ایلیوب مراسم شنعهٔ شیعه‌یی افتعال واختلاق و (هم ما انا علیه و اصحابی) دن تغافل و تغابی ایله طرح بناء شذوذ واختلاف ایلمشلردر . جهل وغوایتلری برغایته یتمشدرکه عصمت خانهٔ نبوته اطاله وبوسبب ایله بیع بیعت اسلامی اقاله ایدوب مقدمات نی انتاجلرینه رواج ویرمك ایچون نتیجه نصوص ساطعهٔ صادعه‌یی انکار وجحد و آفتاب فضل اصحابی کل بهتان نا بوده ایله اندوده ایتمکه بیهوده اهتمام وجهد ایدرلر .

(نظم)

رافضی را محل آن نبود | وانکه اوظن برد چنان نبود
همه را نیك دان مباش فضول | جز نکوکی بود رفیق رسول

معتبران وقائع روزکاره مکشوف ومعالی ومطالعان تواریخ واخباره مشاهد ومعاینددرکه مقیمان خطهٔ ایران زمینه ابتلاء آشوب وکینه کار امروزینه اولمیوب بلکه اول خاك شغبناكك نهادی مایهٔ شورش وفساد ایله آغشته وسکّان وقطّاننك مزاجلری تقاب وهیاج اوزره سرکشته‌در . کیومرث که محافظهٔ نسل وخرنده کار نرمای نخستین واقوال وافعالی سنجیدهٔ میزان تحسین ایدی بزم کثرت علائقدن دامن چیده وپس انفاس ایچون پیغولهٔ ترك استیناسده آرمیده اولوب ولد پاکیزه خلدی اولان سیامکك قدر سامکنی اعلا والباس خلعت سلطنت ایله علی رؤس الاشهاد حدیث نجابت ورشادینی املا ایتمش ایکن فی الحال چشم زخم فلك محتال درکار (ع) وسهم الرزایا بالنفائس مولع * سری آشکار اولوب ایام قلائدده وجود ظایدی زائل ورؤیت جمال امنیتنه ضباب سرعت تباب حائل اولوب بردیو دیوانه نهادك ید بیدادندن شربت شهادت نوش

وبوسبب ايله اقطار ربع مسكونده جيحون خون جوش ايلدى. كيومرث بوحالت پر دهشتدن كريۀ بى حد ونبيرۀ سربلندى اولان هوشنك هوشمندى خصم نابكاردن اخذ ثار ايچون نامزد ايدوب احتشاد كتائب واجناده فرمان قضا سريان شرف نفاذ و جريان بولدى . اتفاق مهرۀ راويان اوزره اول زمانده ديو وپرى اختفادن برى وحشر بشره انواع شور وشر ايله معترض ومنبرى اولمغين اول جانبدن دخى صنوف صفوف كتائب عدد بى عد ايله جاى هيجاده حاضر و آماده اولديلر .

(نظم)

دولشكر نكويم دودرياى خون — به بسيارى ازيك دريا فزون
بتدبير خون ريختن تاختند — بهم تيغ ورايت بر افراختند

عاقبت لواء فوز ونصرت نسيم سبق عنايت ايله خافق واقتضاء حكمت ايله (ع) رحمت غضب اوزره سابق اولدى . عبدۀ طواغيت اولان عندۀ عفاريت منهزم وجدار ثبات وقرارلرى زلازل اوهاق وسلاسل ايله متداعى ومنهدم اولوب اغوال پريشان احوال ﴿ كجراد منتشر ﴾ متفرق ومنتثر اولديلر .

(نظم)

قوى دست را فتح شد رهنمون — بزنهار خواهى درآمد زبون
هزيمت در افتاد بدخواه را — خدا داد شاهى جهان شاه را

قتلۀ سيامكدن اخذثار وخونابۀ تيغ تيز ايله تسكين كين مثار ايدوب بوكار حيرت مدار خمير مايۀ فساد وسفك دما ومقدمۀ شورش حرائر واما اولدى. بواسلوب اوزره نيجه اعصار وحقوب مضى ومرور ونيجه ايام پرعبر عبور ايتدكدن صكره فريدون رُبع رُبع مسكونى پسرانسه كانه سنه توزيع وهربرينك ساحۀ قدر وبسطتى توسيع ايدوب

ایرجی که انجب اولاد اجلادی ایدی ولیّ عهد وسرهٔ اسرهٔ عز وتمکین اولان ایران زمینده کندویه جانشین ایتمکه صرف مبلغ جهد ایلدی . تورکه اول دخی فریدونك پور بی نوری ایدی بوحالت حسد انگیزدن ستیز وشقیق شقیسی اولان سلم بی سامه کشف سرستیز ایدوب قصر وجود ایرجی تخریب ورج ایچون ذروه وغرب مکردهنتل وبالآخره صارم غدر وصرم ایله اول مظلوم بی جرمی تدمیر وقتل ایلدیلر .

(رباعی)

جان نیست که نیست درمقام خطری　　تن نیست که نیست هردمش درد سری
باری تو زحال دیگران پندی گیر　　زان پیش که از تو پند گیرد دگری

فریدون فریدك حفیدی منوچهرکه معارك ومغازیده ایتدیکی شمشیر بازی رشك مهرسپهر ایدی قصد اعمام وهامهٔ همتی عمامهٔ جد واهتمام ایله اعتماد ایلدی .

(نظم)

برجست وبعزم راه کوشید　　شمشیر کشید ودرع پوشید
دریای مصاف گشت جوشان　　کشتند مبارزان خروشان

نتیجه زمان روی آزرم وسامانی پرخراش ومرةً بعد اخری تجدید مراسم پرخاش ایدوب آخرکار اول غداران بدفرجامدن اخذ انتقام واسباب سلطنت وجلالاری منوچهره انتقال ایلدی .

(قطعه)

یاطالب الدنیا الدنية انها　　شرك الردی وقرارة الاکدار
دار متی ماضحکت فی یومها　　ابکت غدا تبالها من دار

اول هنگام فتنه‌انجامدن برو تخم‌مایهٔ عدوان خاك ایران وتوراننده پاشیده وصحیفهٔ روزکاردن رقم آسایش وقرار تراشیده اولوب مشارق

ارض موی زنکی کبی درهم، وجیوب اهل بادیه وحضره کثرت نوائب ضائره ایله بی‌دینار ودرهم اولدی. کاه اعقاب تور بی‌فتوردن افراسیاب آسیاب حربی اداره وسیاوش بی‌کناهی عرضهٔ تیغ عمرکاه ایله کردباد آشوب وفسادی آثاره ایلدی وکاه تخمهٔ ایرجدن کیخسرو وتشعب وآنك حملات رستخیز آثاردن اول دیار سریعةالدبارك سکانی ایله هموم واحزان تلعب ایدوب یاریٔ زیردستان، خصوصا یاوریٔ رستم دستان ایله شاه تورانی اسب سرکش زندکانیدن پیاده واول قوم ضالك قمع واستیصالنی جمله‌دن زیاده ایلدی .

(نظم)

چنین است رسم این کذرکاه‌را — که دارد به آمدشد این راه را
یکی را درارد بهنکامه تیز — یکی راز هنکامه کوید که خیز

بعده اورنك فلك بنیان یونانه اسکندر فیلقوس جلوس وارشاد فیلسوف حکمت نهاد ایله تعیین مقادیر رئیس ومروس ایلدکده دارای بی‌مدارانك سربرکشته دولتنه بودار انقلاب مداری طار وکاشن جهانی چشم خونابه‌چکانه تنك وتار ایلدی . آفتاب کردش عالم بی‌قراره سلطان یکسواره اولوب خطهٔ ایرانی اضافهٔ حکمت آباد یونان ایتمك بابنده حکیم استاددن استرشاد ایلدکده نخل حسن تعبیری بوکونه تأبیر وحکیمانه تدبیر ایلدی‌که :

(نظم)

طرفها بشاهان کرفتار کن — بهر سو یکی‌را طرفدار کن
چو هریك جدا کانه‌شاهی کند — زیکدیکران کینه خواهی کند
زمشغولیٔ ملك خود هرکسی — ندارد سوی مافراغت بسی

نته‌کیم منبع فیض قدّوس (ع) سخن کوی پیشینه استاد طوس * بو ابیات استادانه ایله تدبیر دلپذیر حکیم فرزانه‌یی تصویب وپسند وپایهٔ سخن متانت پیرایه‌یی واصل چرخ بلند ایلمشدر :

(نظم)

بکیتی بهر کوشهٔ بریکی　　کرفته زهر کشوری اندکی
چو بر تختشان شاد بنشاندند　　ملوك طوائف همی خواندند
ازین کونه بکذشت سال دویست　　تو کفتی که اندر زمین شاه نیست

اجمال محاسبهٔ مقال بودرکه شرقلك ثلثانی شر ومشرقلك درونندە شر مضمردر (ع) بلاد بلا دال وشرق بلا قاف * کتب تواریخ واخبارى عین اعتبار ایله مطالعه واستقرا . خصوصا شهنامه‌یی بصارت تامه ایله تتبع واستقصا ایدن اصحاب رای سدیده واضح وبدیددرکه مشرق زمینده آشکار ومستبین اولان فترات کونا کون خارج دائرهٔ چند وچون ومجموع ربع مسکونده اولان خونریز وشبیخوندن زیاده وافزوندر . (ع) تابود چنان بود وچنین خواهد بود * کرمانی‌که تیغ عالمکیر زبانی فاتح کشور معانیدر مضیق تحقیقه بوطریق ایله اقتحام وتسخیر ملك بیانه انتحا وانحام ایلامشدرکه نجدن مراد کونه وعراق وفنون زلزله وفتنه‌دن مقصود آنده‌وجود بولان مکر وشقاق اوله . زیرا باب اختلاف وکین دق وابتدا عصاء عصابهٔ مؤمنین شق اولنمق حرب جمل وصفّین ومیان خوارج ومارقینده اولوب بین الوری اختلاف آرا که مورث عدم انتظام وباعث اخذ انتقامدر امت برد بارکوه وقاره سبب سبکساری وطیش و ﴿ اذا وضع السیف فی امتی لم یرفع عنها الی یوم القیامه ﴾ فحواسی اوزره اول وقائع عاتیه حوادث آتیه‌یه مقدمة الجیش اولمشدر .

(نظم)

اكر خواهی كه روشن تر بكويم　　غبار شبهه از طبعت بشويم

آخر زمانده ظاهر ونمايان اولەجق مسيح دجّال كه نعل باز كون ابتلا وفتون ايله جلّاد مثال مادۀ تعذيب ونكالدر :

(نظم)

وللقيامة اشراط وقد ظهرت　　بعض العلامات والباقی علی الاثر

عنوان خلق آدمدن خاتمۀ عمر عالمه كلنجه وقوع وظهور بولان فتن وشرورك افظع واكبری وتحقق مجیٔ واتيانی عروض ريب وكماندن بری اولوب اغوار وانجاد جهانی ماعدا الحرمين المكرمين دوران ايتمه‌سی مصداق ﴿ ذلك وعد غير مكذوب ﴾ در . ظهوری خطۀ خراساندن وعند بعض الرواة اصل بی ثباتی يهود اصفهاندن اولديغی كتب معتد بهاده مسطور ومكتوبدر ويأجوج ومأجوجك دخی محل خروجی ميان مشرق وشمالده اولان ديار غرائب اشتمالدن اولمغله اول قطر پر اختلال منبت ضلال اولديغی متحقق اولور . ﴿ والفتنة من ههنا ﴾ اشارت وايماسی كماينبغی كانی بولور . نجدك دائرۀ سوء مدار وشرور شرقيه‌دن حصه‌دار اولديغندندر كه ابليس لعين عليه مايستحق ابد الآبدين مشركين پركينی قصد اضلال ومزلقۀ سوء عقيده‌ده ازلاق وازلال ايتدكده شيخ نجدی صورتنه تمثل واول هيأت باغرابته توصل ايدر ايدی . اول سببدندر كه ادباء هنر پرور مدعيان بی خبرك وجه تسويل وتمويه‌لرينی تشويه واظهار واراءت ايتدكلری دعوای بی معنی جهتندن شيخ نجدی‌يه تشبيه ايدرلر . سقف ايوان حسن بيانه شمسه وپنجه ع اربابخمسه اولان استاد سامی شيخ نظامی كه هزار ويك نامه مظهر تام اولديغی :

(نظم)

درخط نظامی ار نهی کام　　بینی عدد هزار ویك نام

بیتی ایله عرضه داشت اذهان پاك ایلمشدر لیلی و مجنوننده اول معنده استعمالنی بوابیات بی همال ایله استدراك ایلمشدر :

(نظم)

مجنون رمیده دل دران دشت　　سرگشته چوبخت خویش می گشت
برنجد شدی زتیز وجدی　　شیخانه ولی نه شیخ نجدی

الحدیث الثالث والعشرون

اولمایوب راه خداده اکراه　　نقد پاداش عمل اولماز کم
بیلدیروب نیك وبدی دیدی رسول　　فاسلکوا ای طریق شئتم

(تمام الحدیث)

كَمَا لَا يُجْتَنَى مِنَ الشَّوْكِ الْعِنَبُ كَذٰلِكَ لَا يَنْزِلُ الْفُجَّارُ مَنَازِلَ الْأَبْرَارِ فَاسْلُكُوا أَيَّ طَرِيقٍ شِئْتُمْ فَأَيَّ طَرِيقٍ سَلَكْتُمْ وَرَدْتُمْ عَلَى أَهْلِهِ

ابو نعیم کتاب حلیه‌ده یزید بن مرثددن مرسلاً روایت ایتدیکی جامع الصغیر ده اشارت اولنمشدر . اگرچه افاعیل جناب فیاض عوارض اغراض و اغواض ایله غیر معلله وبو مدعانك شواهد وبراهینی عندالحکماء الالهیین مزکاة ومعدله‌در :

(نظم)

کرچه در طاعتی از هیبت اولا تأمن　　ورچه با معصیتی ازدر اولا تیأس

لكن اسم حکیمك مقتضاسی وصانع قدیمك حکمت بی انقضاسی بودرکه جوهر بلند پایه ایله سفال سفله مایه همسنك وسرخ رویان بزم الست ایله سیه دلان بدمست خود پرست یکرنك اولمیوب ﴿ لا اکراه فی الدین ﴾ نص مبینی اوزره نشأة اولاده اهل رشد وغی متبیّن ومتمیّز ودار عقباده دخی اصحاب یمین وشمالك عَرَض عمل وقالری صور متناسبه اوزره متجسد ومتحیز اوله. بین الشقی والسعید فرق فاحش وبون بعید اولدیغنه ﴿ افنجعل المسلمین کالمجرمین ﴾ نص مبینی دلیل اقناعی و﴿ یا ایها الناس اعبدوا ربکم ﴾ نداسی عامهٔ ناسی مدعاة عبادته داعی اولوب ﴿ لنبلوهم ایهم احسن عملا ﴾ منطوقی بو معنانی افاده و﴿ الباقیات الصالحات خیر عند ربك ثوابا وخیر املا ﴾ کلام مصدوقی بو مدعانی اثبات واشاده ایدر. هر مؤمن سلیم الخلیقه‌یه خلیق بودرکه اوامر الٓهیه ایله مؤتمر ونواهیدن منتهی واصلاح نفس ایله تکمیل طریقته منتهی اولوب شرائط عبودیت وعبادتی کما ینبغی اقامت وبو رباعئ معذرت نمونی پیش نهاد درون ایتمکله خدمت معبود مقتدرده کما امر استقامت ایده :

(رباعی)

ای قبلهٔ هرکه مقبل آمد کویت — روی دل جمله بختیاران سویت
امروز کسی کز توبکرداند روی — فردا بکدام دیده بیند رویت

عبادت بی نهایت صورت عبادده اونلق اشارت وارشاد ایدرکه خالق انامدن مقصود و مرام عبادت بی انتها ووراء پردهٔ کموندن ﴿ ما خلقت الجنّ والانس الا لیعبدون ﴾ سر مکنوز مکنونتی ابراز وانها اوله .

(نظم)

کرکدر کیم تفکر ایده هر جنس — نه سردر ماخلقت الجن والانس

هر کیمك که منهج عملده تهاون وکسل پیشه وعادتی وداخل عداد

﴿الذين يستكبرون عن عبادتي﴾ اوله‌دار بوارده سخط ملك قهّاره قرين وسر جريدهٔ وعيد ﴿سيدخلون جهنّم داخرين﴾ اولور .

(نظم)

چون عبادت بود مقصود از بشر — شد عبادتگاه گردنكش سقر
مسجد طاعاتشان پس دوزخست — پای بند مرغ بیگانه فخست

نشوهٔ شراب فجورايله سر كران وفخور اولان اهل كفران آسودهٔ سايهٔ غفران اولديغی تقديرجه ميان سباق قربت پذيرده خجلت زده وسر زير اولوب آبگينهٔ سرای زهد و عصمتی آسيب صخرهٔ جرم ومعصيت ايله شكست وصاعدان شواهق قربته نسبت پايهٔ قدر ومنزلتی پست اولور .

(نظم)

عفو باشد ليك كوفر اميد — كه بود بنده زتقوی روسپيد
دزدرا كر عفو باشد جان‌برد — كی وزير وخازن مخزن شود

اكرچه مضمون صحائف امور مبادی وصدورندن نا معلوم و﴿انما الاعمال بخواتيمها﴾ مهری ايله مختوم اولمق امر مقضی ومحتومدر :

(نظم)

هيچ كافررا بخواری منكريد — كه مسلمان مردنش باشد اميد
چه خبر داری زختم عمر او — كه بكردانی ازو يكباره رو

نيجه زاهد بيدار شب زنده‌دارك تودهٔ كردار ستوده‌سی صرصر استغناء بی چون وچرا ايله برباد اولور .

(نظم)

بهوش باش كه هنكام باد استغنا — هزار خرمن طاعت به نيم جو نخرند

ونيجه رند خرابه نشينك دل پريشان وغمكينی تعاطیٔ فسوق وعصيان

ایله محاط یأس و خذلان ایکن تلافیٔ فضل بی امتنان ایله مبتهج و شاد اولور .

(نظم)

بر آستانهٔ میخانه کر سری بینی　　مزن بپای که معلوم نیست نیت او

لکن ظاهر عنوان باطن اولمغله اغلب حالده حسن اعمال آیت متوسمین ﴿ واذا رأیتم الرجل یتعاهد المسجد فاشهدوا له بالایمان ﴾ حدیث معجز بیانی بشارت رسان اهل یمیندر .

(نظم)

درکذار از فضل واز جلدی وفن　　کار خدمت دارد وخلق حسن
ماخلقت الجن والانس این بخوان　　جز عبادت نیست مقصود ازجهان

کذلك وظائف اعمالده توانی و اهمال سوء حاله علامت وسلسلهٔ اصحاب شماله اتصال نکوهش وملامت اولوب ﴿ یعرف المجرمون بسیماهم ﴾ مرآتنده هیئات معاصی وهنات ظاهر وبدیدار و﴿ من تهاون بالآداب حرم السنن ومن تهاون بالسنن حرم الفرائض ومن تهاون بالفرائض حرم الآخرة ﴾ فحواسی اوزره نوافل و آدابدن اجتناب باعث تدنی وادباردر . اصحاب رویتدن روایتدرکه بردرویش آخرت اندیش خاتمهٔ اعمالندن ترسان وبراهل حاله معاد ومآلندن پرسان اولدی. اول عارف بالله که محقق آکاه ایدی دیدیکه : منشور آسمانیده که لحظهٔ ادراك معاینسنده سررشتهٔ عقل هیولانیکم ومصداق جامعیت ﴿ فیه نباء ماقبلکم وخبر مابعدکم وحکم مابینکم ﴾ در هر سرّ سرّ بمهره اشارة ما . خصوصا مستعدان فن بیانه رمز وایما واردر. استطلاع یوم موعود مقصود ایسه ﴿ وازنوا قبل ان توازنوا ﴾ میزان عدالت ایذانی ایله سرّ وعان حال وقالکی

وزن وعيار (ع) والناس مابين اخيار واشرار » كفتيننده محاسبهٔ اعمـ
لكی دیدهٔ اختبار ایله اعتبـار ایله . اكر زمرهٔ ابراردن ایسه‌ك درجات
نعیمه نائل اولوب جریدهٔ جدیدهٔ نیكانده محشور اولورسن. اكر شرذمهٔ
فجاردن ایسـه‌ك دركات جحیمه نازل اولوب مظهر نكال نا محصور
اولورسن . فذلكهٔ كلام وخلاصهٔ مرام بودركه صلاح وعبادت لازمهٔ
عبودیت اولدیغی محل جدل ومرا وجای چونوچرا دكلدر. غایة مافی-
الباب اولو الالباب اولانلر رؤیت عملدن احتراز و احتذار وخوف ریا
وخللدن تمهید مقدمهٔ اعتذار ایدرلر .

(رباعی)

بی لطف تو تقوی وقناعت هیچست سرمایه و اسـباب بضاعت هیچست
هرچند كه كردنیست طاعت لیكن بی‌فضل توصد هزار طاعت هیچست

عامهٔ مشائخ آفاقك اجماع واتفاقی بونك اوزرینه‌درکه حقیقت ترك
عمل دكل، بلكه ترك رؤیت عملدر . زیرا اخلاص طاعتده نه‌دكلو اهتمام
ودقت اولنسه جناب عزته نسبت آلودهٔ عللدر .

(نظم)

این قبول ذكرتو از رحمتست چون نماز مستحاضه رخصتست
در نماز اوبیالو دسـت خون ذكرتو الودهٔ تشـبیه وچون

الحدیث الرابع والعشرون

نازل اولدقده قضـاء مبرم دیمه بیهوده عسی ایله لعل
دیدی اثناء حدیثنده رسول قدر الله وماشـاء فعل

(تمام الحديث)

اَلْمُؤْمِنُ الْقَوِيُّ خَيْرٌ وَأَحَبُّ اِلَى اللّٰهِ تَعَالَى مِنَ الْمُؤْمِنِ الضَّعِيفِ وَفِى كُلٍّ خَيْرٌ اِحْرِصْ عَلَى مَايَنْفَعُكَ وَاسْتَعِنْ بِاللّٰهِ وَلَاتَعْجِزَنَّ وَاِنْ اَصَابَكَ شَئٌ فَلَا تَقُلْ لَوْ اَنِّى فَعَلْتُ كَذَا كَانَ كَذَا وَلٰكِنْ قُلْ قَدَّرَ اللّٰهُ وَمَاشَاءَ فَعَلَ فَاِنَّ لَوْ تَفْتَحُ عَمَلَ الشَّيْطَانِ

امام محيي السنة مصابيحده حضرت ابوهريره‌دن رضى الله تعالى عنه بوعبارت ايله روايت ايلمشدر . اما نسائى روايتنده ﴿ ولا تضجر فان غلبك امر فقل قدّر الله وماشاء صنع واياك واللو فان اللوّ تفتح عمل الشيطان ﴾ ورود بولديغى ابن همام (سلاح المؤمن) نام كتاب مقبول الانامنده نقل وحكايت ايلمشدر . بوروايت اوزره رامشگر براعهٔ ذات البراعه بوگونه نغمه ساز وبيت اوّلده بوطرز ايله قافيه پرداز اولوركه :

(لمؤلفه)

طلب روزئ نهاده ايچون	سعى ايدوب ايلمه بيهوده طمع
ديدى اثناء حديثنده رسول	قدّر الله وما شاء صنع

روايت ثابتهٔ ثانيه‌ده لفظ (لو) معرف ومشدّد وخواص اسمك دخولى ايله بناء اسميتى مشيددر . لغت صحاحده ابانه وافصاح اولنديغى اوزره حرف (لو) كاهى اسميت اوزره استعمال واوّلنه آلت تعريف وآخرينه كندى جنسندن برحرف مشدد ادخال اولنور وسائر حروف معانى واسماء ناقصة المبانيده دخى حال بومنوال اوزره اولوب رواة راست رو نوادر شنودن تركيب ﴿ قد اكثرت من اللو ﴾ شنيده واوابد نكت شواردى صيد ايدن ابوزيددن بوبيت مستشهد درجهٔ صحت سنده رسيده‌در .

(نظم)

ليت شعرى واين منى ليت ان ليتاً وان لواً عناء

زين العرب ديمكله زبان زدهٔ ارباب علم وارب اولان شرح مصابيح ده تبيين وتوضيح اولنمشدركه مؤمن قويدن مراد توكل واعتقادده قوى وتفاقم امور مشتبكة الظهورده سالك صراط سوى اولمقدر .

(نظم)

بناى كاربنه برثبات وايمن باش كه‌هر بنا كه براصلست پايدار بود

برحيثيت ايله كه كوه قاف شكوه عقيدتى صدمهٔ تشكيك مشكك ايله متحرك اولميوب سائر اهل سرائر پاى لغز (منها جائز) ده حائز اولدقده اول شبچراغ قوّت يقين ايله عازم صراط مستقيم وكعبهٔ ثبات وتمكينده مجاور ومقيم اوله وعند بعض العلماء مؤمن توانا اولدركه اجناس ناس ناسداده تعليم خير و ارشادده تعمّق و تعمّل و اشخاص متباينة الآرانك باركران جفالرينه تصبّر وتحمّل ايده .

(لمؤلفه)

بربلا كلسه ايته غم اظهار واردر انده ظاهر ايكى شر
دوستلر بحضوراولور غايت دشمن ايلر غلو برر ايكيشر

آنك كبى مرد نبيل ونبيه لاريب فيه منفرد كوشه نشين وخود پرست راحت كزيندن ارجح واكمل ونفع متعدى الاثر نفع لازم مختصردن اشمل واجملدر .

(نظم)

زيرا كه آن كليم برون ميكشد زآب وين جهد ميكندكه بكيرد غريق را

وعجز كوتاه زبان اول جهتدن توأم خسارت وزياندركه آكا كرفتار

اولان عاطل بیکار معالیٔ اموردن دور اولمغله قصور استعداد انی سر منزل فلاح ورشاددن منع وعجز وخجلت زدهٔ ﴿ ان الله یلوم علی العجز ﴾ ایدوب ﴿ افضل العمل مادووم علیه ﴾ رتبهٔ علیه‌سندن تقاعس وتقاعد واشتیارعسل کسل ایله‌دواء مرّالمذاق متاعب ومشاقدن تنحی وتباعد ایدر .

(نظم)

بار عنا کش بشب قیرکون   هرچه‌عنایش عنایت فزون
رنج زفریاد بری ساحتست   درعقب رنج بسی راحتست

(لو) کلمه‌سندن نهی وتحذیره سرّ ستیر بودرکه امر فائتهٔ بی فائده‌یه ندم و پشیمانی تسویل شیطانی یه اعترا و جناب منیع لازم الرضایه نوع اعتراضدر .

(نظم)

سبقت تقادیر الآله وحکمها   فارح فوادك من لعل ومن لو

مدلول (لو) بر آتش پرعلودرکه اکثر سفهاء بی هنرك دود کاه بی آهلرندن فروزان وشرارهٔ شرارتی ایله خرمن عمالهٔ چند ساله‌لری تباه وسوزان اولور . لواء لو افراختهٔ میدان بیان اولمق بومعنای ایهام وایما ایدرکه عقل پرعقال درك حقیقت حالده اعلم وادری وزمام مراد کف استبدادنده اولسه مخترعات فکر ووسواسی مقدّرات حکیم عواقب شناسدن ارجح واحری اوله . بومعنی خود عوذاً بالله مروّج مذهب اعتزال وفرقهٔ ناجیه‌دن اختزالدر .

(نظم)

بداند آنکه زتسویل نفس آزادست   که هرچه صنع عام کند همه دادست

اما سلطان ملائك سپاه فرمان گزار ﴿ واتمّوا الحج والعمرة لله ﴾ حجّة الوداعده احتفال واجتماع ایدن قبائل واوزاعه تعیین مشاعر

وتعليم مناسك وشعائر بيوردقلرنده ﴿ لو انى استقبلت من امرى ما استدبرت لم اسق الهدى ﴾ كلام مستطابى ايله عطف خطام خطاب بيوردقلرى حد محذور ايله محدود وبوقبيلدن معدود دكلدر. بلكه بر كلام هدايت انجامدركه هديهٔ هدىٰ اهدا ايتميان اهل هدانك قلوب پر كروبى آنكله قصد تأليف وتطييب وعمل عمره‌ده عدم اخلال ايله امر احلاله حث وترغيب اولنمشدر. على وجه الندور كبار وصدورك استعماللرندن استدلال اولنوركه نهى مذكور محتاج توجيه ودائر حريم تحريم اولميوب داخل نزهت سراى تنزيه اوله. بوبابده حق تحقيق ومنع ايله جواز بيننده توفيق بودركه كلمهٔ امتناعيه‌نك ممنوع الاستعمال ونشانهٔ نبال وبال اولمسى ذكرى نفع وجدوادن عارى ومنازعت اقداره سبب عادى اولديغندندر .

(نظم)

وكن صارماً فى الوقت فالمقت فى عسى　　　واياك علّا فهو اخطر علة

اما شول عارف كه سداد نهيه ايله علت نهيه واقف اوله معتذراً من التقصير لامعترضاً على التقدير اثناء قيل وقالده نادراً استعمال ايلسه آكا نسبت لابأس به وتدبير حكمت پذير ايله سم ناقع ترياق نافع اولديغى كبى بونك دخى جوازى غير مشتبه‌در .

(نظم)

جملهٔ اجزاء عالم يك بيك　　　برغى بندست وبر استاد فك

فاضل طيبى شرح مشكلاتده بووجهله تحقيق محل ونصير خامهٔ حكمت مصيرى بوكونه حل مالم يخل ايتمشدركه بوحديثك جملهٔ سواد حروفنده نوعروس حكم خفيفه مستكندر صناعات بديعيه‌دن لف ونشر رعايتى ممكندر . شول طريق ايله كه (احرص على ماينفعك)

قولیکه لازمهٔ جهد وبسالتدر قوی‌یه مناسب وموافقدر. (ولاتعجز) کلامی که مقتضاء عجز و فسالتدر ضعیفه چسبان وملاصقدر وصدر حدیثده مؤمن قوینك مزیتی تحقیق و مؤمن ضعیفدن بینلری تفریق اولنمش ایکن تکرار سلسلهٔ جمعیتلری تحریك وشرف خیریتده تشریك اولنمق هر برینك اعتقاد پاکی واصل ایمانده اشتراکی اولدیغی ایچوندر. خصوصا هر ضعیف دلخسته‌که شکسته بسته مزاولهٔ عبادت شتاده صیف وشتا جد و مکابده وحماء عصمت عدم قدرتده ترك مکر و مکایده ایده. نوع خیریتی متحقق وشایستهٔ متکاء تقدم وفضیات اولماز ایسه باری صف نعال تبعیته سزا وار ومستحق اولور.

(نظم)

زعرش وکرسی ولوح وقلم فزون باشد　　دلی خراب که اورا بهیچ نشمری

طیبی قولنده مؤمن بی توانی وتوانا اول متصلب دانادرکه هنکام خصامده ساحهٔ خصالندن ازالهٔ کناسهٔ مرا وسباب وهر امرده قلب منقابنی توجیه جانب مسبب ایتمکله بالکلیه ترك رؤیت اسباب ایایه. هر مؤمن سینه صاف سفساف‌که بونك خلافنده اوله مراتب ایمان کران-وایه‌نك ادنی پایه‌سنده اولوب رتبهٔ کمال ایمانیدن محظوط ونعیم حقیقت مسلمانیدن نامحظوظ اولور.

(نظم)

جمله قرآن هست در رفض سبب　　عز درویش و هلاك بو لهب
چشم بند خلق جز اسباب نیست　　هرکه لرزد برسبب زاصحاب نیست

یاخود بومحلده قوتدن مقصود یوم موعود ایچون اعداد زاد وسلعهٔ وجود معتبرینی تجارتکاه جهاد اکبرده مزاد ایامکدر. زیرا هر

اهل عزیمت که بو صفت ایله موصوف و بناء علوّ همتی دستیاری سبق عنایت ایله مرصون و مرصوف اوله مضائق غزواته تبادر و اسراع و نیزهٔ رای اصابت وتیرهسنی سینهٔ اعداء پرکینهیه تسدید واشراع ایدوب هنگام هیجان هیجاده عض نواجذ وخدعهٔ حربیهده اعمال فکر نافذ ایدر وامر معروفده اهل معروفه مواساة ونهی عن المنکرده اذیت جحود منکره مقاساة ایدوب هر جبان ضعیف الجنان یادر کل اولدیغی امر مشکلده بونك سهم فهمی صائب و﴿ الاجر بقدر المشقة ﴾ رکازینی احراز واختیازه دائم مجد ودائب اولور .

(نظم)

واذا كانت النفوس كباراً تعبت في مرادها الاجسام

دریّهٔ لغت فرسیهٔ دریهدن اقتناص صید حکمت ایدن بر صاحب کرامت که سخن پاکی قوت طبع دزّاکنی مثنی وطرز کلامی تصریح نامندن مغنیدر (ع) کالشمس لاتخفی بكل مکان . سایهٔ حسبانده سایه خسبان اولان ارباب غفلتی جانب رشد وهدایته تشویق وتحذیر وحرف امتناعه اتباعدن که بالاتفاق علامت نفاقدر منع وتحذیر ایلمشدر :

(نظم)

تو نکردی تو گرفتار اگر که اگر این کردمی یا آن دگر
کز اگر گفتن رسول باوفاق منع کرد وگفت هست آن از نفاق
کان منافق در اگر گفتن بمرد وز اگر گفتن بجز حسرت نبرد

کشتگیر شعرا قوّت طبع زور آزما ایله ﴿ انما الصرعة من ملك نفسه ﴾ سرینی تفسیر واول معنایی بو ادا ایله تعبیر ایلمشدر :

(نظم)

مباش غره که دارم عصای عقل بدست
که دست فتنه درازست وچوپرا دو سرست
مکو اکر نکنم کار رزق نیست مکر
که خار خار جهالت ازین اکر مکوست

الحديث الخامس والعشرون

اولان مطلب کنج دنیایه طالب بیابان رنج وعنادده اولور کم
بیوردی حدیثنده سلطان کونین فوالله لا الفقر اخشی علیکم

(تمام الحديث)

فَوَاللهِ لَا الْفَقْرَ أَخْشَى عَلَيْكُمْ وَلَكِنْ أَخْشَى عَلَيْكُمْ أَنْ تُبْسَطَ
عَلَيْكُمُ الدُّنْيَا كَمَا بُسِطَتْ عَلَى مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ فَتَنَافَسُوهَا كَمَا
تَنَافَسُوهَا وَتُهْلِكَكُمْ كَمَا أَهْلَكَتْهُمْ

صحیح بخاریده حضرت عمرو بن عوفدن رضی الله تعالی عنه بوعبارت ایله روایت اولنمشدر. صدر حدیث بحر متقارب مثمن سالمدن (فعولن فعولن فعولن فعولن) وزننه موازیدر. معتبران صحائف روزکاره واضح وآشکار درکه میان بزرکانده فقر وغنانك تفضیل ورجحاننده اختلاف وشجرهٔ تضاد راویاندن ثمرهٔ تباین بیان اجتنا واختراف اولنمشدر. سید الطائفه والذین یلتقطون لطائفه اولی ترجیح وفقر وقلتك مزیتنی تصریح ایلیوب وفئهٔ یسیره غنا ویساری تفضیل وهربری اثبات مدعاده بسط وتفصیل ایلمشدر . اما بوبابده قول فصل وعرق نزاع خصمی

حسم ایده‌جك کلام صحیح الاصل بودرکه اکمل ملکات نفسانیه سیر جمیلهٔ محمدیه‌یی تتبع و اشرف کمالات انسانیه اخلاق حمیدهٔ احمدیه ایله تخلق وتطبعدر . امت والانهمتدن هرکیمك که سنن سنّنه متابعتی اوفی واوفردر سائردن زیاده مظهر عزوسیاده اولوب اول سرچشمهٔ رحمت ورشاددن استفاضه واستمدادی ازید واکثردر . بوتقدیر لازم التقریر اوزره طیب اعراق ایله منعوت وتمیم مکارم اخلاق ایچون مبعوث اولان جناب ختمیت مقام علیه الصلوة والسلامك مابه الافتخاری اولان فقر عفت مدارك مفضول ومرجوح اولمسی قول مزیف ومجروح اولوب سالك کریوهٔ خلاف اولان بی انصاف معرض انتصار وانتصافده (اعمی من باقل) و بوبابده بسط و اسهاب ایتدیکی مقدمات ناصواب مصداق (ویأبی الطباع علی الناقل) در .

(قطعه)

دلیلك ان الفقر خیر من الغنی — وان قلیل المال خیر من المثری
لقاؤك مخلوقاً عصی الله بالغنی — ولم تر مخلوقاً عصی الله بالفقر

اکر غناء مطلق صفت جناب حق اولمغله تعلیل و اثبات مدعاده بووجهله اقامت برهان ودلیل اولنورسه بوتوجیه سفسطه‌یه شبیه بروجه غیر وجیه‌در. زیرا کبریا وجلال و آنك اشباه و امثالی نیجه صفات و کمال واردر .

(نظم)

کل مایفعله المولی علی العبد حرام

فحواسی اوزره مخصوص جناب معبود و عباد خاك نهادك بونلر ایله اتصافی ظلم واعتسافدن معدوددر. کاشف اسرار احدیه خاتم ولایت

محمدیه حضرت شیخ اکبر (ع) قدس الله سره الاطهر ، فتوحات مکیه‌ده برعجب تحقیق وشرف فقره متعلق برنادرهٔ غریبـه تحریر وتمیق بیور - مشلردر . خلاصهٔ کلام بدیع النظاملری بودرکه مثلا ایکی شخص اونر درهمه مالك وهر بری نصوع نیت ایله منهج جود وسماحته سالك اولوب احدهما بردرهم بذل واعطا وآخری طقوز درهم انفاق وایتـا ایلسه بوبابده اهل شریعت وطریقت اتفـاق وبو قول اوزره اجماع واطباق ایتمشلردرکه طقوز درهم عطا وکرم ایدن افضل وعندالله تعالی مثوبت وجزاسی اکثر واجزل اوله . اگرچه بوقوللری واقعه مطابق ونفس - الامره موافقدر اما روح کلامدن غافل وتحقیق مرامدن ذاهل اولمشلردر . دراهم تسعه‌نك بذل واحساننده اولان مزیت ورجحان وفرت عدد وغزارت مدد جهتندن دگلدر . زیرا کثرت وقلت برزامر اضافی ومحیط رحمت بی علت وسبب خس وخاشاك اضافات ونسبدن پاك وصافی اولوب جناب کبریانك جوهر نایاب رضاسی مکامن اعمال شتّاده مستور ونامعلوم وبین لیالی السنه شب قدرکبی مخفی ومکتومدر . گاه اولورکه برپشیز بسیر وچیز وجیز رضاء غنی بیچونه ملابس ومقرون اولور . گاه اولورکه تلال احقاف وجبل قاف کبی ثقیل وگران اولان صدقات بی کران تنـد باد استغنا ایله هب هبا ومصداق (حتی اذا جاءه لم یجده شیئاً) اولور . تاکه وجوه خیراتدن بر عمل برّ لکد کوب ازدرا وحقارت وپایزدهٔ استصغار وخفارت اولمیوب اعمال حسنه‌نك تعدد وکثرتنده اولان سر وحکمت وسبق بریدرحمت ارباب نهی وحلومه منکشف ومعلوم اوله . بلکه دراهم تسعه‌یی بذل وتلفده اولان رجحان وشرف صـاحبنی حسب الامکان

سر منزل فقر وفقدانه قريب وعالم نيستی وعدمدن بابهره ونصيب ايتديكی ايچوندر .

(نظم)

اين شنيدی مو بموبت كوش باد　　آب حيوانست خوردی نوش باد

زهی شرف فقر واعساركه آنك قرب جواری افضل مبار واقرب مقامت ومقار اولوب عالم احديته ادنا وكلزار وحدتدن باكورهٔ آشنائی وقربت اندا ايليه (ع) كورك نه فائده ايلر كشی يه حسن جوار . ﴿اليد العليا خير من اليد السفلى﴾ حديث صحت انتماسنده دخی بو توجيه وجيهی اعماله مساغ ومجال واردر . زيرا يد علياكه قول مشهور جمهور اوزره يد معطئ حاجت روادر اول جهتدن محرز قصب السبق افضليتدركه صاحبی اسباب ثروت ويسارينی ملك يميندن اخراج وطومار غنا واقتدارينی فی الجمله طی وادراج ايدر ويد سفلی كه يد سائل بی نوادر اول سببدن داغدار سمت مرجوحيتدركه صاحبی فقر ايله تحقق وسير انبيا واصفيا ايله تخلق بولمش ايكن علق مُتاع مَتاع دنيايی حوزهٔ ملك يمينه ادخال وفراز قراركاه طاق اطلاقدن نشيب تقييد ماله توجيه بال ايدر .

(نظم)

اهل دنيا اهل دين نبوند زيرا راست نيست
هم سكندر بودن وهم آب حيوان داشتن

ثواقب المناقب ايله مسمی كتاب صحت بروزده مرقوم ومبروزدركه بردرويش صلاح انديشك خاطر فاتحنه لائح اولدی كه (ع) منبع فيض وفضل قيومی حضرت جلال الدين رومی يه قدس الله تعالى سره وبانواع

التجليات الذاتية سره توجيه وجه‌مقال وحقيقت‌فقردن سؤال ايده‌اتفاقا اول وقتده‌كه نمونهٔ ﴿لو دنوت انملةً لاحترقت﴾ ايدى :

(نظم)

حضرت قطب عصر مولانا   من جميع الوجوه اولانا

سماعه مشتغل وكانون درونلرنده (ع) مشغول نام دوست زكونين فارغست . آتشى فروزان ومشتعل اولوب هركس مستقر ومقامنده آرام وتداول سغراق استغراق درويشان محبت نشانى مست مدام ايتمش ايدى نور صفوت بال ايله فى‌الحال بوخاطرديه مشرف واول طالب‌پاكيزه درونى بورباعىٔ حقيقت نمون ايله مشرّف اولديلر :

(رباعى)

الجوهر فقر وسوى الفقر عرض   الفقر شفاء وسوى الفقر مرض
العالم كله خداع وغرور   الفقر من العالم سر وغرض

درويش سينه چاك برصيحهٔ سوزناك وامطار گريهٔ بى اختيار ايله يوزينى پاك ايدوب حضرت مولانانك پاى عرش پيمالرينه رويمال وسلسلهٔ اصحاب قبوله دخول ايله خوش حال اولدى .

(نظم)

چه عجب گر كشف شد انديشه اش   شيخ چون شيرست ودلها بيشه اش
بود پيشش سر هر انديشهٔ   چون چراغى در درون شيشهٔ

فقر صورت نقمتده برنعمتدركه ﴿فاز المخفون وهلك المثقلون﴾ مضمونى اوزره تنكناى سؤال وجوابده سبب خفت وسبكباريدر وغنا شكل منحتده برعنا ومحنتدركه ﴿المكثرون هم المقلون﴾ نعل باژگونى اوزره عقبات عقابده باعث سخط باريدر :

(نظم)

چه آزادند درویشان ز آسیب گرانباری چه محتاجند سلطانان باسباب جهانبانی
بدا ساطانیا کورا بود رنج دل آشوبی خوشا درویشیا کورا بود گنج تن آسانی

قرآن مبین واحادیث صحت قرینده فقراء صبرك مدح و تعریفی غالب وکثیر واغنیاء ستوده سیرك ستایش وتوصیفی کالملح الیسیر اولدیغی دخی قول جمهوری تأیید وبناء ترجیح مذکوری تأکید ایدر. سلاست وانسجام بزم صفا انجامنك رنده جرعه آشامی مولانا جامی بو رباعیٔ نشأه رسان ایله کنبد نیلکون آسمانی پر صدا وبین الصوفیه زبان زده وشهیر اولان کلام تأویل پذیری بو وجهله ادا ایلمشدر :

(رباعی)

آنرا که فنا شیوه وفقر آیینست نی کشف ویقین نه معرفت نه دینست
رفت او زمیان همین خدا ماند خدا الفقر اذا تم هو الله اینست

تتمهٔ حدیث صحت بنیانده ذکر وتبیان اولندیغی اوزره زخارف دنیه ذریعهٔ رشك ومنافسه وفضول عیش بی بقایه باعث ملابسه اولوب تکاثر اسباب غنا سمت الهٰا ایله موسوم ومال حلالی دخی تبعهٔ حساب وسؤال ایله معیب ومذمومدر. بعض نفوس قویه‌یی تغییر ومشارب صافیه‌یی تکدیر ایتدیکی تقدیرجه اهل غنا وثروتك دخول جنتده تأخرلری منصوص وبو جهتدن پایهٔ مباهاة وتفاخرلری محطوط ومنقوصدر. فقیران ناصبورده ﴿ ذهب اهل الدثور بالاجور ﴾ غبطه‌سی تخالج وخطور ایتدکده لجهٔ حکمت ومعرفتك شناوری اولان حکیم انورینك بو قطعهٔ نادرة الاسلوبی تسلیهٔ قلوبه کافی ومداواة اهل کروبه سلوان شافیدر :

(قطعه)

من واین نفس که باشاهد رعنای جهان چون خسان عشق نبازم نه بسهو ونه بعمد
منت دادن اکر نیست مرا باکی نیست همت ناستدن هست ولله الحمد

كمال اصفهانى كه برقع انداز راز نهانى وبين الشعراً نامزد لقب خلاق معانيدر فقر باعث الافتخار ايله فقر سيه روى كفر شعار بيننى بوكونه تطبيق وبوشعر براعت ضمين ضمننده توفيق ايلمشدر :

(نظم)

دست ازطلب بدارا كرت برگ اين رهست   كانراكه راه توشه نه فقرست بى نواست
نه فقر صورتى كه بود همعنان كفر   بل فقر معنوى كه بدو فخر انبياست

الحديث السادس والعشرون

يقين اولهدن اغنيايه صقن   كاولور انلرك اكثرى اغبيا
بيورمشدر بوحديثى رسول   اقلوا الدخول على الاغنيا

(تمام الحديث)

أَقِلُّوا الدُّخُولَ عَلَى الْأَغْنِيَاءِ فَإِنَّهُ أَحْرَى أَنْ لَا تَزْدَرُوا نِعَمَ اللّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ

حاكم (مستدرك) ده و بيهقى (شعب ايمان) ده حضرت عبدالله بن شخيردن رضى الله تعالى عنه بو عبارت ايله روايت ايلدكلرى جمع الجوامع وجامع الصغيرده اشارت اولنمشدر. كلمات عيسويه على نبينا وعليه الصلوة والتحيه دندر :(لاتنظروا الى اموال اهل الدنيا فان بريق اموالهم يذهب بنور ايمانكم)

(لمؤلفه)

اغنيايى كوروب حسد قيلمه   قسمت حق هميشه عادله در
يونده شدادى قصرايدن بنياد   آخرتده ثمود وعاد ايله در

اساطين حكمت وعلماء امت مخالطهٔ موتادن كه اغنيادن عبارت اهل

يسار وثروتدن كنايتدر منع وتهديد ، خصوصا اهداب مداهنه وتملقه تعلقدن زجر وتشديد بيورمشلردر . زيرا امر دنيای خودنماده اهل رشد ودين مادونته نظر ايله مأمور و رغبت وشوق ايله مافوقنه حسد وحسبردن ممنوع ومحجوردر .

(نظم)

حب الرياسة داء لادوآء له　　وقلما تجد الراضين بالقسم

ملازم اصحاب جاه وجلال اولانلر ايسه اغلب حالده بوغائله ها ئله يه مبتلا وكرفتار وديدهٔ ظاهر بينلری غشاوهٔ عشاوهٔ رشك وكين ايله تاريك وتاردر .

(قطعه)

من شاء عيشاً هنيئاً يستفيد به　　فی دينه ثم فی دنياه اقبالا
فلينظرنّ الی مافوقه ادباً　　ولينظرنّ الی مادونه مالا

(رباعی)

باداده قناعت كن وباداد بزی　　دربند تكلف مشو آزاد بزی
دربه زخودی نكه مكن غصه مخور　　دركم زخودی نكه كن وشاد بزی

ارباب فهم ودرايت نقل وروايت ايتمشلردركه :

(نظم)

قائد الخلق بالهدی والعون　　شاه لولاك ماخلقت الكون
وصف اوعيسی ازكتاب احد　　كفته من بعدی اسمه احمد

عليه الصلوة والسلام وعلی اخوته البررة الكرام حضرت عائشه يه رضی الله تعالی عنها وعن ابيها پند ونصيحت واول خاف صدق خاندان صديقيته خاصةً وصيت ايدوب بيوررلر ايدی كه ﴿ ان اردت اللحوق بی فاياك ومجالسة الاغنياء ولاتنزعی ثوباً حتی ترقعيه ﴾ باجمله ارباب عزوجهك

باز وبنكاهنه تلفت ونكاه عظيم كناه و﴿ ان عباد الله ليسوا بالمتنعمين ﴾ حديث مبنى اوزره ترك چرب وشيرين سبب مرضاة الهدر .

(لمؤلفه)

جمع حطام ايتمكه اولمه مجد ـ ان من العصمة ان لاتجد

روضهٔ غناء غناده غنوده وسايبان دولت جنت آساده آسوده اولان (ع) نه بيلور حال پريشانى درويشانك ، لاجرم آنلرك حرم بى كرملرينه التجا ايدن اهل رجا منع حجاب ايله آزرده وريحان راحت بالى خزان اندوه وملال ايله پژمرده اولوب مأمن عزلتدن بعيد وحريف ندامت ايله مجالس وقعيداولور. خمول وعدم شهرت كه سالك جادهٔ هدايته :

(نظم)

سرمايهٔ سعادت دنيا وآخرت ـ پيرايهٔ جمال كمال مفاخرت

در ، تلف وضائع و منصهٔ خلوتده همخوابهٔ شاهد قناعت ايكن كرفتار كثرت اثقال ووضائع اولوب انس بالله باركاهندن مهجور وچراغ فراغى بى نور اولور .

(قطعه)

ليس الخمول بعار ـ على امرئ ذى جلال
فليلة القدر تخفى ـ و تلك خير الليالى

اغنيا ايله مخالطه وموافاتك اعظم غوائل وآفتندندر كه داخل حرم صحبت اولانلر زانوى تعظيم ورعايت اوزره جاثم ومنكرات بدع ناروايه سكوت واغضا ايله آثم اولوب مخبر صادق الخبرك قول معتبرى اوزره بنيان ايمانك ثلثانى برباد ، بلكه ثلث باقيسى دخى سست بنياد اولور. ابرث هوا وهوس ايله آلوده ومدنس اولان ناكسلر بعض كبار ذوى ـ

الاعتبارك علی طريق الندره مجالس اشراف ذوی القدره حاضر ومبتلای بار كران اولان اغنيا وتوانكرانی زائر اولديغی ايله ايراد نقض وشرف عزلته اسناد نقص ايدرلر ايسه اولا (ع) كار پاكانرا قياس ازخود مكير . فحوای دلپذيری اوزره هر پس ماندهٔ مائدهٔ كمال كندو حالنی بزركان روشناسه قياس ايلمك ترك ادب وخلوت سرای عرفاندن بعد وحرمانه سببدر . ثانيا مجتهدان طريقتدن قلت وندرت اوزره ظهور بولان امور محامل صحيحه يه حمله متحمل وهر بری ثياب تصحيح نيّات ايله متجمل ايكن كليت امر معلوم عارضهٔ (النادر كالمعدوم) ايله خلل پذير اولماز وخوكردهٔ عزت عزيمت اولان (ع) ياصاحب العزيمة ايلك والرخص . قول اخصی اوزره رخص رخصت ايله راحت بولماز . علماء اعلام تحقيق واعلام ايتمشلردر كه حزن عزيمتدن سهل رخصته ميلان ورغبت ايدن اهل صلاح سلوك فلات فلاحدن محروم وجوهر قلب سليمی وحل كسل وتوصيمده كم كشته ومعدوم اولور . غالبا عنوان حديث لازم القبولده اقلال دخول ايله تعبير ودخول مطلقدن عدم نهی وتحذير اولنديغی قلت زيارتك اغتفارينی اشعار ايدر . سرخيل سريهٔ سروری اولان هوشمند سری يه شايسته وحری بودر كه مظهر عنايه اولان اهل عنايه اقتضاء ضرورت ايله مراجعت ايدرسه ﴿ اذا طلبتم الحاجة فاجملوها فان الامور تجری بالمقادير ﴾ حديث دلپذيری اوزره عرض عراضهٔ حالده اجمال وقاعدهٔ حزمی اعمال ايدوب بعد اتمام الكلام قصد سرعت خروج وپای علو همت ايله قلهٔ قاف انزوا وعزلته صعود وعروج ايده .

(رباعی)

می فرمايد خدا كه ای هرجايی	ازعام ببركه خاص ازان مايی
باما خوكن كه عاقبت آخركار	پيشت آيد شبانكه تنهايی

الحديث السابع والعشرون

شروری بیان ایلیوب امته حدیثنده دیدی رسول کریم
وشر المکاسب کسب الربا وشر المآکل مال الیتیم

(تمام الحديث)

اما بعد فان اصدق الحديث كتاب الله تعالى واوثق العرى كلمة التقوى وخير الملل ملة ابراهيم وخير السنن سنة محمد واشرف الحديث ذكر الله واحسن القصص هذا القرآن وخير الامور عوازمها وشر الامور محدثاتها واحسن الهدى هدى الانبياء واشرف الموت قتل الشهداء واعمى العمى الضلالة بعد الهدى وخير العلم مانفع وخير الهدى مااتبع وشر العمى عمى القلب واليد العليا خير من اليد السفلى وماقل وكفى خير مما كثر والهى وشر المعذرة حين يحضر الموت وشر الندامة يوم القيامة ومن الناس من لايأتى الصلاة الا دبراً ومن لايذكر الله الا هجرا واعظم الخطايا اللسان الكذوب وخير الغنى غنى النفس وخير الزاد التقوى ورأس الحكمة مخافة الله تعالى وخير ماوقر فى القلوب اليقين والارتياب من الكفر والنياحة من عمل الجاهلية والغلول من جثا جهنم والكنز كى من النار والشعر من مزامير ابليس والخمر جماع الاثم

والنّسَاء حبالة الشيطان والشباب شعبة من الجنون وشرّ المكاسب كسب الرّبا وشرّ المآكل مال اليتيم والسعيد من وعظ بغيره والشقى من شقى فى بطن امه وانّما يصير احدكم الى موضع اربع اذرع والامر بآخره وملاك العمل خواتمه وشر الرؤيا رؤيا الكذب وكل ماهو آت قريب وسباب المؤمن فسوق وقتال المؤمن كفر واكل لحمه من معصية الله وحرمة ماله كحرمة دمه ومن يتال على الله يكذبه ومن يغفر يغفر الله له ومن يعف يعف الله عنه ومن يكظم الغيظ يأجره الله ومن يصبر على الرزيّة يعوضه الله ومن يتبع السمعة يسمع الله به ومن يصبر يضعف الله له ومن يعص الله يعذبه الله تعالى اللهم اغفرلى ولامتى اللهم اغفرلى ولامتى اللهم اغفرلى ولامتى استغفر الله لى ولكم

بيهقى دلائل النبوده حضرت عقبة بن عامر جهنيدن رضى الله تعالى عنه وابونصر سنجرى كتاب ابانده حضرت ابوالدردادن رضى الله تعالى عنه بوعبارت ايله روايت ايتدكلرى جامع الصغيرده صراحةً تحرير اولنمشدر. بوحديث طويل وموعظهٔ بى مثل وعديل كه خيام كلمات مسكية الختامى اوتاد زواجر وآداب ايله مشدود واطناب بسط واطناب ايله مضنب وممدوددر (ع) ومن يمل من الانفاس ترديدا ، مفردات تركيبى على الترتيب شرح وتفصيل واذيال فصول قصارى بذل قصاراى همت ايله مد وتطويل اولنسه مستقل بركتاب وغدائرمرسلهٔ عبارات مسلسله

پر پیچ وتاب اولوردی. لاجرم شاهد قلم بوقلمون رقم ارژنك غرائب نمون خیالده تبختر واختیال وفضاء فسیح الارجاء قیل وقالده جر اذیال ایتمیوب اثناء حدیث مرقومده اولان بیت منظوم اوزره که خلعت وقوعی طراز ندرت ایله مطرز واحادیث نبویه میاننده وجدانی کبریت احمردن اعزدر حصر واقتصار ومحدث کلك جوّال علی مایقتضیه الوقت و الحال املا ایلدیکی نکت ومزایا ایله قصد اقتصاد اولندی .

(قطعه)

از جنبش قلم که کلید معانیست / گنجینهای حسن بیان بازی کنم
هرچنداین‌حدیث‌خوشانیده‌قصه‌ایست / اطناب را گذاشته انجازی کنم

کتب کلامده سرد واعلام اولندیغی اوزره اکل ربا و مال ایتام سحت وحرام اولوب جملهٔ کبائر واشنع معائب ومعائردندر . ربا لغتده زیاده و نمامعناسنه اولوب اصطلاح فقهاده (فضل خال عن‌عوض شرط لاحد العاقدین) ایله تعریف و آیات وجوه تعریفاتی کتب فقهیه‌ده تبیین وتصریف اولنمشدر . سنن ترمذیده اثر روایت وترجمان قرآندن علیه الرحمة والرضوان نقل ورثایت اولنورکه اول‌شب قدر آسا ولیلهٔ مبارکه تجلی نماده‌که :

(نظم)

شفاعت خواه ارباب کبائر / برون آرندهٔ شرك از ضمائر
نضارت‌بخش واد غیر ذی زرع / سریر آرای عرش وصاحب شرع

مظهر اسم ذات متمم مکارم صفـات مقصود رمز ﴿ یس وطه ﴾ علیه من الصلاة ازکاها و اذکاها حضرتلرینك خیمهٔ قدر والالری اقصاء فضاء (دنافتدلی) ده افراشته وسایبان عز وتمکینلری بالای عرش برینه برداشته اولدی .

(نظم)

روز سپیده آن نه‌شب داج بود　　بود شب اما شب معراج بود
روزکه شب دشمنیش مذهبست　　هم بتمنای چنان یك شبست

منظار لوح بوقلمون نمونده صورت ماکان وماسیکون مشاهد ومبصر و اصحاب یمین و شمالك تجسد اعماللری معاین و مظهر اولوب فضاء قدر و قضایی سیر و تماشا اثناسنده بر جمع پریشان ظاهر ونمایان اولدیکه جوف پرخوفلری مار بیشمار ایله مالی وهر بری محبوس سجن ﴿ هؤلاء فی النار ولا أبالی ﴾ اولمش، حضرت ختمیت مقام (ع) علیه الصلاة علیه السلام ، پیك نورانی پیکردن استکشاف خبر ایدوب دیدی که : بونلر نه مقوله حشر حسر نمادرکه حقهٔ درون پرهوالری مسکن مار وباطن باطل اندیشلری تأثیر نیش تهویش ایله ورم بستهٔ علت دماردر شاهباز سدره نشین سالار ملائکهٔ مقربین جوهواء جوابده پرواز بو ﴿ هؤلاء اکلة الربا ﴾ کلامی ایله باب پیامی باز ایلدی . یعنی بونلر حرمت ربادن ابا ایتمین کج بازلردرکه ارباب حاجت ونیازه زیان انداز وحیوة بی ثبات دنیاده متابعت نفس و هوا ایله مبتلای ناسور حرص و آز اولمشلردر .

(نظم)

در حسن صفت کوشه‌که‌در روز جزا　　حشر تو بصورت صفت خواهد بود

حسین واعظ که نظم سلك اشعارده حافظ ونثر فقرات براعت نثارده جاحظدر جواهرالتفسیرده بوقصهٔ عبرت‌پذیری نقل وتسطیردن صکره صورت مخدرهٔ حقیقتدن کشف قناع ومستطلعان غرائب روزجزایی بو نکتهٔ حکمت فزا ایله اقناع ایدوب دیمش‌که (ع) دار محنت مدار دنیاده ، هرمکان خالی‌که مال‌ندامت مآل ایله مالی اوله نکهبانی مار زهر-

بلر واژدر مردم اوبار اولدیغی غالبا مناسبت پداش وجزای غافلان بی عارە
اشعار ونار تخویف واذعاری کانون درون پر ضلاللرندە ایقاد و اشعال
ایچوندر .

(نظم)

گر از دوزخ هر آسانی بمال کس مشو مائل
کە اینجا صورتش مالست و انجا شکل اژدرها

وینە جواهرالتفسیردە بسط بساط تحریر اولنمشدرکە نتەکیم ربانك
حرمتی شرعاً کتاب وسنت ایلە مثبتدر. عقلاً دخی عدم جواز رخصتی
وجوه شتی ایلە موافق حکمتدر. اولا مال دنیا (جعل الله لکم قیاماً)
فحواسی اوزرە سبب زندکانی وانتعاش وذریعۀ انتظام امر معاش اولمغلە
حرز حمایت (حرمة مال المؤمن کحرمة دمە) دە محرز ومکنوف. بلکە
(من قتل دون مالە فهو شهید) خبر اکیدی ایلە سرپنجۀ اوبش وعبا-
دید مقصور و مکفوف ایکن بلا بدل وعوض عرضۀ تلف وعرض
ونق اصحاب حوائج وجوائحە زور ومنهج انصاف ونصفتدن دور اولمغین
حاکم حکمت سویە حرمت اشیاء ربویەیی اقتضا وداور قضا وقدر
(فان لم تفعلوا فاذنوا بحرب من الله ورسولە) شمشیر سریع التأثیری
نتضا ایلدی . ثانیا اغلب حالدە مقرض مالدار ومستقرض مبتلای فقر
وافتقار اولمقدر وتجویز ربا سوداگران و اغنیانك بناء قدرت استیلا-
رینی ترصیص وتجزۀ برگشتە حالدن اخذ اموالە اذن وترخیصدر
بومعنی تمام نامهربانی ومخالف لطف ربانی اولمغین صانع حکیم آنی
حضر وتحریم ومنزجر ومرتدع اولمیان مبتدعلری جائحۀ خسارت ومحق
برکت ایلە تغریم ایلدی . ثالثا اگر ربا حلال وروا اولسەیدە وبیش
ستان اولان دوستانك بیخ درخت وفالری ساحۀ قلوب غرمادن منقلع

ورشتهٔ مكنت و توانلری مقراض غرامت وتاوان ايله كسسته ومنقطع اولوب مابينلرنده ذرائع الفت وزلفت برطرف، بلكه رأس المال محبت عرضهٔ ضياع وسرف اولور ايدی . آكا بناءً خباء رباء عرصهٔ مجاملهٔ معاملهدن تقويض وقرض قناعت خوی رباء افزون جويدن تعويض اولندی. تا كه اقراض وايتا اولنان اشيا مثلاً بمثل اخذ وقبول ومطالبهٔ ارباح ربانمادن نكوب ونكول اولنوب امر تناصر وتياسر ميان مردمانده باقی وموعد عقباده ﴿ فيضاعفه له وله اجر كريم ﴾ نعيمنه مصادف وملاقی اوله. رابعا جناب خدا محاويج وفقرايه رحيم وودود وهر موجود پروردهٔ حاضنهٔ برّ وجوددر. بوسببدندر كه ابناء سبيل وفقرای اضافه وقرا ذمت اهل قراده قرض لازم الادا و آيت ﴿ و آت ذا القربی حقه والمسكين ﴾ عهدهٔ كرماء سماحت آيينده قرض واجب القضادر وشح مطاعه اتباع ايدنلر صعيد وعيدده تعفير وتتريب وفقراء ناكامه ترك بذل وانعام ايله نكوهش وتثريب اولنوب باكه جياع وتنكدستانه بسط مائدهٔ احسان اولنماق دلالت نص مبين ﴿ ولم نك نطعم المسكين ﴾ ايله وسيلهٔ دخول نار وسبب عقوبت وبوار اوليجق واسطهٔ خسارت ربا ايله آنلری كرفتار غل ذل واعتدا ايلمك نه مرتبه وزر ووبال اولديغی معلوم اهل استدلالدر. لاجرم حكيم نافذ القضا تحريم ربايه متعلق و آفتاب رحمت بیعلت مفارق ضعفاء امتـه متألق اولدی . تا كه هر مؤمن بی ريا مزاولهٔ رذيلهٔ ربادن اعراض و محتاج ندا اولان فقير كدايه اعانت و اقراض ايدوب ﴿ انما ترزقون وتنصرون بفقرائكم ﴾ فحواسی اوزره دوستان خدا اولان عجزه وفقرايه محبت بركتی ايله اول دخی داخل عداد احباب وجناب عزتك شرف محبوبيتندن بهرهياب اوله. فتاوای وجيزهده رباخوار اولان بد كردارك كاری تقبيح و ﴿ لايصلی خلف من اشتهر با كل الربا ﴾ ايله

امامته عدم اهلیتی تصریح اولنمشدر. علامهٔ زمخشری فائق اللغه‌ده جذوهٔ تحقیق ایقاد وتسفیر و﴿ اربی الربا عطو الرجل المسلم عرض اخیه بغیر حق ﴾ حدیثنده عطوی تناول باللسان ایله شرح وتفسیر ایدوب وهامش کتابده برنقاد نقاب ومحقق نقاب وجه مناسبتدن کشف نقاب ایدوب دیمش که غیبت ونمیمه مقتضاء آیت کریمه اوزره لحوم ناسی اکل وتناول وربا مال ومناللرینه تعرض و تطول اولوب (ماوقی المرء به عرضه فهو صدقه) عبارت مصدقه‌سی اوزره مال بی‌ثبات علی تباین الاوقات نفس پرطمع وطبع باطبع ایچون وقایه وتبع اوله کلمشدر. تابعده معنای ربا تحقق نمااولیجق لامحاله متبوعده ازیدواربی ومستدعیٔ انواع نقمت واربی اولور. اگرچه ربا خوارك وعید وانذارنده قوارع آیات واخبار بحد وشماردر (ع) تکاد تعجز عنها السن القلم ﴿ لکن الربا اثنان وسبعون باباً ادناها مثل اتیان الرجل امه ﴾ حدیث صحیح المبانیسی که سنن طبرانیده بناء عنعنه‌سی مشید وبراء بن عازبدن رضی الله تعالی عنه مروی ومسنددر جمله‌دن اغلظ واشنع وسائر کبارك تبعات متتابعاتندن افحش وافظع اولوب وعید رعد آثاری سبب رعدة واقشعرار وفحوای صاعقه باری زهره شکاف اهل اعتباردر. کاشف سر فرقانی اولان تأویلات قاشانیده بووجهله تدقیق وتنکیت وخصم جاحد معاند اقحام وتبکیت اولنمشدر که آکل ربا جمله اهل هوادن اسوء وبدتر وصورت نماده صورت نما اولان زنخ زنخ فزاسی اقتضاء ﴿ یمحق الله الربا ﴾ ایله فرسودهٔ حوادث وغیر پرعبردر. زیرا اهل حرفت وهنر وکاسب وپیشه‌ور ترتیب اسباب اکتساب‌ده مصیب و﴿ قل اوکثر ﴾ نوع تعمل وتأثردن باپهره ونصیب اولوب قبل الکسب والبیع وجه منفعت وریعلری پوشیده ونامعلوم وطریق رزق مقسوملری مشکوك وموهومدر.

(نظم)

داعیٔ هر پیشه اومیدست وبوك | گرچه گردنشان زکوشش شدچو دوك
بامدادان چون سوی دکان روند | بر امید وبوك روزی می دوند

اما رابیهٔ راتبهٔ ربایه توقل وارتبا ایدن توکل مادن محروم وبیت دل ویرانی زحاف اجحاف طغیان ایله مخزوم اولوب جمع حطام حرامه سعی بی حسبان وامر رزق ازلی یه کندونك تصرف و عملی ظن و حسبان ایتمکله رازق حقیقیدن محجوب وحرم سرای تکلاندن ممنوع ومحجور اولوب مزید حرص ووله ایله رزق مضمونلەدن غافل و﴿ ابی الله ان یرزق عبده المؤمن الا من حیث لا یعلم ﴾ وعد مسلّمندن ذاهل اولور .

(نظم)

حرص ربا خواره زمحرومیست | تاج رضا بر سر محکومیست

لاجرم روزی رسان تابخانهٔ عالم آنی نفسنه توکیل وضمان کلاءت واماننده اخراج وتنکیل ایتمکله بیکانهٔ ﴿ ابی واستکبر ﴾ وفرد منتشر فساد وشر آنی اختطاف وتخییل وتزیین امور هوا پسند ایله دل ناخر سندینه القاء وسوسه وتخییل ایدوب مصرع هوا وهوسده ﴿ کما یقوم الذی یتخبطه الشیطان من المس ﴾ مصروع ومخبول و بارکاه عدل الٰهیده عذر واهیسی نامقبول اولور. بالجمله ربا مرقاة عتو وشقایه اولین پایه بلکه مجموع موبقات ومقحماته خمیرمایه‌در. زیرا هر لقمه ونانکه داخل حوصلهٔ انسان وسبب غدای ابدان اوله کندی جنسندن اخلاط وقوی تولید وجید وجوده قلادهٔ اعمال متناسبه تقلید ایدر. آکل ربانك دل سختی تناول سحت ایله خوکرده ولحوم وعظامی لقمهٔ حرام ایله پرورده اولمغین علی الدوام تعاطیٔ کؤس بدع و آثامه منهمك وسجاف ورع وعفافی

سرپنجۀ غشم واعتساف ایله منهتك اولوب ایلدیکی طاعت وعبادت قلب
ی روح و شاهد عملی دار القضاء اخلاصده مجروح اولور . پیش آهنك
رستخیز اولان اشراط فتنه انکیز نزدیك وکلزار روزکار رهج هرج ومرج
ایله تاریك اولدقجه اکثر ناس نسناس صفت سررشتۀ حزم و بصیرتی کم
ومال حرام وحلالی فرقده تعامی وتصامم ایدوب امر ورع وتقوایی
توهین وحول حماء لوائمده حائم اولمغی تسهیل و تهوین ایدرلر . سنن
نسائیده ﴿ یأتی علی الناس زمان یأکلون الربا فمن لم یأکله اصابه من
غباره ﴾ حدیثی حضرت ابو هریره‌دن روایت وتخریج و تناول حرام
ایاکه اظهار حرص وانهماك ایدن رباخوار بدکار شمشیر وعید انذار
ایله تجریح اولنمشدر .

(نظم)

اين‌سخن‌را کشیدرشته‌دراز　　　بسر رشتۀ خود آیم باز

ارباب حنکت واذعانه نهفته ونهان اولمیه‌که اکل مال یتیم دخی داخل
عداد کبائر و آکا اجترا ایدن لئیم مهلکۀ عذاب الیمده هالك وبائر
ولوب ﴿ لاتقربوا مال الیتیم ﴾ نص کریمی سرپنجۀ اهل ایمانی دامن مال
تیماندن کف وابعاد وابلغ وجوه بیانیه اوزره نهی وایعاد ایلمشدر .
کل مال ایتام اخبث معاصی و آثام اولدیغی معلوم جملۀ انام اولمغله جهلۀ
سوقه و رعایا دخی آندن تباعد و تقزز و ﴿ لاتکن المفتون وان افتاك
لمفتون ﴾ مضمونی اوزره ارشاد عقل رهنمون ایله تعزز ایدر ایکن
غریب حالت وعجب مصیبتدرکه ایکی طائفۀ حائفۀ غیرخائفه بوبابده ترك تثبت
وتأنی وبوردیله‌دن عدم پرهیز وتأبی ایتمشلردر . بری ملوك بد سلوکدرکه

اقتضاء ﴿ یبسط الرزق لمن یشاء ﴾ آنلری بسطت جاه ایله اغنا وکثرت اسباب عز ودستکاه ایله نائل رتبۀ اقناع واقنا ایلمش ایکن فضالۀ اموال ایامی ویتامایه دست طمع وآزی دراز ایدرلر .

(نظم)

ملك ضعیفان بکف آورده کیر | مال یتیمان بستم خورده کیر
روز قیامت که بود داوری | شرم نداری که چه عذر آوری

هر داور فلك یاور که دندان طمع خامی تیز واخذ مال حرام ایتامده اصرار وستیز ایده بنیاد اعتزازی کندو دست ستم پردازی ایله برکنده وبرکت جمعیت وثباتی شومئ تفرقه وشتات ایله پراکنده اولوب بیت المال پر وبالی زیر پای حشر فتنه وشرده بی سپر وخواص وعوامك سهام نفرین وملامنه سپر اولور .

(نظم)

ای بسا بارکاه وطارم وتیم | زیر بالا ز آب چشم یتیم
ای بسا رفته ملك پرهنران | زار زار از دعای بی پدران

بری دخی علمای تأویل جوی وقضاة ستیزه خوی درکه مال ایتامه تسرع واقتحام خلاف وضع اسلاف اولدیغی ظاهر وبادی ونص ﴿ انما یأکلون فی بطونهم ناراً ﴾ صوت اعلا ایله سؤ الجزائی ناطق ونادی ایکن قسمت نامنه مال ایتامی بی احتراز جمع واحتیاز ایدوب بوبابده رأی ناصوابلری متشتت واذیال اقوال ضعیفه یه متشبث اولمغله علی الدوام اضحوکۀ خواص وعوام ونشانۀ نشابۀ ملام اولورلر .

(قطعه)

قد بلینا فی عصرنا بقضاة | یظلمون الانام ظلماً عما
یأکلون التراث اکلاً لما | ویحبون المال حباً جما

کشاده چشمان دوربین وبیدار دلان صاحب تمکیندن براهل درایت نقل وروایت ایدرکه برلیل سعادت میلده‌که :

(نظم)

زجنبش مرغ وماهی آرمیده | حوادث پای در دامن کشیده
درین بستان سرای پر نظاره | نمانده باز جز چشم ستاره

نیرنك ساز خیال‌که لعبت باز پردهٔ مثالدر وراء حجاب ارادتدن بوصورتی ارائت ایلدی‌که بازار رستخیز گرم وتیز وهرکس معرض معذرتده خونابه ریز اولوب اوّلین و آخرین ﴿ لاترى فيها عوجاً ولا امتا ﴾ عرصهٔ بی همتاسنده مجتمع ولسان هاتفدن ﴿ لايؤذن لهم فيعتذرون ﴾ مضمونی مستمع اولمشلر . بواثناسنده شناوران محیط علوم اولان اسلاف موالیٔ رومدن برفاضل پاکیزه گوهرکه قضاة عسکر بیننده نهایت ورع ودیانت ایله معتقد خواص بالکه مظنهٔ کرامت اونه‌ده همحال ابراهیم خواص اولوب بومحلده اسمنی تصریح واظهار سوء ظن کباره سبب ونام ونشانی ستر وکتمان ﴿ لايهام صونه عن اللسان ﴾ مقتضاء ادب درمیان محشرده نمایان ومبصر ومشاهده ولقیانی ایله کلزار آشنائی وعرفان منضر اولدی امابرطریق ایله بحر حیرت ودهشته غریق‌که هرنه‌طرفه گذارایتسه برچوق اطفال خرد سال آردینه دوشوب ونه جانبه گیتسه زنبور شر وشور باشنه اوشوب دامن لباس تقوای سرپنجهٔ یتیمان بی نوا ایله چاك وعلی رؤس الاشهاد تبعهٔ تعدی و بیداد ایله خجالت زده و شرمناك اولمش صاحب رؤیاکه چنزار قوت متخیله‌سنده نبات ﴿ وبقى المبشرات ﴾ رؤیا ایدی دکن سؤالی استلام وهجوم اطفالدن استعلام ایتدکده اول مطالب بسته لب ومسئول مخاطب دیدی‌که بونلر شول اطفال برگشته‌حال وایتام شکسته بالدرکه زمان قضا و حکومتمده بهانهٔ قسمت ایله مالری اخذ

وغصب وساحهٔ بی راحه‌لرنده لواء ستم نار والضب اولنمش ایدی حالا مطالبهٔ حق ناکزیر ایچون هربری دامن کیر ودست معذرت ادراك دامن قبولده کوتاه وقصیردر .

(نظم)

کر زعلمی برون علم داری — زیر پوشی زجهل هم داری
آنچه امروز زیر پوش نمود — آن زبرپوش حشر خواهد بود

الحدیث الثامن والعشرون

سعادت اوذات خرد منده کیم — قبول ایلیه منهج سنتی
دیدی مدح ایدوب سنت اهل رسول — ولم یعد عنها الی البدعة

(تمام الحدیث)

طُوبَى لِمَنْ شَغَلَهُ عَيْبُهُ عَنْ عُيُوبِ النَّاسِ وَأَنْفَقَ الْفَضْلَ مِنْ مَالِهِ وَأَمْسَكَ الْفَضْلَ مِنْ قَوْلِهِ وَسِعَتْهُ السُّنَّةُ وَلَمْ يَعْدُ عَنْهَا إِلَى الْبِدْعَةِ

دیلمی مسند فردوسده حضرت انسدن رضی الله تعالی عنه بو عبارت ایله روایت ایتدیکی جامع الصغیرده اشارت اولنمشدر . (یعد) کلمه‌سی لم ایله مجزوم وناقصك علامت جزمی آخرینك سقوطی اولدیغی عند اهل العربیه معلوم اولوب لم یعد عنها لم تجاوز عنها ایله مفسر وعداعن ایله تعدیه ایتدکده تجاوز معناسنه اولدیغی مقرردر . طریقهٔ سنت برشارع اعظمدرکه آکا موفق اولان طالب حق شاء ام ابی واصل معمورهٔ هدا اولوب نعمت خانهٔ فیض عامدن کام آلور وتنکنای بدعت برعقبهٔ پر ظلمدرکه آکا کرفتار اولان شقی کر رفتار بیابان شکوك بی‌پایانده افتان و خیزان

ومتابعت سنت وفرضده ﴿کالذی استهوته الشیاطین فی الارض﴾ حیران اولوب غلبهٔ مرا وجدل ایله عملدن قالور .

(نظم)

چند ازدم فلسفه شنودن   نه فلسفه بل سفه نمودن
خواهی طیران بطور سینا   پرسست مکن بپور سینا

اگرچه حسن متابعتی محرض وسلسلهٔ مطاوعتی محرك اولان آیات واخبار وکلمات کبار (ع) زهرچه عقل تصور کند فزون باشد . اما فرمان روای ﴿بعثت الی الاسود والاحمر﴾ (ع) روشنائی فزای دور قمر . مظهر تام اسم اعظم صلی الله تعالی علیه وسلم حضرتلری مقتداء کل وسلطان سلاطین رسل ایکن فرمان ﴿واتّبع ملّة ابراهیم حنیفا﴾ ایله شرط فرط متابعتی ایفایه مأمور وکلبهٔ احزان متابعت اول سلطان دنیا وآخرتك شرف مقدم عرش منزلتلری ایله آهل ومعمور اولدیغی جمله ادله‌نك ادلی وسائر حجج قاطعه‌نك اجلی واجلیدر . اساطین جامع دین اولان ثقاة مورخیندن نقل وآثارت وعبیر حسن عبارت انارت اولنمشدرکه اول زمان بی نشانده‌که ﴿کان الله ولم یکن معه شیٔ﴾ قولنه مصداق ، بلکه اول حین تجرد عنوانه تعبیر لفظ زمان امر ضروری الاطلاق اولوب هنوز (ع) گلزار وجود عالم افروز ، بی نشوونما ونظاره گیان هفتو رنك آسمان عصابهٔ بستهٔ عما ایدی .

(نظم)

دران خلوت که هستی بی نشان بود   بکنج نیستی عالم نهان بود
وجودی بود ازنقش دویی دور   زکفت وکوی مایی وتویی دور

ناگاه اقتضاء حکمت حکیم جواد ابواب برء وایجادی باز واجنهٔ اعیان مشیمهٔ امکانده تحرك واهتزازه آغاز ایلدی . نوبت خلق وتکوین (ع)

بريد ازل محرم مرسلين ، اولان روح الامينه كاوب كمال حسن شارت ومزيد لطف بشارت ايله ابداع ونهانخانهٔ ذات كزيننده جواهر امانت وحى مبين ايداع اولندقده بونعمتك اداء شكر بى غايتى ايچون اشرف عبادات بدنيه اولان صلوة خالصة النيه ايله وظيفهٔ عبوديتى ادا وادامت ويكرمى بيلده كه هرروز سعادت افزونى ﴿ كالف سنة مماتعدون ﴾ در نهايت خضوع ونياز ايلهايكى ركعت نماز اقامت ايلدى. صوب لامكاندن برصوت راحت رسان كلدى كه: اى كنجور دفائن وحى و الهام وبالا - نشين بام سبز فام اكرچه بوعمل مبرورك عين رضا ايله مرموق وبو طمانينت وتعديلك مثل وعديلى غيرمسبوقدر اما ممتحن فتن آخرالزمان اولان امت ناتوانك ايكى ركعت نمازلرى بوصلوة دور ودرازدناصوب وبنم جناب استغنا منابمدهافضل واحبدر. زيرا سن مقتضاء نهادك اوزره تفرد واستبداد ايتديككك كار دشوار ابتداء طرز ابتداع و آنلردن ظاهر و هويدا اولان عمل اندك نما سنك سنته اقتفا و اتباعدر (ع) ببين تفاوت ره از كجاست تابكجا . عنوان حديث مسفورده مسطور اولديغى اوزره هركس كندو عيبنى ادراك وتعقل وعيوب خلقدن تعامى وتغافل اشرف محاسن خصال، بلكه خلاصهٔ مجاهدات واعمالدر .

(نظم)

اى خنك جانى كه عيب خويش ديد　　　هركه عيبى كفت آن برخود خريد

زيرا معشر نوع بشرك كه كتاب طينت ونهادلرى فصول جهاركانهٔ اضداد اوزره مؤلفدر هربرى موقف ﴿ عظ نفسك ثم عظ الناس ﴾ ده اصلاح نفس ناسپاس ايله مأمور ومكلفدر. كندو نفس ناپرواسى سراپا آلودهٔ نقيصه وعار ايكن ترك اعتبار و آخرك اسباب عيب وعوارينى

تداول واعتوار ايلملك خارج شرط انصاف وكندو نقصانه اعترافدر. (ع) كه هركه بى هنر افتد نظر بعيب كند . بلكه جواسيس قلوب ومعالجان ادواء عيوب اولان كمّل بلند مراتب مشاربنده آخرك منظار وجودنده مترائى ومشهود اولان غميزه ونقصان عيب بين نادانك صورت دل پر وسواسنك انعكاسيدر . مادامكه مزفهٔ وجود خود كامنده مومسهٔ شين و شنار دركنار اوليه صفحهٔ مجلاء ﴿ المؤمن مرآة المؤمن ﴾ ده مشهود وصحيفهٔ وجود خارجيده مثبت وموجود اولماز .

(نظم)

اى بسا ظلمى كه بينى دركسان	خوى توباشد درايشان اى فلان
اندر ايشان تافته هستئ تو	از نفاق وظلم وبد مستئ تو
چون بقعر خوى خود اندر رسى	پس بدانى كز تو بود آن ناكسى

شويله كه : بومعنانك سر منزل تسليم و قبولندن قاب قاسى بعيد وقاصى و ذيل نيلندن دست خرد قاصر كوتاه وقصر اولورسه بارى بوكلام معقولى كوش كزار قبول ايليه كه تعييب وتعييرك ادنى ضرر ناكزيرى مالا يعنى يه اشتغال. بلكه اكثر استادعيب رجماً بالغيب اولمغين عيب جوى بدكردارك كار وبارى لباس شك والتباس ايله اشتمالدر . (ع) وليس كلام النفس غير ضلال . شويله كه راحلهٔ كلامه دراى ازدرا وملام آويخته وقدح قدح و مذمت سم زعاف شماتت ايله آميخته اوله آنك تأثير مضرت بى پايانى جبر ومقابلهٔ محاسبان غير حصر و ﴿ لا تشمت باخيك فيعافيه الله و يبتليك ﴾ وعيد غير بعيدى خود دركار وحاضردر .

(نظم)

بد مكو كه همى كشد غيبه	هربدى رابخويش چون كيبه

﴿ عصمنا الله سبحانه و تعالى عن حصائد السنتنا وايقظنا عن رقدتنا بل عن سنتنا ﴾

(نظم)

اعمل بقولى ولا تنظر الى عملى ينفعك قولى ولايضررك تقصيرى

خصوصا که ﴿ استر سوءة اخيك لما تعلمه فيك ﴾ نصيحتنه مخالفت ايدن عيب بين بى‌هنر حقيقتده كندويه ضرر وعرض نامصوننى اسهم مطاعن كونا كونه سپر ايدوب :

(نظم)

اين جهان كوهست وكفت وكوى تو باز آيد چون صدا هم سوى تو

فحواسى اوزره انديه و محافلده آنك مثالب ورذائلندن بحث و تنقير وقلوب اهل قبولى آندن تنفير ايدرلر .

(نظم)

كر خدا خواهدكه پوشدعيب كس كم زند برعيب معيوبان نفس
ستر كن تابر تو ستارى كنند تانه بينى ايمنى بركس مخند

اما مضائق افعالدن خلاص وحرم سراى توحيد صفاتده محرم خاص اولان كمل اخباره كه باركاه ﴿ وكل شئ عنده بمقدار ﴾ دن خلعت وجود حقانى اعطا وارزانى قيلنمشدر آنلرك حال كرامت مآللرى سائر ناس ناشناسه قياس اولنماز .

(نظم)

ليك در شيخ آن كله زامر خداست نى پى خشم ومماراة وهواست
آن شكايت نيست هست اصلاح جان چون شكايت كردن پيغامبران

آنلرك عموم حنو و مرحمتلرنده بر مرتبه وسعت و فسحت واردر كه سوختكان شرر كناهه نظر شزر استكراه ايله نكاه ايتمك دكل، بلكه كر-

قتاران شَرَكِ شرْكِ وضلالتی دخی هنكام لقی ورؤیتده استعبار دیدهٔ اعتبار ولسان تمكین وانات ایله بوابیاتی تكرار ایدرلر :

(نظم)

برهمه كفار مارا رحمتست | كرچه جان جمله كافر نعمتست
بر سكانم رحات وبخشایش است | كه چرا ازسنكها شان مالش است
آن سكی كه می كزد كویم دعا | كه ازین خووارهانش ای خدا

اهل تمكین وارشاد كثرهم الله تعالی الی یوم المیعاد علاج عارضهٔ اعوجاج ایله مأمور واول بابده سكوت ناصواب ایله موزور اولوب (مامن عام الا وقد خص) آنلره سبب ترخص اولمغله عموم نهیدن تخصیص ومضیق حجردن تخلیص اولنمشلردر . آنلرك مثالی شول جراح صاحب كمالدر كه رؤیت سوءة انسان هر زمان منهی عنها، بلكه محرمان حرام محرمیته دخی كشف عورت ناروا ایكن رك زن صاحب هنر جوف سراویلده اولان قروح ودمامیله نظر و وضع مرهم مرحمت اثر ایدوب سائره رؤیتی حرام، بلكه محض اذناب واجرام اولان آكا جائز وعلیل شكسته بالك برء واندمالی ایله مثوبت بی غایته فائز اولور. خلال حدیثده تثبیت وتبثیث اولندیغی اوزره افضل مالی انفاق واحسان وفضول قیل وقالدن كف لسان دخی صحیفهٔ قبوله املا اولنان مكارم خصال واملا دندر. اوّلا سخاوت وانفاق كه بالاتفاق انفع اخلاق وانفس اعلاقدر :

(نظم)

تجربه كردم زهر اندیشهٔ | نیست نكوتر ز سخا پیشهٔ
خاصه ز بهر كرم آمد درم | بركذر قافیه اینك كرم

اشجار جناندن برشاخ برومند كثیر الاغصاندر كه آكا تعلق و آنك واسطه‌سی ایله تسور وتسلق ایدن حظائر بی نظائر قدسه داخل ونعیم

مقیمده خالد اولور. امابودخی سائر خلال بی اختلال کبی بی تکلف واعمال حد اعتدالده کرکدر که ثوابه قرین وصوابه قریب اوله. طرف افراطی اسراف وتبذیر وجانب تفریطی شح وتقتیر درکه (ع) عنداهل الکمال قاطبةً . معیب ومعلول و﴿ لا تجعل یدك مغلولةً الی عنقك ولا تبسطها کل البسط ﴾ آیتنه مخالفت ایله علماء حکما قتنده ناروا ومدخولدر .

(نظم)

ای بسا امساك کز انفاق به   مال حق راجزبامرحق مده

اگرچه وارثان مقام صدیقیته نسبت بذل موجود وایثار سرمایه وسود افضل اعمال بر و﴿ اما ابقیت لعیالك ﴾ سؤالنه ﴿ ابقیت الله ورسوله ﴾ جواب حاضردر :

(قطعه)

انفق ولاتخش اقلالاً وقد قسمت   بین العباد مع الآجال ارزاق
لاینفع البخل مع دنیاً مولیة   ولا یضر مع الاقتار انفاق

لکن منقبت ایثار هر سبکسارك کاری وهر حریص کرد آرك کرداری اولمدیغی جهتدن اوساط ومقتصدین واعیان عین الیقینه کوره ﴿ افضل الصدقة ماکان عن ظهر غنی ﴾ فحواسنه اقتدا وانتسا نمط اوسط وفر موده ﴿ وکان بین ذلك قواما ﴾ عندالله تعالی اقوم واقسط اولوب ﴿ فتقعد ملوماً محسورا ﴾ غائلهسندن سلامته سبب وهر حالده تعدیل ارکان اعتداله اقربدر .

(نظم)

خوشا روزکارا که دارد کسی   که بازار حرصش نباشد بسی
جهان میکذارد بخوش خوارکی   به اندازه دارد تك بارکی
نه بذلی که طوفان برارد زمال   نه صرفی که سختی درارد بمال

ثانیا قلت کلام وترك اسهاب واسهام که صواب دیدعامهٔ حکمادر برکزیده خصلتدرکه آنك ربیع حسن تربیتی شجرهٔ طیبهٔ معرفته سبب نشوونمادر .

(نظم)

کفتن بسیار نه از نغزیست ولولهٔ طبل زبی مغزیست

هراهل حال وارجمند حمیدالفعال که طریق حکمتده بدرقهٔهدایت آکایار و فضائل علمیه وحکمت عملیه‌دن بهره دار اوله اکثر ایامده پیغولهٔ ﴿ اذاتم العقل نقص الکلام ﴾ ده ساکت ومیزاب دیدهٔ خونبار ندده سرشك ندامت واستغفاری ساکب اولوب ﴿ من کثر لغطه کثر غلطه ﴾ مزلقه‌سنده مبتلای افت وخیز اولان اهل مرا وستیز ایله ترك استصحاب وسالکان منهج مزاح ومباسطه لسان حکمت ایله جوابی استصواب ایدر .

(رباعی)

کر میخواهی که وقت خود داری کوش
دم درکشی وبخویش باز آری هوش
کر هردو جهان چوبحر آید در جوش
تو حاضر وقت خویش‌می‌باش وخموش

کثرت کفتاره کرفتار اولان مکثار مهذاره ﴿ هل یکب الناس علی مناخرهم الاحصائد السنتهم ﴾ عجب وعید شدید ومرشد مرتاض مظهر فضل فیاض حضرت ابن عیاضك (من عد کلامه من عمله قل کلامه الا فیما یعنیه) قول نصیحت نصابی بوبابده نصح سدیددر .

(نظم)

در دوزخ تن زبان زبانیست مفتاح بهشت بی زبانیست
ماهی بفلك مقیم ازان کشت کاول که بزاد بی زبان کشت
ماراز در خلد رانده زانست کانك دوز بانش در دهانست

اكرچه اولياء كرام ، خصوصا صحابهٔ ذوى الاحترام باسرهم مالا
يعنى وهذردن تحفظ وحذر ايدوب فلتات لساندن اتقا وفضيلت سكوت
واصماتى صحائف كائناتده ابقا ايتمشلردر اما سرجريدهٔ اصحاب يقين وجا
نشين حضرت خاتم النبيين :

(نظم)

كرده منشورا وبخط بديع حق ليستخلفنهم توقيع
از زبان صادق وزجان صديق چون نبى مشفق وچوكعبه عتيق

رضى الله تعالى عنه اختيار حسن سمت وجملهدن زياده ترجيح طرف
صمت ايدوب باعث سكوت وكف لسان اولمغيچون زبان حكمت جريانلرى
اوزره وضع حجر وخطا وخلل احتمالى محال ايكن محضا كثرت قيل وقالدن
تحامى وحذر ايدرلر ايدى .

(نظم)

هركس هوس سخن فروشى دارد من بندهٔ آنم كه خموشى دارد

وسؤال مقدره جواب مقرر اولمق ايچون لسان معجز بيانلرينه اشاره
و﴿هذا الذى اوردنى الموارد﴾ كلام كثير الفوائدينى اداره ايدوب وكثيراً ما
بوبيت نصيحت نما ايله تمثل وسرمايهٔ حكمتى تأثل بيوررلر ايدى :

(نظم)

اخزن لسانك لاتقول فتبتلى ان البلاء موكل بالمنطق

الحديث التاسع والعشرون

ره سنته اتباع ايدنه قريشك اولور احترامى مهم
ديدى برحديثده فخرجهان ولايصلح الناس الا بهم

(تمام الحديث)

قُرَيْشٌ صَلَاحُ النَّاسِ وَلَا يَصْلَحُ النَّاسُ اِلَّا بِهِمْ وَلَا يُعْطَى

اَلَّا عَلَيْهِمْ كَمَا اِنَّ الطَّعَامَ لَا يَصْلَحُ اِلَّا بِالْمِلْحِ

ابن عدى كتاب كامله حضرت عائشه‌دن رضى الله تعالى عنها بوعبارت ايله روايت ايتديكى جامع الصغيرده اشارت اولنمشدر . قريش برطائفهٔ بردبار بى طيشدركه شرف قدر ومنزلتلرى كتاب وسنت ايله مثبت وبوبابده حبل شبهه و ارتياب مقراض نص قاطع الاعتراض ايله منبت اولوب ﴿ قدّموا قريشاً ولاتقدّموها ﴾ شپچراغ خصائص ظاهره‌لرندن برلمعهٔ نيم تاب و﴿ من يرد هوان قريش اهانه الله ﴾ كتاب مناقب زاهره‌لرندن بر مختصر بابدر. بعض احاديثده بومعنى درجهٔ صحته‌رسيده ولاٰلىٔ كلماتى سمط اسنادصحيحه كشيده‌دركه قريش التى خصلت وشرف ايله صناديد صيد سلف وخلفدن ممتاز وراجح وهر فرد كاملى اتصاف جوامع فضائل ايله‌حسد كردهٔ عظماوجحاجحدر. اولا اسرار شريعت وحقيقته ابن بجده وسورهٔ كريمهٔ رسالته آيت سجده اولان :

(نظم)

سبب آفرينش عالم — باعث بدؤ فطرت آدم
اول ماخلق نتيجهٔ كل — آخر انبيا وفخر رسل

حضرتلرى اول جناح دولت ونجاحك قادمه‌سى واول قصيدهٔ عزوفلاحك حسن خاتمه‌سى اولديغيدر. بوبر شرف باهردركه سائر مكتسبات مناقب ومأثردن متمائز و متزائل و مفاخر اخر بونك جنب جنابنده بى رونق ومتضائلدر (ع) عزت و سلطنت آنست كه الله دهد . ثانيا شان الفت نشانلرى سورهٔ كامله ايله تشريف واجلال وپيشگاه سورهٔ مسفورده

تمکین واجلال اولنوب بومنقبت وکمال بی همال ایله قدم تقدم واستقلا لاری رقبهٔ اولین وآخرین اوزره نهاده ومحاسن روش واسلوبلری سائر قبائل وشعوبدن زیاده‌در .

(نظم)

اذا انت اعطیت السعادة لم تبل وان نظرت شزراً الیك القبائل

ثالثا غیاهب کفر وغوایت انحاء عالم ملك وشهادتی احاطه‌وحمیت جلیهٔ جاهلیه نامحرمان حرم استعدادی خلوت سرای هدایت وسداددن ابعاد و اماطه ایتمش ایکن مجموع خلق عالمدن اون ییل مقدم بیضهٔ دین مبینی حمایت ونور توحید وایمان ایله عقبهٔ شرك و خذلاندن ازالهٔ تاریکیٔ عمایت ایتدکلریدر . رابعا یوم فیلده جند غیبی ایله تأیید ومغانم کثیرهٔ جیش حبش ایله تغنیم وتنفیل اولدقلریدر. خامسا شرط سقایه‌یی وقایه ایله تشنکان بوادیٔ نامرادی‌یی اروا وحجاج ذوی الاحتیاجی اماکن حرم آمنده اسکان وایوا ایتدکلریدر . سادسا مداوم شغل سدانه وبیت شریفه ولیجه وبطانه اولمغله الی یوم المیعاد بوشرف مادرزاد آنلره نامزد و سائر کبراء امت بوامنیتدن ردع ورد اولدیغیدر . کتاب ثمار القلوبده مسطور ومکتوبدرکه قریشك مکارم باطنه وظاهره‌سنه منصفان قرون غابره آکاه وزمان جاهلیتده لقبلری اهل الله اولوب بین سائر العرب تواتر فضل رب ایله منقطع العدیل وفرط زکا وارب ایله ممتنع البدیل اولمغین مزیت رجحان وتمیزه قرین ولقب مذکوره شایسته‌وقمین اولمشلر ایدی . اول فرقهٔ صحرا نوردك هرفردی مجامع کمالات نفسانیه‌یه فائز وکلزار کار وبارلرینه زلال ملکات انسانیه فائض اولوب حرم حرمت آباددە بغی والحاددن تجنب وجحیج و معتمرینه اظهار شعائر

رفق ولین ایله تحنن وتحبب ایدرلر ایدی. شتاده وصیفده قرای ضعیف
ایله سنت خلیلیه‌یی احیا وقاعدهٔ اسماعیلیه‌یی اجرا ایدوب طعاملری فقرا
ومساکینه مباح ومبوّء ومقاملری واردین وصادرینه مناخ ایدی (ع)
احسنت زهی شیوهٔ مهمانداری ۰ حرم محترم مکه‌ده‌که مصداق ﴿ انّ
اوّل بیت وضع للناس للذی ببکه ﴾ در ثوا ومجاورت ایله ضنك معیشتی
اختیار واول محل مَحْلی سائر عمائر اوزرینه ایثار ایتمکین :

(نظم)

آب از بالا به پستی در رود آنکه از پستی ببالا بر رود

مضمونی اوزره کلزار درونلرنده نسرین ﴿ لن یغلب عسر یسرین ﴾
دمیده و اول فئهٔ سریعة الفیٔ مظلهٔ ﴿ یجبی الیه ثمرات کل شیٔ ﴾ ده
آرمیده اولدی. تألیف کلامده برمرتبه رسوخ تاملری واردرکه هر بری
اسلوب سخنوریده افضل خلیقه ورشتقات لسان معجز بیانلری دلیل
حسن سلیقه اولوب موشکافان آخر زمان درك واذعاننه قادر اولمدقلری
عویصات ونوادر آنلرك نسوان وصبیاننه روزمرّه وبلغاء سحر آفرین
ترتیب وتدوین ایتدکلری دلائل اعجاز واسرار بلاغت آنلرك بوستان
حسن براعتلرندن برك تره ایدی (ع) لیس التکحل فی العینین کالکحل ۰
خصوصا مظهر اظهر ﴿ یأتون الیه من کل فج عمیق ﴾ اولان بیت عتیق
قبلهٔ جملهٔ قبائل ومطاف اواخر واوائل اولمغله اقطار بلدان ورباعدن
کلان اشخاص مختلفة الطباع ایله آمیزش واختلاط و شرائط صحبتی ایفا
ورعایتده کمال تحامی واحتیاط ایلدیلر . وفی حدّ انفسهم سلامت فطرت
ومزید ذکا وفطنت ایله معالیٔ اموررده مستأهل ومرشح وهر برینك
هادیٔ نهادی وشاح حسن استعداد ایله موشی وموشح اولمغین اوزاع

متباينة الاوضاعك افعال سيئه‌لرندن اتقا واعمال حسنهٔ سنیه‌لرینی اختیار وانتقا ایدوب سائر ارباب مجاهده مشاهده ایتمدکاری نوادر اطوار وشئونك دربت وآزمونی ایله اعتقال برایا وانعکاس صور معقوله‌یه اجلای مرایا اولدیلر .

الحديث الثلاثون

قول رسول اوزره نمودارشیٔ ... اولیه اسمیله مصاحب کبی .
اعتبروا الارض باسمائها ... واعتبروا الصاحب بالصاحب

(متن الحديث)

نوادر اتفاقیاتدندرکه بوحدیث براعت ظروفك اجواف اصداف حروفنده درر حکم مخزون ومزاحفات بحر سریعدن (مفتعلن مفتعلن فاعلن) وزنی اوزره بالتمام بر بیت موزوندر . ابن عدی کتاب کاملده حضرت ابن مسعوددن رضی الله تعالی عنه بوعبارت ایله روایت ایتدیکی جمع الجوامع وجامع الصغیرده اشارت اولنمشدر . طالبان حق الیقینه ظاهر ومستبیندرکه ﴿ تنزل الاسماء من صوب السماء ﴾ فحواسی اوزره اسمانك مسمیاتده تأثیر ناگزیری واضح وروشن وسخرهٔ سحرهٔ نفس وهوا اولان اهل دنیا قرنا وخلطادن استراق احوال واخلاق ایتدکاری عندالحکما مبرهندر . بوسببدندرکه سلطان انبیا ومرسلین علیه وعلیهم افضل صلوات المصلین نیجه اسماء قبیحه‌یی اسماء حسنه‌یه ابدال ونیجه اسمادن مسمیاته استدلال بیوروب تحسین اسامئ اولاد پدران نیکونهاده امر مندوب ومشروع وبومعنی رقمزدهٔ کبار اولان کتب سیر واخبارده مفصل ومشروحدر .

(قطعه)

الا ربّ شیٔ فیه من احرف اسمه ... نواهٍ لنا عنه وزجر وانذار
فتنا بدینار وهمنا بدرهم ... و آخر ذا همٍّ وآخر ذا نار

روایتدرکه قطب رحای رسالت محور رجای اهل بسالت :

(نظم)

سالار مقربان درگاه ... سلطان سریرلی مع الله

صلی الله تعالی علیه و علی المنتسبین الیه جانب طَیبَةُ طیبه یه توجیه خاطر عزت قرین وشرف مقدم مکرملری ایله اول خاك پاك تابناکی رشك فردوس برین بیوردقلرنده قبیلهٔ انصاردن بر نیکو کارك دار نزهت مدارینه تشریف نزول وخانهٔ کثیر النفاعنه‌که نمودار ﴿ لکل شیٔ دولة حتی البقاع ﴾ ایدی ولوج ودخول بیوردیلر . اول میزبان شیرین زبان بو نعمت بی کرانك شکرانه‌سی ایچون بسط نوازش وندا وخلال قیل وقالده سالم ویسار ایله مسمی ونامدار ایکی خدمتکارینه خطاب وندا ایتدکده اول شفاعت خواه دور ونزدیك وگویای ﴿ اخذنا الفال من فیك ﴾ بوکلام مسرت مساقدن علی وجه الاشتقاق سلامت حال ویسر آماله استدلال و ﴿ سلمت لنا الدار فی یسر ﴾ مقالی ایله القاء قرعهٔ فال بیوردیلر .

(نظم)

زما قرعه برکاری انداختن ... زکار آفرین کارها ساختن

شرح لامیة العجمده نگاشتهٔ مزبر بدائع رقمدرکه سکان بادیه وبیدادن بر اعرابئ بی سروپا مهاجرت اوطان ودیار صاحب سطوت

﴿ ان الشيطان يفر من ظل عمر ﴾ اولان خليفهٔ داد كسترى قصد ازديار ايدوب مجلس قبوله دخول وحاشيهٔ بساط بى مثالده مثول ايلدكده حضرت امير اول زائر روشن ضميرك اسم ورسمندن استخبار واول ساكن دارالفرقه نامى شهاب بن حرقه اولديغنى اشعار ايلدى . تكرار قبيله وتبارندن سؤال واول غريب ديار اهالئ حرهٔ ناردن اولديغنى اجمال ايلدى . بعده مسكن وموطنندن استعلام واول مسافر باديه پيما ذات لظى اولديغنى عرض وافهام ايله ختم كلام ايلدى . اول دادرسان ذكور واناث وكوياى ﴿ وافقت ربى فى ثلاث ﴾ متمم عدد اربعين مقصود ﴿ يا ايها النبى حسبك الله ومن اتبعك من المؤمنين ﴾ طبق حكمت خفيه‌دن رفع غطا وسرپوش وقلزم بيكران كرامتى جوش ايدوب ديديكه: اى سر قدردن بى خبر كلبهٔ احزانكه اقتان وخيزان قفول وعودت وبوبابده شتاب ومسارعت ايله‌كه بودكلو اجتماع نيران سنك خانهٔ ويرانكى تودهٔ تراب وخانمانكى نارفنا وبوار خراب ايلمشدر . اول زائر حائر پيچ وتاب ايله عجله وشتاب ايدوب كوردى كه كازهٔ تنك وتارى ﴿ كرماد اشتدت به الريح ﴾ وقوم وتبارى زاويهٔ بيوت خاويه‌ده نيم كشته وجريح اولوب مساكنى ويران ويباب وسواكنى عرضهٔ عارضهٔ فنا وتباب اولمش :

(قطعه)

هذى منازل قوم قد عهدتهم	فى كل عيش وامن مالهم خطر
هاجت بهم حادثات الدهر فانقلبوا	الى القبور فلا عين ولا اثر

ابن جوزى جوزى بالخير الاوفى (كتاب الوفا فى فضائل المصطفى) ده حبل حكايتى احكا وتشنكان ظهيرهٔ معرفتى زلال روايت ايله اروا ايتمشدركه حضرت رسول امين نبى الانبياء والمرسلين :

(نظم)

ابلغ من ابلغ ام الکتاب　　افضل من اوتی فصل الخطاب
صل علیه وعلی آله　　ما ظهر الحب علی الواله

یار غار صدیق اولان حضرت صدّیق ایله رضی الله تعالی عنه اختیار مسافرت ومدینهٔ دینه توجه ومهاجرت بیوردقلرنده بریدهٔ اسلمی کندو قبیلهٔ نبیله‌سی اولان بنی سهمدن یتمش راکب بی وهم ایله عزم راه وپس وپیشه دیدهٔ دقت بیشه ایله نگاه ایدوب :

(نظم)

شبست وبادیه وبادومن چنین کره　　مگر سعادتی ازغیب رهنمون آید

مضمونی بدرقهٔ درون ایتمش ایکن ناگاه میان شب سیاهده اول شپچراغ رسالت وبلاغ ایله التقا ومسکن خضوع ومسکنتده نقد لازمهٔ عبودیتی انتقاد وانتقا ایلدی .

(نظم)

شاه پیغمبران بتیغ وبتاج　　تیغ او شرع وتاج اومعراج
امر ونهیش براستی موصوف　　نهی اومنکر امر او معروف

حضرتلری دربت قربت انجاملری اوزره بدء کلام واول شبگرد صحرا خرامك نامندن استنبا واستفهام بیوردقلرنده جوهر سخنی طبق عرضه نهاده ومیان بنده وآزادده نام مادر زادی بریده اولدیغنی افاده ایلدی. اول محرم سبحات جمال وجوهرکان (کان یحب التفاؤل) علیه الصلاة والسلام من الملك القدوس السلام حضرتلری مخصوص شرف (ماصبّ الله فی صدری شیئاً الا صببت فی صدر ابی بکر) اولان صدیق بی‌مکره اسماع نوید لاضیر و(یا ابا بکر برد امرنا وصلح) قول اصحی ایله فال خیر بیوردیلر. بعده اول غریب نسیب ورهنورد

بالا ونشیبه حسن توجه وانعطاف ودودهٔ ستوده سندن استکشاف بیوردقلرنده مقام استسلامده قدیمی لام وبی اسلمدن اولدیغنی اعلام ایلدی. اول یکسوارهٔ معرکهٔ (انا نبی السیف) ونشاه دار مشاهدهٔ بی کیف مکحل چشم (قرة عینی فی الصلاة) علیه صلاة الصلوات مصداق (ان الله بعثنی الی الناس عامةً والیك خاصه) اولان صدیق صادق الاخلاصه سلمنا ایله عرض بشرهٔ بشارت و (الفال علی ماجری) مضاسنده اشارت بیوردیلر. تکرار اول مسافر مسانه کزاره اظهار نوازش واشفاق وشعب اصلیسندن استنطاق بیوردقلرنده بنی سهمدن اولدیغنی عیان وبو محلده حبل کلام بریده بریده اولوب سمت مقصوده صرف عنان ایلدی. اول صاحب اسرار (سبحان الذی اسری) وروشن دیدهٔ (ولقد رآه نزلة اخری) :

(نظم)

باد هردم صد درود وصد سلام		بررسول وآل واصحابش تمام

پیشوای اهل السنه و (اوّل من یدخل الجنه) اولان صدیق بی همتا صاحب خصوصیت (ماظنك باثنین الله ثالثهما) یی رضی الله تعالی عنه (خرج سهمك) ایله تبشیر وصحف آمان مطویه یی تنشیر بیوردیلر. (کتاب موطا) ده صوان بیاندن کشف غطا اولنمشدرکه بریوم سعید عید مثال وروز پیروزمبارك فالده مفخر ملائك وبشر روشن چشم مازاغ البصر :

(نظم)

مشعل نه پیشگاه اقرار		آتش زن دودمان انکار
قطب فلك سکینه وحزم		فرمانده موکب اولوالعزم

بر شتر دوشانی ارادهٔ حلب وبرحالب مناسب طلب بیوردقلرنده نجوم سماء هدایتدن براعرابیٔ پاك طینت کمین انتهاز فرصتدن قیام وانتصاب

وبوتقریب ایله بارگاه رسالته قصد انتساب ایلدکده صاحب مهر نبوت تنها
خرام اقصای ختمیت (ع) روان بادبرروح اوصد تحیت ، مسارعتدن
منع وازجا وسؤال عن الاسم رسمنی اجرا بیوردیلر. اول شخص مقدام
ترعهٔ سرعت کلامی کشاده ونامی مره اولدیغنی طبق عرضه‌نهاده ایتدکده
اسم مره مرارته مادهٔ اشتقاق ومشعر مشقت وعدم اشفاق اولمغین پیشگاه
مبادرتدن ابعاد ووصف نعال مدافعتده اقعاد اولندی. تکرار اول شتر شیر
بارك استدراری جناب رسالت پناهه دلخواه اولوب حضار مجلس ملائك
مقردن شخص آخر بوخدمت شرف مداره مسارعت وبدار ایتدکده
آنی دخی توقیف ونامنی استعلام ایله نواخت وتشریف بیوردیلر . اول
ن کامك دخی نامی حرب اولدیغی معلوم وتأثیر نام نامناسب ایله اول
دولتدن محروب ومحروم اولدی . بعده احتلاب لقحهٔ قویه متعلق ارادت
نبویه اولدقده شخص سیومین که بی ریب ومین مظهر ﴿ فعززنا
بثالث ﴾ ومکمن فرصتده ما کث ایدی کمال احتیاط وورع ایله اول
خدمته شروع ایلدکده آنك دخی نام ونشانندن پرسان اولدیلر . اول
سعیدصواب اندیش نامی یعیش اولدیغنی کمال ادب وتشویر ایله ابانه وتقریر
ایتدکده اسمی تعیش واقباله دال اولمغین بین الاکفا ضائعی روز افزون
وتنفیذ امر سابق ایله مأذون اولدی . تأثیر اسامئ موضوعه ده مسموعه
اولان روایات صحت آیاتندرکه یثرب که ثربدن مشتق ولسان عربیده
ثربه عابه معناسنه اولدیغی محققدر قبل الهجره مدینهٔ منوره یه اسم علم
وبونام ایله مشهور عالم ایکن اطلاق لفظ یثربدن منع وتحذیر واکا بدل
طیبه وطابه ایله عنوان پذیر اولمشدر . منشور الهیده که مستنبط اوامر
ونواهیدر ﴿ یا اهل یثرب لامقام لکم ﴾ بیورلدیغی زبان منافقیندن سوق
وتعیین اولنمش کلام محکی ومنقولدر . بوتقدیرجه حدیث نهی اتما ایله آیت

رخصت تمام بیننده تدافع و تمانع اولدیغی معلوم ارباب عقولدر . حدیث سابق التحریرك نصف اخیرنده تصریح و بیان اولنان اتخاذ اصحاب و اخدان فی حد ذاته برامر مطلوب و سبب راحت نفوس و قوت قلوبدر .

(قطعه)

الا لیت شعری هل اری الدهر واحداً   قریناً له حسن الثناء قرین
فاشکو و یشکو ما بقلبی وقلبه   کلانا علی شکوی اخیه امین

ابوداود علیه رحمة الودود راوی و ناقل اولدیغی ﴿ یحشر الرجل علی دین خلیله فلینظر احدکم من یخالل ﴾ حدیث صحیح الاسنادندن مستنبط و مستفاددرکه :

(قطعه)

کفی واعظاً للمرء ایام دهره   تروح له بالواعظات وتغتدی
عن المرء لاتسأل وسل عن قرینه   فکل قرین بالمقارن یقتدی

فحواسی اوزره هرکسك حالی و نقصان وکمالی رفقا و قرناسندن معلوم اولور و هر شخصك حمق وفطانتی همراز و بطانه سندن ظهور بولور .

(نظم)

جاذبه جنسیت است اکنون ببین   که تو جنس کیستی از کفر و دین
کر بهامان مائلی هامانی   ور بموسی مائلی سبحانی

حضرت ابن مسعوددن ورود بولان خبر حکمت اثرکه ﴿ ما الدخان علی النار بادل من الصاحب علی الصاحب ﴾ در ایرادی بو محله ملائم و مناسبدر .

(قطعه)

من عاشر الاشراف عاش مشرفا   ومعاشر السفهاء غیر مشرف
او ماتری جلد الحقیر مقبلا   بالصغر لما صار جلد المصحف

مخدرات حكم خفیه ایله همنشین اولان حکماء پیشین اسافل ورعاع الناس ایله آمیزش واستیناسی نقصان استعداددن عد وبوبابده دروازهٔ مسامحه‌یی بالکلیه سد ایدوب خلطاء سوءدن تجنب واحتراز وادانی‌یه مدانی اولمقدن حسب الوسع توقی واحتراس ایلمشلردر .

(نظم)

زیانکاریٔ ما از همنشین است　　عذاب دوزخ ازبئس القرین است

مقارنت اشرارك جملهٔ غوائل ومضارندندرکه موشکافان دقائق حکمت تأثیر صحبته مائللر وسرایت فضائل ورذائله باسرهم قائللردر .

(نظم)

مده مدبران را برخویش راه　　که انکور از انکور کردد سیاه

بعض نفوس زکیه وطبائع وقّاده وذکیه‌یه تأثیر ایتمدیکی تقدیرجه ارذال واسقاط ایله مجالسه واختلاط برحسب ﴿ الجنسیة علة الضم ﴾ سبب نکوهش وذم اولور . بومعنی خود محض سرایت . بلکه ﴿ صحبة الاشرارتورث سوء الظن بالاخیار﴾ مقتضاسی اوزره اضر اشیا اولدیغی معلوم اهل ذکا ودرایتدر .

(قطعه)

اصحب اخا کرم تحظی بصحبته　　فالطبع مکتسب عن کل مصحوب
کالریح آخذة مما تمر به　　نتنا من النتن اوطیباً من الطیب

ورشتهٔ وداد استحکام وانعقاد بولدقدن صکره کشاکش مرا وخصام ایله انفصال وانفصامدن احتراز واسباب حزم واحتیاط احتیاز اولنه‌که لاف محبت و الافدن صکره جدال وخلافك غائله وضرری اکثر واصحاب جاه وثروته تبعه وندامتی ازید واوفردر .

(نظم)

ومن كرم الاخلاق ان يصبر الفتى　　على جفوة الاخوان من غير زلة

اگرچه بادیهٔ هواده ترك سلم وهواده ایدن اهل غفلت امر صحبتی تهوین وبو بیتك منطوقی ایله اظهار تلوین ایلمشلردر :

(نظم)

بهیچ یارمده خاطر وبهیچ دیار　　که بر وبحر فراخست وآدمی بسیار

اما حقیقت بین اولان اهل تمکین بو قول بی طائله قائل اولمیوب احباب وآلاجنابدن نه دکلو جفا وصدود صدور ایلسه :

(نظم)

خویشان کهن عهد چو بیگانه شوند　　بیگانهٔ نورسیده خویشی نکند

مصداقی اوزره سر رشتهٔ خلت ووفاقی کم ایتمزلر و « الصدیق الالوف لایباع بالالوف » قول معروفی اوزره سبیل سئامت وعزوفه گیتمزلر . (ع) نا جوانمردی بود دی دوست امروز آشنا . شعراء نادره کاردن بر مجرب روزکار ابناء زمانه‌نك کزند ونکایتندن بث شکایت ایدوب بو قطعهٔ قاطعة الوداد ایله گوش جهان جفا نهادی پر و آشنایی قدح وبیگانه‌یی مدح ایله اختیار صنعت تغایر ایلمشدر :

(قطعه)

ومازلت مذلاح المشیب بمفرقی　　افتش عن هذا الوری واکشف
فما ان عرفت الناس الا ذممتهم　　جزی الله خیراً کل من لست اعرف

الحدیث الحادی والثلاثون

علمه چالش کیم علما اولدیلر　　ظلمت بدعتده هداة سبل
قیلدی روایت بو حدیثی علی　　الفقهاء امناء الرسل

(تمام الحديث)

الفقهاء امناء الرسل مالم يدخلوا فى الدنيا ويتبعوا الشيطان
فاذا فعلوا ذلك فاحذروهم

عسكرى حضرت عليدن رضى الله تعالى عنه بوعبارت ايله روايت ايتديكى جامع الصغيرده مسطوردر . روايت اخراده الفقهاء محانده العلماء ورود بولديغى بومدعايه سند قويم وقويدر . مظهر فضل لايزالى امام محمد غزالى كتاب احياده تحقيق وانبا ايلديكى اوزره تباشير صبح صادق بعثت واوائل انتشار نور نبوتده كه شرف يافتهٔ عنوان (خير القرون) وقرب عهد رسالت ايله آفتاب عالمگير هدايت روز افزون ايدى لفظ فقه علم آخرته ومعرفت آفات نفس بد سيرته وجناب خلاقدن خشيت و اشفاقه اطلاق اولنور ايدى . (ليتفقهوا فى الدين ولينذروا قومهم اذا رجعوا اليهم) آيت حكمت انتماسنك دخى مقتضاسى بودركه تفقهدن مقصود اصلى انذار قوم و مدام اجتناب بدع و مذامى تنذير ولوم اوله و الا تفاريع لعان وطلاق وتفاصيل اجاره وعتاق ايله امر وعيد ونذير تمشيت پذير اولميوب بلكه مسائل غير واقعه ده تعمق ووظوب سبب قسوت قلوب اولديغى مستغنٍ عن البيان و (لايفقه العبد كل الفقه حتى يبغض الناس فى ذات الله ثم يرجع الى نفسه فتكون امقت عنده من الناس اجمعين) حديث صحت قرينى اثبات مدعايه دليل وبرهاندر .

(نظم)

خشية الله را نشان علم دان   انما يخشى تو در قرآن بخوان
سينه رازان علم وخوف آباد كن   رو حديث لو علمتم ياد كن

(من يرد الله به خيراً يفقهه فى الدين ويلهمه رشده) حديثنده

فقه معنای لغوی ایله مشروح ومفسر وسائر احادیثده دخی فقه ایله معنای مصطلحی قصد اولنمدیغی عند الشراح امر مقرردر. صحیح بخاریده تعدیل ارکان نقل وبیان رعایت ومعمورهٔ عدل وجهانبانی‌یی بانی اولان خلیفهٔ ثانینك رضی الله تعالی عنه ﴿ تفقهوا قبل ان تسودوا ﴾ قولی روایت اولندقدن صکره ﴿ وبعد ان تسودوا وقد تعلم اصحاب النبی صلی الله تعالی علیه وسلم فی کبر سنهم ﴾ مقالی ایله فائدهٔ قاعدهٔ ایغال تکمیل وخلعت پند ونصیحت تذییل اولنمشدر .

(قطعه)

تعلم وریعان الشباب بتائه ... فنی الغصن شیء لیس یوجد فی الشجر
وما حفظ الانسان فی مدة الصبی ... یدوم دوام النقش فی صفحة الحجر

طبع مستقیمی آفت فهم سقیمدن سالم اولان محقق بلند پایهٔ نکته‌یابه مستور ومستراب اولمیه‌که بوتفصیل طویل الاذیالدن مقصود ومآل فضیلت فقه مصطلحیده جدال ومرا وعلم فروعه شروعی حاشا ثم حاشا نقص وازدرا دکلدر . بلکه صاعدان معارج علو همت اولان علماء پاکیزه طینت مجرد فقه بی‌اصولك حصولی ایله خرسند ودل‌معالی پسندلری بو مرتبه ایله قنع وبسند اولمدیغی تحقیق و افاده ورخصت آیت ﴿ رب زدنی علما ﴾ ایله جناب واهب العطادن استزاده‌در .

(نظم)

هرچه ازان نام ونشانت دهند ... کر نه پسندی به ازانت دهند
هردم ازین باغ برمی رسد ... تازه تراز تازه تری می رسد

جنت علم ومعرفت‌که مکاره بی نهایت ایله محفوف وهر مدعیٔ ابو-الفضول حرم‌سرای حصولنه‌وصولدن مکفوفدر برامانت کبری‌وموهبت عظما درکه نوع الانواع عالم امکان اولان زمرهٔ انسانك خلّص اشرافنه

اعطا والطاف اولنمشـدر . اول نعمته مظهر اولان اهل فضل وهنره حکم محتوم واول امانته شایسته وقن اولان مؤمن مؤتمنه امر ضروری اللزومدرکه اوّلا قبل الشروع صحیفهٔ روعنه ثبت تصحیح نیت وعلوم نافعه تحصیلنی که اصـل اصیل ورکن اثیلدر پیش نهـاد همت ایدوب ﴿ من ازداد علمـا ولم یزدد هدی لم یزدد من الله الا بعدا ﴾ حدیثنی ملاحظه وتصور و ﴿ من طلب العلم لیجاری به العلماء اولیماری به السفهاء او یصرف به وجوه الناس الیه ادخله النار ﴾ وعید شـدید الانذارندن تحرز وتصون ایده .

(نظم)

ای بسـا علم وذکاوات وفطن　　کشته ره رورا چوغول وراه زن
بیشـتر اصحاب جنت ابلهنـد　　تاز شر فیلسـوفی وارهنـد

ثانیا مجهولنی سـؤال واستکشافدن ابا واستنکاف ایتمیوب افواه رجالدن علم وکمال و ﴿ رب حامل فقه الی من هو افقه منـه ﴾ حدیث معجز بیانی اوزره ضالهٔ مؤمنی حیثماکان وجدانه سعی بی همالده ترك توانی واهمال ایده .

(نظم)

ای بسـا عالم ز دانش بی نصیب　　حافظ علمست آنکس نی حبیب
مستمع ازوی همی یابد مشـام　　کرچه باشد مستمع از جنس عام

ثالثا سراج وهّاج ﴿ الدین النصیحه ﴾ نی سر آستین مداهنهٔ قبیحه ایله اطفا ومقتضیات نواهی واوامری برای خاطر اکابر کتم واخفا ایتمیوب ﴿ لتبیننه للناس ولاتکتمونه ﴾ آیت حکمت نمونه سنی پیش نهادکار و ﴿ من علم علماً ثم کتمه الجمه الله یوم القیمة بلجام من نار ﴾ وعیـد آتش بارینی ادکار ایده .

(نظم)

علم سوی در آله برد　　　نه سوی مال ونفس وجاه برد
علم بی کار پای نند بود　　　علم با کار سود مند بود

بو تفصیلات اجمال جمیلی بودر که ورانت انبیا بر دولت عظما در. فضیلت علم ومعرفتده روایت اولنان احادیثدن ونعم لازمة التحدیثدندرکه ﴿ فضل العالم على العابد كفضل القمر ليلة البدر على سائر الكواكب ﴾. بوکلام فصیح حضرت مسیحك کفتار وحی آساسی وعبارت براعت اساسیدرکه ﴿ من علم وعمل فذلك يدعى عظيما في ملكوت السماء ﴾

(نظم)

علم که راهش بسلامت بود　　　بدرقهٔ راه قیامت بود
عالم یزدان بود از حیله دور　　　هیچ کسی سایه نه بیند زنور

مرکز دائرهٔ کشف ویقین مخصوص لقب قطب العارفین :

(نظم)

حضرت بایزید بسطامی　　　روح الله روحه السامی

برنفس ظلمانیده سلوك وسیرانی وبحر روح نورانیده پرواز وطیرانی لوح تصویره ثبت وتحریر ایدوب دیمش که: اوتوز سالدرکه على الاتصال اهوال احوال حاقه کبی مجاهدات شدیدهٔ شاقه یه مثابرت واشتغال وترك راحت وهجود ایله ازالهٔ ذنب وجود ایچون ﴿ موتوا قبل ان تموتوا ﴾ امرینه اطاعت و امتثال ایدرم. بودکلو مدد مدیدة العدد ده متابعت علمدن دشوارتر برزحمت بی مر وامر اصعب وامر کورمدم.

(نظم)

هرچه نه قال الله قال الرسول　　　هست براهل فضیلت فضول
علم چو دادت زعمل سرمپیچ　　　دانش بی کار نیرزد بهیچ

علماء امتی عدیل انبیاء بنی اسرائیله تشبیه و قدر و منزله‌لری کتب منزله‌ده تنویه اولنوب بوبابده ورود بولان اخبار نامعدود خارج عقود خناصر و محاسن بی حسابنی احاطه و استیعاب عجز افکن مهندسان عناصردر (ع) الحیط‌مایفنی بما لا ینفد . شعراء جاد و نربیدن برشاعر ماهر اریب بازار پر اعتبار ﴿ البلاغة بلوغ المرام ﴾ ده دراهم الفاظ فصاحت انتظامی نقد و بو حدیث مشهوری که زبان زدهٔ نزدیك ودوردر بو وجهله عقد ایلمشدرکه :

(نظم)

فان فقیهاً واحداً متورعاً اشد علی الشیطان من الف عابد

الحدیث الثانی والثلاثون

وقت ضرورتده میسر اولور حقه شکایت ایله راه رها
مخبر صادق سوزیدر بو حدیث اشتکت النار الی ربها

(تمام الحدیث)

اِذَا اشْتَدَّ الْحَرُّ فَاَبْرِدُوا بِالصَّلَاةِ فَاِنَّ شِدَّةَ الْحَرِّ مِنْ فَيْحِ جَهَنَّمَ وَاشْتَكَتِ النَّارُ اِلَى رَبِّهَا فَقَالَتْ يَا رَبِّ اَكَلَ بَعْضِى بَعْضاً فَاَذِنَ لَهُ بِنَفَسَيْنِ نَفَسٍ فِى الشِّتَاءِ وَنَفَسٍ فِى الصَّيْفِ اَشَدَّ مَا تَجِدُونَ مِنَ الْحَرِّ وَاَشَدَّ مَا تَجِدُونَ مِنَ الزَّمْهَرِيرِ

صحیحینده حضرت ابو هریره‌دن رضی الله تعالی عنه بو عبارت ایله

روایت اولنمشدر. نقش پرداز ارژنك فصوص عقده کشای متشابهات
نصوص ابو الابنـاء الروحانیین اکمل العرفاء الربانیین واقف سر نبی
ونبی حضرت شیخ محی الدین عربی :

(نظم)

قدس الله سره الاصفی　　وحبانا بفیضه الاوفی

فتوحات مکیه‌ده مناط بلاغتی تنقیح وبو کلام مسجع ایله که رشکین ساز
روان ابن مقفع در حدیث مذکوره تلمیح ایلمشدر: (ما اظهر الشتاء
والقیظ الا تنفس جهنم من الغیظ) بو حدیث صحیح الاسناده صلوة
ظهر مراد اولدیغنی علماء پیشین تصریح و تبیین و بنـاء مدعایی دعائم
احادیث اخر ایله ترصیص وترصین ایلمشلردر . بو سببدندر که زمان
شدة حرده صلوة ظهرك تأخیری مستحب وعامهٔ کتب فقهیه‌ده بو مسأله
مسطور ومکتتبدر. صاحب منقبت (ما اظلت الخضراء ولا اقلت الغبراء
من ذی لهجة اصدق من ابی ذر) علیه الرضوان الاکبردن نقل صحیح
الاثر درکه برفصل تابستانده حرهوای هاویه سان ایله هنگامهٔ گرما گرم
ونمونهٔ (حر یشـبه قلب الصب ویذیب دماغ الضب) اولان سموم
آتش تاب ایله صخور صم صلاب نرم اولمش ایدی .

(نظم)

زمینی زکوکرد بی آب تر　　هوایی زهجران جکر تاب تر
نه آبی درو سرد جز زهرناب　　نه مهری بروکرم جز آفتاب

سـلطان ملائك حشم صلی الله تعالی علیه وسلم برغزاوی ظفر
اعتزایه نهوض واعتزام وکوشمال اصحـاب شمال ایچون تشمر واحتزام
بیورمشلر ایدی . پاسبان وقت اذان اولان مؤذن خوش الحـان ضو

وضوء ايله استزادهٔ پاکی وطهر وظهیرهٔ حرارت ظهورده قصد اقامت
ظهر ایتدکده بارکاه رسالت پناهدن اول مؤذن راد انتظار وابراد ایله
مأمور ودل هدایت پیروی تلفت ونوازش نبـوی ایله آهل ومعمور
اولدی. تأخیر یسیردن صکره ازالهٔ شواغل هستی وبانك نماز پیشینه پیش
دستی ایتدکده اعادهٔ امر ابراد وتکرارکلمهٔ ﴿ ابردوا ﴾ ایراد اولندی .
موقف انتظارده اول مقدار قرار ایلدیلر که افیاوظلال مفارق تلالهدامن
کشان واول وادیٔ شرر آلودده سایبان ظل ممدود آرامکاه بی کسان
اولوب روی هواء کرم فی الجمله بارد وخنـك وطبـاع پراندوه وکرم
منشرح وسبك اولدی. بعده پیام اذن اذان ایله اعلام وایذان اولنوب
متعلمـان مکتب عباداته کتـاب ادب صلاتی تعلیم ومشروعیت تأخیر
مبهمی ﴿ فان شدة الحر من فیح جهنم ﴾ ایله تعلیل بیوردیلر . عالم ربانی
ابن حجر عسـقلانی که هر تحقیق عمیقی قلوب ذوی الحجرده کالنقش فی
الحجر وکنجینهٔ شرح بخاریده پنهان ومتواری اولان هر نکتهٔ آبداری
برقیستی کهردر حدیث مسفورده مذکوراولان ﴿ نفس ﴾ عبارتندهاعراب
ثلثه یی تجویز وتعیین وحالت جرده بدل یاخود عطف بیـان اولمسنی
تصریح وتبیین ایلمشدر و ﴿ اشد ﴾ لفظنك اکرچه علی وجه البدل جواز
مجروریتی غیر مدفوعدر لکن بعض روایات صحیحهده مرفوع اولدیغی
مسموعدر . قاضیٔ بیضاوی که اشتات علوم معقوله ومنقوله یی حاویدر
شرح مصابیحده خبر محذوف المبتدا اولمسنی ترجیح وتقدیر کلام ﴿ فذلك
اشد ﴾ اولمغی تصریح ایلمشدر وفاضل طیبی که منبر فضل وهنرك خطیبیدر
شرح مشکاتده بونك عکسنی اشعاروتقدیر کلام ﴿ اشدماتجدون من الحر من
ذلك النفس ﴾ اولمغی اختیـار ایلمشدر . بعض روایاتده ﴿ فهو اشـد ﴾
واقع اولدیغی مسلك بیضاوی یی تأیید وروایت نسائیده ﴿ فاشد ماتجدون

من الحر حر جهنم ﴾ ورود بولدیغی مذهب طیبی‌نی تأکید ایدر وشکوای نارده قول راجح و مختار بودر که سلوك کریوهٔ مجاز مرخص و مجاز اولمیوب بلکه زبان حقیقت اوزره مسبوق ولسان‌قل ایله منطوق اوله .

(نظم)

باد وخاك وآب وآتش بنده اند | با من وتومرده باحق زنده‌اند
نطق آب ونطق خاك ونطق كل | هست محسوس حواس اهل دل

زیرا استعاره ومجازك جوازی اگرچه معهود ومسموع وبین‌البلغا کثیر الوقوع والشیوعدر لکن بومحلده شکوانك تعلیل وتفسیری واذن وقبول ایله ادا وتعبیری واثبات نفس ایله تقیید ونفسك ایکی‌یه قصر وتحدیدی استعمالات مألوفهٔ مجازیه‌دن بیرون ومحجهٔ دار الملك حقیقته رهنموندر . خارج دائرهٔ امکان ظن وحسبان اولنان اشیا دست خوش قبضهٔ قضا ومسخر قدرت بی چون وچرادر .

(نظم)

فمن شاء فلیؤمن ومن شاء فلیقل | خلاف الذی قلناه والله صادق

مخبر صادق‌که برامری انبا ومسامع اولی‌النهایه انها ایلیه ظاهرندن تحویل ایله توجیه وتأویل اولنمیوب تلقی بالقبول وحقیقته محمول اولنق احق واولی و موافق رضای مولی‌در .

(نظم)

هیچ بی تأویل این‌را در پذیر | تادر آید درگلو چون شهد وشیر
زانکه تأویلست واداد عطا | چونکه بیند آن حقیقت را خطا
آن خطا دیدن ز ضعف عقل اوست | عقل کل مغزست وعقل جزو پوست

خصوصاکه اشراط ساعتی بیان ایدن احادیث صحت عنواندن ﴿ والذی نفسی بیده لاتقوم الساعة حتی تکلم السباع الانس وحتی تکلم

الرجل عذبة سوطه وشراك نعليه ويخبره فخذه بما احدث اهله بعده ﴾
حديثی كه سنن ترمذيده حضرت ابو سعيد خدريدن رضی الله تعالى عنه
تخريج ووجه كلام فصيح كلكونهٔ عبارت ﴿ حسن صحيح ﴾ ايله تسريح
اولنمشدر نه وجهله تحمل قال وقيل ونه طريق ايله قبول تأويل ايدر .
﴿ نؤمن ببعض ونكفر ببعض ﴾ مزلقه‌سندن تحفظ واحتراس وحفظ
عقيدهٔ صحيحه‌يه سعی واحتراص هر مؤمن بی غرضه امر متحتم ومفترضدر .

(نظم)

فكر خود را كركنی تأويل به … كه كنی تأويل آن نا مشتبه
خويش را تأويل كن نه اخبار را … مغز را بد كوی نی كلزار را

شناسای قدرت حق ومعتقد افاعيل قادر مطلق اولان دانای خبيره
خفی وستير اولميه‌كه مشرب اهل تحقيق ومسلك ارباب توفيقده هر شیٔ
موجود دراك ناطق ودقائق قدرت معبودی مخبر صادق اولوب خرق
عادت وشكفت وغرابت آنلرك لسان فصيح وكلام صريح ايله تكلم
وتسبيحلرنده دكل . بلكه كلام عبرت انجاملرينی استماعده وآنلر ايله مقام
كلامده اختلاط واجتماعده‌در .

(نظم)

كر نبندی واقفان امر كن … درجهان رد كشته بودی اين سخن

كاشف حقائق قرآنيه محرم سبحات سبحانيه اولان محيی مراسم
دين اكبر كبراء عارفين حضرتلرينك كتاب مواقع النجومده مسطور
اولمرقومدركه نطق جماداتی استماع وآنلرك كنه اصوات ونغاتلرينه فقه
واطلاع منازل سلوكدن بر منزل بلند پايه ومقامات سالكيندن بر مقام
كران وايه‌در . فائده‌سی مستعدان معالیٔ اموری مراقیٔ رفيعهٔ مشاهده

وحضوره اصعاد وخلعت دوام استقامت ایله تشریف واسعاددر. بومعنی مواریث نبویه‌دن برحالت قویه اولوب حضرت رسالتك ید بیضا اضائتلرنده وکبار اصحاب کرامت استصحابدن من شاء الله کف کفایت دستکاهلرنده سنك ریزه‌نك تسبیح ورنینی وجذع رصین الاساسك علی ملاء الناس حنین وانینی وحجر وشجرك سلامی وکتف شاة مسمومه‌نك کلامی مشهور ومتواتر وبونك کبی خلاف عادات نطق جمادات اسفار سیر واخبارده بی حد ومتوافردر .

(نظم)

دعوت حیوان چو کرد او آشکار　　شاهدش بزغاله بود وسوسمار
داعیٔ ذرات بود آن پاك ذات　　درکفش تسبیح ازان کردی حصات

بحر استغراقه مالك اولان سالك که بوحال ایله متحقق وسیرت اتقیای پاکیزه بل ایله متخلق اوله آکا برحالت بیداری طاری اولورکه هرشیٔ موجودك سرود تسبیح ودرودی دراك وحساس اولان آحاد ناسك کلام صراحت شمولی کبی داخل سمع قبول ومسموع ارباب عقول اولور.

(نظم)

کرچه این حالت بسی نادر ترست　　تومشو منکرکه حق قادر ترست

زیرا فی نفس الامر غیر ناطق وتعاطیٔ خطابه نالائق اولان اشیانی زباندن ادعاء تسمع بیان قوت خیال متلاشیدن صادر وناشی اولورکه اشیاء نابوده‌یی توهم وتخیل آنك رسم وسانی وامور موهومهٔ غیر موجوده ایله تعلل آنك دأب وشانیدر. فی زماننا اکثر علماء غیرراسخین علت ضعف یقینه کرفتارلر واقتضاء تلوین ایله بوداء دفیندن حصه‌دارلردر. لسان حال مقالی کندولره ستره وپناه ومسالك مجاز وتأویلی رأی سخیف علیلارینه مخلص وکریزکاه ایلمشلردر . اما کاشانهٔ پر نقش

دورونلری دخان فحوای ﴿ ولكن لا يشعرون ﴾ ايله دود اندود اولديغنی
بيلمزلر وداء عضال اشكالارينه اهل ذكردن سؤال ايله دوا قيلمزلر .
حضرت شيخ قدس الله سره واحل روحه على الاسره بو محل انيقی
كشف وتحقيقدن صكره اوائل رياضت وسلوكده كه مبادئ رفع شكوكدر
نصق صريح اشيايه القاء سمع اصغا ايتدكلرينی ذكر وبو منزل خطير
بسر پذير اولديغنه تقديم وظائف حمد وشكر ايلمشلردر (ع) زنهار
مباش منكر قدرت حق ، رهنمای صراط سوی صاحب طرز خاص
مثنوی قدس الله سره العزيز وافاض على محبيه من فيضه العزيز بوابيات
مثانئ حكمت مبانی ايله تبكيت خصم وظهر انحاب تأويلی قصم ايلمشدر:

(نظم)

چون ندارد جان تو قنديلها	بهر بينش كردهٔ تأويلها
كه غرض تسبيح ظاهركی بود	دعویٔ ديدن خيال غی بود
بلكه مر بيننده را ديدار آن	وقت عبرت می كند تسبيح خوان
اين بود تأويل اهل اعتزال	وان انكس كو ندارد نور حال
چون زحس بيرون نيايد آدمی	باشد از تصوير غيبی اعجمی

الحديث الثالث والثلاثون

سرفراز اول علم دين تحصيل ايدوب	بدعت اربابنه قيلمه سر فرو
مفخر عالم كلامی در بوكيم	ان هذا العلم دين فانظروا

(تمام الحديث)

إِنَّ هٰذَا الْعِلْمَ دِينٌ فَانْظُرُوا عَمَّنْ تَأْخُذُونَ دِينَكُمْ

صدر حديث مزاحفات بحر رمل مسدسدن (فعلاتن فاعلاتن فعلن) وزننه مطابقدر . حاكم مستدركده حضرت انسدن وديلمی حضرت ابوهريره‌دن رضی الله تعالی عنهما بو عبارت ايله روايت ايتدكاری جمع الجوامعده مذكوردر . بوبابده فصل الخطاب ابوالحسن اشعرينك سركذشتی واستاد كرنهادی اولان ابو علی جبائی ايله بز كشتيدركه قول اصح اوزره مسألهٔ وجوب اصلح ظاهر ومترائی وحقيقت غالبه وافحامی تقرير وافهامدن صكره ابوعلیٔ جبائی فلات انقلاب وعدم انفلاتده ذاهب وجائی اولوب معارضه‌ده مغلوب ومبهور وكتب كلاميه‌ده علی التفصيل شرح وتعليل اولنديغی اوزره ملزم ومبهوت اولدقده ابوالحسن ترك مجالس استاد وجدار حزم وحدار استناد ايلدی . فنن فنونه توغل ومعالم علمده توغل ايدن طالبان علم وادبه اول ماوجب برعالم پاك سريرت خدمتنده علوم دينيه‌يی كسب وتنشم وانفاس طيبهٔ آلاثاردن نسيم صدق اخبار تنسم ايدوب سلم علم وعرفن ايله قصر اتقان وايقانه قصد ترقی وهر مبتدع عليم اللسانك كلام فريب رساندن پرهيز وتوقی ايلمكدر وسفر تحصيلده نزدده اولان قلت زادی دولت مادرزاد وسيلهٔ استادی وسيلهٔ رشاد بيلوب مواظبت معامده ترك تلون وشآمت كسل وسآمتدن تحفظ وتصون ايليه كه حق معلمی رعايت نشانهٔ فلاح وبرخورداری واستاده مخالفت وعناد علامت ادبار وسبكساريدر (ع) اقنع بجهلك ان جفوت معلما علم دين واخذ تلقينده دخی بومعنانك رعايتی انسب . بالكه مبتدعان بد كهردن مدعيان بی‌خبرك ضير وضررلری اشد واصعبدر . مريدان ساده دلدن نيجه مرد قابل اهل بدعته ارادت ايله بد اعتقاد وخرمن حسن اعمالی عواصف غی وضلال ايله برباد اولوب عياذاً بالله مهواة هواد هراد ومزاج استعدادی عفونت هوای فساد ايله مختل وتباه اولور .

(نظم)

ای بسا ابلیس آدم روی هست		پس بهر دستی نشاید داد دست
آنکه زرق او خوش آید مرترا		آن ولی تست نی خاص خدا

بو حدیث صحت مناطدن استنباط اولنورکه احادیث موضوعة الاسناد ایله استدلال ممنوع ونارووا ومطالعهٔ کتب ناسداد ایله تحجج وادلال مقتضای نفس وهوا اوله. بوسببدندرکه خبر سقیم وصحیحی تمیز وتنقیح اعتنایه احق وعنعنه واسناد اهل بغی والحاده جمله اشیادن اشد واشقدر. غار صحت اخبارده ثانی اثنین . بلکه عند بعض المغاربه اصح صحیحین اولان صحیح مسلمك دیباجه سنده شرط صحت سند حمایت وبوکلام نصیحت اعلام عبدالله بن مبارکدن روایت اولنمشدرکه (الاسناد من الدین ولولا الاسناد لقال من شاء ماشاء) خلاف خلافده یادر کل اولان باطللرك مزالق اقدام افهاملری اکثر بومقامدندر . حطب ليل وجازف سیل کبی دسترس بولدقلری خشائك هوا وهوسی مدعالرینه سند وعقل پرقصورلری ایله مذهب منصوری رد ایدرلر . ضالهٔ علم وارشادی انشاددن مقصود ومرادلری نیل ثواب آخرت وقرب جناب عزت اولمیوب بلکه حطام فانی یی صنم واسباب زندکانی یی مغتنم ایدنمکله مجالس فضیلت مجالده مرا وجدالی مسلك ووتیره واکدار مقدمات فلسفیه ایله مشارب غیر صفیه یی کردآلود وتیره ایدرلر . یعسوب المؤمنین خلیفهٔ چارمین یکسوارهٔ میدان نبرد مظهر دعاء (اللهم اذهب عنه الحر والبرد) اختصاص یافتهٔ (انت منی بمنزلة هارون) پیشوای زمرهٔ (یؤتون الزکوة وهم راکعون) :

(نظم)

بهر او کفته مصطفی باآنه		کای خداوند وال من والاه
هرکه تن دشمنست ویزدان دوست		داند الراسخون فی العلم اوست

كرم الله وجهه فی كل وجهة حضرتلرینك رشقات لسان معجز بیانلرندندركه ﴿ مقطع ظهری فی الاسلام الا رجلان عالم فجر وناسك مبتدع فلعالم الفاجر یزهد الناس من علمه لما یرون من فجوره والناسك المبتدع یرغب الناس فی بدعة لما یرون من نسكه ﴾ ملاك امر ملكیه واصل وعداد اهل استعداده داخل اولان طلاب دانش انتسابك جملهٔ آدابندندركه تحصیل علم وهنردن قصوای وطرلری نفسی جهالتدن تخلیص وانجا ونظر التفاتی زخارف بی ثباتدن صرف وانحا اولوب روز شب استزادهٔ علم وادبه اعتنا وخلوتخانهٔ قناعتده نوعروس فضل ومعرفتی اعتناق ایلیه .

(نظم)

همنشینی به از كتاب مخواه | كه مصاحب بود كه وبیگاه
ایچنین همدم لطیف كه دید | كه نرنجید وهم نرنجانید

اگر حرفت ادب مانع نیل ارب اولورسه ﴿ تعلموا العلم وان لم تنالوا به حظا فلان یذم الزمان لكم احسن من ان یذم بكم ﴾ فحواسی یوز بند نفس جموح وهنگام كسل سعی كسلده امام ثانی محمد شیبانینك پندی ایله كاربند اوله . علم برشاهد عشوه گر ودلربای یوسف منظردركه مزید غنج وناز ومقتضای غیرت غیر پردازندن مقدار ذره تحمل بارضره ایتمیوب شیوهٔ بیوهٔ دنیایه میل ما اولدیغنه ناراضی و﴿ العلم لایعطیك بعضه حتی تعطیه كلك ﴾ وفق اوزره استفراغ جهد اوقاته متقاضیدر و بر آن ترك تعاهد ونسیان ونا اهله كشف وبیان اولنسه ﴿ آفة العلم النسیان واضاعته ان تحدث به غیر اهله ﴾ پرده سنده نهان ونهفته وجامهٔ خواب توارى و احتجابده مستریح وخفته اولور . سپهر

حکمتده مهر اولان بزرجمهرك نفاثات طبع معنی دار ولفاظات ذهن کوهر بارندندرکه ﴿ لیت شعری ای شیء ادرك من فاته الادب وای شیء فات من ادرك الادب ﴾ لکن کثرت علم ومعرفت ایله غره وصافکه خلاف عادت سلفدن خاطر پرتاب مرتابنه دغدغه واضطراب ویردکده اولا ﴿ احسن الادب ان یفتخر المرء بادبه ﴾ مغزای مغزداریی عمدهٔ کار وثانیا ﴿ کلابس ثوبی زور ﴾ علم قلیل ومنذور ایله تجتر وغروردن عار ایدوب پیشکاه نصف دیده ارواح سلف صالحیندن استحیاء وشرم ونار مکابده واجتهادده قلب پولاد نهادینی نرم ایده .

(رباعی)

علمی که ترا کره کشاید بطلب زان پیش که از تو جان برآید بطلب
آن نیست که هست می نماید بکذار آن هست که نیست می نماید بطلب

مطیفان حظیر تمکیندن براهل رشدویقین هائمان کرمای ظلمی زلال نصیحت مشفقانه ایله انصاح وشروط تعلم واستفاده‌یی بو قطعهٔ مستجاده ایله ایضاح ایلمشدر :

(قطعه)

الا لن تنال العلم الا بستة سأنبيك عن مجموعها ببيان
ذكاء وحرص واصطبار وبلغة وارشاد استاذ وطول زمان

الحديث الرابع والثلاثون

حفظ ایدر صبیانی صاحب حزم اولان تیره فام اولدقده مرآت سما
امر ایدوب بویوردی سلطان رسل اکفتوا صبیانکم عند المسا

(تمام الحديث)

خَمِّرُوا الآنِيَةَ وَاَوْكُوا الأَسْقِيَةَ وَاَجِيفُوا الأَبْوَابَ وَاكْفِتُوا صِبْيَانَكُمْ عِنْدَ الْمَسَاءِ فَاِنَّ لِلْجِنِّ انْتِشَاراً وَخَطْفَةً وَاَطْفِئُوا الْمَصَابِيحَ عِنْدَ الرُّقَادِ فَاِنَّ الْفُوَيْسِقَةَ رُبَّمَا اجْتَرَّتِ الْفَتِيلَةَ فَاَحْرَقَتْ اَهْلَ الْبَيْتِ

صحيح بخاريده حضرت جابر بن عبد اللهدن رضى الله تعالى عنه بوعبارت ايله روايت اولنمشدر . بوحديثكه هرحرف حكمت قرينى عرش شرع مبين اوزره مستويدر تدبير منزلدن نيجه آداب وفضائلى مشتمل ومحتويدر. اولا سَن سننه عازم اولان خرد مند جازمه واجب ولازمدركه ساق تحفظ وتيقظى تشمير واسقيه واوانىيى بى تأخير وتوانى تغطيه وتخمير ايده. اكرچه شد ظروف و قربه باعث وسبب بحسب الظاهر ظلمت پرستان ليل ساتردن وقايت وحشرات وخشاشات اسأر زهر پاشندن حفظ وصيانتدر:

(نظم)

ادمى را دشمن پنهان بسيست   آدمىٔ باحذر عاقل كسيست

اما احاديث اخرده سر فرمان تصريح وبدن حكمت خفيه بورسمله تشريح اولنمشدركه ﴿ فان الشيطان لايكشف غطاءً ولايحل سقاءً ﴾ عقده كشايان حقائب حقائق اشيايه داخل پردهٔ خفا دكلدركه بو مقوله امور تعبديهٔ غير معقوله على ظاهرها ابقا وتسويل توجيه وتأويلدن تحرز واتقا اولنمق قوت ايماندنناشى وهمواره منكر فلسفى مزاج مزلقهٔ تذبذب واعوجاجده مكباً على وجهه ماشىدر .

(نظم)

هرکرا دردل شك وپچانیست　　در جهان او فسفی پنهانیست
می نماید اعتقاد وکاه کاه　　آن زك فسفکند رویش سیاه

ثانیا سد دهالیز وابواب داخل حکم استحباب، بلکه واصل حد ایجابدر. زیرا مداخل و مخارجی اغلاق و اجنه سرّاق وفسّاقی تحذیر واخافه‌ده‌ادخل وموافق فرمودهٔ (اعقلها وتوکل) اولمغین صاحبی دغدغهٔ آفت حدثاندن فارغ البال وتطاول رنود ودزداندن آسوده حال اولور. ثالثا هنگام شامده که کیخسرو آفتاب خلوت گزین غار (حتی توارت بالحجاب) اوله کودکان سبکساری تفرق وانتشاردن حفظ واحتراس مقتضای حزم دقیقه شناسدر. زیرا هر شیئك قوت تأثیری مبادی وتباشیرنده تزاید پذیر اولور. بو سببدندرکه وقت سحر میمنت اثرده هرکره‌که شروع وابتکار اولنه سریعاً واصل یسر ونجاح و مصداق (الربح فی الصباح) اولور. کذلك ظلام مدید الظلالك نادیات اقبالنده‌که سلطان عالم فروز روزك زمان ادباری وهوام هواجس واوهامك روز بازاریدر مواد مضرت زیاده ودروازهٔ نحوست کشاده اولور. راه غوایت بی غایتده که اولان طراران (یراکم هو وقبیله من حیث لاترونهم) دزد واهمهٔ دورانداز ایله سهیم وانباز اولوب دشمن زادکان دیرینه‌یه بسط ید تسلط وتهاویل مکر وکینه ایله نصب حبالهٔ خبال وتخبط ایدرلر. خصوصا اطفال خرد سالك که تأثر وانفعاللری سریع وهر بری پای لغزسواد سوداده صریع اولوب غیهب شب پرغیننده اجل سوادین اولمق دأب معتادلری ومس جاندن سرعت قلق وهیجان مقتضای خلقت ونهادلریدر. (حیاة الحیوان) ده شرح وبیان اولنمشدرکه جنس جن اجسام هوائیه‌دن برکروه عجیب الماهیه درکه فعل مختارلری

مصدر غرائب آثار وقدرت بچون تشكلات كونا كونه اقدار ايلمشدر . ذاتلرينى اثباته كتاب وسنت شاهدين عادلين ورقمزدهٔ كلك ثقاة اولان نقول وحكايات خارج دائرهٔ ريب وميندر (ع) ولم اعد عن حكمى كتاب وسنة ، بوبابده تردد وعناد سوء اعتقاده دليل بين واستبعاداولنان نوادر مواد قدرت مهيمن بى علته نسبت امر سهل وهين اولوب كتاب آكام المرجان فى احكام الجانده شولدكلو اعاجيب قصص واخبار مرقوم خامهٔ غرائب بار اولمشدركه من المطالع الى المقاطع مطالع اولان منصف حق شناس لباس شبهه والتباسدن عارى وبى اختيار زبان حكمت نثارينه (ع) بيهوده سخن بدين درازى نبود ، كلامى جارى اولور . رابعا قبل اليوم اطفاء نار مقتضاى حزم بيداردر وصيغهٔ تصغير ايله ادا وتعبير اولنان فويسقه دن مراد موش دزدنهاد دركه كنيتى ام الخراب ومأوى ومثواسى مكامن نقوب واخراب اولوب حل وحرمده حبل حرمتى مقطوع وعلى كل حال قتل ونكلى مباح ومشروعدر . كتاب حياة الحيوانده بناء حسن بيان تأسيس وسبب تسميه ده وجوه ثلثه ترتيب وتأصيص اولنمشدر. اولا فسق لغتده شاهراه سداد وانتباهدن خروج ونافقاء نفاق وشقايه ولوج اولوب موش مضرت كوشده بومعنى موجود وظاهر ومن كل الوجوه موذى وضائر اولديغيدر. ثانيا آدم ثانى فرمان ربانى ايله ﴿ اصنع الفلك باعيننا ﴾ خدمتى نصب العين وغب اتمام المرام امتثال امر ﴿ احمل فيها من كل زوجين اثنين ﴾ ايدوب اصناف ددودام حكمنه رام اولمشلر ايكن موش بد سيرت مقتضاى خبث سريرتى اوزره نقب فلك فلك سان وقطع حبال وارسان ايتديكيدر. ثالثا امام طحاوى كه علم حديثى حاويدر كتاب احكام القرآنده افاده وبيان ايتمشدركه كبار تابعيندن برمرد كزين ابو سعيد خدرى يه رضى الله تعالى عنه توجه واقبال وسبب

اطلاق فويسقه دن فحص وسؤال ايلدى . اول صحابئ روشن سريرت مشكاة ضيا بخش نبوتدن اقتباس نور ومحاذاة بصيرتدن غشاوۀشبهتى دور ايدوب ديدى كه برشام راحت انجامده كه :

(نظم)

كواكب چشم روشن باز كرده ملائك بزم وحدت ساز كرده
جهانرا در شكر بگرفت مهتاب زهرجانب جهانى درشكر خواب

مرشـد خانقاه (ادبنى ربى) بيدار دل معتكف (ولاينـام قلبى) شمع شبستان (قم الليل) سلطان ملائك خيل حضرتلرى بستر آسايش وآرامشده استنامت و(ان لعينيك عليك حقا) رخصتنه رغبت بيورمشلر ايكن ناكاه خواب راحت پناهدن مسـتيقظ وبيدارونوم عارضى ومستعاردن منتبه ومتعـار اولوب كورديلركه برموش پرحيله جرّفتيله ايدوب قصد احراق بيت وخانۀ ملائك آشيانه يى آلودۀ زيت ايلمش :

(نظم)

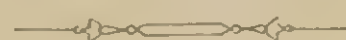
آن صدرنشين هردو عالم محراب زمين وآسمان هم
دارندۀ حجت الهى دانندۀ راز صبحگاهى

فى الحال فراش عرش مثالدن نهوض ومسـارعت واول موذى بالطبعك قتل واقلاتنه بالذات شروع ومباشرت ايدوب محرم وحلاله قتانى احلال واول ژيان كار بى سودك وجودينى طعمۀ گربۀ اهدار واطلال بيورديلر . اعلم ناس اولان ابن عباس روايتنده اول كشتنئ مباح القتلى كه جرفتيلۀ شديدة الفتل ايتمش ايدى كنيزك ناهيد نهاد قصد زجر وابعاد ايتدكده حلم نبوى مراسم نهى انها وتقرير وقصد موش ظلمت پرسـت ايدن پرستارى منع وتأخير ايلدى . فارۀ بدكاره مقابلۀ احسانده اساءت واضرار ودخول مدخل مكر ودخلده اصرار ايدوب عجله وشتاب ايله اول ذبالۀ

نیم تانی حضرت ختمیت منابك سجادهٔ عرش همتالری اوزرینه طرح والقا ایلدی . اول خمرهٔ پاك تأثیر جمرهٔ تابناك ایله شراره کیرودرهم سکه‌دار مقداری احتراق‌پذیر اولمغین شفقةً للامه اطفاء نیرانه حکم قدر توانلرینی اجرا و بومقوله امور اغراء غرور ایله محتمل الظهور اولدیغنی افهام وادرا بیوردیلر . امام نووی‌که شمس عالمتاب معرفتك پرتوی وسرچشمهٔ منبع حقیقتدن مرتویدر ﴿ لاتترکوا النار فی‌بیوتکم حین‌تنامون ﴾ حدیث حکمت نمونك شرحنده بووجهله تنقیح مناط ورکیهٔ طینت زکیه‌سندن استنباط ایلمشلردرکه بومعنی برامر عام وشامل وتحتنده اطفاء سرج ومشاعل داخلدر . اما بیوت رصینة البناده معلق ودروا اولان قنادیل پرنورکه محذور مذکور آنده ناموجود واحتمال شر شرر مفقود اوله عند الرقاد ترك اطفا واخمادی لابأس و آنلردن حشرات ارضك بهره ونصیبلری حرمان ویأسدر . زیرا علت اطفا انلرده انتفا بولدیغی معلوم ارباب عقول وانتفاء علت مستلزم انتفاء معلولدر .

(قطعه)

عاقل آنست‌که در تجربهٔ نفع وضرر ... زحریفان دکر بهرهٔ خود بردارد
هرچه دانست کزان نفع رسد بستاند ... وانچه ازوی‌ضرری فهم کندبکذارد

الحدیث الخامس والثلاثون

رفق اهلی نه جانبه ایدرسه حرکه ... باغ امله تخم سعادت براکه
رفق ایله‌رفیق اول بوحدیثی‌فکرایت ... الرفق به الزیادة والبرکه

(تمام الحدیث)

الرِّفْقُ بِهِ الزِّيَادَةُ وَالْبَرَكَةُ وَمَنْ يُحْرَمِ الرِّفْقَ يُحْرَمِ الْخَيْرَ

صدر حديث منشعبات بحر هزج اخربدن (مفعول مفاعلن مفاعيل فعل) وزننه مطابقدرکه میان شعراء صاحب شعورده رباعی بحری دیمکله مشهوردر. طبرانی مسند کبیرنده حضرت جریردن رضی الله تعالی عنه بو عبارت ایله روایت ایتدیکی جمع الجوامعده اشارت اولنمشدر. رفق برحکیم بردبار وحلیم خویشتن داردرکه آنك امرینه مطیع ورام اولان طالب ناکام (الرفق خیر کله) مصداقی اوزره سعادت دارینه نائل و (انما بعثتم میسرین ولم تبعثوا معسرین) حدیث صحت قرینی اوزره عملینك ارفق واوفقنه راغب ومائل اولور.

(قطعه)

خذ الرفق وامر بعرف کما امرت واعرض عن الجاهلین
ولن فی الکلام لکل الانام فمستحسن من ذوی الجاه لین

وبر فیلسوف صاحب وقوفدرکه خراب آباد عالم کون وفساد تعاقب فتنه وآشوب ایله مشوب اولسه مزاج حسن فعالی تغیر وانفعال بولماز وهرکار صعب ودشوارکه تقلب ادوار وتنوع غرائب اطوار سببی ایله کتم عدمدن فضای نزهت فزای عالمه کلدی سکینت وتدبیر ایله کشایش پذیر اولوب حلم وفروتنی یه معتنی اولان اهل رشد وهدا رفیق توفیق خدادن مهجور وجدا اولماز.

(نظم)

چو بر رشتهٔ کاری افتد کره شکیبایی از جهد بیهوده به
همه کارها از فروبستکی کشاید ولیکن با هستکی

حلم که رفق ولین ایله همراه وقرین وکاخ دینده صدیق وخدیندر عندالحکما مایح مائدهٔ اخلاق. بالکه نمج بارقهٔ فیض خلاق اولوب مزیت نبی مرتبه (فبما رحمة من الله لنت لهم) نص لطیفی کافی وسمور

تبت بی ریتنه ﴿ ان الله رفیق یحب الرفق ویعطی علیه مالا یعطی علی العنف ﴾ حدیث شریفی وافیدر .

(نظم)

حلم سرمایهٔ کمال بود   سبب عزت وجلال بود
حلم شادی‌فزای هرخجلیست   مومیا همه شکسته دلیست

رفق حروف فقری محتوی اولمق دلیل قویدرکه خاصهٔ لازمهٔ اهل فقر ونیاز وراه حقده رفقا اولان فقرایه مابه الامتیاز اولوب هردرویش ستوده کیش فقر تحمل فقرده طالب برد بردباری والبس ریا وتلبیسدن مجرد وعاری کرکدر .

(نظم)

بنی آدم شعار ازخاك دارد   اکر خاکی نباشد آدمی نیست

رفقك جمله مرافقندرکه هرکیم که حلیم ورفیق وفریق انات وثبات ایله رفیق اوله ﴿ الرفق رأس الحکمه ﴾ حدیث صحت اساسی اوزره عندالله والناس مودود ومحبب و﴿ ماکان الرفق فی شیٔ الازانه ولا نزع من شیٔ الا شانه ﴾ خبر حکمت نشانه‌سی اوزره صنوف بر واحسانه سبب اولوب کلزار خزان رسیدهٔ قلوب احبابه موجب سر سبزی ونداوت وسینه صاف اولمیان اعداء بی انصافه دخی باعث تقایل عداوت اولور .

(نظم)

ورعدوباشد هم این‌احسان نکوست   که باحسان بس‌عدو کشتست‌دوست
ورنکردد دوست کینش کم شود   زانکه احسان کینه را مرهم شود

رفق ورأفتك شرف وفضیلتنه بوکفایت ایدرکه اثر سبق رحمت ومخبر لازم التصدیقك تحقیقی اوزره باعث نمو وبرکتدر . حکماءمتألهین

وعلماء حکمت رهین فضیلت رفق ورقت اوزره اجماع وبطون رسائل ومتونده علی وجه الاسباغ تفصیل واشباع ایتدکلرندن ماعدا تجربیات که اقسام ستهٔ یقینیاتدن برقسم مستقل وهرحکیم ذو فنون آنکله غرائب کونا کونه مستدلدر بومدعایه شاهد وهر اهل نظر مشاهددرکه تارك حلم ولین اولان صاحب عنف وکین لکدکوب سوء القضا ومبتلای شماتت اعدا اولوب تیغ انتقام وحین ایله طرفة العینده قتیل وکنام وکور بی نوری دخی مطرح کناسهٔ ملام اولور .

(نظم)

ان الریاح اذا اشتدت عواصفها فلیس ترمی سوی العالی من الشجر

اما خوکردهٔ حلم وملاینت اولان اهل رفق وملایمت ارباب بطش ونخوته نسبت فتن زمندن سالم وامین وکنف حمایت سلم وسلامتده آسوده ومربع نشین اولوب مأمن خلد آساده آسایش وشش جهات کاشانهٔ فؤادینی نقش تمثال یوسف مراد ایله آرایش ایدر .

(نظم)

تیغ بهر اوست کورا کرد نیست سایه کافکنده ست بروی زخم نیست
هرچه او هموار باشد بازمین تیر هارا کی هدف کردد ببین

اکثر اصحاب جاه ومکنت استعمال عنف وشدت ایله عملهرینی احباط وزیر دستان وعبیدك زجر وتهدیدنده (ع) لا تشتری العبد الا والعصا معه . ملاحظه‌سی ایله غلو وافراط ایدرلر . دل هوسناکلری بو دکلو فهم وادراك ایتمزکه (من کرم الرجل سوء ادب غلمانه) مقتضاسی اوزره مسامحهٔ تقصیر خدم دلیل شرف وکرم و (التغافل من فعل الکرام) کلامی عند الحکما مقبول ومسلمدر . اکرچه فرط حلم وملایمتك دخی غائله ومضرتی معلوم وصاحبی شمشیر اهانت وازدرا

ایله بین الوری مجروح ومکلومدر اما سبق رحمت بی انتها ایجاب واقتضا ایدرکه (لاتوزین نملة فن عنایة القیم کنالتك نالتها) نحواسی اوزره طبع انسانه رأفت وحنان غلب وفضائل ادبیه نزعات غضبیه یی دافع وسالب اوله . مادام که ممالیك وخدامك وضع وحرکتلری مخالف منهج شریعت اولمایه ترك مؤاخذه ونفرین سیرت سلف صالحین اولوب امر دنیاده تعمق واستقصا شوم وعادت نودولتان غشومدر .

(نظم)

درتمامی کارها چندین مکوش   جزبکاری که بود در دین مکوش

خصوصا که (الصلوة وماملکت ایمانکم) خبر صحت قرینی ایله که وصیت آخریندر سپارش کردهٔ جناب رسالت اولان بستکان سلسلهٔ عبودیته خفض جناح وتقصیر یسیرلرندن تجاوز ورفع جناح امر اهم و(هم اخوانکم جعلهم الله تحت ایدیکم) اشارتی ایله اوجب والزمدر . (ع) عسی ان یکون الرفق فی الامر ارشدا . حضرت ابن مسعود برغلام کنوده سلسلهٔ تأدیبی تحریك وتقصیر ومساهله مقابله سنده ضرب وتعریك ایدرکن صاحب خلق عظیم علیه الصلوة والتسلیم حضرتلری مصادف وبوحاله مطلع وواقف اولدقلرنده (والله اقدر بك منك علیه) وعیدی ایله زجر وتبعید بیوردقلری کتب احادیثده مشروح وبومدعایه شاهد غیر مجروحدر . اختراع معانی یه تعانی ایدن سحرهٔ شعرادن برشاعر پاکیزه ادا حلم وآزرمی ترجیح وارباب حیاد شرمی بووجهله تنشیط وتجیح ایلمشدر :

(نظم)

حلم میورزم بیکسوی نهم وسواس را   کرسرب نرمست امابشکنند الماس را

الحديث السادس والثلاثون

مؤمن اكا ديرلركه ايدوب احسانى   سعى ايليه ياپمغه دل ويرانى
بانئ شريعتك حديثى در بو   المؤمن للمؤمن كالبنيان

(تمام الحديث)

اَلْمُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِ كَالْبُنْيَانِ يَشُدُّ بَعْضُهُ بَعْضاً

صحيحينده وسنن ترمذى ونسأى ده حضرت ابو موسى أشعريدن رضى الله تعالى عنه بوعبارت ايله روايت اولنمشدر . حضرت خلاق على الاطلاق بوحكمت خانهٔ سبع طباقى حسن انتظام واتساق اوزره خلق وابداع وهر فرد آفريده ده انواع حكم فريده درج وايداع ايدوب مسافران رباط خاك بروجهله ارتباط واشتباك بولمشلردركه بار يافتكان استار اسراردن بعض اخيار بى اختيار ﴿ ليس فى الامكان ابدع مما كان ﴾ ايله زمزمه سازوبر عارف دور بين دخى بونظم حكمت قرين ايله طراوت بخش كلشن راز اولمشدر :

(نظم)

اكر يك قطره را دل برشكافى   برون آيد از وصد بحر صافى
اكر يك ذره را بركيرى از جاى   خلل يابد همه عالم سراپاى

اكرچه صدف كونده هرذره برذرهٔ لامعه وهرنقطهٔ بى اعتبار صحيفهٔ روزكارده برنسخهٔ جامعه در :

(نظم)

تأمل سطور الكائنات فانها   من الملك الاعلى اليك رسائل

لكن نوع بشر كه خلاصهٔ شئونات قضـا وقدردر اسماء متقابله‌یه مظهر تام وقصیدهٔ مصنوعهٔ موجوداته حسن الختام اولمغین بنی آدم بدن عالمه مثابهٔ اعضـاد واعضاده اولوب هر بری محرز قصب‌السبق استعداد وبوجهتدن سبب تناسب والفتلری مضاعف ومزداددر. مظاهر ﴿ان‌لله خزائن تحت‌العرش مفاتیحها السنة الشعرا﴾ دن بر مبدع سحر ادا زمرهٔ اناسی طرف ایلاف وایناسـه ترغیب وحض واول سر لازم الکتمك ختمنی بووجهله فك وفض ایلمشدر :

(نظم)

بنی آدم اعضای یکدیکرند — که در آفرینش زیك جوهرند
چوعضوی بدرد اورد روزکار — دکر عضوهارا نماند قرار

واول زمرهٔ جلیلةالشاندن اهل‌ایمان‌که انسان‌العین اعیاندر مظهر رش نور وعین عنایت ازلیه ایله منظور اولمغله قربت صوریه‌لرینه قرابت معنویه منضم وسمط لحمت روحانیه‌لرینه فرائد اخوت ایمانیه منظم اولوب ﴿ان الذین آمنوا وعملوا الصالحات سیجعل لهم الرحمن وداً﴾ خطابی ایله تخصیص وخلفاً عن‌سلف بر حسب ﴿لاخیر فیمن لایألف ولایؤلف﴾ احکاء اواخیٔ اخایه تحضیض اولنمشلردر .

(نظم)

آدمی ازره صورت متساوی صفتند — متفاوت‌همه ازطاعت‌وعصیان کردد

بوسببدندرکه کرفتار دام تکلیف اولان وضیع وشریف ترك قطیعت وبغضا ایله مأمور وصفح و اغضا ایله مثـاب وماجور اولوب ﴿ لایحل لمسـلم ان یهجر اخاه فوق ثلاث ﴾ حدیث الفت احداثی اوزره ترك مداراة ایدن بی ثبات ملوم ومعذول و شحنهٔ شـحنا وعداوت تسلط ولایت محبتدن مرفوع ومعزولدر .

(نظم)

جمعه شرطست وجماعت در نماز　　امر معروف وزمنكر احتراز
رنج بدخويان كشيدن زير صبر　　منفعت دادن بخلقان همچو ابر

بعض كتب معتبرده مرئى وبو خبر حكمت اثر منقول ومرويدركه (المؤمنون كنفس واحدة اذا اشتكى عضو واحد تداعى سائر الجسد بالحمى والسهر) حديث مرقومدن مستفاد ومفهوم اولان معناى جمعيت واتفاق كه سبب انتظام انفس وآفاقدر برخصلت سديده وكردار خوب وپسنديده دركه كتب منزلهٔ معجز نما بالاى بام سمادن بومصلحت ايچون انزال وجمله انبيا ومرسلين صلوات الله تعالى على نبينا وعليهم اجمعين بوخدمت ايچون بعث وارسال اولنمشلردر .

(نظم)

هر نبيى اندرين راه درست　　معجزه بنمود وهمراهان بجست
درميان امت مرحوم باش　　سنت احمد مهل محكوم باش

طلاق كه خمير مايهٔ قطيعت وافتراقدر اول سببدن ارذء خلال وعندالله سبحانه ابغض حلالدر . رشتهٔ توافق واجتماع آنكله انصرام وانقطاع بولور ومرا وجدال كه كدورت رسان مشرب اعتدالدر اول جهتدن منهىٌ عنه ومذموم وصاحبى معيب وملومدركه آسودكان مظلهٔ جمعيت والتئامه مثير مادهٔ نزاع وخصام اولور .

(نظم)

تأبى القداح اذا اجتمعن تكسراً　　واذا افترقن تكسرت افرادا

فتنه وفسادكه نتجهٔ مقدمهٔ تنازع وتضاددر باعث شق عصا ومحرك عرق مخالفت واستعصا اولمغين (الفتنة اشد من القتل) وصمتيله موصوم و (الله لا يحب الفساد) سمتيله مكوى وموسومدر وتفرد واستبداد سنك

انداز جمعيت وسداد اولمغله ترك سنت وجماعت اهل رشد وطاعته سبب توى ونيت رهبانيت ممنوع ونارووادر .

(نظم)

هست سنت ره‌جماعت ‌چون رفيق　　بى ره وبى يار افتى‌در مضيق
ازترهب نهى كردست آن رسول　　بدعتى چون دركرفتى اى فضول

ايجاد شكل اتحادده اولمق مادهٔ اشارتى تحريك واثارت ايدركه ترتيب كار خانهٔ وجوددن غايت بغيت ومقصود حسن ائتلاف واتساق واقامت بازار ملك وملتدن غرض وعلت ترويج سلعهٔ اجماع واتفاق اوله . اكر خبث طينتى اسرار . باكه اعلان واشرار ايدن اشرارك اطوار ناقبوللرندن مشمئز وملول اولورسه ادب طريقت ومقتضاى حق معرفت بودركه لحوق عَرَض ضجرت ايله آب روى جوهر فتوت ريخته ومقراض اعراض وقطعيت ايله‌رابطهٔ اختلاط والفت كسيخته اولميوب لقمهٔ كلوكير صبرى ابتلاع والتقام وعقبت حميدهٔ تحملى تدبر وتأمل ايله ترك مؤاخذه وانتقام ايده .

(رباعى)

كردردلت از كسى شكايت باشد　　ور در دولت ازوبغايت باشد
زنهار به انتقام مشغول مشو　　بدرا بدئ خويش كفايت باشد

اغلب حالده ترتيب مقدمات خصومت وجدال طلب روزئ ننهاده‌دن ناشى وهرحريص كر نظر قسمت عادلهٔ قضا وقدرى ناسى اولور . عند العقلا دنيا ايسه اول متاع دكلدركه شايستهٔ نزاع وسزاوار منافسه ودفاع اولوب فكر بودونابود واندیشهٔ زيان وسودى ايله عمر كرانمايه تلف واضاعه وازدراء عبادالله ايله فحواى حديث ﴿ بحسب امرء من الشر ان يحتقر اخاه ﴾ اشاعه واذاعه اولنه .

(رباعی)

اندر ره حق تصرف آغاز مکن چشم بدخود وبعیب کس بازمکن
سر دل هر بنده خدا میداند خود راتودرین میانه انباز مکن

الحديث السابع والثلاثون

اولمازتواضع ايله كرم كبى وضع خوب جويای عز ورفعت اولان عبد مخلصه
اهل تواضعی ديدی مدح ايليوب رسول طوبى لمن تواضع فى غير منقصه

(تمام الحديث)

طُوبَى لِمَنْ تَوَاضَعَ فِي غَيْرِ مَنْقَصَةٍ وَذَلَّ فِي نَفْسِهِ فِي غَيْرِ مَسْكَنَةٍ وَانْفَقَ مِنْ مَالٍ جَمَعَهُ فِي غَيْرِ مَعْصِيَةٍ وَخَالَطَ اَهْلَ الْفِقْهِ وَالْحِكْمَةِ وَرَحِمَ اَهْلَ الذُّلِّ وَالْمَسْكَنَةِ طُوبَى لِمَنْ ذَلَّ نَفْسَهُ وَطَابَ كَسْبُهُ وَحَسُنَتْ سَرِيرَتُهُ وَكَرُمَتْ عَلَانِيَتُهُ وَعَزَلَ عَنِ النَّاسِ شَرَّهُ طُوبَى لِمَنْ عَمِلَ بِعِلْمِهِ وَانْفَقَ الْفَضْلَ مِنْ مَالِهِ وَامْسَكَ الْفَضْلَ مِنْ قَوْلِهِ

تاريخ بخاريده ركب مصريدن رضى الله تعالى عنه بوعبارت ايله روايت اولنديغى جمع الجوامع وجامع الصغيرده اشارت اولنمشدر. راوىٔ حديث اولان ركب مصرى صحابهٔ كزين ياخود عداد تابعيندن اولديغى لغت قاموسده على وجه الترديد ايراد اولنمشدر. لكن جامعين مذكورينده حديث مسفور ارسال اولنيوب اسناد اولنمشدر. بوتقديرجه سالك اصحاب عظامده انتظامى معين واصطلاح محدثين اوزره زمرهٔ تابعيندن اولديغى

واضح وروشن اولور. صدر حدیث بحر مضارع مثمنك مزاحفاتندن (مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن) وزننه موازیدر. بوحدیث فوائد اشتمال طالبان مکارم خصال ومحاسن خلاله بدرقهٔ طریق سوی واصول اخلاق حمیده‌دن نجه خصلت گزیده‌یی مشتمل ومحتویدر. اولا تواضع واستکا-نت که رونق فزای اصحاب جاه ومکانتدر برخوی نیکودرکه اکا معتاد اولان اهل فلاح ورشاد محبوب قلوب انام وبین الاودا والانداد ستوده ونیکنام اولوب سلم شرفه صعود ایتدکجه رفعت وسعودی زیاده وسیئهٔ کبر ونخوتی حسنهٔ تواضع ومسکنته تبدیل ایله روی دل علیانه رتاج رباح کشاده اولور .

(قطعه)

اذا ازداد مابین البرایا کرامة　　قریب جنی الجدوی یزید تواضعا
کذا الشجر العالی البعید فروعه　　اذا ازداد حملاً کان اقرب مقطعا

(نظم)

زخاك افریدت خداوند پاك　　پس ای بنده افتادکی کن چوخاك
فروتن بود هوشمند گزین　　نهد شاخ پرمیوه سر برزمین

اما تواضع دخی سائر مکارم خصال کبی حاق وسط اعتدالده اولدقده صفات کمالدن معدوددر والا جانب افراطی که خیلاء وجلال وطرف تفریطی که تبصبص وابتذالدر عندالحکما مذموم ومردوددر . فاصلهٔ حدیثده ﴿فی غیر منقصه﴾ قیدی تفریطدن احتراز ورشتهٔ تجویز مداهنه‌یی بالکلیه قطع واحتراز ایچوندر . ﴿ والذی فلق الفلق لیس من سجیة المؤمن الملق ﴾ (ع) تواضع بهترست امّا نه چندین ، کلزار وقائع وآثاری عین بصیرت واعتبار ایله کما شاء سیر وتماشا ایدن اهل خبرت ودیده مکشوف وبدید اوله که اهل غنا وتجربه استغنا وتکبر

مستلزم حسنه وبرّ . بلكه عند بعض العرفا تواضعك تعريفى ﴿ هو التكبر على المتكبر﴾ در. هرشيئك ضدى ايله تبينى شائع ومستفيض واغنياوكردن كشانه ترفع فقراء بى نام ونشانه تواضع ايله طرفى نقيض اولمغله متكبر كردن فرازه تكبر واعتزاز جملهٔ صدقاتدن محسوب وخودبين مغروردن اعراض ونفور ﴿ ته على التـائه حتى ينتهى التائهٔ من تيهه ﴾ فرمان متحتم الاذعانى اوزره مرخص ومندوبدر .

(رباعى)

نفسـا زخسـاستت سـلامت بادا   وز طاعت ناكسان ملامت بادا
وانلقمه كه ازخوان اكابرخورى   كيرم كه حلالسـت حرامت بادا

خلال مرقومه نك برى دخى مخالطهٔ علماء دانشوروبجالسهٔحكماء هنرپروردر . مقارنت اشراف وكمّل برمجد مؤثلدركه اكا موفق ومهتدى اولان سالك مبتدى نه دكلوكم بضاعت وبسيار اضـاعت ايسه مجرد علم وفضيلته ميل ومحبت ايله مظهر فضل حق وبرحسـب ﴿ المرء مع من احب ﴾ زمرهٔ علمايه ملحق اولوب مجلس علم وحكمته كه روضهٔجنت اولديغى زبان زدهٔ خاتمهٔ خلافتدر دخول واقتحام ايله مجمع فئام لئامدن دور وبعيد ومصداق خبر ﴿ يسعد الرجل بمصاحبة السعيد ﴾ اولور . (ع) المرء يصلحه الجليس الصـالح . اما ميـان اهل اصـطفاده ادب اسـتفاده بودركه كلستان كسب عرفانده سـوسن ده زبان كبى طويل اللسان اولميوب ورد ناز پرورد كبى سرتاپا كوش وضبط نوادر حكمت نيتنه دائما ساكت وخاموش اوله .

(نظم)

از سخن كويى مجوييد ارتفاع   منتظررا به زكفتن استماع
انصتوراكوش كنخاموش باش   چونزبانحق نكشتى كوش بش

اكر اقتدایه صالح وسزاوار بر عالم پرهنر پرهیزکار بولنورسه فبها ونعمت عظیم نعمتدر والا کرفتار مصائد شیطان اولان مدعیان آخر زمانك اطوار پریشانندن صنف علمایه سیء الظن واشرف طوائفه طعنه زن اولیوب ملازمت بیسوت ایله اختیار عزلت وسکوت ایدن اشراف اسلافه اقتفا وتأسی‌ی ناسی ومغارم مکارم آدابی استصحاب ایله مطعن ناوك (ع) واقعد فانك انت الطاعم الکاسی . اولمیه . صفات مذکورەنك بری دخی مرحمت وارفق ومکرمت واشفاقدرکه بی‌ریب واختلاق اشرف محاسن اخلاقدر . رحمت برکزیده خصلتدرکه اسم ذاتدن صکره ایراد واثبات اولنان صفتین کریمتینه مادهٔ اشتقاق وتقدم وسابقیتی جهتی‌ایله دافع سورت شقا وشقاق اولمشدر وبر زیبا منقبتدرکه عرصهٔ کشاکش چار اضداد اولان فریب آباد دور بی بنیادك اسباب انتظام وائتلافی آنکله تلافی بولمشدر . مادران مهربانك اطفال خرده واحداث و شبانك شیوخ سالخورده ایتدکلری تعطف وتحدب وکمال ادب ووقر ایله اظهار ایتدکلری مقدمات تحنن وتحدث جمله آثار رحمت وثمرهٔ نخل رأفتدندر . مساعدهٔ دول سریعة الحول ایله فرمان روای خدم وخول اولان اصحاب جاه وتفاخره لائق وفراخور بودرکه ﴿ ان الله یحب من عباده الرحما ﴾ نی نقش نکین جنان واقتضای فرمان ﴿ ارحموا من فی الارض یرحمکم من فی السما ﴾ نی مستجلب مواد حنون وحنان ایدوب هنکام ثوران خشم وزمان معاتبهٔ حشمده دثار معنای ﴿ ارحم من دونك یرحمك من فوقك ﴾ ایله تزمل وتدثر و ﴿ لاتنزع الرحمة الا من قلب شقی ﴾ خبر نذارت اثرینی اندیشه وتدبر ایده .

(قطعه)

ان من یرحم اهل الارض قد — آن ان یرحمه من فی السما
فارحم الخلق جمیعاً انما — یرحم الرحمن منا الرحما

اخلاق مزبوره‌نك بری دخی کسب حلال و نفس بدسیرتی دار مقامهٔ کفاف وقناعتده اسکان و احلالدر. لقمهٔ پاك عبّاد ونسّاکه اصل اصول وحضیرهٔ خطیرهٔ لذت عبادته وسیلهٔ ادراك و وصوله اولوب مجاهدهٔ نفس مرید ایدن سالك مریده سبب ترقی ومزید و نظافت وعا باعث اجابت دعا اولمغله آناً فآناً مستجلب فیض قشیب وفضل جدیددر .

(نظم)

لقمهٔ کان نور افزود وکمال آن بود آورده از کسب حلال
چون ز لقمه تو حسد بینی ودام جهل وغفلت زاید آنرا دان حرام

﴿ کلوا من الطیبات واعملوا صالحا ﴾ آیت حکمت نماسنده اکل طیبات سائر اعمال صالحاتدن تقدیم اولندیغی دلیل قوی وقویمدر که لقمهٔ حلال جملهٔ فواضل اعمالدن اقدم واسبق وطعام حرام ایله اقامت اولنان وظائف عبادت بی‌صفا وورونقدر .

(نظم)

شکم بسان صراحی مدام پر زحرام سجود میکنم وزان سجود بیزارم
چو من مخالف دین می زنم چو ساغر و چنك چه سود کریهٔ خونین ونالهٔ زارم

کسب حلال که مستدعی رضای ملك ذی الجلالدر جملهٔ مرافق تامه ومنافع حامه‌سندندر که ﴿ الحلال یقطر والحرام یسیل ﴾ مثل بی‌مثیلی اوزره هرحالده طالب حلال عفت باعثهٔ العفه ایله اکتفا وفضول عیش ناصوابدن توقی واجتناب ایله تجارتکاه دهر پر تزاعده سرمایهٔ کفاف وقناعتی اقتنا ایلر .

(نظم)

لاخیر فی طمع یدنی الی طبع وغفة من قوام العیش یکفینی

اکرچه عَرَض غرضدن سانه اولان علم قتنده حلال وحرام

ظاهر وبیّندر اما بینهما اولان امور متشابهه‌نك فرق وتمییزی غیرهیّندر. بوخرق ظاهر الاتساعه علاج برء الساعه بودر كه اولا مقتضای حدیث ﴿كل لحم نبت من الحرام فالنار اولى به﴾ ایله حرام صرف غیرمتشابهدن بالكلیه تحرز وتحرس ومصاف نفس بد فرماده سپر ورع وتقوی ایله تترس ایدوب ثانیا شب شبهاتك هنگام ظلامنده:

(نظم)

شریعت را نخستین قرة العین رفیق مصطفی وثانی اثنین
مخالف رابگو برخوان وبشناس ستدعون الى قوم اولی باس

صهر اتقی واطهر یعنی حضرت صدّیق اکبرك رضی‌الله تعالی عنه ﴿كنا ندع سبعین بابا من الحلال مخافة ان نقع فی باب من الحرام﴾ كلامنی عمدهٔ مرام وعالم علم وعملك زاهد نیكوطوری یعنی سفیان ثورینك ﴿ما رأیت اسهل من الورع ما حاك فی نفسی تركته﴾ مقالنی اسوهٔ حال ایلیه. نعوت مكتوبهٔ غیر مكتومه‌نك بری دخی موافقت سر وعلانیتدر كه ارباب طریقت قتنده صدق واستقامتدن عبارتدر.

(نظم)

یا ربم ملك استقامت ده كاستقامت ز صد كرامت به

صدقك علوّ مرتبتی ضدّ لازم الصدّی اولان كذبك سفول منزلتندن معلوم ودروغ ایسه جمیع ادیان وملل ومذاهب بی عللده حرام ومذمومدر.

(نظم)

زكج كوبی سخن را قدر كم كشت چو سر واز راستی برزد علم را
كسی كوراست كوشد محتشم كشت ندید اندر جهان تاراج غم را

صدق بر اسم اعظمدركه نه مقوله امر معضل ومبهمده استعمال

وصفاء بال ایله مواظبت و اشتغال اولنسه وسیلهٔ فوز و نجات وعندالله سبحانه ذریعهٔ رفع درجات اولور .

(نظم)

براه راست توانی رسید در مطلوب   توراست باش که هر دولتی که هست تراست
توچوب راست زآتش دریغ میداری   کجا بآتش دوزخ برند مردم راست

وبر سلطان معزز ومکرمدر که سائر اخلاق وشیم اکا رعیت ولشکر وبحر وبرده . بلکه هر یرده اول داور سعادت رهبر امداد تأیید خدا داد ایله منصور ومظفردر .

(نظم)

کجا نرا ره نباشد در میانه   که تیر راست آید بر نشانه
به از زلف کج آمد قامت راست   بلی هر کس بقدر راست برپاست

صدق واستقامتك شرف وفضیلتی مکامن قلوبده جایکیر ومتمکن واقوالده اولدیغی کبی احوالده دخی رعایتی متیسر وممکندر . اما صدق حالی نوع خفادن خالی اولمیوب داستان آتی البیاندن باب درك واذعانی منفتح ومظاهر ﴿ نزعنا ما فی صدورهم من غل ﴾ اولان اهل دلك صدور صفا ظهورلری منشرح ومنفسح اولور .

(نظم)

دهقان حدیقهٔ حکایت   بورسم ایله ایلمش روایت

که سکنهٔ بلدهٔ حرامدن برسالك عذری الغرام وار ایدی که طبع آتشیننه وجد وتلوین غالب وهجوم عشق جهانسوز ضابطهٔ عقل صواب اندوزینی سالب اولوب مهامه تهامه‌ده عویل طویل ایله تك وپوی و کرمای حجازده صیحهٔ صبر کداز ایله مجذوبانه های وهوی ایدردی .

(نظم)

هرچه غیرشورش وديوانكيست　　اندرين ره دوری وبيكانكيست

بر كون حرم مسجد حرامه دخول ونادئ مشايخ كرامده مثول ایدوب لباس تقواسنی دنس سمعه وريادن قصد تطهير وانقا وخرقهٔ پشمینه سنی اخراج و القا ايلدی . حاضر اولان فرقه نزع خرقه‌يی استنكار وسبب تنزل وادباردن فحص واستخبار ایتدكلرنده اول طالب يقين وصادق راست بين ديدی كه الی هذا الآن روزنهٔ كاشانهٔ جنانه هر طرفدن جمال مطلق نابان ودل بی قرار عالم انواره منجذب شتابان اولوب همای همت بلند پرواز تارك نازك آشیان مجاز وبالای سدرة المنتهاء حقيقتده بورباعئ بلاغت طراز ايله زمزمه ساز ایدی :

(رباعی)

ای باعث شوق وطلبم خوبئ تو　　هر طلب منست مطلوبئ تو
كر آينهٔ محبئ من نشود　　ظاهر نشود جمال محبوبئ تو

حالا برغرفهٔ فلك منظردن بر طناز ناز پرور كوردم كه مشاطهٔ صنع بدائع نكار صفحهٔ ورق رخسارينه كلاب لطافت وكلكونهٔ صباحت ايله آب وتاب ويرمش وآوازهٔ حسن دهر آشوبی كوش ملاء كرو-بی يه كيرمش :

(نظم)

شيرين سخنی كه هوش می برد　　رونق زشكر فروش می برد
نازی و هزار فتنه در دهر　　چشمی وهزار كشته در شهر

كرشمهٔ دیده ونكاه دزديده ايله بنكاه عقل و حواسمی ناراج وبنی تير دلدوز دغدغه ووسوسه نشانه و آماج ایدوب چشم آلوده نظر شعشعهٔ جمال ملك پيكرندن شيفته ودنك وكنبد آسمان سربی سامانمه بر كلاه

تنك اولدی (ع) کسی کجاست که او دامنی نیالوده ، شمشیر قضاء تا کیهان کیر بر آن وخونریز وحالا عشق شور انکیز غرض آمیز اولوب بعدالیوم شوق حادثه باعث اول فتان فتاك وبو سبب ایله دل پر شغب نفاق فعلیدن خائف وبیمنا کدر .

(نظم)

انی امرؤ مولع بالحسن اتبعه لاحظ لی فیه الالذة النظر

فضل خدای متعال ایله تصحیح حال میسر ودل بی رفاهیه مظهریت حدیث ﴿ تمام البران تعمل فی السر عمل العلانیة ﴾ ایله مبشر اولورسه (ع) بسر خرقهٔ خود آیم باز ، والاثوث نفاق وروث ریا وشتاقدن باطن وظاهرم نظیف وطاهر اولمق دخی دولت عظمی وشرف شکرف وکمال نعمادر .

(نظم)

نکو سیرتی بی تکلف برون به از پارسای خراب اندرون

اول سرکشتهٔ بی دلیل زمان یسیر و قلیلدن صکره اصناف باطنهٔ باطلهدن خلاص وبرکت صدق راسخ ودستکیریٔ همت مشائخ ایله نائل حقیقت اخلاص اولوب شیوخ هدایت سنوحدن خرقهٔ ودیعت کردهنی استرداد وازالهٔ مخازیٔ عشق مجازی ایله تکمیل جوهر استعداد ایلدی .

(نظم)

کرچه حالش کشته بد اول تباه بعد ازان شد واصل ثم اجتباه

مخائل سالفهنك بری دخی عمل صالح وحسن حال واقامت مراسم طاعت وعبادته غدو و اصالده اشتغالدر .

(نظم)

ولا طاعت کن ومکذر ز طاعت بقدر انکه داری استطاعت

رحمت‌نامهٔ آسمانیده که منبع منیع امان وامانیدر عمل صالح مقدمهٔ ایمانه تالی وروز بازار قبول و رضاده ثمن قدر وبهاسی غالی اولمشدر . بدن ایمان لباس تقوی وایقانسز عریان وسر اسلام افسر طاعت و استسلامسز بی سامان اولوب درخت کردار بی خلل کلزار بدیع الآثار ﴿ برکة العمر فی حسن العمل ﴾ ده نابت ونامی ودنیا وعقباده مثمر ثمرات مبرات ونیکنامیدر .

(قطعه)

الناس همهم الحیوة ولااری　　طول الحیوة یزید غیر خبال
واذا افتقرت الی الذخائر لم تجد　　ذخراً یکون کصالح الاعمال

شرف صلاح ودیانته بوکفایت ایدرکه جملهٔ انبیا ومرسلین وعصابهٔ صحابهٔ کزین هدا وصلاح ایله منعوتلر وطرف خلافلرنده اولان بی انصافلر ضلال وطلاح ایله ممقوتلردر .

(نظم)

چند پرسی که بندکی چه بود　　بندکی جز فکندکی چه بود
بی هدی آدمی کم ازدده ایست　　هرکه اوبی هدیست بیهوده ایست

﴿ من تشبه بقوم فهو منهم ﴾ قول غیرمبهمی اوزره اول حضرات عالیاته تشبه واهل کفران وعقوقه لحوقدن تنزه ایلین سیاق سباقده معدود ونائل شرف نامحدود اولور (ع) احب الصالحین ولست منهم . اکرچه عمل صالحك تعریفی ﴿ مارید به وجه الله ﴾ وشعب واقسامی خارج حوزهٔ استیعاب واکتناهدر اما اتباع سنت نفس بدسیرته جمله‌دن اشق واحمز ، بلکه مقابل موت احمر اولمغله اجرده قربات اخردن اجزل ورضای ربه اقرب اولدیغی اجلدن سائر وجوه برّدن اعز واجلدر .

(نظم)

حقاكه بی متابعت سید رسل کس را به پیشکاه هدایت کذار نیست

سمط حدیث مرقومده مسموط و منظوم اولان جملهٔ خلالدن‌که فضول مالی بذل وافضال وفضول قیل وقالده اقلالدر ﴿ ولم يعد عنها الى البدعة ﴾ حدیثنده سبق ودبیر خامهٔ کوهربار خلاصهٔ اقوال واخباری اول محلده کتب ونبق ایتمکین :

(نظم)

مکرر کرچه سحر آمیز باشد طبیعت را ملال انکیز باشد

فحوای اوزره کانون دل پریشانده جوشان اولان قدور کمات مکرره اکتفا وخلال مقالده مسوق اولان کلام مسبوق ایله اکتفا اولندی .

من برون کردم ز کردن دام نصح جز سعادت کی بود انجام نصح
کرچه ناصح را بود صد داعیه پندرا اذنی ببايد داعیه

الحديث الثامن والثلاثون

الف قدك اولور چون عاقبت لام تفکر ایده کور تحت ترابی
بیورمشدر رسول صادق الوعد لدوا للموت وابنوا للخراب

(متن الحديث)

بو حدیث محکم بی بیش وکم بحر هزج مسدسك مزاحفاتندن ﴿ مفاعیلن مفاعیلن فعولن ﴾ وزننه موافقدر. بیهقی شعب ایمانده حضرت زبیر وابو هریره دن رضی الله تعالی عنهما بو عبارت ایله روایت ایلمشدر. ﴿للموت وللخراب﴾ کلمه‌لرنده اولان لام جاره لام صیرورت وعند بعض

النحاة نامی لام مآل ولام عاقبتدر. ابن هشامك تحقيق واعلامی اوزره «فالتقطه آل فرعون ليكون لهم عدواً وحزنا» آيت معجز نظامنده اولان لام بولامدر ومخدّرات شواهده مغانی اولان ابيات معانيدن :

(نظم)

فللموت تغذوا الوالدات سخالها كالخراب الدار تبنی المساكن

نظمنده دخی بومعنايه اولديغی مآلا كلامدر . كتاب عرائسده عرائش كلمات دلفريبه بوكونه آرايش وزيب ويرلمشدركه سلطان جهان كرد سبك سير محرم اسرار «علمنا منطق الطير» حضرتلرينك مصداق مضمونی «فهم يوزعون» اولان باركاه حشر نمودارلرينه اوابد وحوش واطيار اجتماع واحتفال ومجموع انس وجان صميم دل وجاندن اطاعت خاتم فرمانه مسارعت واحتفاد ايدوب سطوت ضابطهٔ سياستندن آسوده وآرام‌مأمن آسوده كيده آرام‌وهر بريني دام‌عدل‌وداد ايله رام ايتمش ايدی .

(نظم)

جمله مرغان هريكی اسرار خود از هنر وزدانش واز كارخود
با سليمان يك بيك وامی نمود از برای عرضه خودرامی ستود

ناكهان مرغان خوش الحاندن ورشان كه زينهٔ قماری وصداء غمكساری نغمهٔ چكاوك وساركبی مؤثر وساريدر تغريد راحت زا ايله نشيد طرب‌فزا ايلدی. صاحب‌قران «رخاءً حيث‌اصاب» مطلق‌العنان «فامنن او امسك بغير حساب» خلصان نادیٔ والاجنابه اسماع خطبهٔ خطاب ايدوب ديدی كه بومرغ شيرين زبانك مدلول نغمات والحانی سزك آيينهٔ عقل منيركزده انعكاس پذيرميدر ؟

(نظم)

توچه دانی زبان مرغان را كه نه ديدی شبی سليمان را .

سکنهٔ بارگاه سلیمانی پردهٔ عجز وناتوانیده (ع) این منطق طیرست سلیمان داند ، ترانه‌سنه سر آغاز ومقام استسلامده ﴿ الله اعلم ورسوله ﴾ کلامی ایله عرض خواهش ونیاز ایتدکلرنده اول سلطان عدیم المثیل ومطاع الامر ﴿ یعملون له مایشاء من محاریب وتماثیل ﴾ دیدی که بو مرغ کم مقدارك کاری اهل غفلت وجهل ایله جدال وحراب وقول باهولی ﴿ لدوا للموت وابنوا للخراب ﴾ در .

(نظم)

لاطیب للعیش مادامت منغصةً اوقاته باذکار الموت والهرم

شاهد هزار آشنای دنیا که هر آن براهل هوان وهوانك خانه خانه تماسنه ذاهب وجائی برهرجاییدر کیمه عشوه سازلق ایتدی که عاقبة الامر فیفاء غدر وجفایه کیتمدی وکیمکله عشقبازلق ایتدی که آخر کار مغاك فنایه القا ایتمدی .

(نظم)

کیمدرکه جهانده فانی اولماز دور فلکك امانی اولماز
ارباب زمانه‌یه ویروب پند بوشعری نه‌خوش دیمش خردمند

(قطعه)

مضی الاوائل والباقون یتبعها کما تناثر درات من السلك
لوکان تبقی ملوك او ممالکم فلیس تفضی الینا نوبة الملك

میان میدان حسن بیانده فارس وشرف یافتهٔ ﴿ لناله رجال من فارس ﴾ اولان پاکیزه کویان عجمدن برشاعرساحر دم بو اسلوب مرغوب اوزره ترجمهٔ مدلول ﴿ تلك الایام نداولها بین الناس ﴾ وبو معنانك قامت بااستقامتنه پرنیان بیان عجمیانه‌یی بوکونه کسو والباس ایلمش که :

(نظم)

چه خوش کفت دیوانهٔ در عجم بکسری‌که رشد وارث ملك جم
اکر ملك بر جم بماندی وبخت تراکی میسر شـدی تاج وتخت

آسمان خلافت کبراده شید اولان هارون الرشیدکه خلیفهٔ عباسی وبنیان تمیز ورجحانی راسخ وراسی ایدی اقلید تحقیق بی‌تقلید ایله فتح صندوق راز وچابك دستیٔ حذق و مهـارت ایله سر حقهٔ حکمتی باز ایدوب دیمش‌که اکر زبان زمانده قدرت انطلاق وجریان وکندوعیب وعوارنی کشف و اظهاره رخصت بیـان اولسه ابو نواسك بو نظم دلنوازندن اصدق برکلام حق ایله تبیین حال ممتنع ومحالدر :

(نظم)

اذا امتحن الدنیا لبیب تکشفت له عن عدوٍ فی ثیاب صدیق

ثانی اثنین آل عبا کویای ﴿ انانقطة تحت البا ﴾ شمسهٔ طارم خلافت چارم صـاحب منقبت غدیر خم خیبر خیبر فکن حضرت ابو الحسن رضی‌الله تعالی عنهما :

(رباعی)

مایـه محب خاندان اولی اولاد رسول را رهی ومولی
بشنوده بکوش هوش از منهیٔ قل لا اسـألکم علیـه اجراً الا

تشنکان کرمای غفلتی زلال موعظه ونصیحت ایله ریان واکثر احایینده بونظم عبرت آیینی ورد زبان ایدرلر ایدی‌که :

(نظم)

ومن صحب الدنیا یکن مثل قانصٍ علی الماء خانته فروج الاصابع

دنیا برطلسم نیست‌هست نما درکه نمایش افسون سحر افزونندن فیلسوفان ذوفنون بستهٔ چار میخ عجزوفتون وشعب شعبده ونیرنکندن حکماء بافرهنك سرکشته وزبوندر .

(نظم)

جهان چون خیالیست کآیینه بست　　که بنماید اما نیاید بدست

مشرب عذب مسرتی عذبهٔ عذاب معرّت ایله آغشته ومشوب وشهد فائق نحلی شرنك قاتل نخل ایله مخلوط ومخشوب اولوب نه دکلو ارخاء عنان مهلت ایلسه اسب مستعار دولتی عاقبت استرداد وتدبیر فنك وتدمیرده تفرد واستبداد ایدر .

(نظم)

دار ما آثمها تبقی ولذتها　　تفنی الاقبحت هاتیك من دار

شغل دیر یابی مایهٔ غفلت وبدمستی وعزل سریع الایابی مادّهٔ مادهٔ تنزل وپستی اولوب اقبال زود کذارینه سرعت ادبار امر لازم ولذت عسلنه زخم دمل ضربهٔ لازبدر .

(نظم)

الا انما الدنیا علی المرء فتنة　　علی کل حال اقبلت ام تولت

دیدهٔ بصیرتی کحل الجواهر عبرت ایله روشن وقریر اولان ناقد بصیره شایسته وجدیر وخلیق وجهیر بودرکه :

(نظم)

دنیا چو شاهدیست کناری کزین ازو　　کز شاهدان خلاصه بغیر از کنار نیست

فحواسی اوزره برکوشهٔ اندك توشه‌ده مهما امکن مؤنات اهل وسکنی تقلیل ونفس کودك مزاج دشوار علاجی قدر حاجت ومقدار بلغه وکفایت ایله فریب وتعلیل ایدوب (ع) وکل الذی فوق التراب تراب « معناسنی نقش نکین بال وصومعهٔ عزلتده انزوا وقناعت ایله ترك فضول اشغال ایده .

(رباعی)

هر کس که ره و رسم جهان نیک شناخت — از بهر اقامت اندر و خانه بساخت
این کهنه رباط را عمارت چه کنی — آخر چو بدیگریش باید پرداخت

واقتضای غدر روزکار ایله مفتریات حسّاد واشراردن مغلوب هواجس نفس امّاره و آبکینهٔ دل بی کینه‌سی شکسته آیینه کبی پاره پاره اولورسه (ع) ولاتری للئام الناس حسادا . ملاحظه‌سی ایله لئام ناسدن اولمدیغنه تقدیم حمد وسپاس وکنج تنهاییده عز عزلت وشکیبایی ایله تعود استیناس ایده .

(نظم)

این جفای خلق باتو در جهان — کر بدانی کنج زر آمد نهان
خلق را باتو چنین بدخو کنند — تاترا ناچار رو آن سو کنند

الحديث التاسع والثلاثون

اندوه حسابی ایلسون فکر — هرکیم که ایده جمع مالی مسلك
سلطان رسل کلامی در بو — من نوقش فی الحساب يهلك

(تمام الحديث)

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا اَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَيْسَ اَحَدٌ يُحَاسَبُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ اِلَّا هَلَكَ قُلْتُ اَوَ لَيْسَ يَقُولُ اللهُ فَسَوْفَ يُحَاسَبُ حِسَاباً يَسِيراً فَقَالَ اِنَّمَا ذٰلِكَ الْعَرْضُ وَلٰكِنْ مَنْ نُوقِشَ فِي الْحِسَابِ يَهْلَكْ

محيي السنّه امام بغوى عليه رحمة الملك القوى كه ترتیب کتاب مصابیح ایلمشدر اول کتاب صحت انتسابده بو عبارت ایله روایت وتصریح

یلمشدر. اگرچه اکثر روایانده فی حرفی مطویدر اما کتاب مذکورده حرف ظرف ایله مرویدر. بوتقدیر اوزره مزاحفات هزج مسدسدن (مفعولن مفاعلن فعولن) وزننه بی کم وکاست موافق وراست کلور. اساس البلاغه‌ده (ناقشه الحساب وفی الحساب) عبارتی ایله وجهینه اشارت قصد وترویز ولفظ (فی) ایله استعمالی تسویغ وتجویز اولنمشدر. فائق اللغه‌ده (یقال ناقشه الحساب اذا عاسره فیه واستقصی فلم یترك قلیلاً ولا کثیراً) ایله معنای لغویسی تبیین وافهام و (اصل المناقشة من نقش الشوکة وهو استخراجها کلها ومنه انتقشت منه جمیع حقی) قولی ایله وجه اشتقاقدن رفع برقع ابهام اولنمشدر. مزید تحقیق واستبصاره رغبت وتشوق ومطالعهٔ رقائق اسراره تطلع وتشوف ایدن اهل دانش وشعوره مستراب ومستور دکلدرکه بشر من حیث انه بشر آلودهٔ وضر شر وضر ودست خوش امتحانات قضا وقدردر .

(نظم)

تأنیس تست هرچه ز انواع نعمتست	تنبیه تست هرچه زاقسام ابتلاست
کونین از برای تو وتو برای او	این منصب چنین که تو داری دکر کراست

کبریای خلقه لائق عبادت وعبودیته غیر قادر ودست عمللری سرا پردهٔ عالم پاکه وصول وادراکدن قصر اولمغله حقلاء باریك بین آسیب صدمهٔ ﴿کفی بنا حاسبین﴾ ایله افتادهٔ حفرهٔ خفر وفرق وروز شمارده اوله‌جق هتك استار اسراردن غرق دأماء عرق اولمشلردر . (ع) خوش تماشکاه ایدی محشر حسابی اولمسه ٭ محرمان بزم خاص اخلاص دور باش ﴿وبدالهم من الله مالم یکونوا یحتسبون﴾ ایله سرزیر وزبون وهول فزع اکبر ایله جکرلری خون اولوب فریفتهٔ زخارف دنیا اولان اهل هوا سیاستکاه سوء الجزاده متبور ومثبور وتلال عمل مجازیلری تندباد استغنا وبی نیازی ایله هباء منبث ومنثوردر .

(نظم)

حق همی کوید چه آوردی مرا — اندرین مهلت که دادم من ترا
عمر خودرا در چه پایان بردهٔ — قوت وقوت درچه فانی کردهٔ
کوهر دیده کجا فرسودهٔ — پنج حس را در کجا پالودهٔ

اکرچه راه انتباهده ترك تعنی ایدن اهل تمنی کثافت حجب غفلت ایله یوم حسرتك شدتنی تسهیل و تهوین ومفتون بازیچهٔ ﴿ انما الدنیا لهو ولعب ﴾ اولان طفل دل مرتعبی انواع اکاذیب کودك فریب ایله تعليل و تهدین ایدرلر اما اوده‌کی حساب بازار یوم عقابده راست کلز وهر کرفتار شرك شر واشر فزع محشری کماینبغی بلمز .

(نظم)

بیرون ز کفایتت حسابی دکرست — در کوچهٔ غیب احتسابی دکرست

مکر اول عارف صائب نظر وکامل صاحب خبرکه :

(نظم)

بخل من‌لله عطا لله وبس — آن اللهم نیم من آن کس

فحوای دلخواهی اوزره بارکاه فضل الهدن اخذ وجود حقانی وتبدیل وجود فانی ایتمکله خارستان جهاندن دامن چیده وحارث محاسبی کبی حرکات و سکناتی ﴿ حاسبوا قبل ان تحاسبوا ﴾ میزاننده سنجیده اولوب مزید مناسبت و الف ایله سبعین الفه لاحق وبلا حساب نعیم حسن المآبه لائق اوله .

(نظم)

قطب زمن وپناه ایمان — سر حلقهٔ جملهٔ کریمان

ساغرکش ولدینا مزید یعنی حضرت بایزید :

(نظم)

نیك می دانست چون سر ره او — قدس الله تعالی سره

سرخوان حسن بیاندن کشف غطا وره نشینان صومعهٔ طریقته فضالهٔ نوالهٔ معرفتی بذل وعطا ایدوب بیورمشلرکه هرکس بیم باز خواست وعتاب ایله تنکاتنك موقف سؤال وجوابدن خائف وکریزان وچشم خونبارلرندن سرشك مدرار ریزاندر. اماعنان‌اختیار بنم کف اقتدارمه سپرده و صحیفهٔ کار وبارمدن رقم اضطرار سترده اولسه نفس پرتابی شرف دنو واقتراب ایچون ﴿ ولوللعتاب ﴾ اعداد وترشیح وحضورمهیمن متعالده محاسبهٔ دفتر اعمالی اختیار وترجیح‌ایدردم. شایدکه شرف‌مکالمهٔ ملك صمد ایله واصل منتهای ارب وخلال سؤالده جنب کریم ذی - الجلالدن یاعبدی خطابی ایله مخاطب اولم :

(نظم)

لاتدعنی الابیاعبده فانه اشرف اسمائی

شویله‌که : افاضهٔ شرف اضافته مظهر اولمق میسر اوله صدهزار بنم کبی بی سر وکارك حال پریشانی منتظم ومتسق وقراضهٔ کردار بی‌سامانی سیماب عفو و غفران ایله ملتئم ومنتسق اولوب سیئاتی حسناته مبدل وشاهد عمل ناروای دار القضاء قبول ورضاده مزکّی ومعدل اولور .

(نظم)

آنراکه سفید روی وپاکست از ننك محاسبه چه باکست

الحدیث الاربعون

دین اسلام اولوب سلامتده حشره‌دك‌مستزاداولور هرکون
خیر امت ایچون‌بیوردی‌رسول امتی امة مبارکة

(تمام الحدیث)

اُمّتی اُمّةٌ مُبارَكَةٌ لَایُدْرٰی اَوّلُها خَیْرٌ اَوْ آخِرُها

ابن عساكر عمرو بن عثماندن رضی الله تعالی عنهما مرسلاً روایت ایتدیکی جامع الصغیرده تصریح اولنمشدر . بوحدیثده ضعفاء امته عجب بشارت و کرفتار کشاکش افتتان اولان ابناء آخر زمانه حسن اشارت واردر . شول جهتدن که شمس آفاق کیر بعثتدن بعید اولان ذرات نابدیدك وجود وعدمی علی السوا وشرف افاضته ناروا ایکن فیض بی علت آنلری مخاوف یأس ونقمتدن تبعید وادحاق واماثل قدما واوائله ضم والحاق ایلمشدر وبو معنانك وضوح وانجلاسی تدویر دائره یه مخصوص وروش پرکار پرکارده مشاهد ومحسوسدر . شول حیثیت ایله که کردش دائره ده سائره اولان نقطهٔ آخرین پیشکاه نقطهٔ اولیندن رانده وظاهر اصف نعال تأخر وتحسرده پس مانده ایکن منتهاء عود ورجعیده نقطهٔ اولی وغایت قرب وزلفایه متصل وبو محلده (النهایة رجوع الی البدایة) کلام مشهورینه اطلاع وعثور متحصل اولور .

(نظم)

کر تو درکارکه صنع بنظاره شوی ازعجائب دهن فکر توخندان کردد
زانکه بنیاد فلك دائره کردار افتاد پای هر چیز بانجام سرآن کردد
آن نه بینی که نباتی که بریزاند تخم تخم او باز نباتی هم ازان سان کردد

غریب حکمتدرکه بوامت نکو سیرتك فضیلت مسفورەدن قسط اوفالری ومورد منقبت مذکورەدن شرب اصفالری واردر . زیرا مدعاة دعوته اجابت ایدن امت باسرهم ﴿ نحن الآخرون السابقون ﴾ مضمونی اوزره صفوف اصحاب قدمه منکب اضخم ایله مزاحم وقصب السبق امتیازی احرازده مشارك ومساهم اولدقلری کبی محرومان آخر زمان دخی ﴿ فی کل قرنٍ من امتی سابقون ﴾ حدیث بشارت نمونی اوزره نصیبهٔ خیردن بانصاب وفضالهٔ فضل متقدمدن حصه‌مند وبهره‌یاب اولمشلردر .

(نظم)

چونکه واکرد دیدکه از ورود   پس فتد آن بزکه پیش آهنك بود
پیش افتد آن بزلنك پسین   اضحك الرجعی وجوه العابسین

خواجه محمد پارساکه اهداب بساط تحقیقنه دست فکر دقیق نارسادر کتاب مستطاب فصل الخطابده طالبان لبان رشد وصوابه اتحاف هدیهٔ هدایت وبو حدیث شریفی حضرت ابوالدرداءدن رضی الله تعالی عنه روایت ایتمشدرکه (خیر امتی اولها و آخرها وفی وسطها الکدر) وینه کتاب مزبورده مکتوب ومبروزدرکه زید بن حارثه ایله رضی الله تعالی عنه سفر شهادتده هم طریق اولان مردان خدایه یعنی غزوهٔ موته ده لجهٔ منیه وموته غریق اولان شهدایه آل واصحابك جزع واضطرابلری مشتد وخوف انصرام واستیصال ایله زمان اندوه وملال ممتد اولدقده :

(نظم)

ختم انبیا دلیل هدا   صاحب جبرئیل امین خدا
قطب اقطاب آخر واول   اولین خلق وآخرین مرسل

حضرتلری جواهر نوازش وتسلیتی کشیدهٔ سمط تقریر و (لیدرکن المسیح بن مریم من هذه الامة اقوام انهم لمثلکم اوخیر منکم) کلام معجز نظامنی اوچ دفعه اعاده وتکریر بیوروب بعده حقیقت معنای خیریتی مستعدان مجلس افادته تفهیم و (لن یخزی الله امةً انا اولها والمسیح آخرها) ایله فائدهٔ بیانی تتمیم بیوردیلر . بو حدیث صحت مداردن ظاهر وبدیدار اولورکه وارد غیبیٔ مز ومزیت دیجور قرب قیامتده طارق وشمس عالمکیر خیریت ورجحان مغرب زمین آخر زماندهطالع وشارق اولدیغی حضرت عیسانك وسط سموات علادن نازل وآنك کبی رسول صاحب شریعت حوزهٔ عداد امته داخل اولدیغندندر . خصوصا که فتنه انداز نسا ورجال اولان دجالك آشوب واختلالی

خلالنده نجم ثبات ارادتلری منكدر ومشرب حسن عقيدتلری متكدر اولميوب اطاعت نهی وامرده كالقابض علی الجمر نفس پرشوره زور ايدن سربازان جهاد اكبر واعوان مهدیٔ هدايت رهبر ﴿ من تمسك بسنتی عند فساد امتی فله اجر مائة شهيد ﴾ نويدی ايله صف صفهٔ عز وشرفه تقديم وترفيع اولنسه‌لر بعيد وبديع دكلدر. اكرچه بو احاديث صحت مأثر بحسب الظاهر بين الاوائل والاواخر فضيلت وبرتريده اقتضای مساواة وبرابری ايدر اما شرح مشكانده اباطيل شبهات ازهاق وحق تحقيق بوطريق ايله احقاق اولنمشدركه امت خير مدارك باران منفعت باره تمثيل وتشبيهنده وجه شبه علم وهدا وبومعنی نفسنده كامل وغيری مكمل اولان علماء نيكو شمائل حقنده واضح وهويدادر. بو تفسير اصابت پذير اوزره خيردن مقصود ايصال نفع وسود اولمغله ﴿خير القرون﴾ ايله دور اخيركثير الفتون بيننده احتمال توازن وتقابل ومزيت وافضليتده تردد تساوی وتعادل قالميوب ﴿خير القرون قرنی﴾ حديث صحت لزومندن مفهوم اولان خيريت مطلقه مخصوص قرن اول وبوخبر مصدوقك منطوقی خيريت مقيده ايله موجه ومأول اولور. اكر بوحديث دخی خير مطلقه محمول وظاهرندن نامعدول اولورسه حديثدن مفاد وخيردن مراد امت اجابتك باجمعهم بنيان مرصوص الاركان كبی ملتحم وبی مبالغه كالحلقة المفرغه طرفينی ملتئم اولديغی تبيين وتوصيف وسابق ولاحقی قاطبةً مدح وتعريف ايله تكريم وتشريف اولور. نته‌كيم برشاعر ماهرك بوقول حكمت مظاهری اول معنايه لمح وايما ايدر :

(نظم)

ان الخيار من القبائل واحد   وبنو حنيفة كلهم اخيار

نقاوهٔ كلام بودركه امت خير آغاز نيك انجامك برمرتبه ده حسن

انتظام واشتباك ومزيد التئام واشتراكارى واردركه هرطبقه سائرندن. من وجه اندى . بلكه هرفرد معتبره امعان نظر اولنسه تفاريق عصادن اجدى كورينور ﴿ كانهم فى سريان سر الخيارية يصدق عليهم قول الا. نمارية ﴾ اكرچه فى نفس الامر بعضيسى بعضندن افضل واعز وقرب عهد رسالت جهتندن ارجح وامزدر لكن هر برنده نيجه سر خفى مودوع ومابينلرنده جلباب فرق وارتياب مرفوع اولمغله كانه امر تفاوت ورجحان مبهم ومشكل ووجه تمايز وفرقان متشابه ومتشاكل اولمشدر .

(نظم)

این دوبی اوصاف دید احولست — ورنه اول آخر آخر اولست

بوطرز بديع فن بياندن برنوع دلغريب و﴿ سوق المعلوم مساق غيره ﴾ بابنه قريبدر مروان بن حفصه‌نك قول باصوابی بوبابده ايراد واثبات اولنان شواهد ابياندندر :

(نظم)

فما نحن ندری ای يوميه افضل — ايوم نداه الغمر ام يوم يأسه

زيرا بومعنانك فهمى برامر ضرورى ، بلكه علمى علم وجدانى وحضوريدركه بأس ونكال هرحالده اشد وامر ويوم ندى يوم بأس ورداندن هروجهله اشرف وامزدر . لكن :

(نظم)

ولاخير فى حلم اذا لم يكن له — بوادر تحمى صفوه ان يكدرا

فحواسى اوزره طعم نداء اندوه زدانك چاشنى وحلاوتى حموضت بأس وصلابت ايله اولمغين تحبير ادا وتعبيرده تسامح وتساهل . بلكه عارفانه تجاهل اولنمشدر . مطر وامتده دخى بوحالت عند اهل النظر مرعى ومعتبر اولور وبالجمله صف نعال آخر زمانده مانده اولان ضعفاءناشادك

تقدم واستعدادلری نه وجهله استبعاد اولنورکه (ع) مبتدا كاه اولور مؤخر اولور . امام محيي‌السنه كتاب مصابيحی‌كه حسن خاتمه ايله مسكی الختام و﴿ مثل امتی كمثل المطر لايدری اوله خير ام آخره ﴾ حديثی اختتام ايلمشدر علامهٔ بيضاوی شرحنده بووجهله اظهار يد بيضا وابيض رحيق تحقيق انتضا ايلمشدركه نوب مطردن هرنوبت بركت اثرك تربيت اطفال باغ وراغده فائدهٔ عامه‌سی ونورسيدكان كهوارهٔ خاكك نشو وادرا كنده منفعت خاصه وحامه‌سی اولديغی كبی طبقات امت نيك نهاددن هرطبقهٔ پاك اعتقادك دخی نججه مكارم ومخائلی ، بلكه اصحاب نهی والبابی تحيير واعجاب ايده جك بی حد خصائص وفضائلی واردر. اكر - چه سابقون اوّلون مشاهدهٔ معجزات كونا كون ايله ﴿ الفضل للمتقدم ﴾ نعيم دائمنه شايان وكثرت طاعت وقلت لمم وزلت ايله داخل خلد طمانينه ورضوان اولمشلردر اما كرفتار شركهٔ شر القرون اولان آخرونك دخی عندفسادالزمان وجوه اطاعت وايقانلری باسره وصفقت بيعت واذعانلری خاسره اولميوب هنكام فشوّ منكرات وشيوع بدعده احياء موات سنت وورع ايتمكله هر بری مكتب فضل وادبده اهل سبق ايله همسبق ورايت جامعيتی حامل اولان هرفرد كاملنه بوبيت حكمت نزانك مغزاسی ماصدق اولمشدر :

(نظم)

سبقت ولكنّ الى الفضل والحجی   فانت اخير فی زمانك اول

بالانشين عهدپيشين اولانلر تأسيس وتمهيدده جد جديد ايتدكلری كبی رەنشين دوربينی اولانلر دخی تلخيص وتجريدده كد اكيد ايدوب بوسبب ايله سعيلری مشكور وهربری نام جميل وخيرجزيل ايله متعارف ومذكور در .

(نظم)

من تلق منهم فقد لاقيت سيدهم　　صغيرهم ككبير فى اقتناء علاً

تتميم الذكر لاهل الفكر

بو غريب شهر بلاغت ومسافر ديار براعت كه نيجه مدت اودية عالم بى نهايتده تسيار بسيار، بعده تأييد فياض بى علت ايله مأنس دار الملك شهادتده آرام وقرار ايلمشدر خصائص ثلاثه ايله مخصوص وبنيان تفرد ورجحانى مرصون ومرصوصدر .

خاصهٔ اولى — ميان مهره‌ٔ منشيانده رسم سخن گزارى بو وجهله جاريدر كه اوائل كتب ورسائلده رعايت اسجاع وفواصله فى الجمله رغبت وميل ومضمار عبارت آراييده برمقدار ركض الخيل ايدوب بعده ترك مشقت تكلف وتنسيق الفاظ منشيانه‌دن تخلف ايدرلر. بو خزف ريزهٔ بى اعتبار كه نظر ناقدان اولى الابصارده كم قيمت وپستدر هر نه دكلو عيب وعوارى وار ايسه كريبان مطلعدن دامان مقطعه وارنجه هموار ويكدستدر .

(نظم)

چو تحسين نكندم بارى خموشى　　اگر عيبى بود كو عيب پوشى

خاصهٔ ثانيه — شاهد بلاغت برصورت ايله ايكى دفعه متجلى وبر زيور ايله مكرر متحلى اولميوب اقتضاء ناگزير ايله اعاده وتكرير اولنان عبارات پرعبر لباس آخر ايله آرايش وتقيين ورعبوبهٔ بلاغت مرغوبه‌يه سجاف سجع متوازيده متوازى اولدقده مخازن سجع متوازندن اخراج زيور تبيين اولنوب عبارت واداده تفنن وبى تكلف تصلف نوع تصرف .

ایله تغییر اسلوب سخن اولنمشدر. (ع) احسان چو نمی شود کم از تحسینی *

خاصۀ ثالثه — نامحرمان اجانب عوامدن ستر واکتتام ایچون سمت انشاده برطرز نادر دلکشا افراز وافراد ومسالك سبعۀ معلقه اوزره بعض الفاظ معقدۀ مغلقه که ایراد اولنمشدر هرلفظ صعب المنال مرادف مأنوس الاستعمالی ایله شفع وهر حرف وحشیء حوشینك سرپوشی بوحیله ایله ازاله ورفع اولنمغله کتب لغته مراجعت اولنمادن مدلول مقاله انتقال اکثر مواضع ومحالده آسان ویسیر وصنعت جراثقال کبی عقدۀ صعوبت واشکال انفکاك پذیر اولور .

(نظم)

چون خجلیم از سخن خام خویش　　　هم تو بیا مرز بانعام خویش

وصمت حسد وعصبیتدن مصون وبری اولان موشکافان دقائق سخنورینك بارگاه نصفت وانصافلرندن دریوزه واستعطاف اولنورکه بوباغ بلاغت بلاغدن عین رضا ایله گذر وعیبۀ عیبه نظر ایتمکدن حذر ایدوب همزانوی ملوك کلام نبوت بیان اولان فقراء مقرات پریشانه سنك انداز وره نشین عتبۀ عتبی اولان گدای مترصد الندایه تعرض واعتدا ایله ستم پرداز اولمیه لر .

(نظم)

وخیر خصال المرء ستر معائب　　　وافضل اخلاق الرجال التسامح

بلکه افواه طلبۀ معرفت شعاردن داخل مسامع کبار اولدقده لسان تکرم واستحسان ایله :

(نظم)

جزاك الله عن ذا السعی خیراً　　　ولکن جئت فی الزمن الاخیر

نظمنی انشاد وبونیازمند مجروحك روحنی فائحۀ فاتحه ایله مسرور

وشاد ایدوب هفوات یسیره سنی حمل علی الصلاح وزلات کبیره سنی
رقمزدهٔ خامهٔ اصلاح ایده‌لر .

(نظم)

نویسندهٔ این خجسته سواد   زپیشینه دفتر چنین کردیاد

که برسائل جری حکیم انوری یه‌که انکشت نمای قلمرو سخنوریدر
ایراد سؤال ونطع منافسهٔ مناقشه یه القاء قرعهٔ قیل وقال ایدوب دیدی‌که
ای معدل موازین اقسام اشعار سن اول استاد بلند اقتدارسین‌که هرکلام
بدیع النظامك مشیمهٔ شیمهٔ فسونده سحر نیرنك نمون ایله توأم وشقیق،
بلکه قصائد حکمت طرازکه اطلاق لفظ اعجاز شایسته وحقیقدر اماحیف
ودریغ‌که زبان تیغ کلام بلیغك عروض رخنهٔ غموض ایله عرضهٔ کلال
ولسان بیانك عقدهٔ تعقید صعوبت نشان ایله بسته ولال اولمغین اکثر
ناقدان فضل وهنر ادراك شعر معجز اثرکدن محروم ونا امید وبیکده
برطالب‌دشوار پسندحکم سودمندن بهره یاب ومستفید اولور. اول‌حکیم
بی قرینه ومانند وواسطة العقد (ع) در شعرسه کس پیمبرانند ،
مسلك تفرد وتمکینده کندو استعداد طرز آفرینه اقتفا و ﴿ لاتصل علی
صولاً فکم من عائب قولا ﴾ کلامی ایله اکتفا ایدوب دیدی که (ع)
من نیز برای آن یکی می کویم ، بوفقیر نا کامك دخی کلمات بی انتظامنده
جابجا اغلاق وتعقید ظاهر وبدید اولدقده ﴿ واحد کالالف ﴾ رتبه سنه
صاعد، بلکه‌هرعصرده ﴿واحدبعدواحد﴾ اولان مخاطب یکانه‌نك نفحات
الطاف بی بهانه سنه تعرض وعرصهٔ ضراعت واستکانتده تبوء وتعرص
اولنورکه بومقدمهٔ مهمه‌یی خاطر نشان وبو فقیر مستهدف مستهامی
سهم الغیب رضاء تامه عرضه ونشان ایدوب جرمنه اعتراف ایدن
مسکین سینه صافه سبب نکوهش وتعییر واغراء نفس ناموس شکن ایله

اسلوب حسن ظن تغییر اولنمیه (ع) فان بحثوا عنی ففیهم مباحث ، بالکه بودار الحدیث دانش وهنردن کذر ایدن زمرهٔ ادبا ﴿ فما لهؤلاء القوم لایکادون یفقهون حدیثا ﴾ فحواسنه مظهریتدن توقی ونهایت برّ وراقتلرندن (ع) با آنکه سراسر همه عیب افتادست ، جائزهٔ حسن قبول ایله تلقی ایدوب ید انصاف ایله ذیل الطافه تعلق وعفو تقصیر کناهده خلق الله ایله تخلق ایده‌لر .

(لمؤلفه)

ایلر رشاشهٔ قلمم مرده دلاره	تفسیر آیت ومن الماء کل شی
دل معدننده ایتدی توافی نوظهور	هرکاو طبع فهم ایده ضرسه وماعلی

بومقدمات مقصودة بالعرضدن نتیجه وغرض پایین مصنفینده جایکیر ومکین وصف نعال اهل کمالده اقامت کزین اولمغله احیانا جزئیات نتف ومزایا ایله اجمام نفس واحماض ومشاین زیردستان خودفروشدن عین عیب پوشلرینی اغضا واغماض ایدن بزرکان وارباب قلوبدن طلب دعاء اجابت قرین وجناب ستار العیوبدن در یوزهٔ بهرهٔ ﴿ واجعل لی لسان صدق فی الآخرین ﴾ در :

(رباعی)

من معترفم که کار من جمله خطاست	معذورم ازانکه بر بشر سهو رواست
ای منصف اکر توان دراصلاح بکوش	درعیب نظر مکن که بی عیب خداست

حرره العبد الفقیر الی الله الغنی القدیر طاهر بن عتابی الشهیر بعلمی القاضی بانچه قزانلق فی الیوم الرابع من رجب المرجب لسنه خمس وثلثین والف

انتهی

كتابخانهٔ اقدام

عدد ٥

Ion Kemal, d.1535

آثار اسلافدن

Divan

كمال پاشا زاده ديوانى

ناظمى

كمال پاشا زاده

طابع وناشرى

اقدام غزتەسى صاحب امتياز وباش محررى

احمد جودت

معارف نظارت جليله‌سنك رخصتيله طبع اولنمشدر

درسعادت — اقدام مطبعه‌سى

١٣١٣

﷽

قصیده‌لر

وشدی دلبرکل یوزکده زلف پرتاب اوستنه
وشدی ماهیلر صناسك صوده قلاب اوستنه
چشم پراشك اوزره تاب اورسه رخك عکسی نوله
رسمدر قندیلده آتش یانار آب اوستنه
خطکه طولاشسه دل حسنك کتابنده نوله
کثریا بحث تفسیر اولور اعراب اوستنه
عارضکدن خط چیقوب طوتدی سواد زلفکی
رومدن لشکر واروبدر صانکه اعراب اوستنه
خط یاقوت اوزره کیمسه نقطه قویمادی مکر
بکارك کیم دوشدی اول لعل شکرناب اوستنه
صفحهٔ خدکده دل ایلر خیال خط وخال
کورنجه دیوانه درکیم نقش ایدر آب اوستنه
حقهٔ یاقوتدر چشمم طولو درّ وکهر
لبلرك عکسی دوشلدن اشك خوناب اوستنه
دوندورر هردم سرشکم چشممی دولاب وار
کوزهٔ پرآبدر چشمم اودولاب اوستنه

کوزم اسطرلابدر حسن ارتفاعن آلمغه
عنکبوتی پرده مژکان اول سطرلاب اوستنه

اشك خونین ایچره چشممده خیال خالدو...
صان مکدر دوشدی جام بادهٔ ناب اوس...

*
* *

ایلدی موسی صفت زلفی عصاسن اژدها
صالدی خطك خضروش سجادهسن آب اوستنه

خانهٔ دلده صاچك کیم غیره اولمشدر حج...
پردهٔ مشکینه بکزر کاصیلیر باب اوس...

کوکله عشقك دوشوب تاراجه کیتدی عقل وصبر
لاجرم یغما اولور اود دوشسه اثواب اوستنه

مردم چشم آیرلماز لبلرکدن خال و...
جان ویریر مسکین مکس کوردکجه جلاب اوس...

لبلرك شوقیله قان دوکسه نوله بوکوزلرم
قان دوکلك شمدیمی اولدی می ناب اوستنه

جنك غمده ضرب ناخنله رك جانم ...
لرزه ایلر چنك تاری کیبی مضراب اوس...

ایتلریکی قویوب اغیاریکه میل ایتمز کوکل
کیمسه اعداسینی تقدیم ایتمز احباب اوستنه

عاشقه دلبر { ایتم } دیدکجه شادیدن اولو...
کیمدرر عالمده جان ویرمز خوش القاب اوس...

عارضی آینه سنده عکس رخسارم بنم
کوییا برك خزاندر کیم دوشر آب اوستنه

خوشدرر افسانه‌یی زلفکده تطویل ایتسه‌لر
کرچه کیم دیمشدر املا اولور اطناب اوستنه
آب کوثرله یور آغزین لبلرکدن سوز آچوب
دل قاچان مدح اوقوسه شاه ظفریاب اوستنه

*
* *

سن سین اول علامهٔ عالم که دورکده سنك
ظاهر اولدی فضل روم اعجام واعراب اوستنه
کورمدی ذات شریفك کبی قطب معرفت
بونجه ییللردر دونر بو چرخ اقطاب اوستنه
آدیکی منبرده چونکیم یاد ایدر که که خطیب
منبر آنکله تقدم ایتدی محراب اوستنه
چرخ اطلس اوستنکه چتر همایوندر کا نك
شمسهٔ زریندرر شمس جهان تاب اوستنه
کون یوزکدن اسی یوز کوریدی بر کون پیر چرخ
کرم اولوب کیمزدی قاقم کورك سنجاب اوستنه
عکس رخسارکله کیم تاب اوره تیغك برق وار
آبه بکزرکیم دوشر خورشیددن تاب اوستنه
قوردی دولاب زبرجد سبزه زارکده فلك
اولدی زرین کوزه کوکبلر اودولاب اوستنه
درکه عالیده دربان اولماسه هر کون سحر
زر عصاییله دیکلمزدی کلوب باب اوستنه
کاسهٔ چینیده آلتون حل ایدر هر کون کونش
زرنشان نقش ایتمکه قصرکده ابواب اوستنه

خاص اولوب شانکده شاها فضل بی پایان حق
قصر لطفـك عام اوله اعدا واحباب اوسـتنه
دائم وقائم طـوته حق دولتـك اوتادینی
نیجه کیم چرخ فلك دور ایده اقطاب اوستنه

عدوی سـنك دل ایچنده دلدی کان خنجر
جهانه لعل نثـار ایتدی خون فشـان خنجر
همای فتحـدر آغزینه استخوان آلمش
نه خوش ایدیندی عدو قابن آشـیان خنجر
منور ایتمکه دیجـور رزمی شـمع کبی
ایدیندی پنچهٔ سـیمینی شـمعدان خنجر
عدونك ایتـدی باشی بوشـلغینی ظاهر کور
ایچی چـوروکلکینی ایلدی عیـان خنجر
زبان حال ایله خـون عدویه تشـنه‌لکن
دیلنی طشره چیقـارمش ایدر بیـان خنجر
بریسی کشـفده غالب بریسی دقتـده
سـنان ایله نیجه کز اولدی امتحـان خنجر
عجبمی قوپسـه یالنجق قلیچ نیامنـدن
چو دوزدی معرکه‌یی حشردن نشـان خنجر
نیجه کزه ایل اراسـنده شـویله عریان تیغ
نیجه یوده یوریوب خلق ایچنـده قان خنجر
نیجه صـونه النی نهب و روبچون شـمشیر
نیجـه اوزاده دل آزار اولوب زبان خنجر

باشینی کندویه چکسون قلیچ برا زمدت
دیلینی کندوده طوتسون براز زمان خنجر
جهانده قالمادی قهر اولمادق عدو آیرق
کرك که باغلامیه قتل ایچون میان خنجر
چون اولدی عهد شهنشاهده جهان خوش حال
آلنماسون اله سیف وسنان کمان خنجر

*
* *

کورن صانیر که دکزدن آتلدی برماهی
قاچان که برق اوره کفکده نا کهان خنجر
دکزده ماهی یه بکزردی کوکده ماه بوه
الده سن شهك اولیدی کر روان خنجر
قپوکده قوللریکه ایتمه‌سیدی کر تقلید
طاقنماز ایدی مه نودن آسمان خنجر
شهاب وتیر وکمان وسنانکی کوتوروب
یوروب اوککجه چکه شاه خاوران خنجر
کونش یوزکدن اولور ایدی فرق ذره قدر
النده سن شهك اولسیدی هرزمان خنجر
اوککده کون کبی چینی سپر اوله چون چرخ
کورونور اول آرده ماه آسمان خنجر
خطاب قهریکی فهم ایتمزایدی قلب عدو
کر اولماسیدی ارایرده ترجمان خنجر
دیلینه قصه‌سنی آلمادی پیر دستانك
سنك اوککده اوقویالی داستان خنجر

نبرد ایچنده اولور دستبرد که قاتل
عدوکك آغزینه آنی صوقار زبان خنجر
نشان زردرر اول دست زرفشانکده
کورنلر آنی صانیر اولدی زر نشان خنجر
اوکـکده شعلهٔ شمع ظفر طورر ایکلر
نسیم نصرتك اسدجکه نا کهان خنجر
سنان اوککده باش اوینادی سر فراز اولدی
نثار قیلدی کوروب آنی باش وجان خنجر
چکوب یانیکه ایدینسه‌ك مقرب آنی نوله
اوککده باشنی چون ایتدی درمیان خنجر
الیدرر قلیجك پهلوان معرکه نك
دیایلدرر اول الك کیم ایدر بیان خنجر
بیلان قوشاتدیغکی جنکده بیان ایلر
لسان افعی‌ایله زهر جان ستان خنجر
قلیجك آبنه دبسوز لافی نیچون دیرلر
دلی دکلیدر اول صو کبی روان خنجر
عدوکی اورمغیچون یومروغن دوکر کوره‌رك
صوچنی صورمغیچون اوزادر زبان خنجر
عدوکك ایلدی چون نقد عمرینی غارت
نه‌کیردیسه النه ایتدی درمیان خنجر
کورنجه آقدی همان آغزی صوبی شمشیرك
چون ایچدی دشمنك قانی روان خنجر

نه سوزکه قلبکه لایح اولور مدیحکده
دیلی ایچنده در آنی کسر همان خنجر
حسود اولماسه قائل بودل فریب سوزه
دیلینی کسسون اکا ویرمه‌سون امان خنجر
کوزینی خصمك ایدوب تیغ چشمهٔ خونین
سراسر ایده یوزین چشم خون فشان خنجر
کوزنده هر مژه‌سی دشمنك اولوب خنجر
تننده اوله عدوكك هر استخوان خنجر

غزلیات

حروف الألف

ایها الساقی لنا دع ما کدر خذماصفا
قو بزه غم دردینی نوش ایله سن جام صفا
صو بولانمادین طورلماز دل مکدر اولمادن
محنت هجران ایله سورمز وصالکدن صفا
صبح اقبالیمه چکدی شام محنت پرده‌سین
زلفی یوزنده‌کی کافور اوزره اولدی مسك سا
زلف وغمزه‌ك فکرله صحرای عشقك کورونور
هر کیاهی اوق ییلانی هراغاجی اژدها
سینه سنده کیزله‌دیکی داغ عشقی دل بوکیم
خرقه‌سی ایچنده صاقلار درهمی اولسه کدا

قديكه ايرمكدر اوّل فكرى عشق ايچره دلك
طفل مكتب كبى كيم ايلر الفدن ابتدا
هيچ دل خالى دكل قدك هواسندن سنك
يوقدرر عالمده بر ير كاولميه آنده هوا

ديدى دلبر شمع كبى يانه سويلر سين بكا
چون دل اوجندن ينارسين يانه سويلرسين بكا
يوز ويروب اغياره كستاخ ايلدك ديدم ديدى
بيلميوب سوزك نه كستاخانه سويلرسين بكا
لبلرينه جام وصلكدن بنى مست ايت ديدم
خشم ايدوب چشمى ديدى مستانه سويلرسين بكا
زلفك افسونيله كوكدن آيى ايندرمش ديدم
اويقويه واروب ديدى افسانه سويلرسين بكا
سويله‌سه‌ك شاها نه‌وار ديدم ديدى خشم ايليوب
بركداسين سن نيچون شاهانه سويلرسين بكا

جسممى چون داغ حسرت قيلدى سرتاسر قارا
اولدى سودايه سواد اعظم آنده هر قارا
شوق رخسارك كوريجك تيره اولورسه كوكل
طك دكل كيم شعله قالماسه اولور اخكر قارا
آيرى دوشلدن يكاغك بكلركدن ايلدى
داغ حسرتله يوركك لالهٔ احمر قارا

صاچلرك هندوسی مشك چیندن اولمش صنم
فرق اولماسه نوله بربیرینه بكزر قارا

دود آهمدن قارادی صانمه كیم زلفی كبی
قیلدی كوكلم خانمانن اول پری پیكر قارا

سن كونشدن آیریلغه بركیجه قاتلانمیوب
طاشلرایله كوكسنی دوكوب قمر ایلر قارا

ای كوزی آهو پلنك كوه عشق ایتدك بنی
داغ حسرتله ایدلدن جسمی یر یر قارا

كلشنه سروكدن ایلتمش خبر پیك صبا
ال اوزاتمش كیم چنار ایده آنكله مرحبا

لاله رخسارك كبی بركلده یوقدر رنك وبو
مثلی یوغیدی جهانده ویرسه كر بوی وفا

زلفك اوجنه ایرن آلیر لبكدن كام دل
قدره اوغرایان كشینك حاجتی اولور روا

نازله كلشنده مستانه صالندی شاخ كل
مست صاندی غنجه‌نك آغزین قوقار باد صبا

توتیادن خاطرنده چشممك واردر غبار
یوزینه باقماز دخی كر خاك پایكی بولا

دل كرك صافی كه عشقك پرتوندن حظ آله
چون مجلا اولمیه آینه كسب ایتمز صفا

نوعروس مصر طوتدی یوزینه نیلی نقاب
زلفکك شـامنده ظاهر اوله‌لی حسن و بهـا

آ کمغه طویماز یوزی دل‌ویرمك ایسترجان آ کا
نه دیایـله برکشی جانان اوکنده جان آ کا
خط قازیتمق‌ویردی خوش‌صورت نکین لعلکه
کوردی خاتم قالدی پارمق ایصیروب‌حیران آ کا
بر بلالی بابـلك در باغ عشـقکده کوکل
کیم جکرده تازه داغیدر کل خنـدان آ کا
چشـمهٔ حیوانه لعلك قنغی حیوان بکزه‌دیر
کورسه‌ایدی جان ویریردی چشمهٔ حیوان آ کا
تاب عشقك یاقدی جانی کوز یاشندن نفع یوق
ای چالمشدر یوره‌کن نیلسـون یاران آ کا
صـاقینوب خامه دیلنـدن آدینی اول دلبرك
نامهٔ شـوقیمی یازدم یازمادم عنـوان آ کا
تاب عشقکله صولاردی سبزه زاری عمرمك
دمبدم صـو سپمه سه بودیدهٔ کریان آ کا

زلفك اوجندن کوکل دوشدی بلا زنجیرینه
هپ بلا باشی سـنکله آشـنالقدر بکا
بولماسـه باغ وصـالکدن نوله برك و نوا
کوی عشقکده غرض چون بی نوالقدر بکا

برنفس کویك یقاسن قوماسەم الدن نوله
کیم جهانده خوش کلن آنجق بورالقدر بکا
اول قدی بالا بلاسندن نیجه اولەم خلاص
چون نصیب اولان ازلده مبتلالقدر بکا

جام لعلیله کوکل عیش مدام اولسون سکا
اول شرابی بنسز ایچرسەك حرام اولسون سکا
ییللر اولدی برسلام ایله بزی یاد ایتمەدك
بی وفالر چوقدرر اما سلام اولسون سکا
سروسوسن قد وخطکه قول اولسون قوکه تا
نه قدر آزادەلر وارسه غلام اولسون سکا
سایه کبی خاك اول یولنده برسروقدك
کر دیلرسەك روضهٔ رضوان مقام اولسون سکا
بی ریا طاعت کرکسه کل طریق عشقه کیر
مطربی واعظ ایدن ساقی امام اولسون سکا
برقارش کسمك کرك قدك اوزوندر ای رقیب
کردیلرسەك خلعت عشقی تمام اولسون سکا
ییدیکك خون جکردر ایچدیکك کوز یاشلری
بوصفا اسبابی ای دل مستدام اولسون سکا

اولدی سودازده زلفك غمیله مشك خطا
کورنیجه باغرینی خون ایتدی آنك بوسودا

زلفکك هر قیانی بودل النده کوروبن
کیمدن اولدی عجبا هند ایلنده یغما

چین زلفیکه سنك نیچه دیه مشکین دل
زلفکك برقیلنبه دکمزیکن چین و خطا

کیجه اویقوده کورر دلکه قوجار اینجه بلاك
دوشده موکوردی ینه چکسه کرك رنج وبلا

هیچ یارك نظر اول اینجه بلندن سچه من
موی کیسولرینی کاولدی سکا دام بلا

طاشلره کار قیلار ایتمز اثر آه سکا
نه دمیردن یورك ایتمش بکم الله سکا

غصهٔ زلف سیاهك کبی یوق جوریکه حد
قاچان انصاف و یریر بیلمزم الله سکا

سرو قدیکی کناره کتیرنجه باشم
اره یرده یورولور واره کله آه سکا

باشن اکدیکی بودر قاشیکه ای کعبهٔ حسن
کوریجك کون یوزیکی سجده ایدر ماه سکا

کویك اطرافنی طوتدی دکزه دوندی یاشم
آجیدیغم بوکه قالمادی کذرکاه سکا

کیزلنیر قارشی بزه ناز ایدر اولدی سایهك
خویك اوکرندی شها اولهلی همراه سکا

نزد عشقكده كوكل كاه يوتاركه يوتولور
عالمك حالى بودر كاه بكا كاه سكا

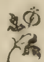

ييقلسه دل هواى رخكله بولور صفا
يوزلسه او طولار ايچنه لاجرم ضيا
صافى كوكلده ظاهر اولور عشق پرتوى
صورت كورونمز آينه‌ده اولماسه صفا
عشق اولماينجه باشده قاچان جوش ايدر كوكل
دريا تموج ايلەمز اولمايجق هوا
اوردم كوكل خرابه سنه غم كلنككنى
چيقدى خيال زلفكله كافرى بنا
باقدقجه كلشنه آچيلير كوكلى غنجه نك
اولور بهار ايرشسه چمن سيرى دلكشا
بلبل نيازه باشلادى سن ناز قيل ديبه
كلشنده كل بوداغنى تحريك ايدر صبا
كلسه رقيب خاطركه زلفنه ياپش
ديمشلر اولولر ايتى آك حاضر ايت عصا

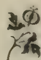
عشقه اويدك نيلەدك كورسەك بكا
ديمدميدى بو حالى بن سكا
جان صفاسينى سورردك اى كوكل
مانع اولماسه هواى تن سكا

كلدی چون اول ماه طلعت بزمکه
شمع کبی قارشوسنده یان سکا
نور اولورسك نار عشقیله یانوب
کلشن وصل اوله هر کلخن سکا
وقت کلدر باغه کل ای لاله رخ
سرو و عرعر اوزه‌نور چوقدن سکا
صبحدم آچوب کل ونرکس کوزین
کوز قولاق طوتمش طورر کلشن سکا
کوردی کلدیکك سنك ای کلعذار
اورو طوردی سرو ییرندن سکا

عشقه نه انتها بوله بیلدك نه ابتدا
جان ویرمکیله کیمدر آکا بوله انتها
یانمازایدی فراقله دل عشقه دوشمه‌سه
اولمازایدی جهنم اودی اولمسه هوا
نیجه ییقیله کلبهٔ احزانی کوکلمك
زلفك خیالی اوردی آکا کافری بنا
خونی کوزی یوزومه قیا باقسه وجهی وار
کیم زعفرانه میل ایدر آهوی چین خطا
رومنده حسنکك واریجق شام زلفکه
چیندن دم اوردی مشك خطا ایلدی خطا
صونك ایچنده یاتمقایله مار اولوردی فیل
زلفك یوزکده یوزه کلوب کوزینه صبا

ایزك توزی عبیرینی صاتمش یبانلره
یوقدر یوزیکه یوزه کلوب کورینه صبا

دوشمش هوای زلفکه ای سیم‌بر صبا
آوازه اولدی‌که اکلنمیوب کزر ضبا

لیلی صاچك هواسنه مجنون وقت اولوب
دیوانه اولدی طاغلره دوشوب یلر صبا

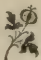
واردقجه کلستانه چیچکلر عروسنه
ایزك توزین عبیر دییه خوش صاتار صبا

اوفورسه‌لر چراغی سونرکن سبب نه‌در
اوفورمکیله لاله چراغن یاقار صبا

بکزرکه کوردی کویکه بویکله اوغرادی
کیم دوشدی یوله آردینه باقماز قاچار صبا

باغك یولنده نرکسك آزدندن ایریشوب
اورر کوزینه توز وکلاهن قاپار صبا

شبنم کوزی یاشیله کیجه کویکی صولر
قاپوك اوکینه کلوب سوپوره چین سحر صبا

جان کوشنه زلفك طاقه‌لی حلقهٔ سودا
دل حلقهٔ زلفك کیدر بی سرو بی پا

بردمده قیلار بیك دل وجان مرده‌سن احیا
لعلنده ظهور ایتدی مکر سر مسیحا

موسا کیدروب خط سیاهینی یوزندن
کوستردی عذارنده نکارك ید بیضا

کل رخلری یاننده کورن لبلرینی دیر
کیم کوردیکی وار کل بوداغنده بیته خرما

نار رخك آهم توتون کوکه چیقاردی
اود دوشدی کوکل شهرینه کل ایله تماشا

صحرای فراقکده صوسز باغری قاراردی
جان آتدی لبك چشمه سنه لالهٔ حمرا

صافی دل ایسه‌ك ایت لبنك ذکرینی صوفی
کل کور نه صفا بخش اولور جام مصفا

کلشنده‌که دوشدی صویه برك کل رعنا
معشوق ایله عاشق یوزیدر کور کوده کویا

اویکنمیه طغراسنه سن خسرو حسنك
منشور فلکده کورون غرهٔ غرا

خط لبی نقشیله نکارك قاشی رسمی
منشور جماله بری مهر و بری طغرا

استاد چمن چونکه طوقور سبزه حریرن
برك کل حمرادن اورر باد آکا تمغا

یازدقده یوزك مصحفی کاتب تقدیر
شانمده بنم ایلدی عشق آیتن املا

زلفك غمی كوكلومی بلك فكرينه صالدی
كوركيم نيجه حاله براقوبدر آنی سودا

جاهل نه بيلير اصلنی ايمان ايله كفرك
آقدن قاره‌يی فرق ايده‌مز ديدۀ اعما

حرف الباء

عارض اولدی كوكله يوزك كوريجك اضطراب
عكس مرآتكدن اول صواوزره كويا دوشدی تاب

كل يوزكده در ديزلمش قطرۀ شبنم كبی
ظاهر اولمش چشمۀ مهر ايچره انجمدن حباب

صورت يارن خيالن باغرينه باصمش ياتار
كرچك ايمش عاشق ديداردر ديرلردی آب

مانع اولدی قاتلی ياشم كل يوزيكی كورمكه
كون يوزيكه صان شفقدن طوتدی كلنار نقاب

ايستدی دل دزدی چيقماغه خيالك قصرينكه
فكر زلفكدن بلينه باغلادی مشكين طناب

كويكه واران سحر باشن ايشككده بولور
سايه‌وش افتاده در سن سرو قده آفتاب

طاق كردوندن ياغار خلق اوستنه كرد فنا
اسكيجك سقف خانه دوكولور آندن تراب

چرخ گردوندن بیلیرسین اکسك اولماز هیچ حباب
بکه یارك ایشیکین کیم برکون اوله فتح باب

هرنه درده کیم دوا صورسهم لبك امسهم بولور
کورمدم دنیاده بن انك کبی حاضر جواب

لبلرکدن آلسهم اوچ بوسه اولور قانم حلال
کیم مثاث اولیجق دیرلر حرام اولماز شراب

کوشهٔ زلفکدرر هر کیجه ماهك منزلی
هر سحر کل رخلرکدر جلوه‌کاه آفتاب

آیاغیکه چوق دوکر کوز یاشنی عاشقلرك
حسنکك بنیادین اول آب ایدیسر آخر خراب

صفحهٔ خدکده یریر نقطهٔ مشکین قومش
حسنکك دیوانی ایسترکه ایده انتخاب

جان ویریر آکا که جاناندن مجرد اوله دل
اهل تجریدك طریقنده اولور برقیل حجاب

سویاسون ایل دیکه سن بیلدیکك ایله سویله‌مه
سویلدم بن بیلدیکم والله اعلم بالصواب

ای بت چین چون یوزك آین تماشا ایتدی آب
دوشدی اندامینه لرزه کندیسندن کیتدی آب

سروه اولاشدیغی ایچون کلستاندن سوردیلر
طورمدی تك یوزی صوین یوللره آقیتدی آب

عاشق دیدار اولوبدر کوری یاشن ییکه‌مز
کندوینی شمدنکری جمع ایده‌مز طاغیتدی آب

کوکلی بولاندی هوایه اویدی چکزندی باشی
چکدیلر زنجیره آخر کندیسنه نیتدی آب
باشن آلدی چیقدی شهر ایچنده هرکز طورمادی
باغدن سروی سورك دیدکلرین ایشیتدی آب
سروی کوردی دلبرك قدینه بکزرسین دییه
آیاغینه یوز سوروب شوریده‌لکلر ایتدی آب

کاکلی اوجنده رخسارن کورن یارك صانیر
ایدینیر زلفن کوکه چیقماغه معراج آفتاب
رخلریله آلننه یارك کونشدر دیرایدم
اولسه ایدی کر کوکك یوزنده برقاج آفتاب
پنبهٔ ابر ایله طولدرماغه چرخك بسترین
یای ایدوب قوس قزحدن اولدی حلاج آفتاب
کاسه ایله کویکی دور ایله‌مزدی هرسحر
خوان حسنیکه سنك اولماسه محتاج آفتاب

دهر باغی آره‌سنده آره‌مه برك طرب
کیم کاتی شعلهٔ غم غنجه‌سیدر خار تعب
الی ایرمدیکنه کیشینك آرتار هوسی
دلده آرتارسه هوای قد دلبر نه عجب
روزوشب فکر رخ وزلفك انیسم اوله‌لی
هرزمان قدرایله عید اولدی بکا روز ایله شب

دیمه نه وجهایله چیقدی سر زلفی یوزینه
عجمك اوستنه ظاهرمی دکل فضل عرب

قسمت اولمایانی بولماز طلب ایتمکله کیشی
یوق یره آغزی ایچون ایتمه دلا سعی طلب

زلفی غمینه اویدك اولورسین کوکل خراب
ویرانه در یرك چون اولور رهبرك غراب

یوزن کورنجه زلفی غمن اونودر کوکل
قالماز کیجه قرا کوسی طوغدقده آفتاب

سیلاب اشکم اوزره کورن چشممی دیدی
آقار صو اوزره نیجه طورور خیمهٔ حباب

چرخ اوردی شاد اولوب کوزمك یاشنه کوکل
دیوانه در که سیل صوینه قوردی آسیاب

فراش باد صحن کلستانی قیلدی پاك
اولدی عروس غنجهنك آینه داری آب

تردن یوزی کوزللرك اولور کهر فروش
شوقکله چونکه کرم اوله بازار آفتاب

باغلانمه ای کوکل غمه آلدانمه شادی‌یه
بیلدك بونی که لازم ایمش چرخه انقلاب

پر اولدی وادیٔ دل کوز یاشی‌ایله سیلاب
کناره چیقمغه قانی سفینهٔ می ناب

دم بهارله دار السرور در کلشن
نه کوردی ایکلیو بن کوز یاشن دوکر دولاب

دوشندی صحن کلستانه فرش استبرق
آچیلدی باغ جهانه بهشتدن بر باب

بزندی کلشن و طوناندی سرو اولدی نظیر
بهشت طوبی‌یه «طوبی لهم و حسن ومآب»

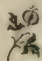
عروس غنجه‌یه اولوب زلال آینه دار
صاچار یوزینه بهار ابر شبنمیله کلاب

نسیم صبح یاقوب لاله مجمرنده بخور
پر اولدی ژاله ایله جامی نرکسك جلاب

چو دوشدی جام ایچنه یوزی عکسی ساقینك
عجبمی لاله کبی اولسه لاله‌رنك شراب

مصاحب اولدی دل وجان غمکله عشقکدن
موافق اوله‌جغز خوشدرر نیجه اصحاب

رفیقمز غم یار و طریقمز ره عشق
زهی رفیق موافق زهی طریق صواب

بوسه‌ك اومارسه دل دکل ای سیم بر غریب
اومار قاچانکه خوان کوره حق نظر غریب

بولدم کمال عشق ایله عالمده اعتبار
اهل کمال اولنجه اولور معتبر غریب

کورمز کوزم قپوکدن ایراغ اولەلی سنی
بیلدم یقین که اولورایمش بی بصر غریب

قپوکی بولمیوبن شهری طولانیر مەتام
بیتورسه منزلینی کیدر دربدر غریب

هجریکی کورمین نه بیلیر حالمی بنم
غربت چکن بیلیر نه بلالر چکر غریب

حرف التاء

دور حسنکده بناغکدن که زلفك تاب الیر
آسمانك صان طوتار اطرافنی رنکین بولوت

خال کندم کونی مکرن باکه خوش کوردی رقیب
آدمه ابلیس ویردیکی اوکوتدر بو اوکوت

کوستروب کل یوزیکی اکله دل بی صبرمی
باقدیروب آیینەیه بر لحظه اول طفلی آوت

برنفسده دیرکورور لعلك کوزك اولدردیکن
آنی قاتل بونی جانبخش ایتدی حی لایموت

کندیکی برك ایت دخی همت اتکن برك طوت
تربیتله کورنجه اطلس اولور چون برك طوت

فکر موتایله کچیر ای دل حیاتك هر دمن
اکسیك اولماسون دلکدن ذکر حی لایموت

کلخن غم گوشه‌سنده برنفس کلدی تنم
دل دکل ایچمده یانان اول کل ایچره قالمش اوت
بر سوزیله کوکلمز آچماز بزم اول غنچه لب
اوردی گویا آغزینه خال‌لبی مهرسکوت

ظاهر یوزکده کون کبی اسرار کائنات
کنج دهانك ایچره نهان چشمهٔ حیات
صبر وقراری خوشجه خیالکدرر طوتان
اول ذات اولماسه نیجه طورووردی بو صفات
عشقك چکوب بایمی نیچون ایلدی ضعیف
قوت بولوردی خود اولیجق رشته ایکی قات
نوروز آلینی عیدیوزی زلف ایله خطی
اول بیری قدر کیجه‌سی بولیلهٔ برات
صحرای سینه‌م ایچره اوچوب قونمغه کوکل
غم قوشلریله غمزه‌دك اوقن ایدینیر قنات
قالدیرمه باش حباب کبی آب باده‌دن
آب اوزره‌در حباب کبی قبهٔ حیات

سروك بیونی یوجه درر یوزی قاتی سخت
سایه دوشوب آشاغی عجبمیدر اولسه تحت
قاچار قیچین قیچین کونشه قارشی طوره‌من
آلچی آلاجه اولدیغیچون سایهٔ درخت

سن شاه حسن اوله‌لی جهان اولدی پرحضور
تاج اولدی سر فراز و مربع اوتوردی تخت

حرف الجیم

تاب هجرانکله در جانمده چون سوء مزاج
وصلکك دارالشفاسندن بویور آکا علاج
ویرر استغنا کونشدن کوندوزین فکر رخك
کیجه‌لر آهم شعاعی شمعه قویماز احتیاج
زلفك ایتدی کوکلی شیدا آنکچون آغلارم
دفع سودایه آقار صودن یك اولمایه علاج
قانی نورانی قیلار جام مصفا کوکلی
نیته‌کیم کون نورینه قوت ویرر صافی زجاج
نه کرامتدر که ویرمش رنك آتش‌تاب ایله
لعل سیرابك سنك اود ایله صویه امتزاج
ویرمسه جانانه جان نقدین رقیب اولماز عجب
پیر کافر کسبه قادر اولماسه ویرمز خراج

خالی آلدی مشك چیندن مشك واج
هند ایلندن زلفی جمع ایتدی خراج
کوردی یوزن کیتدی سوزی کوکلمك
طوغدی کون قالمادی شمعه احتیاج

دل نه قاتلانسون رقيبك جورينه
طاشه طويماز شيشهٔ نازك مزاج
تختكاه ايدينـدى كوكلم شهريني
عشق شاهى باشه چون اوروندى تاج
مهريكه عالم اولالدن مشترى
قالماذى بازارينه ماهك رواج

صبايه ايچينوب غنج اولدى درپيچ
كنه يازلدى اما كيچدن كيچ
دها نيچون كوكل چوق شبهه‌لندى
تأمل ايتدى كوردى اصلى يوق هيچ
كتاب حسنه خطى حاشيه در
كنار عارضندن خطى تخريج
آياغينه ديكن باتمش قاقيمه
قپوكه طفل غنجه كاديسه كيچ
غم عشقى جهانده يك ديمش دل
ايدر هر كيشى اسبابينى ترويج

حرف الحاء

خيل غمدن طولدى دل صحراسنه كيرو ترح
دمدرو غمزدك اوقدن ياغسه باران فرح

یوزمز برك خزان كبی صاراردی غصه‌دن
لاله‌كبی آل اولالم صون بری لعلین قدح

یازدی حجت قتلنه عاشقلرك خط نكار
قاشلری امضا ایدوب اول حكمه زلفی دیدی صح

ای صنم بتخانهٔ عشقكده اغیارك سنك
صورت بی‌جانمی یا بستان وصلكده شبح

خار غمده غنچه‌كبی نیچه‌بر قان یوده‌لم
لاله كبی صون قدح كل كبی اولالم فرح

حرف الخاء

چون اولور آهمدن اول زلف معنبر شاخ شاخ
چین اولور باد سحردن سنبل‌تر شاخ شاخ

سرو یولنده طوتوب كوكسن هوا شمشیرینه
قامتك دردی ایله كندویی ایلر شاخ شاخ

سروی بكزتدكلریچون نازنینلر قدینه
تیغ رشك ایله ایدر باغرین صنوبر شاخ شاخ

عمرمك نخلینی غیرت تیغی طوغرار لخت لخت
شانه ایله سنبلن ایتدكجه دلبر شاخ شاخ

كل بوداغی بكزدمز قدیكه آلچقدر قتی
سروه بكزتسه‌م اولوردی اولماسه كر شاخ شاخ

صاچلریکه شانه ال اوردیغنی کورسه ایدر
نچۀ رشكایله کوکسن سنبل تر شاخ شاخ
نازنین دلبرلرك قدی هواسیله کوکل
برکلستاندر بیتیرمش تازه کللر شاخ شاخ

حرف الدال

باش اکمز اولدی بیزه اول طرۀ مجعد
اقلیم حسن ایچنده اولالی شاه سرمد
قدینی زلفکك دل زنجیره بکزدیرسه
مجنوندر سوزینه اولمه آنك مقید
خدیکه لاله دیردم لاله اولیدی کل بو
قدیکه سرو دیردم سرو اولسه ارغوان خد
زلفك دوننده کیزلی اسرارنار موسی
یوزك کوننده ظاهر آثار نور احمد
بر وجه ایله ویریر نور آینۀ جمالك
کیم یوزینی کورن دیر « صل علی محمد »

حرف الذاء

دور رخکده اولسه نوله لعل تر لذیذ
اولور کونشده طورمغیله کل شکر لذیذ

قانلی یاشیمی کوز قپاغندن چکر کوکل
آجی شرابی شوق لبکدن ایچر لذیذ

اشك ایله روی زرد ویریر عاشقه خطك
دنیا پرست اولانه اولور سیم وزر لذیذ

برجام صوندی جانمه عشقك حریفی کیم
دنیاده کورمدم دخی بن اول قدر لذیذ

عناب لعلنه چو دوشه بیك صفا ویریر
ترفده ایریشنجه اولور میوه‌لر لذیذ

حرف الراء

عاشق اولمادیسه قاشك آینه شاها اکر
بوینی قارشوکده نیچون غرهٔ غرا اکر

کیجه نیچون یوممادی کرپیکلی کوزین تا سحر
کوزیکه عاشق دکاسه نرکس شهلا اکر

جوی حسنکدن چیقان خطیکه عنبر دیرایدم
طاتلی صو ایچره بولنسه عنبر سارا اکر

لاله‌دیردم سینه‌م ایچنده خیال خدیکه
یر ایچنده یکن آچلسه لالهٔ حمرا اکر

نیچون آجی اولدی ای شیرین دهن یاشم کبی
ابر چشممدن دکلسه مایهٔ دریا اکر

دمبدم قورمیدی اول بت آیاغنده باشنی
بت‌پرست اولماسه اول کیسوی عنبرسا اکر

نیجه نفی ایدردی خاطردن کوزللر فکرینی
زلف وقدك نقش دلده اولماسیدی لا اکر

هر قاچان باد سحر سنبل صاچینی شانەلر
پارەلر کندوینی تیغ حسرت ایله شانەلر
دیشلریچون هجری آجیسن چکوب یاش دوك کوکل
چون بیایرسین آجی صوده بولنور در دانەلر
ایاغینه دوشدیکن عاشقلرك عیب ایتمەکیم
دوکولور شمع آیاغینه یانیجق پروانەلر
تن خراب اولدیغنی ایستر بو سودایی کوکل
خاطرینه خوش کلیر دیوانەنك ویرانەلر
سنی باغرینه باصار بر کون نه وار مهر ایتمسه
کیم آتا کیبی دکلدر مشفق اولور آنەلر

آقیدان سیلاب اشکم قامتم دولابیدر
دوندورن دولاب چرخی اشکمك سیلابیدر
نورمزکیم اولدی ظاهر عارضنده دلبرك
اول پری یوزنده کوکلم کونشینك تابیدر
بزم غمدر جازودل اوتارینه زخم اورمغه
مطرب عشقك خیال غمزەسی مضرابیدر
قاپوسنده اول شهك زرین عصا ایله کونش
دیکیلیر هر صبحدم کورن صانیر بوابیدر

عشق مصرینه واران کیسه تجارت ایتمکه
غصه‌کین آلسون متاعن کاول دیارك بابیدر

ایت حذر چاه زنخداندن ای غواص دل
کیم بو دریای جمالك قورقولو کردابیدر

قاشلرك طاقین یوزکده کورن ایدر ای صنم
اول کلیسا جامعك بو کافری محرابیدر

ساقیٔ حسنك الدن آغزی طولو جامدر
لبلری اول جام ایچنده بادهٔ کلفامدر

لبلریله چشم خشم آلودینی صوردم دیدی
پستهٔ شیرین درر اول بو اجی بادامدر

اول الف قامتلی میم آغزلی راقاشلی نکار
هرنه امر ایلرسه عاشق جان ودلدن رامدر

حسن بغدادینه آنکچون دینیر دارالسلام
کانده دندانکله زلفك نقش سین و لامدر

خرمن افلاکه قونمش بر کبوتردر هلال
کهکشان ایله ثریا دانه ایله دامدر

ایکی یوزدن حسنك دورن قیلالدن شام زلف
ظاهر اولدی بوکه اول شام آخر شامدر

طلعتك جنت دوداغك سلسبیل ایرماغیدر
عارضکده رخلرك صو ایچره کل یاپراغیدر

یوز صوین کو یکده ایستر دوکه قاره یوللره
کوکلی آنده چکن یا صوبی یا طوپراغیدر

عشق اودینه جان ویرر عاشق قاچار زاهد ولی
دوزخی زاهدلرك عاشقلرك اوچماغیدر

آقدیغنجه اشك چشمم دلده آرتار نارعشق
کوزلریمك یاشی کویا اول چراغك یاغیدر

سرو قدیكك خیالی عشق خیلنده علم
آهم اودی شعله‌سی اول سنجاغك بایراغیدر

تاج وصالك اصلی چونکیم چار عنصر ترکدر
واصل اولماز اول که دنیایه تعلق برکدر

عاشق اولان کوروش ثابت قدم اولمق کرك
یا آیاق باصمه بو یوله یا باصارسه‌ك برك دور

حسنه میل ایتدیکیدر زلفن پریشان ایاسین
اصلی هر جمعیتك بیلدمکه دنیا ترکدر

نا شکفته زنبق سیمین اوکنده لعل یار
نو شکفته غنجه‌در کیم خط سبزی برکدر

اونیدوب کوکلومی اول مهپاره آثار پازدیه
بکزر اول طفله‌که اوینار آشق سرکدر

رخلريدر لطف يوزی غمزه‌سيدر عين قهر
شوق لعلی قصهٔ زلفيله‌در ترياق زهر
سن مهك مهری هواسيله سفر ايدوب هلال
كزدی افاقك ايچـن منزل بمنزل شهر شهر
اول كلك وصليله خوش كور وقتك ای دل بلبلی
خار هجريله بيلورسين طوپطولودر باغ دهر
سوديكندن كچمين كيشی بوله‌ماز سوديكن
آلدی دل مهرك عروسن ويردی جان نقدينی مهر
سوزنه‌در نيسان قدرتدن ياغان صافی زلال
ليك يار آغزنده‌در اولور رقيب آغزنده زهر

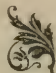

اشك چشمم كوه محنتدن اينر سيلابدر
چشمم اول سيلابك اوستنده دونر دولابدر
چرخ الندن دونه دونه ايكلرم دولاب وار
كوزلرم دولاب اوزه‌ره كوزهٔ پر آبدر
قاشلرك طاق كوزم قبله نماسندن اكر
اكری كورونسه عجبمی كافری محرابدر
كوزلرم ياشندن ای جان كلشنی ايچنمه كيم
سبزه زار حسنك اول باران ايله سيرابدر
آغزی برسيمين صدفدر كه كوزلر كورمه‌مش
ديشلرينك هربری بر كوهر نايابدر
كورمسه‌م بردم يوزك قالماز حياتمدن اثر
كرچك ايمش اصلی ديرلر كيم حياتك آبدر

که خیال یار ایله که خواب غمله ای کوکل
خوش کچیر وقتیکی کیم عالم خیال خوابدر

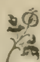

قو درلسون بوسه‌كك شفتالیسی اولمشدرز
صون ایچلسون جام لعلك نیجه پر طولمشدرر
کوزلرمدن اکسیك اولماز اشك خونین دائما
جام جم کیبی شراب ناب ایله طولمشدرر
عارضك دورنده ای مه زلفکه یوقدر زوال
یاته یاته صو ایچنده آبنوس اولمش درر
ماتمنده حسنکك خطك سیه پوش اوله‌لی
یوزیی ییرتوب سمن سنبل صاچن یولمشدرر
ایتلرکله قویدی دل باشن اشیکك طاشنه
کیم که کوردیسه دیدی یرین نه‌خوش بولمشدرر
ایتلریکك قنغیسینه صورسه‌لر بن بی‌دلی
دیر بیایرز اول بزمله بونده چوق اولمشدرر

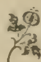

آلنکه نه کیم یازلدی باشکه بر بر کلور
صانمه سن سعی ایتمه‌ك شری کایر خیری قالور
کردش دولابه بکزر چرخ کردون جنبشی
کوزه‌لردر خلق ایچنده که طولار که بوشالور
آدم ایسه‌ك ایلك‌ایت آدیکی آکدر خیر ایله
چون بیایرسین دنیه‌ده آدم کیدر خیری قلور

ياب كوكل ويرانه‌سن ييقلمادن بنياد عمر
آلمادن دوران آياغك كل برى خيره ال اور

كل يوزكده ظاهر اولسه خط مشكينك سنك
طك دكل كيم دود در البته آتشدن چيقار
وعدهٔ مهر ايتسه چشمى اى دل آلدانمه صاقين
اعتبار ايتمزلر اول سوزه كه سرخوشدن چيقار
كوكلنه يارك كيروب آل بوسهٔ جان بخشنى
عشق يولنده ارايسه‌ك رزقكى طاشدن چيقار
مهرك اغيارايله عشاق آره‌سنده كيزليدر
بولمق ايسترسه‌ك رقيبى كل هله باشدن چيقار

هرقاچان اول سروقد دستارى اوجن چين ايدر
صانكه سرو اوستنده اول چين صورتندن سين ايدر
سروقدك فكرى طبع راستم موزون قيلار
لعل نابك ذكرى موزون سوزلرم شيرين ايدر
مه جبينك منزلن صوردقجه كوكده مشترى
قوس برجن تير پارماغى ايله تعيين ايدر
غمزه‌ك اوقلرينى آتسه‌ك سوز دل بولور سكون
ياغيجق باران هوا كرميتين تسكين ايدر
صبحدم بلبل اوقور آغلار كلك مجموعه‌سن
كوزياشن شويله دوكر كاوراقنى رنكين ايدر

منبر شـاخ اوزره كل شـاهينه بلبل خطبه‌یی
چون دعا اوقور چنار ال قالدیروب آمین ایدر
یار بو نظم روان ایچون آقر صو در دیمش
ایشیدن سـوزنی لطف طبعنی تحسـین ایدر

كورونن اول آق بدن اوزره قاره صاچلرمیدر
یوقسه كنج حسنی اوستنده یاتار اژدرمیدر
چشمك آهوی خطا ومشك چینیدر صاچك
یوقسه اول بحر لطافتدن چیقـان عنبرمیدر
لالهٔ حمرایه شبنممی دوشـوبدر چین سحر
یوقسه كل یوزنده یارك قطره قطره ترمیدر
سوز كه آغزكدن چیقار جلاب ترطادن ویرر
یوقسه اول لعلین قدحده لبلرك سـكرمیدر
كوزلركدر ایكی عین و قاشـلركدر ایكی را
سنی آنكچون كورندیر شول طوران عرعرمیدر

نخل قدك چشم كریانمده اولدی جلوه كر
غم دكل صو اوزره سرو اولمازسه آیرق جلوه كر
كزدی كوردی كلشن حسنك بزنمش كرم اولوب
آچدی بال و پر اولوب طاؤس زلفك جلوه كر
خط سبز یاره كوكان ویرمسون دیك عاشـقه
كیم آچار اول كوز كویه قارشی بوطوطی بال و پر

نیچون ایرسون کوشنه اول ماهك آهمدن خبر
زلفی داودی زرهدر ایتمز اوق آندن اثر
زلفنك هر دارنه بر دل آصلمشدر کورك
شاخ کل کبی بیتیرمش سنبل تر غنچه‌لر

زلف مشکینی اوجن آهم ویرا تحریك ایدر
شاخ سنبل کبی کیم آنی هوا تحریك ایدر
خشم ایله آلنینی چین ایدر که بن ایتسه‌م نکاه
موج اورر صو هرقاچان بادهوا تحریك ایدر
نه بیایردی سروقدیکه هوادار اولمه‌یی
بو بلایه آنی اول باد صبا تحریك ایدر
آقسه یاشم بربرینه طولاشیر کرپیکلرم
بکزر اول خاروخسه کیم آنی ما تحریك ایدر

باقیوب جان بلبلنه اول کل کلزار حسن
طك دکل ناز ایلسه کیم حسننه مغروردر
قصهٔ عشاق آکلدی بودل مجنون غمن
بن آکنجه دیدیلر اول قصهٔ مشهور دور
نسخهٔ لوح ازلدر خط مشکینك سنك
نه کلیسر باشه بربر آنده هپ مسطوردر
لعل شیرینی صفاتن خسرو دورانه دل
شرح ایدر بروجه ایله کورن صانیر شاوردر

سایهٔ سروکده خوش کچمك دیلر مسکین کوکل
دیمز آنده سایه نیلر کیم مصور نوردر

شوق خدك نارینه هرجانکه یانسه نوردر
عشق دردیله خراب اولان کوکل معموردر
زلفکه چوق دل طولاشدی کیمسه باشه وارمادی
عشق دارینه چیقانلر صانمه هپ منصوردر
آلمه آغزکدن لبك دیرسه‌ك طویلماسون بوراز
سرکه آغزدن چیقه عالمله مشهوردر
بیرینوب دل تنك اولور کورر آیاغنده دیکن
غنچه حسنینه قاچان طاؤس وش مغروردر
غنچه صیغماسه سروردن دریه طك دكل
کیسه‌سی پرزر اولانك خاطری مسروردر
هرذلیله دی مشاور اولماسون شیرین لبك
خسروا صانمه جهانده هرکشی شاوردر

رخلرك چان کلشنده کللر آچمش خوب وتر
سبزه زار حسنك اول کللرله اولمش خوب‌تر
کوردکمجه لبلری اوستنده مشکین خالنی
صانیرم کیم رومه کلش هندودر خرما صاتر
خاك‌پابندن صبا عطاری صاتدقجه عبیر
تهمت ایدرلر آکا کیم در ایچنده توز قتر

نیجه ماهردر صاچك صیادی کیم دل مرغنه
هرنه یردن عشق شهبازین صاله ایریتر
زاغ زلفك بی قرار اولوب اوچوب کیتمك دیلر
تیر غمزه‌که کمان ابرولرك چون باش چقر
غمزه‌سی کوکاینه اغیارك نه تأثیر ایلسون
سنك خارادر آکا اول نازك اوق نیجه یتر

دست قدرت کیم لبك اوستنده خط تحریر ایدر
آیت {یحیي العظام}ی کشف ایدوب تفسیر ایدر
جامع حسنکده دل خوشخوانی خطك آیتن
شویله اوقور کایشیدن ایدر نه خوش تحریر ایدر
خط نورسته ال اورماسون رخك اوراقنه
ویرمه حسنك مصحفن اطفال الینه کیر ایدر
ای بت چین کورنجه اوستاددر آینه کیم
صورتك نقشن همان کوردیکی دم تصویر ایدر
کرچه کیم مودر بلی اول کوه سیمینی چکر
کوزلری آهودر اما شیرلر نخجیر ایدر

ایچه‌لی سن غیر ایله جانا شراب نابلر
یاش یرینه آقیدر بو کوزلرم خونابلر
دال ایمش دام بلای زلفکه دوشمکلکه
کوردیکم هرکیجه ای مه شو پریشان خوابلر

تازه تازه داغلرله اولدی بلك یادینه
قوللرم زرّین كمر پارمقلرم قلابلر
فرض اولوبدر سجدهٔ شكر ایتمك ای قبلهم بكا
اوله‌لی چشمك امام ابرولرك محرابلر
تن بناسن ییقماز ایدی موج طوفان اجل
اولمسیدی وادیٔ غمدن كلن سیلابلر

قیغلی كوكلم كه آنی فكر خط یاخن آچار
یكدر اول طار غنچه‌یه كیم كوج ایله اطفال آچار
آیاغنده جان ودل زاری قیلورلر زنك وار
عشق شهبازی قاچان كیم صیده پروبال آچار
سورهٔ نور رخندن غیری كلز دلبرك
مصحف حسنده كوكلم هرقاچان كیم فال آچار
تنك دل بولدقجه كلشنده صبا ترغنچه‌یی
لبلرك وصفینی سویلر خاطرن درحال آچار
نیته كیم اعراب ونقطه كشف ایدر مشكل سوزی
حسنی اسرارینی یارك فكر خط وخال آچار

كعبهٔ حسنده مشكین پردهٔ زلف تابدار
خال عنبر باری برهنددودر اولمش پرده دار
خال رخساركمی یاخود كوزرده هندوسنك
عكسیدر آینهٔ حسنكده اولمش آشكار

کوزلرمده یر ایدرسه مردم چشمم نوله
بنلرنده پرتو رویك قالوبدر یادکار
یادکار خال مشکینك دییه صاقلار کوکل
حسرت اودلاری ایله هر داغ کیم سینه‌مده وار
طفل هندو کبی کلش بنلری سیر ایتمکه
یینه برعاشق یاقار بکزر رخی نارنده یار

چون دم باد بهار ایله آچیلدی باغلر
دمدرر کیم آچیله غمکین کوکلدن باغلر
دوستم کل کبی مغرور اوله حسنك چاغنه
چون بیلیرسین صوکبی طورماز کچر اول چاغلر
آتش شوق رخکله نوبهار عشقده
تازه‌لندی لاله‌وش باغرمده اسکی داغلر
شام زلفك شوق دل مرغینه دام اولسه نه‌طك
کیشینك حب وطن لابد آیاغن باغلر
کلدی خطك صولدی خدك کسدی افغانی کوکل
کچدی چون کل وقتی بلبل کوچدی قوندی زاغلر

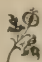

اول پری بوینینه زلفندن سلاسل باغلانیر
حسننه کوزدکمسون دییه حمایل باغلانیر
فکر هجرانکله دل دمبسته قالسه طك دکل
قورقولو اندیشه لردن طبع عاقل باغلانیر

کوکلم آچلماز قاچان اول غنجه لبدن آیریلیر
جان وداع ایتدکده تندن لاجرم دل باغلانیر
دیدهٔ پرنمده عکس خال وخط قیلماز قرار
چون ورق نمناك اوله نقش آنده مشکل باغلانیر
دفتر حسنکده دیدم لبلرك خطی نه‌در
دیدیکیم آنده حساب جوره حاصل باغلانیر

سبزه‌ده برك خزانی باد ایدر چون بیقرار
صان زمرّد فرشك اوستینه ایدرلر زر نثار
یرده کیم برك خزان اولور سیه‌دل زرد رو
عاشق بیماره بکزر کیم ایچنده داغ وار
روی زردم کیم اولیدر کوزلرم یاشینه غرق
برخزان یاپراغیدر کایچنده یر یر سرخی وار
بربت رعنایه بکزر جامهٔ زرّین کیر
هر قاچان کیم زین اولور برك خزان ایله چنار

غمزه‌كك خنجرلری زخمن دهانم صاندیلر
شعله چیقدی آتش دلدن زبانم صاندیلر
غمزه‌ك اوقی زخمنك قنی آقرکن کوردیلر
کل یوزیکه قارشی چشم خون‌فشانم صاندیلر
بیخود اولدم یار کیتدیکنده کوز مردملری
اوستمه آغلاشدیلر کیم چیقدی جانم صاندیلر

بادِ آهمدن چون اولدی موی زلفك بی قرار
صالینیر بو ینكده جان ناتوانم صاندیلر
جویبـاری كوردیلر آقار كنـار سروده
آیاغیكه یوز سورر اشك روانم صاندیلر

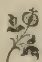

كل آچیلماسون كركمز اول رخی زیبا یتر
بیتمسون نركس بزه اول كوزلری شهلا یتر
قانیمز قورتدیسه عنّاب لعلی غم دكل
چون مزاج عاشقی حفظ ایتمكه سودا یتر
لب‌لارك مهر سلیماندر رقیب دیودن
صاقلامق ایچون آنی اول ایكی اژدرها یتر
بزم ایچنده قدساقی شاخ كل یرین طوتار
كر قزل كل یوق ایسه بربادهٔ حمرا یتر
تك كنار یار اولسون باده كلسون اریتر
اولمسه كلشن یاقاسی دامن صحرا یتر

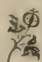

عید حسنكده سنك چرخ حمل قربانیدر
كورون كلكون شفق آلتنده قربان قانیدر
كل كبی نیچون آچیق قالدی دهانی بادەنك
ساقیٔ مه رو جمالینك مكر حیرانیدر
ماه رولر مهری طوتمشدر ایچینی سنینك
طوپ طولو مرآت ایله آیینه جی دكانیدر

عشق باغینك كلیدر تازه داغی سینه مك
دود آهم سبزه زار محنتك ریحانیدر
طولاشیر كلزار حسنن زلف عنبربار یار
رومه كلمش سیر ایچون سیاح هندستانیدر
قشلرك رفعتده همسر اولمش آلنك یاینه
شاه دورانك مكر كیم كوشهٔ دورانیدر
ای قمر اولمه معارض عارض دلداره كیم
سن كچیردك دوریكی شمدی آنك دورانیدر

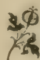

هر شكن كیم دلبرك زلف پریشاننده در
شول صفتلردركه عشاقیله پیماننده در
كلستانده سروی طكمی ایتدیسه شوریده حال
اویله ناز وشیوه كاول قد خرامانندهدر
كوكاره آغسه عجبمی مهر وماهك طوپی كیم
اول ملك یوزلی نكارك زلفی چوكاننده در
بكزهمزمی خاره كیم صاقلر نهال تازهیی
اول رقیب روسیه كیم دلبرك یاننده در
كرچه كیم حسن ولطافت هر پری شاننده در
آیت خلق ولطافت شول پری شاننده در

لطف رخساری اولور خطن قازتغج آشكار
ملك حسنی ضرب تیغیله آچار اول

قدری یوق اغیار یانده لب جان بخشكك
طاش ایچندن چقمینجه لعل بولماز اعتبار
کل کل اولدی کوزلرم یاشی ایله صحرای عشق
اولدی غم کهساری باغرم قانی ایله لاله زار
کل یوزیکه قارشی آه ایتسهم آقار کوزم یاشی
صاچیلیر یره شکوفه چون اسه باد بهار
دود آهمدر اسر یل بر نفس ایتمز سکون
اشك چشممدر آقار صو ایلمز بردم قرار

تاب رخسارككه زلف نیم تاب اوستنده در
پرتو خرشیده بکزر کیم سحاب اوستنده در
ای یوزك آینه سنده عکس رخسارم بنم
لوحهٔ زرینه بکزر کیم کتاب اوستنده در
هندوی خالك رخك اوستنده اولسه وجهی وار
چونکه کیوانك مقامی آفتاب اوستنده در
خط یاقوت محقق نسخ ایدوبدر دوستم
خط ریحانك کیم اول یاقوت تاب اوستنده در

صبح دولتمی بویا تاب رخ جانانمیدر
شکل جانانمی کورینن یامصور جانمیدر
چرخ کردون کیجه وکوندوز نیچون ایتمز قرار
نجلین بر مهك مهر یله سرکردانمیدر

فکر رخسارینی یارك باکه ترك ایت دیر رقیب
قصد ایمان ایلر اول کافر عجب شیطانمیدر
غنجه لر دم بسته میدر نیچون آچماز آغزینی
کل نه دن یوممازدهانن یوزکه حیرانمیدر
حضردر خطك لبك کلمش کا یچه آب حیات
زلفك آنکچون قونلمش عمر بی پایانمیدر

کل یوزکده خط بابرسه کوزلرم کریان اولور
هاله کورنسه کنار ماهده باران اولور
لعلك ایچون کوزلرك بربرینه خنجر چکر
اول ایکی مست آره سنده قورقارم کیم قن اولور
کل بوداغی کبی کلشنده صالنسه‌ك نازایله
قرشیکه باشن صالوب سرو روان حیران اولور
زلفنك آلتنده کورمش کوشهٔ ابروسنی
ابر ایچنده اول سببدن ماه نو پنهان اولور
نیجه درج ایدم صفات حسننی بن دفتره
کل یوزی وصفنده شعرم بشقه بردیوان اولور

سروقدینك یولنده هرنه جانکم طوغرودر
غمزه‌سی اوقینی جانان آکه قارشی طوغرودر
اکریلك ایتدیسه ای دل یا کبی کژ راقاشی
غمزه‌سی اوقی الف کبی یولنده طوغرودر

راست اول قدی یولنـده اویمه زلفی مکرینه
اکریلك ایدنلر ایتسون سن اکله طوغرودر
رخلری یانـده ایدر چشم وابروسن کورن
تز کماندر آتشـه قارشی کمان طوغرودر
کیسه سـندن غنجه نك طکمی نسیم آلدیسه زر
سورمه اوغرولر کسك کوزندن اول براوغرودر

ذرّه‌جه یوق بیزه میلی وارایسه اغیـاره‌در
بابـله یوز ویرمز اول کل یوزلو میلی خاره‌در
دیر یوزنده تاب رخسارن کورن صاحب نظر
قادرك کور قدرتن آب ایچره آتش یاره‌در
کوکسـومك داغیله کوزمدن آقان بوقاره صو
دود آهمـدن قارارمش ثابت وسـیاره‌در
زلفی باش اکمزایدی نقد اولمسـه آب روان
آلدانیرمی قوری سـوزه هی نه یوزی قاره‌در
غمزه‌سی اوقینی آتماز قاشـلرکی یاین قورار
اول قارا کوزك بزمله جنکی یوق سـیاره‌دز
اوردی زلفك صاغشنجه جانه غمزه‌ك یاره‌لر
مصحف حسـنك حقیچون کیم تم سی پاره‌در
زلفنی برپاره اکدم دیرسـه اغیـار ای کوکل
سـوزینه آلدانمه اول یوزی قارانك پاره‌در

اوردی زلفك صاغشنجه جانه غمزهك یاره‌لر
یوق بتون یر تیغ هجران آنی نیجه پاره‌لر
غمزه‌ك اوقینك فراقی آجیسنه طویمیوب
یاش یرینه کوزلرندن آقیدر دُرِّ پاره‌لر
صفحهٔ رخساری اوزره خطنك یاننده خال
طفلدرکیم مکتب حسن ایچره مشقن قاره‌لر
غمزه‌ك اوقی اوستنه جنك ایتدیکنجه جان وتن
تیغ هجران اورته‌لارینه کیروبن آره‌لر
زلفی ایتدی ماتم حسننده کندویی هلاك
صاچلرینی کسدی سنبل کیدی نافه قاره‌لر
زلفکه آشفته باد وحسنکه شوریده آب
چوقدرر صحرای عشقکده سنك آواره‌لر

اول پری رخ که کوکل زلفنك آواره‌سیدر
کلدر اما نیده‌لم یری دیکن آره‌سیدر
طاغه دوشسه نوله دیوانه کبی باد صبا
اول دخی بجلین زلفکك آواره‌سیدر
رخك آیینه‌سنه باقدی یوزی قاره رقیب
خط دکلدر کورونن کیم یوزینك قاره‌سیدر
دل بیماری زبون ایتدی رقیبك طعنی
دردی اوکلماز آنك آغولو اوق یاره‌سیدر

شیمدی آهم کبی سرکشلك ایدرسه زلفك
یوز اوروب پایکه یاشم کبی یالوارەسیدر

کلشن کویکی بر داخی کورم کیبی کلیر
وصلکك کللرینی یینه درم کیبی کلیر
سایەوش قالدم آیاقدە قد بالا که سنك
دولت ال ویریر ایسه یینه ارم کیبی کلیر
طوغری باقادیغم آینهٔ حسنیکه بو کیم
کوریجك یوزکی کندم یتیرم کیبی کلیر
کیریجك بر دخی مجموعهٔ حسنك ایمه
آرەدن دفتر ودیوانی درم کیبی کلیر
چون یوزك کعبه وخالك حجرالأسود ایمش
صبح وصلکده یوزم آکه سورم کیبی کلیر

کوزلرك کوکله هر لحظەده بیداد قیلار
ای یازی‌نه ایسه بیزی هله یاد قیلار
آجیدر کوکلی زلفك غمی کلدکجه دله
آخر البته کشی چون یاد قیلار
لب شیرینی ایله جانمی شوریده قیلوب
کوه غمده دل مسکینمی فرهاد قیلار

زخم ایدوب کوزلری صیاد چوزر زلفی باغن
چویریر باشنه دل مرغنی آزاد قیلار

کل آیاغ اوستنه کلدی که ایده عزم سفر
آل آیاغی اله ای لاله که کل وقتی کچر
دیرلرایمش سنی اغیار سور یار سور
کیمی یاکلش کیمی کرچك چوق اولور ایلده خبر
یار اوقی سینه‌ده اکلنمیوبن کچدیسه
سن ا کا قلمه کوکل اول دخی قالماز کچر
بخش غایب کوزه‌در غنچه دهانکدن باد
کوزدیکوب کل یوزکه نرکس اومار حق نظر
مردم چشمم آیاغی توزی ایردکده دیدی
هانکی یل اسدی کتیردی سنی ای نور بصر
قویدی هجرکده قاره ییره جکر کوشه‌لرین
مردم چشمم آکا ماتم ایدوب قاره کیر
مار زلفیکی خطك چکسه چاویرسه نوله کیم
نیجه کندی قدرین زور ایدیجك مور چکر

کوکل اول قد ایله بوزلف چمندن نه بیتر
بونده شفتالومی اولور بکا آندن نه بیتر
صانمه ای سرو قویوب قدنی سا که اویه‌وز
یوری ای کولکه‌سی کوچك هله سندن نه‌بیتر

او دورنك یوزلو رقیبك نه كولرسك یوزینه
آچل ای كل سكا اول قوری دیكندن نه‌بیتر
خط مشكینی یوزنده كورنلر دیدیلر
باغ حسن ایچره كورك برك سمندن نه بیتر
سایهٔ قدنه ایركیم اوله‌سك آزاده
نه طوروورسك سكا ای سرو چمندن نه بیتر
چین زلفی كبی یر وار ایكن ای آهوی چین
نه اومارسك سكا صحرای ختندن نه‌بیتر

بنی آغلاتمغه اغیار ایله اوینار كولر
بن نیجه اغلامه‌یم حالمه اغیار كولر
آغلا هردمده كوزم كوله كوكل برلحظه
سنك آغلادیغكه اول یوزی كلزار كولر
آغلاماز حالنی دل كولمسون اغیار دییه
باقمه‌یك آغلامدیغینه كه ناچار كولر
بنم آغلادیغمه كل كبی كولسه نوله كیم
ابرباران اولیجق كلشن وكلزار كولر
نیجه بلبل كبی بن آغلامه‌یم كاول یوزی كل
بنی آغلاتمغه اغیار ایله اوینار كولر

غنچه وش اول یوزی كل كیچ كولر تیز آچلیر
كولیجك نازایله صان غنچهٔ نوخیز آچلیر

يلده بركز كورونور آنده دخی اکلنمز
عجب اول غنچه‌دهن بویله نیچون تیز آچیلیر
می کبی قانمی ایچدیکنه مستانه کوزی
کل کبی شاد اولور اول غمزه‌سی خونریز آچیلیر
هر قاچان طوتسه خیال لبی کوکلمده
شهر ایچنده یکی دکان شکر ریز آچیلیر
ای طوغار کبی یولندن کورینور عارض یار
یل اسوب هر قاچان اول زلف دلاویز آچیلیر

سر زلفك یری اول چاه زنخدان یاراشیر
بویله طرار اولانك منزلی زندان یاراشیر
خوش کلیر ترله‌ییجك رخلری کیم تازه کلك
ترله‌ییجك یوزینه قطرهٔ باران یاراشیر
کلشن حسنده طاوس جناندر زلفك
که آچوب بال وپرین ایلیه جولان یاراشیر
بزم لعلکده کوروب بادهٔ نابی دیدی دل
سکا قان یوتمق آکا ناله و افغان یاراشیر
آلدی سنبل صاچکك خرقه‌سن اکنینه دیدی
هرنه کیسه‌ك سکا ای سرو خرامان یاراشیر

یارك وصالی موسمیدر نوبهار عمر
رخساری شوقی ایله آچیلیر لاله زار عمر

عید وصاله ایره مدی گچدی آه کیم
زلف ورخك غمی ایله لیل ونهار عمر

یومه کوزیکی یار جمالینی کوزله طور
کیم کوز یوموب آچنجه گچر روزکار عمر

درج لبنده صاقلیدرر چشمهٔ حیات
باغلی کمند زلفنه یارین شکار عمر

سورمز زمانه حظنی بردم قرار ایدوب
بچون یلر زیاننه دائم سوار عمر

زلفکه اویان کوکل مفتون اولور
عاشق اولان لیلی‌یه مجنون اولور

زلف شبدیزیکه هرکیم باش قوشه
کوزی یاشندن جهان کلکون اولور

خون دل شوی لبکله جوش ایدوب
باشمك جیحونی جوی خون اولور

دل کایدر حلوای لعلك آرزو
آسیاب غمده باغری اون اولور

قارشیمه طوغمازسه آی یوزك سنك
کوز یاشینك کوکبی دوشکون اولور

زلف مشکینه هوادار اولانك
نافه کبی یورکی پرخون اولور

دیدی باقمایون یوزوم آلتونه
میل ایدن دنیایه غایت دون اولور

عالمده غم کشی یه دمادم کلیر کیدر
آدمی وارکه عالمه خرم کلیر کیدر
هرکیشی یه بلا یوکنی چکدیریر فلك
کیمدرکه بوجهانه مسلم کلیر کیدر
نرکس مکرکه بیلدی وفاسزدرر جهان
باغك یولنده کوزلری پرنم کلیر کیدر
کوز یوم جهاندن آچ کوزکی کندی حالکه
سن کوز یوموب آچنجه بوعالم کلیر کیدر
کوزم اوینه خیال خیالکدرر کان
کیمم وار آندن اوزکه دخی نم کلیر کیدر
هجرکله خسته کوشهٔ محنتده زارایکن
تنها قوماز غمك بنی هردم کلیر کیدر
جهد ایت که خیر ایله آکلر خلق آدکی
عالمده آدیدر قالان آدم کلیر کیدر

بزه یارك یناغی لاله یتر
بتمسون کلستانده لالهٔ تر
کوزلرم ایچمکه جکر قانی
عکس لعل لبك پیاله یتر

دیر کوزن ال ایاغنـك آلن
هیـچ ال اولمیـه بوآله یتر
چوق سـوزلر ایشـتدم اما یوق
لبی وصـفنده بومقـاله یتر
سـینه‌ده اکله‌مه خیـالی کوکل
سـکا اکلنجه آه وناله یتر

اول سرو کلعذارکه عشـاقه ناز ایدر
اولدی کنـاهمزکه بزه نازن آزایدر
بنم جهـانده پایهٔ قدرمی وارایدی
قدك هواسـیدرکه بنی سر فراز ایدر
جانیکی آلمازم دیرایمش سا که اول نکار
اولمـا کوکل ملول آکا کیم سا که ناز ایدر
کعبه قپوك صفاسـنه دل کچدی رومدن
دوشـدی هوای زلفکه عزم حجـاز ایدر
ای سرونازکی صـاقین آهندن عاشـقك
شـوق رخکله چونکه سـحرده نیـاز ایدر

سـکا قوشـلسه سروطوغرو اولور
راسـت دیرلر طبیعت اوغرو اولور
کوبی ایتینـه قوللق ایت که کشی
اولویه خدمتیـله اولو اولور

قو آیاغکده : بن یوزی قاره نی
که چراغك، دیی قاراکو اولور
نرکسـك صبح دکلو کل یوزکه
انتظاریله یورکی صو اولور
کنج حسن ایچره بنلرك نیلر
حبشیلر بیلیرسك اوغرو اولورلر

سروی چناری قدکه حیران صبا ایدر
تیغ وتبرله اولماز اول ایش کیم هوا ایدر
قامت کتیردی قدی صالنماغه ناز ایله
سرو وچنار صف طوتوبن اقتدا ایدر
کویك مسافریدی صبا کلدی کلشنه
سرو وچنار ال اوزره طوتوب مرحبا ایدر
نرکسلریکی خسته ایشتمش چنار وسرو
بوال کوتورمش اول باشن آچمش دعا ایدر
کویکدن ایرسه بیك صبا خشم ایله سحر
سرو وچنار بر برینه التجا ایدر
سرو وچنار سایهٔ قدکده خوش کچر
نرکس ایزك توزن کوزینه توتیا ایدر

ای ماه سرو قامت وی سرو کلعذار
کل رخلریکی لاله کوروب اولدی شرمسار

کلزاره آچیلیر صانه‌سك بردریچه در
چشمم ایچی که عکس رخکله اولدی لاله زار

قیل زلفکی رخکله برابر یوزکده کیم
نوروزده برابر اولور لیل ایله نهار

آغزك نشانن آلسه لبکدن عجبمی دل
راز نهانی بادهٔ ناب ایلر آشکار

بختممیدر کوزك‌که اویانمادی اویقودن
رختممیدر صاچك که اوله بویله تار مار

بوزلف پرشکنمی یاخود نافهٔ ختن
اول مسك چینمی ویا فتنهٔ تاتار

عاشق کبی خروشه کلیر رعد ایدر فغان
معشوق کبی خنده قیلار برق تابدار

ابربهار دردایله افغان ایدر مکر
نم کبی باشنده آنك‌ده هوای وار

آهممیدرکه ابر طوتار بویله کوك یوزین
باران یاشممیدر کاقیدر یرده جویبار

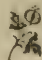
طویدق اونجه باده لبن کیم دهانی وار
بیلدك‌کمر قوجنجه بان کیم میانی وار

میل ایتدی قانلی یاشمه اول شهسوار حسن
طویدی مکرکه اول یوره‌ده لعل کانی

نه آغزی وارکه لبلرکی آکه غنـچه نك
قدیکه قارشی کلمکه سروك نه جنی وار
حسنی براتنه چکه‌لی قاشـلری نشـان
باقان یوزینـه دیدی‌که بکلك نشـانی وار

کل رخلرنده سـنبل زلفن کورن دیدی
یارب نه نوردر بوکه مشـکین دهـانی
آغزینی یوق صـانیر ایدی اول پری رخلك
کل کبی کلدی دیدی کورنلر دهـانی وار

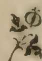
ایدر طریق عشـقده بکزم صـاری کورن
تاجردرکه مصره کیدر زعفرانی وار

جام لبك کوزومی طولو قانلی یاش ایدر
بوجام باده سریمی دردا که فاش ایدر
ای لاله لعل کبی لب یاره کرم اولوب
اویکنمه یوقسه تکری سنی داخی طاش ایدر

دشمن کبی قلیجله کلوب غمزه‌ك اوسـتنه
ای دوست کورن آنی صانیرکه صواش ایدر
باقنجه کون یوزوکه دوکر کوزلرم یاشی
دیرلردی باقیجق کونشـه کوزی یاش ایدر

قدیمی خاتم ایتدی ابك شـوقی چشممه
خون جکرله رنك ویروب آکا فاش ایدر

مهر رخیله اولدی نکارك سحر قمر
کوینده دور ایدر کیجه لر تا سحر قمر
اول سروقد طوتمغه عیدنده حسنکك
مهر اولدی تاج زر آکا زرین کمر قمر
سنسز فلکده اکلنه‌مز کون یره اینر
مثلینی یرده بولمادی کوکه چیقار قمر
مهر رخکله باشنی قویمشدر اورته یه
غمزه‌ك اوقینه سینه‌سن ایلر سپر قمر
معذور طوت قپوك یاتاروپدر غریبدر
شهره دوشوب کزرسه نوله دزبدر قمر

مهر رخکله اودلره دوشوب یانار سحر
آهی اودیله کلخن دهری یاقار سحر
طونندی قارشیکه باشنه تاج زر اوروب
طوردی قوشاندی بیلنه لعلین کمر سحر
قانه بویاندی کوزی یاشندن اتکلری
شوق لبکله کورکه نه قانلر یوتار سحر
مهرکدن اوردی صدق ایله دم یوزی آغ اوله
عشقك یولنده چکسه علم وجهی وار سحر
ییرتوب یقاسنی نه ایچون قانلی یاش دوکر
سن ماه رویه عاشق اولوبدر مکر سحر
عاشق کرك که جان ویره سرن طویورمیه
بردمده مهرنی نه ایچون فاش ایدر سحر

هرکون یاقاسنی کل ترکیبی چاك ایدر
مهر رخکله کورکه نه حالت چکر سحر

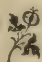

سر زلفیکی دپرتدکجه باد صبح جان تترر
قاچان آرام ایدیسر مرغ هرکه کاشیان تترر
تب هجرکده هرکه کیم طوته جان ودلی لرزه
فغان وآه وناله‌مدن زمین وآسمان تترر
نوله‌کر تتره سه‌م غمزه‌دك اوقی چیقدقجه سینه‌مدن
چیقیجق جان بدن لابد یرندن بر زمان تترر
مکر جانینی قورقوتمشدرر هرکون دوکه نیجه
صبای قارشیدن کوردوکی دم سرو روان‌تترر
سر کویکده آه ایدوب قاچان دل بی‌قرار اولسه
کلستانده صاناسك یل اسوب برك خزان تترر

جان‌ودلی بیلد کمی که جانا نه‌لر کدر
شمع رخکه یانیجی پروانه‌لر کدر
جان ایله دلی یاقمغه کلدی غم عشقك
نه‌م وار بنم اولان دخی جانانه‌لر کدر
که کوزده مقام ایله وکه دلده مقیم اول
چونکه ایکیسی داخی سنك خانه‌لر کدر
سوداززده‌در جان وکوکل زلفك اوجندن
زنجیره چك آنلاری که دیوانه‌لر کدر

کوکلمه کوزم کیم طولودر خون جکردن
محنت طاشنه چالمغه پیمانه‌لر کدر

ای باد صبا کل بزه جانان خبرین ویر
جان بلبلنه اول کل خندان خبرین ویر
نی دللره کل رخلری اوصافنی سویله
بلبللره اول تازه کلستان خبرین ویر
طوغری کلیشك یار اشیکندنمیدر ای دل
دیکلن براز اوتور بزه دیوان خبرین ویر
واعظ بزه دیدار صفاسینی بیان ایت
زاهدلره وار روضهٔ رضوان خبرین ویر
دل تشنه‌سی زلفك ظلماتنده یول آزدی
حاضراول ایرش چشمهٔ حیوان خبرین ویر
ای دل یولك اوغرادی ایسه مصر جماله
قوللاری‌ایله نیلدی سلطان خبرین ویر
خوش لفظ ایله شیرین لبی اوصافنی سویله
جان طوطینه اول شکرستان خبرین ویر

ای لعل لب نه‌دکلو کاوله آبداردر
آندن سوزك کهرلری چوق آبداردر
قانلی یاشمله کیریك اوجی اولدی لاله زار
کل سیر لاله زار ایده‌لم کیم بهار در

ای آیدنلغینه قارشی یوزك مصحفینی دل
وقور روان اکرچه‌که خط غبـاردر
طوطی قفسـده زاغ قیلار سیر سـبزه زار
کل خار ایچنـده زار عجب روزکاردر
بر اعتباره قالسه جهـان خلقی طك دکل
عالم حقیقتـه باقیجق اعتبـاردر

یوزك کیم کورسه ای ماه منور
سانیر کیم نوردر اولمش مصور
آکوب قدك ینـه قامت کتیردم
یوزك کوردم دیدم « الله اکبر »
بیکك قندی ذکر اولدیغی یرده
شکر آکلسه سـوز اوله مکرر
سیه رو زلفکه یوز ویردیکیچون
باشیکه چیقدی اولدی سا که همسر
کورنلر یوزومی یاشم ایچنـده
دیو ایچنـده خزان یاپراغی دیرلر

حرف الزاء

ب سکا میل ایتدی جانم اوزکه جانان ایسته‌مز
د عشقك جانمه خوش کلدی درمان ایسته‌مز

کوکلمه کلسه خیال خطی رشك ایلر رقیب
اوده قرآن اولدیغن بیلدم که شیطان ایسته‌مز
سن کیدرکن ناله‌ٔ عشاقدن اینجندی دل
خسته مسکین جان ویریرکن آه وافغان ایسته‌مز
لبلریکه هرکورن میل ایله‌سه اینجنمه کیم
کیمسه اولمیا جهان ایچنده کیم جان ایسته‌مز
باشمی غلطان کوروب میدان عشقنده دیدی
بونه طوپ اولورکه اوینار کندی چوکان ایسته‌مز

خیلی کوندر چکینیر سرو چمندن چیقماز
دکمه بر زحمت ایله کیشی یرندن چیقماز
طفل غنچه یالن آیاق یوکوروردی قپوکه
اکلنوب کلمدیکی بوکه دیکندن چیقماز
دل که طویدی لبنك فکرینه حیران اولدی
بر مکسدرکه دوشوب قالدی لبندن چیقماز
برجلر کبی بیقلدی بدنی عشاقك
قصر حسنیکه دل اول برج بدن چیقماز
سوزه کیردکده قیلی قرق یارارسه نوله کیم
چون سوز آچلمیه اول غنچه دهندن چیقماز

عاشقك قدی چون کمان اولماز
غمزدك اوقلارینه نشان اولماز

قاش اولورسه عجبمی راز غمك
کیم بو عشق ایشیدر نهان اولماز

یاش یرینه کوزم پکارندن
دمی واردر که قان روان اولماز

لعلکك شوقی ایله کلشنده
لاله‌می وارکه باغری قان اولماز

کوزلری ساکه رحم ایده صانمه
کوزل ایکنده مهربان اولماز

سنسز دل جهانده اکلنمز
بلکه باغ جنانده اکلنمز

کورمسه کل یوزیکی باد صبا
بر نفس کلستانده اکلنمز

عشقدر اکله‌ین قپوکده بنی
کیمسه ایشسز جهانده اکلنمز

آلدی دونك قرارینی شوقك
که بر آن هیچ مکانده اکلنمز

کویکی اوکرنن کوکل مرغی
کوشهٔ کلستانده اکلنمز

جمالك لاله‌زاری بویله قالماز
بوکلزارك کناری بویله قالماز

کلم جـور ایله مه بلبـللر یکه
کوزللك نو بهـاری بو یله قالماز
جمالك کلشـنینه اولمه مغرور
کچر حسـنك بهـاری بویله قالماز

حرف السین

بنده یوق کل آرزوسی ایتمزم سروه هوس
دهر باغندن بکا بر سروکل رخسـار بس
نخل قدك شـویله عالیدرکه خرمای لبـك
ویرمکه ویرسه‌ك اجازت ایرمکه یوق دسترس
کاربان عشـق ایله سـیر ایله محنت دشـتنی
کیم ندای مژدهٔ وصل ایلر آنده هرجرس
ایلسـون بزدن تقدم یار ایشـیکنده رقیب
صویه نه نقصان کلیر اوستینه کلسه خاروخس

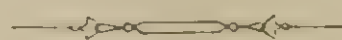

یاقدی دل پروانه سن اول شمع رخساره هوس
یاقمینجه قورمی آخر آدمی ناره هوس
اول بت سیمین کوزینی سوزدی زلفندن بکا
طفل ترسـادر نوله ایلرسـه زناره هوس
پاره پاره ایتدی باغرم غنچه وش تیغ هوا
اول که ا کسـلمدی کوکلمده برپاره هوس

صانمه دلبر میل وار کوکلده تاج وخرقه‌یه
بی سروپا لایق اولماز کوش ودستاره هوس

غنچه محبوبی صید ایله‌مك ایستر نرکس
قارشوسینه چکوب اغزنده طوتارزر نرکس
سحر اویقوده بولوب لبلرن ایصیردی نسیم
طویمادی صبح کیجه‌دن مست ایدی بکزر نرکس
نوله کل شاهنه باش اکمزایسه کلشنده
تاج زرله باشنی زینت ایدر هر نرکس
تخت کاوس کل وچتر فریدون لاله
بزم جمشید چمن جام سکندر نرکس
برکلك فرقتی داغ اوردی مکرکیم ایچنه
باغری یاشلی کوزی یاشلی یورور اکثر نرکس
شوق لعلکله کوزم بحری لبالب کوهر
یاد چشمکله کوکل باغی سراسر نرکس
بولمق ایسترکه لب جویه کلوبن صوینور
برکشد پیرهن نازکش از سر نرکس

حرف الشين

سروقدك حسن کلزارینه زینت ویردی خوش
بوهوایی کوکلم اوّل قدی اوزره سردی خوش

قالدی غم قوشلارینك ایچنده كوكلم كويیا
عشق صحراسنده مجنون باشنه اوشدی وحوش
كاسه كوكلومه خیالك فكری اغیارك كیدر
طورەماز شیطان قاچار چونكیم نزول ایلر سروش
شول قدر وار تازه تازه جسمم اوزره پنبەلر
كیم تن عریانم اولدی پنبه لرله كهنه پوش
باده مهرین چون سپهر خمده پنهان ایلدك
دوریدر ساغر هلالینك كتیر ای می فروش
ینه سن اكارسن ای دل طوقونورسك كوكلنه
كیم طوقنسه طاشه آقار صو ایدر لابد خروش
نوش اولورسه آلمه اغیارك الندن زهر اولور
زهر اولورسه یار الندن ایت لبی یادینه نوش

سرو آزادی بولوب باد صبا چوق اكلمش
كیم چیچك كوستردی یاپراق آچدی وویردی یمش
سینەم اوستنده كورن تیغیله اوقلارن دیدی
بو صو اطرافنده قاچان بیتدی بودكلو قامش
عشقكك بستانه ایل رغبت ایتدیكی بوكیم
اشك چشممدن صویی آقار ایچنده یاز وقیش
صیغماز اولدی دریسنه غنچه شادیدن سحر
سنك آغزكدن صبا كیم بیایر آكا نه دیمش

صبحدم چون شیر چرخه اوزدی زین زر کونش
دیکدی میدانده لوای اژدها پیکر کونش

شویله نورانی اولوبدرکیم یوزندن نور آقار
خاك درکاهیله تا کیم بولدی زیب وفر کونش

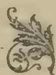
چرخ میداننده سیمین حلقه سینی ماهنك
نیزهٔ زرین ایله قاپدی شه خاور کونش

شرقی غربی سر ایدوب فتح ایتدی تیغ وتیر ایله
کیردی ظلماته واروب مانند اسکندر کونش

سن بت چینك جمالی قصرینی نقش ایتمکه
کاسهٔ چینیده آلتون حل ایدر بکزر کونش

کلشن حسنکده برحوض زبرجددر فلك
کاسهٔ زریندر اول حوض ایچره دورایلر کونش

شوق رخسارك یاقوبدر یوره کنی شویله کیم
قانده برصو کورسه اوستینه دوشر تتر کونش

کوکلی کچدی یارك اغیارك کوروب کوزمده یاش
عالمی اول سیل بوزدی قالمادی طاش اوزره طاش

لبلرکدن اوزکه محرم یوق دهانك رازنه
بو ایکیدن کیم تجاوز ایتدی بوسر اولدی فاش

سروی قارشوسنده ایکلر دمبدم باد سحر
صونك اول دردیله دائم کوزی یاشدر باغری تاش

بولمادی مخلص کوکل غمزه‌ڭ اوقدن اولدی خون
مطلع ایوان حسن آلتنده‌کی پیوسته قاش

روضهٔ حسنینی دلبر شویله تزیین ایلمش
کیم کوروب جنتده رضوان آنی تحسین ایلمش
باغبان حسن قویمش کللرین آچلمغه
طاغیدوب فلفللرین سنبللرین چین ایلمش
بزمه کرما کرم ایکن کلمش رقیب ترش رو
سرکه دوکمش اوسته اول اودی تسکین ایلمش
دل لبك وصف ایلمش کورسه‌ڭ نه شیرین سویلمش
رخلرڭ مدحنده شعرین نیجه رنکین ایلمش

لبلرڭ وصفن صراحی جامدن کوش ایلمش
باغرینك قانن ایچنده قایناتوب جوش ایلمش
کوکلك بتخانه سنده زلفك اوجنده لبك
صانکه مریمدر مسیحایی در آغوش ایلمش
آیاق اوزره طوره‌ماز زلفك صالنیر هر یکا
بزم حسنکده لبك جامن مکر نوش ایلمش
فتنه و سحر وفسونیله کوزڭ زلفك لبك
کوکلی مفتون عقلی واله جانی مدهوش ایلمش
یکی یاریله اوله‌لدن آشنا اول بی وفا
بیزم ایله اسکی عهدینی فراموش ایلمش

آنلر ایله همنشین ایدوب دل آواره‌یی
خاطرینی اوغرایوب افتاده‌نك خوش ایلمش

کویك کداسی اوله‌لی‌دل پرصفا ایمش
بیلدم صفا سورن بوجهانده کدا ایمش
طاؤس زلف ایدندی بویك سدره‌سن مقام
ایرن دیدی‌که نیجه یرك منتها ایمش
عشقك بلاسیدر بنی هجر اودینه آتان
بیلدم جهنم اودونی یاقان هوا ایمش
کوزم یاشینی سیم ویوزومی زر ایلدی
اکسیر مهر یار عجب کیمیا ایمش
اورتالرینه سوز براقیر قدیکی آکوب
طولاشدیرن چنارایله سروی صبا ایمش
کویك طرفلرین طولاشیر دائما صبا
مسکین بلای زلفك ایله مبتلا ایمش
یالواردق اورته‌یه براقوب غمزه‌ك اوقنی
قاشك اکیلدی نه قتی باشلی یا ایمش

نرکس کوزوکك خسته‌سیدر بکزی صارارمش
لاله لبکك تشنه‌سیدر باغری قارارمش
سزه‌مش‌که لبك جامی‌ایله باشلری خوشدر
کاشنده صبا غنچه‌لرك آغزین آرارمش

خطك غمیله جان ویرنك مقبره‌سنده
اوتلرکه بیتر هربری بر درده یارارمش
لعلیکه نه کیفیت ایله ایردیکنی می
شیشه ایله آغز آغزه ویروب جامه صورارمش
چشمك هوسی نرکسك اویقوسنی آلمش
یوللره باقوب قالمغیله کوزی قارارمش

لاله رخکك شوقی اوروب جانمه آتش
قیلدی دلی سنبل صاچکك فکری مشوش
لعلیکی کوروب دل نیجه آه ایلسون ای ماه
کندی الی ایله کیم اورور جاننه آتش
زلفی غمی ایله قودی جان عودنی اوده
اقشام ایریشوب کیتدی دیدی کیجه‌ك اوله خوش
زلفنده نه خوش حالدر اول هندوی خالی
بالین ایدینیر سنبل وبرك کل مفرش
چشمم اوزه‌نوب جامهٔ زیباسنه یارك
تن خرقه‌سنی قانلی یاشی ایتدی منقش

حرف الصاد

چون خاتمی جماله لب لعلی دوزدی فص
دعوای حسنه قارشی کوزی ظاهر ایتدی نص

دللر شکارینه نه کمند و کمان کرك
زلفك کرهارینی چوزمه قاشیکك یایینی یص

پیکان تیری سینهٔ سوزانده ای رقیب
برپاره اود در آل آنی داخی کوزوکه بص

حرف الضاد

بیلده برکز کورونورکن دنیاده خرم ریاض
عاشقه وصلك بهاری کوستررهردم ریاض

ای کوکل دائم ایرم صانمه کوزللر وصلنه
بوجهان باغنده چون کیرمز الله هردم ریاض

اول یکاده عنف اغیار وبویوزده لطف یار
برطرفده قیش قیامت برطرف خرم ریاض

ترلدکجه رخلرك بولور لطافت باغ حسن
تازه اولور شبنم ایله اولیجق پرنم ریاض

حرف الطاء

صفحهٔ حسنینه صورت ویردی یارك خال وخط
خط مصحف خوب اولورقوندقده اعراب ونقط

حسن ایلندن زلفکك بدعتلرین رفع ایتمکه
حاکم قدرت عذاریکه ویروبدر دست خط

شام زلفکده قمر صاندمسه رخسارك نه غم
کم قارا کو کیجه‌ده حس بصر ایلر غلط
بیری حسنك مصرینه نیل اولدی اشکم جوینك
اول بریسی عشق بغدادی اوکنده اولدی شط
آیاق اوزره طوره‌ماز سایه یانکجه سورینور
سروقدکدن دوشوبدر بکزر اولمشدر سقط
عشق میداننده چوق مردانه‌لر باش اوینادی
اول کمنده سن کرفتار اولمادك ای دل فقط

لبك فکرینه جان آتمش کلیر خط
کیجه‌یی کوزینه قاتمش کلیر خط
ینه نه فتنه‌لر اظهار ایدیسر
سر زلفکله باش چاتمش کلیر خط
کسرسه‌ك باشن اکسلمز یانندن
لبیکك شربتن طاتمش کلیر خط
عذارك خالن اوغری دیه طوتدی
بکا مشکین اوغرلانمش کلیر خط
کونه قارشی اویودی تزلیوبدر
که یوزنده صویه باتمش کلیر خط

حرف الظاء

حیوان کبی تن بسلیجی جاندن ایدر حظ
جان پرور اولانلر لب جاناندن ایدر حظ

جان طوطیسی اول لعل شکر باره هوسدر
دل بلبلی اول یوزی کلستاندن ایدر حظ

چشمم لبکه میل ایدرایسه عجب اولماز
صرافدرر لعل بدخشاندن ایدر حظ

غم سبزه‌سنی صولاسه یاشم سوینبردك
بکزر شول اکنجی‌یه‌که باراندن ایدر حظ

مهمان غمه خوان جکر ویر ایصیجقله
آچدم بیلیرم آنی او بریاندن ایدر حظ

حرف العین

وصفکی بلبلدن ایتمش استماع
اول صفادن سرو اورور طورماز سماع

غم قماشین عشق شهرینه ایلت
اول دیارك پاییدر اشبو متاع

چون غم عشق ایله ایتدك مرحبا
دی قرار وصبره ای دل الوداع

واقف اولدی خط دهانك رازنه
حضر بولدی سرّ غیبه اطلاع

لبلرکدن کچمدیکی جان بوکیم
«کل سر جاوز الاثنین شاع»

رخلرك نورندن آلماز حظ رقیب
دیدهٔ اعمایه نفع ایتمز شعاع

باصدی وصالك شربتن هجر آجیسی
افتراقه دکمز ایمش اجتماع

شوق رخکله اودلره دوشوب یانار شمع
اولسه عجبمی دردایله زار ونزار شمع
تحریکنه نسیم سحرکاهك او یماسه
اوزاتمازایدی دل سکا ای کلعذار شمع
باشینه اود یاقوب ینه طوروردی قارشکه
راه هواده کورمسه کوج ای نکار شمع
باشن هوا یولنده قومایدی اورته یه
بولمازدی تخت سیمه چوب اعتبار شمع
کوز کیجه‌دن آصلوب قارشکه طورور
کیجه صباح اولنجه اوککده یانار شمع
جانینه کچدی عشقك اودی وجهی وار اکر
یانوب یاقلسه هرکشی‌یه زار زار شمع
یانمازدی اوده اللر ایچنده دل اوزادوب
شوق جمالك ایلمسه آشکار شمع

حرف الغین

زلفك اوجنده یاناغك شب چراغ
کون یوزکده کیم یاقار هرشب چراغ

یارك ایله روضه در صحرای عشق
یاری ایله کیشی یه طاغ اوستی باغ
عشکك دامنه دوشدی مرغ جان
قاره زلفك چون یوزکده قوردی آغ
سینه‌م ایچنده یاقوب عشقك اودین
حسرت خالك قودی باغرمده داغ
لاله‌نك باغرنده خالك داغ اوروب
سنبلك بوینه زلفك طاقدی آغ

شوق رخکله باشدن آیاغه یانار چراغ
راه هواده ایتدی مگر ترك سر چراغ
برداغ قویدی باغرینه خال رخك غمی
کیم آجیسندن اویویه‌ماز کیجه‌لر چراغ
براود براقدی جانه عشقك که کیجه‌لر
یومماز کوزینی صبحه‌دك اولور سحر چراغ
آهم شعاعنی که کورور روزندن ایل
صانیرکه صبحه‌دك اوکمزده یانار چراغ
یاقدیغنی قورتماز ایمش عشقك آتشی
بولور اود ایچره آنك ایچون اشك تر چراغ
شوقکله جانمی یاقوب آه ایتدیرر بکا
دیوانه درکه کل ایله قارشی طوتار چراغ

کورسه جمال یاری بولور سوز دل سکون
عادتدرر سیونر اولنجه سحر چراغ

حرف الفاء

اوله‌لی قدك خیالی دلده جانا معتکف
قلبنی عشقیکه قابل ایلمشدر اول الف
آتش عشقه دوشنده یوز صویی نیلر کوکل
برمحل هیچ ایکی ضدایله اولورمی متصف
هر طرفدن دلدی باغرم ناوك دلدوزیار
عشق یولنده بکا کوستردی یوللر مختلف

کل موسمی وآب کناری هوا لطیف
نوش ایله باده کاولدی می دلکشا لطیف
کرم اولدی نار رخلرکه بکزه‌دیکنه
اویکنبدی عارضیکه سنك اولدی مالطیف
سیر ایتمکین کشی یولکز لطفی یوقدرر
برسرو قد یانجه کرك اوله تا لطیف
جمع اولسه جام باده لبکله لطیف اولور
بریره کلسه‌لر اولور اهل صفا لطیف
صوندقجه لبلرك نه عجب حظ ایدرسه دل
شیرین کورونور آجی سوز اوزره ادا لطیف

عکس رخکله دوندی گلستانه هرطرف
بولدی بهار حسنكایله یر یوزی شرف
میدان غمده صف صف اولوب طوردی کیرپکم
قانلر دوکلدی ییره طوقشدی اول ایکی صف
پروین دیشیکه دُرلرینی نیجه بکزه‌دیر
نه قاتی برك یوزلو حیاسز اولور صدف
دل آکدی مشك چینی کوروب زلف وخالکی
تشویش ویردی کوکلنه بوفکر نا خلف
بزمیکه کندی بردربه صاریلوب کلیر
مطربلره ویریر نه کیررسه الینه دف

حرف القاف

گلستان ایچنده باقدم کوردم اول کل یوزلو یوق
غنچه پیکان اولدی کوزومه نهال سرو اوق
آغزك اوپمك آرزوسنده کوکل خیر ایتمدی
نه‌قدر آصی ایده چون اورته‌ده سرمایه یوق
یاشمك سیمابنه اولدی کوزم زر ناودان
اوله‌لی عشقك کداسی حاصلم آلتون اولوق
آه سردیمی کوروب زلفی طولاشیر رخلرین
خوش کلیر آتش کناری چون هوا اوله صووق
رخلرك دورنده چوغالسه کوزم یاشی نوله
کیم اولور البته صولر نوبهار ایردکده چوق

خوشهٔ زلفینی کوزلر باغ حسننده رقیب
یار نازکدر صدرمز کوزینه آنك قوروق
شویله طولدی دامن کلزار سیم وزرله کیم
نرکس ایله غنچه نك کوکلی وکوزی اولدی توق

کلشن جنتدرر یوزی ایچنده خار یوق
زلفی نیلر آنده چون جنتده دیرلر مار یوق
کیمدر اول کیم آغزنه غنچه دییه قدینه سرو
سروده رفتار اولماز غنچه‌ده کفتار یوق
کورینور کورنمز آغزی کون یوزنده ذرّه وار
خط وهمیدر بلی کیمسه دییه‌مز وار یوق
دیر کورن اغیار دمسردك قارا کو کوکلنی
کلخنی بردوده بکزر کیم ایچنده نار یوق
مل دیمك اولماز لبینه ملده چون اولور خمار
کل دیمك اولماز یوزینه کلده شکر بار یوق
مجلسه دُرلر نثار ایلر آچینجق آغزنی
چوق صدف واردر ولیکن بویله اولور یاریوق
دیشلرك وصفنده‌سوزچوق ایللرك اغزکده‌ایك
بیك صدفده بونجلین بردر شهوار یوق

کوکلمی عشقك غمیله بیقرار ایتدی فراق
بنلرك کیبی قرارم تارمار ایتدی فراق

اوت یوزی کل شوق ایله بلبل کبی زار ایلیوب
قنی یاشمدن کنارم لاله زار ایتدی فراق

غنچه وش باغریمی خار غمله پرخون ایلیوب
کل یوزك دردیله بلبل کبی زار ایتدی فراق

غصهٔ زلفکله اویقو کورمز اولدی کیجه‌لر
ای یوزی کل کیرپکم کوزمده خار ایتدی فراق

بیقرار اوله غم زلفکله ای لاله عذار
طك دکل کیم یبرومی شوقکله نار ایتدی فراق

مدعینك طعنی اوقدن نه غم شیمدن کری
چوزه یانم سنك حسرتله حصار ایتدی فراق

آچیلیرمی بوکوکل وصل نکار اولمیجق
غنچه قاچان آچیلیر فصل بهار اولمیجق

شمع جان اویانمی دوشمیجك عشقه کوکل
نورمی ظاهر اولور ناره یانار اولمیجق

نی آغزده یاراشیر چنك در آغوش کرك
صحبتك دادمی اولور بوس وکنار اولمیجق

خط غبارینی یوزکده قومه کیم خوب اولور
کل رخك مصحفنك خطی غبار اولمیجق

اول که نازك دل اوله لاله کبی کلشنده
جامی آلماز النه تازه بهار اولمیجق

کیم باقار بادەیە چون اولمیە کل رخ ساقی
لالە زاری نیدەلم لالە عذار اولمیجق
صبحە دك چنك چالار هر کیجە قاپوکدە رقیب
نەیی اولورسە ایدر کیشیدە عار اولمیجق

کل دفترین سحر یلی آچدی ورق ورق
بابل صفات حسنك اوقودی سبق سبق
جام لبك قوقوسی ایلە مست اولوب صبا
کل غنچەسینك آغزینە صوندی ورق ورق
آلمش رقیبی اورتە یرە قاپوك ایتلری
آدم یرینە کچمش اول ایتە بە باق بە باق
قان یاغی اولدی لعلکیچون لالە بادەیە
بولسە ایچردی قانی آنك چنق چنق
زنباق بوکون اوموزینە سجادە سن آلیر
دون کلشنە شراب طاشیردی قبق قبق

شوق لبکلە برنیجە دم یوتدی قان شفق
مهر رخوکی ایلدی آخر عیان شفق
بکزردی ایشککدە آقان قانلی یاشلرە
کوکلر یوزندە طورسەایدی هر زمان شفق
قانلی یاشم ایچندە رخی عکسی دلبرك
خورشیددرکە اولمش آکا سایبان شفق

یاتمازدی تاب شوقك ایله اودلره دوشوب
مهر رخکله چکمه سه سوز نهان شفق
قانلی یاشیمی قویسه‌ك ایشیککده آقغه
باشدن باشه اولوردی تمام آسمان شفق

بنم کبی بریوزی کله اولدیغی عاشق
کیم حسرتیله باغرینه داغ اوردی شقایق
عشقکده ایدر آی کبی یوز آقلغی حاصل
مهرکده سنك صبح کبی کیم اوله صادق
مست اولدی لبك فکرایله دل دور رخکده
گل موسمیدر عارف اولان اولمیه آیق
اول غنچه لبك بندن ایشت سرّ میانن
دکمه کشینك ایشی دکل حل دقایق
باتدی صویه نیلوفر تر اولدی یوزی زرد
غرق اولدی کوزی یاشنه صان چهرهٔ عاشق
چون رخلریدر مشرق انوار الٰهی
وار وجهی دیسه‌م خطنه کر شرح مشارق

اول مهر ماه رویه بو سروقامت آنجق
یوق یوق نه قامت اولسون بو برقیامت آنجق
غمزه‌کله کوزلریکه هر کیم نظر قیله دیر
اول فتنهٔ جهانده بوجان نه آفت آنجق

جان اولدی خط لعلك تفسیری ایچره عاجز
سرّ نهانی واردر برمشكل آیت آنجق
آب عذارك ایچره سجاده صالدی زلفك
ایصلانمادی آیاغی خیلی كرامت آنجق
سینه‌مده غمزه‌ك اوقی سهم سعادت اولدی
جانیمه خشم چشمك عین عنایت آنجق

جكرین لاله زارك صولدورر عشق
كوكل كلزارینه كل طولدورر عشق
بو صودن نیجه‌لر ال یودی جاندن
كیرن چیقماز نه دیمز كولدورر عشق
بو یولك منزلیدر محنت آباد
كیدن كلمز نه مشكل یولدورر عشق
صارارتیر ناب محنتله یوزیمی
كوكل میوه‌سنی چون اولدورر عشق
نه غم كیم جان یاقاسن ایلیه چاك
آثاركن قومه الدن اولدورر عشق

اكر اولدكسه اول مه رویه عاشق
كوكل اول صبح وش مهرنده صادق
كورینور سینه‌سنده تازه داغی
كیمه اولدی كه لاله بینه عاشق

قریشـیر ایتلرك ایشـنه اغیـار
آکا کیم دیدی کل ایت کتخدالق

الـدن یپره قویمادی اباغی
بهـار ایریشـدی لاله اولماز آیق

سوکی چونکیم وصـلنه ایریشقدر
نولیـدی اولمیـدی آشـناق

حرف الکاف

دردك ایله کوهسار اورمشدر کوکسینه سنك
قانلی یاشدن لاله زارك اولدی یوزی لعل رنك

پاره لر درر نجوم آندن افق قاندر شـفق
سینهٔ چرخه شو دکلو اوردی آهمدن خدنك

بزم غمده یاره اولدی خون دل باغرم کباب
قامتم چنك اولدی کوزم شری اوتار چنك

دوکمسنه کوزم یاشن کلمزدی خط عارضی
حسنکك آینه سی نم کورمسه طوتمازدی ژنك

کیم خیال زهد قالسه عشق بی باك اوسـتنه
بکزر اول بی عقله کیم برباده لعل اوزوه بنك

طاغیدوب سـنبللرك کوکلم پریشـان ایلدك
کوستروب ریحان خطك عقلی حیران ایلدك

قاشـلریکی چاتدك آتدك جانه غمزه‌ك اوقلرین
یایغرا ایله قوماديك تیر و باران ایلدك
نقد عمرم غنچه وش آغزك خیالی قیلدی کیم
خردهٔ عشـقیکی کوکلم ایچره پنهـان ایلدك
کوزجی قویدك رخلرك اوستینه جانا غمزه‌کی
حسن کنجینه اول اوغری‌یی نکهبان ایلدك

قالمـازم جان نقدینـه باکه لب جانان کرك
بن جهـانی نیلرم اوّل کیشی‌یه جان کرك
لبلرینه میل ایدرسك کوزلرندن کی صاقین
احتراز ایله بلادن چونکه ساکه جان کرك
عقل وصبروجان ودل طورماز خیالك اولمسه
لشـکری ضبط ایتمکه ایچنده برسـلطان کرك
جانده یر ایتمکه قدی ایستر آغزندن مدد
شاخ کلدن اوقدر اکا غنچه دن پیکان کرك
زلفنه طولاشدی دل آیروق نیجه اولان خلاص
مشکل ایشـه اوغرادی قورتامیه آسان کرك

سینه‌می چاك ایتسه تیغ زهر پردردی آنك
قومکز مرهم که اولدرسون بنی دردی آنك
عشق یولنده آنی‌کیم چشمك بلاسی خاك ایدر
توتیـا اولور محبت اهلنه کردی آنك

کوستریر شادی بهارین عاشقه کلکون یوزك
غم خزانن عرض ایدر ساکه دخی زردی آنك

غمزه‌ك اوقلارینی آت جانه دیمزسه باقشی
باشنی اکمش قولاغینه نه سویلردی آنك

برنهال تازه سك وارمه رقیبك یانته
کیم زیان ایلر سکا تا که دم سردی آنك

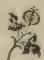
حقهٔ لعلکده مشکین دانه‌لردر بنلرك
شویله بکزر نقطهٔ شیر شکر در بنلرك

کوزه‌در کنجینهٔ حسنکده لعلك حقه‌سی
هندودر کیم خازن درج کهردر بنلرك

کورنمشدی روم ایلنده کمسه فلفل بتدیکن
اول سببدن رخارکده معتبردر بنلرك

قالدی چشمم یاشی نیلینی تماشا ایتمکه
سیر ییرین خوش بیلیر صاحب نظردر بنلرك

بزم جانده رخلرك شمع جهان افروزدر
دوشوب اول‌شمعه یانان پروانه‌لردر بنلرك

کل یوزك دورنده کورن خط ریحانك
ایدر ای مه فتنه‌سیله طولدی دورانك سنك

شرح ایدوب سوزدلی صاچمازدی آغزم نارلر
دل صوقوب سویاتمسه آغزیمی پیکانك

برنهال سرودركيم نقش اولور آينه ده
باغ جانده سايهٔ قدّ خرامانك سنك
نقد اشك ايله طولو بركيسه در چشمم بنم
كيم باصوبدر مهر آكا لعل درافشانك سنك
خط يازيلير چونكه نمناك اوله نيچون خوب اولور
كل يوزكده ترلدكجه خط ريحانك سنك
كوردى اشعارەده حسنى وصفنى دلبر ديدى
روضهٔ رضواندن آلمش نسخ ديوانك سنك

كرچه كه كه آچيلير سوزدن دهانى غنچه نك
آغزكه اويكنمكه يوقدر دهانى غنچه نك
وير ميلدن باغ حسنكدن خبر باد سحر
نه كولر يوزى نه آچيلير دهانى غنچه نك
چون صبا ديوانه سن همراز ايدندى كندى يه
فاش اوليسر ايلاره راز نهانى غنچه نك
حسنك چاغن كچيردى غير ايله اول كلعذار
خار ايچنده كچدى حيفا كيم زمانى غنچه نك
لعل ياره اويكنيرسك ديه خشم ايدوب صبا
باشنه طار ايلمشدر كلستانى غنچه نك

ديدى كيم زلفم يوزومه تار مار ايتسه‌م كرك
عالمك روشن كونن دون كبى تار ايتسه‌م كرك

..ت چون اوزندی دله دیده که غیرتك دیدی
اول قدیمی عهد اساسن استوار ایتسه‌م کرك
کل کبی شوق رخکله کرم اولوب ای غنچه لب
باش آچوب سر نهانم آشکار ایتسه‌م کرك
نوبهار وصل ایرنجه یاش یرینه قان دوکوب
کلشن حسنك کنارین لاله زار ایتسه‌م کرك
اختیاری عادتك برخرقه‌در برکوشه‌در
بنده زلفك کبی آنی اختیار ایتسه‌م کرك

قانمی ایچمك دیلر اول چشم خونخوارك سنك
جانمی آلمق دیلر لعل شکر بارك سنك
سرو قدك سایه سنده غصه‌دن آزاد ایدم
باشمه اولدی بلا زلف سیهكارك سنك
بیك کز آرتق وعدهٔ مهر آلدی آغزکدن کوکل
وای نوایدی ذره‌جه اوایدی اقرارك سنك
زلفکه اویوب بیله کتمشدی دل کلدی ینه
سحریله باشن چویردی چشم سحارك سنك
سوزلرم اثر ایدر هرسوز که آغزکدن چیقار
سوزلرم اشعار ایدر ای دل بواشعارك سنك

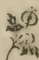

یارسز ایشمی بیتر ایش بیتیرن یار کرك
کشی یه یار کرك یارده غمخوار کرك

عشق کوینه قدم باصمادی آدین صاقنان
کیمنه یار کرك کیمنه عار کرك
نیجه بر ایشیده لم آجی سوزین اغیارك
طاتلی دیللی بزه بر لعل شکر بار کرك
کل کور آراده طولی کللر آرایجی خار
عالم اغیارله طولدی بزه بریار کرك
کوکلمی زلفکه آصام دییه عهد ایتمش ایدك
کل طور اقرارکه کیم کیشیده اقرار کرك

سایهٔ سروده جام ومی کلفام کرك
اولیجق بوایکی برسرو کل اندام کرك
پایمال ایتدی غم دهر بزی ای ساقی
دستکیر اولمغه دمدر برایاق جام کرك
خام صانمه بزی کیم پخته ایله آلدانیمز
زاهد پخته سکا بیزه می خام کرك
کلشنك سرو وکلندن نه بیتر ساکه کوکل
حسن باغنده کی اول سرو کل اندام کرك
رام اول امرینه اول سرو کل اندامك كه
کیشی جانیله دلارامه دلارام کرك

ای صبا باشلادی سرد اولمغه مشکین نفسك
زلفی شوقندن آنك کیدی مکرکیم هوسك

نوله عکس لبی دوشدیسه کوزم کوشه‌سنه
صانکه شیرین‌ایله زین اولدی کناری ارسک
ناله قیلماز کوکل اولماسه غمک پیکانی
لابد افغان ایده‌مز کیتسه زبانی جرسک
دویموب آجیسنی شهد لبک فرقتنک
ایکلیوب باشنی دوکمکدن ایشی هر مکسک
کل رخک یادی ایله دوشدی غمه بلبل دل
خوش نفس اولدیغیچون چکدی بلاسن قفسک

غم سودای سر زلفک ایله کسدی سنک
مادر دهر مکر نافی مشک ختنک
الی ایرشمدی زلف سیهک خرقه‌سنه
پوست‌پوش اولدی چیقوب ترکنی اوردی وطنک
یاقدی اود کیبی رخک پرتوی جان خرمنی
آقدی صو کیبی کوکل کوردلی چاه ذقنک
شوق رخسارک ایله یاشم آقارسه یاره‌شیر
که اولور آب روان زینتی صحن چمنک
بولدی بیان کمرک موی میانک فکری
چک قیلدی یقاسن شوقک الی بیر هنک

قوس قزح کبی بویم ایدوب کمان فلک
تیر شهاب آهمه ایتدی نشان فلک

دوز کون ایشی بزمله ایکی یوزلو لکدرر
طور ماسه برقراره نوله هر زمان فلك
شوق رخکله برق کبی اودی چاقیلور
چون رعد کبی ایتدیره باکه فغان فلك
زلفك غمیله قیلدی سیه دل بولوت کبی
باران کبی کوزم یاشن ایتدی روان فلك

زلفك غمیله کوکلی آواره ایلدك
غمزدك اوقیله یورکمی پاره ایلدك
پاره ایلدك یورکمی تیغ فراقله
اغیاره ایده‌جك ایشی سن یاره ایلدك
باغریمی پاره پاره قیلوب تیغ هجرایله
هر پاره‌سن دونوب ینه بیك پاره ایلدك
دردیمه چاره ایسته‌مه‌کیم چاره اولمادی
کورکیم بنی نه وجه‌ایله بی‌چاره ایلدك
زلفك هواسی‌ایله شکسته دل ایلیوب
باد صبا کبی بنی آواره ایلدك

کلکون ایدر لبك چو یناغن بنفشه‌نك
کورن قوماز الندن اباغن بنفشه‌نك
داغلاندی لاله‌نك یوره‌کی نار رشك ایله
باغ رخکده کوردی طوراغن بنفشه‌نك

ایشتدی دل اوزاتدیغنی زلفکه سنك
بوردی صبا چمنده قولاغن بنفشه‌نك

دویمز سحر صغوغنه نازکدرر یوزی
اوشوتدی باد صبح یناغن بنفشه‌نك

ال صوندیسه عنانه کلکون حسنکك
برسورچلك ایله کسمه ایاغن بنفشه‌نك

ترکللری یتیشدی کلستان حسنکك
کیمسنه آلماز اولدی بر پوله باغن بنفشه‌نك

فرّاش باده دیك اله کیرمزسه شمع کل
یاقسون چراغ لالەده یاغن بنفشه‌نك

سرمست کوردی نرکسی حد اورمق ایستدی
آلدی صبا النه چوماغن بنفشه‌نك

صووارمغه صویه چمنك تشنه لبلرین
طولدیردی شبنم ایله صوماغن بنفشه‌نك

اولدیم سنا که یار نولسه کرك
قیلدیم آه وزار نولسه کرك

زلفکیچون قرارمی طاغیدوب
اولدیم بی‌قرار نولسه کرك

دله دیدم که وارمه عشق یولن
دیدی هی یوری وار نولسه کرك

نه کلیرسه باشیمه عشقکدن
ایلدم اختیار نولسه کرك

باش آچوب عشقکه قدم باصدم
سنك ای کلعذار نولسه کرك

یارك اوقینه چونکه جکردن سپر کرك
میدان عشقه کیرمکه اوّل جکر کرك
دل خون وسینه یاره جکر پاره جان فکار
کورکیم بلای عشق چکنده نه‌لر کرك
سیم وزرایله طوب‌طولودر قوینی غنچه‌نك
آجیتدی کوکلنی آنك اول سیم وزر کرك
کولدیرمکه بنی نوله آه ایاسه کوکل
کل غنچه‌سی آچیلمغه باد سحر کرك
عشقك کرك که سنك‌ایله باشه وارەوز
آیاقده قالمغه کیشیده برهنر کرك

دیرلر کیشی‌یه جان کرك آندن جهان کرك
جانان که اولمیا نه جهان و نه جان کرك
کوزم یاشی آیاغنه یوز اوردیغی بوکیم
سرو سهی کنارینه آب روان کرك
شوق لبکله قانه قاچان بویانیر رقیب
اول طاشی لعل قیلمغه خیلی زمان کرك
دور زنخکده قانمی ایچسه لبك نوله
کل موسمی ایرشدی می ارغوان کرك

راز دهانی نه بیلیر دکمه خردهبین
سرّ نهانی طویغه کیم نکتهدان کرك
عشقلك، هواسی ایله کوکل خوشدم اولمغه
زلفك غمیله نافه کبی باغری قان کرك
شوق جمال یاری نه دیر شرح ایدوب کوکل
کون کیبی اول عیاندر آکا نه بیان کرك

دل صاچی دیوانهسی برکیمسهنك
جان رخی پروانهسی برکیمسهنك
کنج وصلینه مکان اولهم دییه
اولمشم ویرانهسی برکیمسهنك
سرّمز مستور ایکن فاش ایلدی
کوزلری مستانهسی برکیمسهنك
یولنه جان ویرمك اولوردی اکر
اولمسه جانانهسی برکیمسهنك
ایلدم خالی سراین قلبمك
کاوله خلوتخانهسی برکیمسهنك

کل یوزکه باصار آیاق کاکلك سنك
هی نه قارا کوکللودر اول سنبلك سنك
سن کل کبی چمنده کزرکن روامیدر
خار غمم ایچره ناله قیله بلبلك سنك

کیمدر یوزوکی روضهٔ رضـوانه بکزەدن
جنت چمنلرینـه دکر برکالك سـنك
دل مرغنـه که قوردی قارا زلفـك آغنی
بیك مرغ جانه دانه صاچار فلفلك سـنك
بلبل کبی فغانمی کوروب اول کل کولوب دیدی
آفاق ایچنی طوتدی ینـه غلغلك سـنك

حرف اللام

حسرت لعلکله طولدی غنچه کبی قان کوکل
یوزك کوسـترکه اوله کل کبی خندان کوکل
طوپ اولەلدن زلفی چوکانینه اول کل یوزلونك
مهرومه کبی دونوکون اولدی سر کردان کوکل
شمع سـوزانه صو دکسـه ناله وزاری قیلور
نوله پیـکانك اوجندن ایکلسه سوزان کوکل
کلەلدن کاربان کوی دلبردن خبر
دوشدی یوللره جرس کبی ایدر افغان کوکل
کلسـتان اولمشدی حسنك عکسی ایله برزمان
فکر اغیارایله شیمدی اولدی خارستان کوکل

جوهر جان اولەمی شـول درّ شهواره بدل
کاب حیواندن چیقـاردی آنی غوّاص ازل

بحر عشقك عمقنه ایرمك زهی فکر محال
غصهٔ زلفیکی عرض ایتمك زهی طول امل
اول نه کوهر درکه جان ملکی خراجی یتمیه
عقل صرافی قیاس ایتسه بهاسن فی‌المثل
یازمغه قصر جمالنده نکارك شمسه‌لر
یوزومك آلتونی نقاش اشکم قیلدی حل
بار هجرانن آنك حمال کردونه اکر
اورسه‌لر یردن قیملدانمق دکلدر محتمل
دلده عشقك دیده‌ده چشم ودهان وزلفکك
نقشی خوشدرکه یاراشیر علم ایله اولمق عمل
غنچه کبی نیجه دمبسته اولاسك کل کبی
آغزك آچ طوت سوزم آغزك طوتمدین دست اجل

وار آیاغنده او سروك سایه‌وش طوپراق اول
کل بری قاچ سرسری حلقهٔ عشاق اول
قاتی سنکین دلدر اول سرو سمنبر چون کوکل
س آیاغنه یوزك سور صو کبی مشتاق اول
لاله کبی رنك صاتمه بوی ویر عنبر کبی
سرو کبی یوکسك اولمه کل کبی آلچاق اول
عشق تاجنه اورورسه‌ك چار عنصر ترکنی
خرقهٔ زلفن کیوب سر حلقهٔ عشاق اول

زرق صائمه رزق ایچون کل ریادن صافی اول
زاهد زراق اولمه عابد رزاق اول
چکمه‌یم غم دیرسه‌ك اولمه اول عروس دهره جفت
بو فلك ایواننك آلتنده ای دل طاق اول

دمی واردر کیم غم عشقکله کوزم نم دکل
لبلرك شوقیله قان دوکمزسه کوزم نم دکل
نیجه کوندر آلمامش غنچه دهانکدن خبر
اول سببدن کوکلی آچلماز یوزی خرم دکل
یوزومی دوندرمزم یوز بیل یوزوکی کومسه‌م
یاردن یوز بیلده یوزن دوندورن آدم دکل
جان ودل یاپماغه سعی ایت قو جهان بنیادینی
چون بیلیرسك که بنای آب وکل محکم دکل
یوزوکی کورمدیکم کون کون دکلدر کیجه‌در
دم که لعلك یادی ایله کچمیه اول دم دکل
غم چکرسه‌ك باری چك بوزلف عنبرساغمن
چون جهان محنت اویدر هیچ دل بی غم دکل
کلمز ایمش شادی اول یرده کاوله عشقك غمی
جای عشق‌ایدر کوکل کلمزسه شادی غم دکل

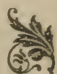
نیلکون یاشمله حسنك مصری ای وجهی جمیل
شویله صورت طوتدی کیم رشك ایلر آکا مصر نیل

انجه بیلکه دهانك نکته سینی آ کدی دل
اهل دللر مجلسنده اولدی خیلی وقال قیل

اوقودم کوردم دیزلمش جام لعلك اوستنه
قیل قلمله { هذه عین تسمی سلسبیل }

وجهی وار آهم کوروب میل ایلسه اول غنچه لب
کیم کلستانده اکیلیر کل بوداغی اسسه ییل

کویکه عزم ایلسهم اشکم صولار یوللاری
اهل خیر اولان طریق حجده صو ایلر سبیل

غمزه‌ك او قالاری کوز آچدرماز کورلدن سنی دل
ایره‌لی وصلك بهاری یاغدی یاغمور متصل

زلفنك تاری که رخسارنده اولمش پیچ پیچ
مار اوله‌می لاله زار اوستنده یانار اوزره قیل

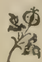
اول ایکی زلف وایکی خددن ایراق اوله‌لی دل
ای یوزی کل رحم قیل کاولمش ایکی آی وایکی ییل

قاله‌لی کوزده خیالی سرو کل رخسارمك
کلشن دوران کورینور کوزومه یشیل قیزل

سینه‌ده خوناب دل کانده آقار بوقانلو یاش
بحر درکیم اولمش آندن ایکی ایرمق متصل

خندهٔ خجلتله ایستر کایده دفع انفعال
غنچه کلشنده کوروب کل یوزك اولمش منفعل

صو کبی قلبیکی صافی ایله ای صوفی دونوب
ایچکی اول صو ایله کرد ریادن پاك قیل

خوار باقمه عاشقك کوکلینه ای صاحب جمال
بولنور سزمادیکك ویرانه‌لرده کنج مال
کلمدی هر کز دلمدن قاشکه کجرو دیمك
طوغریلر یولنده اولماز دوستم اکری خیال
اول مسیحا دم تکلف چکمدی قان ایتمکه
اولدیغیچون باده ایچمك دین عیساده حلال
کوکلم اومارکیم دییه‌سك بوسه‌می ایسترسك آل
کرچه اولماز خاطر دیوانه‌ده فکر ومآل
کاتب دیوان کریدن قاشلرك طغراسنی
وصف ایدرکن ماه نودن کوستریرکه مثال

مربع

جان ویریر کورمکه اول زلف سمن سایی کوکل
صاتین آلیر پشنه فتنه وغوغایی کوکل
یاقدی یاندردی بنی آه بوسودای کوکل
کوکل ایوای کوکل وای کوکل وای کوکل
قیلدی شوریده ینه زلف سمن سای بنی
بنمی ایستردم ایدم عالمه رسوای بنی

دله اویدیغمیچوندر بو بکا وای بنی
کوکل ایوای کوکل وای کوکل وای کوکل

اولدی حیران لبکه دل بله هجرانده یاتار
زلفك اوجندن اینر چاه زنخدانده یاتار
کیجه هرقنده اولورایسه غریب آنده یاتار
کوکل ایوای کوکل وای کوکل وای کوکل

غم هجر کده کوکل جان ایله انباز طورور
بزم عشقکده سنك دردایله دمساز طورور
دله اویدیغم ایچون باکه بوده آز طورور
کوکل ایوای کوکل وای کوکل وای کوکل

بو کوکل عشق ایشنی کندوزینه کار ایدینیر
بر جفاکاری بولور قنده ایسه یار ایدینیر
کل آنی سومه دیجك بزی اغیار ایدینیر
کوکل ایوای کوکل وای کوکل وای کوکل

بن دیزدم ویرم اول زلف سمنسایه کوکل
سوزمی اسلمدی کیتدی بو بیچاره کوکل
کوکل ایتدی بنی بو وجه ایله آواره کوکل
کوکل ایوای کوکل وای کوکل وای کوکل

بزی دردو غم ایله یاد ایدر اول یاردریغ
بزه یار ایتدیکنی ایله مز اغیار دریغ
دلدر ایدن بزی بو وجه ایله غمخوار دریغ
کوکل ایوای کوکل وای کوکل وای کوکل

بن بنی عشقه اویوب درده دوشم صانمازایدم
بو بلایی بکا دیرلردی بن اینانماز ایدم
کوکل اولماسه ینه عشقکه آلدانمازایدم
کوکل ایوای کوکل وای کوکل وای کوکل

کوکل اول سرو روان آیاغنه آقدی ینه
بنی بو حسرت ودرد اوتلرینه یاقدی ینه
کندوزین تك طورور ایکن دله بیراقدی ینه
کوکل ایوای کوکل وای کوکل وای کوکل

اولدی تن نحیفم زلفی اوجنده بر قیل
جانم کوزنده اول قیل جانان یوزنده مایل
کوکلم شراردسی کر میل ایتسه عشق اودینه
اولماز عجب که اولور هر جزء کله مایل
تن پردهسنده مستور اولورمی پرتو عشق
کون یوزینه نه ممکن کیم کولکه اوله حایل
عکس جمالی یارك چون اولدی کوزده ظاهر
کویاکه برج آبی خورشیده اولدی منزل
نه دکلو دوکسه کوز یاش باغرم قنی بویالماز
کیم لاله رنکی اولماز یاغمور صویله زایل
شبنم دکل یوزینه باد سحر صوسپدی
کوردکده کل یناغن چون اولدی عقل زایل

کل یوزی برق اورنجه باشینی بوردی غنجه
بلبل دیدی کورنجه { یا ایها المزمل ! }

کوکل طولاشسه زلف نکاره عجب دکل
غرق اولدی ال صونارایسه ماره عجب دکل
باد صبا که سالك راه هوا دور
کر ال اوورسه سرو وچناره عجب دکل
زلفك اوجندن اولدی خطك فتنه سی عیان
یانکده اولدیسه یوزی قاره عجب دکل
قالدی ایچمنده چیقمادی پیکان غمزه‌سی
او کلماسه جکرده‌کی یاره عجب دکل
تزویر خط کتیردیکیچون اولدی آشکار
یازمق طولانسه زلف نکاره عجب دکل

جان صفحه‌سنده یازه‌لی خط غبار لعل
یاقوت خطك ایلدی نسخ ای نکار لعل
شوق لبکله باده نیچون قان یوتار دییه
بر پاره اود اولبدرو ای کلعذار لعل
شوق رخکله تاب وتب عشقه دوشمه‌سه
کونده نه ایچون اود کبی بویله یناار لعل
پار پار یانار دیدکلرینه لبلرك ایچون
یوزی قیزاردی اولدی قاتی شرمسار لعل

شـوق لبكله باغريني حـكاك غم دلوب
بوياندی باغری قانی‌ایله لاله وار لعل

عشقك بلاسـنه اوله‌لی مبتلا كوكل
درد وغم ايله اولدی مصـور بلا كوكل
ايستر كه خاكپـاينه يوز سـوره سن شهك
مشـكل بودركه حالنی بيلمز كـدا كوكل
عشقـك هواسنه دوشـوب اولدقده مبتلا
بيلمزدی نيديكن دها عشـق وهوا كوكل
قدك هواسـنه دوشـه‌ليدن كوكل بنی
بيلدم بونی‌كه باشـه آليرمش بلا كـوكل
بركون بلای عشـقك آكوب ناله قيلميه
بيك ييل چكرسه هجرك الندن جفا كوكل

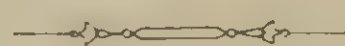

قاشـك خيالی‌ايله كيدر كيجـه‌لر هلاك
شـامنده زلفكك كلوبن كيجـه‌لر هلال
دوشمشـدر اينجه بيلكی قوجمق هواسـنه
اول آرزويه كنـدوينی ايدر كمر هـلال
عشـقك يولنده پيـك اولوبدر يلر فلك
بيلنـده مهر زنك والنـده تبر هلال
حسنك كوكنده بدر اوله‌لی آلنك ای كونش
درديكه دوشدی اينجنوب اولدی قمر هلال

سن پادشاه کشور عشقه طپو قیلار
باشن اکر قاچان که اوککدن کچر هلال

زلفینی ایدوب آی یوزی دورنده تأمل
بیلدم بونی کیم لازم ایمش دور وتسلسل
شیرین کورونور خال لبك جانمه زیرا
طاتلی اولور آغزده شکرلنسه قرنفل
کل برپاره اود اولدی کوروب خاری یاننده
اول اودایله بلبل یانوب اولدی برآوچ کل
دل یاپلی دردیله فغان ایتسه عجبمی
آچلدی جکر قانیله چون کوزده قیزل کل
غنچه کبی قان یوتسون آرا یرده رقیبك
بلبل کبی بن آغلیەین کل کبی سن کل
غنچه فرخندن صیغه‌ماز اولدی دری‌یه
بکزتدیکیچون لعلکه یوزینه کولوب کل
سودی کلی بلبل نه‌عجب حاله صاتاشدی
نه فرقته دویار نه ایدر وصله تحمل

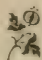
حرف المیم

صانمه کلکون اولدی جامم قانلی یاشمدن بنم
دلده عشقك شعله‌سی کوروندی طاشمدن بنم

روی زردم صو ایچنده قالدی نیلوفر کبی
بحر عشقك موجی کلدی آشدی باشمدن بنم
منزلینه وارمغه زورق ایدندی ماه نو
کوك کنارندن کچیلمز قانلی یاشمدن بنم
قان روان اولدی طوقشدی کیرپکیمك صفلری
غم چریسی هیبت آلدی بو صواشمدن بنم
کونده بیك کز قانلی یاشم موجی باشمدن آشار
کور نه لر چکدی بو عشق ایچنده باشمدن بنم

کوزلریمك یاشی سرم فاش ایدر دیردم بنم
درد عشقیکه دوشه‌لدن بو ایدی دردم بنم
قصهٔ غصه‌م اوزوندر کل کل دلبر کبی
نازنینلر نازی کبی چوقدرر دردم بنم
یاغسون اشکم یاغموری جسمیمی خاك ایتدکده غم
تا که کویندن نکارك چقمیه کردم بنم
بند زلفکدن دله قالمادی امید کشاد
ششدر محنتده قالدی آه کیم نردم بنم
حسن میدانده زلف وخطی برجنك ایتدی کیم
قالدی کرد ایچنده اول مهر جهان کردم بنم

بن نه ممکن کیم وفا یوزینی جاناندن کوردم
کیم وفا کوردی نکاردن که بن آندن کوردم

قاتلی یاشم طوتدی چشمم منظرین یر قویمادی
باقمغه دنیایه یوزك بلمزم قاندن کوردم

قورقارم بیهوش اولەم ناکه کورنجه یوزنی
ایسترم کیم لبلرین اول اوپم آندن کوردم

سیرایدر اغیار ایله کورور بزی کورمزلنیر
بن دیمزدم بو ایشی اول چشم فتاندن کوردم

هجر اودی پرسوز قیلدی بزمز او مارەیدم
کیم بودکلو ایسی یوزین نار هجراندن کوردم

ایکلتیر دولاب چرخی چشم کریانم بنم
چینلاتیر کوکلر قولاغن آه وافغانم بنم

کون یوزکدن آیریلالی ای مه برج جمال
هر کیجه کوکب صایار چشم در افشانم بنم

دست غم چنك ایدەلیدن قامتیمی زهرەنك
کوکده آهنکن یاکیلتیر آه وافغانم بنم

کل یوزك وصفنده ییتر شعرمك رنکینلکی
نوله رنکین اولمسه اوراق دیوانم بنم

ناله و اشکمدرر بزمده بادەیله شراب
شعلهٔ آهمدرر شمع شبستانم بنم

طویدیلر شمعك یانوب یاقلدیغیچون سوزمی
قالدی مجمر کیبی جانده سوز پنهانم بنم

کوره‌لی هر خار النـده کل کبی دامانکی
غنچه وش چاك اولدی غیرتدن کریبانم بنم

ای خطی مشکین مرکب پارمغی سیمین قلم
پارمغـك بان قانمه‌کیم خوشـدرر رنکین قلم
تیغ ایله تیر ایله دوکسه‌ك باشنی یارسه‌ك ینه
امرکی باش اوزره طوتار نیلسون مسکین قلم
عاشـق اولدیغن سر زلفوکه طویدرماز ایدی
کوزلری یاشـین ایده‌من نیلســون تسکین
زلفك اوجندن سنك شو دکلو قان اغلادی‌کیم
ایله‌مشدر جامه‌سینی قان ایله رنکین قلم
نوعروس معنی‌یه صورت ویریر مشاطه وار
زلف مشـکینك یوزنده ایلیوب پرچین قلم

کورمیلدن کون یوزك چشم جهـان بینم بنم
لاله‌زار ایتـدی جهانی اشك خونینم بنم
باغ وصـلك حسرتنـدن لالهٔ صحرا کبی
بسـترم خاك سیه سـنك اولدی بالینم بنم
دیدهٔ جان بین کرك کورماکه شـیرین لبلرك
قنده کورسون آنی بو چشم جهان بینم بنم
نیجـه خوش زینت ویروبدر آسمان عشـقکه
آی یوزك عکسیله کوزده اشـك پروینم بنم

دفتر ایتمش کللرك اوزاقنی باد سحر
یازمغه وصف رخکده شعر رنکینم بنم

کرچه شاه ملك عشقم دود آهمدر علم
بر کدایم کوی دلبرده یوزم خاك قدم
حاضر ایتدم فکر زلفکله دل پر دود دن
ساکه حسرت نامه یازماغه دوات ایله قلم
بر نفس صبح وصاله ایریشوب دیکلنمدم
شمع وش فرقت دوننده نیجه یانهم یاقیلهم
ایردی یول هجرك بیابانده بر وادی‌یه کیم
هر طاشی برکوه غم هر خاری بر تیغ الم
زلف وابروسی دهانی شاد ایلر کوکلمی
کوکلی‌شاد اولور کدانك کوزلری کورسه‌درم

قاشلرك ایوان کسریدن نشاندر دوستم
حسن ایوانینه زلفك نردباندر دوستم
وارایسه باغ ارمدر کل یوزوکك کلشنی
اول سبدن کوزلریمزدن نهاندر دوستم
حسرت خالکله باغری لاله‌نك پر داغدر
غنچه‌نك شوق لبکله باغری قاندر دوستم
زلفکك یاننده قویمه خط عنبر بارکی
خوش قوقولر عمره دیرلر کیم زیاندر دوستم

بی‌ستون عشقه نیجه دوشدیکن فرهاد دل
شوق ایله دیکاه که شیرین داستاندر دوستم
تازه بیتمش سبزه‌در دل کلستاننده خطك
باغ جانده قامتك سرو رواندر دوستم

وجهی وار کل یوزکه شمع شب افروز دیسه‌م
یاراشیر سنبلکه شام جکر سوز دیسه‌م
قاره‌کو دونلرمی کون کبی چون روشن ایدر
غم دکل کل یوزکه ماه شب افروز دیسه‌م
سویلشیرسك واروب اغیار ایله آغز آغزه
باکه ایخینمسه کوکلك سکا برسوز دیسه‌م
رخ وزلفنده برابر کورینور چون شب وروز
وجهی وار حسن دلفروزینه نوروز دیسه‌م
تیغ هجر ایله یارلمشدی کوکل دکدی مژه‌ك
نه عجب کر آکا بن ناوك دلدوز دیسه‌م

عشق موج اوردی عجبمی‌یاشه غرق اولسه‌کوزم
نیجه زورق باتیریر جوشه کلنجه قلزم
جانمك چشم نهان بینی اولوبدر وطنك
ای‌کوزم نوری آنکچون کوره‌مز سنی کوزم
غصهٔ خال سیاهکه قاراردیسه کوکل
عجب اولماز اوزومه کوره قارارير چو اوزم

كله سورنسه بولور آينه‌نك يوزى جلا
قو سورەيم رخ كنـاركه منع ايتمه يوزم
عاشقك حقنه هرنه دير ايسه سا كه رقيب
سوزينى قويمه قولاغيكه بودر سا كه سوزم

قارشوكده صبح اولنجه يانوب ياقيلان بنم
شوق رخكله شمع كبى نيجه بر يانام
هجرى دوننده شمع كبى هاياقار بنى
كلمز سحر يلى كبى بردم كه دكله نم
چون درد عشقك ايده بنى پير و ناتوان
زلفك عصاسنه وار اميدم كه طايانم
اينان بوكره سا كه وفا ايدەيم ديدك
كل شويله ايت كه بر دخى سوزيكه اينانم
كيم بكزەدر بويونى آنك كل بوداغنه
اول قد سرو اولانلرى بكزەده سويله‌نم

نقدى عشقك جهانى بن بيليرم
كيمسه نه بيلسون آنى بن بيليرم
درد دل قصەسينى كل بكا صور
نەدر اول داستانى بن بيليرم
نقدى دل كشورين يرايتدى غمك
كيمسه بيلمزسه آنى بن بيليرم

مدعی عشـق دعواسن بکا سن
سویلمه اول یالانی بن بیایرم
ایشـیدنجه بو شـعری یار دیمش
کیم بو نظم روانی بن بیایرم

کرچه تیغ حسرتیله پاره پاره یاره‌یم
قانی طالع کیم بو یاره‌یله اوپاره یاره‌یم
یوز بیك اولورسـه غم سپهی دونمزم یوزم
میدان عشـق ایچنده بوکون یك سـواره‌یم
زلفك سحابی کون یوزکه مانع اولدی آه
طوغمادی بختم آیی نیجه بی سـتاره‌یم
چون زلفکه خطا ایدوبن مشـك چین دیدم
عفو ایت کنـاهمی بیلیرم یوزی قاره‌یم
غم کلخننده آتش حسرتله هاپاقار
اول سخت دل صانیر بنی کیم سـنك خاره‌یم

نیجـه غم سر زلف ونکاری آغلایه‌لم
کل ای کوزم بودل بی قراری آغلایه‌لم
نه قاره بخت ونیجه کولمدك ستاره اولور
بوبخت تیره وناشـاد کاری آغلایه‌لم
دم وصـالی کوروب آه وزاری ایله‌یه‌لم
بوفرقتایله کچن روزکاری آغلایه‌لم

كول اولوبن يانالیم درد وحسرت اودینه
فغان ونوحه ایله زار وزاری آغلایه‌لم
وصالی كللری ایله چوكولمدین بردم
فراق وحسرتی خاریله باری آغلایه‌لم

رخ دلداری آبه بكزتدم
زلفن آب اوزره تابه بكزتدم
اشك چشممده عكس رخسارین
صو ایچنده آفتابه بكزتدم
یوزینه قارشی كوزلرم یاشن
كله قارشی كلابه بكزتدم
اهل دنیا كوزینی باغلامه‌ده
دولت وبختی خوابه بكزتدم
اشك چشممده جسم بی جانی
صو یوزنده حبابه بكزتدم

حالم قاچان اوزلف پریشانه سویلرم
دیوانه صانمه كیم اوپریشانه سویلرم
اینجنمه باكه صوردم ایسه سرّین آغزیكك
مست ایلدی لبك بنی مستانه سویلرم

دل طفلی بیخود اولدی غم زلفك آکیجق
صاندی اویوتمغه آنی افسانه سویلرم
کون کبی شوق رویکی روشن بیان ایدوب
سوزدلیمی یانمیوب سکا پس یانه سویلرم
سوز دلیمی یانه یانه سویلسم نوله
حالیمی شمع کبی یانه یانه سویلرم

یوزك بهاردرر ابر نوبهار کوزم
عجبمی یر یوزینی قیلسه لاله زار کوزم
یوزیکی کوزلیه یوللرده قالدی نرکس وار
یورکی صویه دونوب چکدی انتظار کوزم
اسوب بهار یلی کوییا چیچك دوکولور
قاچان که آه ایدم اوله اشکبار کوزم
طبق طبق درو لعل ایلمشدرر حاضر
کلیجك آیاغکه ایتمکه نثار کوزم
تبرك آلدی کوکل فکر زلف مفتولن
خیال خال لبن بولدی یادکار کوزم

ساقیا صون راح روح افزایی دلشاد اولهلم
غصه سندن عالمك برلحظه آزاد اولهلم
چون بولور کنجینهٔ معنی بیان صوت ایدن
صورتا ویران اولوب معنیده آباد اولهلم

نچون کچر طورماز آقار صو اوزره ایام حیات
بر حباب آسانچون صو اوزره برباد اوله لم
کلشن جانده سنکله آشنا ایدك ازل
دوشدك ایسه کلخن جسمه نیچون یاد اوله لم
کاه لیلیٔ زلفکك سوداسیله مجنون اولوب
کاه شیرین لبلرك شوقیله فرهاد اوله لم

حرف النون

آی ایله کون ایتدی حسنك آسمانده قران
ماه رولر ایچره سن اولدك بوکون صاحب قران
عشق طاغنده بنی مجنون صانانلر دیدیلر
نیجه بکزر بیری بیرینه بوایکی ناتوان
باغلایه‌لدن زلف کافر کیش دل دربندینی
زهد وتقوی یولنه اوغراماز اولدی کاروان
صو قوینجه اوستنه اودك چیقار آوازه‌سی
کوزلرم یاشی دوکلدکجه کوکل ایلر فغان
اول مسیحا لب کلیرمش صورمغه بن خسته‌سن
جانك ایچون ای اجل جانمه ویر بردم امان

دل امیدیله صویه دوندی خیالك اول صودن
ظاهر اولدی نیته‌کیم روشن جمالك کوز کودن

قالدی چشممده خیال خط مشکینك دیسه‌م
دیر چیقاریز هرکشی کندی کلیمینی صودن

خسته‌یاتدی ضعف‌ایله دیدی آنکچون چشم یار
بوقاره بختم کبی آچماز کوزینی اویقودن

بو اوغورلامش مکر کیم سنبلکدن زلفکك
کیمسه‌یه کورنمز اولمشدر صبا اول قورقودن

یولك اورماسون صاقین ای عشق کیم بیر خرد
نه قدر آرسلان ایسه‌ك ایله حذر اول دلکودن

حسنکك کنجینه‌سینه دزد زلف اولمش یقین
کوشوارك کوهرین اوغرولاماسون کی صقین

زلفی دللر حقیدر اویوب خط تزویرینه
جان‌ویروب زحمت‌چکن مسکینلرك کسمش حقین

سوردوککجه کل کبی کلکون یوزك آیینه‌سن
بودل صافی سکا آیینه یتر آل باقین

رونقی کلزارك آرتار ایریشنجه سبزه‌سی
خط سبزی نوله آرتیرسه جمالی رونقین

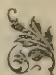
زلفی تاراج ایتدی عقلی‌جان اود صالدی رخی
حسننك یاغماجیسی دل ملکنه صالدی آقین

عارضی آبنده چونکیم ظاهر اولدی موج تیغ
جویبار حسننه غرق ایتدی خطی زورقین

آتشین بایراق طاقوب دل نیزه‌سینه آهمك
غم سپاهینك اوکنجه چکدی عشقك سنجاقین

بزدم اول عیسی نفسله چونکه دمساز اوله‌لك
سرّ غیبه واقف اولوب روحه همراز اوله‌لك
نازنینسك کل کبی میل ایتمه هر خاروخسه
زاغلر صیدین نیدرسك سن که شهباز اوله‌لك
نازی آرتیردك کیدر کوندن کونه ای سروناز
قورقارم برکون که باشدن آیاغه ناز اوله‌لك
زلفنه باش قوشدك ای‌دل چیقدی‌الدن نقدجان
نه‌ایشلك دورر سنك اول ایپده جانباز اوله‌لك
کندکه ویرمه تعیّن برله زاهد امتیاز
جهد قیل ترك تعین برله ممتاز اوله‌لك
همدم‌ایکن عندلیب جان نیچون ای غنچه لب
کل کبی هر آغزی یاپراق‌ایله همراز اوله‌لك
نه‌روا در کل کبی هر خاره باش ایندیردسك
سن‌که باغ حسنده سروسرافراز اوله‌لك

صورمه ای دل کیم‌نه‌در لعلنده‌کی راز نهان
چون بیلیرسك صورمق‌ایله ظاهر اولماز سرّجان
کر خیال قدنه بکزتمدیسه دلبرك
سایهٔ سروی نیچون قوچوب یاتار سرو روان

سینه‌م ایچره رخلرك شوقی ایله سوزان کوکل
شو اوده بکزرکه کول ایچنده اولمشدر نهان
بر آیاغی کوز ایچنده جام النده نرکسك
صالماسونمی باش تعجب ایلیوب سرو روان
سویله‌مزسك باکه دیدمدی تبسمله دیدی
سوز نه حاجت بر اشارت عارفه بسدر همان

خالی اولمایوب حباب دل هوای جامدن
چکدی چوق سرکشته‌لکلر کردش ایامدن
ذکرو فکرین قویمه الدن آغزی‌ایله زلفنك
کل یوزی دورنده ای دل کچمه‌میم ولامدن
اشیکنه سورمدین یوز کیمه وصلی خلعتن
کل طواف ایت کعبه‌ی وارصکره چیق احرامدن
قویمه الدن جامی عقلك پخته‌سینه الدنوب
سوز ایشیتمه پخته ایسه‌ك ای کوکل هر خامدن
سوزه او یماز ناصحا دل کاچدی عقلك پرده‌سن
دکمه کزکیرمز اله اول قوش که چیقدی دامدن

اولکه عشقکدن خبردار اولدی یتوریر اوزین
عالمی بیلیر کشی اماکه بلمز کندوزین
خوان خابندن جهانك بهره اول ایاتدی کیم
قیلدی احیا کیجه‌سن صائم کچیردی کوندوزین

باشمه قوپار قیامت کیتمکه ایتسه‌ك خرام
ای مه بی مهر رحم ایت دوکمه یاشم ایلدوزین
نرکسك بختی اویاندی اویخودن کیم چین سحر
کوزونی آچدیغی دم کاشنده کوردی کوندوزین
لعلی ایچون یوتمادك قان یولمه خطی سبزه سن
نه بیلیرسك خوان حسنن سن که طاتمادك طوزین

ماه دیین آنکه بیلمز آنك ماهیتین
لعلکی شربت صانان طویماز مکر کیفیتن
حقهٔ لعل ایچره یاقوت مفرحدر لبك
خط سبزك یازمش اوستنده آنك خاصیتن
سورمکه یوزك صفاسن مانع اولدی زلف وخط
ایکی کوکللو کشی بولمازمش ایمان لذتن
ای اوزورسه‌ك زلفکه دللر دوشر آیاغکه
کل طاغتمه دوستم مسکینلرك جمعیتن
عشق سوزی کوزلرم یاشیله تسکین اولمادی
بونه باراندرکه دفع ایتمز هوا کیفیتن

هر صدا کیم ظاهر اولور تیشهٔ استاددن
بر اثردر طشره قالمش نالهٔ فرهاددن
رخلری شمعینه جان یاقمقده ای پروانه‌سن
باکه شاکرد اول که دیرلر صنعتی استاددن

کورونن شمدی یاشم نیلیله حسنك مصریدر
بر قورو اوددرکه قالمش دجلهٔ بغداددن
بیك رقیبكدن كچرمش دلسك كویك بولوب
كیشی یه بر آشنا یكدر هزاران یاددن
نوعروس غنچه نامحرمدر اورتوب یوزینی
برك سبز ایچنده كیزلر كندوزینی باددن
نه‌بیته دیرسین كوكل قدندن اول سیمین برك
كیمسه بیمش یمه‌مشدر سرو ایله شمشاددن
صاندیلر قوپدی قیامت طاغلر قالدردی باش
دلبرك كوینده اولان ناله وفریاددن

شوق رخسارکدرر كوزم یاشن آل ایلین
غصهٔ زلفكدرر بیلم بوكوب دال ایلین
كوكلی بازار عشقه زلفی قویدی ای رقیب
سن قاییرمه بوینه آلیر آنی دلال ایلین
اكلین زلفك خیالیدر كوكل آواره‌سن
بادهٔ شوق لبكدر جانی پامال ایلین
فكر زلفكدر طولاشدیران آیاغن كوكلك
جام لعلكدر دوشوروب جانی پامال ایلین
حسنكك شهبازنی زلف آشیانندن سنك
ایستر اوچورماغه خطیكی پروبال ایلین

نورمدی عشقك صفاسن پاك دامان اولميان
غمدن آزاد اولمادی سن سروه حيران اولميان

سن كلك درديله بيلمز حالنی بن بلبلك
خارغمده غنچه كبی يوركی قان اولميان

حلقهٔ زلفی صفاسن كلٔ نسيم صبحه صور
قدرينی جمعيتك بيلمز پريشان اولميان

ايرمدی شيرين لبينه بادهوش قان يوتميان
بزم عشقه كيرمدی نی كبی نالان اولميان

خطنه ترسا ديمه چونكيم طولاشير كل يوزين
كعبهيی قاچان طواف ايلر مسلمان اولميان

عشق بزمنده نه‌در جانان صفاسن بيلمدی
بادهٔ شوق لبكله مست وحيران اولميان

هانكی بی‌ديندر صاچك كفرينی ايمان بيلميان
هانكی بی دلدر قاشك ياينه قربان اولميان

عالمی اغياره ويرسون يارى ايله يار اولان
روضهٔ رضوانی نيتسون طالب ديدار اولان

خار ايله همدم اولوب ترك ايله‌مز بلبل كبی
بی وفادر ديه يارين ترك ايدرمی يار اولان

كوشهٔ زلفكده چشمك كيتمكه قويماز دلی
يالكز اولماغی سومز كيجه‌ده بيمار اولان

دل یوزك نورین كورورکن زلفكه میل ایله‌مز
سایهٔ طوباده قالماز طالب دیدار اولان
نه‌بیلیر صوفی صفاسینی صورارسك عاشقك
نعرهٔ مستانه‌دن سورمز صفا هشیار اولان

کوستروب تاب جمالك نار موسادن نشان
قاسلرك طاقی ویریر ایوان کسریدن نشان
حضر خطکدر بولان سر چشمهٔ حیوانه یول
لعل نابکدر ویرن سرّ مسیحادن نشان
لبلرکدن آلنیر اسرار احیادن خبر
رخلرکده بولنور نور تجلادن نشان
کوشوارین اول مهك کورن عذارنده صانیر
صو ایچنده کورینور عقد ثریادن نشان
حقهٔ لعلی نظردن غایب اولدی دلبرك
ویردی چشمم آخر اول لعل کهرزادن نشان

کزمکه جان کلشنن سرو روانمدر کلن
سیر ایدوب کوکل آچار غنچه دهانمدر کلن
لبلری دارالشفاسندن آلوب جلاب تر
صورمغه دل خسته‌سن شیرین زبانمدر کلن
باغلامش دللر شکارین زلفنك فتراکنه
قارشودن کرپیکی اوق قاشی کمانمدر کلن

هر نه یردن کیم کتاب عشقکه فال آچسه‌لر
صفحهٔ اولده بنم داستانمدر کلن

غمزه‌سندن حسنی میدانده صفلر باغلایوب
آچغه دل کشورین شاه جهانمدر کلن

ایشیدوب دللر فغانندن جرس آوازینی
دیدی کیم غم کشورندن کاربانمدر کلن

کیتمشیدی خشم ایله صاندمدی جانمدر کیدن
لطف ایله دونمش ینه روح روانمدر کلن

ایستر ایسه لبلری ویر صاقلامه جانك صاقین
نازنیندر کوکلی قالیرسا که جانانك صاقین

سیر ایچون هنکامهٔ حسنن واریجق زلفنه
طره‌سی طراره بکزر ای کوکل جانك صاقین

دلده حبس ایتدم خیال غمزه‌سن دلبر دیدی
خنجر ایله دلمسون اول اوغری زندانك صاقین

زلفنی همدم کوروب بادصبایه دیدی یار
اول یلر اوکازه اویمه آدك وصانك صاقین

چیقمه سیره بوینکه قولوم حمائل قیلمادین
دکمسون یاوز کوز اول سرو خرامانك صاقین

آلماسونلر لبلرك آدین دیله عشاقه دی
بویولار الماسدن لعل بدخشانك صاقین

بلبلك شوقيله سوزم سوزناك اولدی قتی
بر كون اودلاره یانار اوراق دیوانك صاقین
جانور دییه رقیبه آتمه غمزه‌ك اوقنی
قاره‌طاشدر اول كورونن كیتدی پیكانك صاقین
سرو كیبی اولمق ایسترسه‌ك همیشه تازه تر
كل كبی خارك الینه ویرمه دامانك صاقین

كلشنك سرو روانی ساكه اویكنمك نه‌دن
اولدی ایسه نوله كرسنكین دل ونازك بدن
حسنكك مصرنده رومی جاریه آب روان
زلفكك شامنده هندی قولدرر مسك ختن
بلبلك آكدیغی كل یوزك صفاتی اولماسه
دل اوزاتماز سوزه سوسن غنچه‌لر آچماز دهن
سرو وكل دیرنسه كلزار ایچره دترر یوره‌كم
كوكلمه شویله كلیر كاول سرو كل رخدر كلن
كوهسار محنتك هرلاله‌سی كیم آچیلیر
رنكی خون دلدن آلیر داغی سوز سینه‌دن

سبزه زار دیده عكس خط مشك اندوددن
كریاشاردیسه نولا كیم كوز یاشاریر دوددن
اولدوكمدن صكره طپراغیمی تنور ایتسه‌لر
حشره‌دك قیزمش طوره ایچمده یانان اوددن

زلفی آتش خانهٔ حسننده مشکین دود در
کورونن یالك یوزیدر کاکریلوبدر دوددن
لاله رخسارك عرق ریز اولیجق ایدرکوزك
کورمدك صوچیقدیغن دنیـا یوزنده اوددن
وارن ویوغن میـانکله دهـانك یولنـه
ویردی کوکلم واز کچدم بوددن نابوددن

یاش دوکوب آدایلیوب اول ماهی جست وجوده ین
خدمتم اکسـك دکل که اودده که صوده ین
اول پری عشـقنده بولمـادی برمحرم بکا
کندی کندمله دلیلر کبی کفت وکوده ین
اصلی واردیر بکا دیرلرسـه نهنك نیل عشـق
کیم یتوب کوزم یاشیله کیجه کوندوز صوده ین
عالمـك کوردم زیانه دکمز ایمش ایصسیس
چکدم ال سود وزیاندن فارغ وآسوده ین
کور میلدن یوزنی کچدم جهاندن کوز یوموب
اویقوکورمز کوزلرم کورن صانیر اویقوده ین

کون یوزینه سـنبل زلفن ایدنمش سـایبان
سایبان ایچره عجبدرکیم کونش اولمش نهان
عقل وصبروهوش کیتدی قالدی جانده داغ غم
قالیر اودلاری یری کوچدکده لابد کاربان

خشم ایله کچسەك اولور هر یاکەدن دللر خراب
بیقار اطرافن قاچان کیم تند آقه آب روان
قاتی کوکلکدن قیلار دل ناله کوز دوکدکجه یاش
اوغرایه سنکین یره آب روان ایلر فغان
جام لطفکدن سنك برجرعه در آب حیات
باب خلقکدن سنك برنیمه درباغ جنان

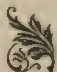

اولدیغنجه آغزکه بکزردی ای شیرین زبان
اولمسیدی غنچهٔ رعناده کربوی نهان
رخلرك دورنده کلکون اولسه وجهی واردر
کیم بهار ایامیدر رنکین آقار سیل روان
بیلمکه قدر شب زلفوکی چشم اشکبار
شیشهٔ ساعت کبی طوب طولودر ریك روان
طفل هندودر دوشوب خارا یچره خون آلوداولور
مردم چشمم کاولور کیرپکلرمدن خون فشان
سن قیام ایتسەك لبکدن مرده دل بولور حیات
چون قیامت قوپه بیایر بخش اولور هرجسمه جان

نازنینسك کل کبی کل باد آهمدن صاقین
ژنك ایدر آینه کی دود سیاهمدن صاقین
زهر قهرکله اولورسەم آغولو اوتلر بیتە
قبرم اوستنده کلوب قوقه کیاهمدن صاقین

حسرت زلف ورخکله یاقمه جانم اودلره
نالهٔ شبکیر وآه صبحکاهمدن صاقین
آسیاب غمده باغرم اون ایدرسهڭ ای فلك
طوقانیر چرخیکه برکون تیر آهمدن صاقین
خط بایرمش خلعت حسنك قارارمش وابنی
بن دیمزمیدم سکا دود سیاهمدن صاقین
یوزینی صاندم کوروب بدر آی ایتدم اشتباه
باکه کوکلك قالماسون اول اشتباهمدن صاقین
بکلکه قصد ایتدك ای نرکس اوروندك تاج زر
باشك آلیر اول شه زرین کلاهمدن صاقین

ظاهر اولدی کون یوزك آینهٔ افلاکدن
کایندی اشکم سینه‌مه بودیدهٔ افلاکدن
شبنم اشکم کبی یره دوشورمشدی فلك
ایردی مهرك پرتوی قالدردی بنی خاکدن
سینه‌می شمشیر حسرت ایلدی چون چاك چاك
پرتو مهرك دوشوبدر کوکله هرچاکدن
زلفکك بارانیدر سرسبز ایدن جان کلشنن
نسنه بیتمز خاکدن یاغمایجق افلاکدن
اول شه حسنك یولنده جان فدا ایتدی کوکل
صاقینیر شیمدی فدایی دییه اول بی باکدن

غصهٔ اغیار اکسیلمز دل غمنا کدن
اول‌صونك یوزی آچلماز بوخس و خاشا کدن

کوه محنتدر تنم سیلاب غمدن چاك چاك
چشمهٔ چشمم کبی خوناب آقار هرچا کدن

صاقینیرسه وجهی وار اول قدعرعروش اکر
کل یوزی آیینه‌سین بودیدهٔ نمنا کدن

حقهٔ لعلی یاننده زلفی قورلمش یاتار
مار مسکیندرکه مست اولمشدر اول تریا کدن

برمسافر خانه‌در بو خلق هپ اهل سفر
چیق قیامت قصدین ایت سن خیمهٔ افلا کدن

ای فلك نیچه‌یه‌دك چشمی کریان ایده‌سین
محنت ودرد اودینه باغریمی بریان ایده‌سین

برنفس کل کبی کولدرمیوبن نیچه‌یه‌دك
خار غمده یوره‌کیم غنچه کبی قان ایده‌سین

جور ایله بوره‌سین کوشمی طنبور کبی
بزم غمده نیچه برنی کبی نالان ایده‌سین

نیچه برخاطر آواره‌می جمع ایله‌میوب
زلف دلبر کبی کوکلیمی پریشان ایده‌سین

محنت اوقلارینه ای دل قیلوبن بنی نشان
غنچه وش باغریمی طولو نیچه برقان ایده‌سین

کیمسه اغیارك الندن آلەماز یار اتکن
قوسه اولمازنیدەیڹ تازه کلك خار اتکن

کوزلرم خانه سنه کلدی جکر کوشەلری
طوتدی قانلی دیه بودیدۀ خونبار اتکن

خط دکلدر کورونن مسك صاچلمش یوزینه
سیلکیجك باد صبا زلف سیهکار اتکن

دامن کلی صانیرسك نەدر ای باد صبا
نه الك وارکه چمنده آچەسك یار اتکن

دوشیرر دامنی کیم صویه اوغرایه کشی
چکسه یوز کره نوله زلف سیهکار اتکن

بی وفالر غمی چاك ایلیەلی دل یقاسن
بیلدی قدرینی قوماز یار وفادار اتکن

نیتدیکن غمزەك اوقیجانه جکردن صورەسین
جکرم قانلرینی دیدۀ تردن صورەسین

واریجق زلف پریشانکه ای مجمع حسن
کوکل آوارەلکن باد سحردن صورەسین

قنده بولدی لبنك لذتی قند ونبات
اولماسون کیم لبی دادینی شکردن صورەسین

ای کوزم یاشی اوسرو آیاغنه یوز اوریجق
نەصوچ ایتدك کەبزی صالدی نظردن صورەسین

جکرم نیدیکنی قوری خبردن بیله سین
اشك چشمم خبرین دیدهٔ تردن صوره سین

آلودهٔ می اول کج آلا یش ریادن
کیم رند صافی دل یك صوفیٔ بی صفادن
کوستردی وجه روشن سرّ مسیح لعلك
زلفك کتیردی نسخه معراج مصطفادن
طوطیٔ حسنه زلفی اولمشدی آشیانه
زاغ خطی کاللدن اوچمشدر اول یووادن
نه یرده سوز آچلسه ذکر کده یز سنك بز
زاهد نه وار بزیسن آکمازایسه‌ك دعادن
زلفك هواسی‌ایله دوشدی عصایه کوکلم
پیر اولدی کرچه مسکین کچمز دخی هوادن

قدك هوا سیدر دلی آواره ایلین
عشقك بلاسیدر بنی بی‌چاره ایلین
سن کل رخك فراقیدرر بویله غنچه‌وش
تیغ غم ایله باغرمی صد پاره ایلین
آی یوزی مهریدر یاشمك ایلدیزین بنم
محنت کوکنده هر کیجه سیاره ایلین
کورنجه غمزه‌کی جکرم خون اولوز بنم
تیر نظردرر یوره‌کم پاره ایلین

تیش فراقه امسم آرادم بولنمادی
اولورسه نوش لعلی اولور چاره ایلین

جان قدنه قبای محبت بیچلمدین
غم مجلسنده بادهٔ محنت ایچلمدین
چیقمشدی لاله‌وش باشمه عشق باده‌سی
کلشن ایچنده بادهٔ محنت ایچلمدین
اولمشدی خون دلله لبالب کوزم یاشی
غنچه کناری برك کلیله قوچلمدین
غنچه لبك فراقی‌ایله دل یوتاردی قان
باغ زمانه‌ده دخی بر کل آچلمدین
شبدیز زلفك آلمش‌ایدی حسن اوکدولن
کلکون صبح صحن سماده سچلمدین

کتیریر زلفکك صبا قوخوسین
جانك‌ایچون ویریر صفا قوخوسین
زلفکه اوغرادقجه باد سحر
کوستریر نافهٔ خطا قوخوسین
ایتلرك کالدی قوخولادی بزی
آلدیلر بزدن آشنا قوخوسین
آره‌دم کوشه کوشه سنبلکی
یا بوله‌م کندوبی ویا قوخوسین

عالم ایچره کزرسه پیك صبا
بوناز اول زلف مسکسا قوخوسین

دیمشلر کیم بولور یارین بوکون کیم کچسه کامندن
بوسوزدر خوش کلن زاهد بکا دنیا کلامندن
کورنجه آغزی وزلفینی عقلم کیتدی یغمایه
که مل کیفیتی فهم اولدی آنك میم ولامندن
بوی سروین کنار ایدوب کنار باغ حسننده
شراب وصل نوش ایتسهم نکارك اعلی جامندن
کوکل زلفی خیالن قویدی دوشدی قدی فکرینه
هوایه اوچدی اول قوش چیقدی تا صیاد دامندن
بولور جان چین زلفنده حیات جاودان یوزین
آلیر جان لذتن کوکلم آنك شیرین کلامندن

کوکل صورت پرست اولمه خبردار اول بو معنیدن
که معنی اولماسه حاصل نه لذت نقش مانیدن
قاچانلر صحبت تندن ایرولر لذت جانه
بولورلر معنیٔ باقی کچنلر نقش فانیدن
آلیرسه لبلرك دادین دل آکاز کوثرك آدین
صالارسه سایه‌سن زلفك کوروکمز کولکه طوبیدن
قنی مجنون کبی عاقل که قربت ایلیه حاصل
کمال صنع مولایه جمال حسن لیلیدن

کوز کدن کوچ کوریجك دل یاپشسه نوله زلفیکه
که اولور عدل زنجیری آصلمش طاق کسریدن

لبك دشنامی ایله دل حیات جاودان بولدی
نه دن برلحظه‌در دیرلر دیرلمك نفخ عیسادن

کوکل مرغی کرفتار اولماز ایدی بند صورتده
اکر کورمه‌سه ایدی آنده آب ودانه معنیدن

نیدر طره‌ك اوچن کوکلم جمالك صالمسه پرتو
تجلی اولماسه حاصل نه اولسون طور موسیدن

بوصورت جامی صیمادین ایچلمز بادهٔ معنی
بوسر آچلماز الا کیم جواب لن ترانیدن

سر زلفیکی چین ایله کوکل مرغینه دام اولسون
صاچك چینینی چیز کیم خلعت حسنك تمام اولسون

کوزللك کلستانده اکرچه سروقدلر چوق
کوزللك ایچره سن کل یوزلو دلداره سلام اولسون

دیمش دلبر حلال ایتمزسه قانن چشم مستیمه
لبم یادینه ایچدیکی شراب آکا حرام اولسون

رخندن کورمدك شادی یوزین زلفی غمن خوش کور
کچ آندن دوش بوسودایه که مسرا اولمازسه شام اولسون

کل اعراض ایت رقیبکدن یرین اول کافرك ناراییت
یوزك عرض ایله عشاقه جهان دارالسلام اولسون

سودا زده‌یم زلف پریشانك اوجندن
شوریده‌یم اول قد خرامانك اوجندن
الدن قوماسه‌م زلفك اوجینی نه عجب کیم
نه چکدیکمی بن بیلیرم آنك اوجندن
دل جان ویریجك آیاغك اوپمك هوسنده
دیرلرکه کفن حله‌سی دامانك اوجندن
دل بلبلی جان کلشنی ایچنده چکرمش
بیك خار غمن بر کل خندانك اوجندن
بر دلمی قودی دلدك اول غمزه‌لریله
ییقلدی جهان اول ایکی فتانك اوجندن

سزدمدی لبك مرده دله جان اوله‌جاغن
بیلدمدی آنك دردینه درمان اوله‌جاغن
دل همدم اوله‌لدن لب لعلینه بیلیردم
باغری دلنوب نی کبی نالان اوله‌جاغن
طوغدیغی کون آنك یوزی آینی کورنلر
بیلمشلر ایدی آفت دوران اوله‌جاغن
زلفك بولوطندن یکاغك برق اوروشندن
طویدمدی کوزم یاشنی باران اوله‌جاغن
صلاردی کوکل بلبلی غم قفسنده
بیله‌یدی آنك بویله خوش الحان اوله‌جاغن

کل ایستردم یرم خار ایتدی دوران
بنی بلبل کبی زار ایتدی دوران
قیلوب غنچه کبی دمبسته دلتنك
باشیمه عالمی طار ایتدی دوران
بوبازار ایچره جان نقدین قیلوب صرف
جهانده بنی بی زار ایتدی دوران
بلا پروانه‌سی باشیمه اوشدی
یریمی شمع وش نار ایتدی دوران
حبیب ایسترکن اوغرادم رقیبه
کل ایستردم یرم خار ایتدی دوران

حرف الواو

کل نوله قیزارسه اویوزی مهوشه قارشو
لابد قیزاریر یوزکه طوره آتشه قارشو
صو کیبی آقارسه کوکل اول سروه عجبمی
کیم طوته بیلیر کندوبی اول دلکشه قارشو
کوزلر مژه‌سی کوزلری اغیارینی کوزلر
اوقینی صاقنماز کبی آتار طاشه قارشو
کیم طوره بیلیر غمزه‌کك آتیلمش اوقینه
یا کیم واره بیلیر اوچاتیلمش قاشه قارشو

اغیار آ کوب خوان وصالك که ایدر آه
بکزر شول ایته کیم طوروب اسنرآشه قارشو

رقیبه چشم خشم ایلر عجب بو
ایته کیم کوردی غالب اوله آهو
طورلدن عارضی اوستنده زلفی
بیلندی بو که باتماز صویه جادو
دیله‌مز سنسز اوله بر نفس دل
کیم ایستر کیم اوله جانندن آیرو
یاوز خو آدمی باشدن چیقاریر
یاوز دشمندن آرتیقدر یاوز خو
طولاشدی شانه‌یه چیقدی باشندن
نیجه بد خو ایمش اول زلف هندو •

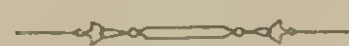

صفا سوردی کوروب دیداریکی صو
آنکچون شکر ایدوب یره اورور رو
رخك تابن کوزن زلفك اوجندن
صانیر آغزندن اود یاغدیردی جادو
کنار سرودن آیرلدیغینه
کزوب طاشلرله کوکسینی دوکر صو
کله بکزردی اولسه سرو قد کل
دیرایدم سرودر سرو اولسه کل بو

یزینك یوزی یوق خلقه کورینه
سکا اویکندیکیچون ای پری رو

باشیکه عالمی طار ایتدیسه عشق
عجب اولماز کوکل عالمدرر بو

صولادی یوللرك سقای اشکم
کلوب فراش چشمم اوردی جارو

حرف الهاء

قاره بنلر کیم اولاشمش زلف عنبر بارنه
حاجیلر درکیم یاپشمش کعبه‌نك استارنه

ناله‌ٔ زاری‌ایله نیچون طولانیر کلشنی
صو اکر عاشق دکلدر اول کلك دیدارنه

بجلین یوزینه کوزین دیکوب حیران قاله
صورتم نقش ایتسه‌لردی قصرینك دیوارنه

خال صانمه‌ك مصحف حسننده آیتلردرر
نقطه‌لر کاَلتون ورقدن قوندی کل رخسارنه

ایردی کوك یوزینه دود عنبرینی زلفنك
عود خالن قویدی دلبر چون یکاغی نارنه

وعدهٔ فردا ایله کوکلینی زاهد اکله‌دی
عارف اولان قویمادی بوکونکی ایشی یارینه

کوزلرندن صافیمز صانمه لب لعلن کوکل
جان یدیریردی الندن کلسه اول بیمارنه

یوزکه ایدن نظر باقماز کوزلر یوزنه
کون یوزینه باقنك دنیا کورنمز کوزنه
اویکونه‌لدن اول ملك سمایه صورتده پری
یوزی قالمادی کلوب کورنمکه ایل یوزنه
شوق لعلك جاننه اودلر یاقوبدر باده‌نك
یوزینك زاجی علامتدر ایچینك سوزنه
یاقدی پروبالنی جان بلبلی پروانه وار
دوشه‌لی کل یوزینك شمع جهان افروزنه
خالنه قصد ایتدیکمچون سوردی کویندن بنی
کیمسه ایتمز آدمك ایتدیکنی کندوزینه

غمزه‌سی قان ایتدی باغرم تیغ هجرانی ایله
یاشمی آل ایتدی لعلی باغرمك قنی ایله
یار نیلرسه‌ایلسون سن چیق آرادن ای رقیب
کیمسه کیرمز آره‌سینه آدمك جانی ایله
صو اوغرلادی وازدی تیغ هجران یاره‌سی
صو قویالدن اوقلرك کوکلده پیکانی ایله
کچدی زلف وخالی ایچون آه ایله عمرم کونی
واردی اول دانه هوایه خرمن جانی ایله

دونت بتی عروس ایتمث ایسترسنڭ کنار
رطرف قیل ایشکی وعالمی فانی ایله

ایکی زلفی قارشو قارشو صفحهٔ رخسارده
صان ایکی طاؤسدر جولان ایدر کلزارده
صویه کل یاپراغیمی دوشدی اسوب باد صبا
یوقسه تاب ملمی اظهار اولدی خط یارده
خوب رولر صورتك نقشینه حیران اولدیلر
ساکه نسبت خوب رولر نقشدر دیوارده
لاله بیتمك طاش آراسنده عجب اولماز نوله
ییر ایدرسه مهر رخسارك دل اغیارده
کیجه کوندوز کوزله‌یوبن زلف ریحانك یوزین
کوزلرم نرکس کبی قالمشدرر یوللارده

طره سی باش قوشماسون اول زلف مسك افشانه
ر حرامیدر باش آچیق نیلر آلوب یانه
یانه دوشمش رقیب اول سروقدك سیر ایدر
وارسون اوکونسون اکر قالیرسه اول ایش یانه
بلرك صوردیغم ایچون زلفکه آصمه دلی
وق یره کیرمه کرم قیل اول غریبك قاننه
مل دیما که دلی واریر اول لب جان بخشنه
کل دیما که یوزمی طویار اول رخ خندانه

قاشلرك فكريله كوكلده خيالی چشمكك
بكزر اول ترکه که ایکی یاقومش قربانـنـه

جسمی هجرك اودی یاقدی نوله ایلر ایسه‌م آه
دود ظاهر اولورالبت اوده دوشدکده کیاه

زاهدك زهدی یتوبدر نوله میل ایتسه س
کیم ریالی سجده‌دن بوینده وار بار كـ

بوکدی بیلم بار محنت آچدی آغزن یاره‌لر
اولدیلر آیرلدیغنه خنجرکدن عذر خواه

عاشقی درکردی برجرعه‌یله طفل می فروش
حورو کوثر حسرتیله اولدی پیر خانقـا

خانقاه عشقه دوشمشدر کوکل درویش اولوب
پاره پاره جسمی خرقه دود آهیدر کلاه

اودی چون وصلك دمینه طوتدی جانی دم دیه
خوش کوره‌لم بودمی کل کیم ایرشمزدم دمه

شوق رخسارکله دل قیلسه ترنم دیر کورز
مغبچه‌در ایلر آتش خانه ایچره زمزمـ

چاه زمزمدر زنخدانك آنك ایچنده خال
طفل هندودرکه ناکه دوشدی چاه زمزمه

دمبدم خونی کوزك مردملری قان ایچمکه
رغبت ایلرسه نوله محتاجدر آدم آدمه

آدم اولدركيم باصوبدر عالم عشقه قدم
عالم عشقه قدم باصمايانه آدم ديمه

چشم مهركدن اى دوران بنى زار ايله‌مه
مهرى يوق مهرولزه جانم كرفتار ايله‌مه
وارايسه ميلك بنى اولدرمكه جانم فدا
تك بكا ميل ايتديكك اغياره اظهار ايله‌مه
حلقهٔ كفره چكوب زنار زلفك بندايله
خال رخسارك كبى ييرم بنم نار ايله‌مه
طالعك باغلانسه يوز كوسترمه‌سه اول غنجه لب
آچيلير كل كيبى بركون كوكلكى طار ايله‌مه
اولولاره خدمتايله چون بولور عزت كشى
ايتلرينه خدمت ايتمكدن كوكل عار ايله‌مه

ايشيدن سوزم بنم وصف رخ جانانه ده
بيلدى كيم ديوانه صيغماز سوز اولور ديوانه ده
طوله شالدن زلفكه كوكلم كه دوشدى دللره
بكزه دى شول مويه كيم ايليشدى قالدى شانه‌ده
جوشن ايتدكسه تعجب باده نوش ايدنلرك
ديكله كل جوش وخروشن باده نك خمخانه ده
واعظ سردك ايصماز مجلسينه برنفس
اول كه كوردى عاشقك كرميتن ميخانه ده

رخلریکه قارشو جان اولسه عجبمی بی‌قرار
شمع کوردکده نه ممکن صبر اوله پروانه‌ده

جان یرین طوتاردی لعلك تنده کرجان اولماسه
جانی نیلردم امید وصل جانان اولماسه
اول بته خط چلیپاسن کوروب کافر دیمه‌ك
زلفی زنارین کسرمیدی مسلمان اولماسه
ال یومق اولوردی زاهد بادهٔ پیمانه‌دن
لبلریله ایتدیکمز عهد وپیمان اولمسه
بویله کلمزدی خطك عاشقلرك آغلاتماسه‌ك
کلستانك سبزه‌سنی بیتمزدی باران اولماسه
جمع ایدردم کل کبی دیوان جمالك یادنه
زلفکك فکری‌ایله کوکلم پریشان اولماسه

چیقدی ای ماه آسمان خسنکه دود سیاه
قالمازیمش یرده اول عاشقلرك ایتدیکی آه
دولتکده باشمزده دود آه ا کسك دکل
باش صاغ اولسه جهانده بولنور آ که کلاه
زلفك اوجندندر بکزم صاراری بیلمزم
یوزی آغارماز کشینك اولیجق بختی سیاه
سایه صالسه‌ك طوپراغم اوستنده ای سروروان
ساکه بندن عرض شوق ایده دل اولوب هرکیاه

جذبهٔ زلفکله دل سودی سنی کوردی یوزك
سالك مجذوبه بیلدم کیم حجاب اولماز کناه

آقدی کوکلم صو کبی برسرو رعنا قدنه
لاله کبی یاندی جانم دوشدی نار خدنه
واردیلر زلفیکه دللر کویکی ایدوب طواف
حاجیلردر روم حسنك کلدیلر سر حدنه
کیمدرر سوکه دیین اغیاره سن بندن ایشیت
سوك بووجهایله چیقنجه اول لعینك جدنه
سد اولوبدر خطکك یأجوجنه زلفك شها
بکجی اولسونلر دل وجانی قو زلفك سدینه
آیاغنده صو کبی قانلی یاشین ایتدی روان
سروی بکزتدی کوزم برنازنینك قدنه

آیت حسنك یازلدی صفحهٔ سیم اوستنه
دوشدی اعرابی خطك کیم آلتنه کیم اوستنه
لام تعریف اولدی زلفك رخلرك تقسیم حسن
رسمدر تقدیم اولور تعریف تقسیم اوستنه
قاشنی کوردکجه دل زلف ودهانی اوزره دیر
مد مشکیندر چکلمش صانکه جیم میم اوستنه
قاشلرك رادر دهانك میم حسنك شهری ریم
واردی خطك رومدن لشکر چکوب ریم اوستنه

سن صویه کیردکجه تترر اوستکه آب روان
سائل اولان تترهسه اولماز عجب سیم
جام جم‌دیر لعلکه زلف ودهانیکی کورن
جم اولور میمك قاچانکیم یازله جیم اوستنه
حلقهٔ میم دهانن لبلرك قیلمش دونم
نقطه‌در مسکین کبی قونمشدر اول میم اوستنه

هیچ سرو اول کل کبی بویله سر افراز اولمیه
هیچ بلبل ناله‌ده باکه هم آواز اولمیه
هیچ زلف وخطِ سیهکار اولمیه بختم کبی
هیچ غمزه اشك چشمم کبی غماز اولمیه
راست اول نطع محبتده رخك کبی شها
زلف کج بینك کبی ایکنده کج باز اولمیه
یوقدرر سن کل کبی نازك بدن ای سروناز
تازه چوق اولسه‌ده باشدن آیاغه ناز اولمیه
حالنی بردلله سویلر کاهل حال آنلر آنی
عشق حالینه ینه نی کبی همراز اولمیه

شام هجرکده کوکل ایلدی چون درد ایله آه
فلکك شمعی سیوندی وجهان اولدی سیاه
عقلی باشنده اولان تاجنه باقماز فلکك
نیجه باشدن کری قالمشدرر اول کهنه کلاه

ماه نوكاسه ايله كويكى دور ايتمز ايدى
خوان حسنكدن اكر ايلمسه شئ الله

سن جوانى يتورلدن برى بوپير فلك
ايكى طاش ايله دوكوب ايلدى كوكسينى سياه

طوغريلوب چشمهٔ لعلينه كيدركن ذقنك
هر كورن ديركه يول اوستنده كورلمزدى بوچاه

كيمسه باشه چيقه‌ماز طرهٔ طرار كله
كيمسه سوز سويليه‌مز لعل شكربار كله

عندليب دلى كوردكجه آچيلير كوله‌رك
وار بليشلك اثرى اول رخ كلنار كله

آشنا اولمغه سعى ايت سك كوييله كوكل
ايل نه ديرسه ديه؛ سن يار اوله كوريار كله

مدعى زلفنه زنار ديدك اول صنمك
هى نه كافرسك آصيدى سنى زنار كله

عاشقلرك دعاسى ايردى مكر سمايه
كاول خط مشك آسا صالدى نقاب آيه

آيينهٔ جماله زلفى خيالى دوشسه
صانمه اوكنده خط وار كاولماز كونشده سايه

کورسه یوزیکی عاشق باقماز کوزی یاشینه
یلدیزه طاکی قالماز آنك که ایره آیه
واردقچه کوی یاره آرتیرمه آهك ای دل
کیم نازنیندر اول کل دویماز قتی هوایه
برلحظه یوق قراری ایشی فغان وزاری
صو عاشق اولدی بکزر اول سروومهلقایه

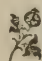

چون چکدی غم دیارینه عشقك شهی سپاه
صف صف یانم دیزلدی علم چکدی دود آه
بیلمز نه یوزدن ایده سنکله مصاحبت
کلدی قپوکه هرکیجه برصورت ایله آه
کوکلومه ذکر شام صاچك فکریدر سنك
ورد رخك مدایحیدر ورد صبحکاه
کیرسهم کناهه نوله سوب سن پریی بن
چونکیم قدیمی رسمدرر آدمه کناه
زلفك هواسی‌ایله بنی خاك ایدرسه عشق
مهرك قوقوسنی ویره قبرمده هرکیاه

کیمسه مصاحب اولمادی دنیاده حورایله
بز نیجه صحبت ایده‌وز اول یوزی نورایله
باغ ارمده کویکه نسبت قصور چوق
قصریکه قنده بکزه‌یه بونجه قصورایله

نچدم سریر عشقه چکوب هجرك آجیسن
نه دولت اولسون اولکه کچه شر وشور ایله
قالماز کوکل قراری چوغالدقجه بنلرك
زیرا مکس چوق اولسه یاتلماز حضور ایله
سله اوروب دوشوردی صبا یلی طوپراغه
غنجه کلاهن آلدیغی ایچون غرور ایله

بیلمز کوکل نه سویلنور اول مهلقا ایله
دیوانه اولمسه نه سوزی وارایدی آیله
زلفك خیالی ایله واریر کویکه کوکل
پیر ایتدی دردك آنی که یورور عصا ایله
که دلده هجروکهی انتظار وصال
هر قنده ایسه خوش کچیریر بربلا ایله
سن سوکمك ایله مرده دله جان باغشلادك
عیسی اولوبی زنده قیلاردی دعا ایله
باغرم دلیدی نی کبی چنك اولدی قامتم
کل بزم غمده عیش ایدهلم چنك ونا ایله

کرم اولدی لبلرك مینك دل صفاسنه
کل کبی ویردی واریغی عشقك هواسنه
جانمی آلدی آتش عشقن ویروب نکار
صوردی اوجوزمیدر دیدی دل بهاسنه

اویكندی مشك چین صاچكه یوز قارا‌سنی
مسكین قازاندی كره دوشندی خطاسنه
بولوب كوكاده غصهٔ غم اژدهالرین
معجز دكلی یوتدوره زلفی عصاسنه
كلكون اولور شفق كبی اول كل یناغكك
كون پرتوی دوشه چونكیم یقاسنه
عشقك مقامنه نیجه باصه قدم كوكل
سرچه نه باش ایله واره شاهین یواسنه
سدره بویك صفاسنه یاردرر یلر
راه هواده دل ایره‌مز منتهاسنه

مشكل دكلی كیشی كه یارندن آیریله
بركون كه‌كه بوسه دیارندن آیریله
نافه صاچیكه اویدیسه خون ایتمه باغریتی
مسكینه بویتركه دیارندن آیریله
زلفكدن آیریلالی كوكل بی قراردر
مشكل دكلی كیشی قرارندن آیریله
اول یار بی‌قراری كوكل یار ایدیندیدی
اغیاری سوزینه اویه یارندن آیریله
یارندن آیریلق كشی‌یه كوج بلاایكن
كل بونی كوركه یاری دیارندن آیریله

عکس رخکله بولدی چو زیب وفر آینه
کون یوزك آینه نیجه بکزر آینه
کوستردی مهر صورتی عارضك بزه
نه اولسه کشیده آنی عرض ایلر آینه

اهل صفا صانیر کورن آنی عبا ایله
صاقین که صورت اوغروسنه بکزر آینه
نه کورسه بر نظرده آلیر خاطرینه چست
حسنك کتابن ایتسه نه وار ازبر آینه

لعلین لبك هواسنه ایندی جام جم
دوزدی رخك خیالیله اسکندر آینه
سیل ترلەدجه خطکی قویه یوزکده کیم
دیرلر که ژنك اولور طوروجاغز تر آینه

هر کیشی خاطرین کوزەدیر یوز ویریر اکا
مغرور اولورسه حسنه وجهی وار آینه
اویکندروب چوکندو زنی خوب رولره
قاتی کوکللو اولسه نولا کرهر آینه

نه قاتی یوزلودر که اوتانماز کمسنەدن
نه عجب کیم کوره یوزه یوز سویلر آینه

کیم بکزەدر بویونی آنك کل بوداغنه
بر خارکش دکلی کل اول حسن باغنه
کوردم قراری یوق غم خالکه لالەنك
بیلدمکه کمسه طویماز ایمش عشق داغنه

شوق لبیله صورمه نه قانلر یوتار کوکل
برکز اوبجه جانی ایریسر طوداغنه
ای سرو طاغده بو ایدی دیرکن صنوبری
یانمقده غالب اولدی سکا عشق اوجاغنه
شهباز جانی آولامەده کورنه آل ایدر
بك قورر رقیب زاغ قاره زلفی آغنه

ایتدم دیار غمده اقامت نه فایده
خون ایلدی یورەکومی غربت نه فایده
زلفی الیمی ادی بن دوشدم ایاغنه
چون باشده دولت اولمیه همت نه فایده
قدك قیامه کلدی ایشیدن فغانمی
چالندی صور قوپدی قیامت نه فایده
سن سودیککجه آنی اوآرتیردی جورینی
بر بی وفایه بونجه محبت نه فایده
بازار غمده دوشردی دآیاغه
برکهرایدی بولمادی قیمت نه فایده

حسرتده قالدی جان ودل اول سرو قامته
قورقوم بودرکه قاله بو حسرت قیامته
فارغ یورویدی عشق بلاسنه دوشدی دل
بر بی نوا ایدی آنسزین اوغرادی دولته

زاده هوانده چونکه طبیعتده لطف اولا
صو کبی کوکلن آقیدر اول سرو قامتده
زلفك یوزکده ماردرر کنج بکجیسی
خطك لبکده موردرر اوشدی شربته
آهم دخانی ایله جهان اولدی دود رنك
دیرلرکه بر نشانه توتوندی قیامته

غم طاشلرینی دل اوینه نیجه طاشیده
کوکل دیلرکه عشق بناسنی طاش ایده
طاشدن چیقنجه لعل لب یاره اویکنیر
دیمزکه تکری اوره بنی بینه طاش ایده
آهم یلی توزوتمیه خطك غبارینی
چشمیمه دیکه صحن جمالیکی یاش ایده
همدم ایدنمه باده‌یی ای غنچه لب صاقین
کرم اوله خلقه سر دهانیکی فاش ایده
دللر ولایتینی خراب ایدیسر اکر
غم لشکرینه زلف سیاهیکی باش ایده

متاع غمدرر عشقك خریدار اولمسون کیمسه
بلا دامیدرر زلفك کرفتار اولمسون کیمسه
بنی دیوانه قیلمشدر صاچك زنجیر سوداسی
سنك افکار عشقکله دلفکار اولمسون کیمسه

سنك اول بند زلفیکه کرفتار اولمسون بر دل
بنم بوقاره بختمدن سیهکار اولمسون کیمسه

بنی قدك هواسی سایه کیبی قاره یراتدی
الی ایرمادیکی یبره هوادار اولمسون کیمسه

سنی جاندن سون یاری قویوب اغیاره یار اولدك
سنك کیبی وفاسز یار ایله یار اولمسون کیمسه

کورلدن عشق دردینی دیله کیم حقدن اولدر کیم
دوشوب کوکلی بلاسینه کرفتار اولمسون کیمسه

فغان و آه و نالهمدن اویوماز مرغ ایله ماهی
یاشم کیبی غم عشقهدوشوب زار اولمسون کیمسه

دل اوجندن بلا چکمك سکامی قالدی عالمده
بودردی دائما چکمك سکامی قالدی عالمده

نیجهاود کوزه دوشمك کوکل اول کوزلراوجندن
کوزلردن جفا چکمك سکامی قالدی عالمده

جفا وجور ایله جانك نیجه بر یاقهسن اوده
اولنجه تا جزا چکمك سکامی قالدی عالمده

دوشوب کوکل بلاسینه یتر چك عشق دردینی
دل اوجندن بلا چکمك سکامی قالدی عالمده

صفاوذوق عشرتده سورر هر کیشی دورانن
همین درد وبلا چکمك سکامی قالدی عالمده

یر ایده‌لی اول زلف سیاه فام کوکلده
یوق بنده کوکل نته که آرام کوکلده

کلدی که قوره زلف کره کیری خیالی
غم قوشلرینی اولامغه دام کوکلده

کوکلده هوس قالمدی سرووکله آیرق
یر ایتدی چون اول سروکل اندام کوکلده

سورمادی سر انجام سوزین جام جهانده
کیم جام قوماز فکر سرانجام کوکلده

صوفی‌یه دییه صافی‌مي ایچ اهل صفا اول
بو پخته سوز ایتمز اثر اول خام کوکلده

ای غمزه‌ك اوقینه دل عشاق نشانه
قاشك هوسی قدومی دوندردی کمانه

افسون دل افسانهٔ عشقکدرر آنجق
باقی نه که واردر قورو افسون فسانه

که معتکف دیرم کاه ساکن مسجد
یعنی که سنی استرم اوش خانه بخانه

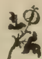
نقش دوجهان اولدی عیان کون کبی جانا
عشقکله جلا ویره‌لی آیینهٔ جانه

وصلکدرر ای دوست مرادم دوجهانده
مقصود آره‌ده سنسك وآیروغی بهانه

ترك ايلر ايسه‌م عشقكه جانى عجب اولماز
جانانى يولنده كشى قالماز دل وجانه
هر كيشيده بردل وارآنكله سنى سور
عاشقده سرودمى ومطربده ترانه

لعلك شوقدر دوكدى كهرلر كوزم اوزره
صيغمادى دوكلدى اتكندن يوزم اوزره
شعرمده كوزم ديشلرك اوصافنى كوردى
تحسينلر ايدوب صاچدى كهرلر سوزم اوزره
غمزدك اوقى اوتورمغيچون صدر كوزتسه
كلسون برو ير ايدديم ايكى كوزم اوزره
يانار دل اوراق جكر سوز سوزمدن
كورن صانير اود دوشدى دلمدن سوزم اوزره
سوز قومامشم سويله‌مدك وصف لبكده
كيمدركه كله سوز قويه بيله سوزم اوزره

كلشنده كورلدن رخ كلنارى بنفشه
مشكين خطنك اولدى هوادارى بنفشه
شرح ايده ايدى نيتديكنى كوكله زلفك
كر بولسه‌ايدى قدرت كفتارى بنفشه
سنبلك صاچى اوصافنى سويلر دل اوزاتمش
بيلسه‌م نره‌دن طويدى بو اسرارى بنفشه

صحن چمنه سایه صالیدی سر زلفك
اولوردی بیتن سبز سرك واری بنفشه

اول زلف ورخایله قدو بالا کی کورن دیر
بر سرو دررو برکی کل و باری بنفشه

خطی لبکك نرکس وبیمارکه شربت
پیشوردی قتوب بیلدی شکر باری بنفشه

صاندم رخك آردنده کوروب طره‌کی ای دوست
سلطان کلك اولدی قفاداری بنفشه

زلفك کبی بر لحظه کسیلمزدی یانکدن
کر بولسه‌ایدی قدرت رفتاری بنفشه

نه سحر قیلار کوزلری جادوسنی بیلسه‌م
کیم موری چمن کوستریر وماری بنفشه

زلفی کبی کیم کوردیکی وار طوطیٔ مشکین
برك کل اوله بالی ومنقاری بنفشه

طوطیٔ شکرخا کبی حسنی چمننده
منقاره آلیر لعل شکر باری بنفشه

حرف اللام الألف

دل شاد اولور قاچان که دم وصل یار اولا
غنچه کولر چمنده چو فصل بهار اولا

آچلمادیسه کل کبی غنچه عجب دکل
کولمز یوزی قاچان کشینك کوکلی طار اولا

شیرین لبکی غنچه ایشیدوب آغزی باغلانه
کل رخلریکی لاله کوروب شرمسار اولا

کیم کیردی‌ایسه کوکله غصه‌دن آزاد اولور
نه درد آکا که ییری ده‌یردن حصار اولا

شبدیز زلفنی یدك ایدوب یدر صبا
کلکون حسنه رخلری چونکیم سوار اولا

طوطی که کوکسی آل اوله ایکی قنادی سبز
لعل لب نکار کبی قنده وار اولا

غنچه لبك هواسی ایله قان یودانلرك
بلبل کبی ایشی دون وکون آه وزار اولا

حرف الیاء

اولکه عشقکده صارارمشدر یوزی ایوا کبی
اوینادیر بوکنبد مینایی بر الما کبی

کلسه کوزم چشمه سارینه خیال چشم یار
مردم چشممدن اورکر آهوی صحرا کبی

چوق کتیردی بو جهان آرایه مهرولر ولی
کلمیه برداخی اول مهر جهان آرا کبی

زلف وقاشی فکریله عین جنون اولدی کوکل
کلدی دنیایه مجنون بودل شیدا کبی

يدى درياده بولنماز كوزلرندن عاشقك
ديشلرى شوقيله آقان لؤلؤ لالا كبى

بر قدحله بيزى ساقى غمدن آزاد ايلدى
شاد اولسون كوكلى آنك كوكلمز شاد ايلدى
بنده ايدى بونجه ييللر قدينه سرو روان.
طوغرولقله قوللق ايتديكيچون آزاد ايلدى
اود ايله قورقوتمه واعظ بيزى كيم لعل نكار
جانمز بيزم اوده ياتمغه معتاد ايلدى
ايستر ايسه ملك حسن آباد اولا داد ايله كيم.
پادشهلر داد ايله ملكينى آباد ايلدى.
آلدايوب آلدى دهانى يوق بهايه جانمى
صورتا بر بوسه يه آلدم ديه آد ايلدى

طوتدى يرى كوكى اى مه حسنكك آوازه سى
طولدى اول آوازه ايله جان ودل دروازه سى
برك كلدن ايلدى ديوان حسن اوراقنى
پاراشير جان رشته سندن اوله كر شيرازه سى.
قو خيال عارضك كوكلده ياتسون برزمان
كيم قوقو ويرمز ايكن كل ياپراغينك تازه سى
باكه ناصح چيقمه دير اندازه دن بيلمز آنى.
كيم ايشينه عاشقك كيرمز خرد اندازه سى.

رخاری دورنده درلرمی دیزوبدر اول پری
یوقسه شبنمله یوزنمی یودی کلبرك طری
زلفنی زین ایلمش آلتون ورقلرله مکر
جلوه ایلر زانی طاؤسی آچوب بال وپری
یا تماشا ایتمکه کلمشدرر خیلی نجوم
جلوه ایلر حسن میداننده مهر خاوری
باش صالوب خشم ایتسه‌عشاقه دلك بروجه‌ایله
هر طرفدن یوز اوروب زاریلك ایلر زیوری
کل یوزینك شبنمی بحر ملاحت درلری
نیلکون خالی لطافت جوینك نیلوفری

هیچ کوز کورمش دکل دیرلردی دیدارینی
یار دیدارنده کوردم بن هاله آثارینی
اوغرامز اولدی دیله خیلی خیال دلبرك
کوزلریمك یاشی بکزر باغلادی یوللارینی
قده برکل یوزلی وار ایسه خار الندہ دامنی
خار سز کل بولمدم کزدم جهان کلزارینی
خال کافرکیشك اولسیدی مسلمان ای صنم
مصحف اوستنده قومزدی زلفکك زنارینی
آغزیکی کویا مدار حسن قیلمش صنع حق
حسن وجهیله چکرکن صورتك پرکارینی
مهریکه جاندن خریدار ایلین دلدر بنی
مشترینك کرم ایدن دلالدر بازارینی

سروه قونمش قمری‌یه بکزردی اول قداوزره دل
طوق ایدنسه بوینه اول زلف عنبر بازینی

نیشه بکزر غمزه‌سی ونوشه بکزر بوسه‌سی
لبلری پالوده‌ٔ تر یا شکر سنبوسه‌سی
آرتق اولور لذتی شکر مکرر اولیجق
قانی خوش کلدیکی اولدورر مکرر بوسه‌سی
زلفی مشکین خوشه‌در رخساری لعل سیدر
تازه خرما لبلری شفتالوی تر بوسه‌سی
رایکاندر نقد جانه ویرسه دلبر لبلرین
کیم حیات جاوداندر آنك بر بوسه‌سی
اغزینی براویمکه بیك جان ویریرسه دل‌نوله
کیمدور جان ویرمیه کیرسه انه بر بوسه‌سی

دور ایده دوران اکر یوز ییل جمالکدن بنی
هرنه ممکن کا آیره بردم خیالکدن بنی
یکی آیه دونمشم باشم کنارنده شفق
تاکه آیردی فلك مشکین هلالکدن بنی
ذکر وفکرم بیلك واغزك خیالیدر سنك
شوق بردم غافل ایتمز قیل وقالکدن بنی
آفتاب حسنکه اولدی رقیب ابرو سیاه
قاره بختم کبی آیردی جمالکدن بنی

اولمشم جانا پریشان خاطر وشوریده حال
آییرلدن قاره بختم زلف وخالکدن بنی

کل کل ای آرام جانکیم چوقدن اوزلر جان سنی
آچ یوزك کیم کورمك ایستر دیدهٔ کریان سنی
سکا صورار دیشلری وصفنی ای کوز جان ودل
درّ آرار غواصلر در صاندیلر عمان سنی
برنفس دکلنمدك ای دل نسیم وصل ایله
شمع وش یاقدی آرتدی شعلهٔ هجران سنی
دیدم ای مه حسن دورنده قیلوب صاحب قران
اول که بو وجهیله ایتدی آفت دوران سنی
کل یوزینه قارشو حیران اولدیغم کوردی نکار
دیدی کیمدرر ایدن بو وجهله حیران سنی

سیل باده در یاقان غم قصرینك بنیادینی
میل ساقیدر یابان کوکلم خراب آبادینی
بوی آلانلر سنبلکدن بولدی عمرندن وفا
چاشنی کورن لبکدن بولدی آغزی دادینی
کارکاه عشقه هرکیم باقسه فرهادی آکار
آکدوررمش صنعتیله مرد کامل آدینی
کورسه زرین بت ایدر میل اکه اول سیمین صنم
یومشادان اود در انك کوکلنده کی پولادینی

شیوهٔ فرهادی کورن ساکه تحسین ایلدی
لاجرم شاکرد مقبل آکدیریر اوستادینی

نجه آقماسون کوزومك قانلی یاشی دجله وار
کلدی غم تاتاری یاقدی کوکلمك بغدادینی

حوض کوثردن صوویرمش روضهٔ رضوان آکا
باغبان صنع دیکدکده بویك شمشادینی

عشق شاهینك خیال قامتكدر سنجاغی
آهم اودی شعله سی اول سنجاغك دال یاپراغی

شویله حیران اولدی اول نقشینه رنکین لعلکك
کیم قالوبدر خاتمك آغزنده حیرت پارماغی

مار زلفك غصه سیله آغولانمشدر رقیب
صاچیلیر زهر آچسه آغزینی اول آغو بارداغی

کلخن محنتده آهم دودیدر چیقمش کوکه
سیلدر کهسار غمدن اینمش اشکم ایرماغی

خط نورسته آراسنده یکاغك تاب اورور
برك سبز ایچنده کویا کورینوز کل یاپراغی

اول الف قد حسرتندن جسمم اولدی مو کبی
ماوراءالنهره دوشدی یاش دوکوب آهو کبی

کوکله دوشسه هوای عارضك ای سرو قد
موج اورور هرجانبه طبع روانم صو کبی

ایشیدیردك مدح ایدنلر کلشن جنت کلن
یکنزه مز بوکللره دیرلردی اول کل بو کبی
چارسوی حسنده هنکامه طوتدی زلف یار
چشمم اول هنکامه‌ده تیغ اوینادیر هندو کبی
عالمك ایچن کزوب کوزدن کچیردی سربسر
کورمدی مهر فلك برداخی اول مهرو کبی

کل یوزینك شبنمی بحر ملاحت دُرلری
نیلکون خالی لطافت بوینك نیلوفری
پریوزینی طوتدی ظلمت‌چون سوُیندردی کیجه
چرخ فانوسنده مه شمعینی آهم صر صری
جان ودل میخانه‌سیدر لعلك ای کافربچه
دیك سر زلفکدن اول میخانه اوزره چنبری
آچمشیکن دفترین کل نقد وقتی قیل حساب
سن کوزك آچنجه یومار باد صبح اول دفتری
نیچون آچلماز دهانك غنجه‌سی کوکلم کبی
آچیلوبدر هپ جمالك کلشنینك کللری

شوق لعلك اشك چشمم رنکنی آل ایلدی
خامهٔ زلفك خیالی جسممی نال ایلدی
قدیمی بارغم زلفیله اول مه ایتدی دال
آیاغینه مرغ عشقك صکره خلخال ایلدی

قارشولادیلر خیال یاری عقل وجان دل
شهرتینه شهر خلقی چیقدی اقبال ایلدی
بی وفالر ایچره برآد ایده‌ین دیدی مکر
اول الف قد آنك ایچون قدیمی دال ایلدی
خسته ایشتدی دلی لطفندن اول دلبر کلوب
صوردی حالن نازایله مسکینی بی حال ایلدی

کلی واردر کلستانده اول رخ احمر کبی
سرومی واردر چمنده اول قد عرعر کبی
دل اوجندن شوق خدکله طوتشدم شمع وار
حسرت اودلاریله یاقدم سینه‌می مجمر کبی
شویله طوتدی روی زردیمی کوزومك یاشی کیم
صو ایچنده غرق اولوبدر برك نیلوفر کبی
یازمغه حسنك صفاتنده اولان اشعاریمی
کللرك اوراقنی دورمش صبا دفتر کبی
یوزك ای حوری فرشته کورسه کر دیوانه اولور
کورمدم بن نسل آدم سن پری پیکر کبی

آی وکون شمع جمالك نورینك پروانه‌سی
زلفکك زنجیرینك باد صبا دیوانه‌سی
شوق لعلکله ایرشدی کوکلره جوش وخروش
نعرهٔ عشاق طولدی عشقکك میخانه‌سی

تیغ غمزه که کوکل یوز پرده یاردی سینه‌سن
زلف عنبر بارکك ایسترکه اوله شانه سی
لاله وش جام لبك یادینه جانا کوکلمك
کوز کبی خون جکرله طولودر پیمانه سی

چکمین عشقك غمن عالمده دلشاد اولمادی
بنده اولمایان بویك سروینه آزاد اولمادی
باش اوله‌م دیرسه‌ك بویولده عشق باغنده قوطاش
خدمت ایتمه‌ین کشی استاده استاد اولمادی
دمی واردر لعلکی یاد ایلیوب قان یوتمیم
سنی کورمز اولدق ایسه کوکلمز یاد اولمادی
طویمادی صورت یوزکدن آینه یوز بولمادین
سرو قوللق ایتمدین قدیکه آزاد اولمادی
ییقه‌لی تاتار غم سیواس دل یاتور خراب
روم حسنك سربسر معمور اول آباد اولمادی

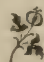

جویه مایل کوردم اول سروك قددلجوینی
کوبی ایچنده آقیتدم قانلی یاشم جوینی
کون یوزی مهریله سرکردان دکلسه ماه نو
کیجه‌لر تا صبحه‌دك نیچون طولاشور کوینی
شیشهٔ ناموس وعارم آه کیم اول سنك دل
طاشلره دوکدی وچالدیییره یوزم صوینی

جانمی حمای فرقتدن خلاص ایلردی کر
بوینمه مفتول ایدەیدی زلف عنبر بوینی
ترکیکی اورماغیله دل سندن ایراغ اولمادی
آیریلیرمش کیشی جاندن کسەزایمش خوینی

بزه طوغرولمادی قالدی اوقاشی یا نیەکی
آتماز اولدی دله غمزه اوقن آیا نیەکی
کوکل اوجاغنه کوزم یاشی صو قویمشیکن
ینه یاقار یورەکم آتش سودا نیەکی
زلفنك سوزینه اویدی بزی صالدی آیاغه
باقماز اولدی بزه اول نرکس شهلا نیەکی
آغزینی صورمق ایله تدی قیامت قوپاریر
یوق یره باشمزه ینه بوغوغا نیەکی
اورمشیکن لب جان بخشی دله مهر امان
چشم وابروسی کیرو ایلدی یغما نیەکی

بکا اغیار ایشنی ایلدی اول یار دخی
کورسه حالیمی بنم رحم ایده اغیار دخی
غم بکا درکه بکا کیمسه سنك کبی دکل
سکا نه غم نیجه بنم کبیلر وار دخی
یاش دوکوب خامه کبی حالمی شرح ایلەیجك
چوریر اولدی یوزین دفتر وطومار دخی

ای کوکل زلفی اوجنده نیجه بر غم چکه‌سین
کورمدم سنجلین بردل غمخوار دخی
باغ حسنکده کوره‌لدن بری کل رخلریکی
کوزیمه کیرمز اولوبدر کل کلزار دخی

نیجه طویغجه کوردم سن کل نازك بدنی
کندی کیرپیکم اولوبدر بکا کوزم دیکنی
چیقماسون آهم اودی آغزیمی آچدرمه بنم
یاقماسون سوز درونم سنی سویلتمه بنی
کی کبی باغریمی دلدك قومادك ناله قیلام
نه ایتمشسك نیه اوغرامشم ایوای بنی
بنی سایه‌ك کبی ای سروقد آیاقده قومه
بویله خاك ایتمه ایکنده یولکه جان ویرنی
زلف مفتولی قاچان بوینته قولون طولایه
غیرتندن یاقاسین چاك قیلار پیرهنی
نقطهٔ مسك کبیدر لبنك خالی مکر
شبهه در کیمسه‌یه کشف اولمادی سرّ دهنی
جان ویریر بلبل دل کورمز ایسه کل یوزیکی
طویه‌ماز هجریکه جانم سون اولسونمی سنی

غصهٔ زلف نکار ایتدی سیهکار بنی
قاره بختم دخی نه کونلره صاقلار بنی

خار هجر يله ايدوب غنچه كبی باغريمی قان
قيلدی بلبل كبی زار اول يوزی كلزار بنی
عقل وفكرم طاغيدوب زلف سيهكار كبی
قيلدی افكار غم عشقی دلفكار بنی
يار بيلدم سنی بن عالمی اغيار ايدوبن
دوستم سن نه ايچون بلميه سين يار بنی
دامن وصلكه بيليردم ال ايرمايجكن
سرو بالا كه كوكل ايتدی هوادار بنی

دود آهيمه نيجه بر بويانم شمع كبی
آتش هجرايله يانوب توكنم شمع كبی
دردك ايله اوليجك دل باشم اوجنده ياتوب
دود آهمله قارايه بويانم شمع كبی
نيجه برسينه‌می مجمر كبی پرسوز قيلوب
دل اوجندن اوده يانوب كوينم شمع كبی
اويله ياقادی بنی شوق رخك اودلره كيم
كيجه‌لر يانو بن ايرته سيونم شمع كبی
كيجه‌لر ايرته‌يه دكلو ديكيلوب قارشوكه
طوتوشوب شوق رخك بزله يانام شمع كبی

ياقدی ياندردی بنی يار وديار آيريلغی
نيجه مشكل ايش ايمش سوكلی يار آيريلغی

بیلیرم بن نه چکر کوکلمی زلفکدن ایراق
اولمسون کیمسه‌لره صبر وقرار آیریلغی
کوردی کل یوزینی دل بلبلی اونوتدی غمن
اونودیرمش کشی وصلتده هزار آیریلغی
بلبلك کل یوزینی کوریجکز بنجلین
آغلادیغی بو کاکار آخر کار آیریلغی
سکا نه دل سر کویکدن ایراغ اولدیسه
کلستانه نه ویریر بلبل زار آیریلغی

باغ جانده آچیلان غنچهٔ خندانیدی
کلشن دلده بیتن سرو خرامانیدی
زاهدك یوق لبكك قاره‌سنه میلی دیدم
کولدی دیدی النه کیرسه‌ایدی جانیدی
اول یوزی کل ایشیدوب آهمی کوینده‌دیدی
بزی اویوتمیان اول بلبلك افغانیدی
یاغدیریرکن صاچی ابری یاشمك یاغمورینی
برق وش یالدیره یان لعل در افشانیدی

عکس جمالی روشن ایدر دل اوتاغنی
زلفی خیالی خوش دم ایدر جان دماغنی
نیته‌که شمع کیجه‌ده کوندن یاقار چراغ
هر صبح کون یوزکدن اویاریر چراغنی

قان یوتارم اوبجه لبن دیر کوکل بکا
بکزرکه قانادیر اوپر ایکن طوداغنی
پیر اولدی کرچه کیم دل شوریده هجر ایله
لکن کچیرمدی دخی بوعشق چاغنی
زلفك بنك غمینی آلیر نه دیبه کوکل
بوینی باغنمی سویلیه یا باغری داغنی

لبلرکه غنجه‌نك وار چوق سوزی
یوزه یوز سویلشمکه طویماز یوزی
جانم آل بر بوسه ویر دیدم دیدی
سویلمه ایشتمه سونلر بوسوزی
نار عشقیله کول اولدم دیر رقیب
دونسون اوجاق طاشنه قاره یوزی
دوشه‌لی زلف ورخك فکرینه دل
قدر وعید اولدی کیجه‌سی کوندوزی

دیدیلر یوزی آفتاب اولدی
بن باقنجه کوزم پر آب اولدی
بن اومارم که آی اوله آلنك
بزی یاقماغه آفتاب اولدی

رخلرك تابى چيقدى كوك يوزينه
كيجه مه كوندوز آفتاب اولدى
اوچار ايكن هواده دل مرغى
دوشدى شوق اودينه كباب اولدى
خط مشكينه حسنك اوراقى
خوب خطيله بركتاب اولدى

اقليم حسن اولەلى زلفك سرآمدى
دور رخكده كمسەيه باشينى اكمدى
زناريني رقيب كيسه كاكلك كبى
آلنيكه چونكه برق اوره نور محمدى
صو كبى خرج ايدرسه نولا اشكنى كوكل
چوقدر ديمكده غمزەك اوقندن در آمدى
بوزدى برات خطى كلوب لعلى مهرينى
شرع مسيحى نيته كيم احكام احمدى
راز لبينى قنده دويه هرغبى آنك
ديرلركه سرّ روحى بنى داخى بيلمدى

بر نفس غمدن اولمازز خالى
نه عجبدر بو عالمك خالى
دنياده حالنى بيلير كيشى يوق
عجب ايمش بو دنيا احوالى

طورمیوب بر قراره چرخ دونر
بو یله دورر بو دنیا طورالی
جانن اوده آثار دیلر دون کون
صویه طوپراغه خرج ایدر مالی
اشبو دار غروره نەك صیغماز
نەکه یتمز بو قبهٔ عالی

بلبل اول دکلو شوخلق قیلدی
که کولوب غنچه کوکلی آچیلدی
ییل اوغرلادی نرکسك تاجن
کورمدین کیمسه آرەدن ییلدی
دزهم ایتمشدی غنچەیه آغزك
که کولوب غنچه کوکلی آچیلدی
کندوزینی طاغیتدی کل بکزر
کل یوزك کوردی عقلی باییلدی
کیجەدن صبح دکلو قارشوکه شمع
کوز یاشن دوکدی یاندی یاقیلدی

کوزومك چشمه سارنده کسلمز یازو قیش یاشی
سزرسم اول پیکارك بن جکر داغنده در باشی
فلك کون یوزکه عاشقدر ای ماه جهان آرا
کیجەلر طویمایوب هجریکه باصا باغرینه طاشی

سرمودر دهانی کیم زبان خامه‌یه صیغماز
جمالی صورتن یازدقده یارك صنع نقاشی
کیجه یوق کیم کوکل شهرنده جانا اولر آچلماز
سر زلفیکی طوتسونلرکیم اولدر اوغرولر باشی
می صافیله هر جان کیم صفا کسب ایلیه چون جام
بز اولور کوکلی وکوزی پر اولور ایچی وطاشی

کوزومك قانلویاشی کورمکه یاری حجاب اولدی
شفقدن کون یوزینه صانکه کلناری نقاب اولدی
صو آرتار چشمه‌لرده نوبهار ایردکجه آنکچون
سنك حسنك بهارنده بنم چشمم پر آب اولدی
جمالك آسمانینه چیقوب عاشقلرك آهی
بلا سیلابنی یاغدیرمغه مشکین سحاب اولدی
قاشك سیمین ستون اوستنده مشکین سایبان قوردی
ایکی باشنده زلفك آکا عنبردن طناب اولدی
کوزمدن یاش دکل آقان خیالی کللری یارك
یانوب سوز درونمدن عرق دوکدی کلاب اولدی

کوکل اول طرهٔ شبکیره دوشدی
کور اول دیوانه‌یی زنجیره دوشدی
کوزه‌لدن قاشلرکه کر پیکینی
جهان خلقی کمان وتیره دوشدی

رخـوكه اویکنیر دیدکلریچـون
اوتاندی لاله یوزی یره دوشـدی
صـاچك چیننده صـورت طوتدی خطك
آنکچـون اهل چین تصویره دوشـدی
طوتالدن خطـکك تزویری صـورت

ابن كمالك ديوانده بولنمايوب بعض مجامع ادبيه‌ده
منظورمز اولان آثار منظومه‌سی

خراباتده كوريلنلر :

سزه بندن نصيحت اولسون كيم
غم ايرشدكجه ايتميك فرياد
ايكی درلو ضرر مقرر در
ديدی بوايش ايچنده براستاد
اوّلا بوكه دوست غمدن اولور
ثانيا بوكه دشمن اولور شاد

معرفت كرچه كه بكزاده‌لره لازمدر
اهل علم اولماز ايسه يينه بك اوغلی بكدر
اهل علم اوغلی اولوب مدرسهٔ عالمده
جاهل اولمقدن ايسه طوغمادن اولمك يكدر

منصبده براولسه دخی كر عالم وجاهل
ظاهرده مساويسه حقيقتده بر اولماز
آلتون ايله فرضا كه برابر چكيله سنك
وزن ايچره بر اولمق ايله قيمتده بر اولماز

محبت قصدی هر بر آدم ایله
دکلدر عاقله حسن ادبدن
محبت قصدین ایتدکده کرکدر
طارلدوب صینایه‌سین برسببدن
تحمل ایتمز ایسه ترك ایده‌سین
محبت زائل اولور چون غضبدن
وکرنه صبر ایدرسه قیمت اولماز
آکا یوز بیك ثمن سیم وذهبدن

محو اولوب کیتمز مرور دهر ایله باقی قالیر
خامه ایله صفحهٔ اوراقده مزبور اولان
صفحهٔ عالم نه آلچق کاغد اولور آلتنه
برنفسده نشف ایدر هپ اوستنه مسطور اولان

ال ویرمدی مکارهٔ دنیا دینه ای دل
اوازه اولوب ایلمه اظهار تلاشی
جمع ایلمامش مجلس عالم قوررولالدن
عرفان ایله بر یرده خدا عقل معاشی

بر سرو بسلدم نجه ییل باغبان اولوب
سرکشلك ایتدی اول دخی دامنکشان اولوب

اولدی غنچه یوزیکه زلفك نقاب
صان نهان اولدی بولوتده آفتاب

قوای دل چوق‌سوزی زلف پریشاندن دلدارك
پریشان سوزلری جمع ایله دفترباغله دیوان ایت

عیش ونوش ایله بوکون آکمه غم فردایی
سکا اصمارلادیلرمی بویالان دنیایی

سلطان سلیم اول حقنده‌کی مرثیهٔ مشهوره‌سی :

عزمده نوجوان وحزمده پیر
صاحب السیف صائب التدبیر
هم صف آرا ایدی هم آصف رای
نه وزیر ایستر ایدی نه ده مشیر
الی شمشیر ایدی دیلی خنجر
نیزه ایدی قولی وپارمغی تیر

آز مدتده چوق ایش ایتمش ایدی
سایه‌سی ارمش ایدی تمام کیر
شمس عصر ایدی عصرده شمسک
ظلی ممدود اولور زمانی قصیر
تاج وتخت ایله فخر ایدر بکلر
فخر آنکه ایدردی تاج وسریر
کوکلی اول سورده بولوردی سرور
که چالاچاغریدی تیغ ونفیر
رزم ایشنده وبزم عیشنده
کورمدی پیر چرخ آکه نظیر
کیرسه میدان رزمه شیر دلیر
چیقسه ایوان بزمه مهر منیر
اولیجق دار وکیر اول شیری
آکسون وقانلر آغلاسون شمشیر
حیف سلطان سایمه حیف ودریغ
هم قلم آغلاسون آکا هم تیغ

ال یازیسیله محرر بعض مجموعه‌لرده کورولن آثاری :

تیز اولمه تأمل قیل هرحاله تحمل قیل
اللهه توکل قیل تدبیری بوزار تقدیر
جهل ایله فساد ایتمه یاکاش سوزی یاد ایتمه
حق سوزه عناد ایتمه تدبیری بوزار تقدیر

بوپند معظمدر مکتوب مکرمدر
قانون مقدمدر تدبیری بوزار تقدیر

قول فضلا خقدر اینانمیان احمقدر
والله محققدر تدبیری بوزار تقدیر

قیلدم بوسوزی تحریر دیکله ایده‌یم تقریر
بودر ازلی تعبیر تدبیری بوزار تقدیر

دیکله سوزیمی مؤمن دیمه هر ایشه ممکن
حق ویرمیجك مسکین تدبیری بوزار تقدیر

شك ایتمه صاقین یاهو بی شبهه محلدر بو
چوقدنکه مثلدر بو تدبیری بوزار تقدیر

صانمه بونهان سوزدر کون کبی عیان سوزدر
محبوب جهان سوزدر تدبیری بوزار تقدیر

سوز دیمه فلانکدر حکمت چو خدانکدر
قدرت یارادانکدر تدبیری بوزار تقدیر

آدم اولدرکه صدف سینه ودریا دل اوله
در پچیدهٔ بحر سخنه واصل اوله

سفهانك سخن برفتنن ایتمیه کوش
ایده منکوش آنی‌کیم ناقلی برعاقل اوله

چونکه قلب آقچه‌یه بکزر سخن اهل نفاق
لاجرم قلب اولور اول دل‌کیم آکا مائل‌اوله

خصمی برمور ایسه‌ده کندی سلیمان زمان
آکا جور ایامیه حق نه‌ایسه قائل اوله

نه قدر قدری بلند اولسه ده خورشید صفت
ینه ذرّات جهانه نظری شامل اوله

اوله یا عالم و یاخود متعلم یاخود
علما وفضلا مجلسنه داخل اوله

اولسنه علم ایله علم کرچه مسلم اما
هنر اولدر چالشوب علمی ایله عامل اوله

ید اخلاص ایله بذل ایلیه بزر عمان
صکره تا سنبل صد دانه لری حاصل اوله

یورو امیدر اولوب جرعه کش بزم غرور
عقل دراکی می غفلت ایله زائل اوله

خواب غفلتدن اویانوب کوره فردا غمنی
هله انصاف دکل عاقل اولان غافل اوله

مرض عشقی کور شفا یرینه
آلی کور دردنی دوا یرینه

یوزومه باقه‌دن کچوب کیتمه
سوك بکم باری مرحبا یرینه

سینه مك سری فاش اولور یوقسه
چاك ایدردم تنی قبا یرینه

بکا سودای زلفك آخر کار
قاره چول کیدیریر عبا یرینه

مفت مسكن صانور جهانى كشى
نقد عمرين ويرير كرا يرينه

چيقـاردیم كوزيمى كورمز ايسه
خاكپاييكى توتيا يرينه

طلب ايدن ايرر بردمده حقه
يقيندر مطلبك كيتمه اوزاغه

مرام نفس دنيا جيفه سيدر
سنى مردار ايدر اويمه اوزاغه

صورتن دوزمك ايله كيشى مسلمان اولماز
خاتم اوزيمغله ديو سليمان اولماز

جهانده هركيم عورتدن حقيقت اومار احمقدر
ينار اوده آقار صويه يله قارشو طيانمقدر
وفا سندن كاير زندن حقيقت كلمز اى عاقل
همان اولاسى آنلردن كشى عرضين صاقنمقدر

كشى كيم جاهل اولورسه نه بيلسون كيم نه در مذهب
كمالى كيمدن اوكرنسون كشى كيم بلميه مكتب

تواضع ایتمه جاهیله کوررسه‌ك آنی جاه ایله
اشك آلتون قبا ایله یوریرسه آیدر مرکب

که صفا بولدی کوکل آینه‌سی کاه کدر
عالمك حالی بودر بویله کلیر بویله کیدر

کر دیلرسه‌ك که ایده صورت حق سنده ظهور
صاف قیل آینهٔ قابی کدر قویمه کیدر

قیلدی استاد ولد خالقه نیجه ابتر
حضرت احمده ساحر دیدی نیجه غافل

چونکه الله ایله اولمادی رسولی سالم
غم یمم کر بنی ذم ایلسه برقاچ جاهل

بلکه ایام حیاتی دوکلی شرده یتسه
بو ایکی پندمی هرکیمکه بنم طوتماز ایسه

دختر قیصر ایسه باقمایه عورت یوزینه
بورج ایدنمیه اکر وعده‌سی محشرده ایسه

یوق یره نعمتکی خلقه صاقین بذل ایتمه
دنیاده نان ونمك حقنی کوزلر یوقدر

مسکنتله اوزکی خاکه برابر قیلسه‌ك
کشی‌یی ایلك ایله یاد ایدر اوزلر یوقدز

عالمك فضلی دکلدر جاه ایله
جاه ایله کلمز فضیلت جاهله
جاهل اولان پیر نابالغ اولور
جهل کیتمز چهل ایله پنجاهله

مطبخ دهر ایچنده آچ اولسه‌ك
کیمسه‌نك نعمتینه ایتمه حسد
رزق ایچون فی‌الحقیقه غم یمه‌کیم
« ضمن‌الله رزق کل احد »

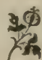

کن غنی القب واقنع بالقلیل
مت ولاتطلب معاشاً من لئیم
لاتکن للعیش مجروح الفؤاد
« انما الرزق علی‌الله الکریم »

نی ذم ایتمه‌دن حسوده چه سود
کندینك زشت خویی ظاهر اولور

ذم اولندقجه نشر اولور هنرم
ازسه‌لر مشکی بویی ظاهر اولور

عالمك یوق چو بر دمینه بقا
عاقل اولان بونك نه‌سینه بقا
اثریله بقا بولور آدم
اهل خیرك اثرلرینه بقا

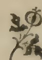
الصدق فی اقوالنا اقوی لنا
والکذب فی افعالنا افعی لنا

عشق اولمینجه سرده خروش ایله‌مز کوكل
دریا تموج ایلیه‌مز اولمسه هوا

بی بقادر بومنزل ای احباب
فاتقوا الله یا اولی الالباب

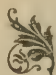
یار سرکش سینه‌پر آتش کوکل سوداپرست
بخت ناهموار وطالع سرنکون خاطر شکست [*]

[*] بوغزل رجال مولویه‌دن درویش چلبی‌یه‌ده اسناد اولنور .

شهر غم آباد بهجت خانه ویران و خراب
رتبهٔ اهمال عالی پایهٔ اقبال پست
بادهٔ حیرت مهیا کیسهٔ آلام پر
بزم هجران گرم وهم هشیار عالم جمله مست
کیسهٔ امید خالی دست استغنا تهی
منزل فرصت بعید وپای استغنا شکست
ظلمت محنت هویدا صبح همت ناپدید
نیك وبد بر مقتضای قسمت روز الست

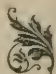
سفید وسرخ ایله اولماز خراب قصر حسن آباد
قاچان اصلاح ایده عطار آنی کیم دهر ایده افساد
صولادی صوقاقلاری سقای ابر
سوپوردی ره شاهی فراش باد
فرحدن دوکوب یاش سمانك کوزی
جهانك یوزی کولدی واولدی شاد

هیچ بیلدکمی بواموات قبرده نیلر
هر کیاهی دیل اولوب ساکه نصیحت ایلر
استخوان سرینی کاسه ایدوب یوللرده
هر کچندن ال آچوب یعنی دعاجر ایلر

عالمك احوالنه یوقدر ثبات
آدمی که آغلاتیر که کلدرر

کلستانندن . جهانك . هر کسه
که دیکندر صونیلان که کلدرر

کوکل ییقمق خراب ایتمك کبیدر بیت معموری
ولی یاپمق هزاران کعبه بنیاد ایتمه‌دن یکدر

قول ایتمك لطف واحسان ایله دنیاده بر آزادی
افندی ! نجه یوز بیك قولی آزاد ایتمه‌دن یکدر

که صفا بولدی کوکل آینه‌سی کاه کدر
عالمك حالی بودر بویله کلیر بویله کیدر

هر قچن قرنجه‌نك بالی بتر
اولور اول بیچاره‌نك حالی بتر

ای دل منبسط قتی کولمه
خنده ضمننده کریه منضمدر
منقلبدر جهان بو قلمون
انبساطی غمیله مدغمدر

دنیا که کاروان حوادث قوناغیدر
میل ایتملی دکلدر اراذل یتاغیدر

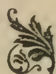
دنیایه نسبت ایله هله سن اینان بوکا
قبرم حضور کوشه‌سی وحدت بوجاغیدر

قونوغك كندی ززقیدر یدیکی
اچیق طوت قاپوکی بر کون قاپارلر
یدیکك ساکه قالیر ، صاقلادیغك
نه‌دکلو باغرکه باصسه‌ك قاپارلر

شریعت کیم سرای کبریادر
حقیقت مالکیدر محکم بنادر
آنك طاشینی هر کیم قوپاریرسه
یرینه باشنی قویمق روادر

قلم صنع حده سهو اولمز
هپ خطابین اولانلر اجقدر
شول قدر وارکه مقتضای قدر
کاه مبرم کهی معلقدر

قاچان اویره دولت بر کشی‌یه
عدوسی داخی آکا عزت ایلر

خدا : کوسترمسون یوز دوندورورسه
احباسی دخی هپ نفرت ایلر

بحر معناده دل اولوب غواص
صدف اولمشدرر زبان سوزدر
کرم ایدر سردی نرم ایدر سختی
سحر وافسون دیدکلری سوزدر

معرفت کرچه که بکزاده‌لره لازمدر
اوقویوب یازماز ایسه بینه بك اوغلی بکدر
اهل علم اوغلی اولوب خانقه دنیاده
جاهل اولمقدن ایسه طوغمه‌دن اولمك یکدر

ذنوبی کموج البحر بل هو اکثر
فاصغرها کالطود بل هو اکبر
ولکنه عند الکرام اذا عفی
کعضو الذباب بل هو اصغر

آیاغیکه دوشدیکك عاشقلرك عیب ایلمه
پای شمعه دوکولور هپ یانیجق پروانه‌لر

کوزلرم یاشی امید وصل ووهم هجرله
بکزر اول بارانه کیم بر آن دیکر بر آن یاغار .

کوزیوم جهاندن آچ کوزکی غفلت ایله‌مه
سن کوز یوموب آچنجه بوعالم کلیر کچر

بیلدیکك بیلمدیکك شخصه مقارن اولمه
هم نشینی کشینك شویله بیل ای اقبل ناس .
معرفت معدنی اولمازسه سخا کانی کرك
بونلر اولمازسه هله باری کرك قدر شناس

تاریخندن :

اکر برج سعادتدن غروب ایتدیسه براختر
جهانه فر ویرن خورشید دولت تابداراولسون
اکر درج مکارمده شکست اولدیسه برکوهر
پر اصداف لآلی در بودریا برقرار اولسون
اکر سنك حوادثدن خراب اولدیسه بر برجی
حصار استوار عمر اساسی پایدار اولسون .
کلستان سعادتدن اکر اوچدیسه بربلبل
همیشه کللر آچلسون قونان بلبل هزار اولسون

ایدوب فرعن رفیع اصل اصیلین حق طوتار باقی
بو اصل فرعك آثاری جهان طوردقجه وار اولسون

اولو العزمده چون اوله حزم و رای
کلور طوتدیغی صرپ ایشلر قولای

قیون چون ایره عمرینك صوکنه
آیاغیله کلور قصاب اوینه

آدمك بوجهان فانیده
ذکر باقیسی عمر ثانیدر
خیر ایله آکدیره‌کور آدیکی کیم
ذکر باقی وعمر فانیدر

جاهل اولان کیمسه مفرط اولور
مفرط اولمیجق مفرّط اولور

صوکنی فکر ایتمین کشی اوکنده
النی دیشه اورر ایشك صوکنده

یومك اولماز وقتی واردر هر ایشك
نفعی اولماز دفعی اولان جنبشك

کتابخانهٔ اقدام

عدد ٦

آثار معاصریندن

عثمانلی تاریخ و مورخلری

بو اثر عثمانلی تاریخلری حقنده تعریفات لازمه‌یی و مورخین عثمانیه ایله وقعه‌نویسلرك تراجمنی حاوی اولوب اصل اسمی « آینهٔ ظرفا » در .

مؤلفی

جمال الدین

طابع و ناشری

اقدام غزته‌سی صاحب امتیاز و باش محرری

احمد جودت

معارف نظارت جلیله‌سنك رخصتیله طبع اولنمشدر .

درسعادت — اقدام مطبعه‌سی

١٣١٤

اخطار

مؤلف مرحوم بالطبع زمانـنه قدر یازلمش اولان تاریخلر ایله مورخلرینك تراجم احوالنی یازدیغندن اوزمان ایله کتابك بودفعه طبعی تاریخی آراسنده کی زمان ایچنده کان مورخ ووقعه‌نویسلر ایله تألیف اولنان تاریخلرك تعریف ماهیـات ومندرجاتی‌ده بزم طرفمزدن ذیلاً علاوه اولنمشدر .

§

بو اثر طبع ایدلمك اوزره محبان علوم ومعارفدن (توحید) بك نامنده برذات طرفندن مطبعهٔ عاجزانه‌مزه اعاره اولنمش ایدی . مومی الیهه — لزومی متحقق اولان شو اثرك طبعنه سبب اولدقلری ایچون — معارف عثمانیه نامنه عرض تشکر ایلرز . « الدال علی الخیر کفاعله » کلام کزینی ایشته بوکبی افعال خیریه‌نك حصولنه یاردیم ایدنلر حقنده وارد در .

بِسْمِ اللهِ الْمَلِكِ الْعَلَّامْ

أَعْلا وَاهَمْ لِصَدْرِ الْكَلَامْ

والحمد على الائه اهم المهام ، لعموم كرمه على الكرام والعوام ، احمده حمد الصلحاء ، حمداً ماله عد ولا احصاء ، واصلى على محمد اكرم الرسل الكرام ، واعلم اولاد ادم على روحه اكمل السلام .

جواهر زواهر حمد وثنای بی انتها وشکر لایعد ولایحصی خدای بی همتا عز شانه وتعالی وعم احسانه وتوالی حضرتلرینك درگاه مقدس ربانیسنه احق واحرادر که بارگاه فلك تمکین دولت علیهٔ عثمانیه دامت محفوظة بالمحفظة الصمدانیه الی یوم الدین زیب وزیور روی زمین و سایهٔ بسطتوایهٔ شوکت و عدالت بی غایتن جهان وجهانیانه شهر آیین ابد رهین ایلدی — نحمدالله علی نعمائه — ومشکات منیر صلاة وسلام اول واسطهٔ ایجاد سنین وشهور وایام ونبی ممدوح ومحمود مقام صلی الله علیه وعلی اله الکرام افندیمز حضرتلرینك درگاه رسالت عامه‌سنده نور پاش احترام اولمغه شایسته وسزادر که دودمان جلیل الشان عثمانیانی طراز خلافت سنیه‌سیله تزیین ایلدی .

یاد از ما بر رسولش صد صلوة و صد سلام هم باصحاب کرام وی همه صبح ومسا

و تحف ترضیهٔ تسلیم آل فیضمآل واصحاب شرف اشتمالرینه لایق

ورواردر كه هر برى راه هدايتـه رهبر اولەرق انسـان اعلان دين مبين ايلدى .

دائم از حق سلام ورضوانش　　باد بر اهل بيت و يارانش

بعد ذا علو شان وشوكت دولت عليه وعظمت عنوان و جلالت سلطنت عثمانيه‌نك متصف اولديغى مآثر حميده ومفاخر جهان‌رسيده‌سى قرنا بعد قرن پيرايهٔ مؤرخين اولوب انجق تواريخ بركزيدهٔ ال عثمان حضراتنه لسان سلاست رسان تركيده وضـع خامهٔ ابتدا و دولت ابد پيوند عثمانيه‌ده وقايعنو يسـلك خدمت معتبره‌سيله كسب امتياز ايلين وخدمت مذكورده‌يه مأموريتى اولمه‌رق خود بخود تواريخ دولت عليه ايله طرازندهٔ خامهٔ تأليف اولان ذواتك ترجمهٔ احـواللرى و تواريخ مضبوطه‌نك اجمال كيفيتلرى بو آن سـعد اقترانه دكين تدوين و تبيين اولنميه‌رق معارفندان ودانشوران عصر طرفلرندن بو واديده ارخاى عنان بيان اولنمامش اولديغنـدن فحمداً ثم حمدا عهد همايون ميامن مشحون شاهانه‌لرنده جنس معارف رواجيافتهٔ فصل اعتبار وامتياز وارباب هنر وداش على مقادرهم سرفراز اولمش اولان سرير ساطنت سنيه‌يه زيب وزين وجمال خلافت زاهره‌يه قرهٔ عين پادشـاه اسلامپناه وشهنشاه قائم بامر الله واضع قوانين معدلت ومالك ممالك نصفت، پيرايهٔ نسل ال عثمان، شهريار اسكندر عنوان، سلطان البرين وخاقان البحرين خادم الحرمين الشريفين

شهريار عالم آرا داور كشوركشا　　حضرت عبدالمجيد خن عدالت انتما

لازالت مناقبه الجميلة محررة فى صحايف اوراق الوقايع وآثاره الجليله مشهورة فى الافاق والطوالع افندمز حضرتلرينك برمنوال محرر اشبو خصوص

فوائد نصوحك انداختهٔ طاقچهٔ ترك و اهمال اولمسی روا داشتهٔ غیرت شاهانه ورضا دادهٔ حمیت پادشاهانه‌لری اولمیوب موجب بقاء ذکر دولت ومایهٔ خلود ثنا وستایش سلطنت اولان تواریخ عثمانیه‌یه دائر لسان ترکیده ضبط و تحریر اولنان مؤلفات عوائد غایاتك اجمال مآل لطافت اشتمال و نامزد ضبط و تحریرلری اولان ذوات معارفسماتك ترجمهٔ احواللاری مستقلاً قامه النه‌رق جمع وتلفیق وعبارهٔ سلیسه ایله تحریر وتمیق اولنمسی تقویم وقایع مصححلکی ایله مباهی نائل احسان پادشاهی احقر دعاگویان (جمال‌الدین) قوللرینه امر وفرمان بیورلدقده بو عبد فقیر شکسته ضمیر دخی فرمان جلالت عنوان حضرت جهانداری‌یه بروجه مسارعت امتثال وحسب‌القدرة‌البشریه نگاشتهٔ یراعهٔ مؤرخین ووقایع‌نویسان اولان آثار عبرتشعاری تتبعه واولوجهله آثار مرقومه‌دن تمتعه اشتغال اوزره اولنوب لکن طلوع کوکبهٔ شوکت عثمانیه‌دن بو آن مسعدت نشانه دکین سبك ترکیده تألیف اولنمش اولان تواریخ ایله کتبخانه‌لر مشحون وتواریخ مرقومه‌دن مؤلفی خطیله همان بر نسخه اوله‌رق برمحل نامعلومده قالمش کتمش اولدیغی دخی امر غیر مظنون اولمغله جمله‌سنه تحصیل وقوف مدت‌مدیده‌یه موقوف اولدیغندن صرف نظر اولنسه بنه جمله‌سنك عباراتی هر نقدر بر برینه مغایر ایسه‌ده مآل ومرجعلری متحد بولندیغندن بشقه سوالف آثار عثمانیه‌یی متکفل مجلدات کتب تواریخ بالفرض والتقدیر نظاره زیب تحقیق و تدقیق و یکدیکره نسبت و تطبیق اولنسه بیله اکثری ناسزای اعتماد وتعویل ومشوب سخائف اقویل بولنه‌جغی درکار ایدوکندن ارتق مالا یدرك کله لایترك کله یولنه ذهاب وایادیٔ ناسده متداول اولنلر انتخاب اولنوب هر برینك مشتمل اولدیغی وقایعك زمانی وکیفیت بیانی وتألیفنه موفق

اولان ادبای معارف آرانك ممكن اولدیغی صورتده ترجمهٔ حالی بحمدالله العلی الاعظم مدد كاریٔ حضرت امنیت بخش عالم ایله برطبق فرمان عالی برمقدمه ایله اوچ باب اوزره ترتیب و ﴿آینهٔ ظرفا﴾ نامیله تلقیب اولنه رق بعونه تعالی اول فوائد وعوائد مانند فرائد رشتهٔ سطوره نظم و تنسیق وشیرازهٔ اختتامده جمع وتلفیق اولندقده هزار هزار عجز وافتقار وانواع مسكنت واحتقار ایله سدهٔ سنیهٔ ملوكانه یه تقدیمه جسارت وركاكت تعبیرات واملا ووقوعیافته اولان سهو وخطاء عاجزانهم عفو بیورلمسی نیازینه مبادرت قلندی . جناب رب الانام و فیاض مطلق علی الدوام خورشید اوج معدلت ونیر برج سلطنت پادشاه دارادربان و شهنشاه اسكندر نشان ولی نعمتمز افندیمز حضرتلرینك وجود كرامت نمود ملوكانه لرین تخت عالی بخت سلطنت سنیه لرنده مدی الدهور والاعصار باقی وپایدار واعداء بدخواهلرین قرین قهر ودمار و عساكر نصرت مآثر جهانبانیلرین فوزدن فوزه مقارنتله شهرتشعار و میقات مستقیمة الحركات پادشاهانه لرین سلسلهٔ توفیق ایله دوار وامور دولت علیه لرنده افكار صائبهٔ شهنشاهانه لرین راسترفتار بیورسون آمین بجاه سید الابرار وسند الاخیار .

مقدمه

بعض فوائد مهمه و عوائد جمه یی شاملدر

(باب اول) بین الناس متداول اولمش اولان كتب تواریخك كافل اولدیغی وقایعك اولندن آخرینه دكین مضبوط اولان قاچ سنه نك

حوادثدر وقنغی سنه‌لرك حوادثیدر انی بیان ایدر. (باب ثانی) طرف دولت علیه‌دن مأمور اولیه‌رق خود بخود حوادث واقعه‌یی ضبط ایدرك تألیف کتابه موفق اولمش و الیوم تألیفلری مشهود ارباب کمال بولنمش اولان ذوات کرام فضائل اتسامك ترجمهٔ احوالی بیاننده‌در. (باب ثالث) دولت علیهٔ ابد مدتده وقایعنویسلك خدمت بهیه‌سنه نائل و اوجهتله مغبوط الاماثل اولان ادبای بنام و عرفای معارف اتسامك تراجم حاللری بیاننده‌در .

— مقدمه —

ارباب البابك معلومی اولدیغی اوزره فن جلیل تواریخ برعلمدرکه انبیاء عظام واولیاء کرام وسلاطین گزین و ملوك نصفت آیین حضراتیله وزرا وعلما وحکما وشعرا وسائریندن گلمش گچمش اولان ذواتك حاللری وبلده‌لری وعادتلری وصنعتلری وحسب ونسبلری وولادتلری ومدت حیاتلری و احوال سائره‌لری انکله معلوم اولور . و بو فندن تألیف اولنان کتابلری مطالعه ایلمکدن فائدهٔ عائده احوال سابقه‌یه مطلع وواقف و حوادث ماضیه‌یه عارف اولوب عبرت آلمق و انکله متنصح اولمقدر .

معلوم اوله که کتب تواریخده مسطور اولان حکایات نکات غایات سلفدن خلفه یادکار وهر برامر معتنابهك تدبیر وتصرف وتسویه‌سنه کلی مدار اولدیغندن کتب مرقومه‌نك اکثر نسخی طبع وتمثیل ایله توفیر اولنمشدر . وینه معلوم اوله که لسان ترکیده مناقب جلیلهٔ دولت علیهٔ عثمانیه‌یی مشتمل اوله‌رق تألیف تاریخه وضع خامهٔ ابتدا ایدن ، ظن غالب کمال پاشا زاده اولمق گرکدر . زیرا بوآنه دکین

تألیف وتدوین اولنمش اولان کتب متنوعه‌نك اکثری اسم وشهرتلریله بین‌الناس معلوم و منتشر و مؤلفلری دخی معروف ومشهور اولوب اسامیٔ کتبده محرر ومسطور ورقه رقه استنساخ اولنه‌رق نسخه‌لری موفور ایسه‌ده بعض کتاب واردرکه تألیف اولنه‌لیدنبرو گوشهٔ طاق نسیانده اغشته بغبار وبلکه اوراق خزان دیده کبی برهمزده وتارومار اولمش اولنغله هیچ کمسه اکا واقف اوله‌مامش وبعض کتاب دخی واردرکه مؤلفی کیم اولدیغی بیلنه‌مامش و اولوجهله قنغی زمان تألیف اولندیغی مبهم اولمش اولدیغندن تواریخ آل عثماندن ابتدا تألیف اولنان کمال پاشا زاده‌نك تألیفکرده‌سی اولان تاریخدر دیو قطعا حکم اولنه‌مز. جائزکه برمنوال محرر آندن مقدم تاریخ تألیف اولنمش اولوده بوآنه دکین برکمسه‌نك مشهودی اولمیه. الحاصل استقرامز ناقصدر. ولسان تزاکتعنوان فارسیده تواریخ آل عثماندن ابتدا تألیف اولنان ادریس بدلیسینك (هشت بهشت) نامیله‌بنام تاریخ لطافت اتسامیدر دیو اسامیٔ کتبده یازلمش وبویله‌جه بین‌الادبا مشهور اولمش. لکن راقم‌الحروف(جمال)داعینك بیانه گوره هشت بهشت دخی تألیف اول اولمق ظن غالبدر. وینه معلوم اوله‌که تاریخك حقیقتی حوادث گونیه‌دن بر حادثك زمان سابقده سرزدهٔ ظهور اولمش اولان بر امر شایعك حدوثنه اسناد ایله وقتی تعیین ایتمکدن عبارتدر. مثلا هبوط آدم علیه‌السلام وطوفان وختان ابراهیم علیه‌السلام وهجرت نبویه علیه اکمل‌التحیه کبی و سائر مبدأ تواریخ اولان امور واقعه‌که مثلا برملتك ویاخود بردولتك ظهوری کبی‌که هر بری براملتك ضبط حوادثنه مبدأ اولمشدر. امت محمدیه‌نك استعمال ایلدیکی هجرت نبویه تاریخیدر وامت عیسیه‌نك میلاد عیسی علیه‌السلام تاریخیدر. نته‌کیم کاتب

چابی مرحوم (تقویم التواریخ) مقدمه سنده تفصیلاً بیان ایتمش اولمغله جمله بینوال بروجه اجمال ثبت جریدهٔ سطور ایتمکله اکتفا ایلمشدر .

باب اول

کتب تواریخ متداوله نك شامل اولدیغی وقایعك مشتمل اولدیغی زمانك مدتی مبیندر

معلوم اوله که (کمال پاشازاده تاریخ) نده التیوز طقسان طقوز سنه سندن یعنی آفتاب سلطنت عثمانیه صینت عن الانکساف فی الحمایة الربانیه نك طلوعندن سکز یوز طقسان بش صفر الخیری اوائلنه دکین وقوعات بیان اولنمشدر .

(تاج التواریخ) نامیله بنام اولمش اولان خواجه تاریخنده کذلك التیوز طقسان طقوز سنه سندن سلطان سلیم خان اول حضرتلرینك اخر سلطنتلرینه دکین حوادث کونیه بیان قلنمشدر .

تاریخ مرقومی سلطان محمد خان ثالث حضرتلرینك عهد سلطنتلرنده مقام ریاسته شرفپیرا اولان حسن بکزاده مرحوم اوسط ناس تفهیم ایده جك صورتده تلخیص و اختصار و اولوجهله نامی نوشتهٔ جریدهٔ اصحاب آثار ایلمشدر .

وینه ذکر اولنان تاریخی بروسهٔ المحروسه خاندان معارفمندانندن جزیه دار زاده بهاءالدین افندی بطریق التنقیح مجدداً قامه الورق انشا و نکاشتهٔ سمط املا ایلمشدر .

(هشت بهشت) اسمیله موسوم اولمش اولان تاریخ فرسیده بنه ظهور دولت عثمانیه دن سلطان بایزید خان ثانی حضرتلرینك عهد

شاهانه‌لرینه دکین وقوعبولمش اولان حوادث یومیه کشیدهٔ سلك سطور قلنمشدر . ومؤلف هشت بهشت ادریس بدلیسینك فرزند ارجمندی دفتردار ابوالفضل محمد افندی تاریخ مرقومك ذیلنه همت ایتمکله سلطان سلیم خان ثانی حضرتلرینك اخر سلطنتلرینه‌دکین واقع اولان حوادث یومیه‌نك بیانه مبادرت ایلمشدر .

(محمد محی‌الدین تاریخ) نده کذلك طلوع کوکبهٔ سلطنت عثمانیه‌دن مؤرخ مومی‌الیهك زماننـه دکین سرزدهٔ ظهور اولمش اولان وقایع نکاشتـهٔ صحیفهٔ بیان قلنمشدر .

(درجات الممالك فی طبقات المسالك) تسمیه‌سیله‌مسمی جلال‌زاده نشـانجی مصطفی بك تاریخنده عاشر آل عثمان سـلطان سلیمان خان حضرتلرینـك عهد سـلطنتلرنده واقع اولان غزوات ووقایع زیب صحایف آثار قلنمشدر .

(نشانجی تاریخی) دینمکله مشهور رمضان زاده محمد بك تاریخی بدأعالمدن سلطان سلیم‌خان ثانی حضرتلرینك اوائل سلطنتلرینه دکین وقوعات کونیه وحوادث یومیه یازلمش مفید ومختصر بر اثر معتبردر .

(مرآت کائنـات) اسمیله معروف اولان تاریخ سـکز قسمه منقسم اولوب اولکی قـسمی بدأ عالمدن دور آدمه دکین ایجاد و بنیاد اولنان معظمات اموری مبین والتی بابه منقسم اولمشـدر . اولکی باب اصول اشیانك خلقتی احوالی ، ایکنجی باب عوالم علویه احوالی . اوچنجی باب ملائکهٔ کرام احوالی ، دردنجی باب کوه قاف و ماوراسی وعدد عوالم مخلوقه احوالی ، بشنجی باب عوالم سفلیه احوالی . التنجی باب خلق آدمدن اول اولان امم عالم احوالی واقسام ثمانیه‌دن ایکنجی قسم جناب آدمدن حضرت فخر عالمه قدر مبعوث بیوریلان انبیاء عظام صلوة‌الله

وسلامه على نبينا وعليهم فى الليالى والايام حضراتنك احوالنى ، اوچنجى قسم فخر كائنات عليه اكمل التحيات افنديمز حضرتلرى ايله آل واصحاب كرام عليهم رضوان الله الملك العلام حضراتى احواللرينى ، دردنجى قسم خلفاء حنفاء راشدين وحضرت حسن وحسين رضى عنهم رب المشرقين والمغربين حضراتى احواللرينى ، التنجى قسم ملوك پسنديده سلوك آل عثمان خلدت خلافتهم الى اخر الزمان حضراتنك مناقب رفيعة المراتبنى ، يدنجى قسم ابوالبشر ايله شفيع المحشر على نبينا و عليه صلوات الله البر حضرتلرينك ما بينلرنده كذران ايتمش اولان مشاهير طبقات ملوك وحكام و اصول طوائف وامم انام احواللرينى ، سكزنجى قسم باعث اختلاف السنه ولغات ومورث جلائل باقطار كائنات و ذكر اسامى وزمرهٔ بنى ادمدن امم عالم احوالنى مبين ومعلم ماتند هشت بهشت بر تاريخ عنبر سرشت اولديغى معلوم انامدر .

قره چلبى زاده عبدالعزيز افنديننك تأليف ايتمش اولديغى (روضة الابرار) اسميله شهرتشعار اولان تاريخ درت فصل و ايكى تكمله‌يى متضمن اولوب اولكى فصل پيغمبران ستوده خصال على نبينا وعليهم صلوة الله الملك المتعال حضراتنك مناقب محمودة العواقبنى حاوى ، ايكنجى فصل فخر عالم صلى الله عليه وسلم افنديمز حضرتلرينك سنين حيات فائض البركاتلرى سلكنه پيرايه بخش اولان فرائد بدايع وقايعنى كافل ، اوچنجى فصل عهد همايون اسلامده مسند عز واحتشامده فرمانفرما اولان خلفاء راشدين وسلاطين كزين مآثر وآثارينى مشتمل وتكمله‌سى ظهور شعائر شرع محمدى و آيين دين احمديدن مقدم سرير سلطنته قدم نهاده اولان مشاهير ملوك پسنديده سلوك اوضاع واطوارينى شامل ، دردنجى فصل طلوع كوكب رخشان

دولت ابد پیوند عثمانیاندن تا سلطان محمد خان رابع حضرتلرینك جلوس سعادت مأنوسلرینه دکین سپهر جاه وجلال و مطلع انوار عز واقبالده غیرت مهروماه اولان اجلهٔ اسمان ملك ودین اجلهٔ سلاطین نصفت آیین انارالله براهین اسلافهم واطال اعمار اخلافهم حضراتنك حركات و سكنات و معارك و غزوات و توجهات و تصرفاتلرینی مبیندر . مؤرخ مشارالیه بروسه ده متقیا فرش قالیچهٔ اقامت ایتمش اولدیغی وقتده تاریخ مرقومك تکمیلنه همت ایلیوب سلطان محمدخان رابع حضرتلرینك جلوسلرندن بالابتدا بیك التمش سكز سنه‌سنه‌قدر اون سنه‌لك وقایعی حاوی برذیل ترتیب ایتمش وذیل مرقومده حوادث واقعه‌یی واقعا علی طریق الاختصار افاده و بیان لکن مقتضای طبعی اوزره سركار دولتده بولنان ذواته رموزات غریبه ایله خایجه اطالهٔ لسان ایلمشدر . تجاوزالله عن سیئاته .

کاتب چلبی مرحومك اثری اولوب (تقویم التواریخ) نامیله بنام اولان تاریخ هبوط آدمدن مؤلفی مرحومك زماننه کلنجه جداوله ربط اولنه‌رق بهر صحیفه‌سنده اوزسنه‌لك حوادثی بروجه اجمال حاوی اولمش وکذران ایدن ملوك پسندیده سلوك وسلاطین آل عثمان حضراتنك ابتداء ظهورلرندن برو نقدر پادشاه کلمش ومدت سلطنتلری قچ سنه سورمش اولدیغی ووزرای دولت علیه ومشایخ اسلام سلطنت سنیه‌دن کلمش کچمش ذوات کرام معالی اتسامی محتوی بولنمشدر که بعد زین الی اخرالایام فهرس وقایع اوله‌جق بر اثر معتبردر .

بیك یوز قرق بش تاریخنده عزم لاهوت ایلمش اولان امیربخاری شیخی مرحوم شیخی افندی کندی زمانه‌دکین تقویم التواریخك ذیلنه همت ایلدیکی بعض قیوداتده مسطوردر .

ينه كاتب چلبي مرحومك اثرى اولان (فذلكة التواريخ) ده بيك سنه‌سى محرمندن التمش بش سنه‌سى اوائلنه دكين وقوعبولان حوادث يوميه وواقعات كونيه كشيدهٔ سمط بيان قالمشدر .

(پچه‌وى) تاريخنده عاشر سلاطين آل عثمان غازى سلطان سليمان خان عليه رحمة الملك المنان حضرتلرينك اوائل عهد سلطنتلرندن سلطان محمد خان ثالث عليه رحمة الله الوارث حضرتلرينك اواخر زمان سلطنتلرينه دكين وقوعبولان حوادث كونيه رقمزدهٔ صحايف بيان قالمشدر .

(صولاق زاده تاريخ) نده دولت عليهٔ عثمانيه‌نك ظهورندن سلطان مراد خان ثالث حضرتلرينك اخر سلطنتلرينه دكين سرزدهٔ بروز اولان واقعات كونيه نوشتهٔ صحيفهٔ لطيفهٔ بيان قالمشدر .

سلانيكى مصطفى افندى تاريخنده سلطان سليمان خان اول حضرتلرينك اوائل سلطنتلرندن يعنى طقوز يوز يتمش بر سنه‌سندن سلطان محمد خان ثالث حضرتلرينك اواسط سلطنتلرينه قدر كه بيك سكز سنه‌سنه كلنجه وقوعبولان حوادث كونيه ثبت جريدهٔ انشا قالمشدر .

(كنه الاخبار) ناميله شهرت شعار اولان عالى افندى تاريخى اركان اربعه اوزرينه تأليف اولنمش و بيك التى خلالنده تبييض قالمشكه اولكى جلدنده ابتداء افرينشدن حضرت يوسف عليه السلامك قصهٔ پرحصه‌لرينه كلنجه‌يه دكين . ايكنجى جلدنده وقايع جناب يوسف عليه السلامدن ولادت باهر السعادة حضرت فخر كائنات عليه اكمل التحياته دكين ، اوچنجى جلدنده مصر و شام و حجازه مستولى اولان حكام ذوى الاحترامدن احمد بن طولون حكايه‌سندن باشلايوب ملوك هنددن سلطان ابراهيم بن اسكندرك امارتنه دكين ، دردنجى جلدنده ظهور سلطنت عثمانيه‌دن سلطان محمد خان ثالث حضرتلرينك زمان مسعدت

عنوانلرينه دكين ظهور ايدن وقوعات نوشتهٔ صحيفهٔ بيان قلنمشدر .

محمود نديم بكك منتخباتده سلطان سليم خان ثالث حضرتلرينك اواسط عهد سلطنتلرندن پادشاه زمان و شهنشاه دوران ولى نعمتمز افنديمز حضرتلرينك والد ماجد كثيرالمحامدلرى جنتمكان خلد آشيان غازى سلطان محمود عدلى خان اسكنه الله تعالى فى غرف الجنان حضرتلرينك اوائل سلطنت سنيه لرينه دكين وقوعبولان كلدستهٔ حوادث متنوعه زيب سرشيشهٔ صحايف انار قلنمشدر .

وسلطان سليم خان ثالث حضرتلرينك عصرنده خدمهٔ خاصه دن چراغ اولوب شهراماتى عهده سنده اولديغى حالده فوت اولمش اولان جاويد احمد بكك منتخباتى اوله رق جمع وتلفيق ايلديكى مجموعه قاقلى وقايعنامه سى اندرون همايون فيض مشحونده مشهود عاجزانهم اولمشدر .

وطبعخانهٔ عامره ده طبع وتمثيل ايله نسخه لرى تكثيراولنمش اولان كتب تواريخدن وقعه نويس نعيما افندى تاريخنده بيك سنه سندن بيك يتمش سنه سى غايتنه دكين

و نعيمانك ذيلى اولان وقعه نويس راشد افندى تاريخنده بيك يتمش بر سنه سندن بيك يوز اوتوز درت سنه سنه دكين

وراشدك ذيلى اولان وقعه نويس كوچك چلبى زاده عاصم افندى تاريخنده بيك يوز اوتوز بش سنه سندن بيك يوز قرق بر سنه سنه دكين

ووقعه نويس صبحى افندى تاريخنده بيك يوز قرق اوچ سنه سندن بيك يوز اللى التى سنه سى غايتنه دكين

وصبحى تاريخنك ذيلى اولان وقعه نويس عزى افندى تاريخنده بيك يوز التى يدى سنه سندن بيك يوز التمش بش سنه سنه دكين

ووقعه نويس واصف افندى تاريخنده بيك يوزالتمش التى سنه سندن

بيك يوز سكسان سكز سنه‌سنه دكين مدتده كذران ايدن سلاطين آل‌عثماندن سلطان مرادخان ثالث عليه‌رحمة‌الله‌الملك‌الباعث حضرتلرينك اواخر سلطنتلرندن شوكتمآب قدرت نصاب ابدت‌دولته الى‌يوم‌الحساب افنديمز حضرتلرينك جد امجدلرى فردوس آشيان عليين مكان سلطان عبدالحميد خان حضرتلرينك اوائل سلطنتلرينه‌كلنجه ظهور ايامش اولان آثارخيريه وحوادث يوميه ووقوعات كونيه وتوجيهات مناصب ديوانيه وعلميه‌ثبت جريدهٔ صحايف قلنمشدر .

وبيك يوز قرق‌ايكى سنه‌سى وقايعى قلمه النه‌ممش اولمغله اولوجهله برسنه‌لك حوادث نسيا منسيا حكمنده قالمش وصبحى افندى بيك يوز قرق اوچ سنه‌سندن بدأ ايله وقايع نامنه قلمه المشدر .

(كلشن معارف) بروسه‌ده دفين خاك عطرناك جناب امير سلطان قدس سره المنان حضرتلرينك جامع شريفى خطيبى ومحروسهٔ مرقومه محكمه‌سى كاتبى اولان فرائضى زاده السيد محمد سعيدافندى مرحومك مالك اولديغى ملكهٔ استعداد و سرمايهٔ علم و عرفان خداداد ثمره‌سى اولمق اوزره هبوط آدم عليه‌السلامدن يكانهٔ آل عثمان بهانه‌جوى‌عنايت واحسان پادشاهمز و ولى نعمتمز افندمز حضرتلرينك جد امجدلرى مرحوم ومغفورله سلطان عبدالحميد خان غازى طاب‌ثراه حضرتلرينك عصر باهرالنصرلرينه قدر مدايح بركزيدهٔ انبياء عظام و بالخصوص سير جليلهٔ فخرالانام عليه‌وعليهم‌الصلوة والسلام ومناقب جليلهٔ خلفاء راشدين ذوى‌الاحترام ومحامد اولياء كرام و احوال سنيهٔ ملوك ماضيهٔ معالى اتسام ووقايع بديعهٔ اسلاف بنامى اون‌سنه ظرفنده حصراوقات ووقف زندكانى وحيات ايدرك جمع‌وترتيب ايامش‌اولديغى تاريخ بهين

حقایق رهینی عتبهٔ علیه‌یه عرض و تقدیم امایله بیك ایکیوز التی بر سنه‌سی محرم‌الحرامنك اواخرنده مؤرخ مومی‌الیه درسعادتده کمش وفی‌حد ذاته تاریخ مرقوم عبارات سایسه و تعبیرات نفیسه ایله برآوردهٔ صحایف تألیف اولمش بر اثر جمیل و بو مثللو مؤلفات مقبوله‌نك ترتیب وتلفیقنه مقتدر ذوات کرامك ظرف اشرف ملوکانه‌دن نائل الطاف بی‌پایان اوله کالدکلری ثمره‌سی ایدوکی دخی وارستهٔ قید دلیل اوله‌رق مؤرخ مومی‌الیه واقعا فضل وکمال اصحابندن و ارباب حال و تصفیه‌دن اوله‌رق تاریخ مزبورك طبع و تمثیلندن بشقه بر کونه املی یوغیسه‌ده بودرجه لیاقت‌اربابنك ازهرجهت تلطیفی اوته‌دن برو شان مکارمنشان پادشاهان مقتضاسندن اولدیغنه بناءً تألیف مزبور عتبهٔ شاهانه‌یه تقدیم اولندقده مؤلف مومی‌الیهك قیدمضایقه‌دن ازاده اولمه‌سیچون بروسه جزیه‌سی مالندن ماه بماه مأموری طرفندن الق‌اوزره بشریوزغروش احسان و مومی‌الیهك نیازی اوزره تاریخ مزبورك طبع و تمثیلی خصوصنه دخی ارادهٔ سنیه ارزان بیورلمش وراقم‌الحروف داعیلری دخی حین طبعنده تصحیحنه خدمت و دقت ایلمش وسنهٔ مزبوره خلالنده مؤلف مومی‌الیه کاشن عدنه رحلت ایلمشدر رحمة‌الله علیه .

وقعه‌نویس شفیق افندی شفیق نامه‌سنده بیك یوزاون بش سنه‌سی خلالنده سرزدهٔ ظهور اولان ادرنه وقعه‌سنی الغاز و اولوجهله نامنی جریدهٔ معارف اراده سرفراز ایلمشدر .

اندرون همایون فیض‌مشحونده باامر پادشاهی مخصوصا وقعه‌نویس نصب و تعیین بیورلمش اولان نشانجی عبدالرحمن پاشانك وقایع نامه‌سنده سلطان محمد خان رابع حضرتلرینك ولادتلری سال میمنت فالاری اولان بیك اللی سنه‌سی سلخ شهر صیامدن بیك طقسان اوچ

سنه‌سی رمضان پرفیضاننك اوچنجی كوننه‌دكین وقوعات كونیه وحوادث یومیه كشیدهٔ سلك سطور قلنمشدر .

سفیر ایران كسریه‌لی حاجی احمد پاشا معیتنه موقتاً مكتوبجیلق ووقعه نویسلك خدمتاریله تعیین بیورلمش اولان قریمی رحمی افندینك قلمه المش اولدیغی سفارتنامهٔ لطافتعلامه‌سی مشهود عاجزانه‌م اولمشدر . فی‌الحقیقه میان ادباده مقبول و معتبر براثر مختصردر .

وقعه‌نویس انوری افندینك دفعهٔ اولاسنده بیك یوز سكسان ایكی سنه‌سندن سكسان سكز سنه‌سنه دكین ضبط ایلدیكی وقایعی واصف مؤخراً تبدیل وتغییر ایدرك كندی تاریخنه جلد ثانی اعتبار ایلمشدر ودفعهٔ ثانیه و ثالثه‌سی بیك یوز طقسان سنه‌سندن باشلامش و اول اثناده معزول اولوب بهجتی حسن افندی و شیشمان سلیمان افندی متعاقباً وقعه‌نویس اولمشلر ایسه‌ده مدت قلیله ده ینه مومی الیه خدمت سابقه‌سیله بكام اولدقده بتكرار تحریره بداء برله طقسان اوچ سنه‌سنه دكین ضبط ایلدیكی دخی بشقه‌جه برقطعه اولدقده ساعجدار محمد پاشا صدارتله چراغ اولدیغی زمان ینه ضبط وقایعه مبادرت ایلمش وهر بر قطعه‌سنه بشقه بشقه دیباجه‌لر یازمشدر . نسخه‌سی نادر اولدیغندن همان بر محلده مشهود داعیانه‌م اولمشدر .

وقعه‌نویس ادیب افندی مرحومك بیك ایكیوز سنه‌سندن بالابتدا ضبط ایلمش اولدیغی اوچ بش جزءدن عبارت اولان وقایعنامه‌سی بعض محالده كورلمشدر . مفید ومختصر بر اثر معتبردر .

وقعه‌نویس نوری بك بیك ایكیوز طقوز سنه‌سندن بدء برله اون اوچ سنه‌سنه دكین واقع اولان حوادث كونیه‌یی نوشتهٔ صحیفهٔ بیان

ایلمش وبر نسخه‌سنی قائن پدری شیخ‌الاسلام اسبق عاشر افندی کتبخانه‌سنه وضع قیلمشدر.

وقعه‌نویس واصفك بیك یوز التمش التی تاریخندن ایکیوز یدی تاریخنه‌کلنجه‌یعنی اللی‌برسنه‌دنبرو دولت‌علیه‌ده وقوعیافته اولان حوادث یومیه وظهورات کونیه نسق‌واحد اوزره چکیدهٔ قلم نادره رقمی اولمش اولان وقایعنامه‌سندن ایکی جلد اعتباریله اوله‌رق بیك یوز التمش التی سنه‌سندن بیك یوز سکسان‌سکز تاریخنه‌کلنجیه دکین تلفیق ایلدیکی‌تاریخ طبعخانهٔ عامره‌ده طبع وتمثیل اولنمش، اندن ماعداسی نه محلده قالدیغی بیلنه‌مامش ایسه‌ده انجق ایکیوز اوچ تاریخندن ایکیوز طقوز سنه‌سنه قدر التی سنه‌لك وقایعی شامل مرحومك خط دستیله برقطعه ذیل تاریخی مشهود کمترانه‌م اولمشدر. ذیل مرقومك مقدمه‌سنده ادیب‌افندی ایله انوری افندی‌یه خیلیدن خیلی تعریضات خفیه‌یی شامل سوزسویلمش وموسی‌الیهمانك ضبط ایلدکاری وقایعی مؤخراً باامر همایون مجدداً قلمه المشدر.

وایکیوز یکرمی ایکی سنه‌سی اردوسنده بلوکات اربعه مناصبیله وقعه‌نویس بولنوب بعده آمدجیلك عهده‌سنده اوله‌رق ادرنه‌ده فوت اولان وقعه‌نویس محمد پرتو افندیله خلفی وقعه‌نویس عامر بکك ضبط ایلدکلری اوچ بش جزءدن عبارت اولان وقایعنامه موسی‌الیه عامر بکك عزلیله یرینه نصب اولنان وقعه‌نویس عاصم افندی‌یه تسلیم اولنمق اوزره ادرنه‌دن استانهٔ سعادته کوندرلمشدر. موسی‌الیه عاصم افندینك وفاتندن صکره مجموعی خلفی شانی زاده عطاءالله افندی‌یه ویرلمشدر. وقعه‌نویس شانی زاده حین نصبندن ایکیوز اوتوز یدی سنه‌سنه قدر ضبط ایلمش اولدیغی ایکی سنه‌لك وقایع ایله سلفلرینك

وقايعنامه‌لرينى حالا وقعه‌نويس بولنان شيخ‌زاده نقيب‌الاشراف سماحتلو اسعد افندى‌يه تسليم ايلمش اولديغى تحقيقكردهٔ نقيرانه‌م اولمشدر .

باب ثانى

دولت عليه طرفندن مأمور اولديوب انجق عروق و اعصاب و عظامنز نما يافتهٔ پرورش نعمتلرى واسايش وبقا وقيامنز منوط دوام شوكت وسلطنتلرى اولوب جلائل اثار خورشيد اشتهارلرين قيد مجلهٔ كائنات ومآثر جميلهٔ غزواتلرين ثبت كتابهٔ نه طباق سموات قيلمق مقولهٔ تشكر حقوق نعمتلرندن معدود و بلكه التقام قند نباتدن الذ وموروث اولديغى كالشمس فى‌وسط النهار ظاهر واشكاردر ديه‌رك خود بخود تواريخ ال عثمان ابد الله تعالى سلالتهم الى اخرالدوران افنديلريمز حضراتى ضبط و تحرير ايله تأليف كتابه موفق اولمش و اليوم تأليفلرى ايادىٔ ناسده متداول بولنمش اولان ذوات معارفمتك ترجمهٔ حاللرى بيانندەدر

كمال پاشا زاده

مولاناى مشاراليه رحمةالله عليه خلد آشيان سلطان سليم خان اول حضرتلرينك عصرى مشاهير علماسندن احمد شمس‌الدين افنديدركه پدرلرى كمال پاشا زاده سليمان بكدر . مشاراليه كمال پاشا مولاناى مشاراليهك جد امجدلرى ايسه ده جدينه نسبتله شهرت بولمشدر. فضل مشاراليهك عامهٔ علومده تعمق و كافهٔ فنونده تفوق اثار جليله‌سندن معلوم ومجزومدر. برفن يوقدركه انده مهارتى اولميه وانواع تصرفات واختراع ايتمكه يول بولميه . فذلكة‌الكلام جمله تأليفاتى

سر آمد وممتاز اولمش و مدون کتاب و یا رساله اولدرق یازمدیغی فن آز قالمشدر .

آسمان علمده شهباز وفضل وعرفانده سرفراز ایدی . عنفوان شبابنده نقدینهٔ عمر عزیزینی تجارت علوم عالیه وآلیه یه صرف ایلیوب بعده جد امجدلری امرای دولت عثمانیه اولمغله عهده لرینه تیمار وزعامت توجیه واوجهتله قدر واعتباری تنویه اولنمش ایکن تحصیل کمالات نتیجه ترك زعامت و (ملا لطیف) دن تعلمه مبادرت ایتمش و (ملا کستل) و (ملا خطیب زاده) وغیریدن دخی بعض علومی اخذ ایله شهرت بولمش اولدقده ادرنه ده سلطان بایزید مدرسه سنه مدرس . بعده سلطان سلیمان خان اول حضرتلرینك عهدنده قاضیعسکرلکدن منعزل وبعض حسودك افتراسی سببیله التفات پادشاهیدن دور . بعده احوالی تحقیق اولندقده عفوه مقارنتله ادرنه ده دارالحدیث . بعده ینه مدرسهٔ سلطان بایزید . بعده دارالخلافه ده مرحوم (علی چلبی) یرینه شیخ الاسلاملق ایله مسرور اولمش وطقوز یوز قرق سنه سنده ارتحال دار بقا ایلمشدر . طائفهٔ جن دخی استفتا ایلدکلری روایت اولندیغی . بوامت مرحومه علماسنه نظراً استبعاد اولنماز . یکرمی جلد مقداری کتاب ویوزدن زیاده جه رساله تصنیف وجغتای لسانی اوزره تواریخ آل عثمانی شامل مفید ومختصر برکتاب لطافت نصاب تألیف ایلمشدر .

خواجه سعدالدین

مولانای مشارالیه رحمة الله علیه (حسن جان ابن جمال) تبریزینك مخدوم فضائلموسومی اولوب سلطان محمد خان ثالث علیه

رحمه‌الله الملك الباعث حضرتلرینه جلوسلرندن مقدم تعلیم علوم نافعه‌یه مأمور و عهد سلطنتلرنده دخی پادشاه مشارالیهك خواجه‌لکیله خدمت فتوانی جمعله مشهور اولان (قوجه‌خواجه) افندیدرکه‌مستشار امور ملك وملت ومحرم اسرار مصالح سلطنت اولمغله اول عصر باهر النصرده متعین اولمش ایکن بیك سکز سنه‌سی شهر ربیع الاولنك اون ایکنجی پنجشنبه کونی دیدنهٔ مستحسنهٔ دولت‌علیه‌دن اولدیغی‌اوزره منقبتنامهٔ ولادت نبویه علیه افضل الصلوة والتحیه قرائت اولنمق اوزره ایاصوفیه جامع شریفنده تصمیم قلنمش اولان جمعیته عزیمت ایچون تجدید وضوئه نیت ایتدکلری حالده فجئةً دارالنعیمه ارتحال ایلدیلر . نعش رحمتنقشی ابوالفتح سلطان محمد خان جامع انوار لامعنه احضار وخلفلری اولان مفتی‌الانام (صنع‌الله) افندی امامته اختیار اولنوب اولاد کرامی درت نفر علما که عماد دین ودنیا وفضل بی همتا ایدیلر تابوتنی بردوش ایدوب حضرت خالد جوارنده اعداد ایتدکلری دارالقرا خطیره‌سنده دفن ایتدیلر رحمه‌الله تعالی .

حسن بکزاده

مشارالیه طقوز یوز طقسان اوچ خلالنده خادم سلیمان پاشایه رئیس‌الکتاب اولان کوچك (حسن بك) لك فرزند معارف ارجمندی اولمغله بو عنوان ایله شهرتشعار اولوب و الولد صنوابیه طریقه‌سندن پدر پرهنری اثرنده رفتار وکتبهٔ دیوان همایون زمره‌سنه التحاقه میل وابتدار ایتمکین بیك یدی سنه‌سنده وارات سفرینه‌مأمور

و آخر سنه‌ده قشله‌یه مأذوناً استانه‌یه قفول وابراهیم پاشانك مسند صدارتده بولوب تذکره‌جیلکلری خدمتنه موصول واسرار دولت تحریری ایله معتبر ومقبول اولدقدنصکره صدر مشارالیهله بیك طقوز سنه‌سنده قنیژه سفرینه متوجه واول اثناده رئیس الکتاب حمزه افندی میخالك ایلچیسی دیمو یی استانه‌یه ایصاله مأمور اولدقده میر مشارالیه مسند ریاسته شرفپیرا اولوب قنیژه فتحنامه‌سی مشارالیهك انشاسیله کشیدهٔ سلك تقریر وتحریر قلنمش اولدیغندن تشریفات سنیه‌دن شمشیر وخلعت ایله کامیاب ومشارالیه ابراهیم پاشانك ارتحالندنصکره صدراعظم یمشجی حسن پاشایه دخی رئیس الکتاب اولدیغی تاریخندن مستفاد در . بیك اون سکز تاریخنده اناطولی دفترداری بولنوب جلالی مقتول یوسف پاشانك مخلفاتی ضبط وتحریره مأمور اولدیغی دخی بعض تواریخده مسطوردر . مشارالیه خواجه مرحومك تاریخی عبارات وفقراتی تسهیل صورتنده انتخاب واختصار ووقایع سایه‌سیه‌دن اشاغیسنی کندو طرفندن تذییل وازبار ایدوب دیباجه‌سنی سلطان مراد خان رابع حضرتلرینك عنوان ودعاسی وشیخ الاسلام یحیی افندینك مدایح وثناسی ایله تحلیه وتزیین ایدرك وقایع سلطان احمد خان اولده ختم ایتدیکی مشهود وحوادث سلطنت مرادیه‌یی دخی بیان واضافه ایتمك ماده‌سی تاریخنده موعود اولمقدن بیك اوتوز بش تاریخلرینه دکین معمر اولمسی منفهم اولمشدر .

جزیه‌دار زاده بهاء الدین افندی

مومی الیه خندان اهالیٔ بروسه‌دن جزیه‌دار زاده الحاج حسین

اغا زاده محمود افندی مرحومك فرزند فروزندەسی احمد بهاءالدين افنديدركه بيك يوز اللی درت سنەسی خلالنده محروسهٔ بروسەده زيب كهوارهٔ وجود اولوب سنی حد تمييزه بالغ اولدقده علوم عربيەیی بلدەسی علماء بنامندن خواجه ابراهيم افنديدن تحصيل ولغات فارسيەیی دخی محروسهٔ مرقومه مدرسلرندن قالتاقجی زاده افنديدن تعلم وتكميل ايلمش و بيك يوز يتمش اوچ سنەسی جمادی الاولاسی غرەسنده دارالخلافةالعليه مدرسلكی رؤسيله بارتبهٔ خارج طريق علميه يه داخل وبعدالمدارس بيك ايكيوز التی سنەسی شهر ربيع‌الاخری غرەسنده حكومت حلب ايله مرادينه نائل وايكيوز سكز سنەسی شهر رمضان شريفی غرەسنده رحمت حقه واصل اولمش و محروسهٔ مزبورەده مدنون پدری مومی‌اليه محمود افنديك جوارنده دفن قلنمشدر . مرحوم مومی‌اليهك اثری اولان (صالحيه) نام وفياتنامەسنی اعلم علماء اعلام وافضل فضلاء صدور عظامدن استاذ اكرم عينتابی السيد محمد منيب افندی مرحوم مطالعه ايلدكرنده حددن افزون تحسين و قلم بلاغت رقملريله بتقريض تزيين بيورمشلردر . بيك يوزسكسان يدی سنەسی خلالنده خواجه تاريخی تنقيح صورتنده مجدداً قلمه آلەرق انشاء لطيف ايله تدوين ايلمش ونسخەسی بروسەده واقع كتبخانەسنه وضع اولنمغله آلودهٔ غبار كنج نسيان اولمق درجەسنه وارمش ايكن ايكيوز اوتوزبش سنەسی طرفندن عمدةالادباء رئيس الاطبا بهجت افندی مرحومك استنساخ ايتديرمش اولديغی نسخهٔ نفيسه مشهود عاجزانەم اولمشدر . حق بوكيم مؤلف مرحومك اشبو اثری دليل فضل وهنری اولديغی كالشمس فی‌وسط‌النهار ظاهر واشكاردر .

ادریس ابن الشیخ حسام الدین بدلیسی

مولانای مومی الیه رحمة الله علیه شاهان عجم دیوانده موقع ایدی.
شاه اسمعیل خروجنده مکهٔ مکرمه‌یه رحلت، بعده دیار رومه مواصلت
ایلمش وسلطان بایزید خان ثانی حضرتلرینك مظهر عنایتلری اولمش
وطرف باهر الشرف ملوکانه‌دن مستوفی معاش احسان بیورلمشیدی.
لسان نزاکتنشان فارسیده ظهور دولت عثمانیه‌دن مشار الیه سلطان
بایزید خان حضرتلرینك عهد سلطنتلرینه دکین تاریخ دلکشا انشا
وتحریر و (هشت بهشت) نامیله تشهیر ایلمشدر. مومی الیهك انشاسی
سریع ونظم ونثرده ساحهٔ اقتداری وسیع ودیار عجمده دخی فضیلتله
متعین وعلوم شتاده زیاده‌سیله متفنن ایدی. عربی و فارسی مؤلفاتی
لایعد ولایحصی قصائد عربیه وفارسیه‌سی خارج حداحصادر. سلطان
سلیم خان اول حضرتلری دخی صحبت مسرت افزاسنه میل و رغبت
واول جهتله شایان رأفت و مکرمت بیورمشلردر. طقوز یوز یکرمی
التی سنه‌سی خلالنده ارتحال دار بقا ایلمشدر.

ابو الفضل محمد افندی

سالف الترجمه ادریس بدلیسینك فرزندارجمندیدرکه طریق علمیه
سالك وکمال فضل و بلاغتله اشتهاره مالك اولدقدنصکره سمندره
ورودینك قاضیسی ایکن قرمان قضاسنی تحریره مأمور، بعده اناطولی
دفترداراغی منصب والاسی ایله مسرور اولوب، بعده معزول اولمش

ایسه‌ده حقنده علو همت پادشاهی بیدریغ اولدیغندن باش دفترداراق منصب جلیلی ایله نیجه مدت دولت علیه یه صادقانه خدمت و غیرت وطقوز یوز سکسان یدی تاریخنده دار بقایه رحلت ایلمشدر .

محمد محی الدین افندی

مولانای مومی الیه شیخ الاسلام زنبیلی علی جمال افندی سلاله‌سندن اولوب سلطان سلیم خان اول حضرتلرینك زمان مسعدت نشانلرنده موجود علماء اعلامدن معدود بولنوب اولا والدهلرینك جدی حسام زاده افندیدن ، بعده پدرلری علاءالدین افندیدن ، بعده مؤید زاده افندیدن علوم عقلیه و نقلیه‌یی تحصیل ایله تعین ایلدکده استانهٔ علیه‌ده مراد پاشا مدرسه‌سی توجیه ، بعده مدارس صحن ثماندن بری ایله ترفیه ، بعده ادرنه مولویتی ایله قدری تنویه و بعدالعزل ینه صحن ثماندن بر مدرسه توجیه‌اولندقدنصکره یومی یوزاقچه ایله متقاعداولمش وطقوز یوز التی تاریخنده دار جنانه ارتحال ایلمشدر .

مومی الیه محب مشایخ و صلحا و امور ناسدن معرض و مأمون الغائله بر مرد دانا ، اصول فقهده اقرانه فائق و علوم سائره ده اعلم اهل العصر دینمکه لایق فاضل فواضل شمائل ایدی . رحمه‌الله تعالی .

جلال زاده قوجه نشانجی مصطفی بك

مشارالیه سلطان سلیمان خان اول حضرتلرینك عصری علماسندن

ایکن کندی اختیاریله امور قضادن فارغ و متقاعد اولدیغی حالده طقوز یوز اوتوز بش سنه سی خلالنده عازم دار جنان اولمش اولان قاضی جلالك فرزند فروزندهٔ اختر یدر . اناطولیده واقع طوسیه قضاسنده بدیدار ونجابت وفطانتله شهرتشعاراولهرق عصری علماسندن تحصیل علم وعرفان وتکمیل نام وشان ایدوب خط دیوانیده حائز کمال رجحان اولمغین سلطان سلیم اول حضرتلرینك دور بجورنده کتبهٔ دیوادن معدود وسلطان سلیمان خان اول حضرتلرینك زمان سعد اقترانده صدر اعظم ابراهیم پاشایه انتساب ایله بین الامثال مغبوط ومحمود اولوب صدر مشارالیه مصر والیسی خائن احمد پاشا فتنه‌سندن ناشی طقوز یوز اوتوز تاریخنده مصره مأمور اولدقده تذکره‌جیلکی خدمتیله کیدوب طقوز یوز اوتوز بر خلالنده مصردن عودتلرنده رئیس الکتاب اولمش ایدی . طقوز یوز قرق برسنه‌سی بغداد فتحنده موقع دیوانی اولان سیدی بك وفات ایتمکله آنك مقامنه نشانی و اوتوجهله یکرمی درت سنه معول علیه امور دیوانیه و مشکلکشای قوانین عثمانیه اولهرق اوچیوز بیك اقچهٔ خاص ومزید التفات ملوکانه ایله کسب اختصاص ابتدا مشارالیه میسر اولوب طقوز یوز التمش درت سنه‌سنده واردات معینه‌سیله تقاعد اختیار و متفرقه باشیلق ایله امرار لیل ونهار ایدرك طقوز یتمش درت ظرفنده سکتوار سفرنده بتکرار طغرا کش وطقوز یتمش بش شهر ربیع الاخرنده منشور عمری طومار دست اجل سرکش اولمش و « الیهی رحمت ایله مصطفایه » مصراعی تاریخ وفاتی اولمق اوزره سنك مزارینه یازلمشدر . مشارالیه ابوالمکارم کنیه‌سیله معنون و نشانی مخلصیله ذات بی همتاسی مزین وامور معظمه‌ده امین ومؤتمن وفقرا و ضعفایه شفیق و مأمن اولوب

(درجات الممالك فی طبقات المسالك) نام تاریخ واسماء حسناتك شرحنی متضمن اسلوب غریب و رفتار دلفریب اوزره (مواهب الخلاق فی مراتب الاخلاق) اسمیله موسوم مؤلف واسان فرسیدن سبك ترکی یه ترجمه قیلمش اولدیغی (معارج النبوه) واثار سائره مشارالیهك نظم ونثری عذوبات کلامده یکسان و علم وهنری مزیتده توأمان اولدیغنه دلیل واضح اوله جنی بی اشتباهدر. ابو ایوب الانصاری رضی عنه الباری حضرتلرینك جوارنده جامع وحمام وخلوتیه ایچون خانقاه بنا ایلمش وجامع مزبور ساحه سنده مدفون اولمش ایدوکی بعض تواریخده مشهود داعیانه اولمشدر. مشارالیهك برادری موالی نخامدن (صالح افندی) شعر وانشاده برنامدار هنرور ودادر دیگری (عطاءالله بك) عطائی مخلصیله زمرهٔ شعرایه سر دفتر ایدی رحمهم الله تعالی .

رمضان زاده نشانجی محمد بك

مشارالیه اناطولیده مرزیفون قضاسنده بدیدار اولوب رمضان زاده دیمکله اشتهار ومه روزه کبی قدر واعتبار بولمش ایدی . تحصیل علم ومعارفه صرف نقدینهٔ اوقات وقبل علم وصنعت کتابت اولدیغی اثبات ایلدکده مانند قلم طریق کتابته سالك ومثال سطور منظم کتاب دیوان سلطانی سالکنه منسلك اولمش ایدی . قطع درجات جه وجلال وسیر منازل عز واقبال ایدرك ولایت حلبده دفتردار مال ودفتر آمالی فائز عنوان سعادتمآل اولمش ایدی. طقوز یوز التمش بش سنه سنده طغراکش دیوان سلطانی ومفتیٔ مشکلکشای قانون عثمانی اولدی. طقوز یوز یتمش

سنه‌سی ختامنده التی بیك اقچه زعامتله متقاعد اولوب طقوز یوز یتمش طقوز جمادی‌الاولاسنده دار بقایه رحلت ایلمشدر رحمه‌الله .

مرآت کائنات مؤلفی محمد افندی

عاشر سلاطین آل عثمان سلطان سلیمان خان حضرتلرینك زمان معدلت نشانلرنده نشانجیلق منصب جلیلی ایله مغبوط الاقران وتألیفکرده‌سی بولنان (تاریخ مختصر) ی شهرتکیر جهان اولان ترجمه‌سی سبقت ایلیان رمضان زاده محمد بك افندینك فرزندارجمندی اولوب طقوز یوز التمش اوچ سنه‌سی جمادی‌الاولاسنده طریق فیض رفیق علمایه بارتبهٔ خارج داخل وطقوزیوزیتمش بر جمادی‌الاخرنده مکهٔ مکرمه مولویتنه نائل وطوز یوز یتمش درت شهر ربیع‌الاخرنده قضاء مصره وطقوز یوز سکسان التی سنه‌سنده مدینهٔ منوره مولویتنه واصل اولوب سنهٔ مزبوره صفرالخیرنده شام شریفه ایکی مرحله قریب محلده منزل وجوددن رحلت و محمل بند عالم اخرت اولدقده جنازه‌سی شام شریفه بالنقل مقابر صالحینده مدفون و عالم و فاضل ذی فنون صاحب‌الاثار عارف نامدار احمد افندینك پور پرنوری محمد افندیدرکه طقوز یوز التمش ایکی تاریخنده مرزیفونده زیب‌قماط شهود وطقوز یوز یتمش بر سنه‌سی والدینی ایله آستانه‌یه شرفورود اولوب نقد عمرینی صرف کالای علم‌وادب ایدرك کنجینهٔ علم وعرفان اولوب طقوز یوز طقسان تاریخنده طریق علمایه داخل و بیك‌درت‌سنه‌سی جمادی‌الاولاسنده بغداد قضاسنه نائل وبیك سکز شهر ربیع‌الاولنده

یکیشهر مولویتنه واون‌ایکی صفرالخیرنده اسکدارقضاسنه واصل اولمش واون درت ذی‌الحجه‌سنده عهده‌سنه ثانیاً اسکدار مولویتی توجیه وبیك یکرمی شعباننده حلب قضاسیله ترفیه اولنمش ایکن یکرمی بر جمادی‌الاخره‌سنده بغداده نقل قلنمش ایدی . بیك یکرمی بش شهر ربیع‌الاولنده ثانیاً حلب‌قضاسیله بکام ویکرمی‌التی جمادی‌الاخره‌سنده مکهٔ مکرمه مولویتیله محسود الانام اولمشیدی . بیك اوتوز بر سنه‌سی شهید سلطان عثمان خان حضرتلری له سفرندن کلورکن بابا اسکیسی منزلنده مولانای مشارالیه ادرنه قضاسنی احسان بیوروب سنهٔ مرقومه صفرالخیرنده ضبط ایالمك اوزره عازم اولمشیکن اثناء طریقده ارتحال دار بقا ایلمش وشهر ربیع‌الاول اواسطنده جسدلری امیر بخاری زاویه‌سی ساحه‌سنه بالنقل دفن قلنمشدر .

مرحوم مشارالیه رحمةالله علیهك اثار جاپله‌سی حددن افزوندر . ازجمله ابتداء بداء عالمدن اواخر دولت سلیمانیه‌یه کلنجه‌یه دکین جمع وتلفیق ایلمش اولدیغی (مرآت الکائنات) نام کتاب فوائد اتسامی بین‌العلما مشهوردر . اسکنه‌الله فی‌الجنه .

قره چلبی زاده عبدالعزیز افندی

مولانای‌مشارالیه خلد آشیان سلطان‌سلیمان خان‌اول حضرتلرینك شهزاده‌لری سلطان مصطفانك خواجه‌سی اولوب طقوز یوز قرق‌بش خلالنده دار بقایه رحلت ایلمش اولان قوچوی قره چلبی زاده محی‌الدین افندینك حفیدی شیخ حسام‌الدین افندینك مخدومیدر .

اولا ملازم و طریق علمیه عازم اولوب بعدالمدارس مکهٔ مکرمه واستانبول قاضیسی اولوب سلطان مراد خان رابع حضرتلری ادرنه‌ده اطوار نا شایسته‌سین استماع ایلدکده قبریسه نفی ایتمشلر ایدی . بعده وکلای دولت رجاسیله اطلاق اولنمغله استانهٔ علیه‌یه کلمش و بیك اللی تاریخنده دیمتوقه قضاسی بروجه آرپه‌لق توجیه اولنمش و بیك اللی سکز خلالنده سلطان محمد خان رابع حضرتلرینك جلوسلری اثناسنده روم‌ایلی قاضیعسکری اولوب تألیف ایلمش اولدیغی تاریخی عتبهٔ علیه‌یه تقدیم ایلدکده شیخ الاسلاملق پایهٔ جلیلی ایله قدر و اعتباری ترفیع قلنمش . بعده مفتی‌الانام بهائی افندی منعزل اولمغله مشارالیه شیخ الاسلام اولمش وبر مدتدن صکره بعض قیل وقاله بناءً عزل وساقزه نفی اولنوب ، بعده منفاسی بروسه‌یه تحویل اولنمغله بروسه‌ده اجدادندن منتقل منزلده مقیم ایکن بیك التمش سکز سنه‌سی شهر ربیع الاول غره‌سنده وفات ایلمشدر .

متوفای مشارالیه زیاده‌سیله غضوب اولوب طعن ودخل ایله کسر خاطره مائل ومعارف وهنرده اقرانه فائق بر فاضل ایدی . درجهٔ علمنه اثاری شهادت ایدر. ازجمله (روضة‌الابرار) نام تاریخی تحریر ایتمش ومبدأ آدمدن سلطان محمد خان رابع حضرتلرینك جلوسلرینه کلنجه علی طریق‌الاختصار تسطیر قیلمشدر . بعده بروسه‌ده تکمیلنه همت ایلیوب مبدأ جلوس مشارالیهدن بیك التمش سکز سنه‌سنه دکین اون سنه‌نك وقایعی حافل برذیل ترتیب ایلمش. لکن مشربی مقتضاسنجه تعصب وادیسین اختیار ایدوب ارباب دولتك جمله‌سنه حرف اندازلقده قصور براقمامشدر رحمه‌الله .

———

كاتب چلبی

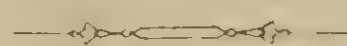
مصطفی بن عبدالله الشهیر (بحاجی خلیفه) کان کوهر عرفان وکوهر کان اکوان اولان استانهٔ علیه‌دن نمایان اولمشدر . عسکری طائفه‌سندن برمردك رستهٔ رشتهٔ نسبی اولوب شمع نور افشان هدایت دلیل راه رشادی و مرشد خیرخواه توفیق پیشوای سمت سدادی اولمغین مقدمات علومی تفهم و صنعت کتابتی تعلم ایله کردن استیهالی جواهر معارف ایله مزین و متلالی و جیب همتی نقل لطایف ایله معالی اولدقده برسم معتاد زمرهٔ عسکریه‌یه دخول مراد ایلدکده بیك اوتوز ایکی تاریخنده اناطولی محاسبه‌سی قلمنه شاکرد اولوب اوتوز اوچده ترجان سفرینه روان واوتوز بشده بغداد سفرندنصکره باش مقابله‌ده شاکردلك ایله شادان اولمشدر . بیك اوتوز یدیده ارضروم محاربه‌سنده بولنوب اوتوز سکزده عسکر اسلام ایله استانبوله داخل اولدقدنصکره بسط خوان افاده بر له صیت اشتهاری فوق العاده اولان رئیس المشایخ قاضی زاده افندینك درس ووعظنی استماع ایلیوب علم شریف تحصیلنه ترغیبه دائر وجهل وضلالدن ترهیبه متدائر کلمات جواهر سماعن منکوش کوش هوش ایدوب اول آن زمام اختیارین تحصیل سمتنه اماله بر له مقدمات علوم آلیه‌یی شیخ مومی الیهدن اعاده‌یه اغاز وبر سنه ظرفنده تحصیل ملکهٔ ترکیب و اعراب ایله بین الاقران ممتاز اولمشدر. بیك اوتوز طقوزده همدان وبغداد سفرلرنده بولنوب قرق برده ینه استانه‌یه وصول و شیخ مومی الیهك حلقهٔ افاده‌سنه دخول ایدوب ایکی سنه علی الدوام تفسیر قاضی واحیاء علوم و شرح

مواقف ودرر وطريقت نسخه‌لرندن كورمشدر . بيك قرق اوچده مسند اراى ديوان وزارت اولان ارنبود محمد پاشا على حسب‌الامر استرداد بغداد مهماتى تدارك و اعداد ايچون حلب قشله سنده قرار ايتدكده مومى‌اليه كاتب چلبى حج شريف وزيارت روضهٔ نبويه على صاحبها افضل‌التحيه نيت خالصه‌سيله حلبدن چيقوب حجاز سفرينه عزيمت و بعد اداء الحج اردوى همايون ديار بكره قفول ايتمزدن مقدم عسكر اسلامه عودت واول سنه حلب قشله‌سنده اقامت وعلماء حلب ايله مصاحبت و مباحثهٔ علميه‌يه ميل ورغبت‌ايتمشدر . بيك قرق درت سنه‌سنده سلطان مراد خان رابع حضرتلريله روان تسخيرنه قيام وقرق‌بشده فتح‌وظفر ايله خدمت مزبوره‌يى قرين‌التيام ايتدكدنصكره تصحيح نيت وتصفيهٔ عزيمت برله جهاد اصغردن جهاد اكبره رجوع اولا كوريلوب علم شريف تحصيلنه بقيهٔ عمرين تعيين ايدوب رزق مقدرى اسباب علمه صرف اولنمق مقرر قيلوب اوچ سنه حرص عظيم ايله اشتغاله شروع ايلمش ايدى . عزيمت سابقه‌لرنده مستبيد اولملريله بيك قرق سكزده سلطان مراد خان رابع حضرتلريله‌بغداد استخلاصنه روان اولميوب عصرنده فضل وعرفان ايله مشهور اعرج مصطفى افنديدن تعلم و تفسير بيضاوى درسلرين استماع و تفهم ايلمش ايدى . قرق طقوزده اياصوفيه جامعنده اصحاب درسعامدن كرد عبدالله افندى وسليمانيه‌ده كحى محمد افندى درسلرينه حاضر اولور ايدى . سهرانى ولى افنديدن منطق و معانى و بيان فنون جليله‌سن اخذ ايلمش ايدى . اللى ايكيده شيخ مرقومدن علم‌حديث شريفى اتقان ايدوب برمقتضاى صدق همت اون سنه مقدارى راه طلب و استفاده‌ده اساتذه‌يه خدمت ايتدكدنصكره اولمقدار زماندنجى

ضندخهٔ دل وجان ودرج دهان پرعرفانن میدان افاده ده کشادقیلمغه مبادرت ایدوب اولا مقدمات فنون تعلیمنه شروع ایلمش ایدی. اللی بشده واقع کرید سفری تقریبله هیئت وهندسه وحساب تحصیلنه زیاده میلی اولمغله استاذ سابقی مومی الیه اعرج مصطفی افندیدن هر برین استفاده ایلمشیدی. اول اثناده مزاجلرینه انحراف طاری اولمغین تعدیل مزاج سببیله فن طبه دخی انتساب ایلیوب منظومهٔ احوالن قرین التیام ایتمشیدی. بیك التمش سکز سنه سنه کلنجه نقد عمر عزیزین طلبهٔ علوم ایله مدارسه یه صرفله تبییض اوراق نهار و تسوید صفحات لیال اوزره ایکن التمش سکز حدودنده عمری تمام و دودهٔ آفتاب حیاتی واصل نقطهٔ انجام اولدی.

مرحوم مومی الیه فضائل جلیله وعلم تواریخه بالاطراف انتساب ایله مشهور و تکلفات عادیه دن معرض و مشاغل علمیه یه متمحض «القناعة کنز لایفنی» حدیث شریفی مصداقنجه پیغوله نشین کوشهٔ قناعت و تحصیل مراتب یولندن مجتنب بر ذات ستوده صفات ایدی. اثار علمیه سندن (کشف الظنون عن اسامی الکتب والفنون) اسمیله موسوم بر اثری واردرکه ابتداء شغاندن کرك استانهٔ علیه و کرك وارد یغی بلاد اسلامیه ده ظفریاب اولدیغی نیجه بیك مجلد کتابی وموضوعات علوم کتابلرنده مسطور اولان اوچیوزدن متجاوز فنونی حروف تهجی ترتیبیله جمع و تحریر ایتدکدنصکره نیجه مباحث ومسائل غریبه یازمشدر. الحق بر اثر لطیفدرکه جمیع علومه و کتبه علم اجمالی حاصل اولور. وعلم محاضراتده (تحفة الاخبار فی الحکم والامثال) نام تألیفی وفن جغرافیاده (جهانما ولوامع النور) اسمیله موسوم اطلس

مینور ترجمه‌سی و (رونق السلطنه) عنوانیله معنون قسطنطنیه تاریخی و بیك تاریخندن التمش بش سنه‌سنده ظهور ایتمش اولان البشیر وقعه‌سنه قانجه ضبط اولنمش اولان (دستور العمل) اسمیله مسمی اولان فذلکه‌سی وهبوط آدمدن الی آخر الایام فهرس وقایع اوله‌رق (تقویم التواریخ) نامیله بنام و متداول اثر معتبری و فوائد عوائدی شامل رسائل عدیده‌سی و خاتمهٔ تألیفاتی واقع اولان (میزان الحق فی اختیار الاحق) نامیله شهرتگیر آفاق اولان اثر دلپذیری مرحومك جامع اشتات علوم و معارف اولدیغنه برهان بی‌کماندر رحمه الله تعالی.

شیخ امیر بخاری محمد شیخی افندی

عزیز مومی الیه کبار نقشیه‌دن امیر بخاری قدس سره الباری حضرتلرینك استانهٔ علیه‌لرنده واقع زاویه‌لرنده پوست نشین ارشاد بر ذات صاحب رشد وسداد ایکن بیك یوز قرق بش سنه‌سی عازم عالم لاهوت و واصل رحمت ذی الملك والملكوت اولمشدر. مومی الیه بین المشایخ علم وعرفان ایله ممتاز و تقویم التواریخ ایله شقایق ذیلی (عطائی) یی تذییل ایتمکله میان ادباده سرفراز اولمشیدی. ذیل عطائی ذیلنك جلد اولی بیك قرق اوچدن بیك طقسان سکز سنه‌سی غایتنه‌دکین وایکنجی جلدی بیك طقسان طقوز سنه‌سی ابتداسندن بیك یوز اوتوز سنه‌سی غایتنه وارنجه جمع وتلفیق اولنوب بعد التبییض سلطان احمد خان ثالث حضرتلرینك عتبه‌لرینه تقدیم قلنمش اولان ایکی جلد ذیل الذیل، سلطان عبدالحمید خان اول حضرتلرینك کتبخانهٔ بی بهانه‌لرنده

موجود اولنغله مشهود كمترانهم اولمشدر . بعده عزيز مومى اليه مدت حياتى منقضيه اولنجه‌يه قدر وقوعبولان وفيات اعيانى دخى ضبط وجريده‌سنه قيد ايدوب لكن بياضى مقدر اوله‌ميوب پسمانده قالمش ايسه‌ده مرحوم‌مومى اليهك مخدوم معارفمرسومى بيك يوزاوتوز بر محرمندن بيك يوز قرق اوچ سنه‌سى غايتنه دكين ظفرياب اولديغى مسوداتى تبييض ايدوب جلد ثالث اوله‌رق سلطان محمود خان اول حضرتلرينك سدهٔ سنيه‌لرينه تقديم ايلمش اولديغى ذيل الذيلك اوچنجى جلدى حالا اياصوفيه جامعى درونده واقع مشاراليه سلطان محمود خان حضرتلرينك كتبخانه‌لرينه وضع اولنمش اولنغله راقم الحروف جمال بى كمال مطالعه‌سيله متشرف اولمشدر رحمه الله تعالى .

مورخ پچوى

مومى اليه روم ايلى ديارنده بوسنه حدودنده واقع (پچه) قصبه‌سندن نشأت ايلمش اولان ابراهيم افنديدركه دولت عليه‌ده شق ثانى ، بعده شق اول دفتردارى اولمش وروم ايلنده الويهٔ بدونده قوبان سنجاغى والويهٔ سائره‌يه ميرميران نصب اولنمش و بيك قرق التى تاريخنده بوسنه دفتردارى تعيين قلنمشدر. مومى اليه جود وسخا ايله موصوف وديانت واستقامتله معروف بردفتردار نامدار ايدى رحمه الله .

مورخ صولاق زاده

مومى اليهك اسمى محمد ومخلصى همدمى اولوب استانهٔ عليه دن

ظهور ایتمشدرکه مثقالی صولاق زاده دیمکله معروف و معارف وهنر ایله موصوفدر . اوائل حالنـده تحصیل کمالاته صرف مقدرت ایتمش وفن موسیقیده دخی مهارتی مشتهر اولمشـدر . هبوط آدمدن وفاتی تاریخنه گلنجه یه دکین تاریخ تدوین قیلمشـدر و شعر و انشـاده کمالی اولدیغندن تواریخ آل عثمانی یی نظم ایلیوب (فهرست شاهان) نامیله توسیم وعتبهٔ علیه یه تقـدیم ایلدکده قات قات مظهر عنـایات بی غایات اولمش و بیك التمش سکز تاریخنده دار بقایه رحلت ایلمشدر رحمه الله

مورخ سلانیکی

مومی الیهك اسمی مصطفی اولدیغی مشهوردر . لکن کندوسنك ترجمهٔ احوالنه کسب وقوف ایده مدم . انجق طی والغا اولنان دودمان سپاهیان کتبه سندندر دیو بعض تواریخ آشنا ذوات فضائلسماتدن مسموع عاجزانه‌م اولمشدر رحمه الله .

مورخ عالی

مومی الیه کلیبولیدندر . نامی مصطفادر . ملاح وجود مایحی سفینهٔ تحصیله سوار اولوب لئالئ عرفانی عمان بی کران فضل وایقاندن کنار ایتمکه قصد ایتدکده قرائت مختصراتی تمام وتحصیل علوم عالیه ده اقدام واهتمام ایدوب طریق علمیه ده دانشمند اولەرق نیجه مـدت نامدار افاضل روزگارك مجالس فیض انیسنده شمع اولوب مشاعل فضائلدن

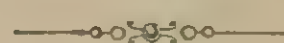
اقتباس ایله انارهٔ معارف بی‌شمار و نیجه فضلای عالیمقامك بزم لطافت جزمنده صراحی مثال بر پا و بردوام اولنغله ادارهٔ مدام کلام ایتمش ایکن شدائد متاعب طریق عالمه تحمل ایتمیوب نقل ذوق وصفا ایله تنقل ایتمك رجاسیله نحو عالمدن تحول ایتمشیدی . اگرچه نیجه مدت اول طریقده دخی مرامنه واصل اولیوب سهام امانی پیوستهٔ هدف حصول اولمامش ایدی لکن ظل ظلیل پادشاهیده متورف وطقوز یوز یتمش بر تاریخنده ارضرومده دفتردارلق منصبنه متصرف اولمش ایدی . طقوز یوز یتمش ایکی ظرفنده قبریس فاتحی مصطفی پاشا کلیبولی یه امیرالامرا نصب اولندقده علی افندی خدمتنده مستخدم اولمشدر . تحصیل معارف بی‌شمارده دائم وراسخ وقصرعالی قدر طبع تابناکی مانند قبهٔ افلاك عالی‌وشامخدر . (کنه‌الاخبار) و (زبدةالتواریخ) و (انیس‌القلوب) و (راحةالنفوس) وبونلردن‌بشقه تألیفاتی وفارسی وترکی دیوانلری واردر رحمه‌الله .

مورخ ندیم بك

میر موهی‌الیه رحمه‌الله علیهك اسم سعیدلری محمود وقد کشیدهٔ سنبلستان ستانبول بروجود معارف آلود اولوب پدرلری درگاه عالی قپوجی باشیلرندن گنج خلیل اغا ایکیوزاوچ سنه‌سی خلالنده دارنقایه رحلت ایلدکده پرتو اشعهٔ استعداد و آفتاب عالمتاب رشد وسداد لازمنجه طفل اندك سال وکودك زیبندهٔ طرز فرخنده فال ایکن اول سال سعادت اشتمالده خانهٔ خزینهٔ همایون خداماتی سالکنه منسلك

اولدقده او آن شبابن اولمقام فیض ارتسامده امرار و تحصیل دستمایهٔ عرفانه صرف نقدینهٔ اقتدار برله مدت قلیلهده جامع اشتات معارف وحائز انواع کمال ولطائف اولوب اول جهتله کاتب اسرار شهریاری یماقلغی خدمت بهیه‌سیله ممتاز ورفته‌رفته میان‌دانشوراندە شعروانشاسیله سرفراز اولمشیدی . سلطان سلیم خان ثالث حضرتلرینك اواخر سلطنتلرنده خواجه‌لك رتبهٔ معتبره‌سیله اندرون همایوندن خروج ایدوب یکرمی‌ایکی خلالنده جزیه محصلی ویکرمی‌درت ظرفنده دخان کمرکی امینی اولوب ، بعده مأموریتله نیش جانبنه عزیمت وبعدالعوده مصرف شهریاری کتابتیله احراز مباهات ومسرت ایتمش . بعده بعض وزرای عظام قپو کتخدالقلری عهده‌سنه احاله اولنمش . بعده اناطولی محاسبه‌جیلکی منصبیله کامکار ، بعده برقوفچه‌لی یوسف پاشا وفات ایتمکله مشارالیهك مخلفاتی تحریره مأموراً اول‌صوبه عازم‌وایکی سنه مقداری برقونجه و ایوراجه قضالرینی اداره‌یه حسن همت ، اشقودره مصلحتنده دخی صادقانه حرکت ایلمش . بعده روسجق نزل امینی . بعده طرنوی تحریرینه مأمور اولمش وایکیوز التی بر سنه‌سی قصاب باشیلق عنوانی طی اولنه‌رق مدیر اغنام تعبیریله اول منصب توجیه قلنمش و التی اوچ سنه‌سی اواخرنده ارجعی امر سبحانیسنه مطاوعت ودرعقب غنودهٔ نشیمنگاه جنت‌اولمشدر . مرحوم مومی‌الیه‌کندی‌زماننده سرزدهٔ وقوع‌اولان حوادث یومیه وتوجیهات دیوانیه وعوارض‌ملکیه‌دن ضبط و تحریره شایان‌اولان وقایعی‌بالانتخاب عبارات سلیسه وتقریرات نفیسه ایله سر رشتهٔ تبیینه چکمش وفی حد ذاته بوجهتله دخی ارباب معارف طریقه‌سنه کیتمشدر . مبر مومی‌الیه مستمد جناب رب متعال محمد جمال احبای قدیمه و اصدقای خلت

شیمه‌سندن اولمق ملابسه‌سیله ترجمهٔ احوالنده تحریر اولنان اوصاف حمیده‌نك اکثری یقیناً معلوم عاجزانه‌مدر رحمه‌الله .

جاوید احمد بك

مومی الیه تیمارلو سپاهیان سواری الای بکیلرندن مصطفی بکك فرزندی اولوب ایکیوز ایکی تاریخنده خزینهٔ همایون خدمه‌سی سلکنه سالك وقابلیت ذاتیه‌سی لوایح حالندن مستبان اولمغله مدت قلیله‌ده خزینهٔ خاصه‌یه نقل ایله وقع واعتباره مالك اولدقدنصکره ایکیوز اون سکز خلالنده خواجه‌لك رتبه‌سیله خروج . بعده عهده‌سنه شهرامانتی توجیه اولنمغله سلم مراتب علیه‌یه عروج ایلیوب امانت مزبوره عهده‌سنده ایکن سرای بقایه عازم اولمشدر . مرحوم مومی الیه اردوی همایوندن وارد اولان مکاتیبدن آلدیغی وافواهدن مسموعی اولدیغی حوادث یومیه‌نك منتخبلرینی جمع وتلفیق ایدرك برتاریخ تألیف ایلامشدر . (منتخبات جاویدبك) دیو اندرون همایونده مشهوردر . وسرای همایون خدمه‌سی میاننده (وقعه‌نویس اندرون) لقبیله معروف ایدی رحمه‌الله .

باب ثالث

طرف باهرالشرف دولت علیه‌دن وقعه‌نویسلك خدمت معتبره‌سیله بکام واوجهته مغبوط الانام اولمش اولان ذوات کرام معارف اتسامك تراجم احوال لطافت اشتمالنی بیان ایدر

معلوم اوله‌که الیوم دولت علیه صانها‌الله تعالی عن کل آفةٍ وبلیه‌ده

وقایع نویسلك عنوانی ایله معنون اولان ذوات بیك سنه‌سندن مقدمجه شهنامه‌جیلك اسمیله موسوم ومشهور وبلکه بیك سنه‌سندن صکره‌جه دخی ینه اول عنوان ایله منصوب اولمشلردر . ازجمله (فتح‌الله افندی ولقمان افندی وتعلیقی زاده کاتب محمد افندی وحسن حکمی افندی) که مومی الیهم دولت علیه‌یه شهنامه‌جی اوله‌رق وقوعات دولت عثمانیه‌یی ضبط وتحریر ایلمشلردر. کیدرك عنوان مزبور وقایعنویسلکه مبدل، بعده بو عنوان ایله بعض معارف ارا مبجل اولمشدر .

شهنامه‌جی فتح‌الله افندی

دیار عجمدن استانهٔ علیه‌یه‌کلوب علماء عصردن اخذعلوم ومعارف ایدوب تعین ایلمش فضائلی بی شمار وترکی و فارسی نظمه صاحب اقتدار وعارفی مخلصی ایله شهرتشعار بر ذات ایدی . یومی التمش اقچه وظیفه ایله شهنامه‌جی اولمش و سلطان سلیم خان اول حضرتلرینك غزالرینی نظم سلیس ایله کتاب نفیس یازوب التمش بیك بیت شهنامه‌یی عتبهٔ علیه‌یه تقدیم قیلمش و طقوز یوز التمش سنه‌سی خلالنده وفات ایلمشدر . رحمه‌الله تعالی

شهنامه‌جی حکمی افندی

مشارالیه کتبهٔ دیوانیه‌نك صاحب‌امتیاز وانشا پردازلرندن اولدیغنه بناءً بیك اون سنه‌سی جمادی الاخره‌سی اواخرنده شهنامه‌جی اولمش

و بيك يكرمى خلالنده نشانجيلق ايله قدرى ترفيع اولنمش و بيك اوتوز سنه‌سنده ثانياً مقام رياسته اقعاد قلنمشدر . باب همايون ساحه‌سنده واقع خاص فرون قپوسى اوزرنده وايوبده سياوش پاشا تربه‌سنده يازمش اولان تواريخ مشاراليهك آثارندندر . (دستورالانشا) ده بعض منشآت بليغانه‌سى مسطوردر . حاصل الكلام انشاسى شعرندن رنكينتردر . مدت مديده خدمات ديوانيه‌ده نام آور بر ذات معارفپرور ايدى . مشاراليه شهنامه‌جيلك مأموريت معتبره‌سى توجيهى بابنده منشور على تسطير ومقام صدارتدن مشاراليه‌ه تسيير اولنمش وصورت منشور عالى تبركاً اشبو جريدهٔ عاجزانه‌مه تحرير قلنمشدر :

صورت منشور عالى

چون مناشير ديوان قدرت وابداع سرلوحهٔ شهنامهٔ سلطنت واقبال روز افزونى رقوم معجز رسوم « انى جاعلك للناس اماماً » كريمه‌سيله زشك كلستان فردوس برين ومصور تصاوير ايوان فطرت و اختراع ديباجهٔ جريدهٔ خلافت و اجلال ابد مقرونى صور قدسى پيكر « حسنت مستقراً ومقاماً » مكرمه‌سيله غيرت نكارستان چين و بطون صحايف اوراق روزكارى مآثر عظيمة المفاخر فتوحات ممالك و اقطار ربع مسكون ايله مزين ومتون مصاحف اطباق ليل و نهارى مناقب جليلة المراقب غزوات و معارك اعداى ضلالت مقرون ايله معنون ايلدى فلاجرم قاعدهٔ اجداد امجاد عظام وقانون اسلاف اشراف كرام انارالله براهينهم وثقل يوم الحشر موازينهم موجبنجه ايام سلطنت معدلت انجامده ميسر اولان وقايع سنين وشهورك ثبت وتدوينى وزمان دولت

سعادت اقترانمده سنوح بولان حوادث حدود وثغورك ضبط وتبيني
بابنده سعی موفور وجهد نا محصور ایدن فصحای بلاغتشعار و بلغای
فصاحت دثار علی‌الاستمرار عنایت علیهٔ شاهانه‌م ایله بهره‌دار و انظار
رأفت‌سنیهٔ ملوکانه‌م ایله قرین اعزاز و آثار مکرمت پادشاهانه‌م ایله ممتاز
اولملری عادات حمیدهٔ شهریاری وقاعدهٔ پسندیدهٔ تاجداریدندر . بناءً
علی ذلك سابقا سدهٔ سعادتمده شهنامه‌گوی اولان (لقمان) كنـار
دفترداری اولوب یرینـه شهنامه‌جی اولان تعلیقی زاده (کاتب محمد)
دخی دیار اخره گیتمکله یرینه دیوان همایونم خدمتنده مداوم وحاضر
وتحریر وقایع یومیه وضبط قضایای دیوانیه‌یه قادر کیمسه نصب اولنمق
لازم ومهم اولدیغی اجلدن حالا دیوان همایونم کاتبلرندن اولان اشبو
رافع توقیع فرخنده فال وناقل یرلیغ بلیغ خجسته مثال افتخار ارباب
التحریر والقلم ومختار اصحاب التقریر والرقم المختص بعنایة الملك الاکرم
(کاتب حسن حکمی) دام مجده نظم ونثر واملا وانشاده نادرالاقران
وحسن خط ولطف اداده مشار بالبنان اولمغله سابقاً شهنامه‌جیلك
خدمتنه تعیین اولنمسی پایهٔ سریر اعلایه عرض اولندقده سابقا شهنامه‌جی
رعایتیله ویرلسون دیو خط همایونمله معنون فرمان عالیشانم صادر
اولمغین بو نشان همایون مکرمت نمونی ویردم وبیوردمکه بعدالیوم
سدهٔ سنیهٔ سعادتمده شهنامه‌جی اولوب مرور دهور حدود وثغورده
وممالك نزدیك و دور ده مجدد اولان فتوحات و غزوات و معارك
و محاربات و سائر قضایای دیوانیه ووقایع یومیه‌یی سابقاً شهنامه‌جی
اولان تعلیقی زاده کبی نظم ونثرخوب وادا وانشاء مرغوب ایله ترتیب
وتدوین وتذهیب وتزیین ایدوب رکاب همایونمه ایصال ایلیه و تألیف
وتصنیف ایلدیکی وقایعی یازوب رکاب همایونمه ویردکده سابقاً اولان

شهنامه‌جی یه نه وجهله رعایت اولنه کلمش ایسه مشارالیهه دخی اول وجهله رعایت اولنه . شهنامه خدمتنده اولان کاتبلر ومصور ومذهبلر شهنامهٔ همایونمه متعلق اولان امورده مشارالیهه مراجعت و متابعت ایدوب مخالفته جواز کوسترمیه‌لر . تحریراً فی اواخر جمادی الآخره لسنة عشرة والف .

بوندنصکره ضبط ایلدکلری تواریخ مطبوعه‌لری مشهود و ایادی ناسده بالتداول موجود اولان وقعه‌نویسانک ترجمهٔ حاللری ذکر اولنور

وقعه‌نویس نعیما

مومی‌الیهک اسمی مصطفی اولوب حلب الشهبادن ظهور ایلمش واوائل حالنده استانبوله کلوب تحصیل معارفه بالاشتغال تبر داران سرای عتیق زمره‌سنه ملحق و برمدت تعلم علومه موفق اولمش . بعده طشره خروج وقلایلی احمد پاشایه انتساب ایدوب مشارالیهک دیوان کتابتیله بین الاقران رتبهٔ قدر واعتباره عروج ایلیوب مشارالیه بیک یوز اون التی جمادی الاولیسنک یکرمی سکزنجی کونی مهر همایونه نائل اولدقده مومی‌الیهک عهده‌سنه اناطولی محاسبه‌جیلکی بارتبهٔ خواجکانی توجیه ، بعده بیک یوز یکرمی بر سنه‌سی نعتی افندی یرینه تشریفاتجیلک ایله وقعه‌نویسلک خدمت مرغوبه‌سیله وقع و اعتباری تنویه اولنمش وبیک یوز یکرمی بش رجبنده دفتر امانتی ویکرمی التی خلالنده باش محاسبه خواجه‌لکی ویکرمی یدی صفرینک یکرمی یدنجی کونی ساحدار

کتابتیله بکام اولوب شهر ربیع‌الاولده موره سفرینه عازم اولدقده بعدالفتح والظفر سنهٔ مرقومه اواخرنده جزیرهٔ مزبوره‌ده سرعسکر یاننده دفتر امانتی خدمتیله توقیف اولنوب اول خدمتله مشغول ایکن بیك یوز یکرمی سکز سنه‌سی بالیه بدر قضاسنده دارالنعیمه رحلت ایلمش . اول محلده مسلمین مقابرینه دفن اولنمشدر . رحمه‌الله تعالی

وقعه‌نویس راشد

نامی محمددر . کلبن شاداب وجودی گلستان ستانبولده نشوونما بولمشدر. موالیٔ کرامدن اولوب بروسه قضاسندن معزولاً فوت اولان ملاطی مصطفی افندینك مخدوم فطانت موسومیدر . بیك یوز اون اش تاریخنده طریق فیض رفیق علمیه‌یه با رتبهٔ خارج داخل اولمش و بیك یوز یکرمی التی خلالنده وقعه‌نویس اوله‌رق موره سفرنده بولنمش وسفردن عودت ایلدکده بولندیغی داخل رتبه‌سندن رتبهٔ صحنه ترفیع قلنمش . بعده وارادین سفرینه عزیمتنده التمشلی رتبه‌سیله فرحان . وبعدالصلح ایاصوفیه مدرسه‌سی مدرسلکی ایله عسکری. قسامانی توجیه واحسان ویکرمی طقوز ماه قساملقدن صکره با رتبهٔ سلیمانیه حرمین مفتشلکی ایله خندان و التی ماه متصرف اولمش ایکن بیك یوز اوتوز بش خلالنده بابهٔ ادرنه حاب مولویتیله شادان قلنمش واول اثناده وقعه‌نویسلك عهده‌سندن صرف وتحویل اولنوب کوچك چلبی زاده عاصم افندی‌یه توجیه بیورلمشدر .

مشارالیه راشد افندی بیك یوز قرق سنه‌سی ذی‌الحجه‌سنك

يكرمى التنجى كونى مكهٔ مكرمه پايه سيله بعدالتبجيل اصفهان حاكمى اشرف شاه طرفنه دولت عليهٔ عثمانيه لازالت محفوفة بالحماية الربانيه طرف باهرالشرفندن تأكيد سلم ومصافات ضمننده سفارت مخصوصهٔ معتبره ايله مأموريتندن ناشى موقتاً رتبهٔ وزارت ساميه ايله روم ايلى بكلر بكلكى پايهٔ جليلى توجيه اولنوب . بيك يوز قرق بر سنه‌سى محرم الحرامنك سكزنجى يوم الخميسنده استانهٔ عليه‌دن حركت وصوب مأموريتنه عزيمت ايلمشدر . وبعدالعوده بيك يوز قرق بر ذى الحجه‌سنك طقوزنجى كونى دارالخلافة العليه قاضيسى اولمش ويوز قرق اوچ شهر ربيع الاخرنده بعض حسادك فساديله استانكوى جزيره‌سنه نفى واجلا ودرعقب اطلاق واخلا اولنمش وينه سنهٔ مرقومه شوالنك يكرمى برنجى كونى بتكرار بروسه‌يه نفى وتغريب واثناء راهده منفاسى بالتبديل لمنى جزيره‌سنه تسريب قلنمش و يوز قرق التى خلالنده سبيلى تخليه بيوريلوب ، بيك يوز قرق يدى خلالنده اناطولى قاضيعسكرلكى مسند والاسنه شرفيرا وقرق سكز صفرينك اون سكزنجى كونى عازم دار بقا اولمشدر . رحمه الله

وقعه‌نويس كوچك چلبى زاده عاصم

مولاناى مشاراليه رئيس الكتاب اسبق كوچك چلبى محمد افندينك صلبندن زيب قماط شهود و كيدرك كسب نمو وجود ايليوب بيك يوز يكرمى رجبنده شيخ الاسلام بولنان ابه زاده عبدالله افندى مرحوم مشاراليهك استعداد وقابليتنه نظر ورؤس همايون ايله قدرينى بالاتر

ایدوب وسابق مفتی‌الانام اسماعیل افندی یه داماد وبوتقریب ایله کبار علماء اعلامه جهت قرابتله رابطه‌بند اعتضاد واکمل دورهٔ معتاد ایله یکیشهر فنار قضاسنی تحصیل ایتمشیدی . یوز اللی بر تاریخنده بروسه‌یه حاکم واللی یدی‌سنه‌سی مولویتله مدینهٔ‌منوره‌یه عازم واللتمش برسنه‌سنده استانبول قضاسیله خندان و یتمش تاریخنده اناطولی قاضیعسکرلکی مسند جلیلی ایله شادان اولوب بعدالعزل روم ایلی صدارتی پایه‌سیله مبجل اولدقدن صکره یوز یتمش ایکی ذی‌القعده‌سنده مفتی‌الانام اولمش و مشیختلرینه « فاضل دوران » تاریخ دوشمشدر . سکز ماه قدر زونق پیرای اریکهٔ فتوی و یتمش اوچ جمادی‌الاخره سنک یکرمی سکزنجی کیجه‌سی عازم دار بقا اولوب ملا کورانی جامعی جوارنده مرقد مخصوصلرینه دفن قلنمشدر . مشارالیه علوم جزئیه وکلیه‌ده ماهر اولدیغندن بشقه السنهٔ ثلاثه‌ده نظماً و نثراً گفتاره قدرتی باهر ایدی . رحمه‌الله‌تعالی

١١٩٥ سنه‌سی [illegible]

وقعه‌نویس سامی

مومی‌الیهك نامی مصطفی اولوب استانهٔ علیه‌دن ظهور ایتمشدرکه مدت مدیده ارپه امینی‌اولان خواجکان دیوان‌همایوندن عثمان‌افندینك اوغلیدر . اوائل حالنده تحصیل معرفت و تکمیل فن کتابت ایتمکله ارپه کاتبی‌اولوب ، بعده استعداد ذاتیسیله کوچك اوقاف محاسبه‌جیسی وبعده شهر امینی ، بعده موقوفاتی ومناصب سائره ایله مغبوط الاماثل اولمش شعر وانشاسی سلیس و تحریر واملاسی نفیس وفاضل معارف انیس بر وقعه‌نویس ایدی . بیك یوز قرق التی سنه‌سی ظرفنده دار

نقاده سامی‌مکان وواصل رحمت رب مستعان اولمشدر . تحریر ایلمش اولدیغی بر مقدار وقایعی صبحی افندی مرحوم کندی تاریخنه علاوه ایلمشدر . رحمه‌الله

وقعه‌نویس شاکر بك

نام نامیلری حسیندر . استانبولدن بدیدار اولمشدر . نیجه مدت کمرك امینی اولوب ، بعده رتبهٔ وزارتله ارتقا وبصره والیسی ایکن ارتحال دار بقا ایتمش اولان حسین پاشانك فرزند ارجمندی اولوب طریق علمیه‌ده بالفعل ادرنه قاضیسی اولدقده خیام‌قیام منزلت‌اقباللری معروف انام مصطفی بك افندینك مخدوم هنرمندیدرکه طریق علمایه ملازمتله شادکام اولدقدن صکره سلطان احمد خان ثالث حضرتلرینك صدر اعظم و داماد اکرملری ابراهیم پاشایه تقدیم ایلدیکی قصیدهٔ بلیغه‌سی قرین قبول اولمغله ابتداء خارج رتبه‌سیله طریق علمیه‌یه ادخال اولنمش و بعد قطع‌المراتب بیك یوز اللی بش سنه‌سی شعبان المعظمندن ضبط ایتمك اوزره حلب قضاسی توجیه قلنمش و یوم ضبطندن اون‌بش‌کون مرورنده ترك قضا وارتحال دار بقا ایلمشدر . مرحوم مومی‌الیه خط تعلیقده فائق‌الاقران وسخن سنجان عصردن معدود برشاعر نکته‌دان وشعر و انشاده طبعی نفیس بروقعه‌نویس ایدی . مومی‌الیهك ضبط وتحریر ایلدیکی وقایع صبحی تاریخنده مندرجدر . رحمه‌الله .

وقعه‌نویس صبحی

مومی الیه سلطان احمد خان ثالث حضرتلرینك عهدنده بكلكجیٔ دیوان همایون خلیل فهمی افندینك مخدوم صباحت موسومی اولوب عنفوان شبابنده مکتوبیٔ صدرعالی خلفاسنه التحاق و برمدت وزرای عظام دیوان کاتبلکی ایله مهر اعتبار معارفی تام الاشراق اولوب بعده استانهٔ علیه‌یه وارد وخواجه‌لك رتبهٔ معتبره‌سنه متصاعد اوله‌رق بعض مناصب دیوانیه ایله قدر واعتباری تنویه و یوز الی ایکی خلالنده کوچك اوقاف محاسبه‌جیلکی انضمامیله وقایعنویسلك توجیه اولنمش و برقاچ سنه‌دنبرو بالمأموریه وقایع روزکاری ضبط و تحریر ایله حق بودرکه کل صد برك صحایف اثار خوش لهجه‌سی کلبن طراز کلشن تحریر و بیان و بلبل نغمسرای خامهٔ بلاغتعلامه‌سی چمن صفهٔ سخن پردازیده فقرات دلپذیر ایله موفق اولدیغی حسن تعبیر فصاحت سمیری مسلم ارباب علم وعرفان و بوجهتله فن کتابتده انوار استعدادی مانند صبح ثانی روشن واثارندن مبرهن اولدیغندن دیوان همیون قلمنده بکلکجیلك کبی برخدمت کثیرةالمشغله‌یه دخی یوز الی التی رجبنده مأمور اولمغله بکلکجیلك لازمه‌سی اولان امور مهمهٔ متکاثرةالوقوعك تحریرینه اشتغال وصرف اوقات ایام ولیال ووقعه‌نویسلك خدمتنه تدارك وقت محال اولدیغندن ، اول اثناده لولهٔ زلال ریز قلم معارف رقمی تقریب مذکور ایله سیراب ساز کلشن اخر اولمغه اهنك اقتضا ایتمکله اول سببدن یوز الی التی سنه‌سی اواخرنده تحریر وقایعدن جف القلم تأخیر ایلدکارندن ناشی یوز الی یدی محرمی غره‌سندن ضبط و تحریره ابتدار وبدأ صحایف اثار ایلمك ازره وقعه‌نویسلك

فن انشاده شیرین گفتار و بین الادبا مشهور و نامدار سلیمان عزی افندی یه توجیه اولنمشدر . مومی الیه صبحی افندی یوز اللی سکز شوالنده واقع توجیهات معتادهده بکلکجیلکدن بالعزل مالیه تذکرهجیسی و یوز التمش بر ظرفنده اربه امینی و یوز یتمش جمادی الاولاسنده ضربخانه امینی و یوز یتمش ایکی خلالنده قوم ملغاة کاتبی و یوز یتمش بش سنهسنده دفتر امینی و یوز یتمش یدی ظرفنده ثانیاً اربه امینی و یوز سکسان تاریخنده باش محاسبه خواجهسی اولوب یوز سکسان اوچ سنهسنده بابا طاغی نام محلده بولنهرق وفات و تسلیم ودیعهٔ حیات ایلمشدر . مرحومك نثری مقبول اصحاب انشا اولدیغی کبی نظمی دخی نظر اعتباره سزا و پسندیدهٔ گروه بلغادر . « هر شامی قدر وعید اوله صبحی محمدك » نقش مهری وزادهٔ طبعیدر رحمه الله .

وقعهنویس عزی

نام نامیلری سلیماندر . سلطان احمد خان ثالث حضرتلرینك دختر پاکیزهلری اولوب بیك یوز اونسکز شوالنده قدم نهادهٔ گهوارهٔ دار فنا و سنهسی ختامنده ارامساز سرای بقا اولان خدیجه سلطانك تبرداران کتخدالغندن مخرج خلیل اغانك صلبندن تولد و سنی سواد و بیاضی تمییزه بالغ اولدقده دیوان همایون کتبهسنه التحاق ایله تعین و تفرد ایلدکده خدمات دولت علیهیه کسب لیاقتله مشرف و یوز اللی التی رجبنده ترجمهسی سبقت ایتمش اولان الحاج صبحی افندی یه خلف

اونمش والای سکز توجیهاتنده کوچك اوقافدن منعزل اولمش ایسه‌ده اللی طقوز شوالنده ثانیاً منصب مزبور ایله ینه ممتاز و التمش سنه‌سی ذی‌القعده‌سنده تشریفاتچیلق خدمت معتبره‌سیله سرفراز ، بعده وقعه‌نویس وتشریفاتی‌ایکن مجتاز راه حجاز والتمش سکز جمادی‌الاولاسنده واصل رحمت خدای بی انباز اولمشدر . مومی‌الیه علوم جزئیه‌دن خبردار وفن انشاده مکثار ایسه دخی ینه شیرین کفتاراولوب تاریخی هنر ومعرفته دال ونظم واشعارده متوسط الحال اولمغله دیوان مرتبی متداول بین‌الناس ونثری نظمندن اعلا اولدیغی معلوم ارباب قیاسدر . چمنزار نقشبندیه‌ده سرو ازاده اولان شیخ مراد زاده مرحومدن انابه واخذ ید ایدوب نعمت استخلاف ایله نائل رفعت و قربنده دفن اولنمسیچون قبل‌الوفاة وقوع اشارت روایتکردهٔ اصحاب بصیرتدر . رحمه‌الله تعالی .

وقعه‌نویس شفیق

نام سرامدی محمد در . استانبولده بدیدار اولمش مالك حسن ادا وماهر فن شعر وانشا برذات بی‌همتا اولمغله وزرای عظامه دیوان کاتبی ومناصب دیوانیه‌نك نائل بعض مراتبی اولوب صدر اسبق رامی محمد پاشانك قرین‌التفات ومنظور عالیلری‌اولدیغی اثناده وقعه‌نویس اولدقده شفیقنامهٔ غرابتعلامه‌یی تألیفه مباشرت ایلمش ، بعده واردین سفرنده دانهٔ تفنك ایله شهد شهادتی نوش ایلیوب نعش رحمتنقشی باغراده نقل برله سلطان سلیمان خان جامع انوار لامعی خطیره‌سنده دفن اولنمش

اولان صدراسبق داماد شهید علی پاشایه وقعه‌نویسلك سببی‌ایله انتساب ایتمکله همت مشارالیهله کوچك اوقاف محاسبه‌جیسی اولوب وبیك یوز یکرمی یدی سالنده واصل رحمت رحمان و عازم دار جنان اولمشدر . مومی‌الیه اداسی مخیل و بی باك وفکری رقیق و ذهن نقادی چالاك بر ذات خجسته ادراك ایدی. درجهٔ عرفانی (شفیقنامه) نام مجموعه‌سندن عیان و حیثیت ذاتنه مجموعهٔ مرقومه ده کشیدهٔ سلك سطور اولان کفتاری دلیل و برهاندر . رحمه‌الله تعالی

وقعه‌نویس اندرون نشانجی عبدالرحمن پاشا

مشارالیهك نهال چمن زیب وجودی خلیج دارالسلطنه‌ده کوکصو قربنده اناطولی حصاری نام محل دلفریبده نمایافتهٔ ظهور اولمشدر . حال شبابده اندرون همایونده پرورش وخدمات ملوکانه‌ده صرف اوان کوشش ایدرك خانهٔ خاصه‌یه نقل ایله کامکار وعهده‌سنه پشکیر اغالغی انضمامیله کاتب اسرار اولوب بیك یتمش درت خلالنده سلطان محمد خان رابع حضرتلری ادرنه‌ده اقامتلری اثناسنده امر شفاهی ایله تحریر وقایعه مأمور واول جهتله اقرانی میاننده ممتاز ومسرور اولمش ایدی . بیك سکسان تاریخنده خوانچهٔ مکارم پادشاهیدن نانپاره ربای احسان اولدقده منشور ذات رفیعنه عنوان وزارت زینت افزا واول تاریخده وفات ایلمش اولان نشانجی جعفرپاشا یرینه خدمت توقیعیٔ جهانبانی ایله کامروا اولمغله زیرقبهٔ اجلال هفت کردونی مماس جلوه‌کاه ایدوب رفته رفته مستشار امور دیوانی و مشکلکشای قوانین عثمانی

اولوب نیجه مدت طغرا کش پادشاهی ، بعده آستانهٔ سعادتده قائممقام
صدارتپناهی اولدقدنصکره بیك طقسان اوچ رمضاننك اوچنجی کونی
عهده‌لرینه بصره ایالتی توجیه بیوریلوب ایالت مزبوره‌ده اول وزیر
عادلك صیت عدالتی رسیدهٔ سبع طباق والحق عدل وداد ورشد وسداد
ایله معمور اولدیغی شهرتگیر آفاق اولمشدر . بر وزیر فخامتمصیر
ایدی که ذاتی زیور علم وفضائله اراسته وزیب معارف وکماله پیراسته
اولوب شعرای عصردن برشاعر ماهر ایدی. جملهٔ آثاردن (وقایعنامه)
اسمیله موسوم و (نشانجی عبدالرحمن پاشا تاریخی) دینمکله مشهور
ومعلوم ، طرزی خوب وانشاسی مرغوب ، ادای شیرین وتعبیرات دلنشین
ایله مدون تاریخ تألیف ایتمشدر . و (دیوان عرفینك قصائدی) نی
و (پند عطار) ی و (کعب بن زهیرك قصیدهٔ لامیه) سنی ترکی عباراتله
شرح ایلمشدر . ومرتب دیوان بلاغت عنوانی واردر . بیك ایکیوز
حدودنده جزیرهٔ قندیه محافظی ایکن موکب نمای گذرگاه بقا اولمشدر
رحمه‌الله تعالی .

مؤلف سفارتنامه وقعه‌نویس رحمی

مومی‌الیهك اسمی مصطفادر . فی‌الاصل قریمدن نشأت و تاتار
رحمی عنوانیله نام‌آور شهرت اولوب لهجهٔ پاکیزه یه مالك و لطافت
تعبیر ایله وادیٔ حسن ادایه سالك شاعر ماهر اولمغله عادت شعرای
دوران اوزره مرتب دیوان اشعار بلاغت عنوان وبعض آثار عرفادن
تحریرات فوائد نشانی اولمغله

شاعر اودركيم بسملەسن طبع پاكنك
ال اوزره طوته اهل بلاغت اوغلكبى

اكثر يا زادهٔ طبعى واثر قلمى عندالخلان شايستهٔ نظر و مقبول ارباب هنردر . مومىاليه ترسانهٔ عامرەده مخزن سرب كتبەسندناولوب مائل صلاح وعفت وهركس ايله بلاغرض الفت ومحبت ايدوب صاف خلقت وپويندهٔ وادئ حقيقت برذات پاكيزه عقيدت ايكن بامر خدا بيك يوز التمش درت سنەسى ظهورايدن كثرت طاعون ووبادن كندويه خوف وخشيت مستولى اولمقدنناشى خدشهٔ انديشەدرون ايله متوحش ومتلاشى اولوب ارتحالندن برقاچ ماه مقدم وبا اصابت ايدن محلدن كذار ايتمك ذكل ذكرى ايراد اولنان مجلسـدن فرارى مقرر و بو وجهله متنفر ومضطر ايكن بتقديره تعـالى عاقبت خوف وكريزى مفيـد اولميوب رمضـان شريفك يكرمى يدنجى شـب سعادت مشرب قدرك صـباح باهرالفلاحنده مطعونا شهيد اولوب عزم كلشن سراى جاويد ايلدى . مرحوم مومىاليه قريمى اولمغله لطيفهكونه « قوناق كل بونده ايماسيله رحمى چايذىفردوسه » مصراع برجستەسىوفاتنه تاريخ واقعاولمشدر. مومىاليه بيك يوز التمش تاريخنـده طرف دولت عليەدن نامهٔ همايون ايله سـفير ايران تعيين بيوريلان كسريەلى الحاج احمد پاشـا معيتنده مكتوبجيلق مأموريتيله عزيمت اوزرەايكن مشاراليهك سفارتى براردو اعتبار اولنمش واردو قاضيسى و دفتردارى نصب و تعيين و بر مقدار عسكردخى تخصيص قلنمشاولمغله مومىاليهدخى ذهاب واياىده مشهود ومسموعىاولان مواد ومصالحى وسفارت مرقومەيه دائر امورىقلمه آلمق وبعد ختامالمصلحه جمع وترتيبايلمك اوزره موقتاًوقعەنويسلك خدمت مرغوبەسيچون باب عاليده خلعت مخصوصه ايله رهين مفخرت

اولمشـدر . سفارتنامهٔ مرقومه مشهود عاجزانهم اولدقده فی حد ذاته مرحومك معـارف ارا و هنرور بی همتا اولدیغی منفهم اولمشـدر . رحمه‌الله تعالی .

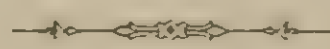
وقعه‌نویس حاکم

موما الیه خواجگان دیوان همایوندن السید محمد افندی بن خلیلدر که شعر وانشـاده ماهر وحیثیت ذاتیه‌سی عندالادبا ظاهر وباهر اولغـله کوچك روزنامه‌چه خواجه‌لکی علاوه‌سیله عهده‌سنه وقایعنویسـلك خدمت بهیه‌سی توجیه اولندیغنـدن (عزی تاریخنی) تذییله مباشرت ایلمش ایدی. بیك یوز یتمش ایکی شوالنده توجیهات معتاده‌ده جبه‌جیلر کاتبی و یوز یتمش درت شوالنـده سپاهیلر کاتبی و یوز سکسـان درت سنه‌سنده کاشن عدنه رحلت ایلمشـدر . کلشنی طریقت علیه‌سـندن منیب بر وقعه‌نویس لبیب ایدی . ضبط ایلمش اولدیغی وقایعی واصف مرحوم تاریخنه درج ایلمش وبعض منتخباتده مصراع برجسـته‌لری کورلمشدر رحمه‌الله .

وقعه‌نویس چشمی زاده

موما الیه بروسه مولویتندن معزولاً ارتحال دار بقا ایلمش اولان چشمی زاده محمد سعید افندینك نجل نجیبی و مخدومزادهٔ مصطفی رشید افندیدر که بیك یوز التی بش خلالنـده طریق علمیه یه داخل و یوز

سكسان اوچ ذی القعده‌سی غره‌سنده با رؤس همایون دارالحدیث سلیمانیه مدرسلکنه نائل و یوز سکسان درت رجب المرجبی اواخرنده رحمت حقه واصل اولمشدر . مومی الیه مدت قلیله وقعه‌نویس حاکم افندی‌یه خالف اولمش اولمغله مضبوطی اولان وقایع جزئیه‌سنی واصف مرحوم بعدالتنقیح تاریخنه الصاق ایلمشدر رحمه‌الله .

وقعه‌نویس موسی زاده

مومی الیه مدت مدیده منجم ثانی . بعده رئیس المنجمین اولان الحاج محمد عبیدالله افندیدرکه بیك یوز اوتوز تاریخنده وجود قرطاغتی شعشعه‌پاش کهوارهٔ شهود اولوب سنی حد تمییزه بالغ اولدقده دقیقه فوت ایتمیوب علوم شتانی اربابندن استفاده ایدرك درجهٔ معارفده بی‌همتا واستعداد واستحقاقی کالشمس فی وسط السما ظاهر وهویدا اولمغله یوز التمش خلالنده طریق قضایه دخول برله مرة بعد اخری سرلوحهٔ یمین ویسار واول اثناده منجم‌باشیلق مأموریت مخصوصه‌سیله سرابتهاجی واصل سپهر دوار اولمش ویوز طقسان اتی ذی القعده‌سنك اون سکزنجی کونی حضیض دارفنادن اوج بقایه صعود ایلمشدر . مرحوم مومی الیهك بین القضاة صکوك وتحریراتنك سبکی مقبول علما وادبا اولمشدر . وقعه‌نویس چشمی زاده خانی واول جهتله ارباب معارفك صاحب شرفی اولدیغندن بشقه بعض خدمات شرعیه‌ده دخی مستخدم اولمش ایدی . مومی الیهك برایکی جزءدن عبارت اوله‌رق ضبط ایلمش اولدیغی وقایعنامه‌سی واصف تاریخنده مندرجدر رحمه‌الله .

وقعه‌نویس بهجتی

مومی‌الیهك اسمی حسندر . روم ایلی قضاتی اشرافندن بر ذات معارف آرا اولوب یوز سکسان طقوز خلالنده وقعه‌نویسلك خدمتنه مأمور وبرقاچ ماه مرورنده بالعزل مهجور اولمشدر . جمع ایلمش اولدیغی وقایعی واصف مرحوم بالتبدیل والتغییر تاریخنه درج ایلمشدر رحمه‌الله تعالی .

وقعه‌نویس سلیمان ملا

مومی‌الیه شیشمان ملا و چار کوشه ملا لقبلریله ملقب و میان علماده ناطقه‌پردازاق ایله مرغوب و منتخب حافظ سلیمان افندیدر که شیخ‌الاسلام اسبق دری زاده السید مصطفی‌افندینك مفتشی اخسقه‌لی عمر افندینك صلبندن تولد و یوز یتمش سکز محرمنده طریق علمایه دخول ایله بین‌الاقران تفرد ایدوب ایکیوز سکز سنه‌سنده یکیشهر فنار قضاسیله کامکار وایکیوز اون خلالنده ادرنه پایه‌سیله قرین اعتبار و ایکیوز اون ایکی ظرفنده پایهٔ مکه ، اون التی تاریخنده استانبول پایه‌سیله مبجل واون یدی سنه‌سی بالفعل دارالخلافةالعلیه قاضیلغیله‌نائل امل اولوب ایکیوز یکرمی ایکی تاریخنده فندقلیده ساکن اولدیغی خانه‌سنده ارتحال داربقا ایتمشدر . مرحومك پدری عمر افندی دری زاده مصطفی افندینك تفتیش خدمتنده بولندیغی کبی « الولد صنوابیه » یولندن مومی الیه دخی مشارالیه مصطفی افندینك نجل نجیبی

شیخ الاسلام اسبق السید محمد عارف افندی یه نیجه مدت مفتش اولمش ایدی. مومی الیه رحمه الله علیه وقعه نویس بهجتی حسن افندی یه خلف اولوب مدت قلیله ده عزل اولنمش و بر قاچ ورقه دن عبارت اولان وقایعنامه سی انوری مرحومك تاریخنه کیرمشدر .

وقعه نویس انوری

مومی الیهك نامی سعدالله و مسقط رأسی طربزون اولوب سائق تقدیر ایله درعلیه یه ورود و تحصیل علوم و معارفه سعی نا معدود ایتدکدنصکره خواجه لك رتبه سن احراز واول وجهله اقرانی میاننده کسب امتیاز ایدوب یوز سکسان ایکی محرمنده محرر وقایع واصف افندی مأموراً اردوی همایونه عازم اولدقده استانهٔ سعادتده وقوعبولان حوادث یومیه یی ضبط ایلیوب اردوی همایون عودتنده واصف مرحومك اردوده ضبط ایلدیکی وقایعنامه یه الصاق اولنمق اوزره تحریر وقایعه مأمور اولمش ویوز سکسان درت ظرفنده عهده سنه تشریفاتجیلق توجیه اولنمش و سکسان سکز ذی القعده سنك یدنجی کونی واقع اولان توجیهاتده جبه جیلر کتابتیله کامکار اولوب اول اثناده ترجمه سی سبقت ایتمش اولان بهجتی حسن افندی وقعه نویس اولمش وچند ماه مرورنده عزل اولنوب یرینه سلیمان ملا نصب اولنمش و یوز طقسان سنه سی مومی الیه سلیمان ملا دخی معزول و یرینه کما فی السابق انوری افندی موصول اولوب مستقلاً ضبط وقایعه مباشرت ایتمش و طقسان اوچ سنه سنه دکین ضبط ایلدیکی دخی بشقه جه بر قطعه اولمش ، بعده قره

سلحدار محمد پاشا حامل مهر همایون اولدیغی زماندن بتکرار ضبط وقایعه باشلامش وهر بر قطعه‌سنه بشقه بشقه دیباجه‌لر یازمش اولدیغی باب اولده مفصلاً بیان اولنمش ایدی . ایکیوز ایکی خلالنده اخراج اولنان اردوی همایونده تذکره‌جیلك ایله وقعه‌نویسلك عهده‌سنده بولنه‌رق عازم اولمش وایکیوز التی ظرفنده اردوی همایوندن عودت ایلمش وایکیوز سکز خلالنده اناطولی محاسبه‌جیسی اولوب ایکیوز طقوز شهر ربیع‌الاخرینك اون اوچنجی پنجشنبه کونی ذکر اولنان محاسبه‌جیلك ایله وقعه‌نویسلك عهده‌سنده اولدیغی حالده طی طومار حیات بی ثبات و جریدهٔ وقعهٔ زندکانیسن تسلیم دست هادم‌اللذات ایلدکده نائلی پاشا حفیدی خلیل نوری بك مرحوم مومی‌الیه خلف اولمشدر . سنی التمشه قریب ادیب واریب علوم عربیه وفارسیه‌ده اهلیتی ظاهر وتألیف کلامه قادر حسن‌سلوك ایله معروف زاثربیت‌الله بر ذات آگاه ایدی رحمه‌الله تعالی .

وقعه‌نویس ادیب

سلالهٔ مرکزیه‌دن اولوب مدت مدیده باب آصفیده تشریفاتی جاهی ایله مستخدم وخیلی زمان بنای وجودینه علل‌تطرق ایله قباطاشده واقع خانه‌سنده نقل چین بزم عزلت و هرم اولمش و بیك ایکیوز اون التی‌سانده انتقال وفندقلی جوارنده کائن خاتونیه زاویه‌سنده خاموشانه اتصال ایلمش وقرق‌سکز خلالنده جاه ریاستدن معزولاً فوت اولان السید سلیمان نجیب افندی مرحومك پدری و سلطان سلیم خان ثالث

حضرتلرینك اوائل سلطنتلرنده سفری وحضری اولەرق ایکی دفعه خدمت وقایعنویسیٔ دولت علیه ایله یازدیغی تاریخندن اوچ بش جزء مقداری اثرك مظهری صاحب دیوان السید محمد افندیدر رحمه‌الله.

وقعه‌نویس نوری بك

میرمومی‌الیه یوزالتمش‌سکز شعبانده حامل‌مهرهمایون وبعدالعزل یتمش بر تاریخنده جده والیسی اولوب موسم حج حلول ایلدکده طواف بیت‌الله املیله جده‌دن برقاچ ساعت انفصالنده مزاجنه انحراف طاری اولغله بامرالله تعالی دار اخرته ذامله بند سفر وخدیجةالکبری رضی‌الله عنهانك قبر شریفی جوارنده احضار اولنان محل نورانی‌یی مقر ایلمش اولان نائلی عبدالله پاشانك نجل نجیبی فیض‌الله شاکر بك افندینك ارشد اولادی و سلطان سلیم خان ثالث حضرتلرینك زمان سلطنتلرنده شیخ‌الاسلام بولنان مصطفی عاشر افندینك دامادی خلیل نوری بکدرکه اضاعهٔ اوقتدن مجتنب و مستمرا ادب وکمالی مکتسب شعر وانشاده ممتاز وشیمهٔ استقامتله سرفراز اولوب ایکیوز طقوز شهر ربیع‌الاخرینك اوچنجی خمس کونی مالیه تذکره‌جیلکی عهده‌سنده اولدیغی حالده وقعه‌نویس اولمش وایکیوز اون‌اوچ سنه‌سی وقعه‌نویسلکله کوچك تذکره‌جیلك عهده‌سنده ایکن داربقایه رحلت‌ایلمش وایوبده فریدون پاشا تربه‌سی جوارنده دفن اولنمشدر . رحمه‌الله

وقعه‌نویس واصف

مشارالیهك اسمی احمد اولوب بغداددن ظهور ایدیوب تحصیل

علوم ومعارف آرزوسیله وان وقارص وحلب طرفلرنده کشت وکذار
و بندر سرعسکری ایکن فوت اولان کل احمد پاشا زاده علی پاشانك
کتابجیلق خدمتیله بهره‌دار ، بعده اباظه محمد پاشایه بالانتساب یکی قلعه
استیلاسنده قید اسره کرفتار اولمش ایدی . قبل‌المصالحه بر وسیله ایله
خلاص اوله‌رق اردوی همایونه واندن استانه‌یه کلمش واول وقت‌رکاب
همایونده رئیس‌الکتاب بولنان رائف اسماعیل پاشـایه تردد ایله خیلی
اعتبارینه مظهر اولمش ایکن بعض اسـبابه بناءً استثقال و مکتوبجیلق
ایله استانه‌یه کلمش و ینـه اردوی همایونه عودت ایتمك اوزره عزیمت
ایتمش اولان عبدالرزاق افندی معیتیله رفع وارسال اولنمغله انده‌دخی
مومی‌الیه کسب تعلق و آمدی اوطه‌سنه مأموریت وسلك خواجکانی‌یه
دخی دخول ایله امثالنه تفوق و یوز سکسان التی رجبنده امر متارکه
ایچون روسیه فلدمارشالنه کوندریلوب بعدالعوده مومی‌الیه عبدالرزاق
افندی مصالحه‌یه مأموراً بکرشه عزیمتنده مناصب دیوانیه‌دن غرباء
یسار کتابتی عهده‌سنده بولنه‌رق مکالمه کتابتیله رو براه اولمش ایدی.
بعده استانه‌یه کلمش وبرمدت ینه آمدی‌اوطه‌سنه مداومت ایتمش‌ایسه‌ده
حمیدخلیل پاشا صدارتده ایکن موقوفات منصبیله لاجل‌السفاره اسپانیا
طرفنه عزیمت وختام مأموریتله عودتنده کوچك روزنامچه وقالیونلر
کتابتی‌مثللو بعض‌مناصب دیوانیه ایله شادان بعده اناطولی‌محاسبه‌جیلکی
ایله خندان اولمش وایکیوزایکی اردوسنه مأمور قلنه‌رق ماچین‌جانبنده
ایکن روسیه مرخصلری ایله مذاکرهٔ اساس مصـالحه‌یه تعیین و باش
محاسبه منصبیله دخی کامیین قلنمش‌ایکن بعض اسبابه مبنی بلغراده رفع
صورتیله تسییر بعده اعاده ایله تبشیر و استانه‌یه وصـولنده بالدفعـات
اناطولی محاسبه‌جیلکی ایله تحقیراولنوب خدمت ریاستده بولنان ذواتك

جمله‌سی علیهنده اولدقلرندن بیچاره‌یه تعیش ایده‌جك قدر اولسون بر تمالو منصب ویرلیه‌رك چوق زمان اوقاتی فقر و ضرورتله هبا و وقعه نویسلك ایله ورقگردان صحایف صبح ومسا اولمشیدی. رئیس الکتاب راشد افندینك سبب عداوتی شویله‌درکه صدور عظامدن تاتارجق‌زاده عبدالله افندی ایله استانبول پایه‌لولرندن کیچه‌جی زاده صالح افندی وشهر امینی سید محمد افندی و صاحب ترجمه واصف افندی مشارالیه عبدالله افندی ساحلخانه‌سنده اجتماع ایتملریله بونلر امور دولتی پیشنهاد و بو وسیله ایله وکلای دولت حقنده باب طعنی کشاد واول وجهله ایقاع فتنه وفساد ایلمشلردر دیه‌رك خاکپای همایونه افاده و درد ی بردن نفی واجلا اولنمغه استحصال مساعده ایتمکله بناءً علیه واصف افندی مدللویه نفی واجلا و حرکتنده اوچ بیك غروش خرجلق اعطا ومنفایه وارمقسزین بوغازداخلنده سفینه ایله متوقف ایکن اطلاق امرینی اسرا ایتمش ایدی. عودتنده رئیس مشارالیهك زیارتنه واروب ماشاءالله برالیکزده قلچ وبرالیکزده مرهم بویله تربیه عقبنده مروت واحسان اسلاف واخلافکزدن برینك الندن گلمشدر وگلمز دیمشدر والحاصل ینه اول توجیهاتده اناطولی محاسبه‌جیلکی توجیه اولنمش ایکن حل وقوعیله باش محاسبه منصبنه منقول وسنه‌سی ختامنده وقعه‌نویسلك مناسبتیله سلطان سلیم خان ثالث حضرتلرینك کاتب اسراری یایجی زاده احمد افندی‌یه چتوب آنك همتیله بیوك روزنامچه مناصبی ایله واصل اعز مأمول ایدی. ایکیوز یکرمی سنه‌سی اواسطنده محمود رائف افندینك یرینه دفعهً جاد جایل ریاستله برمراد و اول وجهله منشرح الفؤاد اولمشدر.

بیك ایکیوز یکرمی عهدنده   واصف احمد افندی اولدی رئیس

بيت دلاراسنى خواجه منيب افندى وادباى مواليدن اسيرى زاده رفيع افندى دخى « واصف افندى اولدى رئيس فلك دولته » مصراعنى وخواجكاندن صادق لبيد افندى « اهلا رئيس فاضل » تركيبنى رياست مشاراليهه تاريخ اولەرق حساب ايلمشلردر . رياست توجيهندن ناشى وقعەنويسلك محمد پرتو افندى يه توجيه اولنمشدر . مشاراليه بر بچق سنەمقدارى مسند رياستده قرارايدوب ايكيوز يكرمى بر رجبى اوائلنده سوء معدەدن خستەلنوب سنى يتمشى متجاوز اولمغله تداوى وعلاج كاركر تأثير اولميەجغى تبين ايتمش و ملازمت باب عالى يى تركله يكرمى كون قدر مقام رياست خالى قالمش اولديغندن معزول ويرينه آمدى سيد محمد سعيدغالب افندى موصول وبش التى كون مرورنده مشاراليه دخى محل خاموشانه منقول اولمشدر . مشاهير شعرادن سيد عثمان سرورى افندى مشاراليهك ارتحالنه « واصف احمد شيم قيلدى وفات » مصراعنى تاريخ بولەرق حساب ايتمشدر . مرحوم مشاراليه تربۀ خالد جوارنده مهر شاه والده سلطان مكتبى خطيرەسنده مدفوندر . فى الواقع مشاراليهك علوم عقليه ونقليەده مهارتى وشعر وانشاده ملكه وحيثيتى (محاسن الاثار وحقايق الاخبار) ناميله متداول ايادىء انام اولان تاريخ نزاكت ارتسامندن نمايان و حسن قريحه و جودت ناطقه ايله مشار بالبنان اولمشدر . مشاراليهك مكالمه كتابتيله مأمورىتى و بر دفعه دخى نفى اولنمسى وبرقاچ دفعه اردوده بولنمسى جهتيله اوچ بش دفعه وقعەنويس اولمغله انورى افندى يه كاه سالف وكاه خالف اولوب دفعۀ اخيرەسنده رياست مناسبتيله عهدەسندن صرف وتحويل اولنەرق مومى اليه پرتو افندى يه توجيه قلنمشدر رحمه الله .

وقعه‌نویس پرتو

مومی‌الیهك اسمی محمد در . خلد آشیان سلطان احمد خان اول حضرتلرینك جامع انوار لامعی نزدنده واقع تربه زقاغنده ساکن سلطان احمد موقتی چلبی مرحومك مخدومی اولوب سنی حد تمییزه بالغ اولدقده تحصیل معارف وهنره صرف مکنت وهمت واول اثناده اناطولی محاسبه‌سی قلمنه هوس ورغبت ایلیوب مدت‌وفیره قلم‌مرقومه مداومت‌ایتمش ایسه‌ده قلم‌مزبورده هرنقدر مستخدم‌اولسه عاقبت‌الامر کیسه‌دار ویا خلیفه اوله‌جغی بدیدار اولدیغندن اقلام فیض‌ارتسام باب عالیدن آمدی اوطه‌سنده استخدام اولنمق امنیه‌سیله بیك یوز طقسان سکز خلالنده اناطولی قلمنی بالکلیه ترکله نخبهٔ ادبا و عمدهٔ عرفا رئیس‌الکتاب اسبق عارف‌افندی مرحومك دارالمعارف‌اولان خانه‌سنه مواصلت وحالت افندی مرحوم ایله اول دائرهٔ فاخره‌ده مشارکت ، بعده بغان سلطان کتخداسی قریمی جدید احمد افندی قوناغنه نقل حرکت و بر مدتدن صکره بکلکجی عزت بك دائره‌سنده فرش‌قالیچهٔ اقامت ایدوب میرمومی‌الیهك اعانه‌سیله آمدی اوطه‌سنه بارتبهٔ‌خواجکانی داخل وواصف افندی یرینه وقعه‌نویسلك خدمت مرغوبه‌سنه نائل اولوب ایکیوز یکرمی ایکی سنه‌سی اردوسنه وقعه‌نویسلك عهده‌سنده اولدیغی حالده بلوکات اربعه کتابتلری دردی بردن عهده‌سنه احاله ، بعده آمدجیلك توجیه اولنه‌رق عازم و ادرنه‌یه وصولندن بش اون کون مرورنده دار بقایه ارتحال وسزائی حسن افندی حضرتلرینك جوار فیض مدارنده خاموشانه اتصال ایتمشدر . مرحوم مومی‌الیهك اولا مخلصی نوری اولوب صکره پرتو مخلصیله تخلص ایتمش‌اولدیغندن

زادۀ طبعی ونقش مهری اولان اشبو « پرتو کدای لمعۀ نور محمدم » مصراع برجسته‌سنده مخلص سابقنه اشارت ایلمشدر . خواجه نشأت افندی مرحومك شاکردانی میاننده فائق‌الاقران و مشار بالبنان وصاحب دیوان بر ذات ستوده صفاتدر رحمه‌الله‌تعالی .

وقعه نویس عامر بك

مومی‌الیه دفترخانۀ عامره کیسه‌داری همتی افندینك فرزندی اولوب دفترخانه کتبه‌سی زمره‌سنه ملتحق وحیثیت ذاتیه‌سی سبیله اقرانه متفوق اولدیغندن سلطان سلیم خان ثالث حضرتلرینك عهد سلطنتلرنده تنظیم اولنان نظام جدید مستحسن دفترداری معیتنده برمدت سواری یوقلمه‌سنه مأمور ونظام مذکور طی والغا اولندقده میر مومی‌الیه مأموریت مزبوره‌دن دور و مهجور اولدقده بکلکجی مومی‌الیه عزت بك اعانه‌سیله آمدی اوطه‌سنه ادخال اولنوب واردوی همایونده آمدی ووقعه‌نویس پرتو افندی یرینه اصالةً وقعه‌نویس واصالةً آمدی نصبنه قدر ایکی ماه مدت بالوکاله آمدی اولمش واوچ بش ماه ظرفنده وقعه‌نویسلکدن استعفا ایتمش و خدمت مرغوبۀ مزبوره استانۀ علیه‌ده عینتابی احمد عاصم افندی‌یه توجیه اولنمشدر . کرك پرتو افندی مرحومك و کرك میر مومی‌الیهك تحریر ایلدکاری وقایع مضبطه‌سی عاصم افندی‌یه و یرلك اوزره ادرنه‌دن استانۀ علیه‌یه کوندرلمشدر . انجق مضبطۀ مزبورده قائممقام صدر عالی جانیکلی ضیار پاشا حقنده بعض ذمی مشعر فقره‌لری مومی‌الیه عزت بك

مرحوم محو و اثبات ایلیوب مجدداً قلمه النه‌رق مضبطهٔ مرقومه‌یه درج قلنمشدر . میر مومی‌الیه روزوشب عرقنوش و کیجه و کوندز سرخوش اولدیغندن مناصب دیوانیه‌دن برینه میل و رغبت ایتمیوب میر میرانده منزل اتخاذ ایلدیکی کلبهٔ احزانده پیغوله‌نشین عزلت اولوب ایکیوز اوتوز خلالنده دار بقایه رحلت ایلمشدر . مرحوم خواجه نشأت افندینك شاکردانی بیننده هر وجهله ممتاز وشعر و انشاده بر وقعه‌نویس سرفراز ایدی رحمه‌الله .

وقعه‌نویس عاصم

فاضل مومی‌الیه رحمةالله علیه مرعش نواحیسندن بازارجق اوه‌سنده دفین خاك عطرناك اولان کبار اولیاء کرامدن الشیخ عثمان السمرقندی حضرتلرینك سلاله‌سندن (نظم‌اللال) نام‌منظومهٔ سلاست اتسامك ناظمی الشیخ‌احمدافندی نسلندن عینتابده دودمان علم‌وادبدن شاعر حصولی افندینك فرزندی محکمهٔ عینتاب باش کاتبی محمد جنانی افندینك صلبندن تولد وسنی حد تمییزه رسیده اولدقده صرف‌ونحوی عمر زاده حافظ افندیدن وبعض مقدمات و نسخی حاجی حسن زاده افندیدن تحصیل وفنون سائره‌یی شفاء شریف وشمائل‌شریف‌ودوراعلی و مفاتح‌الدریه و عرائس خادمی شارحی و (نظم نفیس) نامیله بنام منظومهٔ لطافت انجامك ناظمی علوم متنوعه‌دن بعض متون و تعلیقات وحواشی راقمی وعینتابده یکانهٔ اصحاب درسعامدن ایکن مدینهٔ‌منوره‌یه

مجرت و اول مقام مبارکده دارالنعیمه رحلت ایلمش اولان الحاج خواجه نجیب افندیدن تکمیل ایتمش ، بعده شعر و انشائی پدرندن اخذ ایله شاعر ماهر و منشیٔ نادر اولەرق السنهٔ ثلاثەده نظم و نثره لیاقتله مرزبومی اولان عینتابده تعین وتفرد ایدوب

قالمدن خاك مذلتده همان ای عاصم　　　عازم سوی سماسای ستانبول اولەلیم

زمزمەسیله ایکیوز درت سنەسی باب الحاجات اولان استانهٔ دولت آشیانەیه واصل و اون بر محرمنده ترجمهٔ برهان قاطعی عرض ایلدکده طریق علمیەیه حرکت خارج رتبەسیله داخل و بعدالمدارس ایکیوز اوتوز سنەسی سلانیك مولویتنه نائل اولوب یکرمی ایکی سنەسی بالاستعفا معزول اولان عامر بکك یرینه وقعەنویس اولمش اولان احمد عاصم افندیدرکه ایکیوزاوتوزبش صفرنده سلانیکدن معزولا دار بقایه رحلت ومسکینلر جوارنده کسب راحت ایتمشدر. مرحوم مومی الیهك (برهان قاطع) ترجمەسی و (قاموس محیط) ترجمەسی و سیردن راغب پاشا خواجەسی دیمکله شهرتیاب بلیغ و فقیه ومحدث ومتکلم و حکیم بی ارتیاب ابراهیم حلبی مرحومك کندو ارجوزەسنه وامالئ اعتقادیه نظمنه ترکی شرحی و منظومهٔ لغویهٔ عربیەسی وتحف سائرەسی حق بوکیم علوم شتاده کماله دلیل واضح ورسالهٔ معارف قبالهٔ فاضلانەسنی شارحدر . مرحومك وفاتندن بر قاچ سنه مرورنده عینتاب مفتیسی عثمان صائب افندی عالم معناده الحاج السید احمدعاصم افندی مرحومی البسهٔ فاخره ایله تزین ایتمش وحسن جمالی درجهٔ کماله رسیده اولمش اولدیغی حالده مشاهده ایلدم واحوالندن سؤال ایلدیکمده

لو لم یکن ما حزنه ینفعنی　　　فمختصری یحجبنی یوم القیام

بیت دلاراسیله جواب ویردیلر دیو نقل بشارت اولی بعض فضلادن

مسموع داعیانه‌م اولمش ورؤیا ایله حکم ثابت اولمزایسه‌ده رجل صالحك رؤیاسی مبشرات الهیه قبیلندن اولمغله وسیلهٔ رحمت اولمق امنیه‌سیله اشبو جریدهٔ عاجزانه‌مه تحریری مناسب کورلمشدر. مرحوم مومی الیه اون یدی تاریخنده زائر بیت شریف اولدقده اول وقت مدینهٔ منوره‌ده مجاور مشارالیه خواجه نجیب افندی قاموس ترجمه‌سنه مرحومی ترغیب بیورمش اولدیغنی دیباجهٔ ترجمه‌ده بعض رموزات ایله افهام و بو جهتله خواجهٔ مشارالیهك کرامتی اعلام قیلمشدر. رحمهم الله رحمةً واسعة.

وقعه‌نویس شانی زاده

مولانای مومی الیه خدمهٔ شریعت میاننده صکی معتبر و مقبول و یوز التمش طقوز شوالنده طریق علمایه موصول اولوب ایکیوز محرمنده غلطه قضاسیله وایکیوز ایکی شعباننده باپایهٔ مکه اردوی همایون قاضیلغی ایله بکام وایکیوزالتی تاریخنده مدینهٔ منوره مولویتیله بین الموالی بنام اولدقدن صکره معزولا دار بقایه رحلت ایلمش اولان شانی زاده صادق افندی مرحومك مخدوم معارفموسومی محمد عطاءالله افندیدرکه ایکیوز محرمنده طریق علمیه‌یه داخل و ایکیوز اوتوز بر سنه‌سی جمادی الاخره‌سنده خواص رفیعه قضاسنه نائل و اوتوز یدی سنه‌سی محرمنده مکهٔ مکرمه پایه‌سیله محسود الامثال اولمش ایدی. اوتوزبش سنه‌سی وقعه‌نویس عاصم افندی مرحومه خلف واول اثناده نظارت صدارتپناهیده آسوده اولان اوقاف مفتشلکی ایله مشرف اولمش

ایسه‌ده بعض حساد خباثت معتادك فسادیله ایکیوز قرق بر صفرنده وقعه‌نویسلکدن معزول و قرق ایکی سنه‌سی وقعه‌سنده شانه لایق اولمیه‌جق تهمت شرعیه ایله مدخول اوله‌رق اریه‌لی اولان تره‌قضاسنه نفی واجلا قلندقده اول ذات پاك دامن معارف و هنری عندالعقلا مسلم ومبرهن اولوب بومقوله افترادن متألم و متأثر اولمغله منفاسنده براز مدت تعیش ایلیوب عاقبت‌الامر دار فنا مدار دنیادن نقل برله سبیلنی تخلیه ایلمشدر . مرحوم مومی‌الیه علوم شتاده ماهر و فنون بی‌همتاده حیثیتی باهر اولوب جامع علم ابدان وادیان وفن موسیقیده فارابیٔ زمان علم نجومده شهرتی کالشمس فی‌وسط‌النهار ظاهر واشکار وشعر وانشاده صاحب اشتهار ایدی . لسان فرانسه‌ده ترجمان تزبان وفرانسزجه کتابتده مشار بالبنان اولمش ایدی. علم طبدن وعلم تشریحدن تألیفاتی بین‌الاطبا مقبول ومعتبر وعلم حساب وجزئیاتده بین‌المحاسبین سردفتر ایدی. جمیع صنایعده استادلرینی حقلامش. قماش هنرینی دستکاه معارفده طراقلامش استادانه طنبور چالار ، یك بی‌نظیر ساعت یپارء مصورلکده بهزاد وغایت تیز دست صیاد ایدی. فذلکة‌الکلام مرحوم مومی‌الیه عارف وظریف ونازك ومتواضع نادرالاقران برمحرروقایع ایدی رحمه‌الله تعالی .

حالا وقعه‌نویس دولت علیه

ترجمه‌سی سبقت ایتمش اولان شانی زاده افندی‌یه خلف وسایهٔ حضرت ملوکانه‌ده نقابت علیه عهده‌سنده بولندیغی حالده روم ایلی

قاضيعسكرلكى جاه جليلى ايله مشرف اولان شيخ زاده سماحتلو السيد محمد اسعد افندى حضرتلريدر . متعنا الله تعالى بطول حياته وفى هذه المقام وقف القلم وانتهى ما استقصاه الذهن وسعى فى جمعه القدم من تراجم ذوى الرياسة الحقيقية والمعنوية وجامعى شتات المناقب الرفيعة السنية. وذلك بعد التحرى فى المطالعه وتتبع الكتب والافواه التى صحت رواياتها بالتحقيق متتابعه. فجاء بحمد الله عقدا نظم للآلى اولئك الكرام و زين به نحور الصحايف على مدى الايام فنديم الحمد لميسر كل عسير و نلازم الصلوة والسلام على النبى البشير. ونرفع ايدى التضرع والابتهال بالغدو والاصال بالدعاء قائلين لمن هو جالس سرير السلطنته بالمجد والاقبال الحافظ للبلاد والناصر للعباد الا وهو السلطان ابن السلطان السلطان عبد المجيد خان ايده الله الملك المستعان . اللهم اجعل شموس شوكت سلطاننا فى مشارق الاقبال شارقة واقمار سلطنته فى مطالع الاجلال بارقة واحفظه عن الاكدار والآلام وادمه فى سرير الخلافة الى اخر الايام واطل عمره واعمار ذريته بالصحة والسلامه وافض علينا بره وانعامه ووفقه لكل خير فى جميع الازمان والاحيان كما وفقته لمثل هذا الاثر بعون الله المنان واجعله فى حدائق الصفاء مكينا و يرحم الله عبدا قال امينا .

وقع الاختتام بعون الله الملك العلام فى العشر الثالث من الشهر الذى هو السدس الخامس من النصف الثانى من السنة التى اذا اخذ حاصل ضرب الواحد فى خمسة وجذر نصف خمسة اسداس سدس الدور وسدس سدسه وحصل ضرب المجموع فى نفسه ثم ثلث الحاصل ثم زيد خمسة اسداس سدس الدور على الحاصل من التثليث ثم زيد جذر نصف خمس الدور ونصف ذلك الجذر فيساوى عدده لعدد تاريخ السنة المباركة

هكذا حسبه محمد جمال الدين بقاعدة الجبر والمقابلة عامله الله تعالى باللطف والمجاملة .

تقاريض

باسمه سبحانه ونسئله احسانه

حمد بحد ومنيف اول خالق لطيفه شاياندركه قلوب عباد مؤمنيني جمع وتأليف ومنافع بني نوعنه صرف يارای دقت وهمت وبذل ماحصل سعی وغيرت ايدن خيرخواهان امتك اجور جزيله لرين تضعيف بيورمشدر . وثنای اسنای مخصوص باعث هستئ عموم وخصوص اولان حضرت پيغمبر مخبر النصوصه اليقدركه ذات رحمتسمات رسالتپناهيلری خواجهٔ كتاب جليل ﴿ وما ارسلناك الا رحمة للعالمين ﴾ وديباجهٔ تاريخ « كنت نبياً وادم بين الماء والطين » در . وآل واصحاب وكافهٔ انساب معالی انتسابه دخی احرادركه هر بری وقايعنويسئ شاه رسالت وشهنامه‌خوان شهنشاه اقاليم نبوتدر . (بعد ذا) آيينهٔ عبرتشعار روزكارده بديدار اولان بالجمله صور حوادثات صحيحه ومعكوسه وامثال اسرار اخبار عاديه ونفيسه جلای تقييد صافئ مورخين وضيای تبييض مسودات مؤلفين ايله جلوه‌نمای ضبط واعتبار وصورت‌پذير ثبات وقرار اوله‌جغی انكار وبو قضيهٔ بديهيه‌نك صورت مدلول انكشاف شمولی نصب عين اولوالابصار اولديغنه وسايهٔ معارنوايهٔ ملوكانه‌ده اشبو كتاب صفوت نصابك جمع وتلفيقنه موفق ومعارف وانضالده اماثل واقرانه مفوق اولان فضلای موالئ عظامدن تقويم وقايع مصححی فضيلتلو جمال الدين افندی حضرتلری دخی دقيقهٔ مذكوره‌يه واقف وتعبيرات

فصیحه وتفهیمات صحیحه‌یی عارف بولنمش ایدوکنه بناءً بو آنه قدر صورت جمع وتدوینی کیمسه‌نك آینهٔ خاطرنده چهره‌نمای جمال اولمامش اولان وقایع‌نویسان و مورخین دولت علیهٔ عثمانیه ایدها الله تعالی الی یوم الاخره‌یی صور تراجم احوال وسیر و مناقب کیفیات واقوالمریه کتاب نفیس مذکورده کوسترمش اولمغله حق بو که ذکر اولنان کتاب معتبر مانند آینهٔ اسکندر اسرار امثال وقوف ومعلوماته معکس ومظهر بولنمش وسراپا فقرات وعباراتی لطیف براثر ظریف اوله‌رق مثال روض اریقی شایان ستایش وتقریض اولمش ومؤلف مشارالیهك مرآت طبع تابناکی شعاع فیض معارف ایله مصیقل ومجلی وصدر جمیل ذاتیسی جواهر فضائل وعلوم ایله مزین ومحلی اولدیغنه کتاب مذکور دخی دلیل واضح کورنمشدر . ثمن جناب معارفبخشندهٔ نوع انسان روح اندام جهان وعین حیات عالم وعالمیان اولان السلطان بن السلطان ابن السلطان السلطان عبدالمجید خان ابن السلطان الغازی محمود خان ابن السلطان الغازی عبدالحمید خان افندمز حضرتلرینی الی آخر الدوران سرلوحهٔ شاهان زمان وصحایف ایام عمر وعافیت واقبال وشوکت وسلطنت واجلال ملوکانه‌لرینی سطور مسائل مرحمت و معدلت ایله مانند نجوم آسمن بیحد وبیپایان وکافهٔ مفارق بندکان و داعیانه مظلهٔ امن و راحت ومطلع نور سرور وعاطفت وعنایت اولان مهر منیر شوکت مصیر شهریارانه ثمرهٔ فیض بهره‌سنه مظهر یتله مؤلف مشارالیهی دخی مشار بالبنان بیورسون امین .

نمقه المحتاج الی اللطف والمعانی حافظ احمد
الحنفی من خلفاء مکتوبی صدر عالی

———

و به نستعین فی کل وقت وحین

حمد بحد وثنای مخصوص لا یحصا ولایعد خالق نون والقلم ومنشئ حقیقی کافهٔ علم وحکم حضرتلرینه واجب واحرادرکه امت مرحومهٔ محمدیه‌یه حکمت غمیضهٔ عبرت وقاطبهٔ ملت بیضای احمدیه‌یه ذریعهٔ بدیعهٔ انتباه و بصیرت اولمق اوزره احوال سوابق امم وعباد آیات بینات الهیه واحکام سالفهٔ دقایق اعتیاد کلمات اعجاز طراز سبحانیه‌سیله تفهیم وایراد بیورلمشدر واعاظم صلوة وسلام دیباجهٔ کتب نبوت وفهرست رسائل رسالت افندمز حضرتلرینه شایان و سزادرکه القاب مستطاب صحیفهٔ نبوتی ﴿ وما ارسلناك الا رحمةً للعالمین ﴾ ایله توقیر وتبیین وتاج وهاج رسالتی زیبایش کوهر کرانبهای ﴿ انا ارسلناك شاهداً ومبشراً ونذیراً ﴾ و پیرایش الماس پارهٔ ﴿ و لکن رسول الله و خاتم النبیین ﴾ برله تزیین بیورلمشدر وانواع ترضیهٔ رضیه واثنیهٔ جلیلهٔ مرضیه آل واصحاب وانساب کرام حضراتنه جدیر ولایقدرکه اول فرقهٔ ناجیه حائز قصب السبق مضمار ﴿ السابقون السابقون ﴾ وفائض رتبهٔ علیهٔ ﴿ اولئك المقربون ﴾ اولوب کمال همت بلند مزیتلریله سیر پرعبر خاتم المرسلینی نویسندکان وقایع زمانه یادکار و غزوات نصرت آیات خیر الاولین والآخرینی مورخین جهانه تحفهٔ ایام واعصار اولمق اوزره ثبت صحایف روزکار و بو جهتله دخی ابقای نام محاسن شعار ایتمشلردر . (بعد ذا) بعض متتبعان اصحاب همت ودقت اثراً اثرا مشارالیهم حضراتنه بالاقتفا اکثر صور حوادث یومیه و وقایع کونیه‌یی جمع واملا و بو صورتله حال حاضر دین ودولت احوال سابقه‌یه تطبیقاً وامور مستقبلهٔ ملك وملت

مقياس قياس احكام سالفه‌يه توفيقاً تنسيق واجرا قلنمق بابنده تاريخلرنده نيجه دقايق حكم ورواميز واشارات وكنايات حيرت انكيز درج وايما ايدرك الحق بدايت مدت دولت عليهٔ سرمدي القراردن بو آنه كلنجيه دكين وقعه‌نويسان دولت ومورخين سلطنت بولنان ذوات كرام معارف عنوانك حال وشان و ترجمهٔ احواللري الى يومنا هذا بر كمسنه قلمه آلمامش اولديغندن كم ترك الاول للآخر وقفنجه موالئ عظامدن فضلاى عصرك ارجمندى تقويم وقايع مصححى فضيلتلو جمال افندى حضرتلرى سايهٔ موفقيتوايهٔ حضرت ملوكانه‌ده شان و حال و ترجمهٔ احوال ومقال مشاراليهمى خلاصه وجهله بيان ضمننده عبارات مفيده ونفيسه وفقرات مستفيده وسليسه ايله اشبو كتاب بلاغت نصابى انشا وتتميم و (آيينهٔ ظرفا) اسميله تلقيب وتوسيم ايتمشدر . الحق اشبو رسالهٔ فصاحت اساله توارخ آنفا بولنان ذوات دقايق بينه و بالجمله خواهشكر تحقيق وتدقيق اولان كروه محققين ومدققينه مانند آيينهٔ اسكندر عرض ديدار مرام واراثهٔ شكل وشمائل دقايق انجام ايده‌جكى كالشمس فى وسط السما واضح وهويدا «كتاب نوان انايل يرمى بمثله اقلت يدى عن حجرتيه ذكاء» مؤداسيله مدح وثنايه شايان و سزا بولنديغنه مبنى من غير حد تقريض و بو بابده واقع اولان قصور وعثور بندكانه‌مك عفو و اصلاحى ارباب معارفك عهدهٔ لطف ومروتلرينه احاله وتفويض قلنمش اولنسيله همان جناب خلق ذات تنزهت ذاته عن تطرق تكرالصبح والمسا عصر بهرالنصر شاهانه‌سى ملجاء عرفا وادبا وزمان معدلت اقتران پادشاهانه‌سى ملتجاى اهل كمال وعلما اولان پادشاه دارا منقبت وشهنشاه ولى سيرت ولى نعمتمز ولى

نعمت عثمان السلطان ابن السلطان السلطان عبدالمجید خان ابن السلطان الغازی محمود خان ابن السلطان الغازی عبدالحمید خان افندمز حضرتلرینك شاهد مراد خیریت اعتیاد خسروانه‌سن مرآت توفیق دائمیسنده حسن صورتله نمودار وایام عمر واقبال وشان وشوکت واجلال تاجدارانه‌سین مانند عدد انجم تابدار بیحد وبیشمار و مؤلف مومی الیهی دخی آفتاب التفات همایون جهاندارانه‌سنه مظهریتله دیدۀ امنیۀ امل بندکانه‌سین هرحالده لبریز انوار مسار وقریرالعین افتخار بیورسون آمین .

حرره الفقیر الی الطاف ربه القدیر
راشد عن خلفاء مکتوبی صدر عالی

یافیاض

زهی شاه جهانیان حضرت عبدالمجید خانك
فروغ مهر لطفی مایه بخش اهل عرفاندر
معارف پیشه خیراندیشه دراول شاه ذیشانكیم
زمان شوکت شاهانه‌سی مغبوط ازماندر
هنرپرور شهنشاه معظمدر که عصرنده
کمالات ومعارف اهلی بیحد و فراواندر
که ازجمله جمال الدین افندیٔ هنرپیرا
موالیٔ عظامدن فائق امثال واقراندر
بووالا نسخه‌یی تألیف ایدوب عهد همایونده
نه‌رتبه وصف اولنسه اولقدر تحسینه شایاندر
نه‌حاجت جستجوی آب حیوان ایتمکه شمدی
بوترك شبهه‌سز هرلفظی عین ماء حیواندر

جمال فضله کو یا خالدر بالجمله آثاری
که صدق مدعایه ایشته بو تألیف برهاندر
معارف اهلی (فهمی) سایهٔ شاهانه‌ده ممنون
بو داعیٔ هنرور جمله‌دن احسانه جسباندر
اوله رونقطراز تخت نصرت تا ابد زیرا
سپهر شوکته اولشاه ذیشان مهر تاباندر

یافیاض

حضرت عبدالمجید خان مکارم پرورك
غبطه ایتسون عصرینه جمله سلاطین عظام
اویله سلطان معارف پیشه‌در کیم نو بنو
اوله‌ده عصر همایونده هر کس شاد کام
صد عصر محاسن حصر شوکتدر بو کیم
هر کس ایلر معرفت اظهارینه اقدام تام
ایلدی یعنی جمال‌الدین افندی طوغریسی
اشته بو تألیف ایله از هر جهت ابقای نام
اویله بر تألیف زیبادر که هر بر مبحثی
خاص و عامه ایتمده کشف مزایای مرام
(خضریا) بنده تتبع ایلیوب بو نسخه‌نك
ایلدم تقریضنه من غیرحد اهتمام
سایهٔ شاهانه ده اولسون اوذات پر هنر
التفات و مکرمتله چوق زمان شاد و بکام

یاستار

شه عالیسر عبدالمجید خان کرم معتاد
قلوب اهل تصنیفی ایدر تألیف ایله آباد

کوریدی ذاتی جنتمکان مرحوم فردوسی
ایدردی کوثروصفنده چوق شهنامه‌لر ایراد
فلك کورمش دکلدر هیچ بر تاریخده مثلن
اودر نور دوعین علم وعرفان مفخر اجداد
خدیو خیر خواه دیندر اولدقلرین استر
زمان دولتنده محترم ارباب استعداد
جمال الدین افندی جمیل الشیمه از جمله
سزای لطف وتحسین ایتدی زیبا برکتاب انشاد
یازوب وقعه نویس آل عثمانی برکدردی
سلاطین کزینك ایلدی ارواحنی دلشاد
موالئ فخامك فخریدر باصمه قالب صائمه
دکر تقویم مدحن اهل طبع ایلر ایسه اوراد
کوروشه ابن اکتم کتم ایدردی شرم ایدوب کندین
معارف آشنانك قسطلانیسیدر اول استاد
الهی زیدوعمروه شفقت ایتسون ذات والاسی
صنوف مرحمت مألوف فتوادن اولوب تعداد
اوشاهك بیك مؤلف نامنه دیباجه‌لر یاپسون
ایده حق صفحهٔ تاریخ عمرین اولقدر مزداد
یازای (صفوت) محلدر طوغریسی تقریض وتاریخه
جمال الدین اعلم قلدی نو ایجاد اثر ایجاد

یافتاح

بو اثر ایله جمال الدین افندی الدی شان
استمز تفصیل مدح ایلدی جمله نکته دان
طوطئ طبعه شکرمی کیم بو الفاظ لذیذ
کفتکویه دوشدی نیجه اهل دللر ناکهان

نسخه‌سی نادر اولوب بو اثر نادره‌نك
کورممش صورت امثالنی مرآت زمان
یاور همتیدر بالی افندینك کیم
حق میسر ایتدی تحریرین بوجه اسان
ایلدی خاطر مکسوریمی لطفی معمور
کونبکون قدرینی بالاترایده اول یزدان
جیش غمدن قلمم دترەیەرك بولدی ظفر
هله برقاچ نسخین یازدی بوعبد نالان
هپ کرامات شهنشاه جهانه شاهد
بویله تألیفه مماثل دها چوقدر برهان
(فتحیا) تقریض و تاریخه مجالك یوقدر
سکا لازم دعادر ایلمه غفلت بران
عدل وشوکتله سریر سلطنتده دائم
ایلیه عبدالمجید خانی مقرر سبحان

حرره‌الفقیر الحقیرالمحتاج الی‌رحمة‌القدیر السیدخلیل فتحیٔ سبوا‌سی
غفرذنوبه ولوالدیه ولجمیع‌المؤمنین آمین

مؤلف اصل کتاب زمانده قدرینی یازمش . حتی وقعه‌نویس اسعد افندی کتابك تألیفی نهایت بولدیغی وقت برحیات ووقعه‌نویس اولدیغندن آنك ترجمهٔ حالی‌ده بالطبع اکمال اولنه‌مامشدر .

بو تألیف کزینك او آندن شمدی‌یه دکین کچن مدت ظرفنده‌کی وقعه نویسلر ایله مورخینی دخی احتوا ایتمسی مکملیتنی تأمین و استفاده‌یی تمیم ایده‌جکی دوشونلدی ده رجال مشار الیهمك تراجم احوالی ایشته بزم طرفمزدن علاوه اولندی .

ادارهٔ اقدام

—

رجال مشار الیهم بروجه زیردر :

وقعه نویسلر — اسعد افندی مرحوم ، رجائی افندی مرحوم ، عاکف پاشا زاده نائل بك مرحوم . احمد جودت پاشا مرحوم ، الآن وقعه نویس سماحتلو لطفی افندی حضرتلری .

مورخین سائره — کندی نامنه منسوب تاریخك مؤلفی خیرالله افندی مرحوم ، فذلکه مصنفی احمد وفیق پاشا مرحوم ، نتایج الوقوعات مؤلفی مصطفی پاشا مرحوم ، خبر صحیح صاحبی فوزی افندی مرحوم ، الیوم صحیه نظارت جلیله‌سی رئیس ثانیسی عطوفتلو احمد مدحت افندی حضرتلری ، مکتب سلطانی مدیر لاحقی عطوفتلو عبدالرحمن شرف افندی حضرتلری ..

وقعه نویس اسعد افندی

اسعد افندی سلطان محمود و سلطان عبد المجید دورلری رجال علمیه‌سندندر . صحافلر شیخی زاده دینمکله معروفدر .
اسعد افندینك پدری مکه منلاسی اوله‌رق عائله‌سیله برلکده اوجاغنه کیدر ایکن راکب اولدقلری سفینه شاب دکزنده قضایه اوغرامش. بونلردن یالکز اسعد افندی ساحل سلامته چیقه‌بیلمشدر. اورادن استانبوله عودتنده باب فتوایه ملازمت ایدرك صره‌سیله وقایع کاتبی اولمشدر . ٤١ تاریخنده وقعهٔ خیریه‌ده ، یکیچریلرك لغوینه دائر برتو پاشا قلمیله صادر اولان طویل الذیل برفرمانی سلطان احمد جامع شریفنده علی ملأ الناس اسعد افندی اوقومش . ٤٣ تاریخنده روسیه سفری آچیلدیغنده اردوقاضیلغیله روم ایلی یه عزیمت و آنك یرینه چرکشی محمد افندی اردو قضیسی نصب اولندیغندن درسعادته عودت ایلمشدر. ٤٧ تاریخنده درسعادتده ایلك دفعه اوله‌رق ترکجه تقویم وقایع غزته‌سنك ابتدای تأسسنده او تاریخه‌قدر اسکدار جهتنده بولنان مطبعهٔ عامره استانبولده باب سرعسکرینك ارقه جهتنده قپودان پاشی حمامی نامیله متروك اولان محله نقل ایدلمش وجوارنده‌کی کوشه‌باشنده کائن قپوجی باشی موسی اغانك قوناغی ـ که مؤخراً مصرلی فاضل مصطفی پاشا مرحومه انتقال ایدن والیوم عرصه اوله‌رق موجود اولان قوناقدر ـ مدت مدیده تقویم خانه اتخاذ اولنوب مجدداً تشکیل ایدیلان مطبعهٔ عامره نظارتی تقویم نظارتی دیه توسیم ایدیله‌رك اسعد افندی اورایه تعیین ایدلمشدر .

شوراسنی استطراد قبیلندن اوله‌رق ذکر ایده‌لم که تقویم وقایعك عربجه ودیکر برنامده فرانسزجه ، رومجه وارمنیجه نسخه‌لری دخی باصیلوردی . رومجـه ایله ارمنیجه‌سی دولتك نظارتی التنـده اوله‌رق پطریقخانه‌لرده طبع اولنیـوردی . فرانسزجه‌سـنك محرری التنجی دائرهٔ بلدیه مدیریتنده وبکرش سفارتلرنده بولنمش اولان متوفا بلاق بکك پدری موسیو بلاق ایدی که مومی الیه اولجه ازمیرده چیقاردیغی برغزته‌ده اوزمان تحـدث ایتمش اولان مسـائل مصریه‌ده سلطنت سنیه‌نك نفعنه برچوق نشریاتده بولندیغی ایچون سـلطان محمود خان حضرتلرینك توجه همایونلرینی قزانه‌رق درسعادته جلب اولنمش ورسمی فرانسزجه غزته‌اندن طولایی موسیو بلاقك عهدهٔ اقتدارینه توديع اولنمش ایدی .

١٢٥٤ سنه‌سنده تأسیس ایدلمش اولان قرانتنه اصـولنه اوزمان خلق پك يبانجی اولدیغـدن نظر عمومده بدجه کوریلان بو یکی شی حقنده سوء ظنه محل قالمامق اوزره رجال علمیه‌دن اولان صاحب الترجمه اسعد افندی ایله صدوردن عبدالحق منلا قرانتنه مجلسـنه اعضا انتخاب ایدلمشلردر .

١٢٦٠ سنه‌سنده شاه ایرانك وفاتی مناسبتیله اسعد افندی استانبول پایه‌سی احسانیله وسفارت موقته ایله شاه جدیدك تبریك جلوسی ایچون کوندرلمش ومعیتنه فارسی ترجمانی اولمق اوزره مؤخراً کمال پاشا اولان کمال افندی مرحوم وسرکتابتنه‌ده اووقتك شعراسـندن اياشلی ولی افندی مأمور ایدلمشـلردر . استانبوله عودتنده مالیه ناظری نافذ پاشـا ایله برودتلرینه مبنی تقویم نظارتندن عزل اولنمشدر .

وفاتی ١٢٦٤ سـنه‌سنده مجلس معـارف عمومیه رئیسـی ایکن وقوعبولمشدر .

یره‌باتانده بناسنه موفق اولدیغی کتبخانه‌نك خطیره‌سنده دفین خلد غفراندر . فطین ، ذکی ، جربزهٔ نطقیه صاحبی ، دائما مطالعات ایله مشغول برذات اولوب کتبخانه‌سی هپ آثار نادره ایله مملو بر خزینهٔ گرانبهادر .

اسعد افندی ۱۲۳۷ تاریخندن اعتباراً قرق سنه‌سی نهایتنه‌قدر درت سنه‌لك یکیچری وقعه‌سنی مبین اولان (اس ظفر) ی قلمه آلدیغی کبی شانی زاده تاریخنی‌ده قرق بر تاریخنه قدر ذیل ایتمشدرکه بوتاریخ کندی کتبخانه‌سنده محفوظ ومع‌التأسف غیرمطبوعدر. مستظرفی ترجمه ایدن دخی اسعد افندیدر. (شواهدالمورخین)نامیله غیرمطبوع بر اثری دها واردرکه‌تاریخ کولرك تواریخ منظومه‌لرندن بعض پارچه‌لری انتخاب ایتمش وصاحبلرینك دخی تراجم احوالنی قیصه‌جه یازمشدر . بونك یالکز بر ایکی نسخه‌سی بولنمقده‌درکه بردانه‌سی شورای‌دولت بدایت‌محکمه‌سی رئیسی سعادتلو سعید بك‌افندی حضرتلرینك‌پدرلری مرحوم‌کمال پاشاده کورلمشدر . مشارالیهك ترجمه وشرح یوللو اخلاق وسیاسیاتدن بر اثر ناتمامی دها منظورمز اولمشدرکه بونك یالکز برنسخه‌سی موجوددر . کتبخانه‌سنه وضع ایدنلك اوزره وقعه نویس سماحتلو لطفی افندی حضرتلری طرفندن تجلید ایتدیرلمکده‌در .

بوندن‌ماعدا کتبخانه‌سنده موجود اولان کتابلرك ـ مبالغه‌اولنسون اما ـ همان‌هپسنده اسعد افندینك تعلیقاتی واردر . بوایسه کندینك فضلنه دلالت‌ایدر. مشارالیه تسوید ایتدیکی صحایفك باشلرینه (هوالمعین) جمله‌سنی تحریر ایتمك اعتیادنده ایمش .

٦

تاریخ (لطفی) ده دینیلیورکه :

«مبدأ نظامات عسکریه اولان اشکنجی، نفراتی تحریری ماده سندن بدأ ایله وقعهٔ خیریه‌یی مبین «اس ظفر» نامیله وقعه‌نویس اسعد افندینك یازدیغی تاریخ حضور پادشاهی‌یه بالتقدیم طبع و تمثیلی و محررینك حین وقعه‌ده مشهود اولان خدمتنه مكافاةً و ذاتاً اصحاب هنر و ایساقتدن اولدیغنه حرمةً طریقتجه تسریری حقنده عرض اولنان تقریره صادر اولان خط همایونده وزیر مفتشلکیله برابر مولویت توجیهی و تاریخك طبعنده سهو اولنامق ایچون تصحیحنه کندوسنك باقسی اراده بیورلدی. مشارالیهك مؤخراً مطبعهٔ عامره و تقویمخانه نظارتنه اشبو تصحیح مأموریتی مقدمه اولمشدر».

نظامات عسکریه‌نك لزوم اجراسی یکیچری رؤساسندن بعض ذواته اکلاتیلوب بولزومی آنلرده ادراك ایتملریله واقع اولان عهد ومیثاقلری قبل شرعدن ثبت ایدلمك اوزره ۱۲٤۱ شوالنك اون سکزنجی پنجشنبه کونی مجلسده ایشه قرار ویرلمسی سویلشیله‌رك بو بابده‌کی تعهد حجتنك تسویدی اول زمان استانبول محکمه‌سنده وقایع کاتبی اولان صاحب الترجمه اسعد افندی‌یه نهانی اکلاتلمسندن اکلاشیلیورکه اسعد افندی معتمد، مستقیم الاطوار و نزد اولوالعزمده مظهر توجه بر ذات ایمش؛ ایشته تاریخ لطفینك مشهود اولان خدمتی دیه خبر ویردیکی خدماتندن بریده مرحومك حجت مذکوره‌یی کمال سرعتله ایفا ایتمسیدر.

شانی زاده، وقعه نویسلك مأموریتنه طرف شاهانه‌دن کندیسی مناسب کوریلوب‌ده بوکا عائد معاملهٔ رسمیه‌نك اجراسی ضمننده شیخ الاسلام خلیل افندینك حضورینه چیقدیغی اثناده شیخ الاسلام مشارالیهك استصغاراً اتیان ایلدیکی طرز افاده‌دن بحث ایتدیکی صره‌ده

« .... مكتوبجيلرى (خليل افندينك) ياغچى اولوب حداثت سننه كوره فى نفس الامر فن انشاده بعض استعدادى اولان مدرسيندن تحافلر شيخى زاده اسعد ملاى سوق ايدوب .... » ديديكنه باقيلور ايسه اسعد افندى ١٢٣٥ سنه‌سنده شيخ الاسلام خليل افنديك حسن توجيهى سايه‌سنده وقعه‌نويس اوله‌جق ايمش ايسه‌ده شانى زاده حضور همايونه اولجه تقديم ايتمش اولديغى ايكى اوچ اثريله نزد شاهانه‌ده كنديسنى طانتمش اولديغندن اسعد افنديك وقعه‌نويسلكى اوزمان تأخر ايتمشدر.

اس ظفرك خاتمه‌سنده « احسان حضرت پادشاه بنده‌نواز محرر فقير تشكرسنز » عنوانى آلتنده سلطان محمودخان حضرتلرندن كورديكى عواطف حقنده و وقعه‌نويسلكه صورت تعيننه دائر صاحب الترجمه‌نك يازديغى سطرلر ترجمهٔ حالنك شايان دقت نقطه‌لرى اولمغله بروجه زير عيناً اقتباس ايديورز :

﴿ لئن شكرتم لازيد نكم ﴾ نص شريفنجه شكرسنجى شكر نعمت واجبهٔ ذمت ومستتبع منحت اولوب لكن بوعبد بى استعدادى ازسر نواستعباد ايدن الطاف واسعة الاطرافك بيكده برينى تعداد وبيان نهال خشك وتر اشجار خامه وصفحات طبقات افلاك نامه اولسه دخى غير مقدور عهدهٔ زباندر . « من شكر الطافه الافهام قد عجزت ؛ فكيف يأتى به نطق وتحريرى » زيرا بو فقير ناتوان كناره كير زاويهٔ نسيان ايكن شاهى وويسى كبى جهابذهٔ فن انشا وعطائى ونركسى آسا اساتذهٔ صنعت املانك مطمح انظارلرى اولوب ادريس بدليسى مثللو تحريرك وعارف معارف سبع المثانى خواجه سعدالدين ثانى مانندى صاحب تحريرك زيب سرنامهٔ افتخارلرى اولان شهنامه خوانى يعنى وقايع نويسىٔ دولت عليه‌لرى خدمتكارلغنه قريحهٔ صبيحهٔ كرامت صريحه‌لرندن

تعیین ایله بین الاتراب قدر پست اعتباریمی همسر آسمان نه قباب بیوردقلرندن فضله سلفمدن قالمه حوادث گذشته‌دن قطعهٔ اولی اولمق اوزره بر سنه‌لك وقایع مسوده‌سنی بوندن اقدم شرمساریٔ هزار ایله بزم معارف جزم همایونلرینه طرف باهرالشرف وکالتپناهیدن تقدیمه اجتسار ایلدیکمدن چند روز مرورنده (الفرج بعدالشده) لهیف الامانندن وقعهٔ خیریهٔ انهزام اشقیا پرده بر انداز ظهور ورخنه کردین ودولت اولان خونه بالکلیه مقهور اولوب تنظیم واجاده‌سی اقتضا ایدن امور مهمهٔ داخلیه ومصالح مدلهمهٔ خارجیه یه اشتغال خلالی تقدیم قلنان اجزا قرین مطالعهٔ همایونلری اوله‌رق نامناچیزانه‌می یاد و مشمول شملهٔ قبول شاهانه‌لری اولمغله دلشاد بیوردقلری سعادتدن وعثراتی ستردهٔ کزلك صفح جمیل بیوردقلری دولتدن ماعدا اسلاف کرامدن مورخ راشدافندی مرحومك خاتمهٔ تاریخنده مرسوم خامهٔ مانی رنك تشکری اولدیغی عطیه‌نك اضعاف اضعافی ودرد فاقه‌یه دواء برء الساعهٔ شافی اولان بیست دانه بدرهٔ بدر اشراق یعنی یکرمی عدد کیسهٔ نفیسه‌یه معادل ثمرات جنات کبی حاضر وناضر زر سرور آور ناظری احسان بیوروب نعم الواسطهٔ کف صدارتپناهی ایله آل حقکده ظهور ایدوب رسالهٔ ثروت و سامانکه براعةالاستهلال اولان عطیهٔ شاهانه‌یی کلامیله اعطا قلنه‌رق مظهر مسار اولدیغمدن بشقه مدرسه‌می صحن ثماندن حرکت التمشلی رتبه‌سنه تحریك وعقدهٔ مدغمهٔ عیش آلمی تفکیك بیوروب رؤس همایونی دست سماحت پیوست فتوپناهیدن الدیغمده حقکده اولین پایهٔ التفات پادشاهانه‌در خطابنه سزاوار اولدیغمدن غیری صدف صلب اصالت شهریارانه‌لرندن‌در عالیهای فرید یعنی شهزاده سلطان عبدالحمید عمرالله تعالی مع ابیه

بجاه النبي النبيه زيور بخش سلك شهود وزيب آغوش قابلهٔ وجود اولدقده باب عاليدن تقديم ايلديكم امر مرسوم تاريخ كه (اقليمى پرنور ايلدى شهزاده من عبدالحميد) مصراعيدر مرئىٔ لحاظهٔ تحسين خسروانه‌لرى اولوب بيك عدد ربعيه احسانيله نائل انواع رفاه ورفاغ وعلى الخصوص (اس ظفر) ايله مسمى اولان اشبو قباله‌نك قبيل ختامى اثناسنده مدرسه‌مى رتبهٔ خامسه‌يه تحريك وقرنداشمى [١] سالك مدرسينه تسليك ايله چراغ اندر چراغ بيورديلر وقتا كه قبالهٔ مقبولة المقالهٔ مرقومه‌نك حسب الطاقه مسوده‌سى ترقيم ومقام صدارت عظمادن عز حضور شوكت نشورلرينه بالتلخيص عرض وتقديم اولندقده نكاه فيض اكتناهلريله منظور وطبعيله نشر واشاعه‌سى بابنده خط همايون عنايتمقرون خلافتپناهيلرى بالازيب صدور اولەرق عمر ثانى وحيات جاودانيدن عبارت اولان تذكير نام كمترانه‌مله مستغرق بحور حبور بيوردقلرينك اوزرينه موقتا اسكدار مخرجى احسانيله مبتهج ومسرور ونظارت بانظارت صدارتپناهيده آسوده اوقاف شريفه تفتيشى خدمت متيمنه‌سنه مأمور بيورديلر.»

(لغت جغرافيا وتاريخ) مؤلف فضائل نهادى رفعت افندى مرحومك نقيب الاشرافلرك تراجم احوالنى حاوى اولمق اوزره (٨٣) تاريخنده جمع وترتيب ايتديكى (دوحة النقباء) نامنده‌كى مجموعهٔ معتبره‌ده صاحب الترجمه حقنده ايضاحات آتيه ويرلمشدر:

مولاناى مشار اليه عهد سليم خان ثالث عليه رحمة الملك الباعث

---

[١] اسعد افنديننك برادرى اصحاب حميتدن فضلى پاشادر. قديم روسيه محاربه‌سنده وارنه‌ده برارلنى كورلمش ووقعهٔ خيريه‌ده مدرس ايكن تبديل مسلك ايله نظام جديده كيروب پك چوق بلاكتلر صاوشديرمشدر. طوپخانه‌ده دخى خدماتى كورلمش وميرلوالق رتبه‌سنه قدر ارتقا ايتمشدر.

علماسندن موقتاً مدینهٔ منوره قاضیسی اولوب اثنای طریقده غریقا ارتحال دار بقا ایدن صحافلر شیخی الحاج احمد افندی مرحومك صلبندن بیك ایکیوز بر خلالنده زیب مهد وجود اولمشدر. سن تمیزه رسیده اولدقده والدی مرحوم مشار الیهدن و بعض علمادن مقدمات علوم عربیه‌یه شروع ایدوب اول خلالده یعنی ایکیوز اون اوچ تاریخنده والدی قدس شریف قاضیسی اولدقده بر سنه دیار مقدسه‌ده اقامت وتکمیل مدتله درسعادته عودتندن ایکی اوچ سنه مرورنده مصر قاضیسی اولوب ینه استصحاب و برسنه مدتی ختامنده مدینهٔ منوره قضاسی توجیه اولنمغین جانب حجاز مغفرت طرازه عزم ایکن بحر سویشده راکب اولدقلری سفینه تلف اوله‌رق ایچنده بولنان نفوسدن صاحب ترجمه ایله برادرزاده‌سی وهمسنی دیوان همایون قلمی کتبهٔ معارف مندانندن اولوب بوندن اوتوز سنه مقدم بوغاز ایچنده استنیه نام محلده غریقا وفات ایدن واستنیه مقبره‌سنده مدفون اولان عبدالرحمن افندی نام ادیب بیم‌جانله برستونه یاپشوب حفظ ملك متعال ایله برکیجه دریاده قالدقلرندن صکره ساحل سلامته چیقمشلردر. عریان کریان بر قریه‌یه وصوللرنده اتفاقاً اول طریقده مصرده والیٔ والاشان وزیر دلیر صدر اسبق خورشید پاشا مرحومك دائره‌سی اتباعندن بر مرد غیور خضر آسا ظهور ایدوب اول ایکی نهال باغ فضیلتی اکسا وارکاب ایله استصحاب ووالیٔ مشار الیه حضورینه کتوردکده حقلرنده اکرام وحرمت وسمت وطنلرینه معززا اعاده وارساله همت ایلمشدر. فقدان والدایله بی‌ثروت وسامان درسعادته وصوللرنده صاحب ترجمه رؤس تدریس ومعیشت مدرسینه نائل وسمت تحصیل معارفه حصر اوقات ایله مائل اولوب مشهور خواجه امین افندینك مدت

وفيره حلقهٔ بزم افادهسنده حاضر و هر فنی معرفته مجد غير قاصر اولوب فرط ذكا و كوشش بی‌همتا ايله سبق اقران ايلمشيدی. لكن انفاق عيال ضمننده اكتساب معاش ايله اشتغالی نشر علومه مانع اولوب روم‌ايلی واناطوليده بعض قضالره نيابت ودرسعادتده خدمات شرعيه‌ده استخدام و قابليتی مشهود خاص وعام اولەرق اوتوز طقوز خلالنده وقعه‌نويس شانی زاده مرحومك حسب‌القدر انفصالنده وقعه‌نويس دولت و كوكب اقبالی نظر شهرياری ايله رخشندهٔ مطلع سعادت اولمشيدی. چوق كچمدن وقعهٔ‌خيريه نتيجهٔ حسن ظهورومدار اقبال وسرور اولدقده موقتاً اسكدار مولويتيله شادان واردوی همايون قاضيلغی توجيه واحسان بيوريلوب چوق كچمدن درسعادته جلب بيورلمغين منصبی اولان اسكدار قضاسنی بالفعل ضبط وتكميلنده مكهٔ مكرمه پايه‌سيله مجبول وبرسنه مرورنده صوفيه وشهركوی طرفلرينه تحرير نفوسه مأمور وعودتنده تقويم وقايع ايجادنده نظارتی عهده‌سنه توجيه ودارالطباعه نظارتی دخی علاوهٔ مأموريتی بيوريلوب قرق‌سكز خلالنده استانبول پايه‌سی و بعد برهة من‌الزمان بالفعل استانبول قاضيلغی توجيه والتی يدی‌ماه مرورنده نظارت مذكوره عهده‌سنده اولديغی حالده باپايهٔ اناطولی‌سفارت سنيه‌ايله جانب ايرانه روان وبرسنه‌دن صكره تكميل مأموريتله درسعادته وصول و التفات شاهانه‌يه موصول اولوب توقيرقدروشان ايلمشيدی. بعدالوصول‌امتداد انحراف‌مزاج‌ايله نظارت مذكوره‌دن معزول ايكن قرنته نظارتنده برمدت استخدام وبعده بالعزل روم‌ايلی پايه‌سيله اكرام‌اولنمشيدی. بدايت تنظيمات‌خيريه‌ده مجلس احكام عدليه اعضالغيله ايكی‌سنه‌قدر ايفای مأموريت وكسب‌شان ومفخرت ايدوب بعده مجلس مذكوردن معزول اولديغی اثناده

الّلی یدی سنه‌سی جمادی‌الآخره‌سنده نقیب‌الاشراف السید عبدالرحیم افندینك ارتحالنده خدمت جلیلهٔ نقابت [١] والتمش تاریخنده بالفعل روم‌ایلی صدارتیله مبجل اولوب اون یدی ماه صدارت مذکورده اجرای احکام شرع منیفه دقت وبعدالانفصال مجلس موقته مأمور اولدی. التمش ایکی اواخرنده مکاتب عمومیه نظارتی عهده‌سنه توجیه وقدر وشانی تنویه بیورلدی. نحافت وجود وامتداد انحراف مزاج سببیله مکاتب عمومیه نظارتی التمش درت صفرینك ابتداسنده مجالس معارف عمومیه نظارتنه تبدیل اولنوب لکن بوکره انحراف مزاج قابل دوا اولمامغله شهر مذکورك اوچنجی صالی کیجه‌سی ساعت سکز بچق رادهلرنده مرغ روح پرفتوحی قفس جسمندن عالم عقبایه پرواز ایتمکله ایرتسی کونی سلطان احمد خان جامع شریفی مصلاسنده نمازینی جماعت کثیره ایله حاضرین اولان علما وصلحا وسیما مفتیٔ زمان وصدور وبعض مشیران وارکان سلطنت بالادا کتبخانه‌سی خطیره‌سنده اعداد ایلدیکی لحد مغفرته نهاده اولندی. رحمة‌الله علیه مولانای مشارالیه علم وفضل ایله آراسته وشعر وانشا ایله پیراسته اولمغله مشاهیر آثارندن (ترجمهٔ مستطرف) و(اس ظفر) و(زیبای تواریخ) و(باغچهٔ صفا اندوز) ورسائل کثیره ومرتب دیوان اشعاری ومدون منشات نامداری وسائر آثاری سرمشق ادبا وکتبخانه‌سنده موجود ومهیادر.

---

[١] (نقیب‌الاشراف) آل پیغمبرینك دفترینی طوتان وآنلرك احوالنی ضبط وربطه مأمور اولان ذاتدرکه دولت علیهٔ عثمانیه‌ده ابتدا بوعنوانه مستحق کورلن سلطان بایزید ثانی حضرتلرینك عصری رجال علمیه‌سندن پادشاه مشارالیهك خواجه‌سی عبدالله افندینك مخدومی سید محمود افندیدر. طقوز یوز بر تاریخنده یومی یکرمی بش اقچه وظیفه ایله منصب نقابته تعیین اولنه‌رق ساداتك تصحیح انسابنه مأمور اولمش ایدی.

مجلس معارف اعضاسندن ثریا بك افندینك همتیله نشر ایدلمكده بولنان (سجل عثمانی) ده مشارالیهه دائر ایضاحات آتیه ویریلیور :

اسعد محمدافندی موالیدن احمدافندی مخدومیدر . مدرس اولوب حالت افندی یه منسوبیت پیدا ایلدی . ١٢٤١ محرمنده وقعه‌نویس اولدی. بعده منلا اولوب ٤٤ محرمنده اردوی همایون قاضیسی اوله‌رق اوسنه عزل ایدلمشدر ٤٧ ده تقویم وقایع غزتهٔ رسمیسی اشرنده باش محررلکیله تقویم خانه ناظری اولدی ٤٨ ده استانبول پایه‌سی ویرلدی ١٢٥٠ جمادی الاولی غره‌سنده استانبول قاضیسی اولوب جمادی الاخری اواسطنده اناطولی پایه‌سیله ایران سفارتنه مأمورقلندی. بعدالعوده نظارتده دائم اولدی ٥٣ ده عزل ایدلدی ٥٤ ده روم ایلی پایه‌سی آلدی ٥٥ رمضاننده مجلس والا اعضاسی اولوب ٥٧ ده نقیب الاشراف و ٦٠ جمادی الاولاسنده صدر روم ایلی اولدی . بعدالاكمال ٦٣ محرمنده بدایت تشكلنده معارف عمومیه ناظری اولدیكه ابتدا معارف ناظری عنوانی آلان بوذاتدر ٦٤ اوائلنده نظارتدن عزل ایله مجلس معارف رئیسی اولدی و نظارت عنوانی مكاتب مدیریتنه تحویل ایدلدی ١٢٦٤ ربیع الاولنده ارتحال ایلمشدر . عالم . كامل ، كاتب ، شاعر ایدی . حتی عارف حكمت بك شیخ الاسلام اولدقده برقطعهٔ تأثر سویلمشدر : « بنم حقم ایكن جای مشیخت ، خدانك حكمتی عارف بك اولدی » بیتی اوندندر . دیوان اشعاری وبعض رسائلی و «اس ظفر» نامیله وقعهٔ خیریه تاریخی واردر . بر وبعضنده انشا ایلدیكی كتبخانه سنده مدفوندر . اوغلی مدرس و صكره تبدیل طریقه نائله اولان (احمد ضیاءالدین افندی) كندینه چكمیوب بعض كتبنی ضایع

ایتدی . بوده ١٢٧١ ده یکرمی درت یاشنده وفاتیله یانه دفن ایدلمشدر .
کریمه‌لرندن بریسی برحیاتدر .

وقعه‌نویس رجائی محمد افندی

قضاتدن محمد طاهر افندینك حفیدی وعصر سابقده باب دفتری‌یه مربوط معدن قلمنك سرخلیفه‌سی الحاج احمد نورالدین افندینك نجل نجیبی اولان محمد شاکر رجائی افندی پدرینك سودلیجه‌ده کائن خانه‌سنده هجرتك بیك ایکی‌یوز اون سکزنجی سنه‌سی ماه ذی‌الحجه‌سنده دنیایه کلدی .

مفطور اولدیغی ذکای فوق‌العاده‌سیله برابر عنفوان طفولیتنده تعلم وتحصیلدن روکردان ایکن طقوزاون یاشلرینه کیردیکی کبی برمیلان جدی ایله اوقویوب یازمغه باشلادی و برایکی سنه ظرفنده تلاوت قرآنده کسب مهارت وثلث ونسخ خطلرنده تحصیل ملکه ایدرك دها اون اوچ یاشنده ایکن خط نسخ ایله تبرکاً یازمش اولدیغی سورهٔ منیفهٔ «عم یتسائلون» کتبه‌سیله خواجه‌سی قابه‌لی محمد افندی طرفندن خطاطلغه مأذون ورجائی تخلصیله معروف ایدلدی . وبوا‌ثناده قرائت سبعه اصولی اوزره حفظه چالشوب اله کتیردی ایسه‌ده بریوم معینده مخصوصاً منعقد اولان جمعیت حفاظ کرام حضورنده اثبات وجود ایتمکه مانع برعارضهٔ بدنیه حدوثنه بناءً حفظی دیکلتمکه احراز موفقیت ایده‌مدی .

معلوم اولدیغی اوزره بوندن ایکی ثلث عصر اول‌ارده کنجه‌یه قدر

علوم متداوله جامعلرده تدرس اولنور واصول انشا ایسه قلملرده اوکره نیلوردی . بناءً علیه رجائی افندی دخی اون التنجی سال حیاتنه واصل اولنجه پدرینك سرخلیفه سی بولندیغی قلمه چراغ اوله رق اوزمانلر محلهٔ اقامتلری بولنان جراح پاشا سمتندن هرصباح قالقار سلطان بایزید جامعنه کیدر وزمانجه پك مشهور اولوب اسمی تخطر اولنه میان بر عالمك حلقهٔ تدریسنده ساعتلرجه اثبات وجود ایدر . آندن صکره قلمنه کیدرك اوراده ده فن کتابت تحصیلیله اوغراشیردی .

برمدت کافیه بوصورتله دوام واقدام سایه سنده علوم آلیهٔ عربیه یی وبشقه جه لسان فارسی یی تحصیل ایتدکدن واصول کتابت وانشایی دخی ابتدا بروجه محرر معدن قلمنه وبعده دفتردار مکتوبی قلمیله دیوان همایون قلمنه دوام ایدرك لایقیله اوکرندکدن صکره ایالت مأموریت اولمق اوزره قصاب باشی شاکر افندینك جزیه محصلغنده خدمت کتابتنه کیردی . بواثناده ایدی که بش سنه قدر دیرلك ایتدیکی حرمیله ایکی اولادی بری برینی متعاقب وفات ایتدیکندن ثانیاً — تاریخ عثمانیجه ذوات معروفه دن اولان تیمور طاش پاشانك سلاله سندن — سیف الله بکك کریمه سی رابعه عدویه خانمله عقد ازدواج ایلدی .

جزیه محصللغی کتابتنده ایکن یازدیغی رسمی وغیر رسمی شیلر قدرت قلمیه وحسن سلیقهٔ منشیانه سنه بادیٔ اشتهار اولدیغندن داماد پادشاهی خلیل رفعت پاشانك طوپخانهٔ عامره مشیریتنده دیوان کتابتنه ابتدا معیةً وصکره اصالةً انتوب برایکی سنه ایفای خدمتله شهرتنه موافق صورتده ابراز آثار لیاقت ایتمکله پاشانك دفعهٔ اولی سرعسکرلکی هنکامنده — که بیك ایکی یوز اللی اوچ سنهٔ هجریه سنده — دلالت قدر دانیسیله مسالك ملکیه جه اول مراتب واقصای مطالب اولان خواجکانلغه

نائل و پاشای مشارالیهك دفعهٔ ثانیه سرعسکرلکنده دیوان کتابتی ینه عهده‌سنده بولنمق اوزره امدی اوطه‌سنه مأمور اولدی. دیوان کتابتنده بولندیغی قدر خلیل رفعت پاشادن مشاهده ایتدیکی تلطیفات قدر شناسی وعنایات بنده پروری یه برشکرانهٔ مناسبه ایله مقابله آرزوسنه دوشدی و بونك ایچون هزینه مراجعتدن بشقه چاره بوله‌مدیغندن اوچ آی قدر ترك خواب وحضور ایله غایةالغایه رقیق برخط نفیس ایله بر ایله بر بچق پارمق عرض وطولنده بر مصحف شریف یازه‌رق وبالذات تذهیب وتجلید ایدرك مشارالیهه برگذار ایتدی.

بیك ایکی یوز اللی التی سنه‌سنده داماد خلیل رفعت پاشانك سرعسکرلکدن وقوع انفصالی اوزرینه رجائی افندی دیوان کتابتدن منعزل اولمغله ارتق امدی اوطه‌سنه حصر دوام ایدرك براز وقت صکره — که ماهر بکه خلف اولان ممتاز افندینك امدجیلکی هنگامنده تقویم وقایع محررلکنه تعیین وعهده‌سنه رتبهٔ ثانیه متمایزی توجیه اولنه‌رق قلمجه مظهر تلطیف وامتیاز اولدی. وبوانناارده وقعه‌نویس اسعد افندینك ارتحالنه مبنی وقعه‌نویسلك مأموریت مهمه‌سی بیك ایکی یوز اتمش درتده رجائی افندی یه توجیه و بوصرده رتبه‌سی اولی صنف ثانیسنه ترفیع قلندی.

ممتاز افندی یه خلفاً امدجی اولان فؤاد پاشانك مأموریت فوق‌العاده ایله مملکتینه عزیمتنده رجائی افندی امدجی وکالتنه کچه‌رك باب‌عالیجه تزیید قدر واعتبار ایلدی. آنجق وظیفهٔ منضمه‌سی بولنان وقعه نویسلك مأموریت معتنابهاسنی لایق اولدیغی درجه‌ده اهمیت وجدیتله‌باقتلق آرزوی مخصوصی وجهله بوایشك عهده‌سندن گله‌بیلمك اوزره باب‌عالی یه تقدیم ایتدیکی لایحه‌سنده مندرج بعض تکلیفات

ومستدعیاتی قرین اسعاف بیورلمدیغندن اعتذار واستعفاسی اوزرینه مأموریت مذکوره عهده‌سندن صرف ایدلدی .

امدجی وکالتنده اون آی قدر ایفای خدمتدن صکره تقویمخانه ناظری سعید بکك ارتحالی اوزرینه بیك ایکی یوز التمش بش تاریخنده رتبهٔ اولی صنف اولی ایله تقویم نظارتنه نصب ایدیلوب ایفای وظائف مأموریتده مقدمانه بذل مقدرت ایتمکده ایکن بیك ایکی یوز التمش طقوزده بعض اغراض شخصیه‌یه هدف اوله‌رق نظارت مذکوره‌دن منفصل وایکی سنه امتداد ایدن بو معزولیت ومنکوبیتی هنگامنده اك شدید بر ضیق معاش ایچنده بیله قنعانه وشکر گذارانه بر صورتده مطالعهٔ کتب وممارسهٔ خطوط ایله متوغل اولدی .

بو ایکی سنه مدتك صوکارنده — که بیك ایکی یوز یتمش بر تاریخنده — رشید پاشا تکرار مقام صدارته گلمکله دها امدی اوطه‌سنده ایکن مزیتنی تقدیر ایتدیکی رجائی افندی‌یی ابتدا مجلس معارف اعضالغنه وبراز صکره ناظر تقویم بولنان نائل بکك وفاتنه مبنی دفعهٔ ثانیه اوله‌رق تقویم نظارتنه نصب وایکی سنه صکره مجلس والای احکام عدلیه اعضاسندن لبیب افندی ایله بجایشلرینی اجرا ایتدیردی . فقط بیك ایکی یوز یتمش اوچده رشید پاشا ارتحال ایتمکله رجائی افندی حامیسز قالدیغندن یتمش بش تاریخنده مجلس والا اعضاسنك تنقیحی صره‌سنده اعضالقدن عفو وفقط بودفعه کندیسنه اون بیك غروش معزولیت معاشی تخصیص اولندی .

رجائی افندی جاه ومنصب ومال ومنال کبی عارضی شیلره اهمیت ویرمدیکی کبی آزاده مشربلکی حسبیله — هر نصل ایسه آزچوق تکلفاتی مستلزم اولان — اختلاطی دخی سومدیکندن بودفعه‌کی معزولیتنی

جانه منت بیله‌رك کوچك یاشندنبری کندیسنه یارجان وندیم وجدان اتخاذ ایتدیکی مطالعه‌یه حصر اوقات ایتدی . وبر آرالق دیانت اسلامیه علیهنده « مفتاح الاسرار » نامنده اوله‌رق نظر مطالعه‌سنه واصل اولان فرسی العباره بر رساله محتویاتنك اظهار واعلان بطلانی مقصدیله برمجله تحریرینه باشلایوب برقسم مهمنی میدانه کتیرمش ایکن بیك ایکی یوزیتمش یدی تاریخنده قافقاسیا مهاجرلرینه متعلق امور ومصالحك مذاکره‌سی وتمشیتی وظیفه‌سیله شیخ الحرم اسبق حافظ پاشانك تحت ریاستنده تشکل ایدن قومیسیونه وقوع مأموریتی مجلهٔ مذکوره‌نك ناتمام قالمسنه سبب اولدی .

ایشته بوقومیسیونه اوچ سنه‌قدر دوام ایتدکدن صکره بیك ایکی یوز سکسان تاریخنده ولایات قپوکتخدالقلری تشکیل اولنمسیله مشارالیه صولك مأموریت اوله‌رق بوسنه واشقودره ولایتلری قپوکتخدالغنه تعیین اولندی . بومأموریت حدذاتنده دغدغه‌لی برایش اولمدیغی کبی رجائی افندیده تقدم سن ایله کوشهٔ استراحته چکیلوب کندی عالمنده دمکذار اولمق میل طبیعیسی زیاده‌لشدیکندن قومیسیونه هفته‌ده یالکز ایکی کون کیدرك قصور وقتنی — یاز وقیش اقامت ایچون ترجیح ایتدیکی — وانی کوینده‌کی ساحلخانه‌سنده کتاب اوقومق .. جلی وتعلیق یازمق وخصوصا طاعات باری‌یه مبالاة ومولاة کوسترمك صورتیله برخوشجه امراره باشلامش وحال وحیاتندن ممنون بولنمش ایکن خواجه‌پاشا حریق کبیرنده چنبرلی طاشده کائن شتائیه‌سنك کافهٔ مفروشات واشیا تجملاتندن ماعدا اکثریسی یازمه ونادرالنسخ اولمق اوزره قرق سنه‌لك بر همت سایه‌سنده طوپلایه‌بیلدیکی بیکلرجه جلد کتب نفیسه ایله وحتی کندیسنك برچوق آثار قلمیه‌سیله برابر برقاچ

ساعت ظرفنده یاتوب خاکستره منقلب اولیو یرمسی رجائی افندی‌یه اوقدر تأثیر ایتمیوب فقط بومصیبتی متعاقب بیك ایکی‌یوز سکسان ایکی تاریخنده خاتمهٔ اولادی مظهر ضیاءالدینك قضاءً بالارتحال ت ئله آره‌سندن نا کهانی غیبوبتی مشار الیهك قلب رقیقنده اونونمز برجریحهٔ حسرتك آچلمسنه سبب اولدی و نور دیده‌سنك کتابهٔ سنك مزارینی بالذات ترسیم و ترقیم ایتمك کبی بر وظیفهٔ الیمه‌یی ایفا ایچون هفته‌لرجه اوغراشمقدن چکنمدی . الم وانکساری اودرجهٔ شدته وارمش ایدی‌که بوشدتك ایلرجه دوام ایدن دورهٔ اولیسنده تسلی یاب اوله بیلمك ایچون کوندزلری حجرهٔ تنهاییسنده ساکن ساکن مطالعه ایله مشغول ومستغرق ایکن بر ارالق بلند آواز ایله « مظهر !. مظهر !.. اوغلم نورعینم !. نره‌یه کیتدك ؟. نره‌لرده قالدك ؟. » دیه‌رك نوحات مأیوسانه‌یه باشلار . اقشاملری ایسه نصف‌اللیله طوغری هرکس خوابکاهنه چکلدکدن صکره برلحن غریب کریه آمیز ایله :

کزمکه کوندردم بر صباح ایرکن
کیجه‌لر کچدی ده کلمدی حالا
دونمزمی اوینه کزمکه کیدن
نرده قالدی نور دیدم مظهرم ایا

محو اولدی ییللرجه ویردیکم املك
کلشن عیشمك بهاری صولدی
ارتق شو برزخدن قورتلسهم کرك
عمرم پایان بولدی چله‌ده طولدی

منظومهٔ طبیعیه‌سنی ساعتلرجه ترنم وتکرار ایدرك خراب وبی‌تاب اولدیغی حالده صباحی ایدردی .

ارتق بو تاریخدن صکره کریبان بخت بی قراری پنچهٔ سختکیرای ادباره کرفتار وامر معیشتده مضایقه‌دن مضایقه‌یه دوچار اوله‌رق بارکران حیاتی سوروکله‌مکده رهین عجز واضطرار ایکن نهایت ایکی یوز طقسان بر سنه‌سی محرمنده اوتوزبش سنه‌لك حرمی رابعه عدویه‌نك عالم عقبایه انتقالی ومخدوم وکریمه‌لرینك بالتأهل ذاتاً یانندن ایرلمش بولنملری رجائی افندی‌یی حزین بر تنهاالغه القا وحال پیریده بر برینی متعاقب اوغرادیغی الام واکدار وجود ناتوانده‌کی رمق حیاتی افنا ایلدیکندن براقشام بعدالطعام قارننده حاصل اولان صانجینك قرق سکز ساعت امتداد ایدن شدت اضطرابنه تاب آور مقاومت اوله‌میه‌رق سنهٔ مرقومه ماه شوالنك اون اوچنجی بازار کونی علی السحر نتیجهٔ حاله انتقال ایله مشغول تلاوت قرآن اولدیغی حالده قابض ارواحه تسلیم ودیعهٔ رحمن ایلدی وحضرت خالد تربه‌سی جوارنده عمارتك قارشیسنده‌کی خطیره‌ده پدری احمدنورالدین افندینك مقبره‌سنده دفین خاك غفران اولدی . رحمة الله علیه رحمة واسعه .

مرحوم مشار الیه اورته بویلی قرمزی یوزلی مقوس وقالین قاشلی ایری الا کوزلو بیوجك برونك اوجی اشاغی‌یه مائل جبهه‌سی غایت کنیش باشنك اکسه جهتی جثه‌لی ومحدب ایدی .

وفاتنه دائر قپو کتخدالرندن ومتوفانك اعزهٔ احباسندن عینتابی راشد افندی مرحوم شونشیدهٔ تاریخیه‌یی نظم ایتمشیدی :

رجال دولتك پك منتخب اهل کمالی

هنرمند یکانه ذات والای رجائی

نظیری آز کاوربرذات ایدی بزم جهانه

خمارهجری سرسام ایتدی حیفا اصدقائی

قویوب دار فنایی ایلدی رحلت
دریغا یاقدی نار فرقتی اهل وفایی
مزاری روضهٔ جنت یری فردوس اوله هم
جمال حور ایله دائم بوله ذوق وصفایی
رجای مغفرتله ایلدم تاریخن املا
امید رحمت رحمن ایدوب کوچدی رجایی

سنه ۱۲۹۱

ناظم تاریخ راشد افندی مرحوم که علمای ادبدن ایدی (رجائی) مخلصی ایکی (یا) ایله یازوب مصراع تاریخی او صورتله املا ایتدیکی عندالحساب اکلاشیلیور. صاحب ترجمهٔ حال ایسه امضاسنده برنجی (یا) یه بدل همزه استعمال ایدردی. مع مافیه هدایی - بهایی - صفایی کبی (رجائی) نك ده (یا) ایله املاسنده باخصوص برحساب تاریخی‌یی طولدیرمق ایچون بأس اولمامق لازم کلور. دولت علیه نك اسلاف رجالنده کمالات ذاتیه ومزیات فطریه جه نادر الاقران اولان مشاهیردن بریسی ده رجائی افندیدر. مزیات مکسوبه سندن باشلیجه‌سی علوم عالیهٔ اسلامیه و ادبیات شرقیه جه اولان وقوف کاملیسیدر. مبدأ شبابندن سن کماله قدر اون بش سنه لك مدت حیاتی کاملاً تلمذه حصر وفوق العاده اقدام ایله اوزمانك ترتیب تحصیلی حکمنجه تکمیل نسخ ایتمش واندن صکره دخی فراش موته اوزانجه‌یه قدر هیچ بر وقت مطالعه دن ودائرهٔ معلوماتنی توسیع ایتمکدن خالی قالمامشدر. ایشته بو تحصیل جدی سایه سنده درکه عربی وفارسینك کافهٔ غوامض ودقایقنه

واقف وبناءً عليه بوايكى لسانده نظم وانشـايه قادر ايدى . وسـعت قريحه، جودت فكر، ظرافت طبع، متانت حافظه كبى اجتماعى نادر اولان خصـايصه مالك اولديغى جهتله آثار قلميه سى طرز عتيقك خواص پسنداولان تكلفات وتصنعات لفظيه سيله ضرورى شائبه دار اولمغله برابر دائما برچوق نكات ظرافتى برچوق مزيات معنويه يى حائزدر . طرز مزاحده يازمش اولديغى بعض مقالاتنك سداجت وسهولت اسلوبنه باقلنجه جدياتده مألوف اولديغى تكلف پردازلق يولنه كيتمسى اصول ادبيات عصريه نك حكم حاكمانه سنه تبعيتدن نشأت ايتمش برضرورت اولديغنه شونكله ده استدلال اولنوركه برمسودۀ رسميه سنك كنارينه رشيد پاشـا مرحوم طرفندن يازيلان : « ممتـاز افندى كارى تصويب وتسريب سجعلرينى برلشديرمك ايچون مصلحت افادۀ صحيحه وسليسه يولندن چيقارلمقدن وعباره لر تعقيد اولنمقدن ايسه سـاده جه تعبيرات وحسن افادات طريقى التزام بيورلسه دها مناسب اوله جغى » اخطار مسـاعده فرماسى الدقدن صكره كى آثار قلميه سـنده تكلفات لفظيه فى الجمله كورنمز اولمشدر .

علوم عربيه ومعارف ادبيه جه حائز كمالات اولان رجائى افندينك مزيات مكسوبه وموهوبه سنه انضمام ايدن چالشقانلغندن برخيلى تأليفات نافعه يه موفقيتى مأمول ايكن يتمش اوچ سنه لك مدت عمرى محصولنك اتمام اولنمامش بر ايكى رسـاله ومقاله ايله خصوصى بعض منشـأتدن وتقويم وقايع ايچون برر انموذج فصـاحت وبلاغت اولمق اوزره يازوب مسوده لرينى اضاعه ايتمش اولديغى جهتله بوكون الده ايدلمسى قابل اوله ميان بند مخصوصلردن وبرده يكرمى اوتوز پارچه قدر غزليات وتواريخ ايله بعض قطعات وابيـاتدن عبارت اولمسى واويله بردوحۀ

بلند عرفانك قدريله متناسب برقاچ ثمره براقمقسزين دوريلوب كيتمسى بحق سزاوار تأسفدر .

شوقدركه دفعتين اوله رق تقويم نظارتنده بولنديغى التى سنه مدت ظرفنده قاموسلر روضة الاحبابلر ترجمهٔ شقايقلر كبى معظمات مؤلفات نافعه دن برچوغنك ترتيب تصحيحلرينه قدر بالذات كنديسى باقمق صورتيله كسوه پذير انطباع اولمسنه بذل همت ايدرك بالفعل مطبوعه تە وبو واسطه انتشار معارفه خيلى خدمتلر ايتدى . واوزمانه قدر متفرق برحالده بولنان قوانين ونظامات دولت عليه نى برمجلده جمع ايله ايلك دفعه اوله رق باصديرمغه دخى موفق اولدى .

مرحوم شعر ايله متوغل بولنديغى وتعبير صحيحيله كنديسى شاعر اولديغى حالده علم قوتيله اقسام نظمك معمايه وارنجه يه قدرهر نوعنده اثر اقتدار كوسترمش وهله غزلياتنده ايجه كوزل مضمونلر، حكمت آميز نكته لر صرف ايتمكه موفق اولمشدر .

صنايع نفيسهٔ شرقيه دن اولان خطا طلقده كى مهارتى فوق العاده ايدى . خطوط اسلاميه نك هرنوعنه وخصوصيله خط جلى يه مراقى بردرجه ده ايدى كه جامع وچشمه وعمارت مثللو مبانى ومؤسسات عتيقه در وديوارلرنده بر كوزل يازى مصادف نظرى اولنجه اشكال ونقوشنى صحيفهٔ خيالنه عكس ايتديرمكه چاليشير كبى بردقته بونلرى اوزون اوزون تماشا ايتمدكجه چوب كيتمزدى .

من القديم ثلث ونسخ وجلى خطلرينى كماليله الله كتيرديكى صردلرده تعليق ايلەده اوغراشمش ايسه ده كوكلنك ارزو ايتديكى راديه ايصال ايتمكسزين ترك ايدرك فقط سنين عمرى التمشه واردقدن صكره تعليق نويسلك هوسنى تجديدومصرانه اقداماتيله بونده ده احراز كمال ايلدى .

حتى مؤخراً ميدانه كتيرديكى برطاقم تعليق مرقعاتنى يالى قوه‌شولرندن بولنان خطاط مشهور سكدزن باشى مرحوم فتاح افندى يه عرض وارائه ايتديكى زمان مشار اليهك : « ارتق سكا كتبه و يره‌جكم » ديه‌رك لطيفه پردازانه بيان تقديراتده بولنديغى — خطاطاق بحثى درميان اولندقجه — مقام شكر ومباهاتده ايراد ايدرك اظهار تواضع ايدردى .

معلوم اولديغى اوزره خطاطاقده وخصوصيله خط جايده‌كى مهارت مقطعات و مركبات حروفك اشكالنى قاعدهٔ خطه كوره كليشى كوزل رسم ايديويرمكله حاصل اوليوب بونلرك — سهولت قرائتى اشكال ايتميه‌جك وتناسب هندسىٔ وجدانى‌يه خلل ويرميه‌جك بر نظام آلتنده اوله‌رق حسن ترتيب وتركيب واطف تلفيق و تلفيفنه رهبرىٔ ذوق سليم ايله احراز موفقيته محتاجدركه ذاتاً صنعت خطك صنايع نفيسه‌دن معدوديتنى اقتضا ايدن حسن و لطافت ده بونكله حاصلدر . ايشته رجائى افنديك خطاطاقده‌كى معرفت وكمالى اصل بوجهتده متجلى ايدى . نسخ .. ثلث .. جلى .. تعليق وحتى رقعه اوله‌رق زيور بيض قرطاس اولان هر نقش كلك بديعه نكارى نظر نواز وجدان ابتسامات ايچنده ناصيه‌نماى تلطف اونق خاصهٔ جليله‌سنه مالك ايدى .

ثانىٔ مخاديمى محمود اكرم بك افندى حضرتلرندن مرويدركه وانى‌كوينده‌كى ساحلخانه‌ده اكثريا باباواوغل برلشوب دوستانه وتكلف براندازانه ساعتلرجه هرنوع مصاحبته قويولدقلرى كبى مرحومك وفاتندن اوچ بش سنه‌اول ينه بركون ملاقى اولمشلر . اكرم بك افندى

بقدر الكد تكتسب المعالى
فمن طلب العلا سهر الليالى

بيت مشهورينك خط جلى ايله ترسيمنى پدرندن رجا ايتمش مشار اليه دخى بو التماسى حسن قبول ويازى يه اخذ ايتديريله بيله جك اوضاع واشكال عديده دن بريسنه براكده قرار ويرملك اوزره قلم وقرطاس تجربه نى درحال دردست ايدرك يكرمى دقيقه ظرفنده برى برندن كوزل برقاچ صورت تنظيم وترسيمى كاغد اوزرنده نقشپذير ايتمكه موفق اولمش . مشار اليه بر مهارت وسرعت فوق العاده ايله بونلرى ترسيم ايتديكى قدر اكرم بكده قائماً تماشا ايلرمش . نهايت اكرم بكك حيرانى اولديغى بو قدرت رسامانه يى تقدير ايتمك ايسته يرك : « بارك الله ! صنعت خط خامهٔ چالاككزه اودرجه مطيع ومنقاد كورينيوركه لسان حال ايله هربر حركتك بكا امر واجب الانفاذدر . هر حركتكى بنى ارزو ايتديكك رسم وشكله افراغ ايچون كافيدر دييور » ديمش . مرحومده جواباً : « اى اوغل ! ازمى املك ويردم . بونكله برابر كمال مرتبه سنه يتشه مدم . هله شمدى يازديغم شيلرك قصورينى كوزم كوريور . اصلاحنه الده قدرت يوق . سنك اختيار اولديغك وارمى ؟ » ديدرك كتبه ايلديغى اثنالرده پرنجدانلرى اوزرينه (قل هو الله) يازوب يازوب ده يوتديغنى تحف قبيلندن اولەرق نقل ايتمش .

بعض دوائر رسميه وخصوصيه دهكى الواح معتبره سندن ماعدا احبا واقربا نزدنده بر خيلى نسخ وثلث وجلى وتعليق يازيلرى موجوددر . فقط خطه دائر آثارى ايچنده داماد خليل رفعت پاشا ايچون يازديغى مصحف شريف ايله تقويم ناظرى بولنديغى اثناده « شفاعتى لاهل الكبائر من امتى » حديث شريفنى حاوى اولەرق تنظيم

ایدوب بعضیسی لعل و بعض دیگری لاجورد زمین اوزرینه آلتون یالدیزیله لیطوغرافیا دستگاهنده طبع وتمثیل ایتدیردیکی طغرای غرا لوحه‌سی نفایس نادره‌دندر .

علم موسیقی‌یه و سائر برطاق فنون شتایه دخی آشنا اولان رجائی افندینك دیكلنه‌جك درجه‌ده نی وكمان چالمق و ارباب صنعتی حیرته دوشوره‌جك صورتده كعبه اورتیسی طوقومق ومهر حك ایتمك معرفت وصنعتلری جملهٔ مكسوبات هنرمندانه‌سندن ایدی .

امردینده خالص الاعتقاد سالم الفؤاد اولوب سمعه وریادن اجتناب اوزره بولندیغندن سراً عبادتی ترجیح ایدردی . من القدیم كیجه‌لری كچ وقته‌قدر مطالعهٔ كتب وممارسهٔ خطوط ایله متوغل اولوب اندن صكره اقامهٔ صلاته قیام ایله اوده بیتنجه سجاده اوزرنده جهراً تلاوت قرآن ایله كریان اولمق معتادی ایدی .

نظر اعتبارنده مزیت صحیحه لیاقت و فضیلت ذاتیه‌دن عبارت اولمغله رتبه ومنصب كبی حیثیات عارضیه‌یه وآلایش ودبدبه‌یه اهمیت ویرمز وبوقبیلدن هوسات وامانئ دنیویه‌نك موجب اوله‌جغی تكلفات ومراسم ایله مقید اولمق ایستمزدی .

خلقاً غایت متواضع .. سخی .. كریم .. فقرا پرور مهماننواز طبعاً غایت ظریف .. بذله‌كو .. لاابالی .. میال مزاح .. نكته‌دان نادره پرداز اولوب فقط دائرهٔ الفت و اختلاطنی اوداسنه منحصر بولندیرردی .

سیر نبویه‌دن .. تاریخدن .. مثنوئ شریفدن وسائر كتب ادبیهٔ اخلاقیه‌دن پك چوق منتخبه‌لر فقره‌لر مثللر ولطائف وظرائفه دائر عربی فارسی وتركجه بیكلرجه بیتلر مصراعلر مضبوط حافظهٔ بی نفادی

اولمغله مناسبت مقام ایله بونلری ایراد وانشاد ایدرك مجالس الفتی پر فیض ونشاط ایدردی .

مشرب لاقیدانه‌سنجه مال ومنال بتون بی‌مال ایدی . پاره خصوصنده ایسه « تداوله مخصوص اولان نقودی حبس ایتمك اساس وضعنه مغایر برحرکت وعین قباحتدر . نقودحبس وادخاراولنه‌جغنه صرف اولنمق لازمدرکه حق تداولنـه تجاوز وقوع بولمسـون » دیر وکندی سفسطه‌سـنه کندیسی‌ده بی‌اختیار کوله‌رك النـه‌کچن نقودی اولاد واقرباسنه وکندندن زیاده محتاج کوردیکی هرکسه بذل‌ایدردی . انك‌ایچون ایام حیاتنده چوق وقتلر شـدتلی ضرورتلره اوغرادی . وفاتنده ایسـه ایکی سیم مجیدیه ایله بر باقر اون‌پاره‌لقدن باشـقه براقچه براقمادی .

مشـار الیهك اخلاق وافعالنده برقصور کوریلورکه اوده ایالك تقویم نظارتندن انفصـالی اوزرینه ایکی‌سـنه امتداد ایدن معزولیتی هنکامنده نصاسه عشرتله پیدا ایتدیکی ائتلافی بعضاً انهماك درجه‌سنه واردیرمش اولمسیدر . عشرتی زمان زمان اونودیر ینه اعاده ایدر ینه براقیردی . اون‌سـنه قدر بوحالده کیدرك نهـایت کلیاً وقطعیـاً ترك ابتلاده بیوك‌برعزم وقدرت کوسترمکه‌موفق اولدی . اوزمانلرده مخدومی اکرم بك افندی ایله ینه برکون محاسـبهٔ نفس یولنده‌کی بر حسب‌حالنده دیمش‌که : « عشرت بنی‌طریق صلاح وتقوادن وقت‌بوقت انحراف‌ایتدیردی . بونی اعتراف‌ایله متألم اولمامق‌المدن کلمز . فی‌الحقیقه بو ابتلا بکا هیچ یاقشمزدی . اه ! اوغلم نفس لوامه ایچون — ایشته سکا بونی ده اعتراف ایدییورم — پك نادر فقط ندرتی قدر شـدید اولان حالاتی بشقه درلو کچشدیره‌مزدم . بدن اختیارلامغه باشلایجه

حالات نفسانیه‌ده قوتدن دوشدی . هله او عشرت بلیه‌سنی اوزرمدن آتدم . بونلری سکا نیچون سویله‌دیکمی البته اکلارسین . عشرتك هرنه فنالغی اولدیسه نفسمه راجعدر . الهه قارشی بلکه لایعد اولان عصیانمك بارکرانی آلتنده ایکی قات اوله‌رق دیوان محشرده قائم اوله‌جغمی دوشوندکجه روحمه رعشه‌لر کلیر . فقط نجاة اخرویه‌دن ینه قطع امید ایتمیورم . چونکه جزامی ویره‌جك الله‌ایسه « لاتقنطوا من رحمة‌الله » بیوران ده اودر » . رجائی زاده‌لرك اکبری نامداران شعرادن محمدجلال‌بك دخی بوندن اون‌بش سنه مقدم وفات ایتدیکندن یالکز ادبیاتمز ایچون باعث مباهات اولان دهات ادبادن اکرم بك افندی برحیات قالمش ومیرمشارالیه پدرینك مکمل ترجمهٔ حالنی تحریر ویرطاقم آثار قلمیه‌سنی جمع وترتیب وتدوین ایتمش ایسه‌ده طبع ونشرینه موفق اوله‌مامشدر .

رجائی افندی مرحومك برآثارندن :

اشك روانم اوزره خیال عذارکی
صاندی کورن که ریخته‌در جوباره کل
تخییله برمجاز ارایور عارضك کوروب
شبنمدن ایتدی لطف مزاج استعاره کل
مد داله فیض پیرایله دائم رجائیا
کلنخل کالك ترده بیتر اشکاره کل

تا اورتبه غم واندوه ایله اولدم مأنوس
باقنسه‌م آینه‌یه انجق کدرمدر محسوس

زير شهبال هما ظلمت اد باريدر
كشينك كوكبهٔ بختى اولنجه منحوس
درس استاد تهى مغزه نه كار ايليه جك
چاك چاك ايلر نه قدر ضرب اولنورسه ناقوس

وقعه نويسلك مأموريتنه تعيينى متعاقب تقديم ايتمش اولديغى آنف الذكر لايحه سى دولت عثمانيه نك ازمنهٔ متأخره سى تاريخلرينك تكمل تسلسلانه دائر بعض معلومات ومطالعات مفيده يى حاوى اولديغندن فقرات لازمه سنك بورايه درجى مناسب كورلدى :

لايحه

سايهٔ مكارمواية حضرت ملوكانه ده وقعه نويسلك خدمت مورث المفخرتى من غير لياقة عهدهٔ عبيدانه مه احاله وتفويض بيورلمش اولديغندن بو خدمت جليله يه متفرع بعض مطالعات بندكانه مك عرض وافاده سى لازمهٔ مأموريت چاكرانه م كورنمكله بروجه آتى ذكر وبيان اولنور .

رهين علم عاليلرى بيورلديغى اوزره ضبط وقايعدن مراد اصلى بدايت آفرينشدن ختام عالم شهوده دكين بر مقتضاى حكمت رب قدير بو تنكناى بى بقاده بونجه صور اشيا وحوادث عبرتنما جلوه كر حيز ظهور اوله كلديكى واعمار طبيعيهٔ آدمى قاطبهٔ وقوعات ادوارى ادرا كدن قاصر وفى الجمله حوادث عالمه وقوف تتبع تواريخ معتبرهٔ اسلافه مفتقر بولنديغى جهتله سلفدن خلفه يادكار ومابه الانتفاع والاعتبار اوثق قضيه سندن عبارتدر . بنابرين اوته دنبرى دولت عليهٔ ابديه ايدت بالطاف الازليه ضبط وتحرير وقايع روز مره

خصوصنه اعتنا و هر وقتده بو خدمت بهیه ایله بندکان و داعیاندن مجرب الاطوارلر بعض کیمسه لرك قدر و مزیتی اعلا بیورلمش اولدیغی مثلو مقدماسالف چاکری اسعد افندی مرحوم دخی بو خدمت پرمفخرته مأمور بیوریله رق سالف شانی زاده مرحومك تحریرینه موفق اوله مدیغی درت سنه لك یعنی اوتوز یدی سالندن (١٢٣٧) قرق تاریخی اواخرینه دکین رونمای مرأت وقوع اولان حوادث پسماندهٔ دولت علیه نی بر آوردهٔ صحایف ضبط و ترقیم و جلد اول اولمق اوزره ربط شیرازهٔ تتمیم برله عتبهٔ علیایه تقدیم ایلدکدن صکره قرق سالی بدایتندن نهایتنه قدر بر سنه لك وقوعاتی دخی کشیدهٔ رشتهٔ سطور و جلد ثانی عنوانیله پرمجله ترتیب ایدرك بونی ده تقدیم سدهٔ شوکتموفور ایتمش اولدیغی مرحوم مشار الیهك طرف چاکرانه مه دور اولنان مسودات اوراقدن اکلاشلمش وایلرو سنه لرك ضبط وقایعنه دائر اوراقه دسترس اولنه مدیغنه کوره قرق ایکی سالی اوائلندن شمدی یه قدر یکرمی ایکی سنه لك وقوعات داخلیه و خارجیهٔ سلطنت سنیه نك که اکثری وقایع جسیمه و مهمه‌در ضبط و تحریری کرفتهٔ دوشاخهٔ اهمال اولدیغی منفهم اولوب حال بوکه بونلرك جمله سنك علی وتیرة النصحه ثبت صحایف بیان قلنمسی دولت علیه جه الزم و اهم و اکرچه وقایع مذکوره اجمالاتی براز مدتدنبری تقویم وقایعه کچمکده ایسه ده خلقك صحت وقوعات اوزرینه اعتماد و اعتقادی تاریخ سبکنده بولنه‌جغی بدیهی و مسلم بولنمشدر . قالدی‌که وقعه نویس اسبق واصف افندی مرحومك بیك یوز التمش التی تاریخندن سکسان اوچ سالنه قدر جمع و تدوین ایلمش اولدیغی وقایع روزکار دستیاریٔ طبع و تمثیل ایله اخلاقه یادکار اولمش ایسه ده سکسان اوچدن اواخر دور سلیم

خانی یه واوزماندن شمدی یه قدر انك وسائر وقعه نویسلك آثاری الحالة هذه طبع ونشر اولنمامش اولدیغنه وربمز تعالی حضرتلری ناشر مناشیر فنون وحکمت وناظم منظم ملك ودولت اولان شهریار معالی خصلت وتاجدار عوالی منقبت افندمز حضرتلرینی متعاقب الادوار سریر خلافتسمیر شاهانه لرنده مستقر وپایدار بیورسون . جامع المحسنات اولان عصر همایون حضرت ملوکانه ده هرنوع علوم وفنون لازمه نك نشر وترویجی التزام وتربیت تبعه مادهٔ نافعه سنه کمالیله اعتنا واهتمام بیورلمقده اولوب فن مرغوب تاریخك دخی موضوع وغایتنه نظراً امر تعلم وتعلیمی درجهٔ وجوبه متقارب وبنابرین بوقدر وقوعات دولت معظمهٔ عثمانیه نك متواری مضمورهٔ خمول وذهول اولمسی نامناسب بولندیغنه و بونلرك لسان وقت وحاله ومناسبات سیاسیهٔ حاضره یه توفیقاً اصلاح وسبك وتعبیرات وکناتی ایضاح اولنه رق طبع ونشری هم فوائد عمومیه یی وهم ده بوبر باکوره محصول اوله رق هرکس اشتراسنه رغبت ایده جکی جهتله منافع خزینه یی مستلزم ایسه ده یالکز متوفای مشارالیه اسعد افندینك تحریرندن خامه کش استغنا اولدیغی وقوعات یکرمی ایکی یکرمی اوچ سنه یه منسوب اوله رق برطرفدن بونلری ثبت وتحریر ودیکر طرفدن دخی تداخلدن قورتارمق اوزره وقوعات آتیه یی ضبط وتزبیر نفس واحده نك دائرهٔ مکنت وقوتندن بعید الابعاد اولدیغی دارستهٔ قید ایراد ایدوکنه بناءً بونلرك استحصال وسائل لازمه سی خصوصنده رأی رزین اصابتقرین فخیمانه لرینه مراجعت اولنور .

عبد مملوکلری سایهٔ لطفوایهٔ حضرت شاهانه ده خصوصات مأمورهٔ بندکانه ملك حسن ایفاسنی بحق وبالافتخار التزام ایدنمش

بنـدكان رقيت عنوان سلطنت سـنيه دن بولنديغمدن ومع هذا ازهر جهت مفقود البضاعه ومعدوم الاسـتطاعه اولديغم حالده وقعه نويسلك مأموريتى كبى ختـام صحايف اعوام و ايامه قدر ابقاى نامه وسيلهٔ مالا كلام اولان برخـدمت پرمفخرته نائليتم نه بيوك برسـعادت ونعمت اولديغى من غير حد تقـدير ايده بيلديكمدن بونعمت جليـلهٔ عزيز المنالك « وبالشكر تدوم النعم » مفهومنجه ايفـاى امر شكر وتحدثى ضمننده كيجه يى كوندوزه قاتەرق بروفق مطـلوب عالى چالشـەجغم دركار وبوندن بشـقه ديكر خدمت ومشغوليت ايله امر استكمالى پك چوق وقتلر تهزيز كالك اقدامه منوط اولان بويله برخدمت معضلەنك آز وقتده ايصـال سرمنزل اكمال اولنمسيچون سـودهٔ كوپال تضييق واستعجـال بيورلميه جغم دخى شـيمهٔ مرحمت ونصفت سـنيه اقتضاى عاليسنجه آشـكاردر . فقط بوقاروده عرض اولنديغى اوزره تواريخ سـالفه وقوعاتنك شو اثناده برحسن قالبه افراغيله طبع ونشراولنمسى وجوهله محسـناتى موجب ومثلا ابتدا چيقاريله جق بر جلدك مقدمه ـ سـنده دولت عليـهٔ عثمانيه صنوف تبعهٔ صـادقه نك هرنوع نعم علوم وفنوندن بحق متنعم ومستفيد اولملرينى جداً ارزو بيورديغنه بنـاءً هنوز باصيلوب بازار انتشـاره چيقمامش اولان تواريخلك وحتى دورسلطان مصطفى خانيدن صـكره ضبط وترقيم اولنوب وراى جدار خفـاده طوتلمقده بولنـان مجلدات وقايع سالفه نك هركسه معلومات حاصل اولنق ايچون طبع وتمثيلنى اراده بيورمشدر . » يوللو شـيلر يازيلەرق ابتـدا واصف افندى وصكره انورى سـعدالله افندى و بعـده ينه واصف افنديك وسائر وقايع نويسـانك وقايع نوشتەلرينك مرتباً ومتواليا چيقارلمسى منـاسب كبى لائح خاطر بندكانەم اولمش ايسەده

بو ماده فنون ومعارفه دائر شی اولدیغندن ایجاباتی بالاطراف تذکر اولنمق اوزره مجلس معارف عمومیه یه حواله سی رأی واراده‌ٔ جناب آصفانه‌لرینه تعلیق اولنور .

وقوعات سالفه نك برمنوال محرر طبع واخراجی رأی عالیلرینه توافق ایلدیکی حالده بوکا براصول ومیعاد وضع وتعیینی لازمهٔ مصلحت اولمغله ابتدای امرده تواریخ سالفهٔ غیر مطبوعه دن اولوب سکسان ایکی سالندن طقسان التی یه قدر وقوعات معتبره وعبارات عابره یی جامع وطبع ونشری فوائد عامه‌یی مستتبع اولان انوری افندی تاریخنك تنقیح واصلاحی نه قدر وقته متوقف وبعده واصف افندی مرحومك بوکا ذیل اولمق اوزره یازدیغی برقسم واواخر دور سلیمخانی یه قدر تحریر ایتدیکی دیکر قسم وقایعك مدوناتی وصکره لری عاصم افندی وشانی زاده افندی واسعد افندینك مجلداتی بولنه رق قیاس وتخمین ایله عباراتنك لسان وقت وحاله توفیق وتحویلی نه مقدار زمانی مستطرف اوله جغی اکلاشیلوب واسعد افندیدن کیرو قالان مدت معلومه وقایعنك کمیت واهمیتی بیانوب بونلرك واحداً بعد واحد تقریر وتحدید اولنه جق میعاد ایله برر ویا ایکیشر سنه لکی برر جلد اوله رق تنقیح وتصحیح وتوضیح وتفصیح اولنمق وختامنده برمقتضای مأموریت عبد مفقود البضاعه لری دخی کورمك واثنای تحریرنده بعضاً چاکرلریله مذاکره ایلمك اوزره موقتاً بوخدمتك مجرب ومنتخب بر بنده لرینه احاله سیمی مناسب کوریلور یوقسه معیت بی مزیت بندکانه مه برایکی منشی ومبیض افندی تعیین وباب عالیده وحسب المأموریه خزینهٔ اوراق دائره سنده بر اوطه تخصیص بیوریلوب چاکرلری ینه کماکان امدی اوطه سنه

مداومت وارالق اوراپه ده نظارت ایامك اوزره تنقیح وتصحیح اولنان ومجدداً قلمه آلنان وقوعات سالفه‌نی ایجابنه کوره اولیای امور حضراتنه ارائه‌له بعده تبییضه مبادرت اولنمق صورتیی ترجیح بیوریلور شقیندن قنغیسی رأی عالیٔ دستوریلرینه توافق ایدرسه همان ایجابنی اجرا بیوریله‌رق عبد ناچیزلری دخی برمقدمهٔ مناسبه ایله بدایت جلوس میمنت مأنوس همایون شاهانه‌دن بسمله خوان ابتدا وعصر شاهانه‌ده جلوه‌کر ساحهٔ ظهور ووقوع اولنش اولان آثار برکزیده وبوندن بویله میدانه کله‌جك مآثر حمیده‌نك تعریف تفصیلی وتوصیف تجلیلیسی ایله نکارندهٔ صفحات شکر وثنا اولمقلغم خصوصی دخی مساعدهٔ علیهٔ داوریلرینه منوطدر . وبرده اوته‌دنبرو دولت علیه‌ده وقایع نویسانك یازمش اولدقلری تواریخده اکثریا توجیهات علمیه وتبدلات مناصب دیوانیه ایله بعض وقوعات عادیهٔ داخلیه قید وتزبیر ودولت عثمانیه ایله دول اجنبیه میانه‌لرنده آچیلان اسفارك چکونکیٔ کیفیاتی یعنی اومقوله محاربانده سلطنت سنیه طرفندن احراز بیوریلان غالبیت نه کونه اسبابه تشبثله حاصل اولدیغی تحقیقات واستطلاعات داخلیه‌یه مستنداً ثبت وتحریر اولنوب بوصورت لفظ تاریخك من حیث اللغة والتعریف معنای حقیقیسنه مطابق اولسه دخی دیکر طرفدن محارب اولان دولت اجنبیه‌نك مغلوبیتی نه‌دن نشأت ایتمش واسباب تفصیلیه‌سی نه‌ایمش واول وقتلرده سلطنت سنیه حق عالیسنده انظار دول نه مرکزده وقوهٔ عسکریه ومالیه‌لری نه‌راده‌لرده ویکدیکریله معاملات ومناسبتلری نه‌صورتده بولنمش بورالری مسکوت عنه قالوب حالبوکه اعتبار اخلاقی موجب اولان اشبو حقایق خفایای اجنبیه‌نك دخی قید وبیانی اهم وتواریخ

سياسيهٔ دول بومقوله قيود ومحاكماتى ملاحظه ايله اتمام اولديغندن ترتيب وتنظيم واملا وترقيمى قلم عجز رقم چاكرانه‌مه حواله بيورلمش اولان وقايعنامهٔ عصر حاضر پر مفاخرك انت التعريف نقصانى دخى مستكمل اولمق اوزره اومقوله خباياى امور واحوال اجنبيه‌يه دائر رسائل واوراقى بالترجمه بنده‌لرينه ويرمك اوزره بو ايشك مقتدر برمترجمه احاله‌سى ورفاقت عاجزانه‌مه عنداللزوم تسويده دخى مقتدر اولمق اوزره برمبيضك مأمور بيورلمسى چاكر كمينه‌لرنجه لازمهٔ حال ومصلحت كورنمكده ايسه‌ده رد وياقبولى رأى روشن ذات فلاطون سماتلرينه وابسته بولنمشدر .

عاكف پاشا زاده نائل بك

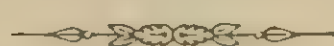
مشاراليه (تبصره) صاحبى داخليه وخارجيه نظارتلريله مشهور و متعارف اولان (بوزاوق) لى عاكف پاشا مرحومك نجل نجيبيدر . مشاراليه صغرسنده پدرى مسلكنه سلوك ايله برمدت ديوان قلمنده كسب تربيت ايلدكدن صكره آمدى اوطه‌سنه مأمور واوزاده مدت مديده كذارندهٔ ايام وشهور اولوب جنتمكان فردوس آشيان سلطان عبدالمجيدخان مرحومك اوائل سلطنتلرنده تقويم ناظرى واوراد باش كتابتله برابر مجلس والا اعضالغنه ومؤخراً تقويم ناظرى ووقعه‌نويس رجائى افنديك انفصالنده ثانياً ينه تقويم ناظرى ووقعه‌نويس نصب اولنمش ايدى . وقعه‌نويسلك خدمتنه وقفى اوله‌مامسى بيانيله اولوقت فن انشا وبيانده كسب شهرت ايتمش اولان جودت افندى‌يه (جودت پاشا

مرحوم) ترك ايليوب نظارت مذكورەدە بولنديغى حالدە ارتحال دار بقا ايلمشدر . وقعەنويسلكە دائر براثرى يوقدر . زمان ارتحالندە اللى ايلە التمش آراسندە وارايدى . ايوبدە قرەغولخانە قارشوسندە مدفوندر .

مشاراليهك كتابۀ سنك مزارى شويلە محرردر . . :

« خارجيەناظرى اسبق عاكف پاشا مرحومك مخدومى تقويمخانۀ عامرە ناظرى محمد نائل بكك روحيچون فاتحە »

فى ٢٣ جا سنە ١٢٧١

مورخ ووقعەنويس احمد جودت پاشا

(اقدام) غزتەسنك ٤ ذىالحجە سنە ١٣١٢ و ١٦ مايس سنە ١٣١١ تاريخلى نسخەسندە مشاراليهك وفاتى بروجەزير درج صحيفۀ تأثرقلنمشدر :

ضياع ابديسى ارباب عرفان ايچون مانع تذكار اولەجق صورتدە موجب تأثرات اولان وزراى سلطنت سنيەدن احمد جودت پاشا برقاچ كوندنبرو دوچار اولديغى خستەلقدن رهاياب اولەميەرق اولكى كيجە عالم فانىيە وداع ايتمشدر . رحمةاللّٰه عليه رحمة واسعه

مرحوم مشار اليهك جنازەسى تخصيص قلنان استمبوطلە ببكدە كائن ساحلخانەسندن كمال حرمت واحتفال ايلە قالديريلوب طوغريجە اون قپانى اسكلەسنە كتورلمش و اورادن قرەيە چيقاريلوب اوكدە برطاقم اصحاب اخلاص تهليل خوان و پوليس و ژاندارمە و باديە چاوشلرى ايكى صرە صفبستۀ تعظيم وتكريم اولدقلرى حالدە جنتمكان فاتح سلطان محمد خان حضرتلرينك تربۀ شريفەسى خطيرەسندە تهيئە قلنان مقبرۀ مخصوصەدە وديعۀ رحمت الهيە قلنمشدر .

مغفورله وظائف حیاتیه‌سنی منتظماً ایفا ایدرك متصف اولدیغی فضائل اخلاق سایه‌سنده آخر عمرینه قدر کمال تندرستی ومتانت ایچنده یشامش ایدی .

جودت پاشا مشغولیت معنویه قسمنه داخل اولان مطالعه‌یه کیجه کوندوز حصر وجود ایتمش برذات اولدیغی حالده حیات فاضلانه سایه‌سنده قوای معنویه‌سی کورکوسیله متناسباً تزاید ایتمش وکمالی آرته آرته علما و رجال شرقیه‌نك سر آمدانی صره‌سنه کچه‌رك ثقهٔ ارباب علم ومعرفتك سرنامهٔ مباهاتی اولمشدر .

جودت پاشا هم عالم ، هم سیاسی ، هم‌ده اهل قلم ایدی . بواوچ مزیتك آثاری الیوم مشاهد باصرهٔ مباهاتدرکه اشاغیده کندی قلمیله محرر اولمق اوزره دسترس اولدیغمز ترجمهٔ حالی غایتله محویتکارانه یازلمش ایکن تشریح شخصیت نادره‌سنه دلیل کافیدر . هله پاشانك علم علم وادبده احراز ایتمش اولدیغی قدرت یتیشلمیه‌جك درجه‌ده در دینسه مبالغه ایدلمامش اولور . زیرا او قدرت قلمیه‌یه مزیت علمیه‌ده منضم اولدیغندن یازدقلرینی یالکز سانحاته تبعاً دکل محاکمهٔ علمیه‌سیله تدقیق ایدرك یازار ایدی . اسلوب افاده و شیوهٔ کتابتده مرحوم هر وادیده سوق خامهٔ مزیت ایلین ارباب اقتداردن ایدی . ایستر ایسه ویسیلرقدر مصنع وطمطراقلی جمله‌لری ترکیب ایتمك ، ایستر ایسه بالجمله عوامك اکلایه‌بیله‌جکی اسلوبده سوق خامه ایلمك کندیسی ایچون برخصلت ایدی . قصص انبیاسنه سهل ممتنع دیمك کفایت ایتمز . آنی اوقویانلر همان قلمی اللرینه آلوب او یولده اجاله ایدیویره جکلرینه ذاهب اولورلر . فقط او تألیفده مثلا قس بن ساعده‌نك

خطابهٔ دیندارانه‌سنی او سلاستده ، او فصاحتده ، اوایجازده ،
او اعجازده لسان ترکی‌یه نقل‌ایتمك مستحیل اوله‌جغنی اعتراف ایتمکی
برمزیت اعتقاد ایتمیه‌جك کیمسه‌می تصور اولنور ؟ کافهٔ علومی
کندیسنده جمع ایدرك «تحریر» صفت عالیه‌سنه حقیقی بر موصوف
اولمق اوزره بحقٍ مشتهردر . لسان عرب و فرسده‌کی اقتداری
حددن افزون اولوب دها اون‌التی ، اون یدی یاشلرنده بعض کتب
عربیه‌یه تعلیقات نفیسه یازمشدرکه هیچ برکلمه‌سنده قاعده ومقتضای
حاله اصلا مغایرت کورلمز . مثنوی شرحی مناسبتیله عابدین پاشا
حضرتلرینه یازمش‌اولدیغی مکتوب‌بدیع فارسی لسانده‌کی‌مکتسباتنك
شاهدیدر . لسانمزك ده واضع قواعدیدر . فؤاد پاشا مرحومله
برلکده قواعد عثمانیه‌یی تألیف ایتمشلرایدی. یازدقلرنده خطا بولنماز .
اسلوبنی‌زمانه توفیق ایتمش وطرز تحریرینی بش‌التی‌کره دکیشدیرمشدر.
الك کوچك خطالره کندیسی دقت‌ایتدیکی کبی بشقه مؤلفلرده کوردیکی
خطیئاتی‌ده اخطارایله خیرخواهلغنی ابراز ایدرایدی . ادبامزدن بری
برمجموعه‌ده جودت پاشایه (یوقسه) یرینه (یوخسه) ، هانکی یرینه
(قنغی) یازدیغندن طولایی تعریض ایتمش ایدی . حالبوکه پاشایه بوکبی
شیلرله درس ویریله‌مز ایدی . زیرا خواجه کندیسی‌ایدی . شعرلری
علم‌قوتیله سویلمشدر . اکر شعرله اشتغالی مشاغل سائره‌سنه ترجیح
ایتسه‌ایدی منثوراتی قدرده منظوماتی بولنوردی . شعری آزدر
وبسیطدر . ذاتاً نظیره‌لرندن وتخمیسلرندن اکلاشلدیغی اوزره شعری
محضاًسوق‌طبیعتله دکل مسامره‌ومصاحبه قبیلندن‌اوله‌رق‌انشاد ایتمشدر.
اصل‌قدرتی تاریخ نویسلکده‌کورلمشدر. حکمت‌تاریخده علامهٔ ذوفنون
ابن خلدونه خیرالخلف اولمش بر متبحردر . مورخین اجنبیه‌دن

روسيه‌لی (قارامزین) کبی تاریخده بالاطراف تصویر وقوعاته اعتنا ایدرك اندن چیقه‌جق حکمی بعضاً قارئك سلامت فکرینه تودیع ایلمشدر .

تاریخنده استطراد مصاحبه قیلقلی باشلی باشنه برخیلی مقالاتی دخی واردر. انسان مطالعه‌سیله هم متلذذ اولور ، هم ده نیجه غوامضه کسب وقوف ایدر .

پاشانك تدریس وتدرسه انهماکی مخدوم عالیلری سعادتلو علی سداد بك افندی حضرتلریله کریمهٔ عفت وسیمه‌لری فاطمه علیه خانم افندیده آثارینی کوسترر . حتی اوچنجی کریمه‌لری دخی هوس وشوق تحصیل ایله آراسته‌درلر .

ایشته پاشای مرحومك بو وبو کبی صالحات باقیات تعبیرینه سزا آثاری مستقر اولمغله کندیسنی مغفرتله یاد ایدر وارکان عائلهٔ کرامنك مظهر اجر جزیل اولملرینی الطاف حقدن تمنی ایلرز .

ترجمهٔ حالی

احمد جودت پاشا بن الحاج اسماعیل اغا بن الحاج علی افندی بن احمد اغا بن اسماعیل افندی المفتی بمدینة لوفجه بن احمد اغا سرکرده .
سرکرده احمد اغا فی الاصل قرق کلیسا قضاسی اهالیسندن اولوب بالطه‌جی وزیر ایله (پیروت) محاربه‌سنده بولنمش واول عصرده لوفجه ده توطن ایتمشدر . یولار قیران احمد اغا دیه معروف اولمغله اولاد واحفادینه یولار قیران اوغللری لقبی موروث اولمش و حاجی علی افندی‌یه قدر اعقابنده بو لقب قالمشدر .

جودت پاشا ١٢٣٨ سنهٔ هجریه‌سنده لوفجه قصبه‌سنده تولد ایتمشدر .

لوفجه‌ده مفتی ومدرّس افندیلردن علوم عربیه ومنطق وفنون وتفسیر اوقویوب مفتی افندی یاننده برمدت مسودلك دخی ایتدکدن صکره سلطان محمود عدلی حضرتلرینك اواخر سلطنتلرنده یعنی ١٢٥٥ سنهٔ هجریه‌سنده درسعادته کلوب علوم عربیه وعلم فقه ، اصول حدیث ، تفسیر ، منطق ، آداب ، علم کلام ، حکمت طبیعیه وآلهیه ، هندسه ، حساب ، جبر و مساحه ، هیئت و جغرافیا اوقومش ومراد منلا تکیه‌سی شیخندن وشاعر مشهور فهیم‌افندیدن فارسی تحصیل ایلمشدر. خواجه شاکر افندیدن اجازت اذنی آلمشدر .

عربی وفارسی تکلم و کتابت ایدر ایدی . فرانسز و بلغار لسانلرینه آشنادر . شافیهٔ ابن حاجب و مطوّل و نتائج‌الافکار و بناء وامثلهٔ مختلفه اوزرینه تعلیقاتی وقواعد عثمانیه ومدخل قواعد وقواعد ترکیه و بیان العنوان ومعلومات نافعه وتقویم‌الادوار ، معیار سداد ، اداب سداد ، تاریخ جودت وسیر انبیا نام تألیفاتی ودیوان صائب شرحنك تتمه‌سی و مقدمهٔ ابن خلدون ترجمه‌سنك تکمله‌سی آثار مشهوره‌سندن اولوب دیکربعض رسائل وآثاری دخی موجوددر .

١٢٥٩ سنه‌سنده ٢١ یاشنده ایکن یکی جامع مدرسه‌سی امتحاننه دخول ایله بر اوطه‌نك مخصص اولان معاش وتعییناتنه نائل اولمشدر . ١٢٦٠ سنه‌سنده طریق قضایه دخول و روم ایلی تلمذنده چنات رتبه‌سنده برمدی قضاسنی ضبط ایله موقتاً مخصص اولان شهری بشیوز کسور غروش معاشنی المقده‌ایکن (٦١) سنه‌سنده استانبول مدرسلکی رؤس همایونی آله‌رق شهری یوز اللی غروش معاشه نائل اولمش و بوندن بشقه باب عالیجه عطیه ترتیبندن دخی سنوی ٢٤٠٠ غروش تخصیص بیورلمشدر .

دیوان صائب شرحنك تتمه‌سنه مكافاةً (٦٥ و ٦٦) سنه سنده عهده‌سنه مجلس معارف عمومیه اعضالغیله دارالمعلمین مدیرلكی توجیه اولنمش ایدی .

مجلس معارف اعضالغنه تعیین بیورلدیغی زمان رتبه ومأموریتلره مخصوص اولمق اوزره كندوسنه رتبهٔ ثالثه‌دن بر قطعه مرصع نشان همایونی ویرلمش ایدی . صدر اسبق فوأد پاشا بكرشده ایكن او دخی بكرشه كیتمشدر . فوأد پاشا درسعادته عودتده قاپلیجه‌لره كیرمك اوزره بروسه‌یه كیتدكده او دخی برابر كیدرك انكله بالاشتراك قواعد عثمانیه ایله حالا بوغاز ایچنده ایشلمكده اولان شركت خیریه‌واپورلرینك لایحه‌سنی قلمه آلوب درسعادته كتیرمشلردر. متعاقباً فوأد پاشانك مأموریت مخصوصه ایله مصره كیتدكده معیتیله كیدوب كلدی و انجمن دانش اعضالغنه انتخاب اولندی . قواعد عثمانیه حضور همایونه لدی‌العرض شرفسانح اولان ارادهٔ سنیه موجبنجه صاحب ترجمه‌نك رتبه‌سی حركت التمشلغه ترفیع ایله كبار مدرسین صره‌سنه كچورلدی . تاریخ جودتك اوچ جلدینی تتمیم وتقدیم ایتمكله سلیمانیه راده‌سنه ترفیع ایله مولویته تقرب ایتمشدر و (٧١) ده وقعه‌نویس اولمشدر . (٧٢) ده غلطه ملالسی اولوب قبل‌الانفصال (٧٣) ده مكهٔ مكرمه پایه‌سی واوچنجی رتبه‌دن مجیدیه نشانی آلمشدر . علم فقهك معاملات قسمنی حاوی (متن متین) نامیله بر كتاب تألیف ایتمك اوزره مجلس عالئ تنظیمات دائره‌سنده تشكیل اولنان جمعیت علمیه اعضالغنه دخی تعیین اولندی. (٧٣) ده مجلس عالئ تنظیمات اعضالغی توجیه قلنمشدر واراضئ سنیه قومیسیونی ریاستی دخی علاوه ایدلمشدر . دستورده مندرج اراضی قانونامهٔ همایونی وطاپو نظامنامه‌سی و تعلیمات موقته و تعریفنامه‌سی بو

قومیسیونده تنظیم اولنمشدر . قوانین و نظاماتی جمع و ترتیب ایدن دخی اودر . (۷۵) ده بروجه ارپه‌لق ایزورنیق قضاسنه ترفیع ایلمشدر . صدر اعظم قبریسلی محمد پاشا مرحوم روم ایلی تفتیشنه چیقدیغی وقت معیتنه مأمور اولمش ایدی .

متعاقباً (۷۷) ده استانبول پایه‌سی احسان بیوریلەرق ایکنجی رتبه‌دن مجیدی نشانی ویرلمشدر . (۷۸) ده مجلس والای احکام عدلیه اعضالغی توجیه وارپه‌لغی یوزغاد قضاسنه تحویل ایدلدی . اول وقت مأموریت فوق العاده ایله اشقودره‌یه کوندرلدی . ایکی آی ظرفنده اکمال مأموریت ایدرك درسعادته عودت ایلمشدر . ینه اول اثناده روم ایلی یه و اناطولی‌یه چیقاریلان مفتشلرك انهالرینی درحال اجرا ایتدیرمك اوزره تشکیل اولنان قومیسیون ریاستنه تعیین ایدلدی . متعاقباً بوسنه ایالتنك تفتیشنه مأمور اولدی . (۸۰) ده صدارت اناطولی پایه‌سی و برنجی رتبه‌دن مجیدی ویرلمشدر .

بر بچق سنه هرسك و بوسنه قطعه‌لرینی دور و تفتیش ایدرك اصلاحات لازمه‌یی ایفا ایتدی . درسعادته عودتنده ایکنجی رتبه‌دن عثمانی‌یه نائل اولمشدر . (۸۱) ده میخالیج قضاسی توجیه ایدلمشدر . اول اثناده مأموریت مخصوصه ایله قوزانه کوندریلوب اصلاحات لازمه‌نك اکمالندن صکره درسعادته کلمشدر . اول وقت درسعادتده ایکن ارپه‌لغی اون ایکی بیك راده‌سنده ایکن شهری اوتوز بیك غروش معاش ایله مجلس عالئ خزائن اعضالغنه مأمور اولدی . قاضیعسکرلك رتبه‌سی وزارته تحویل بیورلمشدر . حلب ، آطنه ایالتلریله قوزان ، مرعش ، اورفه ، زور سنجاقلری برلشدیریله‌رك برجسیم ولایت تشکیل ایدلمش

ایدی . ایکی سنه حلب ولایتنده تشکیلات واصلاحات ایله مشغول اولمشدر .

(٨٤) ده دیوان احکام عدلیه ریاستی بالتوجیه درسعادته گتورلمشدر. سالف الذکر (متن متین) یرینه (مجلهٔ احکام عدلیه) نامیله معاملات فقهیه دائر بر کتاب یاپمق اوزره باب عالیده تشکیل اولنان جمعیت علمیه ریاستی دخی اکا احاله اولنمش ایدی . بعده دیوان عدلیه ریاستی عنوانی نظارته تبدیل قلندی . ایکی سنه ظرفنده محاکم نظامیه اعلاملرینك اصول صك وسکنی تأسیس وجمعیت علمیه اعضای کرامیله بر مجلده مجله نك درت کتابنی اتمام ایله طبع ونشر ایتدیرمشدر .

(٨٧) سنه سنده خداوندکار والیسی اولمشدر . بالآخره معزول اوله رق استانبوله عودت ایلمشدر . مجله جمعیتی باب فتوایه نقل اولنه رق اوراده دخی بشنجی و التنجی کتابلری قلمه النه رق طبع و اعلان ایدلمشدر . (٨٨) ده شورای دولت اعضالغی توجیه و مجله جمعیتی ریاستی ینه اکا توجیه ایدلدی. (٨٩) ده یدنجی کتاب نشر اولندی. سکزنجی کتاب اتمام ایدلدیکی صره ده پاشایه مرعش والیلکی توجیه ایدلمشدر . اون سکز کون اوراده قالدقدن صکره دیوان احکام عدلیه اعضالغیله درسعادته کتورلمشدر . اول وقت سکزنجی و طقوزنجی کتاب طبع اولنمشدر . سنهٔ مرقومه ده شورای دولت اعضالغی و بعده اوقاف همایون نظارتی ، (٩٠) ده معارف عمومیه نظارتی توجیه ایدلمشدر . اول وقت معارف عمومیه نظارتی دائره سنده معارف نظارتی مأمورین کرامندن بعضلریله مکتب خواجه لرندن منتخب برقومیسیون تشکیل ایدرك صبیاندن مکاتب عالیه یه قدر درس جدوللری ترتیب ایتدیردی . قومیسیونجه مجدداً الفبا جزئی باصدیرمشدر . نور عثمانیه

جامع شریفنده اصول جدیده اوزره بر ابتدائیه مکتبی آچدیردی وصاحب ترجمه‌نك حصه‌سنه افراز اولنان قواعد ترکیه ومعیار سداد وآداب سداد نام رساله‌لری تألیف ایله سیر انبیا وتواریخ خلفانك اوچ جزئی اتمام ایله طبع ایتدیردی . (٩١) ده شورای دولت ریاستی معاونلکی توجیه بیوریله‌رق بو اثناده مجله‌نك اونجی کتابنی طبع ونشر ایتدیردی . بعده اون برنجی واون ایکنجی کتابلری اتمام ایدلدی . سنهٔ مذکوره ظرفنده یانیه والیسی اولمشدر و (٩٢) ده معارف ناظری اوله‌رق درسعادته کلمشدر . بعده عدلیه نظارتنه تحویل ایدلدی . (٩٣) ده روم ایلی تفتیشنه مأمور اوله‌رق ادرنه و فلبه طریقیله صوفیه یه قدر کیدوب کلمشدر . او اثناده سوریه والیسی اولوب متهیء حرکت ایکن معارف عمومیه ناظری اوله‌رق درسعادتده قالمش ومؤخراً عدلیه نظارتنه تعیین ایدلمشدر . ایشته او اثناده مجله‌نك اون اوچنجی ، اون دردنجی ، اون بشنجی ، اون التنجی کتابلرینی طبع ونشر ایتدیردی . (٩٤) ده داخلیه ناظری اوله‌رق نظارت دائره‌سنده برسجل احلاق دفتری وضع ایلدی . ملکیه مأمورلرینك ترجمهٔ حاللرینی اجمالاً قید ایتدیرمکه باشلادی . سنهٔ مرقومه ذی‌الحجه‌سنك اوچنده مأموریتی اوقاف همایونه تحویل ایدلدی . (٩٥) سنه‌سنده سوریه ولایتی توجیه‌اولنمغله شام‌شریفه کیتمشدر . متعاقباً تجارت نظارتی توجیه‌اولنه‌رق درسعادته کلمشدر . مقدما ایران شاهی طرفندن برنجی رتبه‌دن شیروخورشید نشانی ویرلمش ایدی .

وقعه نویس احمد لطفی افندی

صدور عظامدن وشورای دولت اعضاسندن وقعه نویس سماحتلو

حافظ احمد لطفی افندی حضرتلری بیك ایکی یوز اوتوزایکی تاریخنده درسعادتده تولد ایتمشدر .

درسعادتده آلاجه حمام مکتبنده حفظ قرأن کریم واولوقت یکی جامع شریف موقتی بولنان مشاهیر قرادن حاجی افندی نامنده‌کی مرد صالحدن تعلم فرقان مبین ایلدکدن صوکره ٤٤ تاریخنده هندسه خانهٔ میری یه دوام و ٤٥ تاریخنده ترك ایله درسعادتده سراجخانه قارشوسنده عمجه زاده حسین پاشا مدرسه سنده حجره نشین اولمش و ٥٣ تاریخنه قدر مشاهیر علمای عصردن علوم عربیه ، علم حدیث وتفسیر وفقه ولسان فارسی تحصیل ایتمشدر .

٤٧ تاریخنده ملازمتله طریق علمی یه واللی تاریخنده بالامتحان طریق قضایه داخل واللی ایکی تاریخنده بالانتخاب استانبول مدرسلکی رؤسنه نائل اولوب ٥٣ تاریخنده یدی یوز اللی غروش معاشله تقویمخانه‌مقابله جیلکنه‌وحضور همایون درسلرینه مأمور اولمش و ٥٥ تاریخنده معاشی بیك ایکیوز اللی غروشه ابلاغ وینه اوتاریخده طریق علمی یه مخصوص مجوهر نشان احسان بیورلمش و ٥٧ تاریخنده‌مأموریت اصلیه سی عهده سنده اولدیغی حالده معاشی ایکی بیك غروشه املا ورتبهٔ رابعه وخواجه لك توجیهی ایله موقتاً مکتوبیٔ صدارت عظما اوطه سنه‌چراغ بیوریلوب ٥٩ تاریخنده‌تقویمخانه‌مقابله‌جیلکندن بالاستعفا ینه بیك غروش معاش ایله ایکی سنه قدر مکتوبیٔ صدارت عظما قلمی ممیزلکی وفارسی مترجملکی مأموریتلرنده بولندقدن صکره التمش برسنه سی ربیع الاخرنده اوچ بیك یدی یوز اللی‌غروش معاش ایله ودین ونیش طرفلرینك اعمار مجالس سیاری کتابتنه مأمور اولوب برسنه یه قریب کشت وگذار وبعده اعمار مجالسلرینك لغوی

حسبیله درسعادته عودت ایله اسکی بیك غروش معاشیله ینه مکتوبیٔ
صدر عالی اوطه سنه دوام و ٦٢ تاریخنده ترفیعاً ثالثه رتبه ونشانی
احراز ایتمش وینه آلتمش ایکی تاریخنده معاش ومأموریت اصلیه سی
عهده سنده اولدیغی حالده تحصیل بقایا مأموریتی ایله قلبه یه بالاعزام
طقوز آی قدر خدمت تحصیلیه ده بولنوب درسعادته بالعوده ینه
تقویمخانه یه دوام ایله ٦٦ تاریخنده معاشی اوچ بیك غروش رادەسنه
بالغ اولمش وبوندن بشقه شهری معاشنه اوچ بیك یدی یوزاللی غروش
ضمیله التی بیك یدی یوز اللی غروش معاشله ایکی سنه مدت اناطولی
تفتیش کتابتنی اداره وعقبا هیأت تفتیشیه نك لغوی اوزرینه درسعادته
عودت ایله ٦٩ تاریخنده اوچ بیك یدی یوز اللی غروش معاشله
تقویمخانه مصححلکی مأموریتنه و ٧٣ تاریخنده رتبه سی ثانیه صنف
متمایزینه بالترفیع ٨٨ تاریخنده مذکور ٣٧٥٠ غروش تقویمخانه معا ـ
شندن بشقه مأموریت اصلیه سی عهده سنده اولدیغی حالده ١٢٥٠
غروش بشقه‌جه معاشله وطبیه مجلسی اعضالغی انضمامیله مکتب طبیه‌نك
منشـأت ترکیه معلملکنه ومؤخراً دردنجی رتبه‌دن برقطعه مجیدی
نشان ذیشانی احسانیله ٨١ تاریخنده یدی بیك بشیوز غروش معاش
ورتبهٔ اولی صنف ثانیسی ومجلس معارف اعضالغی وتقویم وقایعك
امور تحریریه سی انضمامی ایله مجدداً تشکیل اولنان مطبوعات نظارتنه
واون‌ماه صکره نظارت مذکوره لغو اولنمسیله ٨١ سنه سی ذی‌الحجه ـ
سی غره سندن اعتباراً باارادهٔ سنیه اوچ بیك غروش معاشله تقاعد
ایدیله‌رك ایکی ماه صکره التی بیك غروش معاشله ثانیا مجلس معارف
اعضالغنه مأمور اولمش و ٨١ سنه‌سی اواخرنده معاشی یدی بیك
غروشه ابلاغ ایله وقعه نویسلك مأموریتی‌دخی علاوةً عهده سنه توجیه

بیورلمش و ٨٦ تاریخنده وقعه نویسلك مأموریتی عهده سنده بالابقا بابرات عالیشان قید حیات ایله بروجه تقاعد بش بیك ایکی یوز یتمش یدی غروش معاشی تخصیص قلنوب طقسان تاریخنده رتبه سی اولی صنف اولنه ترفیع وعموم صره سنده معاشی بش بیك اون غروشه وطقسان یدی تاریخنه قدر اوچ بیك درتیوز غروشه تنزل ایتمش وبعد باارادهٔ سنیه مقدار اصلیسنه بالابلاغ ٩٣ تاریخنده رتبه سی استانبول قاضیلکی پایهٔ رفیعنه تحویل وحائز اولدیغی نشان مجیدی ایکنجی رتبه یه تبدیل اولنه رق ٩٤ تاریخنده معاش حالیسیله الیوم بولندیغی شورای دولت اعضالغنه تعیین قلنمش و ٩٧ سنه سی محرمنده رتبه سی اناطولی قاضیعسکرلکی پایه سنه ترفیع ایله تبدیلاً برنجی رتبه دن برقطعه مجیدی نشان عالیسی احسان بیورلمشدر .

مشارالیه غایتله مستقیم برذات عالیقدر اولمریله مدت مدیده دن بری خدمت ایتدکلری حالده شمدی یه قدر بولندیغی مأموریتلرندن نقل وترقی صورتیله انفکاك ایدرك یالکز ایکی آی مدت بلا خدمت حال تقاعدده قالمشدر .

مرحوم عارفی پاشانك شورای دولت ریاستی هنکامنده طرفلرندن درج ایدیلان ملاحظه ده افندیٔ مشارالیهك درجهٔ فضل وکمالی ونشر معارف یولنده اولان همت بیهمالی آثار ومؤلفاتی ایله معلوم ومثبت اولدیغی کوسترلمشدر .

لطفی افندی حضرتلرینك عهده سنه ٩٩ سنه سی محرمنك اون برنده روم ایلی قاضیعسکرلکی پایه سی توجیه اولنمشدر . ٣١٤ سنه سی محرمنك اون برینه مصادف ٣١٢ سنه سی ایلولنك یکرمی سکزنده بشقه جه اون بیك غروش معاش واوچ یوز ایرا خرجراه وآمدیٔ

دیوان همایون معاون اولی عطوفتلو مفید بك افندی حضرتلری ایله برابر حجازده بعض تحقیقات اجراسنه مأمور بیورلمشلر ایدی .

افندیٔ مشارالیه حضرتلرینه ۱۳۰٤ سنه‌سی محرمنك اون‌طقوزنده امتیاز نشان فروع افشاننك کموش مدالیه‌سی احسان بیوریله‌رق ۱۳۰۵ سنه‌سی جمادی الاولاسی غره‌سنده روم ایلی قاضیعسکرلکنه نقل و ۱۳۰٦ سنه‌سی شهر شعبان المعظمی غره‌سنده قاضیعسکرلکدن بالانفصال شورای‌دولت اعضالغنه ارجاع و ۱۳۰۱ سنه‌سنده برنجی عثمانی نشان همایونیله تلطیف بیورلمشدر .

تفهیم المعلم نامیله تعلیم المتعلم ترجمه سی ویدیسی مطبوع ودرت عددی غیر مطبوع اون بر جلد دولت علیه تاریخلری ومرتب ومطبوع دیوانی ودفعاتله طبع اولنمش ومکاتب ملل غیر مسلمه ده تدریس اولنمقده بولنمش اولان روبنصون ترجمه‌سی واللی اوچ بیك لغتی حاوی (لغات قاموس) نام اثر کبیر و ۱۲۸۱ سنه سی وقایعنی جامع تاریخچه ودرت سنه لك تقویم خلاصه لرندن مرکب دیکر تاریخچه کندیسنك مؤلفاتیدر .

افندیٔ مشارالیه حضرتلری فضل وکمالی نسبتنده خلوق ومتواضع اولوب ارباب سعی وغیرته هرکیم اولور ایسه اولسون بذل التفات ایدرلر . تاریخلری غایت ساده وسهل الفهم اوله‌رق یازلمش وتتبعات تاریخیه‌ده کوستردکلری مجاهده جمله‌نی استحسانه مجبور ایتمشدر . پدری نعلینجی اصنافندن بر آدم اولمغله برابر علم شریفك قدرینی پك ای تقدیر ایدر متیقظ برباب مشفق اولدیغی جهتله مخدومنك زمانی هیچ بر وقت بوشنه کچیرتمامشدر . حالا لطفی افندی حضرتلرندن منقولدرکه صباوتنده برکون اکلنمك ایچون پدرینك کسرینی آلوب بر آغاج یونتمق تشبثنده بولنور . باباسی کسری الندن آلوب « اوغلم سن شمدی یازی مشق

ایدییورسین. سن الـكه كسر آله جق آدم دكلسین. بونلرك ایكیسی بر یرده جمع اولمز» دیه منع ایتمشدر. لطفی افندی حضرتلرینك فضلنه باقانلر ﴿یخرج الحی من المیت﴾ كریمه‌سنی تخطردن كندیلرینی آله‌مزلر. افندی حضرتلری غایت ساده تركجه یازمغی التزام ایتمش اولدقلرندن مصطلح عباراته اثرلرنده تصادف اولنمز دینله بیلور. وقعه نویسلكه تعینلری مرحوم احمد جودت پاشادن صكره و آنك حیاتنده‌در.

مورخ خیرالله افندی

صدور عظامدن رئیس العلما و رئیس مجلس معارف و رئیس الاطبا مشهور عبدالحق افندی مرحومك مخدومیدر. مدرس ایكن مكتب طبیه‌ده تحصیل طب ایتدكدن صوكره مكتب مذكور درس ناظرلغنده بولندی.

بیك ایكی یوز اللی سكز تاریخنده ازمیر منلاسی اوله‌رق برسنه صوكره مكه پایه‌سی آلدی، ٦٥ رجبنده طریقنی تبدیلاً اولی صنف اولی اولوب مجلس معارفه اعضا و انجمن دانشه رئیس ثانی و زراعت مجلس اعضاسی، ٦٨ شوالنده مجلس والا اعضاسی، ٧٠ مكاتب عمومیه ناظری. ٧٣ ده معارف نظارتی تشكلنده مستشار، ٧٣ ذی‌القعده‌سنده ناظر وكیلی، ٧٥ ذی‌القعده‌سنده طبیه و اندرون همایون جناب ملوكانه درس ناظری: ٧٨ رجبنده التنجی دائره رئیسی، ٨١ صفرنده تكرار مجلس والا اعضاسی، شعبانك یكرمی اوچنده طهران سفیری اولوب ١٢٨٣ شعباننده طهرانده فجأةً ارتحال دار بقا ایلدی.

رحمة الله علیه رحمةً واسعه

کندی نامنه منسوب اولان اون‌التی جلددن عبارت تاریخی تزیید شهرتنه بادی اوله‌جق آثاردندر . تاریخ مذکوری ساده وسهل عباره ایله یازمش وکتب متعددهٔ تاریخیه‌ده بسط وتمهید اولنان وقایعی جمع وتلخیص ایله قارئینک سعینی تسهیل ایتمشدر . اشبو اثرندن بشقه یته اوچ جلد اوزرینه اول‌زمان تاریخی ، برجلد اوزرینه وقایع‌مصریه ، علم‌طبدن برجلد مطبوع مقالات طبیه وایکی جلد غیرمطبوع مفردات طبیه ، بر جلددن بل‌صغوقلغی وقولرا و آشی رساله‌لری ، فن‌فلاحتدن مطبوع برجلد بیت دهقانی ، جغرافیادن‌اوروپا واسیا وافریقا رسائلی ، حکمت طبیعیه‌دن برجلد اوزرینه مطبوع مسائل حکمت ، برجلد اوزرینه اوروپا سیاحتنامه‌سی مشارالیهک آثار مفیده‌سندندر . بیروت والیسی عبدالخالق نصوحی وادبای عثمانیه‌دن لاهی سفیری عبدالحق حامد بک افندیلر خیرالله افندی مرحومک نجل نجیبلریدر .

مورخ احمد وفیق پاشا [١]

احمد وفیق پاشا « ١٢٣٨ » سنهٔ هجریه سی شوالنک یکرمی اوچنجی کونی درسعادتده تولد ایلمشدر .

مشار الیه « ١٢٤٧ » تاریخنده مهندسخانهٔ بریٔ همایونه دخول واکمال تحصیل ایتمکسزین « ١٢٥٠ » تاریخنده‌بالخروج پدرینک رفاقتیله رشید پاشا مرحومک معیتنده اوله رق پاریسه عزیمت ایدوب (سن‌لوئی)

[١] پاشای مرحومک شوترجمهٔ حالی حفیده‌لری فاضلة النساء عصمتلو فخرالنساء خانم‌افندی طرفندن تحریر واهدا بیورلمشدر .

نيسه سنده اكمال تحصيل ايلەمش، «١٢٥٣» سنەسنده باب عالى ترجمه اوطەسنه بالقيد عهدەسنه خواجكان رتبەسى توجيه بيورلمشدر .

٥٦ تاريخنده رتبەسى رابعەيه بالترفيع سفارت كتابتيله لوندرەيه اعزام اولنمش، ٨٥ تاريخندهمأموريت مخصوصهايلهصربستانه كوندرلمش، عودتنده ١٥٠٠ غروش معاش ايله ترجمه اوطەسى برنجى صنف خلفالغيله يولجى پساپورطلرى معاينه سنەمديرتعيين اولنمش، ٥٩ تاريخنده تفريق تابعيت ودها سائر خصوصاته مأموراً ازميره كوندرلمشدر .

٦١ سنەسى اواخرنده بالمعاوده عهدەسنه رتبۀ ثالثه توجيهيله و ٢٠٠٠ غروش معاشله مذكور اوطه مميزلكنه تعيين اولنمشدر .

٦٤ تاريخنده آيدين احوالنك تفتيشنه مأموراً تكرار اورايه اعزام اولنمش ، عودتنده رتبۀ ثانيه و ٤٠٠٠ غروش معاش ايله مترجم اول اولمشدر .

٦٥ تاريخنده ٢٥٠٠٠ غروش معاش ايله مجارستان ملتجيلرى مسئلەسنه مأمور وبعده ٣٥٠٠٠ غروش ايله مملكتين فوق العاده قوميسرلكنه تعيين اولنمشدر . ٦٧ سنەسى شوالنده طهران بيوك ايلچيلكنه بالتعيين عهدەسنه رتبۀ اولى صنف ثانيسى توجيه، ٤٥٠٠٠ غروش معاش و ١٠٠٠٠٠ غروش ساليه تخصيص اولنمشدر .

٧١ سنەسنده بغداد وكردستان حدودينك تفتيشنه مأمور اولمش وسنۀ مذكوره ربيع‌الاخرى اواخرنده رتبۀ اولى صنف اولنه نائليتله و ٢٢٠٠٠ غروش معاش ايله مجلس والاى احكام عدليه اعضالغنه تعيين وخدمات حسنەسنه مكافاةً مجدداً تأسيس اولنان مجيدى نشان ذيشاننك ايكنجى رتبەسى احسان بيورلمش وانجمن دانش اعضالغنه انتخاب اولنمشدر .

سنۀ مذکوره ظرفنده مجلس مذکورك محاکمات دائرەسی ریاستنه
وجزا قانونامەسنك ومحاکمات قانوننك تسویدینه مأمور ایدلمشـدر .
۸۳ سنەسی شعبانی اوائلندە عهدەسنه رتبۀ بالا توجیه ومأموریتی ۲۵۰۰۰
غروش معاشله دعاوی نظارتنه تحویل ایدلمشدر. ۷٤ تاریخنده ۱۵۰۰۰
غروش معاش ایله مجلس مذکوره عودت ایلمشدر . ۷۷ سـنەسنده
۱۵۰۰۰ فرانق معاش ایله پارس سـفارت سـنیەسنه مأمور ایدلمش ،
برسنه صکره پارسده منعقد مکالمه مجلسی مرخصلغنه تعیین اولنمشدر .

۷۸ سنەسنده تکرار مجلس والایه اعضا اولمش ، سـنۀ مذکوره
جمادی الاولاسنده ۳۰۰۰۰ غروش معاشله اوقاف همایون نظارتنه وسنۀ
مرقومه ذی الحجەسنده ینه اولمقدار معاشله دیوان محاسبات ریاستنه تعیین
اولنمش ، او اثناده ایکنجی رتبه دن عثمانی نشان دیشانه نائل اولمشدر.

۷۹ سـنەسی رمضاننده مجلس والایه اعضا ومعـاش باقی اولدیغی
حالده ۳۵۰۰۰ غروش فضله معاشله اناطولی صاغ قول جهتی تفتیشنه
مأمور اولوب ۸۱ سنەسنده عزل ایدلمش وبشبیك غروش معزولیت
معاشی تخصیص اولنمشـدر . ۸۸ سـنەسی رجبنك اون ایکنجی کونی
٤۰۰۰۰ غروش معاشله رسومات امانتنه بالتعیین برنجی رتبەدن مجیدی
نشانی احسان بیورلمش وسنۀ مذکوره ذی القعدەسنك اون دردنجی
کونی اولمقدار معاشله صدارت مستشارلغنه و ۸۹ سنەسی شـعباننك
اون دردنجی کونی ۳۰۰۰۰ غروش معاشله معارف نظارتنه ومذکور
سنه شوالنك اون برنجی کونی شورای دولت اعضالغنه تعیین اولنمش ،
۹۲ سـنەسنده پترسبورغ جمعیت علمیەسنه مأموراً کوندرلمشـدر .
۹٤ سنەسی ربیع الاولنك اون ایکیسنده رتبۀ سامیۀ وزارت احسان
بیورلمشدر . متعاقباً ۳۰۰۰۰ غروش معاش ایله ادرنه ولایتی والیلکنه

٩٤ سنه‌سی ذی الحجه‌سنك یكرمی دردنجی كونی هیئت اعیان اعضالغنه، ٩٥ سنه‌سی محرمنك یدنجی كونی تكرار ٣٠٠٠٠ غروش معاشله معارف نظارتنه زیده ٥٠٠٠٠ غروش معاش و برنجی رتبه‌دن عثمانی نشانی اعطاسیله مقام صدارته و برقاچ آی صكره استعفا ایلمسنه مبنی ٩٦ صفرینك اون ایكیسنده ٢٥٠٠٠ غروش معاش ایله خداوندكار والیلكنه ، ٩٩ سنه‌سی اواخرنده كذا مقام صدارته تعیین و مرصع نشان عالیٔ عثمانی ایله تلطیف بیورلمش ، درحال انفصال ایدرك ١٢٨٠٠ غروش معاشله هیئت اعیان اعضالغنه تعیین اولنمشدر .

مشار الیه روم ایلی حصارنده كائن خانه‌سنده اوقاتكذار ایكن مبتلا اولدیغی ضیق صدرعلتندن ١٣٠٨ سنه‌سی شعبانك یكرمی ایكنجی چهارشنبه كونی ارتحال داربقا ایلمش ، وصیتی موجبنجه روم ایلی حصارنده واقع قیالر قبرستاننه دفن اولنمشدر .

*
* *

ترجمهٔ حالنی بروجه بالا بیان ایلدیكمز مورخ احمد وفیق پاشا ، اسلامدن ایلك دفعه دیوان همایون ترجمانی نصب اولنان مهتدی یحیی ناجی افندینك حفیدی و پارس سفارتی مصلحتكذارلغنده بولنمش اولان روح الدین افندینك مخدومیدر .

بیوك پدرینك اهتداسی نصل برتتبع علمی نتیجه‌سنده مظهر اولدیغی هدایت ربانیه اثری ایسه كرك اوغلی روح الدین افندینك ، كرك حفیدی احمد وفیق پاشانك صلابت و حمیت دینیه‌لری دخی اثریله دیانت اسلامیه‌نك غوامضنه وقوفلرینه مبنی ایدی .

عرب، فرس، فرانسز، لاتین وایتالیان لسانلرینی مکملاً اوقویوب یازار وشیوهٔ تلفظه فوق العاده مراقی اولدیغی جهتله بونلردن هر هانکیسنی تلفظ ایتسه سامعینه بولسانك کندی لسان مادر زادی اولدیغی ظنی القا ایدر ، روس، المان، انکلیز ولسان عتیق یونانی‌یی مکملاً اوقویوب اکلار ایدی . السنهٔ عتیقه‌دن لسان ترکی‌یه ارتباطی حسبیله جغتایجه‌ده تتبع تام صاحبی اولدیغی کبی لسان عبرانی‌یه دخی وقوفی وارایدی .

« انسانك اضاعه ایدیله‌جك بردقیقه‌سی یوقدر » دیین وفیق پاشانك مطالعـه وتحریردن بر آن خالی قالدیغی کورن اولمـامش ، هر نرده بولنسه حتی طعامده ، اویقوده النده کتاب طوتدیغی حالده بولندیغی کورلمشدر .

جسته جسته برچوق اقچه صرفیله قرق بش ، اللی سنه‌لك محصول مسـاعیسی اوله‌رق وجوده کتیردیکی اون بشـبیك جلدی حاوی کتبخانه‌سنده موجود کتابلرك اکثریسـنده احمد وفیق پاشانك شرح وتنقیدی ، یاسهو مرتب تصحیحی کوزه چارپار .

ایلك دفعه اوله‌رق ملکمزده سـالنامه احداث ایتمش ، مولیه‌رك قومدیالرینی عینـاً ، فقط قارئلرینه تألیف ایدلمش ظن ایتـدیره‌جك صورتده ترجمه‌ایلیه‌رك بروسه‌والیلکی هنکامنده بالذات انشاایتدیردیکی تیاتروده صحنهٔ تماشایه وضع ایتدیرمش وپرووالرنده حاضر بولنمشدر .

تاریخ عثمانی ، لهجهٔ عثمانی وتلمـاق ، ژیل بلاس ترجمه‌لری جملهٔ آثاریندندر . وفیق پاشا فرانسه‌نك ادیبلرینی ، انکلتره‌نك سیاسـیونی کندینه جلب ایتمشـدر . انکلیزلر عندنده پك بیوك بر نفوذ قزانمش وبالخاصه لورد سـتانله‌یك محب خاص الخاصی اولمش ایدی . برحالده که

لورد نه‌وقت استانبوله كلسه تكليفسزجه مشاراليهك خانه‌سنده اختيار اقامت ايدر ايدى .

پارس سفارتنده بولنديغى مدتجه باربيه دومينار ، الكساندر دومافيس ، ژول فاور ، تيه‌ر كبى مشاهير ادبا وسياسيونك مظهر حرمت واعتمادى اولمش وسفارتخانه‌ده ذوات مشار اليهمه هفته‌ده بر كون تخصيص ايدلمش ايدى‌كه مجالس مصاحبتلرى سياسياتدن ماعدا كافهٔ علوم وفنون مدونه‌يه دائر ايمش .

اوچنجى ناپوليون وفيق پاشانك شخصنه حرمت ومحبتله برابر كنديسنك سفارتدن عزلنى آرزو ايدر ايمش . وداعنامه‌سنى حين تقديمنده « سزك كبى برذاتى وكلام مياننده دخى كورمك ايستردم » ديو بيان تأسف وكندى مارقه‌سنى حاوى اولدرق فرانسه‌نك سه‌ور فابريقه‌سى معمولاتندن مكمل برسفره طاقمى اوزرنده پاشاى مشاراليهك اسمى محكوك بر توالت طاقمى هديه ايلمشدر .

وفيق پاشا ، پارس سفارتنده بولنديغى زمان برمحفل ادبيده : « عشرت اوروپانك استقبال معنويسنى تهديد ايدييور » يوللو ادارهٔ لسان ايتمش ، باچيقا جرائد طيبه‌سندن برى اخيراً يازديغى برمقاله‌ده بوسوزى تلميحاً « وفيق پاشانك سويلديكى استقبال ايچنده بولنيورز » ديمشدر . بويله اهميتسزجه سويلديكى برسوزك اوتوز ايكى سنه صكره غزته‌لرده كورلمسندن مرحوم مشار اليهك نه‌قدر حائز اعتماد واهميت اولديغى اكلاشلديغى كبى درسعادته كلان كافهٔ مشاهير اجانبك كنديسنى زيارته شتاب ايتملرى دخى اوروپاجه نائل اولديغى شهرته دليلدر .

پترسبورغدن عودتنی متعاقب روسیه چاری طرفندن ، زوجه‌سنه هدیهً ، غایت کرانبها مرصع برتاج ارسال اولنمشدر .

طهران سفارتنده برچوق مناقشات ومجادلات سیاسیه ایله سفارتخانه‌یه عثمانلی بیراغنی کشاد ایلمش ، مسئله‌نك اهمیت فوق‌العاده‌سنه مبنی شو صورتله موفقیتی طهرانده‌کی انکلیز وروس سفیرلرینی حیرتده براقشدر . طهرانه صورت مواصلتنی پاشای مشارالیه شو صورتله یازمشدر :

«سایهٔ توفیقاتوایهٔ حضرت شهنشاهیده جمله اعضای سفارت کمال صحت اوزره اوله‌رق ماه شوالك بشنجی کونی بایزیددن سرحدایرانده اوه‌جغه کچیلوب اون یدنجی کونی تبریزه وذی‌القعده‌نك اون‌التنجی کونی طهرانه مبالغه‌لوجه دبدبه‌لو الایله داخل اولنمش ومدت سفر تمام یتمش التی کون سورمش ایسه‌ده طربزون وارضروم وبایزید وتبریز وقزوین شهرلرنده اوچرکونی اقامتله کچمشدر . ممالك محروسهٔ شاهانه‌دن چیقدیغی آنده شهزادکان ایران اعاظمندن صاحب اختیار ایالت اذربایجان اولان حشمة‌الدوله حمزه میرزا طرفندن برحرمتلو تبریك قدوم مکتوب ومهماندارلق خدمتی ایله قاچاریه‌دن مشهور آصف‌الدوله‌نك حفیدی جعفرقلی خان مقرب‌الخاقان یوزقدردائره‌سی خلقیله ظهور ایدوب ایران تعبیری اوزره دولت علیهٔ عثمانیه سفیر کبیر مختار ووزیر صاحب اختیاری حقنده شمدی‌یه دکین هیچ بر ایلچی‌یه اولنمدق رعایت واحتراماتك اجراسی فخامتلو شاه حضرتلری طرفندن امر اولندیغنی تبلیغ ایتمش وواقعا افاده‌سنده مبالغه‌سی اولمیه‌رق هر قوناق محلنه برر جسیم اوبه واون‌بش قدر سائر چادر

قوريلوب برر بلوك سرباز پياده‌سى ومتشخصيندن برر مسافرجى خان ومقداركاى سورسات تعبيريله‌حدوددن دار حكومته‌قدر معيت سفيرده كلك‌اوزره بربلوك سرباز وبربلوك عساكر مختصهٔ شاهى سواريسى اعطا اولنديغى ويولك صاغ وصولنده اولان وحتى قاچاريه‌دن دخى بولنان حاكم ومأمورلر اون بشر يكرميشر ساعتلك محالدن استقباله كلوب وبيوك قصبه‌لره ايكى اوچيبك سوارى ايله كيريلوب كيجه‌لرى مهترخانه وآتشبازلق شنلكلرى‌اولدقدن بشقه‌وزير اذربايجان ووزير دول‌خارجيه وبكلربكئ تبريز ديدكلرى‌رؤسا تبريزده بالذات استقباله چيقوب‌يكرمى برپاره طوپ انداختى وموزيقه والتى طابور عسكر اخراجيله رسم تعظيم ايفا وهله بوراسى بتون بتون مغاير اصول اولديغى حالده شهزادهٔ مشار اليه حين ملاقاتده هم قيام ايدوب همده اوطه‌سنك همان قپوسنه قدر استقبال وتشييع ايلديكى درجهٔ نهايه تعجباله مشهود چاكرى ومبالغهٔ واقعهٔ تعظيماته‌نسبتله مبالغهٔ شفاهيه‌ده مهماندارسفارتك التزام بياناتده‌بولنديغى‌مجزوم كمترى اولمشدر. انجق بندهٔ كمينه‌لرى دخى اولاسلطنت‌سنيه بيوك ايلچى‌ارساليله تأييدمناسبات آمال‌خيريه‌سنى ابراز بيورمش اولمسنى حكومت ايرانيه تقدير ايدرك حقمده مزيد التفات كوسترمسى مأموريت عاجزانه‌مك حسن انجامنه آماره اوله‌بيلمسى حسبيله ممنونيت عبيدانه‌مى موجب ايسه‌ده مثلا ايران امناسنك الك بيوكى نزد سلطنت سنيه‌يه كوندرلسه اكرام ضمننده كنديسنه اصول دولت ابد مدت موجبنجه بشقه واديده تلطيف و رعايت اولنه‌جغى واصول موضوعه‌دن خارجه چيقيله‌ميه‌جغى هرايجاب ايدنلره تفهيم ايتدم. ثانيا ضيافت اكرامى يالكز سر حدده بركون قبول اولنوب

چادر وتعيينات خصوصلری كلياً رد وحالا معيتده بولنان يرلو عسكرك
وبتون مأمورلرك سورساتيه امرلری اللرندن اقچه ايله آلنوب صكره ينه
تعيين ويملری عيناً دخی ويريلەرك بوايشه يوميه درت بش يوز غروش
صرف اولنوب فقرايه و يريلان اقچەدنماعدا اللی بشبيك غروش قدر
بخشيش ويوزك ومجوهر قوطی وظرف وساعت و آو توفنكی وچوقه خلعت
وشال خلعت مثللو اوچر بيك غروشدن يوز اللیشرەقدر ينه بر اللی
بشبيك غروشلق هديه ويرلمش حالبوكه مصارفات ضروريه ومعاشلر
مستثنا اولەرق تماماً اللیبيك غروشەبالغ اولمامشدر . فقطسفارت
سنيەنك خدمتنده بولنمش اولان ايكیبيك التيـوز قدر بيوك كوچك
اشخاصك سايۀ مراحموايۀ حضرت جهانبانيده جملەسی متشكر اولمش
وحتی اون التی اون يدی آيدنبری معـاش آلمـامش اولان سرباز
كروهنه وقت ومحل مناسبنده اقچه داغيدلمسی وضابطلرينه هم خلعت
ويريلوب هم نصيحت يوللو بعض لقرديلر سـويلنمسی فائدەدن خالی
اولمامشدر . حاصلی تبريزده طرف شاهيدن مجدداً مهماندارلق ايچون
ايكنجی اشيك اغاسی محمد حسن خان وطهرانه مواصلات كونی رئيس
مسـتقبلين ناميله كبرای ايرانيەنك باش وكيلدن صـكره پايەلوسی اولان
سـپهدار علی قلی خان و خارجيه مسـتشاری عبدالوهاب خان كلوب
ميراخور باشی مؤخراً طاقيله اون اوچ بيك غروشه تخمين ايتديرلمش
برديك باشلی آت كتيروب طرف شاهيدن بررسم معتاد پيشكش ايتمش
وبالمقابله برقاچ كون صـكره دائرۀ مختصەدن بوالايده بولنـانلره نقداً
وخلعت اولەرق اون ايكيبيك بوقدر غروش اولاشديرلمشدر وبندە...

شهر پیشگاهنده بش اون کون مهماننوازلق ایچون حاضرلنمش اولان هشت بهشت باغی قبول ایتمیوب طوغری شهرده تدارك اولنمش اولان سفارتخانه‌یه کلدیکمده شاه حضرتلری دخی اوچنجی کونی ییلاقدن شهره عودت وکمال التفات اولنق اوزره عودتنك اوچنجی یعنی ذی‌القعده‌نك یکرمی برنجی کونی ملاقاته دعوت ایتدکده اصحاب جرنزه‌دن معدود اولان مأمورین ایله یدی سکز ساعت انلر مباحثه وقوللری اولانامهٔ همایون میمنت‌مقرون شهنشاهینك شمدی‌یه‌دکین عادت اولدیغی اوزره کندولری طرفدن بر التون تپسی‌یه وضعیله شاهه حرمتکارانه عرض اولنمسی ودائرهٔ بیرونده قوماندا ایله اپاق قابی چیقمسی وثانیاً مأمورین سفارتك اصل دیوانخانهٔ شاهی‌یه ایلچی ایله برابر کیرەمیوب قپو یاننده قالمسی وباش وکیل ایله ملاقاتدنصکره سائر اکابره دخی رسماً کیدلمسی عادتلرینك رفعی وثالثاً صندالی ماده‌سی ذاتاً چاکرلرینه رعایت کبی اولوب سفرای لاحقه‌یه حق اولمامق لقردیسی لغو ورفع قلندقده ملاقاته کیدیلوب دیوانخانهٔ شاهی اوکنده ایستکمز ایله قوشنلر ترك وحضوره مهموزلی چزمه‌لر ایله دخول اولنوب نامهٔ همایون جناب پادشاهی‌نی یرینه بلا واسطه تسلیم برله هرخصوصده طوغریسی رعایت کامله کورلمشدر . » :

فی ٢٥ ذی‌القعده سنه ٦٨

*
* *

پدرندن ارثاً منتقل استانبولده کائن قوناغی مشرف خراب اولنجه مقدما یالکز موسم صیفده ساکن اولوب پك سودیکی روم ایلی حصارینه یالیرك موسم شتاده ساحلدن براز کیروده بولنان یالیسنده اسکان

ایدر ، موسم صیفده بوغاز کسن قلعه‌سی اتصالنده‌کی کوشـهٔ وحدتنده مطالعهٔ کتب ایله اشتغال ایلر ، تنفس وقتلرینی‌ده باغچه‌سنه ، چیچکلرینه ، اغاچلرینه حصر ایدر ایدی ، اواغاچلر ، چیچکلرکه هر بریسی کندیسنجه بزلر یعنی اولاد واحفـادی قدر قیمتلی ایدی .

مشارالیه یالکز ایکی شیئه نصب نظر اهتمام ایلر ایدی : کتاب ، نبـات . طبایع بشریه‌دن‌ده یالکز ایکی خصلتی نظر اهمیتـده طوتار ایدی : استقامت ، سعی وغیرت .

مشار الیه « حرکاتمی کورنلر بکا جسور دیرلر . حالبوکه بنده‌کی جسارت دکل ، توکلدر » دیر ایدی . مشارالیه‌قدر آزاده‌سر یشایان انسان پك اندردر دیه‌بیلورم . هیچ برشیئده تقید وانتظامی سومز ، الایش دنیویه‌یه اصـلا اهمیت ویرمز ایدی . مسـکنی بیله داخلاً خارجاً بروزیر قوناغنه جسبان صورتده مزین ومنتظم اولمقدن پك بعید اولوب طبع لاقیدانه وفکر سادکیسنك برنشـانهٔ مجسمه‌سی اطلاقه شـایان برحالده ایدی . الك بیوك مأموریتده ایکن بیله‌خانه‌سی اطلسلر ، قدیفه‌لر ، اندام آیینه‌لری وتزیینات متنوعهٔ سائره‌یه بدل مهاجرلره توزیع اولنمق ایچون بیغینلرله امریقان بزی وسائر البسه‌لك قماشلر ایله مملو بولنیور ، کریمه‌لرینك پارمقلرنده پرلانطه یوزوکلر یرینه محتاجین ایچون کوملك وسائره بیچمك سببیله کثرتله مقراص استعمالندن متحصل ناصورلر ، شیشلر مشهود اولیور ایدی .

بیلمم‌که نصل اکلاته‌یم ؟ نفائسپسندلك طبعنده بتون بتون مفقود ایدی دیه‌مم . زیرا تاریخ فرش واعماللری همان اولادینك تاریخ ولادتلریله مساوی دنیله‌جك درجه‌ده قدیم اولان عادی مفروشـات اراسنده ،

نظر فریب ، قیمتدار برخالی یاخود برشاله مصادف اولمقدن خالی قالمز ، محضا ترك معمولاتی اولدیغی ایچون بالخاصه تدارك واشترا ایلدیکی کوتاهیه متاعندن قباصبا طوپراق دستی ، لکن ، ابریك وسائره میاننده ، سەور ، ساقسون فابریقەلری معمولاتندن ، اسکی معدن یاخود چین وژاپون مصنوعاتندن اوانیٔ نظر ربا وکرانبها نظره تعلق ایدر ، فقط جملەسی ارائه ایدلمینجه کوریلەمیەجك برصورت غیرمنتظمەده بولنور ایدی .

مقصدی ، ترك قومنی ، لسانی ، ادبیاتی ، قیافتی ، صنعت وحرفتیله مستقل برقوم اولمق اوزره احیا ایلمك اولدیغی لهجۀ عثمانی‌یی وجوده کتیرمك ایچون صرف ایلدیکی مساعیٔ کثیره‌دن ، اثارنده اتخاذ ایلدیکی شیوۀ غریبۀ ترکیەدن وضروب امثال ترکیەیی بیله جمع وتلفیق ایلمسندن استدلال اولندیغی کبی معمولات داخلیەیه مراق درجەسنده کوستردیکی رغبتدن ، عثمانلی اولدقدنصکره هرهانکی صنعت اربابندن اولور ایسه اولسون محصولات صناعیەسنی هیچ برکونه حائز مهارت وجالب دقت اولمسه دخی لاجل التشویق دکرینك فوقنده مبالغ کثیره ایله مبایعه ایلمسندن اکلاشیلور . حتی مادام الحیاه عائلەسنه قیافت ملیەمزی محافظه ایتدیرمش ، الآن بیوکلرمز اوامره اقتفا ایلمکده بولنمشدر .

موسم صیفده طربزونك کتان ، موسم شتاده چینی پموق ایپلکندن منسوج بزدن یاپلمش کوکسنه ، قوللرینه ، یاقەسنه اوچ پارمق اکلیلکده بیاض کتان چوریامش کوملك اوزرنده موسمنه کوره معمولات داخلیەدن بولنان ایپلك الاجەسندن یاخود کتاندن معمول غایت بول بر انتاری ، بلنده بردکرمی آبانی‌یی برقاچ دفعه قاتلمقدن متحصل بر

قوشاق ، اوزرنده یازین (کزی) دنیلان قماشدن اینجه برجبه ، قیشین قالینجه برکورك ، باشنده غایت اینجه صیق دیکیشلی برتاکیه اوزرنده مائی پوسکوللی بیوك برفس — اکثریا یالکز تاکیه ایله اوطورر ایدی — عادی سیاه عبادن معمول آرقه‌لری باصق ترلیکلر ، اینجه سیاه بر بوکمه مربوط اوله‌رق بیوننه تعلیق ایلدیکی تك بر کوزلك ایشته‌قیافت[١] داخلیه‌سی بویله‌ایدی‌که‌صوك زمانلرنده یرلیدن،اجانبدن زیارتنه کلنلری مرعی‌الخاطر ذواتدن اولسه‌لرده ینه بوقیافتده قبول ایدر ایدی .

مشارالیه بروسه‌ده کائن یشیل جامع شریفك داخلاً وسطنده کائن شادروانی محل مذکوری حفر ایتدیروب میدانه چیقاردیغی‌زمان ینه بروسه‌ده برینك خانه‌سنده کوردیکی فسقیه طاشنك مطلقا بوجامع شریفك اشبو شادروانه عائد اوله‌جغی حساب‌ایله کتیرتوب یرلویرینه وضع ایتدرمش ومطابقت تامه‌دن‌ناشی بوطاشك فی‌الحقیقه اوشادروانك اقسامندن‌اولدیغی تحقق‌ایتمشدر . بووقعه شایع‌اولنجه بعض صافدرونلر کشف مذکوری تك کوزلکك کرامتنه حمل ایتمشلر ، حتی بر اختیار قادینجغز برکون مشار الیهه مراجعتله ایکی‌سنه اول غائب اولان ساعتنی اوهرشیئی کوروب بیلدیکی تك کوزلکیله باقوب بولمسنی رجا ایتمش ، مشارالیهدن « ساعتك غائب اوله‌لی چوق وقت اولمش . ارتق‌بولنمز ، بوده انك خدمتی کورر » جوابیله برابر برده ساعت آله‌رق سوینه سوینه چیقوب کیتمشدر .

---

[١] یادکار اوله‌رق نزدمده محفوظ اولان بوتك کوزلك ایچون شویله برفقره مرویدرکه غرابتنه مبنی نقل ایدییورم .

صباحلین اوچ بچق ، اقشام ساعت اون بردهاون اوزره معین زمانلرده طعام ایدر ، یمك وقتلری مواسمه کوره یارمشر ساعت تخالف ایلر ایدی . اوائل حالنده اوچ درلودن زیاده اولمیان اطعمهٔ معدودهسندن پك آز یمکله اکتفا ایدر ایکن حال شیخوختنده بالعکس متنوع طعاملردن اشتهالیجه اکل وتناول ایلر ایدی . سفرهده علی الاکثر یالکز بولنور ، نادراً اولاد واحفادندن بر یاخود ایکیسیله برابر طعام ایدر ایدی . بزه اثنای طعامده آزاده فکر اولمغی ، حتی یمکدن صکره بر ساعت قدر کتاب اوقوماغی توصیه ایلدیکی حالده کندیسی طعامده بیله مطالعه ایله مشغول اولور ایدی .

بعد الطعام براز اویور ، کیجه اویقوسی غایت آز وغیر مطرد اولوب بر ساعتك نصفنی اویقو ایله کچیرسه دیکر نصفنی بهمه حال مطالعه ایله امرار ایدر ایدی . وقت سحرده اویانهرق کونش کرککی یوکسلنجهیه قدر اویومز ، قیشین یمك وقتنه قدر یتاغندن چیقمز ایدی . یارمشر ساعت ، بر چاریکدن عبارت کسیك کسیك اویقولری حساب ایدلسه کیجهده انجق برقاچ ساعت نائم بولندیغی اکلاشیلور . قیشین یتاق اوطهسنده منغل ، صوبه کبی آلات تسخینیهدن برشیٔ بولندرمز ، آرامکاه نهاریسنی عادی برصوبه تسخین ایلر ایدی .

مکیفات ومسکراتدن ، معتدل صورتده ، قهوه و توتوندن ماعدا برشیٔ استعمال ایتمز ، استعمالنی اعتیاد ایلدیکی کر قدیم اوزون چبوغنك دومانی ، اکثر توتون ایچنلرده کورلدیکی وجهله ، نادروننه واصل اولهجق درجهده چکمز ایدی .

هر حالنده نمایان اولان عدم انتظام باغچهسنده دخی جاری ایدی . تخملرینی اوروپادن جلب ایله یتشدیردیکی متنوع چیچکلر ، منتظم

طرحلر ، صاقسیلر درونده یك نظرده مشهود اوله‌میوب عادی چیچکلر میاننده ، مشجره آرالرنده ، دیوار دیبلرنده مدقق نظرلرك معطوفی اولور ، کندی بیوتدیکی اوتوز ، قرق سنه‌لك جسیم ، متنوع چاملر ، آقاسیا ، پاولونیا و آت کستانه‌سی مثللو اشجارك آراسنده چیقمش بولنور ، پك لطیف چیچکلی کوچك اغاچلر ، عادی یبانی اشجارك شاخ و برکی آراسنده مستور قالور ایدی . بناءً علیه باغچه‌یه ایلك دفعه داخل اولان کمسه کندیسنی اشجار وازهاری خدای نابت ، طبیعی براورمانده ظن ایده‌بیلور ایدی. زیرا صاحبنك ساده‌لکه اولدیغی قدر طبیعیلکه دخی مراقی وار ایدی . اواخر عمرنده سمین وجودینی اغریلر، صیزیلر استیلا ایدرك بر ایکی کشینك معاونتیله کمال زحمتله یرندن محرکت ایلدیکی حالده ینه هرکون باغچه‌یه چیقمقدن فارغ اولمز ، وجودینی بودرجه اتعاب ایتمامسی حقنده واقع اولان اخطاراته کندیسنی بیلنلرجه مجهول اولمیان تبسم لطیفی ایله کوله‌رك : « سزك تکراراً چوجق اولدیغکز وارمی چوجقلر : بن یکیدن چوجق اولدم ، نه‌قدر زحمت چکسه‌م ، هوا سریجه دخی اولسه ینه باغچه‌مدن وازکچمم » دیه جواب ویرر ، اکثریا باغچه‌سنده کائن بوغاز ایچنه ناظر سد اوزرنده پك سودیکی ارغوان اغاچلرینك سایه‌سنده اوطورر ایدی . [١]

[١] غرائب تصادفیه دندر که مشار الیهك قبری قیالر قبرستاننده بر سد اوزرنده بر ارغوان اغاجی سایه‌سنده واقع اولدیغندن حال حیاتنده کندی اوزرینه دوکیلان ازهار ارغوان شمدی‌ده قبرینه‌دوکیلیور . مشارالیهك قبرینه وصیتی موجبنجه عادی برسنك مزار رکز اولنمش ، اوزرنده محکوك اولان کتابه ، میلان ساد کیسنه توافق ایتمك اوزره کچنلرده طرف عاجزانه‌مدن « اعاظم علمای اسلامیه‌دن ، افاخم وزرای سلطنت سنیه‌دن احمد وفیق پاشانك قبریدر . الفاتحه » صورتنه قلب وتبدیل ایدلمشدر .

وفيق پاشا ، پدرندن پك صيقى ومزعج بر تربيه آلمش . هنوز يكرمى ياشـنده ايكن تأهله مجبور ايدلمشدر . كيمسـه‌يه سرفرو ايتمك شاننذن اولميان مشاراليه والدينه قارشو پك مطيع ، پك ملايم ايمش . صكره كنديسنكده عائله‌سنه قارشو اولان معامله‌سى پك غريب ايدى . هم غايت شدتپرورانه ، تضييقكارانه ، همده فوق العاده شفقتكارانه ، التفاتكسترانه . بو سببله اولادينك كنديسنه قارشو اولان معاملات وحركاتى هم فوق الحد خائفانه وتعظيمكارانه ، همده پك زياده محبتكارانه ولاابااليانه ايدى . نصل تعريف ايده‌يم ؟ فوق العاده مظهر التفات ونوازش اولديغمز ، يوز بولديغمز حالده شيماره‌مز ايدك ديسه‌م بيلمم بو معاملات متقابله ومتضاده‌نك طرز جريانى سزه اكلاتمش اولورمى‌يم ؟ حتى نقل ايدرلركه مثلا بر ساعت اول يازيخانه‌سنك اوستنه چيقاره‌رق ، كوركنك ايچنه صاقليه‌رق ، حتى اوموزينه اوطورته‌رق انواع نوازش وتلطيفاته غرق ايتديكى چوجغى بر ساعت صكره تأديب وتعزير لازمكلديكى آلت تأديبى بالذات كنديسنه كتيرتير ايمشده اوچوجق كتيرمامك ، قاچمق ، طورمامق جرأتى ، هيچ بر وجهله عدم اطاعت جسارتى كندنده بوله‌ماز ايمش . بيوكلرى زمانكى معاملات حقنده دخى بو حاله قياساً بر فكر حاصل ايديله‌بيلور .

اولادينى ظاهراً سيان طوته‌رق محبتده يكديكرينه ترجيح ايتمز ايدى . فقط بز يعنى احفادى دائما فرط نوازش والتفاتنه مظهر اوله‌رق همان هيچ شدت تعزيركارانه‌سنه هدف اولمز ايدك .

افراد عائله‌سنك حرمت ورعايتنك يالكز كنديسنه مختص اولميوب

یکدیکری حقنده دخی جاری اولمسی جملهٔ مقاصدندن بولنور ، اجرا ایلمکده موفق اولورایدی .

طبعنده ، اعتدالی محافظه ایلیه‌مدیکی ایکی قوت وار ایدی : حدت وغضب ، اطعام واحسان .

ایشته بو احوالده دائما درجهٔ افراطه کیدر ایدی‌که بر یسیله پك چوق دشمن پیدا ایلمش ، دیکر یله‌ده دیون کثیره‌یه کرفتار اولمش ایدی . زمان غضبنده سراپا بر آتش شراره فشان حالنده بولنوب مخاطبنی مهابت ومخافتیله لرزان ایلیان وفیق پاشا حال طبیعیسنده‌درون چشمانه‌قدر سیماسنی احاطه ایدن برحلاوت وبشاشتله بزم مصاحبتده بولنانلری هم متلذذ، هم مستفیدایلر ایدی . مصاحبهٔشطارت انکیزانه‌سی اثناسنده قهقهه‌لریمزه نهایت اولمز ، پك مبذول اولان لطیفه‌لریله کوزلریمزدن یاش کلنجه‌یه‌قدر کولدیکمز پك‌چوق واقع اولور ایدی . آه ! اومزاح ایچنده بز نه‌بیوك حکمتلر ، موعظه‌لر اوکرنور ایدك ، استفاده‌مز یالکز معنوی ، اخلاقی دکل ایدی . مادةً دخی مستفید اولورایدك . حتی‌هیچ اونوتمم ، وفاتنه‌قریب برزمانده ، ضیق‌صدردن مضطرب بولندیغی حالده دست رعشه‌داریله طوتدیغی قلم ایله کاغد اوزرنده صویلك محال مرتفعه‌یه صعودی نصل اولدیغنی کسیك کسیك نفسلر ایله بومحررهٔ عاجزه‌یه تعریف ایتدی ایدی .

مشار الیهك مصائب دهره تحمل ومقاومتی فوق‌العاده اولوب همان مدت عمرنده تأثر وتأسف دنیلان حسیات هیچ بر سببله قلبنده جایکیر اولمامش ، مثلا مقدما ساکن اولدیغی ینه حصارده کائن دیکر

بریالیسی محترق اولەرق کافهٔ اموال واشیاسی ضایع اولمسنی کویا بو حریق ذاتنەعائد دکلمش ، دهاطوغریسی هیچ برشیٔ وقوع بولمامش کبی کمال لاقیدی ایله تلقی ایلمشسەده اواخر عمرنده حدتنـه مغلوباً پك سودیکی بیوك اوغلی رفیق بکدن افتراقی ، متعاقباً مرحوم مومی الیهك فراق ابدیسی قلبنـده ناقابل التیـام برجریحه حاصـل ایتمش ، مجبول اولدیغی متانت قلبیه ایجاباتندن اولەرق ظاهراً اخفا ایلیه بیلدیکی اوعظیم کدر ، اوعمیق یاره حسب الشیخوخه ذاتاً ییرانمش وجودینی بتون بتون دوچار انحطاط ایلیەرك مرحوم مومی الیهك وفاتندن صکره یالکز قالباً ایکی سـنه دها معمر اولەرق نهایت ترك دغدغهٔ حیـات ایلمشدر .

حریص مال ومنال اولمدیغی جهتله حین وفتنده کتابلری ، ساکن اولدیغی خانەلر وبرقاچ پارچه آنتیقەدن بشقه برشیٔ ترك ایتمامش . جمیع دیوننك یکونی ایسه اپیجه مهم برمبلغه رسیده اولمشدر .

رحمة الله علیه رحمةً واسعه

مورخ مصطفی پاشا

ازمیرلیدر . منصـوری زاده محمد امین افندینـك مخدومیدر . ١٢٣٨ ده تولد ایلمشدر . درسعادتده مکتوبیٔ خارجیه یه چراغ اولدی اوزمان مکتوبیٔ خارجیه سعید افندینك همشیره سنی تزوج ایله تنظیمات

مجلسی کشادنده اورایه سرخلیفه اولدی . ٢٧٥ شعبانده تنظیمات باش کاتبی ، ٧٧ محرمنده مجلس والا باش کاتبی ، ربیع‌الاولنده محاکمات دائره‌سی باش کاتبی ، ٧٩ رجبنك اون برنده ماببن همایون باش کاتبی ، ٨٠ ربیع الاولنك اون بشنده بکلکجی ، رجبنده دعاوی ناظری و ٨١ صفرنده مجلس والا اعضاسی ، ٨٥ محرمنده دیوان محاکمهٔ مالیه رئیسی ، ٨٦ محرمنده بالا ایله دیوان محاسبات رئیسی ، ٨٨ رجبنده عزل ایله ٨٩ رجبنك سلخنده احکام حقوق رئیسی ، ٨٩ رمضاننك یدیسنده صدارت مستشاری اولوب ٩٠ ربیع الاولنده عزل ایدلمشدر . ٩٢ ذی‌الحجه‌سنده احکام مفتشی ، ٩٣ دوویر کوامینی ، ٩٩ جمادی‌الاخراسنك طقوزنده وزارت ویرلدی . اوسنه اواخرنده معارف ناظری . ٣٠٢ ذی الحجه‌سنده انفصال ایله ٣٠٣ ربیع الاخر اواسطنده اوقاف ناظری اولدی . ٣٠٧ جمادی‌الاولاسنك یکرمی یدنجی جمعه کونی فجأةً ارتحال دارنعیم ایلدی . سلیمانیه‌ده مدفوندر .

کریم الطبع ، غایتله مستقیم ، صمیمی ، خیرخواه ، فقرا پرور برذات ایدی .

رحمة الله علیه رحمةً واسعه

« نتایج الوقوعات » نامیله اوچ جلددن مرکب اولان تاریخی دولت علیه‌نك تأسیسات قدیمه‌سنه واصول اداره‌سنه دائر ماخص ، مفید ، قیمتدار معلوماتی حاوی برمجلهٔ نفیسه‌در . مطالعه‌سی توصیه اولنور .

مورخ محمد فوزی افندی

خبر صحیح مؤلفی مرحوم محمد فوزی افندی مرعشك قیصه كورك زاده‌لر دیمكله معروف برخاندانه منسوب مفتی زاده صادق افندینك صلبندن بیك ایكی یوز قرق طقوز سنهٔ هجریه‌سنده درسعادتده مهد آرای وجود اولمش وطقوز یاشنده ایكن پدری وفات ایتمسیله عمجه‌سی ثابت افندی مرحومك همت و دلالتیله رشدیه مكتبنده تدریسات ابتدائیه ایله متوغل بولندقدن صكره مكتب عرفانیده اكتساب عرفان و كمال ایتمش واون سكز یاشنده مرحوم حاجی حمید پاشانك برزین دفترداریلغی زماننده مشار الیهك معیتنده بولنوب محاسبهٔ ولایت قلمنه دوام ایله اوچیوز غروش معاشه نائل اولمشدر .

بیك ایكی یوز یتمش ایكی سنه‌سنده مشار الیهك اطنه ولایتی دفتردارلغنه تحویل مأموریتنده دخی ینه معیتیله كله‌رك ولایت مذكورده بشیوز غروش معاشه نائل اولدی . مؤخراً مشار الیهك دامادی اولوب یتمش التی سنه‌سنده مشار الیهله برابر دیار بكره كیتدی . اوراده اوچبیك غروش معاشله مدیاط قائممقاملغنه ترفیع ایدلمشدر . ایكی سنه صكره بیروت مجلسی باش كتابتنه تحویل مأموریت ایتدی . یدی سنه صكره شام دفتردار معاونلكنه تعیین اولنه‌رق قدری اعلا ایدلدی .

سوریه ولایتنده اون سنه‌دن متجاوز خدمات متنوعه‌ده و انك صكره جبل لبنان مسئله‌سی مناسبتیله بیروتده آچیلان مجلس فوق العاده باش كتابتنده وسوریه مكتوبجیلغنده ابراز اهلیت ایلمش وولایات اصولنك تعمیمنده سیواس دفتردارلغنه مأمور اولمشدر .

سیواسدن انقره واورادن قونیه دفتردارلغنه مأمور اولدیغی کبی قونیه‌دن انفصالنده اعشار تحقیقاتی مأموریتیله سلانیکه کوندرلمش وعودتنده برنجی دفعه اوله‌رق ازمیر دفتردارلغنه تعیین قلنمشدر .

بش آی صکره بحریه وبرمدت صکره مالیه وایکی سنه‌صکره ضبطیه مکتوبجیلغنه نقل مأموریت ایدرك برسنه مقدمی دخی ایکنجی دفعه اوله‌رق آیدین دفتردارلغنه مأمور اولمشیدی .

مشارالیه ازمیر دفترداری ایکن تیفودن اون ایکی کون اسیرفراش اولدقدن صکره ۱۲۹۵ سنه‌سی جمادی‌الاخرانك طقوزنجی بازار کونی ارتحال ایدرك ازمیرده شیخ سید مکرم‌الدین حضرتلرینك تکیه‌سنده مرحوم اسعد پاشانك مدفون بولندیغی مقبره‌یه دفن ایدلمشدر .

درایت وعفت ذاتیه‌سنی فضیلت ومعرفتایله تزیین ایلمش برذات اولوب مالیه مأموریتلرنده کوستردیکی صداقت خزینهٔ جلیله‌جه معلوم اولدیغی کبی قدرت قامیه‌سی کندینی بیلنلر و « خبرصحیح » ی اوقویانلر نزدنده مسلمدر .

« خبرصحیح » ك مقدمه‌سنده بیان اولندیغی وجهله لسانمزده یازیلان تاریخلرك برطاقمی الفاظ منشیانه ایله یازلمش شیلر اوله‌رق برطاقمی‌ده حمزه نامه وادیسنده ترهات یمنی وتعبیرات تعصبیه ایله مملو اولوب نه بریکی ، نه اوتهکی افادهٔ خبر مقصدینه تماميله کافل اولمدیغی حالده مرحومك بدایت ظهور عثمانیاندن مرحوم جودت پاشانك ضبط وقایعنه مأمور اولدیغی تاریخه کلنجه ۴۹۰ سنه‌لك وقایعی مشتمل اولمق اوزره ترتیبنه‌ابتدار ایلمش وسلطان سلیم ثانی زماننه قدر اولان وقایع دولتی حاوی اوله‌رق بش جلدینی نشر ایتمش اولدیغی اشبو

تاریخ آداب عصره موافق ومختصر ومفید اولمقله برابر محاکمتنده کی دقت واصابت بشقه‌جه شایان تقدیردر .

بناء علیه خزینه صداقتلی بر مأمور وادبیات عثمانیه برمورخ غائب ایتدی دیمکدر .

احمد مدحت افندی

تخميناً ۱۲٦۰ سنه‌سنده استانبولده طوپخانه‌جوارنده تولدایلمشدر . پدری « بزجی حاجی سلیمان اغا » اولوب بش التی یاشلرنده ایکن پدری وفات ایتمکله دیکر بر برادر وبرهمشیره‌سیله برابر اداره‌سی اوزمانلر ودین ایالتی داخلنده (مؤخراً عدلیه قضاسی دنیان) صحرا قضاسی مدیرلکنده بولنان برادری حافظ ابراهیم اغایه قلمشدر . قریم محاربه‌سندن صکره اغای مومی‌الیه والده وهمشیره وبرادرلرینی ودینه جلب ایدرك برقاچ سنه اوراده امرار ایام ومحله مکتبنه دوام ایلمش اولدیغی کبی بعده ینه والده وبرادر وهمشیره‌سیله استانبوله عودتله طوپخانه‌ده خمبره‌جی یقوشنده کائن صبیان مکتبنه دوامه باشلامش وبرقاچ سنه اوراده قرآن کریم وتجوید وعلم حال وانشا قرائتی وثلث ونسخ خطلری تعلم ایتمشدر . ۱۲۷٦ اوائلنده ایکنجی دفعه‌اوله‌رق برادری مومی‌الیه حافظ اغا طرفندن فامیله‌سی خلقیله برابر ودینه جلب اولنوب بودفعه مکتب رشدیه‌یه قید وادخال اولنمش وبرسنه صکره برادرینك نیشه تحویل مأموریتی اوزرینه اودخی نیشه کیدرك اوراده‌کی رشدیه‌مکتبنده صرف ونحو ومنطق وفارسی وحساب

و براز تاریخ عثمانی وجغرافیا تحصیلیله بین الشرکا برنجی شهادتنامه سنی المشدر . ینه بورشدیه یه دوامی اثناسنده خصوصی برمعلمدن فرانسز لسانی تحصیله باشلادیغی کبی برادرینك کتب تاریخیه وادبیه یه مراقی حسبیله هرسنه کندیسنه قارئلك وظیفه سنی ایفا ایلدیکندن سیردن روضة الاحباب وتاریخدن جودت پاشا تاریخی (اوزمانلر بشنجی جلده قدر مطبوع ایمش) والف لیله ترجمه سی و برچوق ترکی دیوانلری بووسیله ایله قرائت ایدرك توسیع فکر ونظر ایدر ایمش . اصول ولایتك دردست تشکل بولندیغی حسبیله ١٢٧٩ سنه سی اواخرنده مع عائله نیشدن روسجغه نقل ایدرك ١٢٨٠ سنه سی مارتی ابتداسندن اعتباراً یوز غروش معاشله طونه ولایتی مکتوبی قلمنه چراغ ایدلمش ایسه ده بوماده برتبه تحصیله ختام ویرمش اولمیوب بالعکس اصل بوتاریخدن اعتباراً تحصیله باشلامشدر . زیرا مدرسیندن حاجی صالح افندی ومفتئ بلده حافظ نوری افندی مرحوملردن عربی وفارسی تدرس ایچون برقاچ کنجلر ایله عقد رفاقت ایلدیکی کبی روسجقده کائن بلغار کلیسه سی خواجه لرندن دخی برصورت خصوصیه ده فرانسز لسانی وعلوم ریاضیه وطبیعیه تحصیلنه باشلایه رق ینه بوصره ده غالب مرحومه بعض اشعارینی تصحیح ایتدیرمك صورتیله شعر ایله دخی اشتغال ایدر ایمش . باخصوص ولایتده تأسیس اولنان طونه غزته سنه اوفاق تفك شیلر ترجمه وتحریری صورتیله محررلکه دخی باشلامسی بواثناده وقوعه کلمشدر . ١٢٨٣ سنه سنده صوفیه ده براصلاحخانه (مکتب صنایع) ایله بعض فابریقه لر انشاسنه مأمور اولان برادری حافظ اغایه هم خصوصی کاتبلك ایتمك هم ده بوانشا آته مأمور اولان پروسیالی مهندس پرەسه نج ایله برادری آره سنده

ترجمانلق وظیفه‌سنی ایفا ایلمك اوزره صوفیه‌یه کیتمش واوراده لوا تحریرات اوطه‌سنده برمسودلك وظیفه‌سی دخی کندیسنه علاوهٔ مأموریت قلنمشدی . ١٢٨٤ تاریخنده تأهل دخی صوفیه‌ده وقوعه کلوب فقط براز صکره تکرار روسجغه تحویل مأموریت ایدرك طونه غزته‌سی باش محررلکی وادارهٔ نهریه صندق امینلکی کبی خدمتلرده بولنمشدرکه کرك بوصرده وکرك بوندن صکره‌کی رفقتلری اثناسنده اوزمان ارکان حربیه قول اغاسی بولنان دولتلو شاکر پاشا حضرتلرندن پك بیوك استفادهٔ علمیه وفکریه‌ده بولنمشدر . ١٢٨٥ اوائلنده بغداد ولایتنك تشکیله اورایه تحویل مأموریت ایدرك اوچ بیك غروش معاشله مکتوبی قلمی مسودلکنه مأمور ایدلمش ایدیسه‌ده بومأموریت صفت رسمیه‌سی اولوب اصل خدمتی زورا غزته‌سی باش محررلکیله مطبعه واصلاحخانه مدیریتی ایدی . هیچ برزمان تدرس وتعلمدن خالی قالمامق طبیعتی مقتضاسندن اولمسیله بغدادده دخی عربی وفارسی تدرسنده دوام ایتمش ازجمله جان معطر لقبیله ومحمد باقر اسمیله مسما اولان برفاضل ایرانیدن قرآن کریمك مختصراً تفسیرندن عبارت برصورت تلمذایله‌کلی استفاده ایلمشدر . برصورت جدیده‌ده تألیفه دخی بغدادده باشلایه‌رق « لطائف روایات » سرلوحه‌سیله مؤخراً استانبولده نشر ایلدیکی حکایات مختصره‌نك ایلك درت بش دانه‌سنی بغدادده یازدیغی کبی مشهور « خواجهٔ اول » نام کتابنك دخی ایلك طبعنه بغدادده موفق اوله‌رق ایکنجی طبعنی استانبولده نشر ایتمشدر . ایلك دفعه اولق اوزره رتبهٔ ثالثه‌یه بوخدمتلرینه مکافاةً بغدادده نائل اولمشدر . ١٢٨٨ تاریخنده استانبوله عودت ایدرك جریدهٔ عسکریه باش محررلکنه تعیین ورتبه‌سی ثانیه‌یه ترفیع اولنوب بنه اوصرده کندینه

مخصوص مطبعه‌یی کشاد ایلمش وتألیفاته گیرشمشدرکه ترجمهٔ حالك بوندن صکره‌سی‌ده ارتق بتون جهانك نظر مشاهده‌سی اوکنده جریان ایتمشدر .

کتبخانه‌لرده ، ایدیٔ تداولده بولنان برچوق اثرلریله‌ده اکلاشیله‌جغی اوزره ابقای نامه مدار اوله‌جق محصول ذکالری بر ویاخود برقاچ دانه‌دن عبارت دکلدر . شایان دقت برقاچ جهت واردرکه محررلکه باشلادقلری زماندنبری استراحت، پك آز زمانلرینی فدا ایدرك سعی واهتمام سایه‌سنده پك چوق مؤلفات وجوده کتیرمه‌لری ، ایکنجیسی او قدر کثرتله برابر ساحه آرای انتشار اولان آثار موجوده لرینك جمله‌سنده کرك طرز تحریر وکرك انتخاب زمین نقطهٔ نظرندن حقیقةً موفقیت ابراز ایتملری وبونلرك جهتندن اهم اولمق اوزره برمزیت دهاوارسه لسانمزده مقلد دکل . موجد اولملریدر. ازجمله برعائله‌نك، بر شخصك تاریخچهٔ عمرندن عبارت اولوب افرادبشر ایچون عبرت وانتباه امرنده برآینهٔ امثال ، برلوح الادب عنوانه بحق سزا اولان رومان تحریرینی بزده اولا کندیلری احداث ایتمشلردر. رومانلری ایسه کرك خیالی ، کرك تاریخی ، کرك سیاحته متعلق هرنه اولورسه اولسون روماندن منتظر اولان نتیجه‌یی کرچکدن تأمین ایدر .

مشارالیه حضرتلرینه دائر بحث آچیلمشکن برقاچ سوز سویلمك دها ارزو اولنوردی. کندیلرینك میدان انتشاره چیقان اثرلری نظر اعتباره آلینیرسه کویا کنظرده کلرده، بلبللره سویله‌تلمش صنعی غزللر ، چمنلره ، سطح آبلره اوزاد یلمش حزین سطرلر کورلمز ایمش ! کندیلرینك اساساً التزام ایتدکلری مسلك بهار کبی برذوق موقته

خدمتدن عبارت اولمدیغی ایچون اوساده اثرلرده آلایش بهار کبی
مودهسی کچمك نقصانندن آزادهدر . روش افادهلرنده ، صورت
تحریرلرنده بر درجه متانت واردرکه نسبت اولنمق لازم کلسه زینت الفاظ
ایله مزین بر مقاله چام تختهسی ایله یاپلمش بغدادی صیواسی اوزرینه
التون ، مرجان ، یاقوت وسائره ایله ایشلنمش موقت بر جداره
بکزرسه او جدارك یاننده ذراع معماری مکعب جسامتنده کسمه مرمرلرله
یاپلمش زینتدن آزاده بر مبنای پایداردر .

هله تاریخ یازمقده هر کسدن بشقه بر یول طوتمشلر دها طوغریسی تاریخ
دینیلان خزائن ماضیهدن استفاده ماضینك کهن بر ویرانهده دفن ایتدیکی
خزینهیی یالکز حکایه قبیلندن دیکلهمك اولمیوب یدتملکه کچیرمکله ممکن
اولهجغنه نظراً بو جهت تأملدن تاریخ یازمق ایچون اك طوغری طریق
هانکیسی ایسه انی تعقیب وکشاد ایتمشلردر . لسان عذب البیانمز اوزره یازیلوب
کتبخانهلرمزده مضبوط اولان بونجه تواریخ مختلفه نظر اعتباره النسون
ایچلرنده اثر کوریلور که محرری حین تصویرنده قارئینی غشی ایتمکدن
بشقه برشی درشو نمامش وبحق موفق اولمشدر .

تصویر شخص ومزیتده برقدرت اظهار ایدرلرکه قلملرینك
مخصوصاتنه جلوهکاه اولان صحینه کویا صحیفهلکدن چیقارق مصورینك
تمثالنی حاوی برمرآت ماهیتنما اولور .

تعیین حقایق وتدقیق وقایعده بر درجه ایلری یه کیتمشلردرکه
ولو غایت اهمیتسز بیله اولسه بر وقعه ایچون مسموعلری اولان بیك
درلو حوادثی آیری ، آیری یازمقدن وانلرك جملهسی ایچون قیاسلر
یاپهرق حقیقتی کورمشجهسنه بولوب چیقارمقدن اوشنمامشلردر .
قلبدهکی قوته کوکنوبده خیاله حقیقت رنکی ویرهرك موجودی

مفقود ، حقی باطل ، ظالمی عادل كوسترمكه ، يعنی تاريخ دينيلن علم جدی صحائفنی برر مقالهٔ ادبيه حالنه قويمغه چالشمامشلردر .

فقط بوقدر مزايا ايله برابر تواريخ مذ كورهده ذاتاً زمانلرينه كوره برقاچ يوز سنه‌لك دوره ايچنده بولنان سلطنت عثمانيه‌نك انجق برقسم وقايعنی حاوی اولديغی ايچون نقصان بولنديغی كبی بونلرك اكثری مزيت تاريخيه نقطهٔ نظرندن ده ناقصدر .

چونكه زمانك حكمنجه مورخلك مساعيسی صرف دائرهٔ عثمانيه حدودی ايچنده قالمش ، واوزمان علی الاكثر سلطنت سنيه ايله مناسباتی منقطع اولميان ايران حكومتنك وقوعاتندن بحث ايتديكی حالده انده بيله لزومی كوريلان تفصيلات خصوصيه‌يه كيريشمامشدر .

مثلا خسرو پاشانك همدان سفرنده‌كی احوالنی تصوير ايدركن يولده اوغراديغی قصر خسرو دينيلان بنانك ديوارلرنده‌كی نقوش وتزيياته ، الياس پاشانك دارالامان اتخاذ ايتديكی برغمه قلعه‌سنك قلعهٔ غرورناميله اولان خرافات اشتهارندن اعتباراً سطح آبدن اولان بعد ارتفاعنه كوچك احمد پاشانك معن اوغلنی دردست ايدركن مدخل غارده ياقديغی صمانك مقدارينه قدر تصوير اولنديغی حالده دولتجه الك مهم وقايعدن پك چوقلری مسكوت عنه براقيلمشدر .

ايشته احمد مدحت افندی حضرتلرينك مفصللری بودرلو نواقصك جمله‌سندن بری اولدقدن بشقه ايكی مهم جهت دها واردركه بزده تاريخ عالمه دكل حتی تاريخ عثمانی‌يه تماميله واقف اولمق ايچون برچوق كتابه مراجعت مجبوريتی واركن تاريخ عثمانی ايله برابر بتون تاريخ عالمی مفصلا تصويره يالكز باشنه كفايت ايدر براثر بهترينندر .

ثانیاً تاریخ یازانلر ایچون لزومی قدر بیطرفلق ممکن اوله میه جغندن :

انصاف اولنجه بزده رقیبك رقیبی یز

منظوقنجه بزم تواریخمزده گوردیگی اوزره السنهٔ سائره‌ده یازیلمش تاریخلرده‌ده بزدن بحث اولندقجه زبانداز تجاوز اولمق زمیننده برچوق اسنادات غرضکارانه‌ده بولوندیغی حالده شمدی یه قدر بونلرك اکثری مدافعه‌سز براقیلمش ایکن مقصدلزومی گورلدکجه اویله گوزل مدافعه‌لر درج اولنمشدرکه انسان ایچون حیرتده قالمامق ممکن اولمز .

بوندن بشقه (کائنات) نامیله عموم روی ارضده بولنان دولتلرك صورت تأسسی واحوال تاریخیه‌لرینه حال حاضرندن باحث برکلیات یازمشلردر .

عبدالرحمن شرف بك

عبدالرحمن شرف الدین بك طوپخانهٔ عامره محاسبه قلمی ممیزلرندن متوفی حسن افندینك مخدومی اولوب بیك ایکیوز التمش طقوز سنهٔ هجریه‌سنده درسعادتده تولد ایدرك صبیان مکتبنده مقدمات علوم ابتدائیه‌یی وبعده ایوب سلطانده واقع حضرت خالد مکتب رشدیه‌سنده مرتب درسلری تحصیل ومؤخراً مکتب سلطانیده ترکجه ، فرانسزجه مقنن درسلری اکمال ایله بیك ایکی یوز طقسان سنه‌سی جمادی الاولاسنك اون طقوزنده علی الاعلی درجه‌دن برقطعه شهادتنامه اخذیله سنهٔ مرقومه جمادی الاخراسنك یکرمی یدیسنده یکرمی بر یاشنده بولندیغی حالده بش یوز غروش معاشله مخرج اقلام شاهانه تاریخ عمومی معلملکنه

بالتعیین بیك ایكیوز طقسان ایكی سنه‌سی ربیع الآخرینك یدیسنده علاوهٔ
مأموریت مدیریته وبشقه‌جه اوچیوز غروش معاشله مكتب سلطانی
قواعد واملا معلملكنه وسنهٔ مرقومه رمضاننك اون اوچنده مكتب
مذكور قواعد واملا معلملكی ایله معاشی بش یوز غروشه ابلاغ وطقسان
بش سنه‌سی صفرینك اوننده بش یوز یتمش غروش معاشله دارالمعلمین
تاریخ عمومی معلملكی دخی علاوه ایدلدیكی حالده سنهٔ مرقومه ربیع
الآخرینك اوننده ایكی بیك بش یوز غروش معاشله مكتب ملكیهٔ شاهانه
مدیریته تعیین قلنمسی حسبیله مكتب سلطانی قواعد واملا معلملكندن
كف ید ایدوب رمضان شریفك سالخنده بشقه‌جه بیك بش یوز غروش
معاشله مكتب ملكیهٔ شاهانه جغرافیای عمومی درسی علاوه ایدلدیكندن
مخرج اقلام شاهانه ودارالمعلمین تاریخ عمومی معلملكلرندن انفكاك
ایتمش وطقسان یدی سنه‌سی ربیع الآخری غره‌سنده كی تنسیقاتده
مدیریت معاشی ایكی بیك غروشه ومعلملك معاشی بیك ایكی یوز غروشه
تنزیل اولنه‌رق طقسان سكز سنه‌سی ربیع الآخرینك بشنده بشقه‌جه
آلتی یوز غروش معاشله مكتب سلطانی تاریخ عثمانی وتاریخ اسلام
معلملكی علاوه اولنمش وبیك اوچیوز سنه‌سی ذی القعده‌سنك اون
دردنده مدیریت معاشی اوچ بیك غروشه وسنهٔ مرقومه ذی الحجه‌سنك
یكرمی بشنده مكتب ملكیهٔ شاهانه جغرافیای عمومی معلملكی معاشی
بیك درت یوز غروشه ابلاغ وسنهٔ مرقومه شهر ذی القعده‌سنك
یكرمی اوچنده مكتب سلطانی تاریخ عثمانی وتاریخ اسلام معلملكنه
مخصوص معاشی یدی یوز غروشه ابلاغ وبرنجی صنفه اوقوتدیغی جغرافیا
درسنی ترك ایتمسندن طولانی مكتب ملكیهٔ شاهانه جغرافیای عمومی

معلملکنه مخصـوص معاش بیك اوچیوز ایکی سـنه‌سی ربیع الاولنك یکرمی التیسنده بیك ایکی یوز غروشه تنزیل واوچیوز درت سنه‌سی ذی‌الحجه‌سنك بشنده مکتب سلطانی تاریخ عثمانی وتاریخ اسلام معلملکی معاشی سکز یوز غروشـه واوچیوز یدی سـنه‌سی جمادی‌الاولاسنك یکرمی دردنده مدیریت معاشی درت بیك غروشه ابلاغ ایدلمش وبیك اوچیوزاون سنه‌سی صفرینك یکرمیسنده علم اخلاق درسنك علاوه‌سیله مکتب ملکیه‌ده‌کی معلملك معاشی بیك بش یوز غروشه وسنهٔ مرقومه جمادی‌الاسی غره‌سنده مدیریت معاشی درت بیك بشیوز غروشـه وبیـك اوچیوز اون ایکی سـنه‌سی صفرینـك یکرمی برنده مدیریت معاشی التی بیك غروشه بالابلاغ سنهٔ مرقومه شهر شعبانك اون سکزنده معاش حالیسیله ومعلملکاری عهده‌سنده قالمق اوزره مکتب سلطانی مدیریتنه نقل بیورلمشدر .

مشارالیه حضرتلری ترکجه وفرانسزجه تکلم وکتابت ایلدیکی کبی فذلکهٔ تأریخ دول اسلامیه وفذلکهٔ تأریخ دولت عثمانیهناملریله برجلد وتاریخ دولت عثمانیه وجغرافیای عمومی ناملریله‌ده ایکیشرجلد مطبوع آثاری واردر . طقسان التی سنه‌سی رمضاننك یکرمی طقوزنده رتبهٔ ثالثه‌یه وطقسـان سکز سنه‌سی صفرینك اوچنده ترفیعاً ثانیه‌یه وسنهٔ مرقومه شوالنك اون اوچنده ترفیعاً اولی صنف ثانیسنه واوچیوز بر سنه‌سی ذی‌القعده‌سنك دردنده ترفیعاً اولی صنف اولی، بیك اوچیوز اون سـنه‌سی صفرینك سکزنده مشهود اولان مسـاعیٔ رویتمنداسنه مکافاةً رتبهٔ بالا توجیه‌بیورلمش وطقسان سکز سنه‌سی صفرینك اوچنده دردنجی‌واوچ یوز بر سنه‌سی شوالنك اون‌برنده تبدیلاً ایکنجی مجیدی.

نشان ذی‌شانه واوچیوز اوچ سنه‌سی جمادی‌الاولاسنك یکرمی‌التیسنده اوچنجی واوچ یوز یدی سنه‌سی رمضانك یکرمی برنده تبدیلاً ایکنجی رتبه‌دن نشان عالیٔ عثمانی واوچ یوزاون سنه‌سی جمادی‌الاخراسنك بشنده التون لیاقت مدالیه‌سیله سینهٔ صداقت دفینه‌سی تزیین قلنمشدر .

عبدالرحمن بك مکتب ملکیه‌نك تعالی وترقیسنه الڭ زیاده صرف مساعی ایتمش ذواتدندرکه بوخدمتلری هیچ برزمان اونودیله‌مز . دست تربیه‌لرنده وجوده‌ایله افتخار اولنور برخیلی ده ذوات یتشمشدر . تهذیب ارباب شبابی مقدس بروظیفه بیلن عبدالرحمن بك مکتب مذکورده هم مدیریت ، هم ده تعلیم ایله حقیقةً بیوك خدمتلرده بولنمش ، مثلا ایستاتستیق کبی بزده اربابی نادر بولنان برفنی تدریس ایله جبرمافاته چالیشمشدر . تاریخ عثمانیه‌سی مختصردر . آنجق اسلوب افاده‌سی واوکتابدن تعلم ایده‌جکلره طریق تعمیقی ارائه‌سی شایان استحساندر . کتاب منقح ایسه‌ده تواریخ سائرده صحیفه‌لر اوقونمق صورتیله اطلاع پیدا ایدیله‌جك نقاط اساسیه‌یی بروضوح ، برایجاز ایله نظر دقته‌عرض ایتمکی فوت ایتمز وقارئی تعمیقه دعوت ایدر . ایشته بوجهتدن ده تأمین استفاده ایدر .

صوڭ

